



**Acta Generale Synode  
Meppel 2017**

Het auteursrecht van deze tekst berust bij de auteur, hetzij bij de Gereformeerde Kerken in Nederland.  
Voor alle zaken het auteursrecht betreffend kan contact worden opgenomen met:  
**Deputaten administratieve ondersteuning <[dao@gkv.nl](mailto:dao@gkv.nl)>**

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvuldigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in wat voor vorm of op welke manier dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de rechthebbende, behoudens de uitzonderingen bij de wet gesteld.

**ACTA Generale Synode  
Meppel 2017**



## BIDSTOND

Dienst van Woord en gebed op vrijdagavond 27 januari 2017, aan de vooravond van de generale synode, belegd door de Gereformeerde Kerk te Meppel.

De dienst wordt gehouden in de Kruiskerk te Meppel en begint om 19.30 uur. De plaatselijke predikant, ds. R.M. Meijer, verzorgt de liturgie, terwijl ds. P.L. Voorberg, preses van de vorige synode, voorgeeft in de verkondiging.

(Liturgie: Ps. 148 : 1 en 2, Gebed, Jozua 24 : 14 – 28, Gezang 115 : 1 en 2, Jesaja 44 : 9 – 20, Preektekst Jesaja 44 : 21 tot 5 : 7, Verkondiging, Opwekking 687, Gebed, Collecte bestemd voor de MERF, Gezang 165.)

Ds. Voorberg heeft als centraal thema: Dienaar van God zijn.

De “Cyruscilinder” uit 539 voor Christus schrijft Cyrus’ overwinningen toe aan de God Marduk. Maar Jesaja laat zien dat God hem in zijn dienst nam. Als het nodig is maakt God van tirannen gebruik om zijn redding uit te voeren. Ook wij mogen zijn dienaren zijn, die hij met zorg omringt.

1. Ondanks onze zonden.  
God wilde dat Israël zijn dienaar zou zijn, maar Israël was ongehoorzaam. God wilde hen doen genieten van een leven in dienst van hem. Via liefde en straf spoorde God Israël aan. Ten slotte werden ze in ballingschap gevoerd naar Babel. In hun wanhoop belooft God dat hij hun zonden zal doen verdampen. De straf draagt Christus. Velen weigeren in hoogmoed Christus’ bloed aan te nemen. Maar leven van Christus’ bloed is de kern van het christelijk geloof.
2. God gaat tot het uiterste om mensen tot zijn dienaar te maken.  
God vergeeft en regelt terugkeer naar Jeruzalem. Hij is almachtig en kan de machtigen van de wereld in hun plannen tegenstaan of hen met hem laten meewerken. De heerser Cyrus is al in aantocht om Babel te veroveren. God laat hem dat gemakkelijk afdaan. Cyrus vernietigt complete legers uit machtswellust. Tegelijk voert hij als dienaar van God, zonder het te weten, Gods plan uit.
3. Sta aan Gods kant, wees zijn dienaar.  
In deze wereld gaan wrede dictators te keer. Waar is God? Jesaja laat zien dat hij nog even machtig is als bij de schepping. Wereldheersers moeten uiteindelijk Gods plan dienen, ook nu. Met al hun slechtheid werken ze, zonder het te weten, mee met God. Wij zijn geroepen dienaren van God, om bewust met hem mee te werken. Sta vol bewondering aan zijn kant. Wees echt dienaar van God. Laat de GS van Meppel, maar één ding willen: dienaar van God zijn. Dat maakt je sterk en geeft rust.

Afgevaardigden, wees dienaar van God, verwacht het van hem, zodat gezegd kan worden dat de synode van Meppel de zaak van God gediend heeft.

De tijdens de kerkdienst gehouden collecte voor de MERF heeft € 334 opgebracht.



# INHOUDSOPGAVE

Bidstond		5
<b>Hoofdstuk 1</b>	<b>Openingshandelingen</b>	<b>11</b>
Artikel 1	Opening namens de samenroepende kerk	11
Artikel 2	Onderzoek van de geloofsbrieven	11
Artikel 3	Verkiezing moderamen	12
Artikel 4	Constituering	12
Artikel 5	Belijdenis en belofte	13
Artikel 6	Mededelingen moderamen	14
Artikel 7	Commissies	14
Artikel 8	Beantwoording brief classis Utrecht	14
Artikel 9	Niet te behandelen stukken	16
Artikel 10	Brieven van kerken die geen specifiek verzoek bevatten	16
<b>Hoofdstuk 2</b>	<b>Kerkrecht en kerkregering</b>	<b>18</b>
Artikel 11	Behandeling rapport deputaten kerkorde (zie ook artikel 51)	18
Artikel 12	Benoeming deputaten kerkrecht	24
Artikel 13	Behandeling M/V in de kerk	25
Artikel 14	Revisieverzoeken M/V	26
Artikel 15	Behandeling rapport deputaten M/V en ambt (1)	27
Artikel 16	Behandeling rapport deputaten M/V en ambt (2)	29
Artikel 17	Nadere bezinning M/V en ambt	31
Artikel 18	Besluitvorming M/V en ambt	35
Artikel 19	Benoeming deputaten M/V in de kerk	53
Artikel 20	Rapportage deputaten M/V in de kerk	53
Artikel 21	Rapport Raad van Advies huwelijk en echtscheiding (zie ook artikel 88)	53
Artikel 22	Behandeling rapport deputaten seksueel misbruik in kerkelijke relaties	54
Artikel 23	Benoeming deputaten seksueel misbruik in kerkelijke relaties	57
Artikel 24	Quaestio classis Hardenberg	57
Artikel 25	Quaestio classis Hardenberg, besluitvorming	59
Artikel 26	Behandeling rapportage deputaten advies en bijstand classes	64
Artikel 27	Benoeming deputaatschap predikantszaken	65
<b>Hoofdstuk 3</b>	<b>Rechtspraak</b>	<b>66</b>
Artikel 28	Behandeling rapport deputaten hoger beroep	66
Artikel 29	Benoeming deputaten hoger beroep	66
Artikel 30	Behandeling zaken hoger beroep	66
Artikel 31	K.P. Steendam (Zwolle) vs Classis Zwolle	67
Artikel 32	J. Kapteyn (Rotterdam) vs PS Holland-Zuid	69
Artikel 33	B.J. Welink (Hardenberg) vs classis Hardenberg	77
Artikel 34	H. Janson (Eindhoven-Best) vs classis Noord-Brabant-Limburg	80
Artikel 35	Classis Kampen vs PS-Oost	86
Artikel 36	Behandeling rapport Commissie van beroep in predikantszaken	91
Artikel 37	Benoeming Commissie van beroep in predikantszaken	92
<b>Hoofdstuk 4</b>	<b>Opleiding, onderzoek en dienstverlening</b>	<b>93</b>
Artikel 38	Instelling RvT a.i. voor de Theologische Universiteit	93
Artikel 39	Benoeming leden RvT a.i.	93
Artikel 40	TU algemeen	94
Artikel 41	TU / statutenwijziging, incl. tekst bindingsformulier	95
Artikel 42	TU / GTU	97
Artikel 43	Nabeschouwing GTU	100
Artikel 44	TU/ Studiefinanciering	101
Artikel 45	Vaststelling Statuut Bureau Studiefinanciering	101
Artikel 46	Behandeling voorstel post-initieel onderwijs. (pio)	102
Artikel 47	Instelling bijzondere leerstoel Lutherana	103

Artikel 48	Eindrapportage Raad van Toezicht a.i. TU Kampen.	104
Artikel 49	Benoeming RvT TU	105
Artikel 50	Benoeming Curatorium TU	105
Artikel 51	Behandeling Praktijkcentrum (zie ook artikel 11 en 60)	105
Artikel 52	Benoeming leden bestuur Praktijkcentrum	107
Artikel 53	Behandeling rapport deputaten archief en documentatie	107
Artikel 54	Benoeming deputaten archief en documentatie	108
Artikel 55	Behandeling rapport deputaten bemiddeling en begeleiding	108
Artikel 56	Benoeming deputaten advies en bijstand	112
Artikel 57	Pastorale zorg aan doven en slechthorenden	112
Artikel 58	DSH regelingen, aanvullende besluiten	115
Artikel 59	Benoeming deputaten pastorale zorg aan doven en slechthorenden	116
Artikel 60	Behandeling rapportage diaconale deputaten) (relatie artikel 51)	116
Artikel 61	Benoeming deputaten diaconale zaken	118
Artikel 62	Behandeling rapport deputaten liturgie en kerkmuziek	118
Artikel 63	Benoeming deputaten eredienst	121
<b>Hoofdstuk 5</b>	<b>Betrekkingen binnenland en buitenland</b>	<b>122</b>
Artikel 64	Bezinning op kerkelijke eenheid	122
Artikel 65	Deputaten kerkelijke eenheid	129
Artikel 66	Contacten met de Protestantse Kerk in Nederland	130
Artikel 67	Contacten met de voortgezette Gereformeerde Kerken in Nederland	131
Artikel 68	Nationale Synode / Protestants Forum	133
Artikel 69	Raad van Kerken	134
Artikel 70	Deputaten Overleg Eenheid	134
Artikel 71	Contacten met de Christelijke Gereformeerde Kerken	135
Artikel 72	Contacten met de Hersteld Hervormde Kerk	136
Artikel 73	Relatie met de NGK	136
Artikel 74	Gezamenlijke vergadering LV en GS	145
Artikel 75	Gezamenlijke besluitvormende vergadering van de GS Meppel (GKv) en de LV Nunspeet (NGK)	146
Artikel 76	Contact Orgaan voor de Gereformeerde Gezindte	149
Artikel 77	Benoeming deputaten kerkelijke eenheid	150
Artikel 78	Behandeling rapport deputaten evangelie en moslims.	150
Artikel 79	Benoeming deputaten evangelie en moslims	152
Artikel 80	Ontmoeting met afgevaardigden van buitenlandse kerken	152
Artikel 81	Conferentie over het thema Man, Vrouw en Ambt	153
Artikel 82	Behandeling rapport deputaten betrekking buitenlandse kerken	164
Artikel 83	Informatie buitenlandse kerken	169
Artikel 84	Behandeling brieven buitenlandse zusterkerken	173
Artikel 85	Benoeming deputaten betrekkingen buitenlandse kerken	174
Artikel 86	Behandeling rapport deputaten zending, hulpverlening en training	175
<b>Hoofdstuk 6</b>	<b>Relatie met overheid en samenleving</b>	<b>177</b>
Artikel 87	Rapport deputaten relatie kerk en overheid	177
Artikel 88	Studierapport Raad van Advies huwelijk en echtscheiding en deputaten relatie kerk en overheid (zie ook artikel 24-1)	178
Artikel 89	Benoeming deputaten relatie kerk en overheid	179
Artikel 90	Behandeling Mediazaken	179
Artikel 91	Behandeling rapport geestelijke verzorging militairen	181
Artikel 92	Benoeming deputaten geestelijke verzorging militairen	183
<b>Hoofdstuk 7</b>	<b>Bestuur</b>	<b>184</b>
Artikel 93	Deputaten administratieve ondersteuning	184
Artikel 94	Benoeming deputaten administratieve ondersteuning	185
Artikel 95	Financieel kader	185
Artikel 96	Behandeling rapport deputaten financiën en beheer	185
Artikel 97	Benoeming deputaten financiën en beheer	188
Artikel 98	Deputaatschap kerkelijke lasten	188



Artikel 99	Besluitvorming rapport deputaatschap kerkelijke lasten	192
Artikel 100	Behandeling ASMP/GSK/SHOCK	194
Artikel 101	Benoeming deputaten ondersteuning	199
<b>Hoofdstuk 8</b>	<b>Slothandelingen</b>	<b>200</b>
Artikel 102	Evaluatie Synode	200
Artikel 103	Aanwijzing samenroepende kerk volgende synode	200
Artikel 104	Sluiting (30 juni 2017)	201
Artikel 105	Sluiting (24 november 2017)	
<b>Bijlagen</b>		<b>203</b>
Bijlage 2-1 (bij artikel 18)	Aanbiedingsbrief besluitvorming MVeA	203
Bijlage 2-2 (bij artikel 25)	Pastorale handreiking inzake homorelaties	206
Bijlage 2-3 (bij artikel 25)	Aanbiedingsbrief bij het besluit inzake de quaestio van de classis Hardenberg	211
Bijlage 2-4 (bij artikel 26)	GR Predikantszaken	212
Bijlage 3-1 (bij artikel 35)	Advies deputaten kerkorde d.d. 21 maart 2017	236
Bijlage 4-1 (bij artikel 41)	Statuut TU	239
Bijlage 4-2 (bij artikel 44)	Nieuwe vorm van studiefinanciering	252
Bijlage 4-3 (bij artikel 45)	Statuut bureau Studiefinanciering	255
Bijlage 4-4 (bij artikel 51)	Meerjarenbeleidsplan Praktijkcentrum 2017-2020	257
Bijlage 4-5 (bij artikel 56)	Instructie deputaten advies en bijstand	259
Bijlage 4-6 (bij artikel 58)	Regelingen deputaten pastorale zorg aan doven en slechthorenden	261
Bijlage 5-1 (bij artikel 70)	Model voor plaatselijke regeling voor de roeping van een predikant in een samenwerkingsgemeente'	265
Bijlage 5-2 (bij artikel 73)	GR voor plaatselijk contact met een NGK (cf art. E69.2 KO)	268
Bijlage 5-3 (bij artikel 82)	GR voor het aangaan en onderhouden van relaties met kerken in het buitenland (cf art. E70 KO)	269
Bijlage 6-1 (bij artikel 91)	Regeling van de taken en bevoegdheden van de deputaten voor de geestelijke verzorging van militairen bij de aanstelling en begeleiding van een krijgsmachtpredikant in 'kort of lang verband'	271
Bijlage 6-2 (bij artikel 91)	Regeling naar artikel B10 KO voor de positie en het functioneren van de krijgsmachtpredikant in kort verband	273
Bijlage 6-3 (bij artikel 91)	Regeling naar artikel B10 KO voor de positie en het functioneren van de krijgsmachtpredikant in lang verband	274
Bijlage 7-1 (bij artikel 93)	Huishoudelijke Regeling voor generale synoden.	279
Bijlage 7-2 (bij artikel 96)	Geaccordeerde budgetten deputaatschappen	293
Bijlage 7-3 (bij artikel 101)	GR ondersteuning classes, kerken en missionaire projecten	294
Register		297



# HOOFDSTUK 1, OPENINGSHANDELINGEN

28 januari 2017

## Artikel 1

### *Opening namens de samenroepende kerk*

Ds. L. Sollie, predikant van de gereformeerde kerk te Meppel, laat zingen Ps. 87, waarna hij voorgaat in gebed. Namens de kerk van Meppel heet hij ieder welkom en wenst hij de synode een goede vergadering toe.

Deze synode is de eerste die samengesteld is uit 4 Particuliere Synoden, en ook de eerste die niet samenkomt in de gebouwen van de samenroepende kerk. Door de vorige synode is de kerk van Meppel aangewezen als samenroepende kerk. Toen dit bekend werd zag de kosteres van Meppel dit helemaal zitten, tot ze hoorde dat de synode besloten had naar Mennorode te gaan voor de vergaderingen. "Misschien kunt u het zich voorstellen na gisteren. Het is in Meppel goed toeven. Ook het bezichtigen van Meppel is de moeite waard".

Nog éénmaal zal de synode in Meppel samenkomen, bij de viering van het Heilig Avondmaal in de buitenlandweek. Er is verlangen naar God en wat is er mooier dan om dit samen te doen met de buitenlandse gasten.

Het werk van de afgevaardigden staat in het grootse perspectief van kerk te zijn voor God. Bij alle onzekerheid is dat een bemoedigend perspectief.

In deze vergadering wordt gehandeld volgens de agenda bepaald door de nieuwe KO, art. E 67.4: alleen die zaken die op een kerkelijke wijze op de agenda zijn gekomen. Laat daarbij hetgeen Paulus heeft geschreven in Efeziërs 3 : 14 -21 leidraad zijn. Het gebed is een van de pijlers van de kerk. De kerk is het huis van gebed. Een kerk die niet bidt, is geen kerk. Paulus bidt dan ook in zijn brieven telkens voor de gemeenten. De gebedshouding is knielen tot eerbied van God. Laten we bidden om de nabijheid van Gods Geest. Zoek de gemeenschap met God. Paulus bidt of God sterkte wil geven via zijn Geest. We zijn aangewezen op de kracht van God, ook als kerk. Afhankelijk van de Heilige Geest in een land waarin christenen in de minderheid zijn. Volheid van de Geest heeft te maken met de liefde van Christus. Om meer van de liefde van Christus te krijgen hebben we elkaar nodig. Ds. Sollie sluit af met "Aan hem die door de kracht die in ons werkt bij machte is oneindig veel meer de doen dan wij vragen of denken, aan hem komt de eer toe, in de kerk en in Christus Jezus, tot in alle generaties, tot in alle eeuwigheid. Amen".

Gezongen wordt uit het Liedboek voor de Kerken gezang 95.

Hierna verklaart ds. Sollie de vergadering voor geopend.

28 januari 2017

## Artikel 2

### *Onderzoek van de geloofsbriefen*

De particuliere synoden hebben de volgende personen afgevaardigd:

#### **Particuliere synode Zuid**

##### *Primi*

ds. A.J. Balk, Wageningen  
ds. K. Harmannij, Best  
ds. G.E. Messelink, Maassluis  
ds. R.J. Stolper, Zaamslag  
br. H.H. Bouma, 's-Heer Arendskerke  
br. J.M. van der Eijk, Dordrecht  
br. J. Merkus, Etten-Leur  
br. J. van Winden, Capelle a/d IJssel

##### *secundi*

ds. J.J. Meijer, Hardinxveld-Giessendam  
ds. D.W.L. Krol, Terneuzen  
ds. J.M. Oldenhuis, Bergschenhoek  
ds. R.J. Vreugdenhil, Capelle a/d IJssel  
br. J. Bruintjes, Maassluis  
br. B.H. Scheffer, Zwijndrecht  
br. P.E. de Blaeij, Axel  
br. P. van der Stoep, Barendrecht

**Particuliere synode Oost**

*primi*

ds. D.S. Dreschler, Hardenberg  
ds. M. van Loon, Dalfsen  
ds. M.H. Oosterhuis, Wezep  
ds. W.F. Wisselink, Almelo  
br. J.A. van Arkel, Apeldoorn  
br. S. Poutsma, Hoogeveen  
br. S. Stelpstra, Brucht  
br. B. Zuidhof, Dalfsen

*secundi*

ds. W.M. van Wijk, Deventer  
ds. C. van Dijk, Ommen  
ds. P. van den Berg, Staphorst  
ds. R.M. Meijer, Meppel  
br. F. Lip, Apeldoorn  
br. M.E.Th. Bosscha, Almelo  
br. L.C. Groen, Ruinen  
br. G.H. Nap, Nieuwleusen

**Particuliere synode Noord**

*primi*

ds. C.T. Basoski, Groningen  
ds. M.E. Buitenhuis, Burgum  
ds. T. Dijkema, Enumatil  
ds. J.E. Kramer, Assen  
br. A. van den Berg, Westerbork  
br. J.L. de Haan, Winsum  
br. J. Halma, Drachten  
br. J.J. van der Tol, Blije

*secundi*

ds. L.E. Leeftink, Assen  
ds. D. Noort, Noordhorn  
ds. G.O. Sander, Assen  
ds. H. Zeilstra, Zuidbroek  
br. T.A.G. Bakker, Zuidlaren  
br. H.M. Holwerda, Stadskanaal  
br. F.J. Koning, Leek  
br. J. Schoonbeek, Hoogezand

**Particuliere synode West**

*primi*

ds. A. Koster, Gouda  
ds. G. Oosterhuis, Zoetermeer  
ds. R.R. Roth, Oegstgeest  
ds. P.P.H. Waterval, Harderwijk  
br. J.A. Feenstra, Bodegraven  
br. P.A. Heij, Soest  
br. P. Huizenga, Bunschoten  
br. H.F. Westerman, Wezep

*secundi*

ds. J.J. Schreuder, Spakenburg  
ds. P. Boonstra, Huizen  
ds. H.J. Room, Soest  
br. H.C. Kammeraat, Reeuwijk  
br. W. Haitsma, Heiloo  
br. R.C. Boiten, Putten  
br. P. Houtman, Barneveld

Ds. Sollie leest, per particuliere synode, de namen van de primi-afgevaardigden op en vraagt hun persoonlijk hun aanwezigheid te bevestigen. Van de PS Zuid is één afgevaardigde afwezig, en ook zijn secundus is niet beschikbaar. Ds. Sollie constateert dat de kerken wettig vertegenwoordigd zijn.

28 januari 2017

**Artikel 3**

*Verkiezing moderamen*

Door schriftelijke stemming verkiest de vergadering het volgende moderamen:

ds. M.H. Oosterhuis, preses,  
br. H.H. Bouma, assessor,  
ds. K. Harmannij, scriba I,  
ds. W.F. Wisselink, scriba II.

Desgevraagd heeft niemand bezwaar tegen het verloop van de verkiezing.

28 januari 2017

**Artikel 4**

*Constituering*

Ds. Sollie verzoekt het verkozen moderamen de leiding van de vergadering over te nemen.

De verkozen preses, ds. M.H. Oosterhuis, spreekt de vergadering als volgt toe:  
"Geachte synode en geliefde broeders. en aanwezigen.

Als zojuist verkozen preses van deze generale synode wil ik graag een paar dingen zeggen, waarvan ik vertrouw dat die ook de instemming hebben van mijn medemoderamenleden.

Wij willen graag uitdrukking geven aan de verwondering over het feit dat u ons in onze diverse functies verkozen hebt tot uw moderamen. Het getuigt van een groot godsvertrouwen, dat u aan ons voor deze verantwoordelijke taak uw vertrouwen geeft. Daarin willen wij graag naast u komen staan, in een diep besef van afhankelijkheid van God de Vader, van Jezus Christus, zijn Zoon, koning van de kerk en van God de heilige Geest, die ons de weg kan wijzen tot de volle waarheid. Aan hem, Vader, Zoon en heilige Geest dragen wij elkaar op voor het werk dat ons als generale synode van Meppel in de komende maanden wacht. Laat ons werk door zijn genade dienstbaar mogen zijn aan het heil van de kerken en haar leden en ons gezamenlijk groeien in de waarheid.

Mensen die in de kerk een grote verantwoordelijkheid ontvangen en veel vertrouwen genieten, kunnen zomaar ontsporen, zich als een Messias gaan gedragen, die de kerk als hun ding gaan beschouwen en naar eigen inzicht besturen. Dat is het meest fundamentele misbruik in de kerk, waar heel veel van wat die naam draagt voor een belangrijk deel uit voortvloeit.

Laten wij, in het dragen van onze verantwoordelijkheid, een voorbeeld nemen aan Johannes de Doper. Door Jezus wordt hij neergezet als de grootste die uit vrouwen is geboren. En zijn discipelen adoreren hem en brengen hem in de verleiding, het koninkrijk van God te gaan beschouwen als zijn prestigeproject. Ze waarschuwen hem voor de concurrentie van Jezus die veel leerlingen maakt. Maar weet je wat hij bij zichzelf zegt? Ik mag dan de grootste zijn die uit vrouwen geboren is, maar de kleinste in het Koninkrijk is groter dan ik ben. Weet u wie dat is? Die kleinste in het Koninkrijk? Daarmee bedoelt de Heer zichzelf. En Johannes, de grote profeet, heeft dat doorzien. Toen Jezus onderging in het water van de Jordaan. En toen er een duif uit de hemel op hem neerdaalde en er een stem klonk: deze is mijn Zoon. Wat heb ik toen van hem getuigd, vraagt hij zijn leerlingen. 'Zie het Lam Gods'. Hij die zich voor zijn volk vernedert tot in de dood. Die de losprijs betaalt voor zijn volk. De Bruidsprijs, waardoor hij recht heeft op de kerk, zijn bruid. En daarom antwoordt Johannes zijn discipelen: Wie de bruid verworven heeft, hij is de bruidegom. En ik ben niet zijn concurrent, ik ben de vriend van de bruidegom en verheug me als ik zijn stem hoor.

Laten wij ons onze verantwoordelijkheid als synode, net als Johannes, bewust zijn: de kerk is de bruid van Christus. En laten we met vreugde luisteren naar zijn stem, om te weten hoe wij het heil van zijn kerk kunnen dienen."

28 januari 2017

## **Artikel 5**

### *Belijdenis en belofte*

De preses verzoekt de synodeleden en de beoogd griffier door op te staan in te stemmen met de Drie Formulieren van Eenheid en te verklaren dat ze hun werk op de synode in onderworpenheid aan de heilige Schrift en in gebondenheid aan de belijdenis van de kerk zullen doen.

Een ieder geeft aan deze uitnodiging gehoor.

Hierna wordt staande belijdenis gedaan van ons geloof met het zingen van GK gez. 119: 1 en 2.

Deze belofte is later eveneens afgelegd door:

- br. J. van Winden (PS Zuid) op 24 februari 2017
- ds. P. Boonstra (PS West) op 10 maart 2017
- ds. R.J. Vreugdenhil (PS Zuid) op 11 maart 2017
- ds. G.O. Sander (PS Noord) op 23 maart 2017
- br. B.H. Scheffer (PS Zuid) op 23 maart 2017
- ds. C. van Dijk (PS Oost) op 25 maart 2017
- br. R.C. Boiten (PS West) op 25 maart 2017
- ds. H. Zeilstra (PS Noord) op 6 april 2017
- ds. W.M. van Wijk (PS Oost) op 6 april 2017
- ds. D.W.L. Krol (PS Zuid) op 6 april 2017
- br. H.C. Kammeraat (PS West) op 21 april 2017
- br. F.J. Koning (PS Noord) op 21 april 2017
- prof. A.Th.L. de Bruijne (adviseur) op 19 mei 2017
- br. F. Lip, (PS Oost) op 24 november 2017
- ds. H.J. Room (PS West) op 24 november 2017

28 januari 2017

**Artikel 6***Mededelingen moderamen*

Op voorstel van het moderamen wordt het volgende besloten:

1. de uiterste inzenddatum voor stukken voor de agenda is 10 februari. Ingeval gereageerd wordt op een laat binnengekomen deputatenrapport kan hiervan afgeweken worden.
2. ND, RD en Een in Waarheid krijgen toegang tot de vergaderingen onder de voorwaarden zoals geformuleerd in de Huishoudelijke Regeling voor de synode.
3. br. P. Jonkman te Amersfoort wordt benoemd als griffier van de synode..
4. zr. M.W. Oosten-de Jong te Rheden wordt benoemd als communicatieadviseur van de synode.
5. de overige leden van de griffie, br. A.H. Stoit en de zrs. P. Buit-te Rietstap en L. Postma-Douma, zullen de synode ondersteunen en bij hun werk gehouden zijn de regels rond vertrouwelijkheid in acht te nemen.

4 februari 2017

Het moderamen deelt het volgende mee:

1. Br. A. van den Berg heeft de taak van synodeverslaggever op zich genomen.
2. Ds. R.R. Roth gaat met Facebook en Twitter aan de slag. Hij verzoekt om ondersteuning van de andere synodeleden bij de invulling van die taak.

3 februari 2017

**Artikel 7***Commissies*

Het moderamen heeft de volgende commissies ingesteld:

Commissie	Bemanning	Contactpersoon mod.
ASMP-SHOCK-GSK	Dreschler, Kramer, Stelpstra, Van der Eijk	Bouma
B&B	Buitenhuis, Merkus, Koster	Wisselink
BBK	Basoski, Feenstra, Stolper, Waterval	Bouma
DAO/MZ/DKL	Balk, Van der Tol, Poutsma	Bouma
DKE	Van den Berg, Huizenga, G. Oosterhuis	Oosterhuis
DSH	Roth, Zuidhof, Heij	Harmannij
F&B (financiële commissie)	Van Arkel, Halma, Van Winden	Bouma
MVEA	De Haan, Van Loon, Messelink	Harmannij
Quaestio cl. Hardenberg	Van Loon, Huizenga (adv. TU.: De Bruijne)	Oosterhuis
TU	Dijkema, Van der Eijk, Westerman	Wisselink

23 maart 2017

**Artikel 8***Beantwoording brief classis Utrecht***Materiaal:**

1. brief van de classis Utrecht; vraagt aandacht voor andere vorm van vergaderen en mogelijkheid voor jongere ambtsdragers (11-05-2016);
2. classis Zwolle; betuigt steun aan brief, genoemd bij Materiaal 1 (27-09-2016);
3. classis Dordrecht-Gorinchem; idem (12-05-2016);
4. classis Hoogeveen; idem (26-09-2016);
5. classis Kampen; idem (29-09-2016);
6. GK Hattem-Centrum; idem (26-09-2016);
7. classis Assen; idem, echter zonder directe adhesie aan de genoemde oplossingen (31-10-2016);
8. classis Groningen; idem (03-01-2017).

**Besluit:**

op voorstel van het moderamen de classis Utrecht als volgt te antwoorden:

Aan de classis Utrecht  
van de Gereformeerde Kerken in Nederland.  
per e-mail verzonden

Betreft: reactie GS Meppel op uw brief

Geachte broeders/zusters,

De generale synode heeft kennisgenomen van uw brief van mei 2016. In die brief legt u de vinger bij het vergaderschema van de synode. U signaleert dat het voor jongere ambtsdragers lastig is om zich naar de synode te laten afvaardigen, met name vanwege de vergaderingen op zaterdag. U doet de suggestie om veel minder overdag te vergaderen en om minder omvangrijke synodes te organiseren.

De generale synode heeft daarbij kennisgenomen van de steunbetuiging bij uw brief door de classes Assen, Dordrecht-Gorinchem, Groningen, Hoogeveen, Kampen en Zwolle, en door de kerkenraad van de GKv Hattem Centrum. Sommige classes onderkennen de problematiek maar ondersteunen de door u aangedragen oplossingen niet.

We danken u hartelijk voor uw brief maar we hebben in de praktijk van het synodewerk ervaren dat de door u aangedragen oplossingen op allerlei bezwaren stuiten.

Een jaarlijkse synode over een beperkt aantal onderwerpen lijkt op het eerste gezicht een charmante oplossing, maar bij het doordenken van deze oplossing blijkt dat veel agendapunten met elkaar samenhangen en in hun onderlinge samenhang besproken moeten worden. Hoe je het synodewerk ook organiseert, er zal veel tijd in moeten worden geïnvesteerd. De synode bekijkt daarbij wel kritisch of bepaalde zaken werkelijk via de synode moeten lopen.

Uw suggestie om door de weeks in de avonden te vergaderen past heel goed bij de geografische ligging van uw classis. Vanuit Utrecht kun je gemakkelijk op een avond heen en weer naar Elspeet. Maar voor afgevaardigden uit Zeeuws-Vlaanderen of uit het noorden van Groningen is dat ondoenlijk. Bovendien is juist voor deze synode een vergaderschema vastgesteld dat wat minder belastend is voor het gezin. Het vergaderschema van de synode van Ede was: tien weken plenair vergaderen op vrijdag en zaterdag. Het vergaderschema van de synode van Meppel is: tussen begin maart en eind juni acht weken plenair vergaderen op donderdag, vrijdag en zaterdag. In de eerste helft van dit jaar blijft dus meer dan de helft van de zaterdagen beschikbaar voor het gezin. En als afgevaardigde predikanten zich houden aan de adviezen van DAO, zijn hun zondagen tijdens de synode een stuk rustiger.

We zijn dankbaar voor het feit dat er in onze gelederen diverse jongere ambtsdragers zijn en we hopen dat hun aantal op komende synodes ook substantieel zal zijn. Het komt namelijk de besluitvorming ten goede als jongeren en ouderen deelnemen aan de beraadslagingen.

Met broedergroeten en hoogachting,  
namens de synode,

ds. W.F. Wisselink,  
scriba II.

Uit de vergadering wordt gevraagd of er ook niet iets moet worden opgenomen uit de bespreking rond de voorstellen van het deputaatschap kerkelijke lasten. Ook wordt gevraagd of de zaterdag nog gehandhaafd moet blijven als vergaderdag.

In reactie vanuit het moderamen zegt ds. Wisselink dat we niet te veel overhoop willen halen. Op zaterdag niet vergaderen is meerdere keren naar voren gekomen en kan misschien wel voor de afgevaardigden. Maar voor deputaten is het moeilijker om een doordeweekse dag vrij te maken. Ook de fileproblematiek, die op zaterdagen minder is, pleit voor de zaterdag als vergaderdag.

Het besluit wordt met algemene stemmen genomen.

23 maart 2017

### **Artikel 9**

*Niet te behandelen stukken*

Het moderamen stelt voor de volgende stukken niet in behandeling te nemen:

- A. 7 kennisgevingen en uitnodigingen van instanties die niet kerkelijk, voor de synode niet relevant, of door de tijd achterhaald zijn.
- B. Zakelijke correspondentie over al dan niet te verwachten stukken.
- C. Brieven die geen directe behandeling behoeven van de synode, maar wel onder de aandacht van deputaten en/of de synode zijn gebracht:
  1. Commando Dienstencentra Ministerie van Defensie: Uitnodiging Jubileumbijeenkomst van Diensten Geestelijke Verzorging op 27 november 2014 (GVM).
  2. PKN: uitnodiging GS PKN (DKE).
  3. CIO-G: Vragen afgevaardigde voor CIO-G (RKO).
  4. GK Zutphen: ratificeert besluiten, maar is bezorgd over besluiten betreffende NGK (MVeA en DKE).
  5. PKN: uitnodiging voorbereiding symposium 500 jaar reformatie (DKE).
  6. GK Anna Paulowna: ratificeert synodebesluiten, maar plaatst aantekening wie hoogste orgaan in de GKv is.
  7. RCJ: Nodigt GKv uit om aanwezig te zijn bij de GA RCJ in oktober 2016 (BBK).
  8. GK Ommen-West en Yachad: bieden rapport aan (BBK).
  9. Platform Geestelijk Verzorgers; vragen aandacht voor vrouwelijke geestelijk verzorgers in instellingen (MVeA).
  10. Predikantenvereniging: onderstreept twee punten uit beleidsrapport B&B: het werk van deputaten B&B en de mobiliteit van predikanten (ter inzage synodeleden).
  11. J. Scholtens: bezwaren MVeA op papier gezet en vraagt om reactie (MVeA).
  12. W.L. de Graaff: stelt kritische vragen over het rapport MVeA (MVeA).
  13. J. Schutten: reactie rapport MVeA (MVeA).
  14. T. Bekkema: bezwaarschrift arbitragecommissie Stufi (ter inzage synodeleden).
  15. J. Suys en A.M. Lamos: geven reactie op rapport MVeA (MVeA).
  16. Studenten TU: stem laten horen over nieuwe regeling Stufi (RvT en ter inzage synodeleden).
  17. LUCEO (ver. Kerkelijk werkers): vragen bij aanvullend rapport DKO (ter inzage synodeleden).
- D. Brieven van particulieren, niet ontvankelijk krachtens art. E67.4 en F 81. 2 en 3 KO:
  1. Dr. J. Douma: aanbiedingsbrief en boekje Afscheid van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt); deelt mee zich te onttrekken.
  2. H.F. de Vries: stuurt afschrift van brief aan KR Hoogeveen.
  3. Asnawi Ali: stuurt open brief aan GKv inzake Atjeh.
  4. werkgroep man-vrouw-kerk: betuigen steun aan rapport MVeA en bieden hulp aan bij de implementatie van de besluiten.
  5. B.J. Welink: vraagt via quaestio vaker Avondmaal te vieren.

Na enige bespreking en toelichting vanuit het moderamen door ds. Wisselink gaat de vergadering akkoord met de voorgestelde categorisering van deze brieven.

3 februari 2017

### **Artikel 10**

*Brieven van kerken die geen specifiek verzoek bevatten*

#### **Materiaal:**

1. brief van de LV van de Nederlands Gereformeerde Kerken; wenst de synode de zegen van de Heer toe (14-11-2016);
2. brief van de GK te Grootegast; wenst de synode kracht en wijsheid en uit zorgen over de bandbreedte die ontstaat.



**Besluit:**

van deze brieven met dankbaarheid kennis te nemen.

De preses leest de brief van de Landelijke Vergadering van de NGK, met een zegenwens voor de synode, voor. Hij ervaart deze als een bewijs van broederschap.

Uit de brief van de GK te Grootegast blijkt betrokkenheid bij het werk van de synode. In persoonlijke contacten is de preses gebleken dat velen zich betrokken voelen bij het werk van de generale synode.

## HOOFDSTUK 2 – KERKRECHT EN KERKREGERING

11 maart 2017

### Artikel 11

*Behandeling rapport deputaten kerkorde*

#### Materiaal:

1. rapport deputaten kerkorde (07-11-2016);
2. aanvullend rapport deputaten kerkorde (11-02-2017);
3. classis Zwolle (27-09-2016); vraagt om verheldering van de bevoegdheid van deputaten bemiddeling en begeleiding om bij losmaking naar art. B19 KO aan te sturen op ontheffing naar art. B20 KO;
4. classis Kampen (29-09-2016); vraagt de generale regeling preekbevoegdheid aan te passen om de classis Kampen te ontlasten;
5. GK Amersfoort-C (16-01-2017); stelt voor de generale regeling kerkdiensten art. 1, lid 4 zodanig te wijzigen dat ook ouderlingen of preekbevoegden de sacramenten kunnen bedienen en kerkelijke handelingen kunnen verrichten.

#### Besluit 1:

deputaten kerkorde te dechargeren.

#### Besluit 2:

- a. het verzoek van de classis Zwolle te honoreren in de generale regeling predikantszaken (met name hoofdstuk G);
- b. het verzoek van de classis Kampen te honoreren in de generale regeling preekbevoegdheid en analoge bepalingen in de generale regeling predikantszaken;
- c. deputaten opdracht te geven het voorstel van de GK Amersfoort-C te bestuderen en daarover advies uit te brengen aan de volgende synode.

#### Besluit 3:

vast te stellen de volgende op grond van de kerkorde 2014 vereiste en daarop gegronde generale regelingen:

- a. predikantszaken (KO art. B8);
- b. kerkelijk werkers (KO art. B31.3);
- c. preekbevoegdheid (KO art. B32.2);
- d. kerkdiensten (KO art. C37.2);
- e. kerklidmaatschap (KO art. C43.2);
- f. geheimhouding (KO art. C49.3).

#### Besluit 4:

de generale regeling voor de particuliere synode (ingevolge artikel E66 KO) als volgt te wijzigen:

##### Artikel 1 Ressoorten

1. De particuliere synode Noord wordt gevormd door de classes Appingedam, Assen, Drachten, Groningen, Grootegast, Leeuwarden, Stadskanaal en Warffum.
2. De particuliere synode Oost wordt gevormd door de classes Enschede/Zutphen, Hardenberg, Hoogeveen, Kampen, Ommen en Zwolle.
3. De particuliere synode Zuid wordt gevormd door de classes Arnhem, Dordrecht/Gorinchem, Hoogvliet, Noord Brabant/Limburg, Rotterdam en Zeeland.
4. De particuliere synode West wordt gevormd door de classes Alkmaar/Haarlem, Amersfoort, Amsterdam/Leiden, Harderwijk, Hattem, Hilversum, Midden Holland en Utrecht.

##### Gronden:

- a. de classis Buitenpost is opgeheven en de kerken binnen die classis zijn verdeeld over de classes Drachten en Leeuwarden;
- b. De classes Enschede en Zutphen zijn samengevoegd;
- c. De classes Axel en Middelburg worden samengevoegd in de classis Zeeland.

**Besluit 5:**

inzake de inwerkingtreding van de generale regelingen en het overgangsrecht

- a. te bepalen dat de onder besluit 3 genoemde generale regelingen in werking zullen treden op 1 juli 2017;
- b. vervallen te verklaren per 1 juli 2017 alle door de generale synode van Ede 2014-2015 (Acta artikel 13, besluit 4, onder a, tweede deel, en bijlage 3-5) onder het overgangsrecht gebrachte regelingen en besluiten, behoudens de Regeling pastorale zorg aan doven en slechthorenden (artikel B10.2 van de kerkorde; GS 1993, art. 42, besluit 2, 3, 4, 7, 8; GS 1996, art. 55, besluit 3; GS 1999, art. 69, besluit 4; GS 2011, art. 60, besluit 2, 3); (zie echter artikel 58 voor aanvullend besluit)
- c. te bepalen met het oog op de generale regeling voor predikantszaken dat een voor 1 juli 2017 ingediend verzoek of lopende procedure, voor zover deze in strijd komt met de onder besluit 3 vastgestelde generale regeling, wordt afgehandeld overeenkomstig de voor 1 juli 2017 geldende generale regelingen, tenzij partijen in gezamenlijkheid anders overeenkomen;
- d. te bepalen met het oog op de generale regeling voor predikantszaken dat een voor 1 juli 2017 genomen besluit, dat in strijd komt met de onder besluit 3 vastgestelde generale regeling, blijft gehandhaafd;
- e. te bepalen met het oog op de generale regeling voor kerkelijk werkers dat op een voor 1 juli 2017 vastgestelde benoeming en/of gesloten arbeidsovereenkomst de onder besluit 3 vastgestelde generale regeling van toepassing is;
- f. te bepalen met het oog op de generale regeling preekbevoegdheid dat een voor 1 juli 2017 verleende preekbevoegdheid, die in strijd komt met de onder besluit 3 vastgestelde generale regeling, blijft gehandhaafd tot de eerstvolgende verlenging op grond van artikel 6 van die generale regeling.

**Besluit 6:**

kennis te nemen van de handreiking en modelregeling voor de behandeling van bezwaren (bij KO art. F73) en de handreiking statelijk verschoningsrecht (bij KO art. C49.3);

**Besluit 7:**

*Wijziging kerkorde*

langs de in de generale regeling voor tekstuele wijziging van de kerkorde voorgeschreven weg als nieuw artikel F72.4 en als gewijzigd artikel F72.5 KO vast te stellen:

**F72.4**

Als een kerkenraad van oordeel is dat een besluit van de generale synode in strijd is met het Woord van God of de kerkorde en hij om die reden dat besluit niet kan uitvoeren, is hij gehouden tot het instellen van revisie volgens art. F81, met kennisgeving aan de classis. Met het oog op de gemeente kan de classis in de tussentijd adviezen of aanwijzingen geven.

**F72.5**

De uitvoering van een besluit kan niet van iemand, ambtsdrager of gemeentelid, worden verlangd, als dit hem persoonlijk in zijn geweten in strijd brengt met het Woord van God. De betrokkene dient bereid te zijn zich te verantwoorden volgens art. F73, F76 en F77.

**Besluit 8:**

*Wijziging generale regeling voor de rechtspraak in predikantszaken*

artikel 5 van de generale regeling voor de rechtspraak in predikantszaken als volgt te wijzigen:

**Artikel 5 Aanvang van de procedure**

1. De procedure vangt aan door indiening van een beroepschrift binnen zes weken na verzending van het besluit van de kerkenraad bij de secretaris van de commissie door de predikant of diens gemachtigde.
2. Indiening kan geschieden zowel per post als per e-mail. De commissie kan van de indiener verlangen dat hij, gelet op de omvang van het ingediende dossier, zijn beroepschrift schriftelijk per post en in een aan te geven veelvoud zal toezenden.
3. Het beroepschrift dient ten minste de volgende elementen te bevatten:
  - a. de naam en het adres van de indiener; wanneer de predikant een gemachtigde heeft ingeschakeld, wordt tevens diens naam en adres vermeld;
  - b. een omschrijving van het besluit waartegen het beroep zich richt;
  - c. de gronden van het beroep, met een toelichting daarop;
  - d. een omschrijving van de uitspraak die indiener van de commissie vraagt.

4. Bij indiening wordt een afschrift van het besluit van de kerkenraad door de indiener meegezonden.
5. De indiener stuurt de kerkenraad gelijktijdig een kopie van het beroepschrift met bijlagen en maakt daarvan melding bij de secretaris.
6. Indien een beroepschrift niet voldoet aan de gestelde vereisten, stelt de commissie indiener in de gelegenheid dit te herstellen binnen een door de commissie te bepalen termijn.
7. De secretaris bevestigt schriftelijk of per e-mail de ontvangst van het beroepschrift. Hij doet tevens ten spoedigste na ontvangst mededeling aan de voorzitter, onder vermelding van de naam en de adresgegevens van de betrokken partijen en een korte beschrijving van de aard van het geschil en de vordering.
8. Iedere partij kan voor de commissie in persoon verschijnen of zich doen vertegenwoordigen door een advocaat dan wel door een daartoe speciaal schriftelijk gemachtigde. Iedere partij kan zich door personen van haar keuze doen bijstaan.
9. Indien een partij zich door een advocaat of gemachtigde doet vertegenwoordigen of bijstaan, stelt zij zo spoedig mogelijk de commissie en de wederpartij hiervan schriftelijk in kennis. Indien het beroepschrift of het korte antwoord is uitgegaan van een gemachtigde, wordt deze kennisgeving geacht te zijn gedaan.
10. Ingeval een partij zich in de procedure laat vertegenwoordigen, zenden partijen en de secretaris alle op de procedure betrekking hebbende stukken in ieder geval aan de vertegenwoordigende advocaat of gemachtigde.
11. De voorzitter stelt binnen drie weken na ontvangst van het beroepschrift een besliscommissie samen en informeert over de samenstelling daarvan alle commissieleden. De besliscommissie handelt in een concrete zaak als de commissie.
12. De besliscommissie mag niet in meerderheid uit predikanten bestaan. Zij die direct of indirect betrokken zijn of zijn geweest dan wel enig ander belang hebben in het aanhangige geschil, kunnen geen deel uitmaken van de besliscommissie.
13. Commissieleden die niet zijn opgenomen in de besliscommissie, onthouden zich gedurende de loop van de procedure van uitspraken over de concrete zaak.
14. Zodra de besliscommissie is samengesteld worden partijen door de secretaris geïnformeerd over de samenstelling daarvan.
15. Indien indiener of de wederpartij van mening zijn dat er omstandigheden zijn om aan te nemen dat een lid van de besliscommissie in onvoldoende mate onpartijdig staat ten opzichte van de te behandelen zaak, deelt hij dat binnen twee weken mee aan de voorzitter van de commissie.
16. Wraking van een commissielid of van de voorzitter is ook mogelijk tijdens de behandeling van het geschil, indien er sprake is van een partijdige opstelling dan wel de schijn van partijdigheid wordt gewekt. Zolang niet is beslist op het wrakingsverzoek wordt de behandeling van de zaak opgeschort totdat over de wraking is beslist.
17. Voor de behandeling van een wrakingsverzoek stelt de voorzitter een wrakingscommissie samen van drie niet bij het geschil betrokken commissieleden. Deze beslist of de gewraakte persoon deel uit kan blijven maken van de besliscommissie.

**Besluit 9:**

nieuwe deputaten te noemen 'deputaten kerkrecht' en hen op te dragen:

- a. de door de laatste generale synode genomen besluiten waar nodig te integreren in de generale regelingen;
- b. als adres te fungeren voor het melden van eventuele knelpunten bij de toepassing van de kerkorde in de praktijk;
- c. de kerken desgevraagd te dienen met voorlichting over de kerkorde;
- d. de generale synode desgewenst te dienen met adviezen op het gebied van kerkrecht en kerkorde;
- e. de verantwoordelijkheid te dragen voor de publicatie en het (inhoudelijk) beheer van de kerkorde, de generale regelingen en besluiten én de modellen en handreikingen op de website van de kerken, [www.gkv.nl](http://www.gkv.nl);
- f. met betrekking tot kerkrechtelijke deskundigheidsbevordering:
  1. zorg te dragen voor handhaving en overdracht van de vereiste kerkrechtelijke kennis binnen het deputaatschap en de kring van actieve kerkrechtelijke deskundigen;
  2. bij te dragen aan initiatieven om samen met de TU of andere instanties of personen de kerkrechtelijke kennis en toepassing daarvan in de kerken te vergroten;

- g. met betrekking tot multidisciplinaire bezinning:
  1. in te gaan op verzoeken om kerkrechtelijke inbreng van de kant van deputaatschappen en kerkelijke instanties;
  2. deel te nemen aan multidisciplinair overleg over predikantszaken en de praktijk van het kerkelijk leven in de gemeenten;
- h. met betrekking tot kerkrechtelijke advisering:
  1. kerkrechtelijke vragen met een in hoofdzaak informatief en generiek karakter die van de kant van kerken, kerkelijke vergaderingen, kerkelijke functionarissen en instanties en kerkleden binnenkomen te beantwoorden dan wel deze door te geleiden naar de daarvoor beschikbare instanties en/of deskundigen;
  2. bij kerkrechtelijke vragen die op enige wijze verbonden zijn aan een kerkelijk geschil de vragenstellers door te verwijzen naar de daarvoor bestaande kerkelijke instanties en professionele adviseurs.
- i. de in artikel 1.4 van de generale regeling kerkdiensten (en elders) gestelde beperking nader te verantwoorden dan wel de synode voor te stellen daarin wijzigingen aan te brengen.

**Besluit 10:**

deputaten kerkrecht voor de periode 2018-2020 een budget toe te kennen van € 4.500 per jaar (in totaal € 13.500).

De preses verwelkomt deputaten kerkorde, de brs. ds. K. Harmannij, ds. P. Niemeijer (vz), P.T. Pel, J. Storm en M. te Velde. Br. L.H. Olde is als secretaris van DKO aanwezig.

Namens het Praktijkcentrum (voor behandeling loket kerkorde) de brs. H Geertsema en J.H.F. Schaeffer.

Ds. Niemeijer leidt de bespreking in. Kerkrecht raakt aan veel narigheid, maar wil daarin houvast geven door recht te creëren. Over een aantal generale regelingen is overleg gevoerd met relevante instanties. Enkele modellen en handreikingen zijn uitgewerkt. Deze worden niet door de generale synode vastgesteld, maar aan de kerken aangeboden.

Bij het voorstel kerkrechtelijke advisering hebben deputaten een eigen lijn getrokken. In het besluit 7 zijn voor het artikel F72 KO wijzigingsvoorstellen gedaan. Het is naar de mening van deputaten een tekstuele wijziging en geen inhoudelijke wijziging. De wijziging in de generale regeling voor rechtspraak in predikantszaken (besluit 8) is puur voor de duidelijkheid aangebracht.

De preses geeft eerst besluit 3, vaststelling generale regelingen, in bespreking.

Hiervan wordt ruim gebruik gemaakt. Over het algemeen is er veel instemming met de regelingen. In het bijzonder worden vragen gesteld over de regeling predikantszaken.

Het ambt van predikant wordt daarin terecht op een hoog geestelijk niveau beschreven, maar wordt dat in de kerken ook zo ervaren? Zou het geen aanbeveling verdienen om een predikant in opleiding (prio, C2) ook een gesprek te laten voeren in de classis waar hij aan het werk gaat? De tekst over de permanente ontwikkeling in D14 en de opvatting hierover bij TU spoort niet helemaal (vrijwillig respectievelijk voorgeschreven). In de brief van de classis Zwolle wordt een spanning ter zake van "losmaking" gesignaleerd tussen de regeling en het advies van deputaten bemiddeling en begeleiding. Is er een mogelijkheid voor schorsing voor onbepaalde tijd zoals in de PKN? In C6.2 wordt gesteld "predikanten houden zich beschikbaar...". Worden hiermee rechten en/of plichten gecreëerd? Bij G4 lijkt het dat een schorsing kan overgaan in een ontheffing. Bij overkomst van een predikant uit een andere kerkgemeenschap (C5.13-22) is het niet duidelijk of hij in het ambt blijft of dat hij opnieuw geroepen moet worden. Wat te doen in het geval van een predikant, die voor 60% een taakinvinging heeft gekregen in een missionair project en daarnaast een invulling voor de andere 40% heeft gekregen in een kleine gemeente, als de termijn van zijn benoeming in het project afloopt? Die kleine gemeente kan na die periode de predikant niet volledig voor haar rekening nemen.

Deputaat Pel reageert. De kerkorde is drie jaar geleden in dezelfde zaal waar we nu vergaderen, vastgesteld. Dat geeft moed voor de behandeling nu.

- Het ambt heeft een van God gegeven roepingskarakter. Zo is dat verwerkt in de opstelling van de kerkorde.
- Voor het classisexamen van de predikant in opleiding (prio) is gekozen voor eenduidigheid in de regeling preekbevoegdheid. Het argument om het te laten plaats vinden in de classis waar hij aan het werk gaat, spreekt deputaten niet aan. Het wordt dan weer een uitzondering.

- De kerkorde kent geen schorsing voor onbepaalde tijd. Het heeft bij de PKN ook een andere functie. Een studiedeputaatschap hierover is voor deputaten niet nodig.
- De tekst van D14 (PEP of PIO) hoeft niet zo gedetailleerd ingevuld te worden. De TU kan een nadere invulling doen. Regel het niet dicht.
- Het beroepen van een predikant vraagt om inzet van twee kanten. De bepalingen in C6 hebben een zeker statement karakter, om immobiliteit tegen te gaan. Aanstelling voor bepaalde tijd lijkt aantrekkelijk. Bij het beroep is het makkelijk te regelen, alleen ontstaat de moeite na afloop van de “bepaalde tijd”. De kerken hebben geen voorziening voor wat daarna moet gebeuren. In dezen is er nog onvoldoende solidariteit. De VSE heeft de wachtgeldregeling beëindigd. Hier zit nog een behoorlijke problematiek.
- Een schorsing (G5) kan eindigen als de reden daarvoor niet meer geldt. Na schorsing kan losmaking volgen, maar dan is de predikant wel weer beschikbaar voor een andere gemeente.
- Omtrent de overkomst vanuit een andere kerkgemeenschap is er bij deputaten geen behoefte om uitspraken te doen of het predikantschap bij de vorige kerk beëindigd is. De formuleringen worden daarom aangepast: steeds wordt gesproken over “betrokkene”.
- Een gemeente kan in geval van een gecombineerde taak voor de predikant hem gewoon voor bijvoorbeeld 40% beroepen en hoeft na beëindiging van de andere taak dat deel er niet bij te nemen.

Ds. Niemeijer wijst erop dat de brief van de classis Zwolle is ondervangen in de nieuwe opzet van de GRP. Br. Pel gaat nog in op enkele vragen over de predikantsvoorziening. Dit zijn meest vragen die op kerkorde-niveau thuis horen en nu niet afwijkend in de regelingen geregeld kunnen worden. Een predikant is volgens de kerkorde altijd verbonden aan een plaatselijke kerk en dit kan niet via de GR predikantszaken anders geregeld worden. Hij meent dat we niet moeten beginnen aan een beroep door een classis en hij betwijfelt of dat zal bijdragen aan de gewenste mobiliteit van predikanten. Ook schorsing (art. B21 KO) moet op het niveau van de kerkorde geregeld worden. Bovendien liggen er vanuit de kerken hierover geen vragen op de tafel van de synode. De synode moet dan ook niet op eigen initiatief hierover nieuwe bepalingen opnemen. Ds. Harmannij vult aan dat een beroep door een classis ook kan worden vorm gegeven door een beroep van meerdere kerken in een samenwerkingsverband, die samen garant staan voor de financiering. Ook in dat geval wordt de predikant aan één of meer kerken verbonden (art. B15.1 KO).

De preses stelt aan de orde voorgesteld besluit 9h1 en 2 (kerkrechtelijke advisering). Hij stelt aan deputaten de concrete vraag of de loketfunctie die het Praktijkcentrum (PC) voorstaat past in hun visie. Br. Pel wijst op het aanvullend rapport, waarin uitvoerige uitleg wordt gegeven. Kennisoverdracht is van groot belang en moet welbewust gebeuren. Onderzoek gebeurt aan de TU en bij het PC. Advies en praktijkvragen komen veel bij deputaten. Het PC wil graag betrokken zijn bij kerkrechtelijke zaken. Er is binnen de kerken van alles aan de orde, met veel kerkrechtelijke aspecten. Een adviesplatform juichen we toe. Het voorgestelde conceptbesluit 9 g2 slaat hier op. Hieraan koppelt het PC het loket kerkrecht. Maar wie bedient nu welke vragen? Er zijn meerdere loketten. SKW is een loket, de predikantenvereniging is een loket en het PC voor vraagstukken uit het kerkelijk leven. Ook de nieuwe deputaten hebben nu meer ruimte voor advieswerk, nu de kerkorde en de bijbehorende regelingen klaar zijn.

Br. Geertsema stelt namens het PC dat hij zeker geen monopolisering wil. Deputaten KO spelen in dit alles een centrale rol, ze zijn de tweede lijn. PC – SKW vormen in zijn visie de eerste lijn en het PC ook de nulde lijn (en een beetje 1<sup>e</sup> lijn). Kennis over kerkrecht is aan het verminderen bij ambtsdragers. Wil je als gemeenschap goed functioneren, dan heb je regels nodig. Er moet onderlinge betrokkenheid zijn. Kerkrecht moet een positieve kracht zijn i.p.v. dat het lastig is en een ver van je bed show. Daarom moet laagdrempelig informatie verkregen kunnen worden. Voor deze permanente toerusting wordt het budget gevraagd.

Br. Pel meent dat door het PC behartigenswaardige opmerkingen gemaakt zijn. Het is goed dat er door verschillende instanties wordt gewerkt aan het op peil houden van de kennis van het kerkrecht. Over het gevraagde budget van het PC heeft hij geen mening. De voorgestelde besluitekten 9 f, g en h kunnen blijven staan zonder daarmee vooruit te lopen op besluitvorming over de voorstellen van het PC (zie artikel 51).

De preses gaat terug naar de behandeling van de generale regelingen (besluit 3). Het onderwerp kerkelijk werker maakt de tongen los. Op de gestelde vragen reageert deputaat Storm. Het opleidingsniveau van kerkelijk werkers (art. 2) dient minimaal hoger onderwijs te zijn. Daarom staat het woordje ‘beroeps’ hier tussen haakjes. Het onderscheid tussen een predikant en een kerkelijk werker vloeit voort uit de kerkorde. Het zijn verschillende functies, waarbij kerkelijk werker wel een bijzondere bediening is binnen het kerkelijk leven.

Ds. Harmannij gaat in op de sacramentsbediening en wie daartoe bevoegd is. Het Heilig Avondmaal is niet alleen een gedachtenismaaltijd, maar ook een bezegeling. Het is dan goed om de sacramenten uit handen van de ambtsdrager (predikant) te krijgen, met achter hem Jezus Christus. Het mag nooit iets van een persoon zijn.

Over “gasten aan het avondmaal” heeft de synode van 2005 (Amersfoort-C) besluiten genomen. Daarbij gaat het om geloofseenheid. Gezien eerdere besluitvorming vraagt hij de voorgestelde redactie in de regeling kerkdiensten te respecteren. Dit geldt ook voor de “tweede kerkdienst” die in de KO als regel wordt gesteld. Rond de liedkeus krijgt de liturg veel vrijheid, maar een kerkenraad kan hem bindende aanwijzingen geven.

Ds. Niemeijer vult aan over gasten aan het avondmaal, dat instemming met de leer verder gaat dan instemming met de twaalf artikelen. Het gaat om de leer van de Schrift, zoals die klinkt in de kerk. Bij het avondmaal zijn al de ambten actief in bediening en toezicht.

Deputaten stellen voor in de opdracht (besluit 9) een nieuw lid i toe te voegen: “De in art. 1.4 van de generale regeling kerkdiensten (en elders) gestelde beperking nader te verantwoorden dan wel de synode voor te stellen daarin wijzigingen aan te brengen”, dit naar aanleiding van het verzoek van de kerk van Amersfoort-C.

Na deze ronde wordt een aantal amendementen ingediend. De strekking van de te verwachten amendementen wordt door de indieners verwoord. De amendementen die voldoende ondersteuning ontvangen worden behandeld bij de betreffende generale regeling.

De regelingen predikantszaken (art. B8 KO) en kerkelijk werkers (art. B31.3 KO) worden goedgekeurd. Bij de regeling preekbevoegdheid heeft ds. Van Loon een amendement ingediend, om kerkelijk werkers bevoegdheid te geven tot het verrichten van niet-sacramentele handelingen.

Deputaten ontraden dit amendement en hebben voorkeur voor de door hen voorgestelde aanvulling i in de opdracht.

Hierop wordt dit amendement met 19 tegen 12 stemmen verworpen.

Bij de generale regeling kerkdiensten zijn de volgende amendementen ingediend:

Amendement Art. 2.1 (E. Kramer) (aanvullingen cursief).

Art. 2.1 als volgt te redigeren:

Een reguliere kerkdienst kent de volgende onderdelen:

- groet (aan het begin) en zegen (aan het eind)
- *schulderkenning, gebed om vergeving en genadeverkundiging*
- Schriftlezing
- prediking
- bediening van de sacramenten (*wanneer van toepassing*)
- gebed
- gemeentezang
- *belijden*
- *bewustwording van het nieuwe leven in dankbaarheid*
- inzameling van de gaven

(waarbij vervalt de vermelding van de Tien Woorden of de Apostolische Geloofsbelijdenis of de Geloofsbelijdenis van Nicea)

Dit amendement wordt verworpen met 19 stemmen tegen. 11 stemmen voor, bij 1 onthouding.

Amendement artikel 6 (P.P.H. Waterval).

De door deputaten voorgestelde tekst te vervangen door:

1. Bij de viering van het heilig avondmaal zijn gasten met wie we het geloof in Jezus Christus delen van harte welkom.
2. De kerkenraad draagt er – buiten en in de dienst waarin het avondmaal wordt gevierd – zorg voor dat het voor zowel leden als gasten helder is voor wie het avondmaal bedoeld is. Over de wijze waarop dit gebeurt beslist de kerkenraad.

Dit amendement wordt met 22 stemmen tegen en 9 stemmen voor verworpen.

Amendement artikel 6 (P.A. Heij).

Lid 1 en 2 samenvoegen tot de volgende tekst:

Als gasten worden tot het meevieren van het avondmaal uitgenodigd degenen die

- a. gedoopt zijn in de naam van de Vader, de Zoon en de Heilige Geest, en in de eigen kerk tot het avondmaal zijn toegelaten;
  - b. instemmen met de leer van het Oude en Nieuwe Testament, zoals die in de Apostolische Geloofsbelijdenis samengevat is en in de gemeente waarin het avondmaal wordt gevierd verkondigd wordt;
  - c. voor zover bekend, godvrezend leven.
- In bijzondere gevallen kan de kerkenraad hiervan afwijken.

Ook dit amendement wordt verworpen, met 20 stemmen tegen en 11 stemmen voor.

Hierna komen de voorstellen van deputaten in stemming.  
Besluit 3, 4, 5 en 6 worden met algemene stemmen genomen.

Met betrekking tot besluit 7 merkt br. Pel op dat ingeval het voorstel als een tekstuele wijziging wordt gezien, dit in deze synode besloten kan worden. Ingeval het als een inhoudelijke wijziging wordt beschouwd kan de uiteindelijke besluitvorming pas op de volgende synode plaats vinden. Deputaten menen dat wat voorligt een verduidelijking is. Drie kerken hadden aangekondigd hierover een revisieverzoek te willen indienen. In overleg is de huidige tekst opgesteld. Deze kerken hebben daarop afgezien van het indienen van een revisieverzoek.

Br. Van der Tol wil alsnog een tegenvoorstel indienen waarbij een kerklid de mogelijkheid krijgt rechtstreeks naar de synode te gaan als hij geen gehoor krijgt bij zijn kerkenraad en classis. Dit tegenvoorstel wordt niet gesteund. Deputaten betogen bovendien dat dit tegenvoorstel over een andere zaak gaat, namelijk artikel 81 van de kerkorde. Daarop trekt br. Van der Tol zijn voorstel in. Besluit 7 wordt vervolgens met algemene stemmen genomen, inclusief de door deputaten gewenste toevoeging "tekstuele".

Ook besluit 8 wordt met algemene stemmen genomen.

Bij besluit 9 lid i vraagt ds. Van Loon de toezegging van deputaten dat zij de strekking van zijn amendement meenemen in hun studieopdracht, en daarbij overleg zullen voeren met de vereniging van kerkelijk werkers. Deputaten bevestigen dat ze een brede aanpak beogen. Daarop wordt besluit 9 met algemene stemmen genomen.

Ook de besluiten 10, 1 en 2 worden met algemene stemmen genomen.

Hiermee is de behandeling afgerond. Deputaten krijgen mandaat om nog enkele redactionele verbeteringen in de vastgestelde regelingen aan te brengen.

De preses richt zich tot de scheidende deputaten, de brs. Pel, Storm en prof. Te Velde en de secretaris br. Olde. Het is een rijkdom dat er capabele mensen zijn om mee te helpen in de kerken. Dat constateren we met diepe dankbaarheid aan de Heer.

1 juni 2017

## **Artikel 12**

### *Benoeming deputaten kerkrecht*

#### **Besluit:**

op voordracht van het moderamen te benoemen in het deputaatschap kerkrecht:

J.P.A. Boersma	Hilversum	2026
W. Geelhoed	's Gravenhage	2026
K. Harmannij	Best	2020
P. Niemeijer	Rijnsburg	2020
R.T. te Velde	Wezep	2026
H.F. Westerman	Wezep	2026

Als samenroeper wordt aangewezen: P. Niemeijer.



2 juni 2017

**Artikel 13***Behandeling M/V in de kerk***Materiaal:**

- rapport deputaten man/vrouw in de kerk (14-10-2016).

**Besluit 1:**

deputaten man/vrouw in de kerk decharge te verlenen.

**Besluit 2:**

op dit moment geen nieuwe deputaten man/vrouw in de kerk te benoemen.

**Grond:**

Pas na afronding van de discussie over man/vrouw en ambt zal bezien worden hoe het vervolgtraject er uit zal moeten zien. (Zie daarvoor artikel 18 en 19 van deze Acta.)

Van het deputaatschap MViK zijn aanwezig de brs. J.A. Knepper en ds. D.S. Dreschler en de zrs. B. Wijnalda-Spoelstra, S. Kennedy-Doornbos en L. de Jong-Kooij.

Deputaat zr. B. Wijnalda-Spoelstra geeft een overzicht van de activiteiten van het deputaatschap sinds 2015.

- Kwalitatief onderzoek.

Hiervoor zijn 13 kerken geselecteerd, om een zo volledig mogelijk beeld te krijgen. De kerkenraden zijn gevraagd bij de beantwoording ook vrouwen te betrekken. Via groepsinterviews kwam een breed scala aan meningen naar voren. De jeugd was moeilijk te benaderen en heeft er weinig mee. In veel kerken doen vrouwen de nodige taken zonder dat dit duidelijk omschreven is. Er wordt hypocrisie ervaren: wel het werk mogen doen van de ambtsdrager, maar geen bevestiging als ambtsdrager.

- Kwantitatief onderzoek.

In vervolg op het kwalitatieve onderzoek heeft een kwantitatief onderzoek plaats gevonden, via een online onderzoek. Hiermee is een groot bereik tot stand gekomen. Cijfers hieruit bevestigen het beeld. Slechts 15% is bewust met het onderwerp bezig.

- Gemeenteavonden.

Deze verliepen in een goede sfeer en kenden zeer uiteenlopende meningen en emoties. Soms was er angst of werd onveiligheid ervaren. Voor- en tegenstanders putten uit dezelfde argumentatiebronnen in de bijbel.

- Regioavonden.

Deze zijn gehouden in samenwerking met het deputaatschap MVeA. Er was hiervoor grote belangstelling en er zijn meer avonden georganiseerd dan oorspronkelijk de bedoeling was. Deze avonden leverden begrip en waardering voor het rapport van deputaten MVeA. Ook hier is in de gespreksronden een grote mate van diversiteit ervaren.

- Eindrapport.

Geconstateerd is dat veel kerken het nu pas op de agenda zetten. De taak om hierin begeleiding te bieden is dus nog lang niet klaar. Wel is de overtuiging dat er iets moet gebeuren. Enerzijds wordt beleden dat vrouwen geen ambtsdrager kunnen zijn, maar anderzijds wordt wel geaccepteerd dat ze allerlei ambtelijke taken vervullen. Sommige kerken kiezen (alvast) een eigen weg. Een zorgelijk feit is dat de behoudende leden zich terugtrekken. Enkelen zijn benaderd voor een interview, maar wilden daaraan niet meewerken.

N.a.v. vragen reageert deputaat zr. Wijnalda. De bezinning verschilt sterk per gemeente. Naar de reden hiervan is geen onderzoek gedaan. Inderdaad mag de praktijk het principe niet aan de kant schuiven, maar wel is duidelijk dat op tal van plaatsen vrouwen hetzelfde werk doen als een ouderling, zonder als zodanig bevestigd te zijn. Het is hypocriet daar geen oog voor te hebben. Hoe de besluiten straks geïmplementeerd moeten worden is nog niet duidelijk. Het deputaatschap wil daarbij graag zijn diensten aanbieden.

De preses stelt de besluittekst aan de orde. Hiermee wordt beoogd het werk van het huidige deputaatschap af te ronden. Of er wellicht nog een nieuw traject komt, zal later blijken.

Het besluit wordt met algemene stemmen genomen.

**Artikel 14***Revisieverzoeken M/V***Materiaal:**

1. brief van de GK Utrecht Noord-West (zonder datum, ontvangen 22-01-2016) met het verzoek de besluiten 2 en 3a1 uit artikel 18 van de Acta van de GS Ede 2014 te herroepen, dan wel te herzien, een uitspraak te doen in de zin dat naast mannen ook vrouwen in kerkelijke ambten kunnen dienen, en deze nieuwe besluiten te voorzien van een duidelijke bijbelse argumentatie, alsook met redenen aan te geven welke delen van de onderbouwing van het deputatenrapport 2013 worden aanvaard en welke verworpen;
2. brief van de GK Ten Boer (20-5-2016) met bezwaren tegen de besluiten 2b, 3 en 4 uit artikel 18 van de Acta van de GS Ede 2014 en de oproep om te stoppen met verdere discussie rond dit onderwerp zodat “de duidelijke leer van de Schriften wordt gehandhaafd” en “de vrouw niet in het leer- en regeerambt zal komen”.

**Besluit 1:**

niet te voldoen aan het verzoek van de kerk te Utrecht Noord-West.

**Gronden:**

1. de insteek van het bezwaar van Utrecht Noord-West “dat de vrouwelijke leden van onze kerken door de besluiten categorisch worden uitgesloten van het bekleden van het bijzondere ambt van ouderling en predikant” is onjuist. De GS Ede 2014 heeft alleen de argumentatie onder de voorgestelde besluiten afgewezen en richting gewezen voor verder onderzoek;
2. alle overwegingen die Utrecht Noord-West in zijn brief noemt, zijn onderdeel van het gesprek waarvoor de synode in besluit 2b de ruimte bood. De grond onder dit besluit, die spreekt van twee lijnen in de Schrift als het gaat over gelijkwaardigheid en verschil M/V, leidt niet noodzakelijkerwijs tot de conclusie dat vrouwen van het bijzonder ambt uitgesloten zullen blijven.

**Besluit 2:**

niet te voldoen aan het verzoek van de kerk te Ten Boer.

**Gronden:**

1. zolang er door de kerken gezamenlijk nog geen standpunt is bepaald rondom het onderwerp M/V en ambt, is het terecht dat de GS Ede 2014 heeft besloten dat de visie dat behalve mannen ook vrouwen in de kerkelijke ambten mogen dienen vrij bespreekbaar moet zijn, zolang er vanuit de Schrift geargumenteed wordt;
2. de thematiek is in de kerkelijke weg op de tafel van de synode gekomen en de discussie zal daar dus gevoerd moeten worden.

Namens de commissie die de besluiten heeft voorbereid, licht ds. Van Loon de voorstellen toe. Omdat de brieven zich richten tegen besluiten die de generale synode Ede (2014) nam in afwijking van de voorstellen van de toenmalige deputaten, acht de commissie het niet noodzakelijk dat die deputaten hierover gehoord zouden worden. Beide kerken hebben (cf. de GR voor revisieverzoeken art. 1.4) contact met de huidige deputaten M/VeA gehad, maar dit heeft niet geleid tot het intrekken van de revisieverzoeken. Ook hebben beide kerken aangegeven af te zien van de geboden gelegenheid om door de generale synode gehoord te worden (cf. de GR voor revisieverzoeken, art. 4.2).

Ds. Balk dient een amendement in. Hij wil grond 1 bij besluit 1 laten vervallen. Hij geeft de kerk van Utrecht Noord-West gelijk dat de synode haar besluit onvoldoende heeft beargumenteerd.

Ds. Van Loon brengt hiertegen in dat synodes terughoudend zijn met brede argumentaties. De synode van Ede (2014) heeft vooral de argumentatie van de toenmalige deputaten afgewezen, zonder er direct een nieuwe redenering voor in de plaats te willen stellen.

Het amendement wordt met 25 tegen 7 stemmen verworpen. Daarna worden de voorstellen met algemene stemmen aanvaard.

25 maart 2017

**Artikel 15***Behandeling rapport deputaten M/V en ambt (1)*

In een besloten zitting spreekt de synode over het rapport van deputaten MVeA. Van deze bespreking is het volgende verslag gemaakt.

Van deputaten MVeA zijn aanwezig de zrs. A. Haan-Kamminga (vz), J. de Jong-Wilts, R. Nederveen-van Veelen en de brs. prof. E.A. de Boer, prof. C.J. de Ruijter, J.P. de Vries en ds. W.F. Wisselink.

De voorzitter van het deputaatschap, zr. A. Haan-Kamminga, krijgt het woord.

Elke deputaat zal het deel presenteren waar hij/zij mee bezig is geweest, ingeleid met een bijbeltekst. Zelf start ze met:

- Pijnpunten en Samen Dienen. (Efeze 2 : 20-22).  
De heilige kerk van Christus kun je vergelijken met een gebouw. Het fundament is dan de boodschap van de apostelen en profeten. De christenen zijn de stenen in de muren en de belangrijkste steen is Jezus Christus. Hij zorgt er voor dat de kerk groeit. En dat God zelf in de kerk aanwezig is door de Heilige Geest.  
Wie de bijbel wil volgen, moet ook de pijn van anderen willen zien. Het was een zoektocht in de bijbel. Duidelijk daarin is dat man en vrouw gezamenlijk verantwoordelijk zijn en de leiding niet exclusief is voor mannen. Maar hoe hebben we aan principes invulling gegeven? Het blijft een verhaal met rafelranden. Wel is duidelijk dat er meer ruimte is dan nu gebruikt wordt. Het gegeven advies wordt door deputaten unaniem gegeven.

Deputaat De Ruijter.

In plaats van zijn uitgangspunt te nemen in een bijbeltekst gaat hij voor in gebed, met de woorden van GK 178 : 5.

- Bijbelse bouwstenen  
Hoe hanteert het rapport de verhouding bijbel-cultuur? Cultuur is een bepaalde manier waarop mensen omgaan met de natuur. Cultuur is geen verwerpelijke iets. De bijbel is nodig om te bepalen wat in een cultuur thuis hoort en wat niet. Actuele cultuur is van een bepaalde tijd.
- Nieuwe hermeneutiek?  
In plaats van een smal spoor te volgen moeten we oog houden voor het geheel van de bijbel. 'Geen vrouw in het ambt' was niet alleen gegrond op bijbelteksten, maar was ook cultureel bepaald. In een mannenwereld was het logisch. Wat in Gen. 3 : 16 als een vloek was bedoeld werd vervolgens gebruikt voor de verdediging van geen vrouw in het ambt. Het niet toelaten van vrouwen tot het ambt is lang de lakmoesproef geweest op bijbelgetrouwheid. Maar de bijbel is geen handboek met een sluitende redenering. Ook niet over ambt en vrouw. In de bijbel is geen helder pro of contra. Hier past bescheidenheid.

Deputaat Wisselink.

- Zwijgteksten als blokkade? (1 Kor. 14:34 en 1 Tim. 2:11-12).  
Als hier anders tegenaan gekeken werd, werd dit heel lang als schrijfkritiek gezien. Voor hem is dit dan ook lang een blokkade geweest. Hij wilde lang blijven bij de lijn van de kerken en alles wat er niet mee strookte zodanig masseren dat het klopte. Maar hij heeft zijn verzet opgegeven. De kanteling kwam bij het dieper bestuderen van de rol van Aquila en Priscilla. Paulus noemt dit echtpaar zonder meer "medewerkers" (Rom. 16:3-4). Ze hebben samen de last van Paulus als evangelieverkondiger overgenomen. En de zwijgteksten dan? Het rapport zegt kort dat deze geen blokkade zijn. De zwijgteksten beperken zich weliswaar niet tot de specifieke situatie in Korinthe. Maar de context van de zwijgteksten laat zien dat het zwijggebod niet absoluut is. Want Paulus schakelt zelf begaafde vrouwen in. Een breed gedragen uitleg van de zwijgteksten blijkt echter niet mogelijk.

Hierna is er gelegenheid voor vragen (met reactie van deputaten).

- Hebben deputaten niet de behoefte om deze presentaties te publiceren? *Reactie*. Deputaten zijn huiverig voor aanvullende rapporten. Maar publicatie valt zeker te overwegen.
- Hoofdstuk 2 (bijbelse bouwstenen) is beknopt gebleven. Waarom? *Reactie*. Het gaat om het hele verhaal, waarvan hoofdstuk 2 een overzicht biedt. Maar de teksten zijn niet volledig uitgeëxegiseerd.

- Waarom zouden we breder kijken dan de bijbel? *Reactie*. Het gaat ook om de context waarin een tekst is geschreven. En om onze eigen context, bijvoorbeeld hoe wij de ambten hebben ingericht.
- Er wordt één conclusie gepresenteerd, maar de zwijgtteksten kennen een diversiteit in exegeses. Ook binnen het deputaatschap? *Reactie*. Binnen het deputaatschap is de een stelliger dan de ander over de uitkomst. Het verschil in uitleg over de zwijgtteksten geeft onzekerheid. Maar heb dan de moed om anders te kijken dan alleen op de nu gangbare manier. Niet kerkelijke uitspraken zijn bepalend, maar wat God in het geheel van de bijbel openbaart (NGB, art. 7).

Deputaat De Boer.

- Bijbel en ambt (1 Kor. 12:28, vergelijk Efez. 4:11).  
Christus is het die ambtsdragers aan zijn gemeente geeft. Soms treden daarbij ook vrouwen op. We hebben daar niet altijd oog voor, omdat ons collectief geheugen bij voorbaat mannen invult. Neem bijvoorbeeld de twee Emmaüsgangers, waren dat met zekerheid mannen? Waarom geen echtbaar? Geestelijke gaven krijgen profiel in het ambt. Ambt en charisma mogen dichterbij elkaar komen. God heeft in de gemeente aan allerlei mensen een plaats gegeven.
- Geschiedenis van de ambten.  
Dit was een speerpunt in de opdracht van de GS Ede. Onze structuur van de ambten is niet rechtstreeks uit de Schrift te herleiden. Het oude huwelijksformulier heeft de mannelijke visie op de ambtsleer gevormd. Maar inmiddels zijn er van dat formulier vijf verschillende versies, een aanwijzing dat het niet zo eenduidig is. Wat wel duidelijk is, is de gezamenlijke verantwoordelijkheid van man en vrouw.

Deputaat De Jong-Wilts.

- M/V in de praktijk (Romeinen 12: 1-3).  
Onderzoek naar de praktijk in de kerken maakt spanning openbaar: vrouwen krijgen steeds meer taken, maar zonder ambt. Wat wil God van ons? Je wilt verantwoord omgaan met zijn gaven.

In de vragenronde wordt gewezen op de invloed van de Franse revolutie. *Reactie*. De Franse revolutie heeft veel verandering gebracht, waar we onder Gods bestuur ook goede ontwikkelingen in aan kunnen wijzen.

Verder wordt gevraagd of we geen discussie moeten voeren over de inrichting van de ambten. *Reactie*. Er is een voorstel voor een aanpassing in de ambtsstructuur: de mogelijkheid van een eigen ambt voor vrouwen. Met het oog op de relatie met andere kerken is er geen ruimte om het ambtssysteem helemaal opnieuw in te richten.

Deputaat R. Nederveen-van Veelen.

- Advies van zusterkerken in binnen- en buitenland (Efeziërs 3:14-19).  
Katholiciteit.
  - Het is een gevoelig onderwerp. De buitenlandse kerken zijn meest kritisch, vanuit de Nederlandse zusterkerken is er geen eensluidend advies. Culturele invloeden spelen daarin mee. Er moet ruimte zijn voor verscheidenheid.Impact.
  - De relatie met enkele buitenlandse zusterkerken staat onder druk. Op basis van de bijbel blijven we elkaar zoeken. Eenheid laat in de wereld zien wie Christus is. Discussie over een bepaalde uitleg mag niet kerkscheidend zijn.

Deputaat J.P. de Vries.

- Argumentatie en advies (Romeinen 15:5-7).  
Acht opties.
  - Dit zijn mogelijke oplossingen. Optie D; "Echtparen kunnen samen ambtsdrager zijn" en optie G; "Een eigen ambt voor vrouwen", worden echter niet aanbevolen.Conceptbesluiten.
  - Deze zijn bewust in meerdere stukken geknipt in plaats van één voorstel te doen.

Vragen en reacties:

- Hebben deputaten overwogen om slechts uit te spreken dat de bijbel zich niet verzet tegen het gegeven van vrouwelijke ambtsdragers? *Reactie*. Dit zou begrepen worden als openstelling voor alle ambten voor vrouwen.

- Er zijn verschillende alternatieven voorgesteld. *Reactie*. Er wordt verschillend gedacht. Op deze manier kan een kerkenraad b.v. wel voor vrouwelijke diakenen kiezen, zonder alle ambten open te stellen.
- Deputaten hebben een overtuiging maar toch adviseren ze terughoudendheid ten opzichte van andere kerken. *Reactie*. Er is jarenlang in brede kring een bepaalde overtuiging geweest. Als we nu een ander standpunt innemen zal niet iedereen daar zomaar in mee kunnen komen. Daarom adviseren deputaten terughoudend te zijn in de doorvoering van de besluiten.

Zr. Haan, voorzitter van het deputaatschap, merkt op dat ze het heel fijn heeft gevonden om het rapport op deze wijze te mogen presenteren. Ze roept op nu met het rapport aan de slag te gaan. Er zitten de nodige bouwstenen in. De bijbel geeft geen eenduidig antwoord. Ook de ambtsvisie is niet rechtstreeks terug te voeren op bijbelse richtlijnen. Kijk ook nog eens naar het pijnpunten rapport, praat met de vrouwen in de gemeente en lees het rapport van deputaten Man/Vrouw in de Kerk.

Ook tijdens de buitenlandweek komt dit onderwerp aan de orde. Zie hiervoor artikel 81.

19 mei 2017

## Artikel 16

### *Behandeling rapport deputaten M/V en ambt (2)*

Van deputaten zijn aanwezig: de zrs. A. Haan-Kamminga, E.J. de Jong-Wilts en H.S. Nederveen-van Veelen en de brs. prof. E.A. de Boer, prof. C.J. de Ruijter en ds. W.F. Wisselink.

De preses merkt op dat in deze eerste openbare bespreking ieder gelegenheid krijgt om te verwoorden hoe hij erin staat. Het overgrote deel van de synodeafgevaardigden maakt er gebruik van.

Ds. Van Loon hoopt, namens de commissie, dat de broederlijke sfeer die de synode tot op heden kenmerkt, ook nu zal blijven klinken.

In de bespreking klinkt veel waardering voor het rapport van deputaten, speciaal voor hun zorgvuldige omgang met de bijbelteksten. Een aantal afgevaardigden betuigt volledige instemming, of wil zelfs nog iets verder gaan. We moeten de ongelijkheid tussen man en vrouw volledig achter ons laten. Dat is geen knieval voor de cultuur; het was veeleer zo dat de exclusieve mannelijkheid binnen de kerk was ingegeven door de heersende cultuur waarin men leefde. Ook nu is er nog veel machtsmisbruik van mannen ten opzichte van vrouwen. Maar Jezus zocht zulke vrouwen op. We moeten niet vanuit de vloek in het Paradijs de scheppingsordinantie invullen.

De zgn. 'zwijgteksten' zijn niet duidelijk genoeg om als tegeninstantie opgevoerd te worden. Beter is om te verwijzen naar Galaten 3 : 28, waar man en vrouw in Christus principieel gelijkwaardig blijken te zijn. Je kunt een parallel trekken met Handelingen 15: ook al was de besnijdenis volgens de wet van Mozes een duidelijke verplichting, toch durfde de kerk het aan om vanwege het evangelie van Christus deze verplichting los te laten. Of denk aan het vierde gebod: de sabbatsrust wordt gefundeerd in de schepping, maar krijgt na Christus een geheel nieuwe invulling.

De gaven van de Geest zijn er voor 'allen', zonder onderscheid. Het handhaven van verschillende bevoegdheden voor man en vrouw wordt door jongeren niet meer begrepen. We mogen het categorisch uitsluiten van vrouwen niet langer accepteren. Bedenk dat een besluit dat vrouwen in de kerk op achterstand zet, wordt opgevat als de boodschap dat vrouwen in het koninkrijk van God op achterstand staan.

Anderen houden hun vragen bij het rapport. Wanneer de apostelen onderscheid maken tussen man en vrouw geven ze niet de indruk dat ze slechts tijdelijk iets wilden regelen. Integendeel: ze beroepen zich op grondpatronen in het Oude Testament. Het spreken over een 'scheppingsorde' is nog altijd zinvol. Ook deputaten erkennen dat de man een bepaalde 'koppositie' heeft, maar ze werken dit niet echt uit. Te snel grijpen ze in hun rapport naar de claim van de volledige gelijkwaardigheid, om dat vervolgens als uitgangspunt te nemen voor hun verdere betoog. Maar de bijbel kent toch echt wel een zekere 'asymmetrie' in de verhouding tussen man en vrouw. Voortdurend kom je mannelijke priesters, apostelen en oudsten tegen. De deputaten wijzen op actieve vrouwen in de bijbel, maar maken de functie van die vrouwen nogal eens onnodig groot. Het is daarom het minst gewrongen wanneer je binnen de kerk de eindverantwoordelijkheid legt bij de mannen. Een goede oplossing zou kunnen zijn dat er een 'kernkerkenraad' functioneert die uit mannen bestaat, met daaromheen een scala van ambten en andere functies die zowel door mannen als vrouwen worden ingevuld. In ieder geval kan het diakenambt worden

opengesteld voor vrouwen, nu de diakenen in de nieuwe kerkorde op enige afstand van de kerkenraad zijn geplaatst.

Het spreken van deputaten over ‘vier lagen’ in de bijbelse boodschap, roept zowel herkenning als onbegrip op. Mooi is dat de vier lagen zicht geven op Gods reddingsplan door de eeuwen heen. Maar is het geen heersen over de tekst als je elk element in een bepaald ‘hokje’ wilt plaatsen? Ook is binnen de eerste laag niet alleen gelijkwaardigheid van man en vrouw aanwijsbaar, maar evengoed de diversiteit. Wat bedoelen we precies met ‘ambt’? De vraag van de GS Ede 2014 om zich daarop te bezinnen, is wel door deputaten opgepakt, maar heeft niet echt tot resultaat geleid. Die verlegenheid blijft ons parten spelen.

Zijn deputaten niet te positief over de huidige cultuur, waarin mannen en vrouwen gelijkwaardig functioneren? De wijze waarop dit wordt gestimuleerd, leidt toch tot veel eenzaamheid. En waarschuwt de bijbel ons juist niet dat de goddeloosheid zal toenemen? Dat is wel iets anders dan een positieve ontwikkeling. Deputaten zijn ook niet consequent als zij beschrijven hoe Jezus zich opstelde tegenover de cultuur van zijn tijd: de ene keer zeggen ze dat hij zich (in zijn houding tegenover vrouwen) tegen de cultuur keerde; de andere keer zeggen ze dat hij zich (bij het aanstellen van mannen als apostelen) juist bij de cultuur aansloot. Dat klinkt niet overtuigend.

Terecht vragen deputaten aandacht voor twee lijnen in de bijbel. Aan de ene kant zie je dat God altijd mannen uitkiest voor speciale taken; aan de andere kant valt op dat vrouwen die zich tussen de mannen mengen (zoals Maria in Lucas 10) nooit worden teruggewezen. Het is de uitdaging voor ons om aan beide aspecten recht te doen.

Menigeen dringt aan op voorzichtigheid in de besluitvorming. Het ligt niet alleen gevoelig binnen de kerken, maar ook bij de CGK en de buitenlandse zusterkerken. Sommigen brengen ook hun eigen positie in geding: ‘ik voel me in de verdediging gedrongen’. Mag je, als de synode besluit om vrouwen toe te laten tot de ambten, vanaf de kansel nog wel een tegengeluid laten horen? Misschien is het beter om eerst te volstaan met een richtinggevend besluit, en deputaten een vervolgstudie te laten verrichten naar een passende vormgeving. Tegelijk wordt de urgentie erkend om nu toch echt wel duidelijkheid te geven.

Namens deputaten verwoordt zr. Haan dankbaarheid voor de open bespreking. Deputaten onderstrepen dat het nu tijd is om besluiten te nemen; anders zal de praktijk ons inhalen. Verdergaand onderzoek en uitstel van de besluitvorming wordt daarom door deputaten ontraden.

Prof. De Ruijter spreekt over het bijbelgebruik. De kernboodschap van de bijbel over de redding in Christus is zonneklaar. Maar we hoeven niet te ontkennen dat bepaalde bijbelgedeeltes moeilijk te begrijpen zijn. De bijbel is een historisch boek. Beschrijvende en voorschrijvende elementen zijn met elkaar verweven. Deputaten willen met de 4 lagen geen schema opleggen, maar wel de hoofdlijn van Gods werk volgen. Inderdaad zijn er rond het thema man/vrouw twee lijnen aanwijsbaar in de bijbel. Maar de ‘asymmetrie’ tussen man en vrouw interpreteren we niet als een gezagsverhouding. Wel is er ontwikkeling binnen de bijbel: wat Paulus in 1 Tim. 3 schrijft over een ambtsdrager die slechts één vrouw mag hebben, had hij zo in de tijd van David niet kunnen zeggen. We waarderen de huidige westerse cultuur als die de gaven van vrouwen honoreert en vrouwen aanspreekt op hun verantwoordelijkheid. Ook de individualiteit is waardevol: het was een belangrijke factor in de Reformatie, die ieder mens persoonlijk voor God stelde.

Prof. De Boer spreekt over de ambten. Ambtsdragers hebben geen gezag, maar volmacht. Zij treden op met het gezag van het Woord, het gezag van hun Zender. Dat kun je alleen collectief waarmaken. Daarom is het goed wanneer vrouwen meedoen. Want wil je over een ‘scheppingsorde’ spreken, dan moet je zeker vanuit Genesis 1 aandacht hebben voor de complementariteit van man en vrouw.

Het idee van een mannelijke ‘kernkerkenraad’ kan deputaten niet bekoren. Het versmalt het ambt tot het geven van leiding en het oefenen van tucht. Het bevestigen van vrouwen bedoelen deputaten niet als erkenning alleen, maar vooral als het nemen van verantwoordelijkheid voor wie bevestigd wordt en het geven van bescherming.

Zr. De Jong spreekt over roeping. Ze heeft het als verrijkend ervaren dat ze voor haar werk als gemeenteopbouwer in een kerk werd ingezegend. Want een intern gevoelde roeping is niet voldoende. Roeping is pas volledig wanneer het binnen de gemeente plaatsvindt. Je krijgt een opdracht waarop je aanspreekbaar bent. De praktijk is nu dat allerlei gemeenteleden, mannen en vrouwen, bijvoorbeeld wel catechese verzorgen, maar daarover geen verantwoording hoeven af te leggen. Dat moet anders.

Zr. Nederveen spreekt over de inbreng van de buitenlandse kerken, die zich in meerderheid afwijzend hebben uitgelaten over de conclusies van het deputatenrapport. Er zijn wereldwijd echter meer zusterkerken dan die we nu hebben gehoord. Laat je beleid daarom niet bepalen door dit soort cijfers, maar bewaar de echte eenheid in Christus. Binnen die eenheid moet je kunnen verdragen dat er verschil is in de vormgeving van bijkomende zaken.

Zr. Haan erkent dat er twee lijnen zijn in de bijbel. Tot dusver overheerste de ene lijn; nu vragen we aandacht voor de andere. Daarmee willen we de eerstgenoemde lijn niet negeren; we weten alleen niet hoe we die vorm kunnen geven. Alleen het diakenambt voor vrouwen openstellen miskent de vrouwen die juist leidinggevende capaciteiten hebben. Een eigen ambt voor vrouwen doorbreekt het bestaande patroon van drie ambten. Deputaten bidden de synode veel wijsheid toe bij het nemen van een goed besluit.

De commissie inventariseert wat er aan behoeften leeft in de synode voor het vervolg van de bespreking. De preses kondigt aan dat er na het nemen van een besluit afzonderlijk gesproken zal worden over de implementatie ervan.

Op voorstel van ds. Stolper verdelen de synodeafgevaardigden, de deputaten en een aantal belangstellende zich over een aantal kleine groepen, waarin de bespreking door gebed met God wordt gedeeld.

2 juni 2017

### **Artikel 17**

#### *Nadere bezinning M/V en ambt*

De synodecommissie heeft ter voorbereiding op de bespreking, in samenwerking met deputaten MVeA, een document opgesteld met nadere informatie over de wijze van bespreking. Namens de commissie brengt br. De Haan in herinnering dat op 19 mei een eerste ronde heeft plaats gevonden. Toen was duidelijk dat de synode nog niet zover was om tot besluitvorming over te gaan. Er was nog een tussenstap nodig. Onder meer moest nog gesproken worden over de huidige praktijk, het ambt, de gelijkheid m/v en de "zwijgtteksten". De synode was nog niet toegekomen aan een echt gesprek over deze onderwerpen. En dat is nodig om draagvlak voor de besluiten te creëren. Het gesprek doe je in een kleine kring, maar als synode moeten we een besluit nemen.

De afgevaardigden worden in 5 groepen van 6 à 7 personen ingedeeld, die telkens van samenstelling wisselen, onder leiding van een groepsleider, terwijl in elke groep ook een deputaat aanwezig is. Vanuit de groepen zal geen rapportage plaatsvinden, maar de groepsleiders zullen samen een samenvatting verzorgen. Aanwezige gasten en de pers mogen luisteren bij de gesprekken. Voor deze gesprekken is een aantal stellingen opgesteld. Zr. Haan-Kamminga (deputaat MVeA) geeft aan dat hiermee beoogd wordt om op een rijtje te zetten waar het in dit proces om gaat. Zeker gaat het niet om het opstellen van een nieuwe belijdenis. Vanuit de vergadering wordt wel even de vinger gelegd bij het bijvoeglijk naamwoord "begaafde" in stelling 4 (zie hierna). Dat geldt niet alleen voor vrouwen, maar ook voor mannen om in de kerk taken te vervullen.

Het eerste blok gaat over de waardering van de huidige situatie aan de hand van de volgende stellingen:

1. In het merendeel van onze gemeenten dienen vrouwen niet in de ambten, maar vervullen zij allerlei taken op het gebied van onderwijs en catechese, leiding en bestuur, pastoraat en diaconaat. In enkele gemeenten zijn zij toegelaten tot een of meerdere ambten.
2. Rond de taakgebieden leiding en bestuur, onderwijs, pastoraat en diaconaat vervullen begaafde vrouwen taken met een grote mate van verantwoordelijkheid voor de opbouw van de gemeente (denk aan geestelijk verzorgers, pastoraal bezoekers/werkers, bestuursteam/beleidsteam).
3. In een minderheid van de gemeenten vloeit de huidige taakverdeling voort uit beleid en worden mannen en vrouwen in deze taken bevestigd. In een meerderheid van de gemeenten is verlegenheid rond de ontstane situatie.
4. Tot begin deze eeuw was het ambt een exclusief kanaal om officieel kerkenwerk te doen. Dat is veranderd doordat een spectrum aan taken vervuld wordt door niet-ambtsdragers. Doordat de ambtsleer bij die ontwikkeling achterbleef laat de vrijmoedigheid waarmee we begaafde vrouwen de ruimte geven voor kerkenwerk ons in de steek zodra het over het bijzondere ambt gaat.
5. In onze gemeenten en ter synode wordt de inzet van begaafde vrouwen in de gemeenten met dankbaarheid ontvangen en herkend als geschenk van God aan de gemeenten.
6. Daarmee is het urgent geworden dat de synode duidelijkheid verschaft over de positie van mannen en vrouwen die taken uitvoeren die voorheen vielen onder het ambt.

Uit de besprekingsgroepen wordt door de gespreksleiders plenair gerapporteerd. In de groepen is vooral gesproken over de stellingen 4 en 6.

N.a.v. stelling 4.

- De huidige ambtsleer hanteren we al een paar honderd jaar. Momenteel is er spanning tussen ambtsleer en praktijk. Wat is eigenlijk het ambt? Het is belangrijk dat nu een beslissing wordt genomen over openstelling van ambten. Maar om nu uitgebreid over de ambtsleer te gaan spreken ontbreekt de tijd.
- Wat is 'ambt'? Beperk het ambt niet tot de persoon van de oudste in het NT. Sommigen noemen als belangrijkste aspect van het 'ambt' (vanuit 2 Kor. 5): de volmacht van Christus om de verzoening te bedienen, als belangrijkste aspect van het ambt. Gezag en heersen moet niet te veel in het ambt gezien worden.
- Ambten. Wat kan wel/niet. Waken voor een klerikale aanpak waarin het ambt een eigen autoriteit heeft los van het gezag van Gods Woord zelf. Er is verschil van inzicht of gezag-tucht-verkondiging alleen voorbehouden is aan mannen.
- Ambten. Gespreksdeelnemers hebben een bescheiden ambtsopvatting: Gods Woord is de basis voor gezag en niet het ambt zelf. Maar wat onderscheidt dan het spreken van de ambtsdrager van dat van de overige gelovigen?
- Er wordt geconstateerd dat er te veel taken/activiteiten bij de ouderling zijn gekomen.

N.a.v. stelling 6.

- Regeren. De geloofsbelijdenis (NGB art. 30) heeft het over regeren, maar vooral in de zin van dienen. Het is geen regeren als een groep managers! 1 Tim. 2 is een zwakke basis voor het toekennen van het regeerambt aan alleen mannen.
- Uit het feit dat in de bijbel mannen vooropgaan en vaker een roeping ontvangen is geen eenduidige conclusie te trekken. Efeziërs 4 spreekt over diverse ambten, om toe te rusten tot dienstbetoon.
- Regeren is geen baas spelen. Je vertegenwoordigt Christus.
- Urgentie. Met een beslissing wordt een duidelijke stap gezet voor erkenning van de taken die zusters in de gemeente vervullen.

Diverse opmerkingen:

- Urgentie. Er moet duidelijkheid komen en erkenning/waardering voor de taken die vrouwen vervullen.
- Zwijgteksten. Hoe duidelijk en normatief is de betekenis hiervan? Er zijn verschillende interpretaties.
- Cultuur. Welke invloed heeft dit op het lezen van de bijbel? Ook bij het lezen van de zwijgteksten speelt cultuur (voor 1950 en nu) een rol.
- Case for action is te nauw opgevat door deputaten. Er zijn maatschappelijke ontwikkelingen die ons dwingen om te bekijken wat de bijbel over de taken en verantwoordelijkheden van vrouwen te zeggen heeft. Het bijbelse verstaan over m/v moet in een breder kader geplaatst worden.
- Wat mag een vrouw nu niet doen en waarop is dat dan gebaseerd. Hierbij gaat het volgens sommigen met name om tucht, verkondiging en onderwijs.

Het resultaat van de bespreking is een gedeeld gevoel voor de urgentie(case for action) om nu tot besluitvorming te komen.

Het tweede blok gaat over het ambt. Terwijl alle afgevaardigden bij elkaar staan, worden de stellingen 7 t/m 23 voorgelezen. Die luiden:

7. Een bijbelse ambtsleer neemt zijn uitgangspunt met de apostolische brieven in de gemeente als lichaam van Christus (Ef. 4: 11-16). (i.t.t. de RK ambtsleer die start bij het ambt).
8. Christus gebruikt ambtsdragers als hulplijn (dus niet als bemiddeling, RK) van de Geest tussen hem en de gemeente (naast de directe lijn van de Geest naar de gemeente toe).
9. Ambtsdragers zijn gaven van de Geest aan de gemeente (1 Kor. 12 : 28-29), bedoeld om de gemeente te *doen* functioneren (Ef. 4: 12).
10. Met het ambtelijk gezag wordt bedoeld het gezag van het Woord. (2 Kor. 2 : 17).
11. Het NT kent een staalkaart aan taken en functies, maar gebruikt nergens het woord *ambt*. Het enige ambt dat als een normatieve trend in het NT naar voren komt is dat van oudste (Hand. 14 : 23, Titus 1 : 5).
12. De zwijgteksten zijn niet gerelateerd aan de ambten, maar aan de onderlinge verhouding man-vrouw. Toch gebruiken we deze teksten om vrouwen van de ambten uit te sluiten.
13. De bijbel verbindt het dragen van het ambt aan persoonlijke voorschriften met betrekking tot een heilig leven, voorschriften waaraan zowel mannen als vrouwen kunnen voldoen (1 Tim. 2, Titus 1).



14. In de bijbel en in de kerkgeschiedenis werken ambtsdragers in gezamenlijkheid aan de opbouw van de gemeente. Zo wordt overheersing door de enkeling uitgesloten en wordt het gezag gedragen door het collectief.
15. In de gezamenlijkheid van het ambt kunnen mannen en vrouwen in hun onderlinge verhouding functioneren en zo samen het beeld-van-God-zijn representeren.
16. Het ambt is meer dan een taak. Het ambt komt voort uit een innerlijke en een externe roeping, namelijk de roep door de gemeente die in geschonken gaven de leiding van Gods Geest ziet.
17. Wanneer de gemeente iemands roeping bevestigt, wordt daarmee door de gemeente de volmacht van Christus verleend, waardoor iemand zijn gaven kan inzetten in het ambt.
18. De bevestiging in het ambt komt met een gelofte en toewijding in liefde, tijd en kracht. Ambtsdragers zijn aanspreekbaar op deze gelofte aan God en zijn gemeente.
19. De verlegenheid rond vrouw en ambt gaat niet om de vraag of vrouwen van de Geest gaven hebben ontvangen die in de gemeente ingezet mogen worden, maar of daaraan de volmacht tot optreden met ambtelijk gezag verbonden kan worden.
20. Het kerkelijk ambt is een door God gegeven opdracht tot continue en institutioneel bepaalde dienstverlening aan zijn gemeente met het oog op haar interne en externe opbouw (C. Trimp).
21. Deze opbouw vindt plaats op alle onderscheiden taakvelden, de bijbehorende verantwoordelijkheid is op alle onderscheiden taakvelden relevant. Door alleen het ambt van oudste als regeerambt te zien wordt aan die verantwoordelijkheid geen recht gedaan.
22. Het kerkelijke begrip *ambt* is in afgelopen eeuwen inhoudelijk ontwikkeld onder invloed van de cultuur van onze samenleving en heeft de klank van regeren gekregen. Dit denken drijft ons echter weg bij wat de bijbel zegt over bediening en gezag binnen Gods gemeente.
23. Ambtsdragers vertegenwoordigen Christus. Als de mens als man-en-vrouw geschapen is naar Gods beeld, mogen we verwachten dat mannen én vrouwen Christus kunnen vertegenwoordigen. Daarom kunnen ook zij dienen in de ambten, als zij daartoe geroepen worden door de gemeente.

Zodra iemand bij een stelling denkt dat we de bijbehorende conclusie niet zonder verdere bespreking kunnen trekken, stapt hij uit “de kring van eensgezindheid”. Dat is bij vrijwel alle stellingen het geval, zodat dit pakket aan onderwerpen in de groepen wordt besproken volgens dezelfde procedure als bij het eerste blok.

De volgende vragen komen daarbij aan de orde (gevolgd door de samenvatting van de bespreking door de groepsleiders):

1. Waar (in welke aspecten van de ambten) zit precies het punt waarover de meningen verschillen?
  - Eindverantwoordelijkheid, wel of niet een taak voor mannen.
  - Lijnen in de bijbel, roeping mannen. Zijn er twee lijnen en zo ja wat voor consequenties hebben die.
  - Zwijgteksten. Gericht op een specifieke situatie? Op dominante vrouwen? Ambtsvisie is niet alleen hierop gebaseerd.
  - Zwijgteksten is een lastig woord. Er is verschil in Schriftverstaan/exegese. Opvallend is dat andere verschillen van inzicht makkelijk worden geaccepteerd.
  - Het lijkt of Paulus in die zwijgteksten een stap terug doet. Jezus heeft de gevolgen van de zondeval hersteld, maar gaat Paulus nu weer terug achter Jezus? Of verstaan wij hem hier verkeerd? Sommigen zijn van mening dat met de zwijgteksten gewoon niet een categorisch spreekverbod bedoeld kan zijn.
  - Scheppingsorde. Er is complementariteit, maar waar zitten dan de verschillen? En hebben die consequenties voor het ambt?
2. Waar wordt dit verschil van mening door veroorzaakt?
  - Wel of niet lezen van de lijnen in de bijbel en daar consequenties aan verbinden. Dit moet goed verwoord worden in de besluittekst.
  - Hoe heeft de cultuur hier invloed op gehad. Heeft het ook niet met je eigen persoonlijke overtuiging te maken?
3. Zijn er, gezien de aspecten waarover geen meningsverschil bestaat, besluiten die dan dus wel (met algemene stemmen) genomen kunnen worden, eventueel met kleine aanpassingen?
  - Het voorstel om de dienst van vrouwen beter zichtbaar te maken, wordt door het merendeel onderschreven. Ambtsbediening vraagt om bevestiging in de gemeente.

- Synode doet geen leeruitspraak over een dwingende exegese van een bepaalde tekst.
- Besluiten moeten breder ingebed worden.
- Het diakenambt kan opengesteld worden.

Commissielid De Haan concludeert dat op de volgende punten duidelijkheid moet komen.

- Implementatie van de te nemen besluiten.
- Sprekend over bevestiging in de gemeente, wat is het nut er van. Maak er iets zinvol van.
- Laten we ons alleen richten op de drie bestaande ambten. Nu over meerdere ambten spreken is een zware opgave.
- Is er ook een doorwerken van het gelijkheidsbeginsel in ons denken?

Het derde blok gaat over wat er met deze conclusies gedaan moet worden. In opnieuw wisselende groepen worden de volgende vragen behandeld, gevolgd door de samenvatting van de groepsleiders.

1. Zijn we het er over eens dat, zeker binnen de beschikbare tijd gedurende deze synode, maar ook op korte termijn binnen de kerken, de verschillende meningen niet dicht bij elkaar te krijgen zijn?

De synode neemt een besluit bij meerderheid van stemmen. Dat is gereformeerd: wat bij meeste stemmen goedgevonden wordt, zal als bindend worden aanvaard, tenzij ... (oud art. 31). Dat vereist wellicht een aanvullend besluit hoe de kerken met een dergelijk besluit moeten omgaan. Daarbij zal de synode richtinggevend, ruimte gevend, faciliterend en implementerend moeten optreden. En geef daarvoor de tijd.

Zeker zal het besluit voorzien moeten worden van een goede bijbelse onderbouwing.

2. Zijn de afzonderlijke meningen acceptabel; wordt in alle gevallen volgens de bijbel geredeneerd?

We accepteren elkaar in de eenheid van Christus. Daarbij bestaat geen twijfel aan elkaars integriteit voor wat betreft het omgaan met de bijbel. We moeten ons bewust zijn van het leven in een kerk in verandering. Daarbinnen moeten zaken kunnen zijn waar we niet gelijk over denken (bijv. Israël-visie). Het kan ook verdriet geven niet op één lijn te zitten. Bij redeneren vanuit de bijbel kun je er ook verkeerd in staan. Iedereen zegt binnen de band van de bijbel te redeneren, maar er is cultuurinvloed en je moet er met de juiste intenties mee bezig zijn. Opnieuw verder studeren door een nieuw deputaatschap heeft daarbij geen voorkeur. Voorkom het doen van een 1926 uitspraak, waarbij je in een synodebesluit een exegese gaat vastleggen. Dit onderdeel samengevat: het is fijn dat er in bredere zin acceptatie is van verschillen van inzicht maar die verschillen moeten niet onder het tapijt geveegd worden.

3. Wat doen we met deze conclusie? Wat betekent het voor (de soorten) besluiten die we moeten nemen? Waarmee zijn de kerken in deze situatie het meest gediend?

Zie ook bij 1. Besluiten moeten gericht zijn op zo groot mogelijk draagvlak. Besluiten nemen per ambt en niet als totaalpakket, wordt gesuggereerd.

Hoe treden we als synode als eenheid naar buiten? Besluiten moeten klip en klare gronden hebben. Het omgaan met diversiteit is niet gemakkelijk. Er moet voldoende draagvlak gecreëerd worden, waarbij de stemverhouding kan meespelen. Ontspannen omgaan met de bijbel en accepteren van verschil in exegese hoort daarbij. Slotconclusie is dat er geen massieve besluiten moeten worden genomen; wel met een goede onderbouwing.

4. Rechtvaardigt deze situatie een of meerdere van de gevolgtrekkingen a t/m e?

- a. Omwille van het recht doen aan de beide in de bijbel te herkennen lijnen rond mannen en vrouwen, is het wijs om de bestaande ambtsstructuur te doorbreken en voor vrouwen een eigen ambt in te richten op taakvelden verkondiging, leiding, pastoraat en diaconaat.

Dit leidt wel tot de vraag hoe je dan de verschillen tussen de verschillende ambten aangeeft. Het lijkt een wat gekunstelde aanpak die niets oplost. En ook weinig draagvlak heeft. Roept meer vragen op dan dat er beantwoord worden. Sleutelen aan de ambtsstructuur leidt tot lange trajecten en veel overleg met zusterkerken / brede oecumene.

Algemeen antwoord op de vraag is: nee.

- b. Omwille van de door God gegeven orde en met het oog op de ontstane praktijk kunnen we erkennen dat vrouwen kunnen dienen in de onderscheiden taakvelden, maar is het wijs om de eindverantwoordelijkheid te beleggen bij een kleine kernkerkraad, die met name gericht is op opzicht en tucht.

Beperking tot opzicht en tucht is een sterke versmalling en levert de vraag op hoe verantwoordelijkheden te verdelen tussen de leden van de kernkerkenraad en de overige ambtsdragers. Daarnaast wordt ook gepleit voor een raad van oudsten waarbij de overdracht van bepaalde taken aan niet-ambtsdragers wordt nagestreefd. Bij beide oplossingen is de vraag wat dit oplost. Belangrijk om met concreter voorstellen te komen als basis voor besluiten.

- c. Omwille van het recht doen aan de beide in de bijbel te herkennen lijnen rond mannen en vrouwen, is het wijs om slechts een deel van de ambten open te stellen voor vrouwen.

Lijkt een tussenoplossing als opmaat voor verdere openstelling van alle ambten.

- d. Het spectrum aan taken dat het kerkelijk leven in de huidige praktijk te zien geeft nadert weer tot het beeld dat het NT te zien geeft. Dat geeft reden om meer dan de drie tot nu toe bekende als bijzondere ambten te erkennen en een aantal daarvan voor vrouwen open te stellen.

Zie bij a.

- e. Omwille van de kerkelijke eenheid en de aansluiting bij wat gebruikelijk is, is het wijs om niet in te grijpen in de structuur en de inrichting van de ambten, maar de bestaande ambten voor vrouwen open te stellen.

Dit wordt als een heldere en duidelijke optie gezien, alhoewel niet iedereen hier mee in zal kunnen stemmen. Wel is het de vraag hoe het gesprek in de kerken hierover vorm kan krijgen.

Samenvattend: voor e) moet een duidelijke formulering komen (per ambt); de optie kernkerkenraad dan wel kleinere kerkenraad nader bespreken op basis van concrete voorstellen.

Aan het eind wordt in een plenaire ronde gevraagd wie het voornemen hebben om tegenvoorstellen en/of amendementen in te dienen. Zij krijgen gelegenheid om de inhoud kort te beschrijven, zodat het mogelijk is om daarover met elkaar in gesprek te gaan en misschien gezamenlijk met voorstellen te komen. De helft van de synodeafgevaardigden maakt van deze gelegenheid gebruik om min of meer uitgewerkte voorstellen te presenteren, of hun voorkeuren daarover bekend te maken.

De preses zegt dat het moderamen hierin een stimulerende en coördinerende rol wil spelen. Daarom vraagt hij uiterlijk zaterdag 10 juni eventuele voorstellen in te dienen bij het moderamen, zodat dit in staat zal zijn met een ordelijk overzicht van alle voorstellen naar de vergadering van 15 juni te komen.

Gepleit wordt om de kerken aan te schrijven met het verzoek om voorbede te doen voor de synode, in het bijzonder voor deze worsteling om tot een goed en bijbels verantwoord besluit te komen. De preses zegt toe dat het moderamen hiervoor zorgen zal.

Met dankbaarheid wordt op deze dag terug gezien. Wat hebben we veel met elkaar gedeeld en wat hebben we in goede sfeer gesproken. Wat zou het mooi zijn als iets dergelijks ook in de kerken zou kunnen plaatsvinden. We zijn als synode geroepen tot besluitvorming, gebaseerd op de Schrift. Dat blijft een heel moeilijke opdracht.

15 juni 2017

## **Artikel 18**

*Besluitvorming M/V en ambt*

### **Materiaal:**

1. eerste rapport deputaten MVeA – Pijnpunten rond vrouw en ambt (08-07-2016);
2. tweede rapport deputaten MVeA - Samen dienen (01-11-2016);

3. brief van de GK Brunssum-Treebeek (23-12-2016) waarin zij aangeeft blij te zijn met het rapport Samen dienen en het van harte eens te zijn met conceptbesluit 4;
4. brief van de GK Sint Jansklooster-Kadoelen (13-01-2017) waarin wordt ingegaan op het rapport Samen dienen: de inzet bij de schepping van man en vrouw is mooi, maar alleen de man is naar het beeld van God geschapen en de vrouw niet; de vier 'lagen' zijn onjuist; het is gewenst dat de inzet van vrouwen in de kerk wordt geoptimaliseerd maar dat het onderscheid tussen man en vrouw niet wordt verdoezeld;
5. brief van de GK Kantens (23-01-2017) waarin wordt ingegaan op het rapport Samen dienen: de wijze waarop in hoofdstuk 2 aandacht is voor het reliëf, is inzichtgevend en waardevol, maar het lijkt er toch op dat te sterk gewerkt wordt met een aanname van gelijkheid van man en vrouw; hoofdstuk 3 lijkt er vooral op uit om aan vrouwen ruimte te geven binnen de bestaande ambtsleer en ambtsstructuren; verruiming van het diakenambt en dan openstelling van dat ambt voor vrouwen zou een goede optie zijn; dit thema moet niet overgelaten worden aan de vrijheid van de kerken;
6. brief van de GK Bussum-Huizen (24-01-2017) waarin als analyse van de kerkenraad wordt gegeven: het rapport Samen dienen komt tot een ander oordeel over de positie van de vrouw in de gemeente dan we tot nu toe in de GKv leerden maar gaat daarbij te summier in op de zogenaamde zwijs teksten;
7. brief van de GK Emmeloord (26-01-2017) waarin zij vraagt dat de synode zich beperkt tot de uitspraak dat de vrouw in het ambt niet in strijd is met Gods Woord en dat een volgende synode de ambten daadwerkelijk openstelt voor belijdende zusters;
8. aanvullend rapport deputaten MVEA (31-01-2017), als aanvulling op hoofdstuk 5 van het rapport Samen dienen;
9. brief van de Canadian Reformed Church (24-01-2017) waarin wordt ingegaan op hoofdstuk 2 van het rapport Samen dienen: de wijze waarop de vier 'lagen' worden beschreven, laat zien dat de cultuur bepalend is geweest in het rapport; 1 Korintiërs 14 : 33b-35 en 1 Timoteüs 2 : 11-14 maken duidelijk dat de bijbel geen grond geeft voor de kerkelijke bevestiging van vrouwen; het rapport geeft geen duidelijke omschrijving van wat profeteren in de bijbel inhoudt; man en vrouw zijn gelijkwaardig, maar vrouwen moeten het gezag van hun man erkennen volgens Ef. 5 : 22 en in dat kader is de verwijzing naar 1 Kor. 7 : 4b onbehoorlijk; het is een misser dat geen aandacht wordt besteed aan 1 Tim. 3 : 2 en Tit. 1 : 6;
10. brief van de GK Capelle ad IJssel-Noord (10-02-2017) waarin wordt gesteld dat in het rapport Samen dienen geen recht wordt gedaan aan het Woord van God: in hoofdstuk 2 laten de deputaten ten onrechte Paulus' uitleg van Gen. 1-3 niet normatief zijn waardoor de deputaten aan de 'gezagslinje' te weinig recht hebben gedaan; in hoofdstuk 3 verwatert het verschil tussen het regeerambt, en allerlei diensten in de kerk;
11. brief van de GK Spakenburg-Noord (24-01-2017) waarin gevraagd wordt om nu niet verder te gaan dan principebesluiten en pas tot uitvoering over te gaan als een volgende synode daar in grote meerderheid mee instemt;
12. brief van de GK Veenendaal-Oost (27-02-2017) waarin zij stelt dat de lijn die de bijbel aangeeft over het leidinggeven in de gemeente, wijst naar een rol voor de man; zij vindt dat onvoldoende is meegewogen dat Adam als eindverantwoordelijk wordt gezien bij de zondeval en dat Jezus 12 mannelijke discipelen roept; zij maakt bezwaar tegen de nieuwe formulering van de opdracht; zij pleit voor optie e uit het rapport, eventueel uitgebreid met openstelling van het diakenambt voor zusters;
13. brief van deputaten BBK (15-05-2017) waarin zij het advies geven om nu niet verder te gaan dan de conclusie dat het in het licht van de Schrift verantwoord is de ambten voor zusters open te stellen en om de daadwerkelijke openstelling op zijn vroegst te laten verrichten door de GS 2020;
14. schriftelijke reactie van de VGKSA op vragen van de synodecommissie M/V en ambt (22-05-2017): in het rapport Samen dienen wordt de huidige cultuur dominant onder invloed van nieuwe hermeneutiek; Gen. 3 : 16 is op zichzelf geen vloek maar de vloek is in de manier waarop dit na de zondeval functioneert en daarom is het kunstmatig als het rapport deze tekst plaatst in de 'laag' van na de zondeval.

**Besluit 1:**

aan deputaten M/V en ambt decharge te verlenen.

**Grond:**

deputaten M/V en ambt hebben de hun door de generale synode van Ede verstrekte opdracht naar behoren uitgevoerd.

**Besluit 2:**

de kerken ertoe op te wekken:

- a. in onderwijs, pastoraat en diaconaat dankbaar gebruik te maken van alle gaven die de Heer zowel aan mannen als aan vrouwen geeft;
- b. zorgvuldige regelingen te treffen met het oog op de aanstelling van mannen en vrouwen in niet-ambtelijke diensten.

Gronden:

1. Naast mannen zijn ook vrouwen op allerlei vlak actief in de gemeente zonder dat ze bevestigd zijn in het ambt van predikant, ouderling of diaken. Ze participeren in de liturgie, in de catechese en in commissies of posities in het kerkenraadswerk, soms op leidinggevende posities. De laatste jaren is die participatie steeds intensiever geworden en dat is een goede zaak.
2. Wie in een bijzonder ambt de brede verantwoordelijkheid voor de gemeente draagt, dient daarvoor roeping te voelen, de gaven te bezitten en door verkiezing en bevestiging de volmacht van Christus Jezus bij de toewijding aan die taak te ontvangen. Dat biedt bescherming, zowel aan de ambtsdrager als aan de gemeente. Die bescherming is ook van belang als het gaat om niet-ambtelijke diensten.

**Besluit 3:**

uit te spreken dat er Schriftuurlijke gronden zijn om volop ruimte te bieden voor de inzet van gaven van vrouwen in taakvelden zoals verkondiging, onderwijs, pastoraat, diaconaat.

Gronden:

1. Onder het Oude Verbond vervulden mannen alle reguliere kerkelijke ambten van profeet, priester en koning. Ze werden daartoe gezalfd, als teken van hun aanstelling en hun toerusting. Ook waren het mannen, die tal van buitengewone kerkelijke leidinggevende functies vervulden, zoals de aartsvaders, Mozes, Jozua en de Rechters. Ten slotte vervulden de mannen de meer burgerlijke rol van oudsten. De enkele uitzondering dat vrouwen een leidinggevende (Debora, Rech. 4 : 4; Mirjam, Micha 6 : 4) of een profetische (Debora, Rech. 4 : 4; Hannah, 1 Sam. 2 : 1-10; Hulda, 2 Kon. 22 : 14; Maria, Luc. 1 : 46-55, Hannah Luc. 2 : 36) rol vervulden, bevestigt deze regel onder het Oude Verbond.
2. Tegelijk tekent zich in het Oude Verbond het verhaal af van de sleutelrol, die vrouwen in de loop van de heilsgeschiedenis onder Gods volk hebben vervuld: Eva, Gen. 3 : 15; Sara, Gen. 17 : 15, 16; Tamar, Gen. 38 : 13 ev; Jochebed, Ex. 1 : 22-2:10; Rachab, Joz. 2 : 2-7; Deborah, Rech. 4 en 5; Ruth, Ruth 1 : 16, 17; Ester, Ester 4 : 15, 16; Maria, Luc. 1 : 38; het verhaal van de vrouw in Openb. 12 : 1-6, die dapper de dreiging van de draak doorstond. Een verhaal, vaak in schril contrast met het falen van mannen: Abraham, Gen. 12 : 12, 13; Gen. 20 : 2; Juda, Gen. 38 : 24; Aäron, Ex. 32 : 2-6; Eli, 1 Sam. 1 : 14; David, 2 Sam. 11 en 12; Salomo, 1 Kon. 11 : 1-8. Deze historie wordt door de Heer in een terugblik in Mat. 1 : 1-17 aan de mannelijke leiders in de kerk van toen en in die van alle eeuwen, ter waarschuwing, als spiegel voorgehouden.
3. Zo is onder het Oude Verbond gesmacht om de komst van het Nieuwe. In het NT wordt de vervulling van dat verlangen geopenbaard. De komst van Gods unieke gezalfde, onze Heer Jezus Christus, dankzij wiens ambtsdienst en dankzij de zalving met zijn Geest, Gods volk daadwerkelijk mag zijn, wat het sinds het verbond van de Sinaï reeds heet, een koninkrijk van priesters (Ex. 19 : 6; 1 Pt. 2 : 9). Het is tegelijk de komst van en zalving van heel het volk met de Geest van de profetie (Hand. 1 : 8, 14 en 2 : 4), waarop Mozes hoopte (Num. 11 : 29) en waarvan de profeten gesproken hebben (Joël 3 : 1, 2). Het perspectief van de vrijheid in Christus, het heil waarin geen onderscheid meer is tussen mannelijk en vrouwelijk (Gal. 3 : 28). Allen zullen profeten en priesters en koningen zijn. Het Nieuwe Verbond waarin de wet op steen, de wet der geboden, in inzettingen bestaande, buitenwerking is gesteld (Jer. 31 : 31-33; Ef. 2 : 15-17; 2 Kor. 3 : 6), omdat het, juist ook in de inrichting van de oudtestamentische ambten, niet bleek te werken (Hebr. 8 : 8) en als verouderd is bestempeld (Hebr. 8 : 13), vervangen door het Nieuwe Verbond dat gekenmerkt wordt door gelijkheid. Allen zullen de Heer kennen, iedereen van groot tot klein onder hen. (Jer. 31 : 34; Hand. 2 : 17, 18; 1 Joh. 2 : 20, 27)
4. In deze openbaring van Oud en Nieuw Testament is voor de christelijke kerk een reden tot voortdurende bezinning gelegen. Ze zal in alle eeuwen tot Jezus' komst kritisch naar zichzelf moeten blijven kijken, naar haar inrichting van het kerkelijk leven, de functies die daarin volgens de Schrift vervuld moeten worden en naar de rol die mannen en vrouwen en al haar leden, van de grootste tot de kleinste, daarin vervullen. Ze wordt hierdoor blijvend aangespoord met het oog de invulling van de ambten kritisch te kijken naar haar Schriftverstaan.
5. Gevolg gevend aan die roeping is de synode tot de conclusie gekomen, dat het getuigenis van de Schrift alle aanleiding geeft aan de gemeente van het Nieuwe Verbond, om mannen en vrouwen

gelijkwaardig te laten functioneren in al de profetische, priesterlijke en koninklijke taken in de kerk, waar hun beider christennaam gelijkelijk van spreekt (HC, zondag 12). Verder is de synode tot de conclusie gekomen dat die plaatsen in de Schrift, waar sprake is van een apostolisch voorschrift inzake zwijgen, resp. niet leren of gezag oefenen door vrouwen, in zichzelf geen onbetwistbare grond kunnen zijn om in onze tijd en omstandigheden vrouwen categorisch uit te sluiten van het leer- en het regeerambt, omdat de exegetische van deze teksten daarvoor te zeer omstreden is.

6. Binnen deze diensten zal naast gelijkwaardigheid ook verscheidenheid tot uitdrukking komen en behoren mannen en vrouwen elkaar over en weer te aanvaarden op de plaats en in de wijze van functioneren, die met hun onderscheiden talenten gegeven is.

**Besluit 4:**

uit te spreken dat er Schriftuurlijke gronden zijn om naast mannen ook vrouwen te roepen tot de dienst der barmhartigheid en daardoor tot het ambt van diaken.

Gronden:

1. Naar het getuigenis van het Nieuwe Testament deelden in de apostolische tijd vrouwen in de dienst van de diakenen (1 Tim. 3 : 11 en 5 : 9) en werden ze ook diaken genoemd (Rom. 16 : 1-2).
2. Ook de vroegchristelijke kerken kenden het ambt van diacones. De functie komt nog altijd in enkele gereformeerde kerken voor.

**Besluit 5:**

uit te spreken dat er Schriftuurlijke gronden zijn om naast mannen ook vrouwen te roepen tot de dienst in het opzicht, het pastoraat en het onderwijs en daardoor tot het ambt van ouderling.

Gronden:

1. De figuren van Mirjam (Micha 6 : 4) en Debora (Recht. 4-5) laten vrouwen in het Oude Verbond zien die in samenwerking met mannen optreden in bestuur en rechtspraak.
2. Zij konden daartoe ook door God geroepen worden, zoals blijkt uit Micha 6 : 4, waar de Heer aan Israël voorhoudt: 'Ik zond ... Mirjam om jullie voor te gaan'.
3. Terwijl het Nieuwe Testament mannen als ouderen-oudsten noemt, worden ook oudere-oudste vrouwen opgeroepen tot voorbeeld en zielszorg (Tit. 2 : 3-5).
4. Paulus' aanduiding van Junia en haar man Andronikus als apostelen die veel aanzien genieten (Rom. 16 : 7), of van andere echt)paren als zijn medewerkers (Rom. 16 : 3), en zijn vermelding van echt)paren en van een broer en zus, bij wie aan huis een gemeente samenkomt (Rom. 16 : 5, 15), wekken de indruk dat man en vrouw in een gelijkwaardige positie samen leiding gaven in Christus' gemeenten.

**Besluit 6:**

- a. uit te spreken dat er Schriftuurlijke gronden zijn om behalve aan mannen ook aan vrouwen die daarvoor de gaven hebben ontvangen, preekbevoegdheid te verlenen en daartoe in de generale regeling preekbevoegdheid artikel 1 het woord "mannelijk" te laten vervallen.
- b. uit te spreken dat er Schriftuurlijke gronden zijn om naast mannen ook vrouwen te roepen tot de dienst van verkondiging en onderwijs en daarmee tot het ambt van predikant.

Gronden:

1. Reeds in het Oude Testament is sprake van profetessen (Ex. 15 : 20,21; Recht. 4 : 4-7; 2 Kon. 22 : 14) of van profetisch optreden van vrouwen (1 Sam. 2 : 1-10). Ook in het NT, reeds voor de uitstorting van de Heilige Geest, lezen we over profetisch optreden van vrouwen. Te denken valt aan Maria en haar Magnificat (Luc. 1 : 46-55). Verder lezen we over de profetes Hanna, die zij aan zij met de profeet Simeon profeteerde ter gelegenheid van de voorstelling van Jezus in de tempel, en die de Heer ook dag en nacht in de tempel diende (Luc. 2 : 36-38).
2. De vervulling van de Pinksterbelofte (Joël 3 : 1-2; Hand. 2 : 17-18) is dat zonen en dochters, ouderen en jongeren in de gave van de profetie delen. Het Nieuwe Testament tekent die werkelijkheid. De apostelen en de andere leerlingen, waaronder mogelijk de vrouwen (Hand. 1 : 14) traden op de Pinksterdag, gezalfd door de Heilige Geest, op als Jezus' getuigen (Hand. 1 : 8; 2 : 4-8). Ook op andere plaatsen is sprake van vrouwen die profeteren. (Hand. 21 : 8; 1 Kor. 11 : 4-5).
3. De Schriftuurlijke duiding is dat 'iemand die profeteert spreekt tot mensen, en wat hij zegt is opbouwend, troostend en bemoedigend' (1 Kor. 14 : 3). Deze wijze waarop geprofeteerd wordt kan voor mannen en voor vrouwen gelden.

4. Het nieuwtestamentische profeteren is wat de inhoud betreft in de gereformeerde traditie opgevat als uitleg van de heilige Schrift en door de Geest geleid toepassen op het heden, en wel in de prediking.
5. Hoewel er veel onzekerheid is rond de precieze uitleg van het apostolisch voorschrift inzake zwijgen, laat vergelijking van 1 Kor. 14 : 34 met 1 Kor. 11 : 5 en 14 : 26 zien dat dit voorschrift in ieder geval niet opgevat kan worden als een absoluut verbod tot (s)preken in de eredienst.

**Besluit 7:**

ruimte te geven aan de plaatselijke kerken om zelf te bepalen of en zo ja op welke wijze en wanneer ze in de lijn van deze besluiten willen handelen.

## Gronden:

1. Het is aan iedere kerk om te bezien hoe de gaven die aan haar gemeenteleden zijn gegeven kunnen worden ingezet om de gemeente verder te brengen op weg naar Gods koninkrijk.
2. Iedere kerk dient dus een eigen bezinningsproces te doorlopen en zelf tot een besluit te komen of en zo ja op welke wijze en wanneer ze in de lijn van deze besluiten wil gaan handelen.

**Besluit 8:**

de kerken op te roepen zich nader te bezinnen op de vraag hoe recht kan worden gedaan aan de verschillen tussen man en vrouw in de vervulling van taken en ambten in de gemeente.

## Gronden:

1. De bijbel spreekt zowel over de gelijkwaardigheid van als over het onderscheid tussen man en vrouw, en de daarmee gegeven eigen plaats die beiden hebben tegenover God, in het huwelijk en in de gemeente. In onze sterk op gelijkheid gerichte cultuur verdient dit aspect speciale aandacht.
2. De bijbel waarschuwt er herhaaldelijk voor, dat man en vrouw niet in elkaars plaats treden of elkaar overheersen (1 Pet. 3:7, 4:15, 5:3; 1 Tim. 2:8-15; 1 Kor. 14:34-35, 3 Joh. : 9).

**Besluit 9:**

de besluiten over MV en ambt toe te zenden aan de zusterkerken in het buitenland.

## Grond:

Meerdere zusterkerken in het buitenland hebben schriftelijk gereageerd op de rapportage van de deputaten en/of deelgenomen aan het overleg over die rapportage tijdens de buitenlanddagen van de synode.

**Besluit 10:**

deputaten M/V in de kerk te benoemen met de volgende opdrachten:

- a. de besluiten over het samen dienen van mannen en vrouwen toelichten in plaatselijke kerken en classes;
- b. materiaal verzamelen en ontwikkelen ten dienste van het bezinningsproces in plaatselijke kerken en classes;
- c. advies en begeleiding geven bij knelpunten met betrekking tot de genomen besluiten (in samenwerking met de deputaten kerkrecht);
- d. advies geven met betrekking tot de bevestiging van mannen en vrouwen in ambtelijke en niet-ambtelijke diensten (in afstemming met de deputaten eredienst);
- e. inventariseren hoe de plaatselijke kerken en classes omgaan met de genomen besluiten (in samenwerking met het Praktijkcentrum).

## Gronden:

1. De genomen besluiten vragen om een zorgvuldige communicatie naar de kerken.
2. Er is al veel materiaal beschikbaar in de vorm van rapporten aan de synodes van 2008, 2011, 2014 en 2017, maar het is goed een samenhangend pakket aan materiaal te ontwikkelen ten dienste van de kerken.
3. De genomen besluiten over het samen dienen van mannen en vrouwen hebben een grote impact en worden heel verschillend ontvangen. Daarom is het goed dat de kerken en hun leden een adres hebben voor advies met betrekking tot de genomen besluiten.
4. Nu het in de vrijheid van de kerken is gelaten of en hoe zij handelen in de lijn van de genomen besluiten is het goed om een overzicht te krijgen van de wijze waarop de plaatselijke kerken met de besluiten omgaan.

5. Inzicht in wat in de kerken leeft t.a.v. de genomen besluiten kan helpen om te bepalen of op termijn de ambten anders dienen te worden beschreven of ingevuld.

**Besluit 11:**

aan deputaten MV in de kerk voor de periode 2018-2020 een budget toe te kennen van in totaal € 20.500.

**Besluit 12:**

het moderamen op te dragen aan de kerken een brief te sturen als toelichting op de besluitvorming.

Van deputaten MVeA zijn aanwezig de zrs. A. Haan-Kamminga, J. de Jong-Wilts, R. Nederveen-van Veelen en de brs. prof. E.A. de Boer, J.P. de Vries en ds. W.F. Wisselink.

Volgens de preses, ds. Oosterhuis, is dit een dag en een moment waar we met elkaar naar toe hebben gewerkt. Na brede informatie en gedachtewisseling komen we nu tot de besluitvorming. Dat kan als beklemmend worden ervaren. We komen op een point of no return. Maar bedenk ook dat we met iets feestelijks bezig zijn, namelijk de rijkdom aan gaven in de gemeente. Laten we elkaar helpen van die rijkdom de lengte en breedte, hoogte en diepte te ervaren.

Laten we spreken in eensgezindheid en zo mogelijk eenstemmigheid. Spreek met reine lippen en gebruik geen omhaal van woorden.

Alle voorstellen en amendementen zijn vooraf toegestuurd. Voorstellen die voldoende ondersteund worden komen in bespreking. Daarbij wekt hij de afgevaardigden wel op alleen steun te geven als ook daadwerkelijk met een voorstel wordt ingestemd.

Van de brs. J.J. van der Tol en ds. C. van Dijk zijn tegenvoorstellen ontvangen. Die luiden als volgt:

**Besluit 1:**

deputaten MVeA (en MViK) decharge te verlenen onder dank voor de verleende diensten.

**Besluit 2:**

nog geen besluit te nemen t.a.v. man, vrouw en ambten maar deze op te schorten en intussen nieuwe deputaten te benoemen met de volgende opdracht:

1. een totaalvisie op de ambten en de ambtsstructuur te formuleren;
2. het leer- en regeerambt helder te positioneren in de huidige ambtsstructuur. Hierbij met name de volmacht van de bediening van de verzoening (prediking. Woordverkondiging, het met gezag spreken) en opzicht en tucht te betrekken vanuit de eindverantwoordelijkheid van de man, zoals dat thans de geldende en al eeuwenoude uitleg is;
3. nadere studie te doen over “Christus is het hoofd van iedere man en het hoofd van de vrouw is de man en het hoofd van Christus is God” in relatie tot de ambten. (1 Kor. 11 : 1-16 en Ef. 4 : 11, 12; Ef. 5 : 21 e.v.);
4. bij deze studie uitdrukkelijk de scheppingsvolgorde (Genesis 2) te betrekken en het beroep van Paulus hierop, om vervolgens na te gaan wat daarin wel of niet van waarde en betekenis is en in verband met het ambt van toepassing is;
5. bij deze studie tevens te onderzoeken of en in hoeverre in onze kerken de gedachte dat man en vrouw gelijkwaardig zijn, ten diepste toch gevoed wordt vanuit het gelijkheidsdenken, waarbij ‘gelijkwaardig’ in feite de betekenis van ‘gelijk zijn’ krijgt, waardoor het samen dienen in verscheiden verantwoordelijkheid van man en vrouw in gevaar komt;
6. op grond van deze studie te komen tot een totaalvisie op de ambten met een conclusie, waarbij de zaak van man, vrouw en ambt helder en eensluidend uit de Schrift is aan te geven en dat met Schriftuurlijke gronden te onderbouwen;
7. het verder in kaart brengen van de inhoud en positionering van het diakenambt, waarbij helder vanuit de Schrift aangegeven wordt of en zo ja, hoe dit ambt opengesteld mag worden voor de zusters van de gemeente op basis van de Schrift, de belijdenis en de kerkorde;
8. tevens andere bedieningen en aanstellingen te beschrijven, waarbij een duidelijke bevestiging dan wel aanstellingsceremonie passend is. Deputaten zouden kunnen komen met dergelijke bevestigings- en aanstellingsformulieren;



9. dit nieuwe deputaatschap samen te stellen, met zowel voor- als tegenstanders van het openstellen van de ambten;
10. een nieuw rapport samen te stellen op basis van Schrift en belijdenis en kerkorde, waarbij mogelijk gebruik kan worden gemaakt van eerdere rapporten, de rapporten van de Christelijke Gereformeerde Kerken, Nederlands Gereformeerde Kerken, de inbreng van de kerken en leden van het eigen kerkverband en de inbreng van de buitenlandse kerken;
11. de nieuwe deputaten op te dragen dit rapport z.s.m. samen te stellen, zodat het kan dienen op de generale synode van 2020 of, indien zo nodig op een nieuwe voor die tijd samen te roepen generale synode.

**Gronden:**

1. In het huidige rapport zitten veel waardevolle gegevens, maar deputaten hebben geen consistente totaalvisie kunnen geven op het ambt: het ontstaan en de constituering in het Nieuwe Testament, de vormgeving, de reikwijdte van de diverse ambten, zoals we die vanaf de Reformatie hebben. Eveneens zijn de mutaties binnen de ambten sinds de Reformatie niet helder in beeld gebracht. Goede aanzetten m.b.t. de ambten zijn daartoe reeds gedaan door prof. dr. C. Trimp in diverse publicaties, waaronder met name zijn boeken 'Ministerium' en 'De volmacht tot bediening der verzoening', alsmede door prof. dr. J. van Bruggen o.a. in zijn boek 'Ambten in de apostolische kerk'.
2. Omdat er geen heldere totaalvisie is, is het gevaar groot dat door de generale synode in dit stadium fragmentarische en ad hoc-besluiten worden genomen, die tevens verstrekkende gevolgen kunnen hebben voor de zusterkerkrelaties met zowel de Christelijke Gereformeerde Kerken als met de buitenlandse kerken.
3. Vanuit het rapport worden twee lijnen uitgewerkt, maar deze lijnen kunnen in het rapport niet geharmoniseerd worden; er wordt zelfs gezegd dat de lijn 'samen dienen' zoals voorgesteld 'een duidelijke breuk' is met het verleden. Dat betekent dat we op basis van deze onhelderheid moeten zeggen: "Bij twijfel: niet inhalen". Het vraagt een verdiepingsslag.
4. Ook is er geen heldere inhoud gegeven aan het 'hoofd-zijn' van de man en moet het rapport met schroom aangeven dat het geen invulling kan geven van de door het rapport gebezigde term 'koppositie' van de man. Dat betekent een danige verzwakking in de bewijsvoering dat op grond van dit rapport alle ambten opengezet worden. We krijgen hierdoor het onderscheid in de diverse ambten en bedieningen en aanstellingen niet scherp in beeld. Daardoor geven we misschien ook geen eerlijke beoordeling van wat in het verleden is gebeurd.
5. Deze verdiepingstudie is nodig om uit te voeren mede gezien de uitgebreide 'kritieken' o.a. beschreven in 'Nader Bekeken', de artikelen op het Weblog van dr. Dolf te Velde en dr. Wolter Rose en de diverse bijdragen van de buitenlandse zusterkerken.
6. Deze verdiepingsslag willen we vooral ook vanwege het bewaren van de vrede en de eenheid, omdat we grote verdeeldheid binnen onze kerken constateren en vervreemding met onze zusterkerken.

**Besluit 3:**

de kerken op te roepen het verdere proces af te wachten, zodat we samen op basis van Gods Woord zullen afspreken hoe we ons ten aanzien van de ambten en de invulling daarvan zullen gedragen. God is toch een God van vrede en niet van wanorde.

**Gronden**

1. Deputaten MViK hebben aangegeven dat veel kerken nog maar aan het begin van de bezinning staan en er werd verder door hen geconstateerd dat er nog veel onbekendheid en onhelderheid t.a.v. deze materie is. Dat vraagt om een verdere diepgaande landelijke (her)bezinning en verdieping. Dat dezelfde deputaten desondanks toch aandringen op een besluit naar voor of tegen, is gezien de ontluikende bezinning niet verstandig te noemen.
2. Het is goed dat we als kerken van het kerkverband samen optrekken en elkaar in dit proces vasthouden. Het is niet gewenst dat kerken die al een standpunt innemen daaraan direct uitvoering koppelen, terwijl de andere kerken nog in de studeer- en onderzoeksfase zitten. Ook hierbij geldt dat we 'samen dienen' en elkaar als gemeenten tot een hand en een voet zijn.
3. Ook vanwege de niet geringe uitwerking van een eventueel besluit tot openstelling van een of alle ambten voor de zusters is verdere bezinning noodzakelijk richting onze zusterkerk, de Christelijke Gereformeerde kerken in Nederland, en ook richting bijna alle zusterkerken in

het buitenland. Daarom moeten wij als gezamenlijke kerken en kerken individueel, ons verplichten tot zelfbeheersing en tot zorgvuldige en totale afweging.

Deze voorstellen vinden in de vergadering onvoldoende steun en komen daarmee niet in bespreking. Eén andere afgevaardigde had in eerste instantie steun toegezegd om de voorstellen in bespreking te krijgen, ook al was hij niet voornemens ermee in te stemmen. Na de hiervoor genoemde oproep van de preses meent hij zijn steun toch niet te kunnen geven. Dit leidt bij de indieners tot protest: de preses zou de bespreking hebben beïnvloed. Om een ordedebat te voorkomen vraagt de preses aan de vergadering of zij alsnog bespreking wenst. Vijf afgevaardigden zijn daar voor; de overigen wijzen het af.

De amendementen/tegenvoorstellen op diverse besluiten van ds. M. van Loon c.s. krijgen wel voldoende steun en zijn daarmee onderdeel van de bespreking. Deze luiden:

(besluit 1: decharge)

**Besluit 2:**

uit te spreken:

- a. geen vrijmoedigheid te hebben om de ambten van ouderling en predikant zoals de Gereformeerde Kerken in Nederland die nu kennen, open te stellen voor vrouwen;
- b. dat vrouwen op vele terreinen ingeschakeld kunnen worden in de gemeenten, ook waar voorheen die terreinen vaak exclusief aan de ambten verbonden werden; in zaken van opzicht en tucht blijft de eindverantwoordelijkheid echter aan mannen voorbehouden.

Gronden:

1. Er is geen breed gedragen overtuiging omtrent de vraag of de Schriften al dan niet een scheppingsorde leren met blijvend onderscheid in bevoegdheden van mannen en vrouwen.
2. Er is geen breed gedragen nieuwe overtuiging over de strekking en blijvende betekenis van de zogenoemde zwijgteksten.
3. Deputaten M/V en ambt wijzen op de koppositie van de man, ook al zijn zij verlegen om daar voor vandaag een blijvende betekenis aan te wijzen.
4. De verschillen in opvatting over wat exclusief aan mannen voorbehouden is, spitsen zich toe op de eindverantwoordelijkheid in zaken van opzicht en tucht: de bewaking van de gezonde leer, van de uitoefening van de tucht en van de zuivere bediening van de sacramenten; tegelijk is er een breed gedragen overtuiging dat vrouwen in diverse bedieningen werkzaam mogen zijn, ook waar die bedieningen voorheen exclusief aan de ambten verbonden werden.
5. Het dragen van de eindverantwoordelijkheid behoort tot de taken van ouderling en predikant zoals de Gereformeerde Kerken in Nederland die ambten nu kennen.
6. Buitenlandse zusterkerken adviseren overwegend om de ambten, in ieder geval die van ouderling en predikant, niet voor vrouwen open te stellen.
7. Op deze manier is het taakveld binnen de ambten van predikant en ouderling dat exclusief aan mannen opgedragen wordt, afgegrensd en kan voor andere taken – die voorheen vaak exclusief aan de ambten verbonden werden – maximaal ruimte worden geboden aan vrouwen.
8. Het door deputaten M/V en ambt gedane onderzoek heeft aangetoond dat vrouwen in de Schriften vele taken vervulden, ook op het terrein van pastoraat, onderwijs en verkondiging (zie o.a. Recht. 4 : 4; 2 Kon. 22 : 14; Neh. 6 : 14; Luc. 2 : 36; Rom. 16 : 1,3,7; Hand. 2 : 17-18; Hand. 18 : 26; Hand. 21 : 9; 1 Kor. 11 : 5).
9. Het door deputaten M/V in de kerk gedane onderzoek laat zien dat vrouwen op vele terreinen al ingeschakeld worden in de gemeenten, ook waar voorheen die terreinen vaak exclusief aan de ambten verbonden werden.
10. Het bij 8. genoemde onderzoek heeft aannemelijk gemaakt dat de huidige invulling van de ambten niet dwingend uit de Schrift wordt afgeleid.

**Besluit 3:**

uit te spreken:

- a. dat er Schriftuurlijke gronden zijn om naast mannen ook vrouwen te roepen tot de dienst van barmhartigheid, pastoraat, onderwijs en bestuur;
- b. dat daarmee vrouwen ook geroepen kunnen worden tot het ambt van diaken;

- c. dat mannen en vrouwen in de diverse bedieningen waarin zij werkzaam zijn in een kerkdienst officieel bevestigd kunnen worden.

Gronden:

1. De overtuiging dat bij het diakenambt geen eindverantwoordelijkheid in zaken van opzicht en tucht behoort is breed gedragen en in de kerkorde vastgelegd.
2. Daarmee is er geen goede grond om het diakenambt uitsluitend voor te behouden aan mannen.
3. De Schriften laten zien dat vrouwen werkzaam waren op diverse terreinen (zie besluit 2, grond 8), waaronder wat wij vandaag verstaan onder diaconaat, pastoraat, onderwijs en bestuur.
4. Er is voldoende Schriftuurlijke ruimte om de barmhartigheid van het diakenambt breed op te vatten.
5. Het is daarom niet onmogelijk om diverse bedieningen inzake onderwijs, pastoraat en bestuur te zien als taakvelden die vallen binnen de reikwijdte van het diakenambt.
6. Of mannen en vrouwen die in de gemeente werkzaam zijn in onderwijs, pastoraat of bestuur worden bevestigd in het diakenambt, dan wel anderszins officieel in een kerkdienst in hun bediening bevestigd worden, is aan de gemeenten.

**Besluit 4:**

uit te spreken dat behalve aan mannen ook aan vrouwen die daarvoor de gaven hebben ontvangen, preekbevoegdheid kan worden verleend en daartoe in de generale regeling preekbevoegdheid artikel 1 het woord "mannelijk" te laten vervallen.

Gronden:

1. De vervulling van de Pinksterbelofte (Joël 3 : 1-2; Hand. 2 : 17-18) is dat zonen en dochters, ouderen en jongeren in de gave van de profetie delen. Het Nieuwe Testament tekent die werkelijkheid (Hand. 21 : 8; 1 Kor. 11 : 4-5).
2. De Schriftuurlijke duiding is dat 'iemand die profeteert spreekt tot mensen, en wat hij zegt is opbouwend, troostend en bemoedigend' (1 Kor. 14 : 3). Deze wijze waarop geprofeteerd wordt kan voor mannen en voor vrouwen gelden.
3. Het nieuwtestamentische profeteren is wat de inhoud betreft in de gereformeerde traditie opgevat als uitleg van de heilige Schrift en door de Geest geleid toepassen op het heden, en wel in de prediking.
4. Omdat de eindverantwoordelijkheid over het in de gemeente bediende Woord blijft liggen bij de ouderlingen (1 Kor. 14 : 29) is er geen verhindering voor vrouwen om het Woord te bedienen.
5. Hoewel er veel onzekerheid is rond de precieze uitleg van het apostolisch voorschrift inzake zwijgen, laat vergelijking van 1 Kor. 11 en 14 zien dat dit voorschrift in ieder geval niet opgevat kan worden als een absoluut verbod tot (s)preken in de eredienst.

**Besluit 5:**

nieuw te benoemen deputaten man/vrouw in de kerk opdracht te geven om de genomen besluiten in de kerken toe te lichten en uitwerking daarvan te begeleiden.

Gronden:

1. De genomen besluiten vragen om een zorgvuldige communicatie naar de kerken;
2. Voor het implementatieproces moeten kerken desgewenst begeleiding kunnen krijgen.

**Besluit 6:**

- a. de kerken op te roepen zich nader te bezinnen op de vraag hoe recht kan worden gedaan aan de verschillen tussen man en vrouw in de vervulling van taken en ambten in de gemeente en daardoor recht te doen aan de apostolische waarschuwingen (1 Pt. 3 : 7, 4 : 15, 5 : 3; 1 Tim. 2 : 8-15; 1 Kor. 14 : 34-35, 3 Joh. : 9);
- b. de nieuw benoemde deputaten man/vrouw in de kerk opdracht te geven dit proces te faciliteren en hierbij in samenwerking met deputaten BBK ook de buitenlandse zusterkerken te betrekken.

Gronden:

1. De bijbel spreekt zowel over de gelijkwaardigheid van man en vrouw, als over de eigen plaats die beiden hebben tegenover God. In onze sterk op gelijkheid gerichte cultuur verdient dit aspect speciale aandacht.
2. Er is onvoldoende eenstemmigheid binnen de kerken over de vraag of de Schrift ten diepste ons al dan niet een scheppingsordening leert met bepaalde daaruit voortvloeiende onderscheiden taken voor man en vrouw; het feit dat deputaten aangeven dat er verlegenheid is rond de koppositie van de man en het niet lukt deze materieel in te vullen, duidt eveneens op een nog niet afgerond bezinningsproces; daarom zijn we geroepen ons hierop te blijven bezinnen.

**Besluit 7:**

de besluiten van de synode over man/vrouw en ambt toe te zenden aan de binnen- en buitenlandse zusterkerken.

Grond:

Gezien de regels voor de zusterkerkrelaties (GS Ommen 1993) is het goed dat de zusterkerken op de hoogte worden gesteld in geval van wijzigingen van of aanvullingen op de belijdenis, kerkorde of liturgische formulieren die inhoudelijk van confessionele aard zijn.

**Besluit 8:**

geen nieuwe deputaten man/vrouw en ambt te benoemen.

Grond:

de begeleiding van de uitwerking van de genomen besluiten kan gedaan worden door het onder besluit 6 en 7 genoemde deputaatschap.

Opgemerkt wordt dat deze voorstellen een nieuw diaconaal ambt creëren, speciaal voor vrouwen. De uitspraak dat de eindverantwoordelijkheid ligt bij mannen gaat verder dan de huidige situatie, waarbij zo'n bewuste keuze nooit gemaakt is. En daarmee schept het een hiërarchie in de ambten en een afwijking van de oecumenische ambtsstructuur.

De indieners bestrijden dit. Er wordt geen nieuw ambt gecreëerd, want ook in de huidige situatie ligt de eindverantwoordelijkheid bij de kerkenraad. De vraag is of die verantwoordelijkheid ook bij de zusters in de gemeente kan liggen. Daarover gaat het gesprek, dat nog niet afgelopen is, want alles is niet zo duidelijk. Laten we daarbij de eenheid, zowel binnen de kerken als met de zusterkerken voor ogen houden. Met openstelling van alle ambten voor de zusters verwijderen we ons van de CGK, wat ongetwijfeld zal meewegen in hun uiteindelijke beoordeling van de GTU.

Het voorstel maakt wel een keuze en beschrijft daarvoor welke tegengestelde meningen er leven. Bij enkele afgevaardigden blijft de overtuiging dat ook dit voorstel iets laat gebeuren wat de Heer niet wil. Meespelend probleem is de ambtsvisie. Dat alleen mannen "eindverantwoordelijkheid" mogen dragen (besluit 2b) wordt niet onderbouwd. Het diakenambt een aparte status geven is niet logisch en wijzigt de huidige ambtsstructuur. Anderen hebben minder moeite met de openstelling van alleen het diakenambt. Dat is in lijn met wat prof. J. van Bruggen schreef over de ambten in de apostolische kerk. Erkend wordt dat er urgentie is om tot een besluit te komen. Maar we moeten elkaar daarvoor wel de ruimte geven. Deputaten zijn naar elkaar toegegroeid. Ook binnen de synode hebben we verhelderende gesprekken gehad. Dat moet nu ook in de kerken gebeuren en de kerken moeten daarvoor de tijd krijgen. Nu de knoop doorhakken is niet wijs. We praten al lang over dit onderwerp, maar wat is er tegen om dat gesprek nog te laten voortduren ter wille van de eenheid in Christus? Anderen zijn van mening dat nog langer nadenken verspilde energie is, energie die we aan andere zaken in de kerken moeten besteden. Kunnen we elkaar op dit punt niet verdragen? Eensgezindheid is wat anders dan het met elkaar eens zijn.

Deputaat Haan waardeert het voorstel, dat zoekt naar een manier waarop we elkaar kunnen verdragen, rekening houdend met de pijn die sommige besluiten zullen meebrengen. Maar het laat wel knelpunten bestaan, terwijl een helder besluit nodig is als signaal naar de kerken, zonder vastlegging van exegeses. Ook deputaat De Boer heeft waardering voor de poging om verschillen te overbruggen. Maar het voorstel versmalt opzicht en tucht tot 'eindverantwoordelijkheid'. Beide beginnen echter in het pastoraat, dat volgens het voorstel ook door vrouwen kan worden gedaan. Bovendien blijft het verschil bestaan: het ene ambt wel voor vrouwen en het andere niet. Daarvoor mist hij overtuigend Schriftbewijs in het voorstel.

Ds. Van Loon merkt op dat het voorstel ook voor de indieners een compromiskarakter heeft. Wel delen zij het gebrek aan vrijmoedigheid om de ambten van ouderling en predikant open te stellen. Er is positief gekeken naar wat, uitgaande van de huidige ambtsstructuur, wel kan. Dichtgetimmerde dogmatische uitspraken zijn vermeden, maar gezocht is naar waar we elkaar kunnen vinden. Het gesprek moet doorgaan, maar we willen geen pas op de plaats maken. De discussie spitst zich toe op de vraag wie de eindverantwoordelijkheid binnen de kerken moeten dragen. Daar wil het voorstel nu een uitspraak over doen. De stap voorwaarts is de openstelling van het (verbreed) diakenambt, evenals de verlening van preekbevoegdheid aan vrouwen. Ook het geven van erkenning voor allerlei taken, die nu door zusters worden gedaan, door hen daarin officieel te bevestigen. Voor het overige pleit het voorstel voor verdere bezinning.

De preses rondt de bespreking af en geeft de besluiten 2 en 3 uit het voorstel Van Loon in stemming. Deze worden verworpen met 10 stemmen voor en 22 stemmen tegen.

Hierop komt besluit 2 van deputaten in stemming.

**(Besluit 2:**

de kerken ertoe op te wekken:

- a. in onderwijs, pastoraat en diaconaat dankbaar gebruik te maken van alle gaven die de Heer zowel aan mannen als aan vrouwen geeft;
- b. zorgvuldige regelingen te treffen met het oog op de aanstelling van mannen en vrouwen in niet-ambtelijke diensten.)

Dit wordt met algemene stemmen genomen.

Vervolgens stelt de preses het voorstel van ds. Harmannij aan de orde. Dat vindt voldoende ondersteuning, zodat het in bespreking komt. Ook een door ds. M.H. Oosterhuis ingediend amendement op het voorstel Harmannij vindt voldoende steun voor bespreking.

Het voorstel Harmannij luidt:

**Besluit:**

- a. de traditie om alleen mannen te benoemen tot ambtsdrager en vrouwen categorisch van alle ambten uit te sluiten, los te laten en deze traditie dus niet tot generaal besluit te verheffen;
- b. de mannelijke leden van de gemeente evengoed op te roepen om zich beschikbaar te blijven stellen voor de ambtelijke dienst.

**Gronden:**

1. De gewoonte om alleen mannen te benoemen tot ambtsdrager, was lange tijd onomstreden en is mede daarom nooit in een generaal besluit vastgelegd. Wel was dit gewoonterecht zo sterk dat er in andere besluiten mee gerekend werd (met name rond het actieve kiesrecht van vrouwen en rond preekbevoegdheid). Nu de bedoelde gewoonte alsnog omstreden is geraakt, staan de kerken voor de opdracht om haar te bevestigen dan wel los te laten, en deze keus vanuit de Schrift te onderbouwen.
2. De taak van ambtsdragers is om allen te bewaren bij de gehoorzaamheid aan God en Christus. De ambtsdragers oefenen geen eigenmachtig gezag uit en mogen de gemeente niet aan zich onderwerpen, maar gaan de gemeente voor in de onderwerping aan het gezag van Christus en van God. Doorslaggevend voor het mogen dienen als ambtsdrager is daarom niet afkomst, opleiding, leeftijd, macht of sekse, maar het vervuld zijn met de Heilige Geest. Zie Deut. 17 : 18-20, Deut. 18 : 15-20, Matt. 23 : 8, Matt. 28 : 20, Luc. 22 : 24-27, Hand. 6 : 3, Efez. 4 : 7-16, Filipp. 3 : 3-11, 1 Tim. 3, Titus 1, 1 Petr. 5 : 1-6.
3. De Schrift vertelt meermalen hoe God zelf een keuze maakt om bepaalde mensen te roepen voor een speciale taak. Steeds blijkt het dan te gaan om één of meer mannen. Voorbeelden: Gen. 12 (Abram), Ex. 3 (Mozes), Ex. 28 (Aäron en zijn zonen), Num. 27 : 18 (Jozua), Rech. 6 (Gideon), 1 Sam. 3 (Samuël), 1 Sam. 9 (Saul), 1 Sam. 16 (David), Jes. 6 (Jesaja), Jer. 1 (Jeremia), Ezech. 3 (Ezechiël), Jona, Matt. 3 (Jezus), Matt. 10 (de twaalf apostelen), Hand. 9 (Paulus).
4. De Schrift vertelt daarnaast over vrouwen die zich begeven op terrein waar vooral mannen actief zijn, ook mannen die daartoe speciaal door God zijn geroepen. Telkens valt op dat de Geest deze

vrouwen niet terugwijst, maar hun vrijmoedigheid positief waardeert. Voorbeelden: Num. 27 (de dochters van Selofchad), Rech. 4 (Debora), 1 Sam. 25 (Abigail), 2 Kon. 22 (Chulda), Luc. 10 : 38-42 (Maria, de zus van Marta), Hand. 18 : 26 (Priscilla, vergelijk Rom. 16 : 3).

5. De Schrift draagt mannen op om vrouwen, in het bijzonder hun eigen vrouw, als geschenk van God te eren. Ze mogen hen niet overheersen of minachten, maar behoren hen in bescherming te nemen, zodat ze zich voluit kunnen ontplooiën. Ze moeten een voorbeeld nemen aan Christus, die zich volledig heeft ingezet om de kerk te maken tot zijn stralende bruid. Zie Spr. 31 : 10-31, 1 Kor. 11 : 11-12, Gal. 3 : 28, Efez. 5 : 25-33, 1 Tim. 5 : 2, 1 Petr. 3 : 7.
6. De Schrift draagt vrouwen op hun eer te stellen in de positie die God hen juist als vrouw gegeven heeft. Zij mogen in Christus naast de mannen staan, en zich samen met hen inzetten voor Gods koninkrijk. Maar zij mogen zich niet vóór mannen dringen. Zie Marc. 16 : 7, 1 Kor. 11 : 3-10, 1 Kor. 14 : 34-35, Efez. 5 : 21-24, Kol. 3 : 18, 1 Tim. 2 : 9-15, Titus 2 : 4-5, 1 Petr. 3 : 1-6.

In de bespreking wordt dit voorstel als “next best” getypeerd. De kern is dat ambtswerk mannenwerk is, maar vrouwen mogen ook meedoen. Grond 2 is mooi geformuleerd, maar een afgevaardigde voelt zich ongemakkelijk als 32 mannen de uitspraak doen zoals gedaan in grond 6. Zijn de gronden 3 en 4 normatief? En wordt met “daarnaast” in grond 4 een nevenschikking of onderschikking bedoeld? Zegt het niet iets als in grond 3 God roept en als in grond 4 vrouwen zich op het terrein van mannen begeven? Is het niet wat mager als je de ambtsvisie baseert op traditie? Een afgevaardigde ervaart de gronden 5 en 6 als een cursus relatietraining. En wat de portee van besluit b is, is ook voor sommigen onduidelijk. Waardering is er voor de precieze kerkrechtelijke positionering van de besluiten. Er is nooit een uitspraak gedaan over de bestaande traditie. Laten we dat nu ook maar niet doen. Blijft wel dat het verschil in positie van man en vrouw onduidelijk blijft.

Anderen worden verdrietig van dit voorstel. Beschrijvende teksten zijn onvoldoende basis om te besluiten om ook vrouwen tot de ambtsdienst te roepen. En de basis voor de ambten is toch meer dan traditie? De ambtsvisie is toch op de Schrift gestoeld?

Deputaat Haan vraagt zich af wat dit voorstel beoogt in de lijn van besluitvorming zoals door deputaten ontwikkeld. De exegetische onderbouwing willen deputaten bestuderen en waar mogelijk verwerken in hun voorstellen. Daarbij wordt ook betrokken het amendement, zoals door ds. M.H. Oosterhuis op het voorstel Harmannij is ingebracht. Deputaten konden instemmen met een eerdere versie van dit amendement; de huidige versie spreekt hen minder aan.

Ds. M.H. Oosterhuis trekt daarop zijn amendement op het voorstel Harmannij in. Wel merkt hij op dat de discussie al in een vroeg stadium verdacht is gemaakt. Het zou hier gaan om loslating van de Schrift. Maar wij willen recht doen aan Woord en belijdenis en dat moet ook blijken uit de onderbouwing van onze besluiten. Alleen zo kunnen we zorgen wegnemen. Vandaar dat hij gepoogd heeft met een brede Schriftuurlijke onderbouwing te komen, waarbij zowel het Oude als het Nieuwe Verbond aan de orde komen. Hij heeft zijn tekst aangeleverd als amendement op de onderbouwing, zonder daarmee in te stemmen met het voorstel. Hij ervaart dit als een negatief voorstel, dat voor verwarring kan zorgen. Er wordt niet in duidelijke bewoordingen gezegd welke rol er is voor de vrouwen. Ze mogen “niet voordringen”. Maar er zijn ook voorbeelden waar duidelijk sprake is van roeping, dus meer dan achteraf goedkeuren van wat eigenlijk niet hoort. Het voorstel heeft de charme van de eenvoud, maar voelen de kerken zich hiermee serieus genomen?

Ds. Harmannij reageert. Hij had bij het schrijven van zijn voorstel een gevoel van opluchting, een gevoel dat hij graag deelt. Wat kan het allemaal eenvoudig zijn. God wijst vrouwen niet terug, het zijn de omstanders die commentaar hebben. Dat blijkt duidelijk uit de voorbeelden van grond 4, die niet als uitzonderingen op de regel worden gepresenteerd. Onze traditie werd tot een blokkade, maar daar is geen grond voor. God wijst ook telkens mannen aan. Mannen mogen zich daaraan niet onttrekken, dat beoogt besluit b. Aanvaarding van zijn voorstel zou leiden tot minder krampachtigheid. We moeten ophouden verboden te zoeken die er niet zijn en zeker niet uit de Schrift onderbouwd kunnen worden. Het verleden wordt daarmee niet veroordeeld, maar een blokkade die voortkomt uit traditie wordt weggenomen. Gronden 5 en 6 bedoelen niet meer dan op een rijtje te zetten hoe de bijbel beschrijft hoe mannen en vrouwen zich tegenover elkaar hebben te gedragen.

Bij stemming wordt het voorstel Harmannij verworpen met 10 stemmen voor, een onthouding en 21 stemmen tegen.

Hierop komt besluit 4 van het deputatenvoorstel in bespreking (besluit 3 is later toegevoegd, zie verderop in dit verslag).

**(Besluit 4:**

uit te spreken dat er Schriftuurlijke gronden zijn om naast mannen ook vrouwen te roepen tot de dienst der barmhartigheid en daardoor tot het ambt van diaken.)

Dit ondervindt brede instemming. Alleen de tekstverwijzingen in de gronden zijn niet zo helder. En een verwijzing naar een deputatenrapport (zoals aanvankelijk in de gronden stond) deugt niet. Verder is dit besluit een afwijking van wat we gewoon zijn. En daarover zul je je moeten verantwoorden.

Deputaat De Boer wijst op de opbouw van de besluiten in het deputatenvoorstel. Eerst worden taakvelden gedefinieerd en daarna wordt op de afzonderlijke ambten ingegaan. Wat betreft het diakenambt bestaat al een grote mate van consensus. Dat moeten we nu niet problematiseren door hierbij een discussie over de ambtsvisie te betrekken. De tekstverwijzingen zijn niet bedoeld als onderbouwing, maar wijzen er wel op dat ook vrouwen betrokken waren bij het diaconaat.

Dit besluit wordt genomen met 30 stemmen voor en 2 stemmen tegen.

Hierop komt besluit 5 in behandeling.

**(Besluit 5:**

uit te spreken dat er Schriftuurlijke gronden zijn om naast mannen ook vrouwen te roepen tot de dienst in het opzicht, het pastoraat en het onderwijs en daardoor tot het ambt van ouderling.)

Er ontspint zich een discussie over de gronden en de betekenis daarvan. De kerken zijn gebonden aan de besluiten, maar ook aan de gronden? Gronden moeten wel overtuigend zijn, en dat wordt door meerderen gemist. Over verschillen tussen man en vrouw wordt niets meer gezegd.

Degenen die voorstander waren van het voorstel Van Loon verklaren zich nu tegen dit besluit. Hun mening dat vrouwen geen taak hebben in opzicht en tucht is onveranderd. Ook vinden zij de onderbouwing eenzijdig. Dat er twee lijnen in de discussie zijn is verdwenen en enkele uitzonderingen worden tot algemene regel verheven. Ook een verwijzing naar de “zwijgteksten” ontbreekt. Als die niet meer gelden, gelden andere teksten dan nog wel?

Anderen zien al langer uit naar een dergelijk besluit. Ze verwachten dat deelname van vrouwen in de kerkenraden tot zegen zal zijn. De gegeven gronden zijn daarbij niet meer dan een vingerwijzing.

We moeten de gronden niet overvragen. Ook moeten we stoppen met het zoeken naar bijbelteksten die precies zeggen wat wij willen bewijzen. In 1 Kor. 11 bijvoorbeeld wordt helemaal niet over ambtsdragers gesproken. En als je vol bent van de Geest gaat het niet over ambtelijk gezag. Iedereen wordt opgeroepen elkaar te vermanen, dat is niet gebonden aan het ambt. Ieder heeft de opdracht de wereld in te trekken met de boodschap. Hoe helder wil je het hebben!? We praten maar over de ambten, maar laten we kijken naar de gaven van de Geest!

Ds. G. Oosterhuis heeft een punt van orde. We praten nu over gronden die niet voldoen, waardoor hij zich gedrongen voelt om tegen te stemmen, terwijl hij inhoudelijk met het besluit instemt. Dit gaat grondig mis. Deputaat Haan antwoordt dat alleen de besluiten gelden. Gronden zijn niet meer dan een toelichting. We gaan nu wel erg minutieus enkele teksten uitpluizen. We moeten spreken tegen de achtergrond van de brede argumentatie, die deputaten leverden in hun rapport. En dan kunnen we uitspreken dat er Schriftuurlijke gronden zijn om naast mannen ook vrouwen te roepen tot het ambt, zonder daarmee uit te spreken dat dat ook zou moeten. Daarbij kun je niet zoveel met het spreken over “eindverantwoordelijkheid”, want wat houdt dat in? Deputaten willen er alles aan doen om een zo groot mogelijk draagvlak te bereiken, door bijvoorbeeld de gronden aan te vullen of te herformuleren. Maar we moeten ons wel realiseren dat er verschillen zullen blijven bestaan in Schriftuitleg.

Na een schorsing komen deputaten terug met een aanvullend voorstel tussen besluit 2 en 4.

**Besluit 3:**

uit te spreken dat er Schriftuurlijke gronden zijn om volop ruimte te bieden voor de inzet van gaven van vrouwen in taakvelden zoals verkondiging, onderwijs, pastoraat, diaconaat.  
(Met uitvoerige gronden, zie het begin van dit artikel)

Oorspronkelijk hadden deputaten in hun rapport al een dergelijk voorstel in hun besluitenreeks. Ze ervaren nu dat het laten vervallen van dat besluit de voortgaande discussie belemmert. Als we hier alsnog een breed gemotiveerd besluit over nemen, dan geeft dat richting aan de verdere besluitvorming en hoeven we niet steeds weer over de onderbouwing te spreken. De gronden onder dit besluit zijn ontleend aan de eerdere versie van het amendement van ds. M.H. Oosterhuis bij het voorstel Harmannij. Daarom draagt ds. Oosterhuis de leiding van de vergadering over aan de assessor.

Ds. Dreschler maakt bezwaar tegen deze gang van zaken. Hij dient het ordevoorstel in om door te gaan met de bespreking en stemming over besluit 5. Met 4 stemmen voor wordt dit niet aangenomen. De vergadering is akkoord met het in bespreking nemen van het nieuwe voorstel van deputaten.

Een afgevaardigde wordt er blij van dat alle profetische, priesterlijke en koninklijke taken in kerk en wereld zowel door mannen als vrouwen mogen worden ingevuld (grond 5). Maar anderen ervaren dit besluit als een stap in een richting die ze niet willen, alsof ze in een fuik zwemmen. Daarbij wordt opgemerkt dat er geen onderscheid wordt gemaakt tussen het bijzonder ambt en het ambt van alle gelovigen. Is er na dit besluit nog ruimte om te werken met de “verscheidenheid” die in grond 6 wordt genoemd? Gelijkwaardig (grond 5) is toch niet hetzelfde als gelijk? Het lijkt een mooi besluit, maar – kijkend naar de gronden- als we dit nemen, wat betekent dat dan voor nog volgende besluiten? Zijn die dan nog nodig? Ook wordt opgemerkt dat in grond 5 wel heel gemakkelijk de betekenis van de “zwijgteksten” buiten discussie wordt gezet.

Deputaat Haan is van mening dat we met dit besluit niet een totaal besluit nemen. We definiëren nu taakvelden. In latere besluiten gaan we dan de invulling van de ambten langs. Maar bij aanvaarding van dit besluit is wel een basis gelegd onder de verdere bespreking. We kunnen blijven studeren en schaven aan teksten, maar de vraag is of dit tot eenstemmigheid zal leiden. We moeten nu komen tot een besluit waaruit blijkt in welke context de discussie wordt gevoerd.

Ds. M.H. Oosterhuis gaat in op de gronden, die door hem zijn aangeleverd. Hij wijst op de ontwikkeling van het Oude naar het Nieuwe Verbond. Het Oude Verbond heeft gefaald (Hebr. 8 : 8). Gelijkwaardig is niet gelijk, maar in het Nieuwe Verbond delen zowel mannen als vrouwen in de Geest. Er zijn verschillende talenten die we met vrucht mogen gebruiken en die elkaar aanvullen. Vrouwen worden ingeschakeld op cruciale momenten in de heilsgeschiedenis. We moeten voorzichtig zijn met een onderscheid tussen het ambt aller gelovigen en het bijzonder ambt en ons realiseren dat het bijzonder ambt niet direct uit de bijbel is af te leiden maar gegroeid is in onze kerkelijke traditie. De kerk is niet hetzelfde als het oude Israël, dat naast kerk ook een natie was. Oudste is dan niet een kerkelijk, maar een bestuurlijk ambt. Over de zwijgteksten is eeuwenlang gesproken en lang zijn ze zo uitgelegd dat vrouwen geen gezag mochten uitoefenen. Maar er zijn ook andere exegeses. We moeten elkaar niet binden aan één uitleg. En daarom moeten we voorzichtig zijn met het aanvoeren van deze teksten voor onze besluitvorming.

Hierop wordt besluit 3 genomen met 23 stemmen voor, 2 onthoudingen en 7 stemmen tegen.

Ds. Koster heeft behoefte aan een stemverklaring. Hij heeft tegen gestemd, hoewel het besluit op zich zijn instemming heeft. “Inderdaad zijn er bijbelse gronden voor de inzet van vrouwen in taakvelden zoals verkondiging etc. Maar in grond 5 wordt echter gesteld dat de Schrift alle aanleiding geeft om vrouwen in al de taken in de kerk te laten dienen. Die stellingname impliceert dat vrouwen ook in het ambt van ouderling kunnen dienen. Dat kan ik niet onderschrijven. Daarom moest ik toch tegen dit besluit stemmen”.

Hierop komt besluit 5 in stemming. Dit besluit wordt genomen met 23 stemmen voor en 9 tegen.

16 juni 2017

**(Besluit 6:**

- a. uit te spreken dat er Schriftuurlijke gronden zijn om behalve aan mannen ook aan vrouwen die daarvoor de gaven hebben ontvangen, preekbevoegdheid te verlenen en daartoe in de generale regeling preekbevoegdheid artikel 1 het woord “mannelijk” te laten vervallen.
- b. uit te spreken dat er Schriftuurlijke gronden zijn om naast mannen ook vrouwen te roepen tot de dienst van verkondiging en onderwijs en daarmee tot het ambt van predikant.)

Aanwezig zijn van deputaten MVeA de zrs. Haan en Nederveen en de brs. De Boer en Wisselink.  
Br. Bouma treedt op als preses.



Aan de orde zijn de besluiten 6 a en b (bij de behandeling gepresenteerd als twee afzonderlijke besluiten). In de gronden is een grond uit het tegenvoorstel van ds. Van Loon (besluit 4, dat daarmee is ondervangen) toegevoegd.

In de bespreking wordt opgemerkt dat in de gronden eenzijdig wordt uitgegaan van de profetie. Niet duidelijk wordt gemaakt hoe dit zich verhoudt tot ambtelijk spreken. De bediening der verzoening is meer dan de gave van de profetie. Voorts snijdt de verwijzing naar 1 Kor. 14 : 3 geen hout, daar het hier niet gaat om een definitie van profetie maar slechts over het verschil tussen het spreken in tongen en profetie. De besluiten a en b kennen een zelfde argumentatie. Maar is er dan geen verschil tussen preekbevoegdheid en het predikant zijn? Dat laatste is een roeping voor het leven met daarbij de bevoegdheid tot het bedienen van de sacramenten. We zouden moeten doorspreken over de betekenis van het ambt.

Opgemerkt wordt dat je nog wel voor besluit 6a kunt zijn, maar daarmee niet voor besluit 6b. Een predikant is een oudste, en dat ambt behoort niet toe aan de zusters der gemeente. Anderen zijn van mening dat, nu al besloten is om het ambt van ouderling open te stellen voor de zusters (besluit 5), dat impliciet ook geldt voor een predikant, die toch ook een oudste in de gemeente is.

Deputaat Wisselink beaamt dat het spreken in 1 Kor. 14 : 3 niet opgevat moet worden als een algemene definitie van profetie. Maar in de gereformeerde traditie, o.a. in de kanttekeningen bij de Statenvertaling, wordt hier wel naar verwezen als inhoud van de prediking.

Deputaat De Boer gaat in op het verschil tussen een ouderling en een predikant. Het Nieuwe Testament kent de “weduwen”, die ingezet worden voor diaconale taken. Dat is een levenspositie, een stand. Het predikantschap heeft zo ook iets van een “stand”, een roeping voor het leven. Er is principiële gelijkheid tussen predikant en ouderling, maar het predikantschap heeft wel iets bijzonders. Als predikant wijdt je je leven aan de Here. Wij menen dat vrouwen hier ook voor in aanmerking komen, maar het is goed om dat speciaal uit te spreken in een apart besluit.

Br. Heij dient een tegenvoorstel in voor besluit 6a:

het ambt van predikant niet open te stellen voor vrouwen.

Grond:

De in besluit 3 als gronden genoemde bijbelse aanwijzingen zijn niet zo sterk dat op grond daarvan nu ook de volmachten die behoren bij het ambt van predikant aan de zusters kunnen worden toegekend.

Meerdere afgevaardigden zien dit verschil niet. Ook deputaten ontraden dit voorstel. Br. Heij wijst daar tegenover op de kerkorde, die wel onderscheid maakt tussen ouderlingen en predikanten. Er is een belangrijk gradueel verschil in de omschrijving van de taken. Hij vindt het wijs om daar nog eens goed naar te kijken en daarom het ambt van predikant (nog) niet open te stellen voor vrouwen. Dat betekent overigens niet dat hij tegen het verlenen van preekbevoegdheid is aan de zusters.

*Stemming.*

Besluit 6a wordt genomen met 27 stemmen voor, 2 onthoudingen en 3 stemmen tegen.

Besluit 6b wordt genomen met 21 stemmen voor, 1 onthouding en 10 stemmen tegen. Hiermee komt het tegenvoorstel van br. Heij niet meer in stemming.

Br. Van der Tol geeft een uitvoerige stemverklaring. Hij heeft tegen gestemd omdat deze besluiten zijns inziens lijnrecht ingaan tegen Gods Woord, de Schriften. Hij betreurt het dat zijns inziens de synode in meerderheid heeft uitgesproken dat er een nieuwe manier van Schriftlezen en Schriftverstaan is en we dat hebben gelegaliseerd.

De preses reageert dat br. Van der Tol mag zeggen wat hij op zijn hart heeft. Hij heeft ons een spiegel voorgehouden. Maar dat betekent niet dat we daarmee instemmen of daarover (opnieuw) gaan discussiëren. Er zijn tegengestelde emoties na de besluitvorming. We moeten ons verootmoedigen en voortdurend bidden om wijsheid om te leren wat de bijbel ons zegt. Hierop gaat hij de vergadering voor in gebed.

Na een korte schorsing merkt de preses op dat meerderen behoefte zullen hebben om hun hart te luchten. Maar daarvoor ontbreekt nu de tijd en het is de vraag hoe dienstig dat is om het plenair te doen. Er is

zeker geen juichstemming. Morgen spreken we met elkaar verder hoe we de genomen besluiten aanbieden aan de kerken.

Deputaat Haan vertelt hoe het in het deputaatschap is gegaan. Bij de start was er geen eenheid, maar wel het streven om consensus te bereiken, of op z'n minst consent, het verdragen van verschillende meningen. We zijn naar elkaar toegegroeid. Het deputaatschap heeft elkaar gevonden in deze voorstellen, waarvan we nu gezamenlijk ook de consequenties onder ogen moeten zien. We zien het verdriet van mensen die teleurgesteld zijn, zowel over de genomen besluiten als over het Schriftgebruik in de gronden. Maar we zien ook het verdriet van vrouwen die zich miskend voelden om hun gaven in dienst van de kerken in te zetten. Het proces van besluitvorming op de synode was langdurig en vermoeiend. Nu moeten we nadenken hoe we de kerken daarin kunnen laten delen, bijvoorbeeld door na te denken over de tijdstippen waarop de besluiten effectief worden. Een mogelijkheid is om de met grote meerderheid genomen besluiten (over de diakenen en de preekbevoegdheid) meteen effectief te maken, maar die over de ouderlingen en predikanten pas op een volgende synode definitief te nemen, om zo de kerken ruim de gelegenheid te geven daarop te reageren. Over die mogelijkheid zal de volgende dag gesproken worden.

17 juni 2017

**(Besluit 7:**

ruimte te geven aan de plaatselijke kerken om zelf te bepalen of en zo ja op welke wijze en wanneer ze in de lijn van deze besluiten willen handelen.)

Aan de orde is nu de vraag hoe we de genomen besluiten in de kerken zullen neerleggen. Deputaten deden op 16 juni de suggestie om de werking van de besluiten die niet met een ruime meerderheid zijn genomen, op te schorten tot de volgende synode. Dat betreft dan speciaal de besluiten inzake de ouderling en de predikant. Nu echter keren deputaten terug naar hun eerdere voorstel, om de uitvoering van de besluiten over te laten aan de vrijheid van de plaatselijke kerken, zonder enige terminering.

Br. Van Arkel wil de kerken toch wel oproepen om "tot de volgende synode zeer terughoudend" te zijn met het benoemen van vrouwelijke ouderlingen of predikanten. Hij dient hierover een amendement in, maar trekt het gaande de bespreking weer terug.

Ds. Messelink houdt vast aan de gedachte van de vorige dag: de besluiten rond vrouwelijke diakenen of de preekbevoegdheid voor vrouwen kunnen direct worden geëffectueerd, maar die rond ouderlingen en predikanten voorlopig niet. Eerst moet het gesprek worden gevoerd binnen de kerken. Een volgende synode kan dan, gelet op de inbreng van de kerken, besluiten om de ingezette koers al dan niet te bevestigen. Zijn voorstel hiertoe trekt hij even later weer in, ten gunste van een vergelijkbaar voorstel van ds. Van Loon.

In deze lijn ligt ook het preadvies dat door deputaten BBK is uitgebracht. Br. P.G. Bakker, voorzitter BBK, licht het toe. BBK wil een speciale conferentie beleggen om met de buitenlandse kerken over dit onderwerp te spreken. Deze bespreking krijgt meer ruimte wanneer de omstreden besluiten nog niet direct worden uitgevoerd.

Het voorstel-Van Loon vindt weerklank. We hebben als synode de tijd genomen om hiernaar toe te werken; geef die tijd ook aan de kerken. Het is eveneens een signaal aan buitenlandse kerken die dreigen om vanwege deze besluiten de band met ons te verbreken. Anderen stellen dat de besluiten van de synode helder moeten zijn. Wanneer we eerst zeggen dat er Schriftuurlijke gronden zijn om vrouwen toe te laten tot alle ambten, kunnen we daarna niet meer verbieden om dat direct toe te passen. Bovendien geeft het voorstel van deputaten aan de kerken alle ruimte. Geen enkele kerk wordt gedwongen om hierin mee te gaan. Houd verder niet alleen rekening met de gevoelens van mensen die de besluiten pijnlijk vinden; houd ook rekening met de gevoelens van wie hier al lang naar hebben uitgekeken. Een enkeling pleit ervoor om eventuele fasering van de invoering alleen te laten gelden voor vrouwelijke predikanten; een ander wil behalve de besluiten over ouderling en predikant ook het besluit over de preekbevoegdheid meenemen in het uitstel.

Gehoord de bespreking heeft br. Bakker van BBK er vrede mee wanneer het deputatenvoorstel wordt aanvaard. Het geeft aan alle betrokkenen de meeste helderheid. Ook houden we als BBK de mogelijkheid om het gesprek met de buitenlandse kerken te voeren.

Deputaten sleutelen nog wat aan de tekst van besluit 7. Op voorstel van br. Van Arkel voegen zij toe dat kerken zelf mogen bepalen of zij in lijn met de besluiten willen handelen, en dus niet alleen op welke wijze of wanneer. Hun voorstel wordt vervolgens met 23 tegen 7 stemmen aanvaard, bij 1 onthouding. Het tegenvoorstel van ds. Van Loon komt daarmee niet meer in stemming.

29 juni 2017

Van deputaten MVeA zijn aanwezig de zrs. A. Haan-Kamminga, J. de Jong-Wilts en R. Nederveen-van Veelen en de brs. E.A. de Boer, J.P. de Vries en W.F. Wisselink.

**(Besluit 8:**

de kerken op te roepen zich nader te bezinnen op de vraag hoe recht kan worden gedaan aan de verschillen tussen man en vrouw in de vervulling van taken en ambten in de gemeente

**Besluit 9:**

de besluiten over MV en ambt toe te zenden aan de zusterkerken in het buitenland.

**Besluit 10:**

deputaten M/V in de kerk te benoemen met de volgende opdrachten:

- a. de besluiten over het samen dienen van mannen en vrouwen toelichten in plaatselijke kerken en classes;
- b. materiaal verzamelen en ontwikkelen ten dienste van het bezinningsproces in plaatselijke kerken en classes;
- c. advies en begeleiding geven bij knelpunten met betrekking tot de genomen besluiten (in samenwerking met de deputaten kerkrecht);
- d. advies geven met betrekking tot de bevestiging van mannen en vrouwen in ambtelijke en niet-ambtelijke diensten (in afstemming met de deputaten eredienst);
- e. inventariseren hoe de plaatselijke kerken en classes omgaan met de genomen besluiten (in samenwerking met het Praktijkcentrum).

**Besluit 11:**

aan deputaten MV in de kerk voor de periode 2018-2020 een budget toe te kennen van in totaal € 20.500.)

Deputaat Wisselink geeft een toelichting op de nu voorliggende versie van de besluiten 8 t/m 11. Ook het concept voor een brief aan de kerken is in bespreking. Besluit 10 is zo geformuleerd dat deputaten niet gezien mogen worden als propagandisten van de genomen besluiten. Ook zullen ze moeten nagaan of er noodzaak is de kerkorde aan te passen (10 c). Deputaten ontraden het amendement op besluit 8 van ds. Van Loon (zie boven, in die reeks betreft het besluit 6).

Het concept voor de brief aan de kerken, geformuleerd door de brs. ds. T. Dijkema, J. van der Eijk, ds. G.H. Messelink en ds. M.H. Oosterhuis, nemen deputaten graag over. Zo nodig zet het moderamen hier en daar nog wat puntjes op de i.

De preses geeft de voorstellen als geheel in bespreking.

Ds. Van Loon beoogt met zijn amendement dat er voortgaande bezinning mogelijk is en dat de kerken niet verplicht worden tot een keus, terwijl er ruimte is voor meerdere visies. ("twee lijnen"). Nu dat voldoende doorklinkt in het voorstel voor de aanbiedingsbrief trekt hij zijn amendement in.

In de bespreking gaat het vooral over de conceptbrief. Sommigen betwijfelen het nut. Anderen ervaren het als een eenzijdige verantwoording van de synode, waarmee de brief wel eens in het verkeerde keelgat kan schieten. In het historisch overzicht ontbreekt de besluitvorming over het stemrecht voor vrouwen.

Waarom wordt expliciet de studie van zr. M. Klinker genoemd? Zijn de twee lijnen nu echt vrij bespreekbaar naast elkaar? Klinkt de worsteling die de synode en de synodeleden hebben doorgemaakt voldoende door in de brief of wordt een te rooskleurig beeld gegeven? Een tekst opstellen waar ieder zich geheel in kan vinden zal niet lukken, maar wel moet duidelijk zijn voor de kerken hoe we met elkaar in de synode dit proces hebben doorgemaakt. We hebben uitvoerig de tijd genomen en naar elkaar geluisterd. Dat zal nu ook in de kerken moeten gebeuren. Maar werkt een oproep om eensgezind te zijn zonder het eens te zijn?

Bij besluit 8 worden vragen gesteld. Wat wordt ermee beoogd? Het besluit suggereert dat er verschil is. Betwijfeld wordt of er inderdaad verdergaande verschillen zijn tussen man en vrouw dan die voortkomen uit de cultuur. In Christus is er geen verschil van man en vrouw. Formuleer eventueel een studieopdracht voor deputaten, maar laat de kerken hier geen energie in steken.

Een andere afgevaardigde ervaart dit besluit als een lachertje. Feit is dat de synode heeft gekozen voor een pluraal kerkmodel, waarbinnen meerdere visies naast elkaar kunnen staan. Kunnen kerkenraden en kerkleden ook bij gewetensnood een beroep doen op het deputaatschap?

Besluit 10 is nogal inhoudelijk. Maar krijgen deputaten ook een procesmatige taak ter ondersteuning van de in besluit 8 bedoelde bezinning? Want daar hebben de kerken op korte termijn behoefte aan. Br. Heij mist bij onderdeel e een grond. Hij stelt voor een grond 5 toe te voegen om zo ruimte te bieden aan verdere bezinning op de ambten.

Is het budget in besluit 11 niet te laag voor de vele taken die het nieuwe deputaatschap heeft?

Deputaat Haan gaat in op de gemaakte opmerkingen.

Besluit 8 beoogt de bezinning gaande te houden. Daarbij gaan deputaten niet uit van een verschil dat terug zou gaan op een scheppingsorde. Daarom hebben ze het amendement van ds. Van Loon afgeraden.

Deputaten gaan uit van het elkaar aanvullen in gelijkwaardigheid.

Besluit 10 gaat over begeleiding, zowel inhoudelijk als procesmatig. De aanvulling, zoals voorgesteld door br. Heij, nemen deputaten over (nieuwe grond 5).

Of een hoger budget nodig is, betwijfelt ze. Er is al veel materiaal beschikbaar.

Deputaten blijven voorstander van een brief om zo alle kerken te bereiken. Daarbij hoopt ze dat deze besluiten door ieder gedragen kunnen worden. Eenheid betekent niet per definitie dat je het ook eens bent. Dat in de brief verwezen wordt naar de studie van zr. Klinker is logisch, daar dit een studie in opdracht van de synode was. Over (de toon van) het historisch overzicht zullen deputaten zich nog buigen. Over de naam van het deputaatschap valt te denken (suggestie vanuit de synode: "Samen Dienen").

De preses geeft hierop de besluiten in stemming.

Besluit 1 wordt met algemene stemmen genomen.

Besluit 8 krijgt 10 stemmen tegen, 1 onthouding en 20 stemmen voor en is daarmee aanvaard.

Besluit 9 wordt met algemene stemmen genomen.

Besluit 10 wordt genomen met 30 stemmen voor en 1 onthouding.

Besluit 11 wordt met algemene stemmen genomen.

De aan de kerken te zenden brief zal geformuleerd worden door het moderamen. Met 32 mensen een brief schrijven lukt niet. Van belang is dat er een brief binnenkort naar alle kerken gaat. (zie bijlage 2-1)

Ds. Van Dijk heeft behoefte aan een stemverklaring. Hij heeft de besluitvorming ervaren als een intensieve en verdrietige periode. Gekozen is voor een plurale weg waarbij we de kerken in verwarring achter laten, dwalingen sanctioneren en een breuk met kerken in het buitenland en met de CGK voor lief nemen.

Bezinning en bekering is nodig en hij zal er het zijne aan doen om deze besluiten teruggenomen te krijgen. De preses dankt ds. Van Dijk dat hij zegt wat hij denkt. Maar hij roept wel op tot zelfbeproeving en het wegen van woorden. Het verwijt dat de synode zich zou hebben "losgezongen van het apostolisch leergezag" is wel een zwaar verwijt.

Deputaat De Boer heeft ook de behoefte om te reageren. Deputaten zijn door de vorige synode aan elkaar gegeven, terwijl ze elkaar op dit thema nauwelijks kenden. We zijn aan het werk begonnen zonder een vastomlijnd doel. We hebben samen de weg gezocht en samen ook gevonden. Deputaten hebben de begeleiding vanwege de synodecommissie als heel bijzonder ervaren. Ook daar waren de meningen verdeeld, maar gezocht is naar een weg om ieder recht te doen. Iets wat hij ook binnen de synode heeft gezien, al zijn er onderwerpen die wellicht nog verder uitgediept hadden kunnen worden. Nu ligt er een besluit, genomen met tweederde meerderheid. Dat mag je niet kleineren en is een goede reden om met elkaar verder te spreken en elkaar vast te houden.

Er is niet voor de makkelijkste weg gekozen. De kerken moeten er nu mee aan de gang, er is nog veel te doen. Deputaten hebben zich gezegend geweten met het proces dat ze samen hebben doorgemaakt. Hij hoopt dat iets dergelijks binnen de kerken gebeurt. Daarbij gaan we ervan uit dat we elkaar aanspreken op het Woord van God en niet alleen vanuit onze theologische bagage. Al moet ook dat laatste goed doordacht worden.

Deze synode blijft bij hem in herinnering als een bijzondere synode. Het werk van deputaten is afgesloten. Hij bidt de kerken toe dat ze de besluiten, bij alle verschil van mening, in eensgezindheid kunnen aanvaarden.

De preses bedankt deputaten voor het vele werk dat ze hebben verzet.

30 juni 2017

**Artikel 19***Benoeming deputaten M/V in de kerk*

Het moderamen kreeg in de vergadering van 30 juni mandaat om de samenstelling van het deputaatschap MViK te regelen. De volgende personen zijn door het moderamen benoemd:

I. Baron-Janssen	Haulerwijk
D.S. Dreschler	Hardenberg
H. de Haan	Winsum
J.A. Knepper	Bunschoten
A. Meerveld-Poortinga	Harlingen
G.H. Messelink	Maassluis
R. Nederveen-Van Veelen	Berkel en Rodenrijs
C. Pel-Verkade	Terschuur

L. Postma-Douma (toegevoegd secretaris, geen deputaat)

Br. Knepper wordt aangewezen als samenroeper.

24 november 2017

**Artikel 20***Rapportage deputaten MViK*

Namens deputaten MViK geeft ds. G. Messelink de stand van zaken weer.

In veel plaatsen is de bezinning op gang gekomen. Een aantal predikanten en gemeenteleden, die zorgen hebben over de besluiten met betrekking tot het samen dienen in alle ambten, is bezig materiaal aan te leveren voor bezinning. Deputaten MViK houden contact met deze groep.

Inmiddels hebben 26 kerken om ondersteuning gevraagd en 1 classis. Op de GKv site staat een handreiking die kerkenraden kunnen gebruiken om in hun gemeente het bezinningsproces te organiseren. Het beeld van de huidige situatie is dat globaal 15% voorstander is, 5% het nog niet weet, het voor 30 % geen issue is, 40% zorgen over dit besluit heeft of bezwaard is en 10% tegen is. In de discussie ontkomt je niet aan de voor- of tegenvraag, maar je loopt het risico dat het gesprek tussen voor- en tegenstanders gaat, en dat daarmee 75% niet bij de discussie betrokken wordt. Het is belangrijk in Christus verbinding met elkaar te zoeken, al is dat nog niet zo gemakkelijk. Wel blijkt dat naar elkaar luisteren de spanning breekt. Ook het delen van de ervaringen tijdens het proces op de synode, kan daaraan bijdragen. Daarom doen deputaten een beroep op synodeleden om op die manier een bijdrage aan de bezinning binnen de kerken te leveren.

De preses, ds. Oosterhuis, neemt met waardering kennis van deze informatie, waarvoor hij deputaten bedankt.

19 mei 2017

**Artikel 21***Rapport Raad van Advies huwelijk en echtscheiding***Materiaal:**

1. rapport van de Raad van Advies inzake huwelijk en echtscheiding (19-10-2016)
2. aanvullend rapport (18-04-2017)

**Besluit 1:**

de leden van de Raad van Advies H&E decharge te verlenen.

**Besluit 2:**

niet opnieuw deputaten te benoemen als Raad van Advies H&E.

**Grond:**

De synode stemt in met de conclusie van de Raad van Advies dat er onvoldoende reden is het advieswerk van de Raad voort te zetten.

Bespreking vindt plaats zonder aanwezigheid van leden van de Raad van Advies huwelijk en echtscheiding.

Vanwege het aanvullend rapport van de RvA hebben deputaten kerkrecht opmerkingen gemaakt.

De synode stemt in met het opheffen van de Raad van Advies. Bijkomende overweging is dat alle huidige deputaten niet herbenoembaar zijn vanwege het aflopen van hun benoemingstermijn.

In de verdere bespreking gaat het vooral over een voorstel van de Raad van Advies tot terughoudendheid in de registratie van echtscheidingen.

Dit voorstel wordt niet gedeeld. De kerken hebben hun eigen recht, dat af kan wijken van het burgerlijk recht, in dit geval waar het gaat om de regels voor privacy. Deputaat Van Middelkoop (aanwezig als deputaat RKO) pleit ervoor dat recht te bewaken. Dat doen deputaten ook binnen het Contact In Overheidszaken. Wees niet te snel onder de indruk van wettelijke bepalingen, maar handhaaf je eigen statuut.

Ook deputaten kerkrecht adviseren in die zin, bij monde van ds. Harmannij. Hij dient het volgende voorstel in:

**Materiaal:**

aanvullend rapport Raad van Advies huwelijk en echtscheiding, met het voorstel om richtlijn 4 in de generale regeling Echtscheiding en Hertrouwen na Echtscheiding te wijzigen als volgt:

- vermelding van de echtscheiding op de attestatie kan alleen na toestemming van betrokkene;
- na vertrek van betrokkene mag de kerkenraad de persoonsgegevens maximaal twee jaar bewaren.

**Besluit:**

niet in te gaan op het voorstel van de Raad van Advies huwelijk en echtscheiding.

**Gronden:**

1. De Nederlandse overheid respecteert de vrijheid van de kerken om hun eigen bestuur in te richten (Burgerlijk Wetboek art 2:2). Ook de Wet bescherming persoonsgegevens houdt hier rekening mee (art 17:1).
2. De kerken hebben in hun statuut vastgelegd dat een kerkenraad bevoegd is om in geval van echtscheiding een eigen oordeel te hebben over de kerkelijke consequenties (art. C46.5 KO).
3. De Nederlandse overheid begrenst de vrijheid van de kerken waar deze de vrijheid van anderen zou aantasten (Wbp art 17:3, vergelijk EVRM art 9:2). Daarom wordt een attestatie alleen uitgeschreven op verzoek van de betrokkene (art. C44 KO). Deze verleent daarmee aan de kerkenraad de bevoegdheid tot het afgeven van een waarheidsgetrouw en relevant getuigenis.
4. Voor het kerkelijk toezicht, met name in geval van een voorgenomen huwelijk na echtscheiding, is informatie over een eerder huwelijk relevant, onafhankelijk van de toestemming van betrokkene.
5. Over de gewenste bewaartermijn van gegevens en het delen van persoonsgegevens met anderen is voldoende geschreven in het Model voor een Privacyreglement.

Dit tegenvoorstel wordt zonder verdere bespreking met algemene stemmen genomen.

*Zie ook artikel 88: Studierapport Raad van Advies huwelijk en echtscheiding en deputaten relatie kerk en overheid.*

10 maart 2017

**Artikel 22**

*Behandeling rapport deputaten seksueel misbruik in kerkelijke relaties (SMKR)*

**Materiaal:**

- rapport van deputaten seksueel misbruik in kerkelijke relaties (07-12-16).

**Besluit 1:**

deputaten seksueel misbruik en kerkelijke relaties decharge te verlenen.

**Besluit 2:**

opnieuw deputaten seksueel misbruik in kerkelijke relaties te benoemen met de volgende opdracht:

- a. beleid te ontwikkelen op het gebied van seksueel misbruik in kerkelijke relaties;
- b. de regelingen rond de klachtenafhandeling te onderhouden;
- c. binnen het Samenwerkingsverband Seksueel Misbruik in kerkelijke relaties het Meldpunt seksueel misbruik aan te sturen en te zorgen voor een behandeling van klachten inzake seksueel misbruik overeenkomstig de vastgestelde regelingen.

**Besluit 3:**

- a. goedkeuring te verlenen aan de besturingsstructuur opvang, afhandeling en preventie seksueel misbruik, zoals verwoord in Materiaal, p. 23-26;
- b. mandaat te verlenen aan deputaten seksueel misbruik in kerkelijke relaties om binnen het Samenwerkingsverband Seksueel Misbruik in Kerkelijke Relaties verplichtingen aan te gaan die dienend zijn aan het werk, mits deze passen binnen de kerkorde, de kerkelijke besluiten en de financiële ruimte die door de generale synode zijn vastgesteld.

**Besluit 4:**

- a. deputaten gedurende de periode 2018-2020 een budget toe te kennen van € 5.200 per jaar;
- b. de financiële bijdrage voor het Meldpunt gedurende de periode 2018-2020 vast te stellen op € 16.700 per jaar.

Van deputaten zijn aanwezig de brs. ds. S.W. de Boer en ds. G. Timmermans, en van het meldpunt zr. I. van Dongen.

Op een indringende manier vertelt zr. Van Dongen over de praktijk bij het Meldpunt. Dat het in de kerk veilig moet zijn, zou heel gewoon moeten zijn. Maar veiligheid is niet vanzelfsprekend. Het aantal contacten in 2016 is hoger dan ooit, waarbij in het vierde kwartaal (na een publicatie over een concreet geval van misbruik) er net zoveel waren als in heel 2015.

In 2014 is "Veilig jeugdwerk" geïntroduceerd, maar in 2017 nog niet in alle kerken ingevoerd. Wel zijn er inmiddels 216 vertrouwenspersonen. Nog steeds is er de neiging om in voorkomende gevallen weg te kijken, men is er mee verlegen. Daartegenover staat 2 Tim. 1 : 7. "God heeft ons niet een geest van lafhartigheid gegeven, maar een geest van kracht, liefde en bezonnenheid".

De preses geeft een moment stilte om de woorden te laten inwerken.

Afgevaardigden hebben de nodige vragen en opmerkingen.

Zou het deputaatschap niet breder kunnen werken? Zou bijvoorbeeld ook aan machtsmisbruik aandacht gegeven kunnen worden? Zou behandeling van klachten niet uitbesteed kunnen worden, bijvoorbeeld aan de PKN-organisatie. Daarmee vervalt meteen het bezwaar van de geringe opbouw van expertise binnen de eigen klachtencommissie. Een afgevaardigde meldt met instemming dat voorlichting over seksueel misbruik aan de kerkenraad grote invloed heeft gehad. Het leert predikanten en ouderlingen om het probleem niet te onderschatten of daarvan weg te kijken.

Er zijn taken overgedragen aan het samenwerkingsverband. Waarom niet alles? Is een eigen meldpunt noodzaak? Kan samenwerking ook op lokaal niveau?

Indringend, en soms emotioneel, wordt met elkaar gesproken over hoe we nog met elkaar kunnen omgaan. Hebben we overal getekende verklaringen voor nodig voordat jeugdwerkers aan de gang kunnen? Dat kan belemmerend zijn. En wordt alle spontaniteit in het onderlinge verkeer niet geremd, als de liefdestaal, waar aanraken een onderdeel van kan zijn, niet meer mag cq krampachtig gemeden moet worden uit angst om in een verdacht circuit terecht te komen? Zorg voor veiligheid kan ook betekenen dat we iets verliezen van wat God in zijn schepping heeft gelegd. Waarbij voor een man het vaak niet gemakkelijk is om het onderscheid te zien tussen zorgzaamheid en grensoverschrijdend gedrag. Er is verlegenheid door gebrokenheid.

Over 2015 was het positieve resultaat € 14.000. Daarmee ontstaat wellicht ruimte om meer te behandelen dan alleen seksueel misbruik. Of misbruik in andere dan kerkelijke relaties.

Deputaat ds. S.W. de Boer gaat in op de vragen. Het resultaat over 2015 is behoorlijk positief geweest. Hoe dat over 2016 zal zijn is nog niet bekend. Het streven is om een reserve te hebben van een keer de totale jaarkosten. Het met F&B overeengekomen budget is vastgesteld op € 16.700. Daarmee kunnen de taken

worden vervuld. Overigens is de bezetting van het meldpunt ingericht op seksueel misbruik. Dat is wat anders dan machtsmisbruik. Een kerkenraad moet zich er van bewust zijn dat het een college is met macht. Als iemand klaagt moet een onafhankelijke klachtencommissie ingesteld worden. Bij machtsmisbruik kunnen de IVP'ers wel een rol spelen.

In het samenwerkingsverband werken nu 5 kerkgemeenschappen samen. Met de vGKN is contact, de HHK heeft een eigen regeling vanwege het in die kerken geldend kerkrecht. Deputaten zijn intermediair tussen het samenwerkingsverband en de kerken.

Zr. Van Dongen gaat in op de mogelijkheden van de IVP'er op het gebied van samenwerking. Ze adviseert om samen te werken in netwerken van meerdere kerken (ook PKN, RK). Een samenwerking die er ook steeds meer komt. De klager bepaalt of er een klacht wordt ingediend. Het is daarom belangrijk dat een vertrouwenspersoon een gezicht krijgt.

De liefdestaal van het aanraken is prachtig, dat wil je niet kwijt. Maar het kan bij de ander wel verkeerd overkomen. We zijn de naïviteit voorbij.

Over "veilig jeugdwerk" kan gezegd worden dat er veel is blijven liggen bij de kerken in de afgelopen drie jaar. Veel kerken zijn nog niet verder dan het begin van het stappenplan om dit in de gemeente te implementeren. Als een jeugdwerker moeite heeft met het plaatsen van zijn handtekening onder een gedragscode, is dat aanleiding voor een goed gesprek. Wees niet lafhartig; wegstijven kan echt niet meer, anders gebeurt het gebeurde opnieuw.

Ds. De Boer staat hier ook nog even bij stil. Wegkijken is een neiging die in ons allemaal zit. De eerste reactie is erg tegen de dader. Maar na verloop van tijd gaat het belang van de dader en zijn omgeving parallel lopen: we willen weer terug naar de normale situatie. Maar een slachtoffer kan niet terug naar de status "normaal".

Vanuit de synode wordt opgemerkt dat het mooi zou zijn als de synode de kerkenraden oproept consequenties te verbinden aan een uitspraak van de klachtencommissie, als deze een klacht gegrond heeft verklaard. In de uitvoering van dergelijke uitspraken is de kerkenraad vaak de zwakke plek. Maar hij is in ons kerkrecht tevens de spil. De synode kan niet verder gaan dan dringend adviseren.

Ds. Balk dient een voorstel voor een aanvullend besluit in:

Besluit 5:

kerkenraden met klem op te roepen om, als er een rechtsuitspraak van de klachtencommissie en/of rechtbank is, daar consequenties aan te verbinden met als doel zowel het slachtoffer als de dader recht te doen.

Ds. Wisselink wijst op de bestaande regeling en amendeert het voorstel als volgt:

kerkenraden met klem op te roepen zich te houden aan artikel 14 lid 3 van de regeling klachtencommissie SMKR: "Acht de klachtencommissie de klacht gegrond, dan deelt zij dit, onder overlegging van een samenvatting van het beroepschrift en de bevindingen tijdens het onderzoek, gemotiveerd schriftelijk mee, en - in geval van een advies voor afdoening - onder toevoeging van dat advies, aan de klager, de aangeklaagde en de kerkenraad van de gemeente waartoe de aangeklaagde behoort of, in voorkomende gevallen, de gemeente waar het misbruik zich heeft voorgedaan. Het oordeel van de klachtencommissie over de gegrondheid van de klacht is bindend voor de kerkenraad".

In de bespreking van deze voorstellen worden verschillende geluiden gehoord. De verantwoordelijkheid van de kerkenraad wordt benadrukt. Maar de voorgestelde besluiten voegen niets toe aan de bestaande regelingen. Ze zijn niet meer dan hartenkreeten, voortkomend uit de wens om iets te doen. Maar dat kan ook op een andere manier de kerken ingebracht worden, bijvoorbeeld via een synodejournaal, een synodeverslag of de Acta.

Ook wordt nog een vergeten groep aangehaald en wel diegenen die ten onrechte beschuldigd zijn van misbruik en eveneens met een trauma achterblijven.

Hierop trekt ds. Balk zijn voorstel in. De hartenkreet van meerderen in de synode kan via andere kanalen de kerken binnen komen.

Er is geen behoefte aan hoofdelijke stemming, zodat de besluiten met algemene stemmen zijn genomen.



De preses richt zich tot deputaten en zr. Van Dongen. We hebben gesproken over een onderwerp om stil van te worden. We zijn erbij betrokken en we hebben samen schuld te belijden voor wat onder ons gebeurt, zoals Daniël deed voor de zonden van Israël (Dan. 9). Hij dankt ds. De Boer, deputaat sinds 2005 en nu aftredend, voor zijn werk. Het deputaatschap wordt sterkte gewenst bij de vervulling van deze vacature.

29 juni 2017

**Artikel 23***Benoeming deputaten seksueel misbruik in kerkelijke relaties***Besluit:**

op voordracht van het moderamen te benoemen als deputaten seksueel misbruik in kerkelijke relaties:

J.E. Kramer	Assen	2023
Mw. C.G. Marsman	Nijmegen	2023
G. Timmermans,	Groningen	2023
1 vacature		

Als samenroeper wordt aangewezen mw. C.G. Marsman.

Betreurd wordt dat het nog niet gelukt is een volledige bezetting te krijgen voor dit deputaatschap, dat zulke gevoelige onderwerpen behandelt. Het steekt nauw wie we hiermee belasten. Daarom wordt afgesproken dat deputaten aan het moderamen een profiel voor de te zoeken kandidaat voorleggen en dat een benoeming in overleg met het moderamen gebeurt. Deputaten mogen de vacature, in overleg met het moderamen, invullen. Deze kandidaat zal beschouwd worden als door de synode benoemd.

In januari 2018 is de vacature ingevuld en is als deputaat SMKR benoemd:

I. de Jong – de Haan	Zwolle	2026
----------------------	--------	------

19 mei 2017

**Artikel 24***Quaestio classis Hardenberg*

De classis Hardenberg legt de synode de volgende vraag voor:

“De bijbel lijkt de homoseksueel die de Here oprecht liefheeft en in liefde en trouw wil leven niet te kennen. Wij weten tegenwoordig dat hij/zij wel bestaat. Daarom luidt de quaestio die de classis aan de synode voorlegt: Is er ruimte voor een volwaardige plaats, in volle rechten en plichten, voor deze broeder en zuster in de gemeente van Christus?”;

De synodecommissie (bestaande uit de brs. Huizenga en ds. Van Loon) heeft voor de behandeling een voorstel ingediend, waarbij prof. A.L.Th. de Bruijne als adviseur is betrokken. Voorgesteld besluit 2 is als optie toegevoegd door het moderamen.

**Besluit 1:***de vraag van de classis Hardenberg op dit moment niet te beantwoorden.***Besluit 2:***een studiedeputaatschap te benoemen met de opdracht zich te bezinnen op de vraag die door de classis Hardenberg is aangedragen.***Besluit 3:**

- a. *de kerken op te roepen om zich in het kerkelijk handelen met betrekking tot homo's toe te leggen op gastvrijheid, begeleiding, onderwijs en vorming, en terughoudend te zijn met maatregelen van tucht;*
- b. *de kerken te vragen aanhoudend te bidden om hernieuwde eensgezindheid, hetzij in de vorm van overtuigend nieuw inzicht, hetzij in de vorm van hernieuwde overtuiging met betrekking tot de traditionele gedragslijn.*

*Gronden:*

1. *de generale synode is op dit moment niet in staat om de bestaande, door eerdere synodes bevestigde, benadering van homoseksualiteit te wijzigen;*
2. *terecht stelt de classis Hardenberg dat zich op dit terrein vragen aandienen die binnen die bestaande benadering nog niet afdoende onder ogen zijn gezien en beantwoord;*
3. *de bestaande gedragslijn blijkt voor steeds meer betrokkenen zelf niet overtuigend te zijn, waardoor homo's en lesbiennes vaak van de kerk en soms van God vervreemden;*
4. *binnen de kerken groeit de pluraliteit en onzekerheid in de bezinning op homoseksualiteit in het algemeen en de kerkelijke omgang met samenlevende homo's in het bijzonder.*

Bij de bespreking is aanwezig prof. De Bruijne.

In de bespreking wordt opgemerkt dat homofilie niet voor het eerst op de agenda staat. In 2008 (GS Zwolle-Zuid) kwam dit onderwerp via een beroepszaak aan de orde. Ook in 2011 (GS Harderwijk) kreeg het aandacht. Is er sindsdien veel veranderd? Inhoudelijk zijn er geen nieuwe argumenten en lijkt er geen reden om nu anders te handelen. De instelling van een studiedeputaatschap lijkt daarom niet nodig. Anderen merken op dat we leven in een veranderende wereld, waarin homofilie nadrukkelijker om aandacht vraagt.

Door afgevaardigde P.A. Heij wordt het volgende voorstel ingediend:

De synode besluit als antwoord op de vraag van de classis Hardenberg een pastorale handreiking te doen in de vorm van een brief.

*Gronden:*

- er is nu in de kerken behoefte aan meer duidelijkheid;
- een pastorale handreiking heeft niet het karakter van een (bindende) leeruitspraak;
- zo ontstaat ruimte voor voortgaande bezinning op achterliggende en bijkomende vragen.

Daarvoor bepleit hij een antwoord aan de classis Hardenberg waarvan de strekking de volgende is:

- 1) Er is ruimte voor een volwaardige plaats, in volle rechten, in de gemeente van Christus voor de homoseksueel die de Here oprecht liefheeft en in liefde en trouw wil leven.
- 2) Daarbij geldt dat de beleving van de intieme seksualiteit naar de norm van de bijbel een exclusieve plaats heeft binnen het huwelijk.
- 3) Als twee personen met homofiele gevoelens van gelijk geslacht kiezen voor beloften van liefde en trouw en op grond daarvan gaan samenwonen maakt het verschil welke officiële samenlevingsvorm ze kiezen.
- 4) Van gelovige homoseksuelen mag gevraagd worden dat ze bewust afzien van de mogelijkheid die de Nederlandse wet biedt om een huwelijk aan te gaan.
- 5) Om het recht op een volwaardige plaats in de gemeente te markeren kan op een passend moment op gepaste wijze voorbede worden gedaan.

Hij licht dit voorstel als volgt toe:

Ad 1

Dit is het directe antwoord op de vraag van de classis Hardenberg.

De punten 2 – 5 geven een nadere invulling.

Ad 2

De term 'intieme seksualiteit' wordt gebruikt om uit te komen boven het niveau van discussies over de vraag waar seksualiteitsbeleving begint. Met andere woorden over wat wel mag en niet mag.

Ik kies nadrukkelijk een formulering die zowel op homo's als hetero's betrekking heeft. Pastorale zorg in situaties waarin betrokkenen, zowel homo's als hetero's, moeite of strijd ervaren op dit gebied moet in principe bij homo's en hetero's hetzelfde zijn. Ook als vermaning of tucht nodig is. (Persoonlijk vind ik het jammer dat de vorige synode niet heeft willen kiezen voor een omschrijving van het begrip 'bijbels huwelijk' ter onderscheiding van het burgerlijk huwelijk naar de Nederlandse wet.)

## Ad 3

Door alle tijden heen hebben mensen er behoefte aan gehad zich veilig en beschermd te voelen in vaste relaties. De betekenis van familiebanden en van maatschappelijke ordeningen is aan voortdurende verandering onderhevig.

Er zijn mijns inziens geen bijbelse argumenten waarom iemand deze vastigheid niet zou mogen zoeken in een persoon die bij hem of haar past, of tot wie hij of zij zich aangetrokken voelt. In onze cultuur is dit een voor de hand liggende en gelegitimeerde vorm.

Het al dan niet gebruik maken van wettelijke mogelijkheden is voor christenen niet een neutrale aangelegenheid.

## Ad 4

In een geregistreerd partnerschap kunnen dezelfde zekerheden vastgelegd worden als in een huwelijk. Verschil is de erkenning dat het huwelijk door God is ingesteld als verbintenis voor man en vrouw. God heeft aan het huwelijk specifieke rechten en plichten verbonden. Een beroep op het feit van homoseksualiteit doet hier niets van af.

## Ad 5

Het kan niet ontkend worden dat er nog steeds een zeker taboe rust op homoseksualiteit. Ook komt voor dat men homoseksuelen, bewust of onbewust, een bepaalde 'smet' toedenkt. Dan dient de kerkenraad duidelijkheid te geven over de positie die betrokkenen in de gemeente behoren te hebben.

Gebruikelijk is voor gemeenteleden die iets bijzonders meemaken, vreugdevol of verdrietig, voorbede te doen. Dat geldt dan ook voor mensen met homofiele gevoelens, bijvoorbeeld op het moment dat ze hun relatie formeel vormgeven. Daarbij hoeven we niet om het bijzondere van deze situatie heen te draaien. Een zorgvuldig geformuleerd gebed bemoedigt allen omdat we weten dat de Here naar onze gebeden hoort.

Opgemerkt wordt dat het door de commissie voorgestelde besluit 1 als een graat in de keel blijft steken. We moeten wel een antwoord geven, waarbij we ook rekening houden met hen die worstelen met hun gaardheid maar wel willen leven naar de wil van de Heer. Ook wordt betreurd dat kerkleden zich soms veiliger voelen binnen de Gay-pride parade dan binnen de kerk. We bidden om eenheid, maar is er wel ruimte voor het afwijkende?

Het moderamen is van mening dat de genoemde gronden het instellen van een studiedeputaatschap rechtvaardigen. Binnen de CGK is onlangs een publicatie over dit onderwerp verschenen (De Wakker, jaargang 126, nummer 9, 28 april 2017). We moeten voorzichtig zijn met het doen van kerkelijke uitspraken.

Adviseur De Bruijne wijst erop dat door het instellen van een studiedeputaatschap het probleem niet wordt opgelost. Hij meent dat de vraag van Hardenberg langs het eigenlijke punt heengaat. Bij ethische vragen moet je weten waarover het gaat, maar wat homoseksualiteit is, is moeilijk te beantwoorden. Dat zal ook het geval blijken bij het instellen van een deputaatschap. Hij voorziet voor nu geen oplossing. Het is een gegeven dat er vragen zijn en dat er verwarring is in de kerken. Rond de toepassing van de tucht is er grote verlegenheid. Het voorstel van afgevaardigde Heij is sympathiek, maar voor veel mensen zal het niet het antwoord op hun vragen zijn.

Ds. Stolper komt met een ordevoorstel om nu te stoppen met de behandeling en na verloop van tijd er op terug te komen als ondertussen een commissie uit de synode materiaal verzamelt voor een handreiking aan de kerken. Het ordevoorstel wordt met 29 stemmen voor en twee onthoudingen aanvaard. Het moderamen zal zich buigen over de uitvoering. Adviseur De Bruijne vindt de gekozen richting het proberen waard. Er liggen al uitspraken, maar blijkbaar bieden die nog onvoldoende.

24 november 2017

## Artikel 25

*Quaestio classis Hardenberg, besluitvorming*

### Materiaal:

1. brief van de classis Hardenberg, die de synode de volgende vraag voorlegt (02-12-2016):  
 “De bijbel lijkt de homoseksueel die de Here oprecht liefheeft en in liefde en trouw wil leven niet te kennen. Wij weten tegenwoordig dat hij/zij wel bestaat. Daarom luidt de quaestio die de classis aan de synode voorlegt: Is er ruimte voor een volwaardige plaats, in volle rechten en plichten, voor deze broeder en zuster in de gemeente van Christus?”;

2. rapport synodecommissie (inclusief een voorstel voor een pastorale handreiking; zie bijlage 2-2).

**Besluit:**

- a. de vraag van de classis Hardenberg op dit moment niet te beantwoorden;
- b. een studiedeputaatschap te benoemen met de opdracht om na te gaan of er reden is om de klassieke kerkelijke benadering van homoseksualiteit bij te stellen en of daarbij hernieuwde kerkelijke eenstemmigheid kan groeien. Daarbij moeten eerdere studies van verwante kerken in binnen- en buitenland nadrukkelijk benut worden;
- c. de kerken op te roepen om in de pastorale omgang met homo's te rekenen met het onder druk staan van de klassieke kerkelijke benadering van homoseksualiteit, de vele nog onbeantwoorde vragen, en het afnemen van de overtuigingskracht. In dat licht past het om in biddende afwachting van hernieuwde gedeelde overtuiging liefdevol en voorzichtig om te gaan met samenlevende homoseksuele broeders en zusters en terughoudend te zijn wat betreft ontzegging van het avondmaal.

Bij de bespreking is als adviseur aanwezig prof. A. de Bruijne.

De preses geeft gelegenheid om waar nodig aan te vullen op de inbreng tijdens de schriftelijke voorbereiding, waar velen aan hebben bijgedragen. Enkele afgevaardigden laten hun verwarring blijken. Wat is nu de vraag waar de synode op moet antwoorden? En stevenen we toch niet onbedoeld af op een leeruitspraak? Elk besluit zal toch al gauw die lading krijgen. Hierbij wordt verwezen naar ervaring met uitspraken van de GS Zwolle (2008) in een vergelijkbare kwestie. Ook wijst een afgevaardigde op de in de door de commissie voorgestelde pastorale handreiking aangegeven twee lijnen, die kennelijk beide schriftuurlijk gefundeerd kunnen worden.

De voorzitter van de synodecommissie, ds. M. van Loon, schetst wat vooraf ging. De synode wilde geen leeruitspraak. Ook was er aarzeling bij de instelling van een studiedeputaatschap, zodat uiteindelijk de weg van een pastorale handreiking "binnen de bestaande kaders" is gekozen. Maar juist bij de kaders ervaren meerderen pastorale verlegenheid, wat in de handreiking wellicht tot de suggestie leidt dat er meerdere mogelijkheden zijn. De vraag van de classis Hardenberg gaat over "tucht". De commissie wil het gesprek niet onder die dreiging zetten. Zeker niet wanneer dit gekoppeld wordt aan "het enkele feit" van samenwonen door homoseksuele partners.

Het onderwerp is zo veelomvattend dat we met een pastorale handreiking al gauw onze hand overspelen. Daarom gaat hij mee met het door prof. De Bruijne uitgebrachte advies om toch maar de weg van een studiedeputaatschap in te slaan.

Prof. De Bruijne is zich ervan bewust dat hij het niet gemakkelijker heeft gemaakt. Hij was niet voor het instellen van een studiedeputaatschap. Maar de gepresenteerde pastorale handreiking is gebaseerd op inhoudelijke overwegingen, waarover de synode nu geen uitspraak kan doen. Bij een quaestio geef je als regel antwoord, maar daar is de synode niet toe in staat. Maar er kan ook niet niks gedaan worden, vandaar dat hij een advies heeft voorbereid, dat uitloopt op bovengenoemd besluit. Dat advies luidt:

1. De GS begrijpt de achtergrond en urgentie van de vraag, zowel voor homoseksuele broeders en zusters als voor kerkenraden die geroepen zijn tot pastorale zorg en liefdevol opzicht en tucht. Met 'een volwaardige plaats, in volle rechten en plichten' zal de classis met name doelen op het gegeven dat een kerkenraad bij zonde geroepen kan zijn tot kerkelijke tuchttoefening. Wanneer een homoseksuele relatie zonder meer als zonde geldt, kan het dus komen tot ontzegging van het avondmaal en is er geen sprake van 'een volwaardige plaats, in volle rechten en plichten'. In tweede instantie zou ook de mogelijkheid om een ambt te vervullen in beeld kunnen zijn, maar dat lijkt toch minder het geval. Ook wie niet geschikt zou zijn als ambtsdrager, bezit nog wel 'een volwaardige plaats, in volle rechten en plichten' binnen de gemeente.
2. De vraag van de classis Hardenberg kan strikt genomen alleen beantwoord worden na hernieuwde grondige studie van het gehele vragenveld rond homoseksualiteit. Dat blijkt al uit de onzekerheid in de formulering ervan, waar deze spreekt van het feit dat de bijbel de homo die de Here liefheeft en leeft in een relatie van liefde en trouw niet 'lijkt' te kennen. Deskundigen verschillen van mening over de vraag tegen welke maatschappelijke en culturele achtergrond Paulus' uitspraken rond homoseksualiteit staan. Volgens sommigen bestond er wel degelijk iets wat lijkt op de hedendaagse 'relatie van liefde en trouw'. Bovendien kunnen wij wel in redelijkheid veronderstellen dat binnen de

christelijke gemeente geen homo's bestonden die minstens naar een dergelijke relatie verlangden en dus een pastorale uitdaging vormden, maar weten wij dit niet zeker.

Zou de GS hier toch uitspraken over willen doen, dan moet zij zich in deze materie verdiepen. Daarbij komen onherroepelijk ook andere aspecten van het vragenveld rond homoseksualiteit aan de orde. De exegetische van de meestal besproken teksten, die Hardenberg beslist acht, kan immers niet losgemaakt worden van ons beeld van de toenmalige context. Bovendien komt de hermeneutische vraag aan de orde of insteek via deze teksten de enige of zelfs voornaamste ingang moet zijn om rond homoseksualiteit in het licht van de Schrift richting te vinden. Daarnaast kan niet genegeerd worden wat de tegenwoordige stand van de kennis over homoseksualiteit is, evenmin welke culturele verschillen bestaan tussen de context van de bijbel en de hedendaagse context en hoe deze gewogen moeten worden. Zelfs komt de hele kerkelijke praktijk rond huwelijk, ongehuwd-blijven en andere vormen van intermenselijke verbondenheid in beeld, en de vraag in hoeverre een koninkrijksperspectief hier tot andere accenten moet leiden dan een scheppingsperspectief.

3. Hoeveel aan de vraag van Hardenberg vast zit, blijkt ook wanneer wij beseffen dat daarmee vragen gesteld worden bij wat tot nu toe het uitgangspunt is geweest in de kerkelijke omgang met homoseksualiteit. Sinds het Nieuwe Testament tot zeer recent is de kerk ervan uitgegaan dat de bijbel seksueel verkeer exclusief reserveert voor het huwelijk tussen man en vrouw en dat seksueel verkeer tussen mensen van hetzelfde geslacht dus zonde is die moet worden afgewezen en bestreden. Ook als de bijbel daarbij geen 'relaties van liefde en trouw' zou hebben gekend, heeft de kerk daar in de loop van haar geschiedenis wel mee te maken gekregen. Dat is met name (maar niet alleen) het geval geweest in de laatste twee eeuwen. Het bijbels uitgangspunt is ook daarop zonder meer van toepassing verklaard, hoewel met toenemende pastorale fijngevoeligheid. Ook enkele synode-uitspraken uit het recente verleden hebben deze lijn bevestigd. De GS Zwolle-Zuid behandelde in comité een zaak rond het samenleven van homo's na een gelofte van seksuele onthouding. In de beantwoording daarvan ging de GS zonder meer uit van bovenstaande klassieke lijn als vaststaand. Zelfs met een gelofte van onthouding wees zij het betreffende samenleven af, onder meer met het argument dat de verleiding tot de zonde van een seksuele relatie daarmee te groot werd. De GS wilde met deze uitspraak ook de kerken als geheel een weg wijzen. Daarom maakte zij deze geanonimiseerd publiek en nam zij haar op in de Acta. De GS Harderwijk 2011 sprak uit dat de concrete beslissing in een appelzaak die Zwolle nam, niet automatisch op 'andere kwesties' mocht worden toegepast. Dat betekende echter niet dat Harderwijk een opening bood aan een andere opvatting over het toelaatbaar zijn van seksuele relaties tussen homo's. In de eerste plaats duidt het (enigszins merkwaardige) woord 'kwestie' waarschijnlijk op de vraag waarmee Harderwijk te maken kreeg, namelijk het al dan niet deelnemen van de kerken aan een website waar meerdere geluiden rond homoseksualiteit klonken. In de tweede plaats sprak Harderwijk tegelijk expliciet uit dat de deputaten die in deze website participeerden zouden blijven bij de traditionele overtuiging dat seksuele omgang exclusief verbonden was aan het huwelijk tussen man en vrouw. Wil de GS de vraag van Hardenberg beantwoorden, dan zal zij zich moeten verantwoorden tegenover deze bestaande kerkelijke overtuiging.
4. Tegelijk vormt de vraag van Hardenberg een signaal voor een recente ontwikkeling die binnen de kerken breder aan de orde is. Deze bestaande en klassieke kerkelijke overtuiging staat onder druk en verliest snel draagvlak. Anders dan in het verleden vindt zij relatief weinig weerklank en begrip onder homoseksuele gemeenteleden zelf. Alle pastorale bewogenheid ten spijt voelen velen van hen zich er mee miskend en afgewezen. Vaak verlaten zij uiteindelijk zelfs de kerk. Bovendien brokkelt de overtuigingskracht ervan ook bij andere gemeenteleden en in toenemende mate tevens bij voorgangers en kerkenraden af. De vrijmoedigheid tot vermaan en tucht wordt zwakker en op steeds meer plaatsen is sprake van feitelijke tolerantie van homoseksuele relaties. Ook is er sprake van maatschappelijke gewenning en druk. Ook velen van hen die de klassieke benadering wel handhaven, erkennen dat er nog allerlei onbeantwoorde vragen zijn. Tegelijk voelen homo's die uit gehoorzaamheid aan God ongehuwd blijven, zich in toenemende mate gemarginaliseerd, alleen gelaten en niet meer ondersteund. De GS mag deze gecompliceerde realiteit waarin de vraag van Hardenberg ligt ingebed, niet negeren.
5. Enerzijds kan de GS onmogelijk zelf dit probleemveld doordenken en in dat licht de vraag van Hardenberg beantwoorden. Het zou bijvoorbeeld een studiedeputaatschap vergen. Anderzijds zou het onbevredigend zijn om de actuele urgentie die achter de vraag van Hardenberg schuilt, te negeren. Bovendien is het allerminst zeker dat een studiedeputaatschap de oplossing zal bieden. In meerdere verwante kerken in binnen- en buitenland hebben al dergelijke studiedeputaatschappen

gefunctioneerd. Zij kwamen tot onderling tegenstrijdige conclusies en leidden bovendien ook binnen de betreffende kerken zelf tot verdeeldheid. Kennelijk zijn de vragen hier dermate gecompliceerd dat antwoorden niet kerkelijk 'maakbaar' zijn.

6. Deze overwegingen samenbrengend meent de GS dat het op dit moment het meest recht doet aan de situatie binnen de kerken om
  - a. geen uitspraken te doen die de overtuiging relativeren dat seksuele gemeenschap exclusief verbonden is aan het huwelijk van man en vrouw en dus niet past in een relatie tussen homo's;
  - b. niet de ogen te sluiten voor de vele nog onbeantwoorde vragen rond homoseksualiteit, het afnemen van de overtuigingskracht van de klassieke benadering bij de betrokkenen zelf en de anderen, de kerkelijke en pastorale urgentie en verlegenheid en de groeiende praktijk van pluraliteit en tolerantie.

Prof. De Bruijne was in eerste instantie niet zo voor een studiedeputaatschap. Er is al zoveel materiaal beschikbaar, bijvoorbeeld studies binnen de NGK, de CGK en de CRC. Een eventueel in te stellen deputaatschap moet dat werk niet over gaan doen. Maar we ontkomen er niet aan een antwoord te geven op de vraag van de classis Hardenberg.

Op een vraag van de preses beaamt ds. Van Loon namens de commissie dat het voorstel voor een pastorale handreiking wordt ingetrokken en het advies van prof. De Bruijne wordt gevolgd. Met dien verstande dat de commissie de zinsnede *"Hoewel het beleid rond kerkelijke tuchttoefening altijd op de betrokken persoon toegespitst moet blijven en dus een zaak van de kerkenraden vormt, beveelt de generale synode kerkenraden daarbij als vuistregel aan dat in de huidige kerkelijke context het enkele feit van (al dan niet seksueel) samenleven door homo's geen reden zou moeten vormen om hen van het avondmaal te weren"* in onderdeel c. van het voorgestelde besluit laat vervallen.

In de bespreking blijkt waardering voor de nu door de commissie gekozen weg, al pleiten sommigen ervoor om het eerdere voorstel van de pastorale handreiking te volgen. Met een nieuwe studie worden verwachtingen gewekt, zeker als gesproken wordt van "verlies van draagvlak" voor de huidige lijn. Dat zal de vrede in de kerken rond dit onderwerp niet bevorderen. Maar ook in de gepresenteerde handreiking worden al inhoudelijke wissels genomen, terwijl een heldere definitie van "samenleven in liefde en trouw" niet wordt gegeven.

De brs. Balk en Poutsma pleiten ervoor om het door de commissie vervallen gedeelte juist wel te handhaven. Want daar gaat het in de vraagstelling van de classis juist om, namelijk hoe ga je in deze situatie om met tucht? De formulering "terughoudend te zijn" wordt ervaren als een beleidsuitspraak. Br. Van der Tol stelt voor om dat te veranderen in "zorgvuldig". Ook ds. M.H. Oosterhuis stelt een wijziging in die richting voor, namelijk om het slot van lid c. van het voorgestelde besluit te wijzigen in "....broeders en zusters en hen zorgvuldig pastoraal te begeleiden." Ds. Harmannij ervaart de oproep om "terughoudend te zijn" met tucht als negatief. Tucht is juist bedoeld als redmiddel! Het is de oproep om je te verantwoorden voor gemaakte keuzes. Ook maakt hij bezwaar tegen de suggestie in onderdeel 3 van het advies als zou de uitspraak van Zwolle-Zuid een geldende beleidsuitspraak voor de kerken zijn.

Ds. Van Loon wil met "terughoudend" niet meer suggereren dan een tijdelijke gedragslijn zolang het studiedeputaatschap nog aan het werk is. Hij stemt toe dat tucht breder is dan ontzegging van het Avondmaal; het begint in het pastoraat. Hij ontraadt het voorstel om in deel c van het besluit de vervallen zin weer op te nemen.

Prof. De Bruijne is van mening dat een voorlopig antwoord helderheid zal geven en ook bescherming biedt voor betrokkenen. Er is een geldende overtuiging, maar daar bestaat juist verlegenheid over. De uitspraak van Zwolle-Zuid mag dan formeel geen uitspraak met algemene strekking zijn, maar zo functioneert die wel in de discussie.

Op voorstel van ds. Wisselink en ds. Koster wordt de besluitvorming beperkt tot het besluit dat prof. De Bruijne had geformuleerd en dat de commissie in geamendeerde vorm heeft overgenomen. De suggestie om de daarbij geleverde overwegingen als gronden toe te voegen wordt niet aanvaard omdat deze overwegingen wel erg breed geformuleerd zijn en inhoudelijk zo maar als synode-uitspraken kunnen gaan functioneren. Voorgesteld wordt om het studiedeputaatschap breed samen te stellen, ook met leden vanuit de NGK en de CGK.

Erkend wordt dat de quaestio vraagt om een antwoord en niet om pastoraat, maar vanuit de synode klinkt wel de oproep om in de begeleidende brief bij het besluit de empathie die doorklinkt in de pastorale handreiking te verwoorden. We praten over mensen waarmee we bewogen zijn. De preses zegt toe dat een dergelijke brief in overleg met de commissie zal worden geformuleerd.

Bij de besluitvorming komt eerst het commissievoorstel en de daarop ingebrachte amendementen in stemming. Een voorstel van ds. Dreschler om de pastorale handreiking, inclusief enkele wijzigingen daarop van br. Heij, te handhaven wordt beschouwd als tegenvoorstel.

Het amendement van br. Van der Tol (terughoudend wijzigen in zorgvuldig) wordt verworpen met 5 stemmen voor, 1 onthouding en 25 stemmen tegen.

Ook het amendement van ds. M.H. Oosterhuis op dit punt wordt verworpen met 9 stemmen voor en 22 tegen.

Het amendement van de brs. Balk en Poutsma om het door de commissie geschrapte deel van besluit c. te handhaven wordt verworpen met 6 stemmen voor en 25 tegen.

Het amendement om te volstaan met het door prof. De Bruijne geadviseerde besluit wordt daarop aanvaard met 16 stemmen voor, 14 stemmen tegen terwijl 1 lid zich onthoudt van stemming.

Hierop komt het voorgestelde besluit in stemming en wordt het aanvaard met 24 stemmen voor en 7 stemmen tegen. Daarmee is het tegenvoorstel van ds. Dreschler van tafel.

De door de commissie eerder voorgestelde pastorale handreiking zal als bijlage in de Acta worden opgenomen.

Het moderamen krijgt mandaat om het studiedeputaatschap te benoemen. Ook krijgt het het vertrouwen van de vergadering om een begeleidende brief bij de aanbieding van het besluit aan de classis Hardenberg te schrijven (zie daarvoor bijlage 2-3).

Het moderamen formuleerde de volgende instructie voor het studiedeputaatschap 'homoseksualiteit in de kerk'.

#### **A. Samenstelling en rapportage**

1. In overeenstemming met de huidige regeling benoemt de synode alleen deputaten die lid zijn van een van de Gereformeerde Kerken.
2. Vanwege de voorgenomen vereniging met de Nederlands Gereformeerde Kerken wordt hun Landelijke Vergadering gevraagd om personen aan te wijzen die het deputaatschap kunnen ondersteunen.
3. Vanwege het belang van eensgezindheid worden zo mogelijk ook personen gevraagd vanuit de Christelijke Gereformeerde Kerken.
4. De generale synode van Meppel 2017 heeft haar moderamen gemachtigd om deputaten te benoemen en deelnemers vanuit de NGK en CGK aan te trekken.
5. De deelnemers vanuit de NGK en CGK worden volledig betrokken in de bezinning binnen het deputaatschap.
6. De rapportage is voor verantwoordelijkheid van de (GKv-)deputaten, maar de inhoud wordt waar mogelijk mede gedragen door de deelnemers vanuit de NGK en de CGK.
7. Het rapport wordt uitgebracht aan de generale synode van Goes 2020. Deputaten brengen het tevens ter kennis van de LV van de NGK en van de Regiegroep die de vereniging van GKv en NGK voorbereidt.

#### **B. Opdracht**

De taak van het deputaatschap is om antwoord te geven op de vraag wat de gemeente van Christus te bieden heeft aan lesbische zusters en homofiele broeders in haar midden.

Nader uitgewerkt:

1. Geef een Schriftuurlijk onderbouwde visie op de bestaande gender-diversiteit.
2. Geef een Schriftuurlijk onderbouwde waardering van mogelijke seksuele relaties.
3. Beschrijf hoe de christelijke gemeente veiligheid kan bieden aan mannen en vrouwen die niet in staat zijn om de weg te volgen die Genesis 2 : 24 wijst.
4. Beschrijf hoe de christelijke gemeente ondersteuning kan bieden aan wie op grond van teksten als Matteüs 19 : 12 en 1 Korintiërs 7 : 37 kiezen voor een celibataire levensstijl.
5. Beschrijf hoe een kerkenraad kan handelen in het geval gemeenteleden een seksuele relatie aangaan die naar het oordeel van de kerkenraad niet overeenstemt met de Schriftuurlijke norm.

6. Betrek bij de bezinning de besluiten die eerder zijn genomen en de uitspraken die eerder zijn gedaan door generale synodes van de GKv, de landelijke vergaderingen van de NGK, de generale synodes van de CGK en verwante kerken in het buitenland.

**C. Budget en vergoedingen.**

1. De gebruikelijke reis- en vergaderkosten kunnen deputaten declareren bij deputaten F&B.
2. Voor overige uitgaven kunnen deputaten een begroting indienen bij deputaten F&B.
3. De onkosten die worden gemaakt door de deelnemers vanuit de NGK en CGK worden eveneens vergoed door deputaten F&B.

In het studiedeputaatschap zijn de volgende personen benoemd cq aangetrokken:

W. Bijleveld (NGK)	Houten
mw. E.J. van Dijk (CGK)	Amersfoort
ds. M. van Loon (GKv)	Dalfsen
ds. J. Mudde (NGK)	Haarlem
W.H. Rose (GKv)	Kampen
1 vacature.	

ds. M. van Loon is aangewezen als samenroeper.

16 juni 2017

**Artikel 26**

*Behandeling rapportage deputaten advies en bijstand classes*

**Materiaal:**

1. rapport deputaten advies en bijstand classes (14-10-2016);
2. aanvullend rapport deputaten advies en bijstand classes (06-02-2017).

**Besluit 1:**

deputaten advies en bijstand classes decharge te verlenen.

**Besluit 2:**

een nieuw deputaatschap predikantszaken in te stellen, met als taak het kerkverband te vertegenwoordigen conform de generale regeling predikantszaken (bijlage 2-4) die op 1 juli 2017 van kracht wordt.

Deze besluiten worden zonder bespreking met algemene stemmen genomen.



1 juni 2017

**Artikel 27-2***Benoeming deputaatschap predikantszaken***Besluit:**

op voordracht van het moderamen te benoemen in het deputaatschap predikantszaken:

Classis:	deputaat
Appingedam	L.G. Boonstra
Assen	J. Plug
Drachten	M.E. Buitenhuis
Groningen	W.L.de Graaff
Grootegast	A. Bas
Leeuwarden	P. Groen
Stadkanaal	A.J. van Zuijlekom
Warffum	.....
Enschede-Zutphen	A.J. Mol
Hardenberg	A.P. Feijen
Hoogeveen	S.H. Poutsma
Kampen	G.J. Tempelman
Ommen	S. de Bruijne
Zwolle	G.J. Slotman
Alkmaar-Haarlem	...
Amersfoort	B. Luiten
Amsterdam-Leiden	K. de Vries
Harderwijk	G.W. Slotman
Hatterm	L.W.de Graaff
Hilversum	...
Midden-Holland	A. Koster
Utrecht	...
Arnhem	...
Zeeland (Axel-Middelburg)	G. Overweg
Dordrecht-Gorinchem	J.J. Meijer
Hoogvliet	D.J. van Diggele
Noord-Brabant-Limburg	J.R. Geersing
Rotterdam	J.W. Boerma
Coördinatie:	
A. de Snoo,	Leusden (samenroeper)
H.R. van de Kamp	Apeldoorn.

De classes die nog geen deputaat hebben geleverd, zullen zelf nog een voordracht moeten doen; waarbij de voorgedragene zal worden beschouwd als benoemd door de synode.

## HOOFDSTUK 3, RECHTSPRAAK

1 juni 2017

### Artikel 28

*Behandeling rapport deputaten hoger beroep*

#### Materiaal:

- rapport deputaten hoger beroep (25-10-2015).

#### Besluit 1:

deputaten hoger beroep decharge te verlenen.

#### Besluit 2:

- a. op grond van artikel 3, lid 2, van de generale regeling voor de kerkelijke rechtspraak opnieuw een deputaatschap te benoemen voor de voorbereiding van de behandeling van hoger beroepen en herzieningen bij de generale synode;
- b. het deputaatschap samen te stellen uit acht leden, vier leden met een theologische en vier leden met een juridische achtergrond;
- c. het deputaatschap opdracht te geven de werkzaamheden voort te zetten van het ontsluiten en publiceren van de kerkelijke jurisprudentie (in geanonimiseerde vorm), te beginnen met de uitspraken te doen door de generale synode van Meppel;
- d. het deputaatschap opdracht te geven een bijdrage te blijven leveren aan kennisoverdracht en verbetering van de behandeling van ingesteld beroep bij classes en particuliere synodes.

#### Besluit 3:

het deputaatschap een budget te verlenen van € 4.000 per jaar (in totaal € 12.000).

De besluiten worden zonder bespreking met algemene stemmen genomen.

1 juni 2017

### Artikel 29

*Benoeming deputaten hoger beroep*

#### Besluit:

op voordracht van het moderamen te benoemen als deputaten hoger beroep:

ds. E. Leeftink,	Assen	2026
ds. R.R. Roth,	Oegstgeest	2023
ds. J. Roosenbrand,	Delfgauw	2020
ds. R. Tigelaar,	Hardenberg	2023
mr. S.H. Koopmans,	Kampen	2026
mr. W.H.K. Dijksterhuis,	Waddinxveen	2020
mr. M.J. Pel-Verkade,	Terschuur	2023
mr. J. Storm,	's Gravenhage	2020

Als samenroeper wordt aangewezen: J. Storm.

toegevoegd 2e secretaris (geen deputaat):

L. Postma-Douma, Amersfoort.

1 juni 2017

### Artikel 30

*Behandeling zaken hoger beroep*

Van deputaten hoger beroep zijn aanwezig de brs. L. Bezemer, W.H.K. Dijksterhuis, A. Morijn, J. Storm, ds. R. Tigelaar, ds. J. Roosenbrand en ds. T. Wendt.

Deputaat L. Bezemer leidt de bespreking in. Hij wijst erop dat de synode in de behandeling duidelijk haar rol, namelijk als rechtsprekende vergadering, moet kennen. Ook is de procedure veranderd, mee door het wegvallen van de Particuliere Synode als beroepsinstantie.

Bij de behandeling krijgen eerst de partijen in een openbare zitting het woord. Daarbij mogen ze slechts reageren op het hun toegezonden advies van deputaten aan de synode. Afgevaardigden kunnen daar informatieve vragen over stellen, maar inhoudelijk is de zaak niet aan de orde.

Daarop volgt de beraadslaging in beslotenheid, buiten aanwezigheid van partijen en van de synodeleden die bij eerdere besluitvorming in de onderhavige zaak waren betrokken.

24 november 2017

Tijdens deze synode zijn acht zaken behandeld, die door deputaten hoger beroep zijn voorbereid. Na afronding van de laatste bespreking, op 24 november, dankt de preses deputaten hartelijk voor hun werk. Ze krijgen van de synode een welverdiend applaus.

1 juni 2017

### **Artikel 31**

*K.P. Steendam (Zwolle) vs Classis Zwolle*

Uitspraak in het hoger beroep van K.P. Steendam te Zwolle tegen de uitspraak van de classis Zwolle waarbij aan het beroep van appelland tegen de beslissing op bezwaar van de kerkenraad van Zwolle-Centrum naar aanleiding van het vertonen en uitleggen van een afbeelding van een icoon in een preek niet tegemoet is gekomen.

#### **I. Materiaal**

1. de preek gehouden in een kerkdienst van de Gereformeerde Kerk te Zwolle Centrum, d.d. 23 augustus 2015;
2. het bezwaar van Steendam d.d. 02 oktober 2015 en 03 januari 2016 aan de kerkenraad;
3. de beslissing op het bezwaar van de kerkenraad van Zwolle-Centrum d.d. 29 maart 2016;
4. het beroepschrift van appelland d.d. 09 mei 2016 aan de classis Zwolle;
5. het advies van de classisdeputaten voor de classis Zwolle d.d. 07 november 2016;
6. diverse correspondentie tussen br. Steendam en de classisdeputaten;
7. een werkdocument van br. Steendam, gedateerd 06 april 2016;
8. de uitspraak van de classis op het beroepschrift van br. Steendam d.d. 28 november 2016;
9. het hoger beroepschrift van appelland d.d. 29 december 2016 bij de generale synode;
10. het verslag van de hoorzitting van het deputaatschap hoger beroep d.d. 22 februari 2017.

#### **II. Procesverloop**

In augustus 2015 wordt in een kerkdienst een afbeelding van de icoon vertoond en door de predikant uitgelegd. Br. Steendam laat vervolgens in een tweetal e-mails weten dat hij bezwaar heeft tegen de vertoning en interpretatie van de afbeelding. Hij beroept zich daarbij op de Schrift (Deuteronomium 4 : 15-16) en de belijdenis (Heidelbergse Catechismus, zondag 35, met name vraag & antwoord 96). Er is een inhoudelijk gesprek geweest tussen de predikant, de kerkenraad en br. Steendam, maar partijen hebben elkaar niet kunnen overtuigen, zoals onder andere blijkt uit de brief van de kerkenraad d.d. 29 maart 2016. Daarop gaat br. Steendam in beroep bij de classis in mei 2016. In de beroepsprocedure bij de classis is er verschillende malen contact geweest tussen br. Steendam en de classisdeputaten. De classis wijst het beroep van br. Steendam af op 28 november 2016. Hiertegen gaat br. Steendam in december 2016 in hoger beroep.

#### **III. Hoorzitting**

Op 22 februari 2017 heeft de hoorzitting plaatsgevonden. De kerkenraad heeft zich op de zitting niet laten vertegenwoordigen.

#### **IV. Gronden**

1. Het vertonen van een afbeelding van het icoon in een eredienst en de interpretatie daarvan in een preek is niet zonder meer in strijd met het tweede gebod en de uitleg daarvan in de Heidelbergse Catechismus. De uitleg van het tweede gebod in de Heidelbergse Catechismus moet bovendien worden gezien in de context waarin de 'boeken der leken' de 'levende verkondiging van Gods Woord' verdrongen (v/a 98).

2. Het tweede gebod verbiedt het afbeelden en of het vereren van God door middel van een afgodsbeeld (o.a. Deut. 4 : 15-16; HC 35, v/a 96). De icoon vertoont geen afbeelding van God en de kerkenraad heeft niet opgeroepen tot verering van de afbeelding of van God door middel van de afbeelding (HC 35, v/a 97).
3. Het vertonen en interpreteren van de afbeelding diende ter ondersteuning van de woordverkondiging (HC 35, v/a 98).
4. De behandeling door de classis van het beroepschrift voldeed niet aan de vereisten van de door geldende Generale regeling voor de kerkelijke rechtspraak:
  - a. artikel 3, lid 4, bepaalt dat bij de voorbereiding van de behandeling van een beroep ten minste drie deputaten zijn betrokken; bij de behandeling in deze zaak waren slechts twee deputaten betrokken;
  - b. deputaten beroep van de classis verwijzen in hun advies aan de classis in verband met de ontvankelijkheid naar een onjuiste termijn;
  - c. artikel 10 bepaalt dat indiener en wederpartij in de gelegenheid worden gesteld om, ten overstaan van deputaten en in elkaars aanwezigheid, hun standpunten mondeling toe te lichten. Van het horen wordt een verslag gemaakt. Uit de stukken blijkt dat deputaten afzonderlijk met betrokkenen hebben gesproken en er geen hoorzitting is gehouden;
  - d. artikel 16 geeft bepalingen over de behandeling van het beroep tijdens de meerdere vergadering. Uit de stukken blijkt dat aan dit artikel geen toepassing is gegeven;
  - e. in de uitspraak van de classis wordt verwezen naar de verkeerde hoger beroepsinstantie: de particuliere synode in plaats van de generale synode;
  - f. tot slot lijkt het er op dat de classicale deputaten het tot hun taak hebben gerekend om over de inhoud, ook van de uitspraak, in discussie te gaan met indiener. Deputaten hebben zich meer als visitatoren opgesteld. Maar dat is een andere classicale taak dan de kerkelijke rechtspraak (artikel F74.1 van de kerkorde).

De classis heeft van dit alles in haar uitspraak geen afstand genomen noch daarop gereageerd, hetgeen als onzorgvuldig valt aan te duiden.

## V. Uitspraak

De generale synode:

1. verklaart het hoger beroep van br. Steendam tegen de uitspraak van de classis ongegrond;
2. spreekt uit dat de behandeling van het beroep door de classis op onzorgvuldige wijze heeft plaatsgevonden.

Van deputaten hoger beroep zijn aanwezig de brs. L. Bezemer, W.H.K. Dijksterhuis, A. Morijn, J. Storm, ds. R. Tigelaar, ds. J. Roosenbrand en ds. T. Wendt.

Br. Steendam geeft een reactie op het advies van deputaten. Hij is van mening dat deputaten hun advies niet goed onderbouwen. Jezus heeft zijn leerlingen geboden zijn Woord te verkondigen. Daarbij past geen afbeelding van God, zoals in de icoon –die de drieëenheid in beeld probeerde te brengen- wel gebeurde. Ook al is een icoon geen afgodsbeeld, de schilder van de icoon volgt, waarschijnlijk ongewild, de werkwijze van de duivel. We mogen geen beeld van God maken. Hij wenst dat de synode niet meegaat in het advies van deputaten.

Vanuit de synode zijn er geen vragen.

Hierop verlaten br. Steendam en ds. Van Loon (betrokken bij behandeling in classis Zwolle) de vergadering, die in beslotenheid verder gaat.

Gewezen wordt op de tweede uitspraak waarin gesproken wordt over “onzorgvuldige wijze” van behandeling door de classis. Zou de uitspraak van de classis anders zijn geweest als de behandeling wel zorgvuldig was geweest? Zouden we daarom niet moeten volstaan met deze zaak terug te verwijzen naar de classis? In het burgerlijk recht worden zaken die procedurefouten kennen, ook terug verwezen. Ook wijst een afgevaardigde op het inhoudelijke van deze zaak. Onze belijdenis (HC 35) is toch duidelijk over het niet mogen maken van een afbeelding van God?

Deputaat Storm gaat in op de “onzorgvuldigheid”. We werken met nieuwe procedures die nog geen gemeengoed zijn. Daarvan afwijken is “onzorgvuldig”. Deze uitspraak beoogt een lerend effect te hebben. Maar dat is geen reden om de zaak terug te verwijzen. Want de uitspraak zal niet anders zijn als de procedure wel goed was gevolgd. Kerkelijke rechtspraak richt zich vooral op herstel van vrede. Uitstel dient die niet.

Bij de inhoudelijke kant van de zaak verwijst ds. Roosenbrand naar onderdeel IV van het advies.

In de tweede ronde willen meerdere afgevaardigden niet volstaan met alleen een ongegrondverklaring. Worden verstoorde verhoudingen daarmee hersteld en wordt de vrede zo gediend? Zou de classis hierin geen taak moeten hebben? Is het ook niet een uiting van angst voor veranderingen in de kerk, waarover je misschien wat zou moeten zeggen?

Ds. Roosenbrand merkt op dat de kwestie zeker in een bredere context staat. In grond 1 bij onderdeel IV is hierop gewezen. Daarbij is veel afhankelijk van interpretatie. Om dan op grond van deze casus een algemene uitspraak te doen is niet wijs.

Bovendien, merkt deputaat Storm op, dan zou de synode verder gaan dan haar taak volgens F74.1 van de kerkorde. Er moet een uitspraak worden gedaan in deze zaak. Als deputaten een kans op bemiddeling zien, worden partijen daarop gewezen. Als dat niet leidt tot resultaat, zal de synode een uitspraak moeten doen.

Het besluit wordt met algemene stemmen genomen.

1 juni 2017

### **Artikel 32**

*J. Kapteyn (Rotterdam) vs PS Holland-Zuid*

Uitspraak in het appel (hoger beroep) van J. Kapteyn te Rotterdam tegen de uitspraak van de particuliere synode Holland-Zuid met betrekking tot het door de kerk van Rotterdam-Oost in de notitie "Homoseksualiteit" van november 2013 voorgestane beleid bij homoseksuele relaties van liefde en trouw.

Op verzoek van de appelland vindt de behandeling in besloten zitting plaats. Ds. G.E. Messelink verlaat de vergadering; hij was afgevaardigde in de PS waar het hoger beroep zich tegen keert.

#### **I. Materiaal**

1. de herziene notitie van de kerkenraad van Rotterdam-Oost 'Homoseksualiteit. Hoe gaan wij om met de homoseksuele naaste in de gemeente van Jezus Christus?' (verder te noemen: de notitie), oorspronkelijk van november 2010;
2. kanttekeningen van br. Kapteyn bij de integrale tekst van de onder I.1 genoemde notitie (7 maart 2011);
3. samenvatting van deze kanttekeningen;
4. het antwoord van de kerkenraad van Rotterdam-Oost op de kanttekeningen (18 oktober 2012);
5. het appelschrift van br. Kapteyn tegen de notitie op de classis (december 2013);
6. het classicaal deputatenrapport van de classis Rotterdam;
7. het verslag hoorzitting van deputaten van de classis Rotterdam d.d. 3 juni 2013;
8. de notulen van de classis Rotterdam d.d. 27 februari 2014 met de uitspraak inzake appelschrift;
9. het appelschrift van br. Kapteyn aan de particuliere synode tegen de uitspraak van de classis Rotterdam d.d. 27 februari 2014 (21 juni 2014);
10. het appelschrift van de kerkenraad van Rotterdam-Oost tegen de uitspraak van de classis Rotterdam d.d. 27 februari 2014 (6 december 2014);
11. het rapport van de deputaten appelzaken van de particuliere synode Holland-Zuid inzake het appel van br. Kapteyn en inzake het appel van de kerkenraad van Rotterdam-Oost;
12. de uitspraak van de particuliere synode inzake beide appels (25 maart 2015);
13. het appelschrift van br. Kapteyn tegen de uitspraken van de particuliere synode Holland-Zuid d.d. 25 maart 2015 (30 juni 2015);
14. de brief van 23 december 2016 waarin de Gereformeerde Kerk van Rotterdam-Oost en Rotterdam-Hillegersberg-Schiebroek hun samenvoeging per 1 januari 2017 tot de Gereformeerde Kerk Rotterdam-Noord/Oost aankondigen en mededelen dat deze kerk als rechtsopvolger als wederpartij zal optreden in de procedure van hoger beroep.

#### **II. Procesverloop**

1. Voorjaar 2010 schrijft de kerkenraad van Rotterdam-Oost een notitie over: 'Hoe gaan we om met de homoseksuele naaste in de gemeente?' (uitgebracht november 2010). In de notitie worden diverse bijbelteksten besproken: Genesis 19; Leviticus 18 : 22 en 20 : 13; Rechteren 19; 1 Korintiërs 6 : 9-11 en 1 Timoteüs 1 : 10 en Romeinen 1. Ook gaat de nota in op de hedendaagse kennis van en ervaringen

met homoseksualiteit en beraadt men zich op de plek van de homoseksuele broeders en zusters in de gemeente.

De eindconclusie is (pag. 18):

‘dat we de bijbel vooralsnog niet anders kunnen lezen dan dat de kerk al eeuwen doet: namelijk dat homoseksuele relaties niet in overstemming zijn met Gods oorspronkelijke bedoelingen met de schepping. Tegelijk lopen we als kerkenraad aan tegen de praktijk van relaties van liefde en trouw tussen twee homoseksuelen. (...) Deze relaties staan ver af van de beschreven praktijk in de bijbel. Dit gegeven, *in combinatie* met de huidige discussie binnen de GKv over homoseksualiteit, heeft ons als kerkenraad zeer voorzichtig gemaakt in het oordelen over de homoseksuele praktijk. Zolang we als GKv geen eensluidende visie hebben geformuleerd over homoseksualiteit, of dat nu een nieuwe visie is of een bekrachtiging van de oude klassieke visie, is voor ons het enkele feit dat een homo samenwoont geen reden om die persoon af te houden van het Avondmaal en zo de weg van tucht op te gaan. We vinden het risico dat iemand de band met Jezus Christus (en zijn genade) verliest, daarvoor te zwaar wegen. Afgezien nog van het feit dat we onzeker zijn over de beoordeling van de relaties van liefde en trouw in het licht van de bijbel’.

2. Op 7 maart 2011 dient br. J. Kapteyn een bezwaarschrift in bij de kerkenraad, getiteld ‘Kanttekeningen’ waarop de kerkenraad afwijzend reageert in een brief d.d. 18 oktober 2012.
3. Op 29 april 2013 gaat br. J. Kapteyn in appel bij de classis Rotterdam.
4. Op 3 juli 2013 vindt een hoorzitting plaats. De classis vraagt de partijen zich te confronteren met de besluiten van de Generale Synode van Zwolle 2008 (Acta artikel 53) en de Generale Synode van Harderwijk 2011 (Handelingen, artikel 3).

*Omdat vanaf dit moment deze generaal synodale-besluiten een rol blijven spelen in de procedures volgt hier een overzicht van waar het in genoemde besluiten om ging.*

#### **Generale Synode van Zwolle-Zuid 2008**

*De generale synode kreeg te maken met een bezwaar tegen het beleid van een kerkenraad, die (in een brochure) het samenwonen van homofiele broeders en zusters die beloven zich van seksuele omgang te onthouden, wel wilde afraden maar niet wilde afwijzen. Er werd gevraagd om een algemene regel dat een kerkenraad in het geval van het samen een huishouden vormen van homofiele broeders en zusters, ook al beloven zij zich van seksuele omgang te onthouden, de tucht naar art. 76 K.O. moet bedienen’.*

*De generale synode heeft deze casus eerst in comité besproken en na afloop publiek een verklaring uit laten gaan. Later besloot de generale synode de hele uitspraak (samenvatting van het geschil, besluit en gronden) geanonimiseerd te publiceren. In de **verklaring** staat dat voor de generale synode ‘duidelijk (...) uitgangspunt is dat seksueel verkeer tussen mensen van hetzelfde geslacht in het licht van Gods liefdewet onaanvaardbaar is’. In het **besluit** staat ‘dat het samenwonen van homofiele broeders of zusters, die een affectieve relatie met elkaar hebben onder de belofte van uitsluiting van seksuele omgang, dient te worden afgewezen (...).’*

*Maar de generale synode spreekt ook uit, ‘dat of en op welk moment dit afwijzen gepaard moet gaan met kerkelijk tucht beoordeeld dient te worden door de kerkenraad’. Dit behoort tot ‘de pastorale ruimte’ van een kerkenraad.*

#### **Generale Synode van Harderwijk 2011**

*De generale synode kreeg te maken met een bezwaar tegen het beleid van een kerkenraad, die (in een brochure) weliswaar als uitgangspunt formuleerde dat het leven in een homoseksuele relatie zondig is, maar tegelijk aangaf dat de gemeente een veilige plaats behoort te zijn ook voor samenlevende homofiele broeders en zusters. Dat hield volgens de kerkenraad in dat er situaties kunnen zijn waarin de kerkenraad niet de vrijmoedigheid heeft tot afhouding van het avondmaal over te gaan. Tegelijk deed zich een concrete situatie voor waarin een homofiele broeder, ondanks zijn relatie met een andere broeder toegelaten werd tot het doen van openbare geloofsbelijdenis. De generale synode behandelt deze zaak in comité en sprak uit ‘dat de kerkenraad van N.N. in beleid en pastoraat als uitgangspunt hoort te nemen dat een homofiele broeder of zuster niet al kan worden toegelaten tot het doen van openbare geloofsbelijdenis en de viering van het heilig avondmaal, wanneer die broeder of zuster (nog) niet kan instemmen met de beoordeling van de kerkenraad van het leven in een homoseksuele relatie als zonde en wanneer er nog geen bereidheid blijkt zich van die zonde te bekeren’.*

*In de grond wordt aangegeven dat de kerkenraad terecht tijd neemt voor onderwijs, maar dat daarbij niet past ‘het laten doen van beloften, die nog niet nagekomen willen worden’. Verwezen wordt naar de derde en vierde belijdenisvraag (de begeerte met de zonde te breken en zich aan het onderwijs van de*

*kerkenraad te onderwerpen), naar antw. 114 HC (leven naar alle geboden van de Here) en naar het avondmaalsformulier (over het rein bewaren van het lichaam).*

Van belang is op te merken dat het in beide uitspraken ging om appelzaken en dus om uitspraken in concrete situaties. De generale synode van Harderwijk (Acta artikel 15) sprak daarover uit: 'de motivering van een appeluitspraak kan trekken hebben van een algemene uitspraak, maar daarmee wordt het nog geen algemene, andere partijen bindende, kerkelijke uitspraak'.

Zowel de notitie van de kerkenraad als het appelschrift worden aangepast (december 2013). In aangepaste vorm maken beide stukken onderdeel uit van het dossier. De kerkenraad geeft in de aanbiedingsbrief aan de gemeente aan van mening te zijn binnen de besluiten van het kerkverband te zijn gebleven.

5. Br. J. Kapteyn houdt op 5 punten bezwaar tegen de notitie:
  - a. kernpunt is daarbij het gegeven dat volgens hem de kerkenraad teveel onderscheid maakt tussen homoseksualiteit in perverse vorm en in de vorm van een relatie van liefde en trouw. De kerkenraad wekt de indruk dat het bijbelse verbod op homoseksualiteit vooral betrekking heeft op homoseksualiteit in *perverse* (in de zin van *losbandige*) vorm. De kerkenraad doet daarmee tekort aan met name Romeinen 1. Op grond van dit hoofdstuk is homoseksualiteit (gevoelens en geslachtsverkeer) *als zodanig* een perversie (omkering) van de met de schepping gegeven orde;
  - b. in het verlengde daarvan heeft de broeder er bezwaar tegen dat de kerkenraad spreekt over broeders en zusters die in een homoseksuele relatie leven en die toch ook de vruchten van de Geest laten zien. De kerkenraad verbindt zo zaken die niet kunnen samengaan (ontucht en vruchten van de Geest; 1 Korintiërs 6 : 15-18). Je kunt niet dingen doen die de bijbel afkeurt en tegelijk volhouden dat je Jezus volgt. Immers, wie 'Mij liefheeft, houdt zich aan mijn geboden' (Johannes 14 : 15; 21, 23-24; 15 : 10; 1 Johannes 1 : 5-10 en 5 : 3);
  - c. het derde bezwaar richt zich erop dat de kerkenraad zeer terughoudend met de tucht wil zijn over hen die een homoseksuele relatie hebben. Maar: wie volhardt in enige zonde is tuchtwaardig. Daarvan afzien schaaft de gemeente (1 Korintiërs 5 : 6b-8) en is niet tot behoud van de zondaar;
  - d. wanneer de kerkenraad een beleid voorstaat waarbij het enkele feit van een homoseksuele relatie niet tot tucht leidt en zich daarbij o.a. beroept op de 'pastorale ruimte' uit de uitspraken van Zwolle-Zuid 2008 (Acta artikel 52), relativeert de kerkenraad het radicale spreken van Christus in Matteüs 5 : 29 en 18:7-9, waarnaar diezelfde generale synode ook verwees;
  - e. wanneer de kerkenraad als beleid heeft dat homoseksuele broeders en zusters met een relatie lid kunnen zijn van de gemeente en avondmaal kunnen vieren handelt de kerkenraad in strijd met de uitspraken van Harderwijk 2011, die homoseksuele samenleving en toelating tot het avondmaal afwees.

Br. Kapteyn vraagt de classis opnieuw:

- a. uit te spreken dat de kerkenraad van Rotterdam-Oost in zijn notitie een beleid voorstaat dat niet in overeenstemming kan worden geacht met Schrift en belijdenis;
  - b. de kerkenraad te verzoeken de notitie te herzien.
6. Op 27 februari 2014 behandelt de classis het in aangepaste vorm gehandhaafde bezwaarschrift. De bezwaren worden deels toegewezen. De classis vindt de notitie ambivalent. Enerzijds wordt gesteld dat de bijbel ondubbelzinnig de homoseksuele praktijk afwijst, anderzijds is de kerkenraad onzeker of de bijbel een homoseksuele relatie in liefde en trouw afwijst. De classis vindt wel dat de kerkenraad pastorale ruimte heeft om in de praktijk homoseksuelen die samenwonen niet alleen vanwege dat-feit onder de tucht te zetten, maar oordeelt verder dat zowel de kerkenraad als br. Kapteyn de pastorale ruimte voor het gesprek met homoseksuele broeders en zusters inperken: de kerkenraad door te weinig expliciete ruimte voor het oefenen van tucht open te houden en daarmee niet te handelen in de lijn van de Generale Synode van Harderwijk; br. Kapteyn door bij voorbaat het afzien van tucht uit te sluiten. Zo houdt hij geen rekening met de 'gebrokenheid door de zonde' en 'de hardigheid des harten'. De classis verwijst daarbij naar de pastorale ruimte die de Generale Synode van Zwolle-Zuid geeft. De classis verzoekt in zijn uitspraak de kerkenraad van Rotterdam-Oost:
    - a. eenduidiger aan te geven dat homoseksuele relaties in het licht van de Schrift moeten worden afgewezen;
    - b. wat betreft het toepassen van tuchtmaatregelen expliciete ruimte te houden voor de mogelijkheid die in te zetten.
  7. Zowel br. Kapteyn (d.d. 21 juni 2014) als de kerkenraad van Rotterdam-Oost (d.d. 6 december 2014) gaan tegen de classisuitspraak in beroep bij de particuliere synode Holland-Zuid.

*Br. Kapteyn* gaat in appel met name over het feit dat hij maar gedeeltelijk gelijk krijgt van de classis. In feite gaat het dan over het oordeel van de classis dat ook *br. Kapteyn* de pastorale ruimte van een kerkenraad inperkt, door de mogelijkheid van niet-tuchttoefening uit te sluiten. Hij verwijst daarvoor opnieuw naar het radicale spreken van Christus in Matteüs 5 : 29 en 18 : 7-9. Termen als rekening houden met 'de gebrokenheid door de zonde' en met 'de hardigheid des harten' acht hij niet van toepassing.

De *kerkenraad* gaat in appel omdat hij meent aan de oproep van de classis geen gehoor te kunnen geven. De kerkenraad is van mening:

- a. al eenduidig te hebben aangegeven 'dat homoseksuele handelingen en relaties in de bijbel in elk der situaties waarin die in de bijbel aan de orde komen, steeds in een negatief kader staan'. De moeite zit echter in de *toepassing* van die bijbelse visie op de huidige praktijk. 'Relaties van liefde en trouw, gecombineerd met het kiezen voor Jezus Christus door twee homo's, die kom je in de bijbel zo niet tegen';
  - b. niet in te zien op welk punt de kerkenraad verschilt met de classis in de toepassing van de tucht. Ook de classis erkent dat er pastorale ruimte is. En ook de kerkenraad erkent dat tucht ter sprake kan komen; dán namelijk 'als het stel niet bereid is zich te verantwoorden over hun homoseksuele relatie in het licht van de Schrift'.
8. Op 25 maart 2015 wijst de particuliere synode de bezwaren van *br. Kapteyn* integraal af. De uitspraak wordt *br. Kapteyn* op 19 juni 2015 toegestuurd. In het rapport dat de uitspraak onderbouwt voegt de particuliere synode beide bezwaarschriften samen.

Bij de beoordeling van de bezwaren van *br. Kapteyn* constateert de particuliere synode dat de classis niet is ingegaan op Romeinen 1. Terwijl die tekst (en het verschil in uitleg ervan) wel een sleutelrol vervult in het bezwaar van *br. Kapteyn* tegen de kerkenraad. De particuliere synode overweegt: 'gezien het betoog van Paulus in de brief aan de Romeinen en wat hij daarmee de gemeente duidelijk maakt, heeft de kerkenraad de ruimte om te bevragen of Paulus in deze tekst alle vormen van homoseksualiteit op het oog heeft, of slechts die vorm van homoseksualiteit die het resultaat is van het verlaten van God zoals de gemeente van Rome die in haar omgeving kon waarnemen en waarover ze gemakkelijk met een veroordeling in kon stemmen. Dit laat uiteraard onverlet de andere teksten over dit onderwerp'.

En later in de grond van de uitspraak zegt de particuliere synode: 'Er is echter ruimte voor de vraag of de bijbel iets zegt over homoseksuele relaties van liefde en trouw. Er is daarom reden terughoudend te zijn in tuchtmaatregelen wanneer over het antwoord op deze vraag (nog) geen duidelijkheid bestaat'.

Ter zake het punt van de pastorale ruimte stelt de particuliere synode (daarmee ook impliciet ingaand op het schriftbewijs dat *br. Kapteyn* aanvoert uit Matteüs 5 en 18): 'De radicaliteit van de Schrift laat geen ruimte voor marchanderen ten aanzien van de zonde, maar wel ruimte om binnen de pastorale context, met wijsheid in waarheid en liefde om te gaan met de zondaar, en daarin ook de overweging te betrekken welk effect tuchttoefening heeft op het toegroeien naar het leven zoals God bedoelt'.

In de uitspraak van de particuliere synode wordt (naast het afwijzen van alle verzoeken van *br. Kapteyn*) ook uitgesproken:

- a. dat het beleid van de kerkenraad van Rotterdam-Oost niet in strijd is met de Schrift;
- b. dat de uitspraken, gedaan op generaal-synodaal niveau ruimte laten voor het beleid van de kerkenraad.

Als grond wordt gegeven: 'De Synode van Zwolle-Zuid 2008 laat het oordeel of en zo ja wanneer tucht moet worden toegepast in een concrete situatie bij de kerkenraad, ondanks het feit dat de synode het gedrag onversneden afwijst. In de opvatting van de synode is deze combinatie, die ook in de notitie voorkomt, kennelijk mogelijk'.

9. Op 21 juni 2015 gaat *br. Kapteyn* in appel bij de generale synode. Na een korte weergave van het appel bij de classis en het appel bij de particuliere synode, gaat *br. Kapteyn* in:
- a. op de behandeling van de particuliere synode van Romeinen 1: hij handhaaft dat Romeinen 1 homoseksualiteit in alle vormen veroordeelt. Het gaat om een scheppingsnorm. Zie het woordgebruik 'mannelijk' en 'vrouwelijk' uit Genesis 1 : 27, dat terugkomt in Leviticus 18 : 22 en 20 én in Romeinen 1 en in 1 Korintiërs 6 en in 1 Timoteüs 1;
  - b. op de pastorale ruimte: hij maakt bezwaar tegen de uitdrukking van de particuliere synode dat er pastorale ruimte is ter zake van de toepassing van de norm. Volgens *br. Kapteyn* is er maar één norm en één toepassing: 'Onze éénvoudige God spreekt ons in Zijn éénvoudige Woord toe met Zijn éénvoudige gebod'.
10. *Br. Kapteyn* vraagt de generale synode uit te spreken (verkort weergegeven):



1. dat de notitie (november 2013) van de kerkenraad te Rotterdam-Oost m.n. de diepgaande betekenis van Romeinen 1 miskent door voorlopig niet te willen erkennen, dat de Schrift homoseksuele relaties van liefde en trouw onversneden afwijst;
2. dat de kerkenraad ten onrechte voorstaat (zeer) terughoudend te (zullen) zijn met de bediening van de tucht aan broeders en zusters, die in een homoseksuele relatie van liefde en trouw volharden;
3. dat de kerkenraad ten onrechte van 'de pastorale ruimte' gebruik meent te kunnen maken om bij homoseksuele relaties van tuchttoefening af te zien, zoals de Generale Synode van Zwolle-Zuid 2008 (Acta, artikel 52) aangaf;
4. dat de kerkenraad ten onrechte telkens zaken impliciet laat samengaan die volgens het getuigenis van de Schrift niet kunnen samengaan;
5. dat de kerkenraad inzake het lidmaatschap van homoseksuelen met een relatie een beleid voorstaat dat in strijd is met het ja-woord op vragen in het formulier voor het doen van openbare geloofsbelijdenis, en in strijd met antwoord 114 HC en formulier I voor de viering van het heilig avondmaal.

### III. Hoorzitting

Op 20 januari 2016 hebben deputaten een hoorzitting gehouden. Tijdens deze zitting heeft br. Kapteyn zijn appelschrift toegelicht en op diverse punten verduidelijkt. De kerkenraad van Rotterdam-Oost heeft laten weten niet te zullen verschijnen bij de hoorzitting. Het verslag van deze hoorzitting is in concept aan br. Kapteyn toegestuurd en is (na verwerking van zijn opmerkingen) vastgesteld.

### IV. Samenvatting van het geschil

Het oorspronkelijke geschil bestaat uit bezwaren van br. Kapteyn tegen de notitie van de kerkenraad 'Homoseksualiteit. Hoe gaan wij om met de homoseksuele naaste in de gemeente van Jezus Christus?'. De bezwaren van br. Kapteyn daartegen gaan in de kern om twee punten:

1. br. Kapteyn verschilt met de kerkenraad in de uitleg van de schriftgegevens die over homoseksualiteit gaan, met name over Romeinen 1. Br. Kapteyn ziet in deze gegevens en met name in Romeinen 1 een afwijzing van homoseksualiteit *in alle vormen*. Homoseksualiteit is als zodanig een zondige omkering van Gods orde. De kerkenraad concludeert ook dat volgens de schriftgegevens homoseksuele relaties niet in overeenstemming zijn met Gods oorspronkelijke scheppingsbedoeling. Maar vraagt zich af 'of de bijbel uitputtend is in de beschreven situaties van homoseksualiteit'. 'Is het negatieve oordeel van de Schrift van toepassing op de homoseksuele relatie op zich, in alle tijden op alle plaatsen en in alle omstandigheden (*zo geformuleerd in het bezwaarschrift van de kerkenraad op de particuliere synode*)';
2. omdat de kerkenraad onzeker is over dat laatste heeft hij uitgesproken dat homoseksuele broeders/zusters, die samenleven in een relatie van liefde en trouw niet daarom alleen afgehouden zullen worden van het avondmaal. Br. Kapteyn laakt dit voornemen van de kerkenraad. Het gaat in situaties van samenwoning van twee homoseksuele broeders of zusters om volharding in zonde en daarover hoort (vrijwel altijd) tucht geoefend te worden.

### V. Toepasselijke regeling

Het primaire besluit van de kerkenraad waarmee op het bezwaarschrift van br. Kapteyn is beslist dateert van 18 oktober 2012. De uitspraak van de classis op het (tweede) appel van 27 februari 2014. De uitspraak van de particuliere synode, waartegen het appel op de generale synode zich richt, is van 25 maart 2015. Het appel op de generale synode is ontvangen op 30 juni 2015. De gehele procedure tot en met de laatste indiening heeft plaatsgevonden voor de inwerkingtreding van de herziene kerkorde per 1 juli 2015. Dat betekent dat deze zaak – voor zover concreet aan de orde - behandeld dient te worden naar de regels van en op grond van de kerkorde 1978.

### VI. Reikwijdte van de rechterlijke taak

1. Meerdere kerkelijke vergaderingen oefenen de bijzondere taak van de kerkelijke rechtspraak uit in onderscheiding van hun reguliere besluitvorming (artikel F74.1 van de kerkorde 2014). Dat was voor de inwerkingtreding van de herziene kerkorde niet anders (artikelen 30 en 31 van de kerkorde 1978). Nieuwe zaken – onderdeel van de reguliere taak - komen op de agenda van de generale synode in de weg van een goede kerkelijke voorbereiding door een mindere vergadering (artikel E67.4). Een kerkelijk geschil volgt de kerkelijke rechtsgang en wordt in de weg van beroep en vervolgens hoger beroep bij de generale synode aanhangig gemaakt.
2. De appelzaak die voorligt handelt over het onderwerp van de homoseksualiteit. Daarbij is aan de orde de wijze waarop schriftgegevens moeten worden uitgelegd en hoe in de (pastorale) praktijk

toepassing gegeven moet worden aan de Schrift, specifiek over de vraag hoe wij om moeten gaan met homoseksuele broeders en zusters die samenleven in een relatie van liefde en trouw. Binnen de kerken wordt over deze vragen niet gelijk gedacht. Een zaak over deze kwestie kan de verwachting wekken dat de generale synode hierover nu een algemene kerkelijke uitspraak zal doen. In de media heeft de onderhavige zaak ook in dat kader de aandacht gehad (In het Nederlands Dagblad van 3 september 2016: 'Homovraagstuk op vrijgemaakte synode' en van 8 oktober 2016 in een artikel 'Homostellen vaker welkom aan het avondmaal').

3. Het is dan ook van belang om in dit verband helder de reikwijdte voor ogen te houden van (enerzijds) een besluit van de generale synode in het kader van de reguliere taak én van (anderzijds) een uitspraak van de generale synode gedaan in een concreet geschil tussen twee partijen in het kader van de kerkelijke rechtspraak. Zo'n laatste uitspraak van de generale synode is bindend voor partijen (artikel F77.3 KO) en bevat geen algemeen kerkelijk besluit dat de kerken bindt. Een dergelijk bindend besluit kan slechts tot stand komen via de lijn van de reguliere besluitvormende taak. Nu kan de uitspraak in haar onderbouwing wel meer algemene regels bevatten waaraan vervolgens de feiten van het geschil worden getoetst. Met een dergelijke regel wordt echter geen algemene regel voor de kerken gegeven, al kan van een dergelijke regel wel een precedentwerking uitgaan waar in een nieuw geschil partijen zich op kunnen beroepen.
4. Generale synodes hebben zich in het verleden ook in bovenstaande zin uitgelaten. Zo heeft de Generale Synode van Harderwijk 2011-2012 ten aanzien van de bezwaren van een aantal kerken, gericht tegen de uitspraak van de Generale Synode van Zwolle-Zuid 2008 in een appel rond een vraagstuk van homoseksualiteit uitgesproken: 'de motivering van een appeluitspraak kan trekken hebben van een algemene uitspraak, maar daarmee wordt het nog geen algemene, andere partijen bindende, kerkelijke uitspraak' (Acta artikel 15). De Generale Synode van Ede 2014 wees een verzoek van de Gereformeerde Kerk te Hardenberg-Centrum 'om meer algemene richtlijnen ten aanzien van de toepassing van de tucht naar artikel 79 KO bij homoseksueel verkeer' af met als grond: 'het onderwerp "toepassing tucht bij homoseksueel verkeer" is een nieuwe zaak, die alleen in de weg van voorbereiding door classis en particuliere synode op de tafel van een generale synode gelegd kan worden' (Acta artikel 11). De generale synode verwijst hierbij weer naar een uitspraak van de Generale Synode van Harderwijk naar aanleiding van het verzoek uit de Nederlands Gereformeerde Kerken, waarbij die generale synode overweegt dat vanuit de kerken geen verzoek is gedaan (Acta artikel 81). Van eerdere generale synodes zijn soortgelijke besluiten en gronden te vinden. Het betreft hier een bestendig algemeen kerkrechtelijk uitgangspunt.
5. Verwijzingen in deze uitspraak, gedaan in het geschil tussen br. Kapteyn en de kerkenraad van Rotterdam-Oost, naar eerdere uitspraken van generale synodes en waarin een algemeen kerkelijke regel gelezen zou kunnen worden, hebben dan ook de strekking als in bovenstaande zin omschreven.

## VII. Beoordeling

1. Met betrekking tot het al of niet recht doen aan de schriftgegevens door de kerkenraad (het eerste verzoek van appelland):  
Het is duidelijk uit de notitie van de kerkenraad dat hij recht wil doen aan de schriftgegevens en dat ook doet met de conclusie dat 'we in de bijbel vooralsnog niet anders kunnen lezen dan dat de kerk al eeuwen doet: namelijk dat homoseksuele relaties niet in overeenstemming zijn met Gods oorspronkelijke bedoelingen met de Schepping'. Weliswaar stelt de kerkenraad ook de vraag of *het negatieve oordeel over homoseksuele relaties wel zonder meer van algemene toepassing verklaard kan worden* en wijkt de kerkenraad daarin af van de richting die met name de Generale Synode van Zwolle-Zuid 2008 in artikel 52 wees met de uitspraak, dat 'duidelijk uitgangspunt voor de synode is dat seksueel verkeer tussen mensen van hetzelfde geslacht in het licht van Gods liefdewet onaanvaardbaar is', een uitgangspunt dat de synode toentertijd wel degelijk van algemene toepassing achtte - maar het stellen van vragen en het zoeken naar de reikwijdte van Schriftwoorden kan op zich niet beoordeeld worden als miskennis van de Schrift en is niet ongeoorloofd (zoals de particuliere synode van Holland-Zuid terecht heeft aangegeven in grond 3 bij besluit 1: 'Er is echter ruimte voor de vraag of de bijbel iets zegt over homoseksuele relaties van liefde en trouw'), zolang het uitgangspunt maar blijft de in de belijdenis van de kerk beleden betrouwbaarheid van Gods Woord als gezaghebbend ook voor de werkelijkheid van vandaag.
2. Met betrekking tot het door de kerkenraad vastgestelde beleid inzake samenwonende homoseksuele broeders en zusters (het tweede, derde en vijfde verzoek van appelland):
  - a. het is ongetwijfeld waar dat de beslissing over al of niet ontzegging van het avondmaal en al of niet toelating tot de gemeenschap van de kerk tot de bevoegdheid van de kerkenraad hoort en het is ook waar dat een kerkenraad de ruimte heeft om in een *concrete* situatie, waarin van 'leven in

zonde' sprake is, en over dat oordeel op zich *geen onzekerheid* is bij die kerkenraad, in pastorale wijsheid, billijkheid en fijngevoeligheid te bepalen of de toepassing van de christelijke censuur aangewezen is als middel om de zondaar te behouden. Zo is door de Generale Synode van Zwolle-Zuid 2008 in artikel 53 uitgesproken dat *'ofen op welk moment deze afwijzing (nl. van samenwoning van een homoseksueel paar) gepaard moet gaan met de kerkelijke tucht zoals beschreven in art. 76 KO beoordeeld dient te worden door de betreffende kerkenraad zelf omdat dat behoort tot de pastorale ruimte die een kerkenraad heeft in concrete situaties'*;

- b. het gaat in het besluit van de kerkenraad van Rotterdam-Oost evenwel niet om een *concrete* zaak, maar om *algemeen beleid*. En het gaat ook niet om situaties waarin de bijbelse uitgangspunten vaststaan, maar juist om situaties waarin de kerkenraad *in onzekerheid* verkeert of deze situaties al dan niet gedoogd of misschien zelfs wel goedgekeurd moeten worden. Een onzekerheid die samenhangt met de in beoordeling onder 1 genoemde vragen over de reikwijdte van bepaalde bijbelgedeelten. Daarop kan de pastorale ruimte van de Generale Synode van Zwolle-Zuid 2008 niet zomaar van toepassing worden geacht. Ten onrechte gaan zowel de kerkenraad van Rotterdam-Oost, als ook later de classis Rotterdam en de particuliere synode Holland-Zuid daar zonder meer van uit – vgl. besluit 4 van de particuliere synode: '... dat de uitspraken gedaan op generaal-synodaal niveau ruimte laten voor het pastorale beleid dat de kerkenraad te Rotterdam-Oost voorstaat'.

Het is begrijpelijk dat de kerkenraad in zijn onzekerheid terughoudend is met censuur; tegelijk zou de kerkenraad ook terughoudend moeten zijn met het uitstippelen van een beleid, waarin bij voorbaat géén censuur (meer) wordt geoefend, als stond hetgeen nog bewezen moet worden al vast; een beleid waarop men mogelijk terug moet komen, als blijkt dat de tot op heden in generaal synodale besluiten gevolgde lijn wel degelijk de aangewezen schriftuurlijke lijn is. Ondertussen is het voor de hand liggend dat een kerkenraad in een dergelijke situatie en in een zo belangrijke zaak, niet alleen naar de eigen gemeente toe zijn pastorale verlegenheid meer expliciet onder woorden brengt (zoals de particuliere synode verzoekt in besluit 5) maar ook de kerkelijke weg bewandelt en de wijsheid en hulp van het kerkverband mobiliseert om tot klaarheid te komen in wat Gods Woord van ons vraagt.

3. Met betrekking tot het radicale spreken van de Schrift over de ernst van de zonde en de roeping van iedere gelovige te jagen naar de volkomenheid (het vierde verzoek van appellant): Dit spreken van de Schrift laat onverlet de plicht om *in het oordeel* over elkaar (voor zover daartoe geroepen) genuanceerd te spreken en oog te hebben voor zowel het goede als het niet goede. In deze houding gaat de Schrift ons evenzogoed voor (vgl. bv. het oordeel over sommige koningen van Israël (2 Koningen 3 : 2; 2 Kronieken 12 : 12; 2 Kronieken 19 : 2,3) en het oordeel in sommige brieven aan de zeven gemeenten in Klein Azië (Openbaringen 2 : 2-5; 2 : 13,14).

### VIII. Uitspraak

De generale synode spreekt uit:

1. aan het eerste verzoek van appellant – om uit te spreken dat de kerkenraad van Rotterdam- Oost, thans de kerkenraad van Rotterdam-Noord/Oost, de diepgaande betekenis van de gegevens van de Schrift inzake homoseksualiteit in het algemeen en van Romeinen 1 miskent – niet te voldoen;
2. inzake het tweede, derde en vijfde verzoek van appellant: dat de kerkenraad van Rotterdam-Oost, thans de kerkenraad van Rotterdam-Noord/Oost, in een situatie waarin de kerkenraad zelf onzeker is over de beoordeling van homoseksuele relaties van liefde en trouw in het licht van de Schrift, ten onrechte beleid formuleert waardoor hij zich beperkt in de pastorale afweging in individuele gevallen.
3. aan het vierde verzoek van appellant niet te voldoen.

In zijn bijdrage herhaalt br. Kapteyn dat zijns inziens de kerkenraad van Rotterdam-Oost (nu Noord-Oost) het bijbelse spreken, zoals in Rom. 1, over de homoseksuele praxis miskent. Ook al is er onzekerheid bij de kerkenraad, toch ontwikkelt hij beleid dat pastorale ruimte biedt aan samenlevende homoseksuelen, zonder over deze zonde tucht te willen oefenen.

Ds. Van Leeuwen is aanwezig namens de kerkenraad van Rotterdam NO. Hij is van mening dat het advies van deputaten onvolledig is. Er wordt gesuggereerd dat sprake is van staand beleid, terwijl slechts sprake is van voorlopig beleid. In zo'n gewichtige zaak moet het kerkverband worden betrokken. De kerkenraad is terughoudend met censuur -zonder daar op voorhand van af te zien- en beoogt pastorale ruimte in individuele gevallen. Deze voorzichtigheid klinkt niet door in het advies van deputaten.

Een afgevaardigde vraagt of br. Kapteyn onderscheid maakt tussen samenwonen met of zonder een seksuele relatie. Br. Kapteyn verwijst in antwoord hierop naar de uitspraak van de GS Zwolle-Zuid (2008),

die dergelijk samenwonen afwees. Daarmee is het tuchtwaardig. Een vergelijking met echtscheiding – die meestal niet gepaard gaat met blijvende afhouding van het Avondmaal- gaat niet op. Een kapot huwelijk is niet meer te herstellen.

Hierna verlaten br. Kapteyn en ds. Van Leeuwen de vergadering.

Deputaat Wendt spreekt van een moeilijke zaak. Er is veel omzichtigheid nodig om een weg te wijzen. In de bespreking klinkt begrip voor de verlegenheid van de kerkenraad. Als we aangaan aan het Avondmaal weten we ons immers allemaal zondaars? Ook is er verwondering over de tweede uitspraak dat de kerkenraad ten onrechte beleid heeft geformuleerd. Het is toch goed als een kerkenraad zich hierop bezint? Dit moeten we niet als synode ontmoedigen. De notitie van de kerkenraad is niet in strijd met de uitspraak van Zwolle-Zuid 2008.

We moeten voorzichtig zijn met het doen van stellige uitspraken. Er is nog veel onzekerheid, waarbij gezocht wordt naar de pastorale ruimte die mogelijk is. Op onze agenda staat ook nog de Quaestio Hardenberg. Hierop moeten we in deze besluitvorming niet vooruitlopen. Daarom stelt ds. Van Loon voor om besluit 2 aan te vullen met "hiermee is niet bedoeld een nadere uitspraak te doen over de vraag of het in liefde en trouw samenleven van homoseksuele broeders en zusters al dan niet verenigbaar is met de Heilige Schrift". Deze aanvulling wordt door deputaten ontraden, want dat zou de suggestie wekken dat andere besluiten, waarbij deze clausule niet staat, wel als algemeen verbindend moeten worden beschouwd.

Deputaat Bezemer wijst erop dat het advies van deputaten een samenhangend geheel is, dat uitmondt in een uitspraak. Als de synode wijzigingen aanbrengt in de voorgestelde uitspraak, dan zal goed moeten worden nagegaan of de voorgaande beschrijving van het proces daarmee correspondeert.

Hij vraagt zich af of de kerkenraad het goede middel heeft gebruikt. Beleid is een algemene gedragslijn. Dat kan pastorale ruimte in individuele gevallen beperken.

Deputaat Wendt proeft in de bespreking de angst om een uitspraak te doen, die ongewild weer een algemene gelding kan krijgen, zoals ook met de uitspraak van Zwolle-Zuid 2008 is gebeurd. Die indruk kan de tekst opleveren, maar dat is niet de bedoeling. Het gaat om een uitspraak in een appelzaak. Deputaten beoordelen die zaak en niet meer. En dan menen deputaten dat gezien de onzekerheid die er bij de kerkenraad leeft over de betekenis van sommige bijbelteksten, hij in dezen geen algemeen beleid had moeten formuleren. Wel heeft de kerkenraad de ruimte om in individuele gevallen te oordelen. Zwolle-Zuid wijst het samenleven met een kuisheidsgelofte af. Tegelijk schrijft ze niet voor hoe de kerkenraad heeft te handelen. Appellant wil dat de synode daarover wel een uitspraak doet. Maar dat is aan de kerkenraad.

Is de strekking van dit besluit dan dat een kerkenraad geen beleid zou mogen formuleren? In de vergadering is juist waardering voor de moedige aanpak van de kerkenraad. Ds. Balk dient daarom een wijzigingsvoorstel in voor uitspraak 2:

Aan het tweede, derde en vijfde verzoek niet te voldoen.

Grond:

De kerkenraad spreekt zich duidelijk uit (met name in par. 3.3 van de notitie) dat de homoseksuele leefwijze als zondig moet worden gezien. Daarmee beweegt de raad zich in zijn bezinning binnen de ruimte van de uitspraken van de synode van Zwolle-Zuid in 2008.

Deputaat Bezemer ontraadt dit amendement Het gaat verder dan de zaak in geding. Vanuit de vergadering wordt aangevuld dat we op deze manier het gevaar lopen via allerlei uitspraken toch generaal synodaal beleid te maken. Het gaat nu over br. Kapteyn en de kerkenraad van Rotterdam-NO.

Ds. Balk handhaaft zijn wijzigingsvoorstel. Het ware misschien beter geweest als de kerkenraad zijn onzekerheid met de gemeente had besproken in plaats van een beleidsnotitie op te stellen, toch heeft hij waardering voor de kerkenraad die met dit onderwerp proactief is omgegaan. Hij is zich ervan bewust dat aanvaarding van zijn voorstel ook consequenties heeft voor de beoordeling zoals door deputaten aangeleverd.

In de bespreking van dit tegenvoorstel blijkt dat meerderen het hiermee oneens zijn. Alleen een besluit wijzigen kan niet. Dan moeten er ook voorstellen gedaan worden om de onderliggende tekst aan te passen. Bovendien wordt opgemerkt dat een verwijzing naar de uitspraak van Zwolle-Zuid in dit kader niet kan. Die uitspraak was alleen geldig voor partijen en heeft geen algemene binding.

Hierop trekt ds. Balk zijn wijzigingsvoorstel in, zij het met behoud van gevoelen. Hij heeft veel sympathie voor de kerkenraad van Rotterdam-NO en zou dat gevoelen graag in de besluittekst hebben laten doorklinken.

Het door deputaten aangepaste tekstvoorstel komt hierop in stemming en wordt met algemene stemmen aanvaard.

1 juni 2017

### **Artikel 33**

*B.J. Welink (Hardenberg) vs classis Hardenberg*

Uitspraak in het hoger beroep van B.J. Welink te Hardenberg tegen de uitspraak van de classis Hardenberg waarbij aan het beroep van appelland tegen de beslissing op bezwaar van de kerkenraad van Heemse om wekelijks het heilig avondmaal te vieren niet tegemoet is gekomen.

#### **I. Materiaal**

1. het pleidooi (15-04-2013) van appelland om elke week het heilig avondmaal te vieren;
2. het besluit van de kerkenraad van Heemse d.d. 28 januari 2013 om zes keer per jaar het heilig avondmaal te vieren;
3. het verslag van het gesprek van appelland met de wijkraad Zuid van de kerkenraad van Heemse d.d. 9 december 2013;
4. het bezwaarschrift van appelland d.d. 23 september 2015 tegen het besluit van de kerkenraad;
5. het verzoek van de kerkenraad van Heemse d.d. 17 oktober 2015 om advies van de visitatoren van de classis;
6. het advies van de visitatoren d.d. 11 februari 2016 aan de kerkenraad van Heemse;
7. de beslissing (ongedateerd, vermoedelijk 25 april 2016) van de kerkenraad van Heemse op het bezwaarschrift van appelland;
8. het beroep van appelland d.d. 5 november 2016 op de classis Hardenberg tegen de beslissing op bezwaar van de kerkenraad;
9. het advies van deputaten appelpzaken van de classis Hardenberg d.d. 14 januari 2017 met verslag van de hoorzitting d.d. 15 december 2016;
10. de uitspraak van de classis Hardenberg d.d. 27 januari 2017 inzake het beroep van appelland;
11. het hoger beroep van appelland d.d. 2 februari 2017 op de generale synode tegen de uitspraak van de classis Hardenberg;
12. e-mails van appelland d.d. 14 februari 2017 en de kerkenraad Heemse d.d. 14 februari 2017 waarin zij aangeven geen behoefte te hebben aan een hoorzitting;
13. de schriftelijke toelichting van appelland d.d. 14 februari 2017 op zijn hoger beroep bij de generale synode.

#### **II. Procesverloop**

1. Appelland voert al jaren lang een pleidooi (zie o.a. I.1.) in zijn kerk om elke week het heilig avondmaal te vieren. Hij denkt hiervoor steun te vinden in diverse bijbelteksten (o.a. 1 Korintiërs 3, Handelingen 2: 42 en Openbaring 22 : 16-21) en in de belijdenis (o.a. Zondag 38 van de Heidelbergse Catechismus). Appelland geeft in de motivering van zijn stelling dat 'de Schrift ons dwingt tot wekelijkse avondmaalsvieringen' aan dat hij gelooft 'dat Gods Woord en onze geloofsbelijdenis ons oproepen tot de wekelijkse samenkomst, waarin viering van het heilig avondmaal en, als er dopelingen zijn, bediening van de doop moeten plaatsvinden'. Volgens zijn uitleg van Zondag 38 van de Heidelbergse Catechismus 'mogen wij de bediening van de sacramenten toch niet naar eigen behoeften en wensen uit onze samenkomsten halen en naar eigen wensen en behoeften gaan invullen?' Appelland voert verder aan dat 'het heilig avondmaal de bindende factor voor eenheid van de Kerk is'. Ook gelooft hij 'dat, als wij als lichaam van Hem (gemeente van Christus ) wekelijks het avondmaal zouden vieren, dit voor ons een wekelijkse geloofsdooop zou zijn, zodat we steeds weer herinnerd worden aan de belofte van onze God bij onze kinderdoop of volwassendoop'. Uit zijn nadere toelichting op het hoger beroep blijkt dat het appelland vooral te doen is om de eenheid van de kerk in Christus. Het wekelijks avondmaal vieren is daarvoor onontbeerlijk. Appelland voert verder nog aan dat het 'wekelijks avondmaal vieren ook een antwoord (is) op onze afwijzing van overdoop, of geloofsdooop van de evangelische gemeenschap'.

2. Er zijn diverse gesprekken gevoerd met (vertegenwoordigers van) de wijkraad Zuid en de kerkenraad van Heemse (zie o.a. I.3). Ook is dit onderwerp een thema geweest op een gemeentevergadering in Heemse. Een en ander heeft er in geresulteerd dat de kerkenraad het aantal avondmaalsvieringen heeft uitgebreid van vier naar zes per jaar (zie I.2).
3. Appellant kan hier echter niet in berusten. Hij gaat in bezwaar tegen het besluit van de kerkenraad (zie I.4). De kerkenraad besluit advies in te winnen van de visitatoren (zie I.5). De visitatoren vinden dat besluitvorming inzake de frequentie van de viering van het heilig avondmaal afweging vergt van diverse factoren. Hun advies aan appellant is na te denken over hoe hij met zijn onvrede wil omgaan. De kerkenraad wordt gevraagd of er nog mogelijkheden zijn om het aantal vieringen van het avondmaal verder uit te breiden, bijvoorbeeld naar maandelijks. De kerkenraad kan eventueel overwegen om er samen met appellant een quaestio van te maken en die aan de classis voor te leggen (zie I.6). De kerkenraad besluit het aantal avondmaalsvieringen te handhaven op zes per jaar gelet op de bezinning die er over dit onderwerp al in de gemeente is geweest. Hij neemt de suggestie om een quaestio aan de classis voor te leggen niet over (zie I.7).
4. Appellant gaat van deze beslissing op het bezwaarschrift in beroep bij de classis Hardenberg (zie I.8). Hij verzoekt in zijn beroepschrift of de classis wil onderzoeken 'of een wekelijkse viering van het heilig avondmaal aangetoond kan worden vanuit de bijbel, en bijbelse gronden heeft'. Deputaten appenzaken van de classis adviseren, na het horen van partijen, appellant ondanks het overschrijden van de beroepstermijn, gehoord zijn redenen, te ontvangen in zijn beroep. Inhoudelijk adviseren deputaten de classis uit te spreken 'dat br. B.J. Welink terecht uit de Schrift aangeeft dat avondmaalsvieringen horen bij de samenkomsten van de gemeente en dat de Schrift ons oproept tot een frequente viering van het heilig avondmaal, maar dat de Schrift ons niet dwingt tot wekelijkse avondmaalsvieringen' (I.9). Deputaten appenzaken van de classis verwijzen nog naar een uitspraak van de Generale Synode van Utrecht 1943, artikel 186,3: 'De synode doet de opwekking uitgaan om onder de zegen van de Here de kerken door prediking en huisbezoek op te voeden tot zulk een hoog geestelijk peil, dat veelvuldiger bediening van het heilig avondmaal wordt begeerd'. De classis Hardenberg besluit dit advies over te nemen (I.10).
5. Appellant gaat van de uitspraak van de classis Hardenberg binnen de in artikel F77.2 van de kerkorde voorgeschreven termijn van zes weken in hoger beroep bij de generale synode (I.11). Daarin verzoekt hij de generale synode 'uit te spreken dat de classis Hardenberg van de GKv ten onrechte uitspreekt dat de Schrift ons niet dwingt tot wekelijkse avondmaalsvieringen'.

### III. Hoorzitting

Beide partijen hebben per e-mail aangegeven geen behoefte te hebben aan een hoorzitting (I.12). Wel heeft appellant een toelichting op zijn hoger beroepschrift gegeven (zie I.13). De kerkenraad van Heemse heeft per e-mail aangegeven geen verweerschrift te zullen sturen.

### IV. Samenvatting van het geschil

Appellant wenst dat zijn kerkenraad overgaat tot invoering van een wekelijkse viering van het heilig avondmaal. Hij meent dat de Schrift hiertoe oproept. De kerkenraad besluit, na een lange discussie, de wens niet te honoreren. Wel wordt, na overleg met de gemeente, de frequentie van de viering van het avondmaal verhoogd van vier naar zes per jaar.

Ook de classis gaat niet mee in de wens van appellant en verklaart het beroep tegen de beslissing van de kerkenraad op het bezwaarschrift ongegrond. De classis overweegt dat de Schrift niet oproept tot wekelijkse viering van het avondmaal.

Appellant gaat tegen deze uitspraak in hoger beroep bij de generale synode.

### V. Gronden

1. Christus heeft zelf het avondmaal ingesteld, zie o.a. 1 Korintiërs 11 : 23-26. Christus roept ons op om met de viering van het avondmaal Hem te gedenken. Want 'telkens' als wij dit brood eten en de beker drinken verkondigen we de dood van de Heer, 'totdat Hij komt'. Het avondmaal is ook een middel om de eenheid in Christus tot uitdrukking te brengen, zoals appellant terecht stelt. 1 Korintiërs 10 : 17 duidt daar ook op: 'Omdat het één brood is, zijn wij, hoewel met velen, één lichaam, want wij hebben allen deel aan het ene brood'. Uit deze en ook uit andere Schriftgedeelten, volgt dat de kerk wordt opgeroepen het avondmaal te vieren. Uit deze oproep volgt ook dat de kerk zich, voor wat betreft de frequentie van de viering, er niet gemakkelijk af moeten maken. Eerder om het avondmaal juist frequent te vieren. Maar deze, noch de door appellant genoemde Schriftgedeelten, schrijven rechtstreeks dwingend voor om dat elke zondag te doen.

2. Ook Zondag 38 van de Heidelbergse Catechismus doet dat niet. Dat in de gemeente niet elke zondag het heilig avondmaal wordt gevierd betekent niet dat, zoals appellant stelt, de bediening van de sacramenten 'naar eigen behoeften en wensen' uit onze samenkomsten wordt gehaald en naar eigen wensen en behoeften wordt ingevuld. De catechismus roept, in lijn met de Schrift, op tot het bijwonen van de zondagse samenkomsten en tot het gebruiken van de sacramenten. Zondag 38 schrijft geen wekelijks gebruik van de sacramenten voor.
3. Ook de stelling van appellant dat het wekelijks avondmaal vieren voor ons een 'wekelijkse geloofsdoop' zou zijn en daarmee ook 'een antwoord op onze afwijzing van overdoop, of geloofsdoop van de evangelische gemeenschap' bevat geen argument voor de stelling dat de Schrift ons dwingt tot wekelijkse avondmaalsviering.
4. Artikel C40.1 van de kerkorde luidt: 'De gemeente viert in haar kerkdiensten regelmatig het heilig avondmaal zoals het door Christus is ingesteld'. In de toelichting op dit artikel (Werkorde 3) wordt ingegaan op zienswijzen, waarin wordt aangegeven dat het woord 'regelmatig' een te vage en vrijblijvende aanduiding is, gemakkelijk te interpreteren als vrijbrief om het avondmaal bijvoorbeeld één keer per jaar te vieren. Men vraagt meestal het minimum van vier keer per jaar weer op te nemen, zoals dat ook geredigeerd was in artikel 61 van de Kerkorde 1978. Deze suggestie wordt in de toelichting afgewezen. Het gebruiken van een telwoord geeft 'de schijn van een zakelijke en nu eenmaal verplichte viering. Terwijl juist een geestelijk-theologisch pleidooi voor frequentere en wellicht wekelijkse viering sterke papieren heeft'. Deze toelichting is in lijn met wat hiervoor onder III.1. is overwogen en met de opwekking van de Generale Synode van Utrecht 1943, waarnaar deputaten appèlzaken van de classis Hardenberg verwijzen. Samengevat: de kerkorde schrijft een regelmatige, maar geen wekelijkse viering van het heilig avondmaal voor. Nu de Generale Synode van Ede bij de vaststelling van de kerkorde voor deze formulering van artikel C40.1 heeft gekozen, ligt het niet voor de hand hierin nu voor een andere opvatting te kiezen. Het behoort tot de vrijheid van de kerken om, naar gelang de lokale situatie, te besluiten over de frequentie van de avondmaalsviering.

## VI. Uitspraak

De generale synode:

verklaart het hoger beroep van appellant tegen de uitspraak van de classis Hardenberg ongegrond en bevestigt daarmee de beslissing van de kerkenraad van Heemse op het bezwaarschrift.

Van deputaten hoger beroep zijn aanwezig de brs. L. Bezemer, W.H.K. Dijksterhuis, A. Morijn, J. Storm, ds. R. Tigelaar, ds. J. Roosenbrand en ds. T. Wendt.

Br. Welink is aanwezig en gaat in op het advies van deputaten. Hij proeft een verkeerde interpretatie van zijn bezwaar. Het gaat hem er niet om dat de kerkenraad alle gemeenteleden zou moeten dwingen om wekelijks avondmaal te vieren; het zou een verlangen moeten zijn. Hij betreurt het dat de kerkenraad wel instemt met de wens om vaker avondmaal te vieren, maar zijn bezwaar afwijst. Zondag 38 spreekt duidelijk over de plaats van het Avondmaal in de kerkdienst. Die formulering gaat toch uit boven het bepaalde in de kerkorde? Hij betreurt het dat deputaten adviseren zijn bezwaar ongegrond te verklaren.

De beraadslaging vindt plaats in beslotenheid, buiten aanwezigheid van br. Welink, ds. Dreschler (synodelid, tevens predikant van de GK Heemse) en ds. Tigelaar (deputaat, tevens predikant in de classis Hardenberg).

In de bespreking wordt ingestemd met het advies van deputaten. Maar er wordt meegevoeld met appellant. Het is wat mager om maar 4 of 6 keer per jaar het avondmaal te vieren. Zou dat niet kunnen doorklinken in het besluit? Hoewel ook wordt gevoeld dat we dit niet als generale synode kunnen opleggen. Vraag is hoe zo'n zaak bij de synode terecht kan komen.

Deputaat Dijksterhuis merkt op dat deze br. het volste recht heeft om met zijn bezwaar naar de synode te gaan. Maar we zijn wel bezig met rechtspraak. We doen een uitspraak in dit geschil en moeten ervoor waken niet verder te gaan. Als rechter los je het geschil niet op, maar doe je een uitspraak. We spreken niet uit dat de bijbel ons dwingt om wekelijks het avondmaal te vieren. Want dat laatste vraagt deze br. van ons.

Maar zou de synode in een begeleidende brief kunnen laten doorklinken dat het aandacht vragen voor het vaker avondmaal vieren terecht is? En hoe hij deze zaak wellicht inhoudelijk op de synode zou kunnen brengen?

Deputaat Dijksterhuis stelt dat een dergelijke aanpak buiten de bevoegdheid van deputaten valt.

Bovendien volgt br. Welink de juridische weg en dat betekent dat de synode het ook zo moet afdoen.

Verder is het adviseren een andere weg te volgen niet realistisch . Een kerklid heeft buiten het hoger beroep geen ingang bij de generale synode.

Het besluit wordt met algemene stemmen genomen.

29 juni 2017

#### **Artikel 34**

*H. Janson (Eindhoven-Best) vs classis Noord-Brabant-Limburg*

Uitspraak van de generale synode van de Gereformeerde Kerken in Nederland inzake: het hoger beroep van H. Janson te Eindhoven tegen de uitspraak van de classis Noord-Brabant-Limburg waarbij het beroep van appellant, gericht tegen de beslissing op bezwaar van de kerkenraad van Eindhoven-Best om niet terug te komen op de benoeming van twee ouderlingen, ongegrond is verklaard.

#### **I. Materiaal**

1. het bezwaarschrift d.d. 1 juli 2016 van appellant tegen de bevestiging van twee broeders in het ambt van ouderling;
2. de beslissing op bezwaar d.d. 2 juli 2016 van de kerkenraad, waarbij hij geen grond ziet om op de benoeming van de twee ouderlingen terug te komen;
3. het beroepschrift d.d. 5 augustus 2016 van appellant aan de classis Noord-Brabant-Limburg;
4. het verweerschrift van de kerkenraad d.d. 4 november 2016 naar aanleiding van het ingediende beroepschrift;
5. het verslag van de hoorzitting d.d. 10 november 2016 van de deputaten beroepszaken van de classis;
6. de mondelinge toelichting d.d. 10 november 2016 van appellant op zijn beroepschrift, gehouden tijdens de hoorzitting d.d. 10 november 2016;
7. een afschrift van Kruispunt d.d. 25 mei 2014, waarin de kerkenraad schrijft dat hij van mening is dat de hele gemeente hoort samen te komen tijdens de zondagse diensten onder verwijzing naar 1 Korintiërs 12 en Hebréeën 10 : 25;
8. een gedeelte van de notulen van de vergadering van de classis d.d. 17 november 2016, waar het beroepschrift van appellant is behandeld;
9. de uitspraak d.d. 9 maart 2017, verzonden op 20 maart 2017, van de classis op het beroepschrift van appellant;
10. het hoger beroepschrift d.d. 21 april 2017 van appellant aan de generale synode;
11. een nadere beknopte toelichting van appellant op het hoger beroepschrift d.d. 24 april 2017, bedoeld ter vervanging van de mondelinge toelichting op de hoorzitting.

#### **II. Procesverloop**

1. Bij brief van 1 juli 2016 tekent br. Janson bezwaar aan tegen de bevestiging van twee broeders in het ambt van ouderling. Zijn bezwaar betreft het gegeven dat de broeders de middagdiensten in de regel niet bezoeken en in een gesprek van appellant met betrokkenen is gebleken dat de benoeming tot ouderling voor hen geen reden is om daar verandering in te brengen. Appellant wijst de kerkenraad op twee zaken:
  - a. in de bijbel worden we vermaand om onze samenkomsten niet te verzuimen, maar elkaar juist aan te moedigen (Hebréeën 10 : 25). Als we dan daadwerkelijk geloven dat de Here ons roept kunnen we zo'n aansporing toch niet naast ons neerleggen;
  - b. met alle kerken in ons land zijn we overeengekomen om zondags tweemaal een dienst te beleggen. Als we daadwerkelijk geloven dat de Here ons roept, weliswaar bij monde van de kerkenraad, kunnen kerkenraadsleden toch niet wegblijven. Ook daarin moet toch ons 'ja, ja' en ons 'nee, nee' zijn. Het onderwijs en voorgaan in de gemeente wordt anders ernstig geschaad.
2. De kerkenraad neemt op 2 juli 2016 een beslissing op het bezwaarschrift en ziet in het bezwaar geen grond om terug te komen op de benoeming van beide broeders. De kerkenraad voert daartoe aan dat hij niet ontkent dat hier een thema speelt waarover ook binnen de kerkenraad verschillend wordt gedacht. Tegelijk heeft de kerkenraad gezamenlijk uitgesproken dat hij niemand, ook (kandidaat)ouderlingen niet, wil verplichten tot het regelmatig bezoeken van beide diensten. Hebréeën 10 : 25 roept op om de samenkomsten niet te verzuimen. Wanneer de betrokken broeders structureel hele zondagen wegbleven uit de dienst, zou het bezwaar terecht zijn. Dat is echter niet het geval. Ook de kerkorde is in artikel C36.1 terughoudend in zijn formulering. Er is ruimte voor kerkelijke bezinning. Lopende die bezinning geeft de kerkenraad appellant en anderen de ruimte om hierin een eigen afweging te maken.



3. Op zondag 3 juli 2016 worden beide broeders in het ambt van ouderling bevestigd.
4. Bij brief van 5 augustus 2016 gaat appelland bij de classis in beroep tegen de beslissing op zijn bezwaar. Hij is van mening dat de kerkenraad voorbij gaat aan het principiële karakter van zijn bezwaar. Hij vraagt de classis zich uit te spreken over de juistheid van de volgende beweringen:
  - a. in de bijbel worden we vermaand om onze samenkomsten niet te verzuimen, maar elkaar juist aan te moedigen (Hebreeën 10 : 25). Als we dan daadwerkelijk geloven dat de Here ons roept mogen we zo'n aansporing toch niet naast ons neerleggen;
  - b. het geen gevolg geven aan de oproep van de Here kan niet straffeloos terzijde gelegd worden, ook niet door een onderlinge uitspraak van elkaar niet verplichten;
  - c. met alle GKv-kerken in ons land zijn we overeengekomen om zondags tweemaal een dienst te beleggen. Als we daadwerkelijk geloven dat de Here ons roept, weliswaar bij monde van de kerkenraad, kunnen kerkenraadsleden zelf toch niet wegblijven. Ook daarin moet toch ons 'ja, ja' en ons 'nee, nee' zijn. Het onderwijs en voorgaan in de gemeente wordt anders ernstig geschaad. De gronden onder a en c waren ook onderdeel van het bezwaar bij de kerkenraad. Appelland verzoekt de classis te beargumenteren indien de classis één of meerdere beweringen als niet juist oordeelt.
5. De kerkenraad voert bij brief van 4 november 2016 verweer tegen het ingestelde beroep. Met betrekking tot *onderdeel 4.a.* heeft de kerkenraad een nadere analyse gemaakt van Hebreeën 10 : 25. De oproep in dit bijbelgedeelte betreft de volharding in het geloof. De essentie van deze tekst zit in vers 24: laten we opmerkzaam blijven en elkaar aansporen lief te hebben en het goede te doen. Vervolgens wordt de oproep gedaan om niet weg te blijven van de samenkomsten maar elkaar juist te bemoedigen. Hieruit is niet het verbod om weg te blijven uit de kerkdiensten af te leiden. De kern is juist de oproep om elkaar te bemoedigen.
 

Met betrekking tot *onderdeel 4.b.* deelt de kerkenraad de mening van appelland niet: de regel van twee keer per zondag een dienst beleggen is een goede traditie maar niet een goddelijk gebod.

Met betrekking tot *onderdeel 4.c.* meent de kerkenraad dat ook artikel C36.1 van de kerkorde ruimte creëert voor de interpretatie zoals bij onderdeel 4.b. weergegeven.

Verder merkt de kerkenraad nog op dat naar zijn mening bij de talstelling en verkiezing van ambtsdragers essentieel is dat ouderlingen voldoen aan de eisen die aan betrokkenen in Gods Woord gesteld zijn. Het gaat dan niet enkel over het kerkbezoek maar vooral over leer en leven van betrokkenen (1 Timoteüs 3; Titus 1). Het gaat daarbij niet om het realiseren van een bepaalde gewoonte of traditie maar om de levende relatie met onze Here zelf en toewijding en trouw in de dienst aan hem. Iemand die de gewoonte heeft om op zondag eenmaal naar de kerk te gaan, kan dus op tal worden gezet, tenzij die eenmalige kerkgang een uiting is van een gebrek aan toewijding en trouw. Het gebrek aan toewijding en trouw is in dat geval zichtbaar in het hele functioneren van betrokkene in de gemeente. Criterium voor talstelling is dus met name toewijding aan God in leer en leven en niet enkel de kerkgang.
6. Op 10 november 2016 houden drie deputaten beroepszaken van de classis een hoorzitting, waar appelland en een afvaardiging van de kerkenraad het woord hebben gevoerd. Appelland is van mening dat de kerkenraad zijn bezwaar heeft afgewezen zonder daadwerkelijk in te gaan op zijn verwijzingen naar de bijbel en de kerkorde. Naar zijn mening wordt het principiële karakter van zijn bezwaar hiermee genegeerd en teruggebracht tot iets waar je interne afspraken over maakt. In de reactie van de kerkenraad komt de suggestie door alsof appelland verplichtingen zou willen opleggen over kerkbezoek van (kandidaat-)ouderlingen. Hij gaat vervolgens nader in op de drie door hem in zijn beroep aangedragen punten.
 

Met betrekking tot *onderdeel 4.a.* merkt hij aanvullend op dat Hebreeën 10 : 25 weliswaar geen term als verbod op het wegblijven van de samenkomst hanteert, maar wel duidelijk aangeeft wat het betekent om elkaar te bemoedigen. Als de Here dan zo roept mogen we volgens appelland zo'n aansporing toch niet naast ons neerleggen.

Met betrekking tot *onderdeel 4.b.* wijst appelland in verband met de oproep van de Here vooral op het ambt van opziener. Onder verwijzing naar Romeinen 13 is het samenroepen van de gemeente door de kerkenraad een oproep met gezag en niet slechts een optie. Wegblijven uit de eredienst staat dan ook op gespannen voet met de oproep in Hebreeën 10. Gezien de verantwoordelijkheid dienen kerkenraadsleden hierin de gemeente voor te gaan en ook op dit terrein aan te sporen. Appelland beaamt dat de bijbel geen goddelijk gebod geeft om tweemaal per zondag een dienst te beleggen. De Here roept bij monde van de kerkenraad de gemeente samen. Dan staat het ons niet vrij om zomaar weg te blijven.

Met betrekking tot *onderdeel 4.c.* meent appelland dat de kerkorde met de woord 'in de regel' ruimte laat voor uitzonderingssituaties. Dat is iets anders dan in de regel afwezig zijn.

Tijdens de hoorzitting heeft de kerkenraad gezegd te onderkennen dat er binnen zijn gemeente verschillende opvattingen zijn over de invulling van het ambt in relatie tot het bezoek van de tweede kerkdienst. Ook over artikel C36.1 van de kerkorde verschillen de kerkenraad en appellant in interpretatie.

7. Op 17 november 2016 behandelt de classis het beroepschrift van appellant aan de hand van het advies van haar deputaten. De classis verzoekt deputaten om hun advies op basis van hetgeen in de vergadering aan de orde is geweest te heroverwegen.
8. Op 9 maart 2017 wordt het herziene advies van deputaten door de classis besproken. De classis verklaart vervolgens het beroep van appellant op alle onderdelen ongegrond. De uitspraak wordt bij brief van 20 maart 2017 aan appellant toegezonden. De classis baseert haar uitspraak op de volgende gronden:
  - a. met betrekking tot *onderdeel 4.a.*: appellant toont niet aan dat Hebréeën 10 : 25 gaat over de zondagse samenkomsten zoals wij die kennen; daarom is zijn conclusie dat we zo'n aansporing niet naast ons neer mogen leggen ongegrond;
  - b. met betrekking tot *onderdeel 4.b.*: appellant toont niet aan dat de Here ons tweemaal naar de kerk roept dus is zijn conclusie dat het geen gevolg geven aan deze oproep bestraft zou worden ongegrond;
  - c. met betrekking tot *onderdeel 4.c.*: appellant beroept zich op de kerkorde, waarin is neergelegd dat de kerkenraad, in de regel, zondags tweemaal samenroept voor een openbare kerkdienst. Het beroep spitst zich toe op het niet bezoeken van een door de kerkenraad belegde dienst door leden van de kerkenraad zelf. Gezien het feit dat de kerkorde niet expliciet spreekt over het bezoeken van samenkomsten is ook dit argument ongegrond. Verder heeft de kerkenraad een eigen verantwoordelijkheid en bevoegdheid om de bijbelse geschiktheid voor het ambt te wegen, waarin leer en leven van beide betrokkenen zijn beoordeeld. Hieruit is gebleken dat eenmalige kerkgang van deze broeders geen uiting is van een gebrek aan toewijding en trouw. Ook daarom is het beroep ongegrond.
9. Op 21 april 2017 gaat appellant tegen de uitspraak van de classis in hoger beroep bij de generale synode. De overwegingen van de classis zijn teleurstellend en doen naar zijn mening geen recht aan de bij de kerkenraad en vervolgens bij de classis ingediende bezwaren. Belangrijker is volgens appellant dat zodoende de eenheid van de gemeente op de tocht blijft staan en dat ook de geloofwaardigheid van de ambten onder druk komt. Hij verzoekt de generale synode te beargumenteren indien de synode één of meerdere van de drie beweringen – zoals beschreven onder punt 4 in het vorenstaande - als niet juist oordeelt. Tevens verzoekt hij de generale synode uit te spreken dat zij van mening is dat de hele gemeente hoort samen te komen tijdens de zondagse diensten, waarvoor de basis gevonden wordt in 1 Korinthe 12 en Hebréeën 10 : 25.
10. Appellant brengt het volgende in tegen de overwegingen, verwoord onder punt 8 in het vorenstaande, waarop de classis haar uitspraak heeft gebaseerd:
  - a. met betrekking tot *onderdeel 4.a.*:
    - i. de classis kiest voor haar besluit een zeer formele benadering maar zij spreekt niet uit of het in Hebréeën 10 : 25 wel of niet over de zondagse samenkomsten gaat. Het niet aantonen geldt nu als reden voor het ongegrond verklaren. Maar het onderwijs aan, en het dienen door de gemeente blijft zo buiten beeld terwijl dat wel de grondtoon is van het bezwaar van appellant aan de kerkenraad;
    - ii. tijdens de hoorzitting van 10 november 2016 bestond er geen enkele onduidelijkheid of het in Hebréeën 10 : 25 gaat over onze zondagse samenkomsten. Noch de kerkenraad, noch de deputaten, noch appellant hebben tijdens de hoorzitting de noodzaak gevoeld om dat apart te bespreken;
    - iii. in Hebréeën wordt ook geen enkele vorm van samenkomst uitgesloten, dus ook onze huidige zondagse samenkomsten niet.
  - b. met betrekking tot *onderdeel 4.b.*:
    - i. het is de kerkenraad die in zijn verweer suggereert dat appellant de instelling van twee kerkdiensten op zondag als een gebod van de Here ziet. De classis neemt die suggestie van de kerkenraad wel als feit over zonder zorgvuldige verificatie vooraf. Appellant heeft zoiets niet geschreven, gezegd of ooit bedoeld.
    - ii. op 17 november 2016 heeft appellant een deel van de classisvergadering mogen bijwonen om een toelichting te geven op het door hem ingediende beroep. Toen heeft hij aangegeven dat het er niet om gaat of twee diensten op zondag een gebod van de Here is, maar dat het gaat om afzijdig blijven van diensten belegd door de kerkenraad;

- iii. een discussie starten over het aantal diensten op zondag leidt af van de zaak waar appellant bezwaar tegen gemaakt heeft. Namelijk het structureel verzuimen van samenkomsten die door de kerkenraad zijn belegd. Hiermee verwordt het deelnemen aan de samenkomsten tot een optie.
- c. met betrekking tot *onderdeel 4.c.*:
  - i. voor het deelnemen aan de diensten beroept appellant zich niet op de kerkorde maar op de bijbel en wel op Hebrëeën 10 : 25;
  - ii. ook de Heidelbergse Catechismus leert ons in vraag/antwoord 103 '...en dat ik vooral op de sabbat, dat is op de rustdag, trouw tot Gods gemeente zal komen om Gods Woord te horen, de sacramenten te gebruiken, God de Here publiek aan te roepen en de armen christelijke barmhartigheid te bewijzen'. Dàt is toch wat we belijden en waar de ambtsdragers apart voor tekenen in het bindingsformulier.
  - iii. in zijn verslag schrijft de kerkenraad in het kerkblad 'Kruispunt': 'De raad is van mening dat de hele gemeente hoort samen te komen tijdens de zondagse diensten. De basis hiervoor vinden we in 1 Kor 12 en Hebrëeën 10 : 25';
  - iv. in het 3e punt doet hij dan ook de oproep dat ons 'ja', 'ja' moet zijn en ons 'nee', 'nee'. Hier niet aan voldoen zet druk op de geloofwaardigheid van het ambt. Helaas geeft de classis daar geen aandacht aan.

### III. Ontvankelijkheid

De uitspraak van de classis van 9 maart 2017 is aan appellant toegezonden op 20 maart 2017. Appellant heeft hoger beroep ingesteld bij brief van 21 april 2017, op dezelfde datum per e-mail ontvangen. Appellant heeft conform artikel F77.2 van de kerkorde tijdig hoger beroep ingesteld en is daarmee ontvankelijk in zijn hoger beroep.

### IV. Hoorzitting

Gelet op het gegeven dat het hoger beroep is ingesteld tijdens de zittingsperiode van de generale synode van Meppel hebben deputaten, om nog tijdig te kunnen adviseren, de datum van de hoorzitting bepaald op 10 mei 2017. Appellant heeft laten weten dat deze datum hem vanwege een vakantie niet schikt. Hij heeft schriftelijk een korte toelichting op zijn hoger beroep toegezonden ter vervanging van zijn bijdrage aan een hoorzitting. De kerkenraad van Eindhoven-Best heeft bij e-mail van 2 mei 2017 laten weten geen behoefte te hebben aan een hoorzitting en ook, gelet op hetgeen in de procedure bij de classis reeds is ingebracht, niet aan het indienen van een verweerschrift.

Op 29 juni 2017 heeft appellant ten overstaan van de generale synode gereageerd op de hem toegezonden concept-uitspraak en aan de generale synode een zevental vragen voorgelegd om die te betrekken bij de heroverweging.

### V. Kern van het geschil

Appellant heeft bezwaar gemaakt tegen de benoeming van twee broeders tot ouderling omdat zij de middagdiensten in de regel niet bezoeken en dat als ouderling ook niet van plan zijn te gaan doen. In de procedure gaat het in wisseling van argumenten vooral over het bezoek van kerkdiensten in het algemeen en de exegetische vragen daaromtrent.

### VI. Beoordeling

1. De roeping van ouderlingen en diakenen (artikel B25.1 van de kerkorde) bestaat uit de verkiezing, de benoeming, de instemming van de gemeente en de bevestiging. De instemming van de gemeente is verkregen als er geen gegrond bezwaar is ingebracht tegen leer of leven van de benoemde broeder (artikel B25.7 van de kerkorde). Deze instemming van de gemeente is een essentieel onderdeel van de roeping tot het ambt. Een bezwaar tegen een benoeming dient dan ook ernstig genomen te worden, zowel aan de kant van de bezwaarmaker als van de kerkenraad die daarover moet beslissen. Het bezwaar dient zich echter wel te beperken tot leer of leven van de betrokken kandidaat-ambtsdrager(s). Daarbij gaat het om wat betrokkene als zijn geloof belijdt en hoe hij dat in praktijk brengt. Ook in het vervolg van het beroep en het hoger beroep dient de beoordeling daarop gericht te blijven.
2. Appellant heeft bezwaar gemaakt tegen de benoeming van twee broeders in het ambt van ouderling omdat de broeders de middagdiensten in de regel niet bezoeken en de benoeming tot ouderling voor hen geen reden is om daar verandering in te brengen. Zoals de generale synode uit het hierboven beschreven procesverloop is gebleken, hebben de standpunten in de procedure van beroep en hoger beroep zich ontwikkeld in de richting van meer algemene bezwaren tegen de opvatting en/of het

beleid van de kerkenraad ten aanzien van de kerkdiensten, de wijze waarop de kerkenraad leiding geeft aan de gemeente en een exegetisch verschil van mening over met name Hebrëeën 10 : 25. Appellant vraagt eerst de classis en nu de generale synode om beweringen op die punten op hun juistheid te beoordelen. In zijn reactie ten overstaan van de generale synode op 29 juni 2017 heeft appellant zeven vragen ter heroverweging voorgelegd. De generale synode constateert dat ook deze vragen primair zien op de opvattingen over het bezoeken van de tweede dienst.

3. De generale synode is van oordeel dat de in hoger beroep aan de orde zijnde vraag slechts kan zijn of de kerkenraad terecht tot een afwijzing van de bezwaren tegen leer of leven van de betrokken kandidaat-ouderlingen heeft kunnen komen. Dat oordeelt zij als de kern van het geschil waarover een uitspraak moet worden gedaan. Alle overige meningsverschillen van meer algemene aard zal de generale synode dan ook buiten beschouwing laten.
4. De kerkenraad heeft bij de beoordeling van het bezwaar en in zijn verweer tegen het beroep bij de classis onder meer het volgende aangevoerd. Bij de talstelling en verkiezing van ambtsdragers is essentieel dat ouderlingen voldoen aan de eisen die aan betrokkenen in Gods Woord gesteld zijn (1 Timoteüs 3 en Titus 1). Het gaat om de levende relatie met onze Here zelf en toewijding en trouw in de dienst aan hem. De kerkenraad heeft gezamenlijk uitgesproken dat hij niemand, ook (kandidaat-) ouderlingen niet, wil verplichten tot het regelmatig bezoeken van beide diensten. Iemand die de gewoonte heeft om op zondag eenmaal naar de kerk te gaan, zoals de betrokken broeders, kan dus op tal worden gezet, tenzij die eenmalige kerkgang een uiting is van een gebrek aan toewijding en trouw. Het gebrek aan toewijding en trouw is in dat geval zichtbaar in het hele functioneren van betrokkene in de gemeente. Criterium voor talstelling is dus met name toewijding aan God in leer en leven. De kerkenraad heeft bij beide broeders toewijding en trouw in de dienst aan de Here geconstateerd en is daarom tot benoeming overgegaan.
5. De generale synode is van oordeel dat het primair aan de kerkenraad is om binnen zijn bevoegdheid en verantwoordelijkheid het afwegingskader, als onder 4 geschetst, te bepalen. De toetsing of beide broeders in leer en leven toegewijd en trouw zijn aan de Here is slechts voorbehouden aan de kerkenraad. De generale synode kan in hoger beroep de besluitvorming van de kerkenraad op dit punt dan ook slechts marginaal toetsen. Op basis van de in de kerkelijke rechtsgang ingebrachte standpunten van appellant en de kerkenraad, alsmede de toetsing in beroep door de classis, komt de generale synode tot het oordeel dat de kerkenraad tot de beslissing kon komen dat het niet structureel bezoeken van de middagdienst geen dusdanig bezwaar tegen leer of leven van de benoemde broeders hoeft op te leveren dat de kerkenraad daarom op zijn benoeming had moeten terugkomen.
6. Ten overvloede merkt de generale synode nog op dat de opvatting over het beleid van de kerkenraad ten aanzien van de kerkdiensten in het algemeen, inclusief de daarbij behorende exegetische vragen, in het kader van het hoger beroep niet aan de orde kunnen komen, te meer omdat de kerkenraad gedurende de procedure meerdere keren heeft uitgesproken dat dit een onderwerp van kerkelijke bezinning is waarover dus nog verder gedacht en gesproken zal worden.

## VII. Uitspraak

De generale synode verklaart het hoger beroep van br. H. Janson tegen de uitspraak van de classis Noord-Brabant-Limburg d.d. 9 maart 2017 ongegrond en bevestigt daarmee de beslissing op bezwaar van de kerkenraad van Eindhoven-Best d.d. 2 juli 2016.

Van deputaten hoger beroep zijn aanwezig de brs. L. Bezemer en J. Storm en zr. M.J. Pel-Verkade. In het openbare gedeelte van de vergadering krijgt br. Janson het woord om te reageren op het voorgestelde besluit van deputaten hoger beroep. Dat doet hij als volgt:

### *Teleurstelling*

Wie de (concept)besluiten leest, merkt meteen hoeveel werk de deputaten gestoken hebben in het lezen en verwerken van al het materiaal wat eraan ten grondslag ligt. Toch is het teleurstellend dat deputaten hoger beroep het beroep van mij tegen de uitspraak van de classis Noord-Brabant-Limburg d.d. 9 maart 2017 ongegrond verklaren en daarmee de beslissing op bezwaar van de kerkenraad van Eindhoven-Best d.d. 2 juli bevestigen.

Natuurlijk is het teleurstellend wanneer na een jaar praten en schrijven het hoogste orgaan in onze kerken tot een negatieve uitspraak komt. Maar de teleurstelling betreft vooral dat het tekort doen van de Here doorgaat en voorgeleefd wordt. Dit kan er mogelijk toe leiden dat meerderen erin meegaan en wegblijven van onze samenkomsten.

Mijn reactie op het conceptbesluit is dan ook vooral bedoeld om een oproep te doen het besluit te heroverwegen.

#### *De beoordeling*

In de beoordeling stellen deputaten nadrukkelijk: "Het gaat om de levende relatie met onze Here zelf, de toewijding en trouw in de dienst aan hem" (4). Tevens stellen deputaten: "De toetsing of beide broeders in leer en leven toegewijd en trouw zijn aan de Here is slechts voorbehouden aan de kerkenraad", (5) Die beide uitspraken hebben mijn volledige instemming, In mijn bezwaar (01-juli-2016) aan de kerkenraad gaat het juist daar om! Als het dan gaat om leer en leven heb ik nog een aantal vragen voor u bij het heroverwegen van een definitieve uitspraak:

1. Hoe ziet u toewijding wanneer men aan de helft van de samenkomsten niet deelneemt, en daarop aangesproken zijnde, er ook niet over denkt om daar verandering in te brengen?
2. Hoe ziet u de gereformeerde leer nageleefd als voorbijgegaan wordt aan de H.C. vraag/antwoord 103 ("...en dat ik vooral op de sabbat, dat is op de rustdag, trouw tot Gods gemeente zal komen om Gods Woord te horen, de sacramenten te gebruiken, God de Here publiek aan te roepen en de armen christelijke barmhartigheid te bewijzen")?
3. Hoe ziet u geloofwaardigheid van het ambt hooggehouden wanneer het bindingsformulier wel ondertekend wordt maar hartelijk instemmen met H.C. zondag 38 onder druk staat evenals het leven naar de aansporing in Hebreëen 10 : 25?
4. Hoe ziet u de geloofwaardigheid van het ambt hooggehouden wanneer 's morgens gezang 167 (Samen in de naam van Jezus) gezongen wordt en 's middags kerkenraadsleden het laten afweten?
5. Welk onderwijs krijgt de gemeente naar uw taxatie als kerkenraadsleden 's middags wegblijven terwijl de kerkenraad zelf in Kruispunt (KP 25-05-2014) schrijft: "De raad is van mening dat de hele gemeente hoort samen te komen tijdens de zondagse diensten. De basis hiervoor vinden we in 1 Kor 12 en Hebreëen 10 : 25"?
6. Hoe ziet u de relevantie/waarde van de uitspraak van de kerkenraad zich te bezinnen op kerkdiensten in het algemeen, inclusief de daarbij behorende exegetische vragen? Hierbij ook zeker te overwegen dat met de huidige praktijk al vooruit is gegrepen op de uitkomst van de genoemde bezinning.
7. Hoe ziet u eenheid in Gods gemeente gewaarborgd wanneer het bijwonen van de eredienst een optie lijkt te zijn?

Tot zover mijn reactie op de conceptuitspraak ten behoeve van de synode.

Op de vraag van een afgevaardigde of br. Janson de ambtsdragers heeft aangesproken op hun gedrag en hen heeft gevraagd of ze bereid zijn hun praktijk te heroverwegen, antwoordt hij bevestigend.

Voor de beraadslaging verlaten de brs. ds. K. Harmannij (predikant van de betrokken kerk) en J. Merkus (aanwezig in de betrokken classis) de vergadering.

Meerdere afgevaardigden erkennen het juridische gelijk van de voorgelegde uitspraak, maar zouden toch graag wat meer inhoudelijk willen reageren. Het gaat bij de ambtsdienst toch ook om een voorbeeldfunctie in de gemeente. Al wordt meteen erkend dat een synode in dit soort aangelegenheden geen bindende uitspraken kan doen. De kerkenraad heeft bij de broeders toewijding en trouw geconstateerd. Het is niet aan de synode om dat in twijfel te trekken.

Ook wordt gevraagd hoe een kerklid dan wel een bezwaar tegen het handelen van een kerkenraad in bespreking kan brengen.

Deputaat Storm benadrukt dat het hier om een rechterlijke uitspraak gaat. Niet het bezoeken van de erediensten of leer en leven van de voorgedragen ambtsdragers is aan de orde, maar de toetsing van de rechtsgang. Het procesverloop is uitgebreid beschreven. Inhoudelijk merkt hij op dat als er bezwaren tegen leer en leven waren geweest, deze dan aangevoerd hadden moeten worden, wat niet is gebeurd. Maar ook al is er een wezenlijk punt aan de orde, waarover tot nu toe geen jurisprudentie voorhanden is, de kerkenraad heeft hierin geen reden gezien om de broeders niet in het ambt te benoemen. Vanuit de vergadering wordt opgemerkt dat het goed zou zijn toch ook iets inhoudelijks over de zaak in de uitspraken of in de aanbieding van de besluiten aan de kerkenraad en de bezwaarde te laten doorklinken.

Het voorstel van deputaten wordt aanvaard met 27 stemmen voor en 1 onthouding.

**Artikel 35***Classis Kampen vs PS-Oost*

**Uitspraak** inzake het hoger beroep van de classis Kampen (appellant) tegen de uitspraak van de particuliere synode Oost d.d. 8 december 2016 inzake het verzoek d.d. 9 mei 2016 van GKv Kampen-Noord en GKv Kampen-Zuid om goedkeuring van de effectuering van de kerkenraadsbesluiten 4 en 5 uit het rapport 'Een wonder in onze ogen'.

**I. Materiaal**

1. rapport 'Een wonder in onze ogen' over samensprekingen GKv Kampen-Noord, Kampen-Zuid en NGK Kampen met daarin de besluiten 1 t/m 5 d.d. september 2011;
2. beleid ten aanzien van homoseksualiteit van de kerkenraad van de NGK Kampen d.d. januari 2013;
3. brief GKv Kampen-Noord en Kampen-Zuid aan de classis Kampen d.d. 15 juni 2015 met als bijlage het advies deputaten kerkelijke eenheid d.d. 18 mei 2015;
4. acta classis Kampen d.d. 24 september, 8 oktober, 29 oktober en 2 december 2015;
5. voorstel van de door de classis aangestelde commissie inzake de vraag van GKv Kampen-Noord en Kampen-Zuid d.d. 13 november 2015;
6. brief GKv Kampen-Noord en Kampen-Zuid aan de classis Kampen d.d. 21 november 2015;
7. beroepschrift GKv Kampen-Noord en Kampen-Zuid aan de particuliere synode d.d. 9 mei 2016;
8. concept besluit deputaatschap kerkelijke rechtspraak van de particuliere synode Oost d.d. 8 oktober 2016;
9. besluit van de particuliere synode Oost 2016 d.d. 8 december 2016;
10. acta van de buitengewone vergadering van classis Kampen, gehouden op 12 januari 2017 te Kampen-Zuid;
11. hoger beroepschrift van classis Kampen aan de generale synode Meppel d.d. 12 januari 2017;
12. verweerschrift GKv Kampen-Noord en Kampen-Zuid d.d. 10 februari 2017;
13. conceptacta van de buitengewone vergadering van classis Kampen, gehouden op 16 maart 2017 te Kampen-Noord.

**II. Procesverloop****1. Overzicht procesverloop**

Na samensprekingen met de NGK Kampen vanaf 2008 komen de kerkenraden van de GKv Kampen-Noord en Kampen-Zuid in september 2011 op basis van het rapport 'Een wonder in onze ogen' betreffende de samensprekingen tussen de NGK te Kampen en de GKv Kampen-Noord en Kampen-Zuid, tot een vijftal besluiten te weten:

1. om geen leden van elkaar te accepteren zonder wederzijds goedvinden;
2. om eventuele censuur over te nemen;
3. om elkaars belijdende leden toe te laten tot het avondmaal;
4. dat de (emeritus) predikanten verbonden aan de GKv's te Kampen-Noord en Kampen-Zuid voor kunnen gaan in diensten van de NGK te Kampen en de mannelijke (emeritus) predikanten van de NGK te Kampen voor kunnen gaan in diensten van de GKv's te Kampen-Noord en Kampen-Zuid;
5. de mogelijkheid te openen gezamenlijk kerkdiensten te houden; in deze diensten zullen geen vrouwelijke ambtsdragers functioneren.

In 2012 vragen de kerkenraden van GKv Kampen-Noord en Kampen-Zuid – conform de 'Regeling voor plaatselijk contact en samenwerking zonder landelijke overeenstemming' – aan de classis Kampen goedkeuring voor deze besluiten.

Deze goedkeuring wordt voor de punten 1 - 3 gegeven maar niet voor de punten 4 en 5 omdat de kwestie van de vrouw in het ambt deze goedkeuring belemmert.

Door de generale synode van Ede 2014 is deze belemmering weggenomen (acta artikel 7-13, besluit 3 en 4). Daarop hebben de GKv Kampen-Noord en Kampen-Zuid na een positief advies d.d. 18 mei 2015 van deputaten kerkelijke eenheid in september 2015 goedkeuring aan de classis Kampen verzocht voor de punten 4 en 5 uit het rapport 'Een wonder in onze ogen'.

Gezien het gewijzigd beleid van NGK Kampen ten aanzien van homoseksualiteit d.d. januari 2013 (*'We aanvaarden een homoseksuele broeder en zuster in het geloof, ook zij die samenleven in een duurzame relatie van liefde en trouw. De gemeente is een herberg voor iedereen die bij de Heer wil schuilen en hem wil volgen. Levend van zijn genade zijn ze daarom ook van harte welkom aan de tafel van de Heer'*) is

door GKv Kampen-Noord en Zuid voor de gezamenlijke avondmaalsvieringen een modus vivendi vastgesteld die luidt:

*'Dat op de betreffende zondag, ter wille van gewetensbezwaren van sommige leden van de gemeenten en ter voorkoming van uitsluiting van anderen van deelname aan het avondmaal, altijd wanneer de NGK verantwoordelijk is voor de morgendienst, een van de GKv's verantwoordelijk zal zijn voor de middagdienst, of omgekeerd'.*

De classis Kampen benoemt een commissie die een besluit omtrent de gevraagde goedkeuring moet voorbereiden en het rapport van deze commissie wordt op 2 december 2015 op de classis Kampen behandeld. De classis Kampen besluit op 2 december 2015 geen goedkeuring te verlenen om over te gaan tot kanselruil en gezamenlijke diensten met de NGK te Kampen en roept de kerken in Kampen-Noord en Kampen-Zuid op in de contacten met de NGK hun teleurstelling uit te spreken over het veranderen van de regels inzake toelating tot het avondmaal voor homoseksueel samenlevende broeders en zusters, wetende dat de regels in de GKv anders zijn.

Op 4 april 2016 wordt het besluit aan beide kerkenraden toegestuurd (pas op dit late tijdstip als gevolg van een verzendfout van de deputaat scriba) en de kerkenraden van Kampen-Noord en Zuid gaan op 9 mei 2016 in beroep bij de particuliere synode Oost tegen het besluit van classis Kampen d.d. 2 december 2015.

Op 8 december 2016 spreekt de particuliere synode Oost, in afwijking van het uitgebrachte advies van haar deputaatschap kerkelijke rechtspraak, uit dat de classis Kampen ten onrechte de goedkeuring heeft onthouden aan de besluiten 4 en 5 uit het rapport 'Een wonder in onze ogen' en verleent zij alsnog goedkeuring. Ook wordt uitgesproken dat de particuliere synode Oost het betreurt dat de classis de beide kerkenraden heeft opgeroepen om in hun contacten met de NGK Kampen hun teleurstelling uit te spreken over het veranderen van de regels inzake toelating tot het Heilig Avondmaal. De particuliere synode voegt hieraan toe dat de bedoeling van deze oproep, in gesprek blijven over de toelating tot het heilig avondmaal en verder te komen dan de huidige modus vivendi, wel gehonoreerd dient te worden. Hierbij wordt onder meer overwogen dat eenheid van het Woord van God en de belijdenis van de kerken wordt erkend en beleefd. De kerkenraden ervaren in het standpunt ten aanzien van duurzaam samenlevende homoseksuele gemeenteleden geen verschil in erkenning van Woord en belijdenis maar zijn zich bewust van het verschil in toelating. Reden waarom de modus vivendi is opgesteld. De particuliere synode overweegt voorts dat niet opnieuw goedkeuring is verzocht voor toelating van leden tot elkaars avondmaal nu daarvoor reeds in november 2012 goedkeuring is verleend. Voorts wordt aangevoerd dat de modus vivendi niet in strijd is met art. 6a van de Generale regeling zonder landelijke overeenstemming nu er geen duidelijke landelijke algemene uitspraken en regels zijn wat betreft toelating tot het heilig avondmaal van duurzaam samenlevende homoseksuele gemeenteleden. De particuliere synode overweegt dat beide kerkenraden hun verantwoordelijkheid hebben genomen door te laten zien dat het verschil in toelatingsbeleid een punt is om samen over te spreken en te trachten hierin op één lijn te komen.

De classis Kampen gaat op 12 januari 2017 in hoger beroep bij de generale synode tegen de uitspraak van particuliere synode Oost d.d. 8 september 2016 nu zij de uitspraak van de particuliere synode Oost in strijd acht met het Woord van God en het kerkelijk recht en daarmee schadelijk voor de opbouw van de gemeente.

## 2. Omschrijving van het oorspronkelijke geschil

Onderwerp van geschil is het onthouden van goedkeuring door de classis Kampen aan effectuering van de besluiten 4 en 5 uit het rapport 'Een wonder in onze ogen' betreffende kanselruil en gezamenlijke erediensten van GKv Kampen-Noord en Zuid met NGK Kampen.

De goedkeuring is door de classis geweigerd omdat de NGK Kampen het toelatingsbeleid tot het heilig avondmaal heeft gewijzigd voor wat betreft de toelating van in een duurzame relatie van liefde en trouw samenlevende homoseksuele broeders en zusters. Dit toelatingsbeleid verschilt van het beleid van de GKv Kampen-Noord en Zuid.

De kerkenraden zijn van mening dat deze goedkeuring ten onrechte is geweigerd en de classis hiermee buiten de bevoegdheden is getreden die de kerkorde en de 'Generale regeling voor plaatselijk contact en samenwerking zonder landelijke overeenstemming' aan de classis hebben verleend.

### 3. **Samenvatting hoger beroepschrift classis**

*Hoger beroepschrift classis d.d. 12 januari 2017*

1. De classis is van mening dat door de particuliere synode ten onrechte goedkeuring is verleend aan effectuering van de besluiten 4 en 5 uit 'Een wonder in onze ogen' omdat geen overeenstemming is in de regels die op grond van Schrift en belijdenis voor het kerkelijk leven moeten gelden zoals dat vereist wordt in art. 6a van de 'Generale regeling voor plaatselijk contact en samenwerking zonder landelijke overeenstemming'. Daarmee acht de classis de uitspraak van de particuliere synode Oost in strijd met het Woord van God en het kerkelijk recht en schadelijk voor de opbouw van de gemeente. Concreet voert zij aan dat er gebrek is aan eenheid van denken ten aanzien van de toepassing van het zevende gebod met betrekking tot homoseksueel samenlevende broeders en zusters in NGK enerzijds en GKv Kampen-Noord en Kampen-Zuid anderzijds.
  2. De classis roept de GS op de door de PS Oost verleende goedkeuring in te trekken en de drie kerken in Kampen op te roepen op grond van de Schrift tot eenheid te komen in de toepassing van het zevende gebod inzake homoseksueel samenlevende broeders en zusters.
4. Verweerschrift van GKv Kampen-Noord en Kampen-Zuid d.d. 10 februari 2017  
Door GKv Kampen-Noord en Kampen-Zuid is op 10 februari 2017 een verweerschrift ingediend.

### III. **Hoorzitting**

Op 22 februari 2017 heeft het generaal deputaatschap een hoorzitting gehouden. Tijdens deze zitting heeft de classis Kampen haar hoger beroepschrift toegelicht en op diverse punten verduidelijkt. De vertegenwoordigers van de GKv Kampen-Noord en Kampen-Zuid hebben een toelichting gegeven op het verloop van deze zaak en ook hebben zij diverse punten verduidelijkt. Het verslag van deze hoorzitting is in concept aan partijen toegestuurd en is na verwerking van enige opmerkingen vastgesteld.

### IV. **Ontvankelijkheid**

De generale synode heeft zich beraden op de ontvankelijkheid van het hoger beroep ingesteld door de classis.

#### 1. Vraagstelling

De kerkorde geeft de kring van bezwaar- en beroepsgerechtigden tegen bestuurlijke besluiten aan. Dat gaat van breed (elk kerklid kan in bezwaar, F73) naar smal: alleen de kerkenraad en 'betrokkene' kunnen in hoger beroep (F77). Ook in predikantszaken (F78) is de hoger beroepsmogelijkheid gereserveerd voor de 'betrokkene' (in dit geval de predikant) en de kerkenraad. In de kerkorde is niets geregeld over een hoger beroepsmogelijkheid van een meerdere vergadering tegen een uitspraak van een andere meerdere vergadering, in casu de classis en de particuliere synode. Ook in de toelichtingen op de kerkorde (de werkordes) is niets terug te vinden dat wijst op een ruimere toepassing van de omschreven kring van beroepsgerechtigden. In ieder geval is in de ontstaansgeschiedenis van de (herziene) kerkorde niet terug te vinden dat een meerdere vergadering een hoger beroepsmogelijkheid heeft tegen een andere meerdere vergadering. Reden waarom deputaten hoger beroep aan deputaten kerkorde advies hebben gevraagd en hen de volgende vraag hebben voorgelegd:

*"Biedt de rechtsgang, zoals beschreven in de artikelen F76 t/m F78 van de kerkorde, de mogelijkheid voor de classis om tegen een vernietiging van een goedkeuringsbesluit door de particuliere synode in hoger beroep te gaan bij de generale synode?"*

#### 2. Uitgebracht advies deputaten kerkorde

Deputaten kerkorde hebben op 21 maart 2017 advies uitgebracht. Het integrale advies wordt als bijlage bij dit besluit gevoegd (zie bijlage 3-1). Nu deputaten kerkorde de goedkeurende taak van de classis definiëren als 'medebestuur' is zij van mening dat zowel de kerkenraad als de classis partij zijn bij het besluit. Dan komt het de classis ook toe om, net als de kerkenraad, gebruik te maken van de rechtsmiddelen met betrekking tot het besluit. Het zou onevenwichtig zijn als de classis wel haar goedkeuring mag onthouden, maar na door de kerkenraad met succes ingesteld beroep daartegen niet meer zou mogen opkomen in hoger beroep.

3. De generale synode neemt dit advies over en acht het hoger beroepschrift van de classis Kampen ontvankelijk, zodat op de inhoud daarvan kan worden ingegaan.



**V. Beoordeling van het geschil**

1. Het onderhavige geschil betreft het onthouden van goedkeuring aan de besluiten 4 en 5. In eerdere instantie werd goedkeuring onthouden vanwege de kwestie van de vrouw in het ambt. Nu de GS van Ede 2014 uitspraak dat de praktische verschillen ten aanzien van de vrouw in het ambt geen verhindering zijn om elkaar vertrouwen te geven inzake de erkenning en aanvaarding van het gezag van de heilige Schrift, is deze belemmering weggenomen. Daarmee vervalt de eerdere reden om goedkeuring aan besluit 4 en 5 te onthouden.
2. Reeds in november 2012 is goedkeuring verleend voor toelating van leden van de GKv Kampen-Noord en Zuid en de NGK Kampen tot elkaars avondmaal. Deze goedkeuring is in het onderhavige geschil niet opnieuw punt van discussie. De goedkeuring wordt door de classis in haar besluit van 2 december 2015 ook niet teruggedraaid. Door goedkeuring te onthouden aan de besluiten 4 en 5 met als redengeving het beleid rond de toelating tot het heilig avondmaal (modus vivendi) en zonder daarbij (expliciet) terug te komen op besluit 3, heeft de classis onjuist gehandeld.
3. Wat betreft de uitspraak van de particuliere synode om, nadat zij uitgesproken heeft dat de classis ten onrechte haar goedkeuring heeft onthouden, alsnog deze goedkeuring zelf te verlenen wordt het volgende overwogen. Artikel F74.1 onderscheidt de kerkelijke rechtspraak als een bijzondere taak van de meerdere kerkelijke vergaderingen ten opzichte van hun reguliere besluitvorming. Voorts bepaalt artikel E66.1 dat de particuliere synode naast het aanwijzen van de afgevaardigden naar de generale synode uitsluitend belast is met de kerkelijke rechtspraak volgens artikel F76. Dit betekent dat de reguliere besluitvormende taak van de particuliere synode zeer beperkt is en zij binnen het kerkverband als meerdere vergadering niet (meer) beschikt over bestuurlijke taken anders dan de ene taak van aanwijzing van afgevaardigden. De goedkeurende bevoegdheid behoort tot de bestuurlijke taken en reguliere besluitvorming, die is voorbehouden aan de classis. Wanneer de classis deze goedkeuring onthoudt, staat beroep open bij de particuliere synode. De uitspraak van de particuliere synode als kerkelijk rechter dat de classis ten onrechte haar goedkeuring heeft onthouden is voor partijen bindend (artikel F76.4 kerkorde). Dit impliceert dat de classis op grond van de uitspraak gehouden is de goedkeuring alsnog te verlenen, behoudens haar recht om tegen de uitspraak van de particuliere synode in hoger beroep te gaan bij de generale synode. Het behoort dan ook niet tot de taak van de particuliere synode Oost om in plaats van de classis de goedkeuring te verlenen.

**VI. Uitspraak generale synode**

De generale synode:

1. verklaart het hoger beroepschrift van de classis Kampen ontvankelijk;
2. verklaart het hoger beroep van de classis Kampen tegen de uitspraak van de particuliere synode Oost ongegrond en bevestigt daarmee de uitspraak van de particuliere synode Oost voor zover zij uitgesproken heeft dat niet ingestemd kan worden met het oordeel van appellant dat de uitspraak van de particuliere synode Oost d.d. 8 december 2016 in strijd is met het Woord van God en het kerkelijk recht en daarmee schadelijk voor de opbouw van de gemeente;
3. spreekt uit dat de goedkeuring die de particuliere synode alsnog gegeven heeft, niet verleend had dienen te worden nu dit niet tot de taak van de particuliere synode behoort;
4. spreekt uit dat er onvoldoende grond is voor de door de classis voorgestane oproep tot eenheid nu de drie betrokken kerkenraden de modus vivendi niet als eindstation zien maar gezamenlijk uitvoering willen geven aan nadere bezinning op pastorale bearbeiding van homostellen;
5. merkt ten overvloede op dat, gezien het bepaalde in art. F77.3 van de kerkorde, waarin bepaald wordt dat de uitspraak van de generale synode bindend is voor partijen, de classis Kampen gehouden is alsnog goedkeuring te verlenen aan effectuering van de kerkenraadsbesluiten van de GKv Kampen-Noord en Kampen-Zuid voor de punten 4 en 5 uit het rapport 'Een wonder in onze ogen' en roept de classis op hiertoe in haar eerstvolgende vergadering over te gaan.

Van deputaten HB zijn aanwezig de brs. L. Bezemer en J. Storm en zr. M.J. Pel-Verkade.

Er zijn geen partijen aanwezig om in te spreken.

De afgevaardigden van de PS-Oost, die betrokken zijn geweest bij deze zaak verlaten de vergadering (J.A. van Arkel, ds. M.H. Oosterhuis, S.H. Poutsma, ds. W.F. Wisselink, ds. M. van Loon; 26 aanwezigen). Ds. K. Harmannij is betrokken geweest bij deze zaak als adviseur. Hij zal niet aan de bespreking deelnemen, maar wel aanwezig blijven ter ondersteuning van het enig overgebleven moderamenlid, br. H.H. Bouma, die de vergadering voorziet.

Deputaat Storm noemt de casus kerkrechtelijk interessant. Vragen die voorliggen zijn:

1. Kan een classis in hoger beroep gaan bij de generale synode? Hierover is advies gevraagd aan deputaten kerkrecht.
2. Kon de PS-Oost in plaats van de classis de goedkeuring geven?

Het procesverloop beschrijft de gang van zaken. In eerste instantie verleende de classis geen goedkeuring aan de punten 4 en 5 (voorgaan van predikanten en het houden van gezamenlijke kerkdiensten.) vanwege het verschil van inzicht ten aanzien van vrouwelijke ambtsdragers. De generale synode van Ede nam die belemmering weg, maar ook toen verleende de classis geen goedkeuring, vanwege de binnen de NGK bestaande praktijk t.a.v. toelating tot het avondmaal van samenlevende homoparen. Door de PS Oost wordt vervolgens wel goedkeuring gegeven aan 4 en 5, vanwege de afspraak ("modus vivendi") om in gezamenlijke kerkdiensten het avondmaal te vieren onder wisselende verantwoordelijkheid. De PS is van mening dat de classis geen goedkeuring had kunnen onthouden aan de punten 4 en 5, maar had moeten teruggrijpen op de eerder uitgesproken goedkeuring van punt 3 (het toelaten van elkaars leden tot het avondmaal).

In de bespreking wordt opgemerkt dat de uitspraak wel erg juridisch is. Deputaten kerkrecht laten wel ruimte voor de PS om in beroep een bestuurlijke uitspraak te doen. Terugverwijzen heeft alleen zin, als een andere uitspraak verwacht kan worden.

Eigenlijk is het probleem dat de classis tegenstrijdige besluiten heeft genomen (t.a.v. punt 3). Maken we het ons niet erg moeilijk? Kan niet volstaan worden met slechts de vinger daarbij te leggen? En zou de classis het gesprek over homoseksualiteit niet moeten aangaan? Overigens blijft bij iedere avondmaalsviering de toelating de verantwoordelijkheid van de kerkenraad.

Vragen worden gesteld bij de formulering van Beoordeling 1. Elkaar vertrouwen is mooi, maar betekent dat dat we dan nooit meer een wezenlijk verschil van mening hebben?

Deputaat Storm geeft aan dat de uitspraak zo is geformuleerd dat er jurisprudentie ontstaat over het beroepsrecht van een classis. Zo nodig kan dit dan verwerkt worden in de kerkorde.

De PS heeft het beroep tegen de classis gegrond verklaard en daarmee impliciet de classis opdracht gegeven goedkeuring te verlenen. Door echter zelf die goedkeuring te geven is ze bestuurder geworden in plaats van rechter. Nu de classis in beroep gaat bij de generale synode ontstaat een bindende uitspraak. Vandaar dat in uitspraak 5, ten overvloede, wordt opgemerkt hoe de classis hiermee om dient te gaan. Voorts erkent hij dat het argument van de classis een oneigenlijk argument is, want de gevraagde goedkeuring betrof niet de toelating tot het avondmaal, maar het houden van gezamenlijke diensten.

Ds. Koster dient het volgende amendement in:

#### **V. Beoordeling van het geschil**

1. Reeds in november 2012 is goedkeuring verleend voor toelating van leden van de GKv Kampen- Noord en Zuid en de NGK Kampen tot elkaars avondmaal. Deze goedkeuring is in het onderhavige geschil niet opnieuw punt van discussie. De goedkeuring wordt door de classis in haar besluit van 2 december 2015 ook niet teruggedraaid. Door goedkeuring te onthouden aan de besluiten 4 en 5 met als redengeving het beleid rond de toelating tot het heilig avondmaal en zonder daarbij (expliciet) terug te komen op besluit 3, heeft de classis onjuist gehandeld. (Deputaten hadden een langere tekst voorgesteld)
2. *Het onderhavige geschil betreft het onthouden van goedkeuring aan de besluiten 4 en 5. In eerdere instantie werd goedkeuring onthouden vanwege de kwestie van de vrouw in het ambt. Nu de GS van Ede 2014 uitsprak dat de praktische verschillen ten aanzien van de vrouw in het ambt geen verhindering zijn om elkaar vertrouwen te geven inzake de erkenning en aanvaarding van het gezag van de heilige Schrift, is deze belemmering weggenomen. Daarmee vervalt de eerdere reden om goedkeuring aan besluit 4 en 5 te onthouden. (Deputaten hadden een andere tekst voorgesteld)*
3. *Terecht heeft de PS Oost als rechtsprekende instantie aan de besluiten 4 en 5 alsnog de vereiste goedkeuring verleend.*

#### **VI. Uitspraak Generale Synode**

De generale synode:

1. verklaart het hoger beroepschrift van de classis Kampen ontvankelijk;
2. verklaart het hoger beroep van de classis Kampen tegen de uitspraak van de particuliere synode Oost ongegrond en bevestigt daarmee de *goedkeuring die is verleend aan besluit 4 en 5.*

Het amendement betreft vooral de positie van de PS. Heeft deze haar bevoegdheid overschreden door als rechter een bestuurlijke uitspraak te doen? Deputaten hebben in dezen wel een wat smalle visie. Als een kerkelijke vergadering een bindende uitspraak doet, mag er toch wel een bestuurlijk element in zitten? Nu lijkt er een tegenstrijdigheid tussen de uitspraken 3 en 5: enerzijds wordt uitgesproken dat de PS geen goedkeuring mocht verlenen, anderzijds wordt aan de classis die goedkeuring wel opgedragen.

Deputaat Storm geeft toe dat de scheiding tussen rechtspraak en bestuur niet altijd even duidelijk is. De generale synode doet nu een bindende uitspraak inzake de punten 4 en 5. De classis Kampen houdt het recht om terug te komen op haar besluit ten aanzien van punt 3.

Hij vindt het voorstel van ds. Koster ten aanzien van de bevoegdheid van de PS onjuist. Ook hechten deputaten aan een uitvoerige beoordeling van dit punt, daar de kennis van het kerkrecht wat summier is. Na overleg met ds. Koster nemen deputaten een aantal delen uit zijn amendement over. Het betreft de punten 1 en 2 uit de paragraaf "Beoordeling", waarbij deze wel wisselen van plaats. Onderdeel 3 blijft zoals deputaten hebben voorgesteld. In uitspraak 5 wordt het woord "verlenen" vervangen door "bekrachtigen".

Op de valreep realiseert de vergadering zich echter dat deze laatste wijziging niet kan: de classis kan de goedkeuring alleen bekrachtigen als die door een andere vergadering is verleend! Maar als de PS dat niet mocht, mag de GS dat toch ook niet doen? Daarop keren deputaten terug naar het woord "verlenen". Hierop wordt het voorstel met algemene stemmen aanvaard.

Deputaten merken nog op dat het voor hun een zoektocht is geweest om binnen de kaders van de nieuwe kerkorde hun weg te zoeken. Nader overleg, ook tegen de achtergrond van deze bespreking op de synode, met deputaten kerkrecht is wenselijk.

De preses, br. Bouma, bedankt deputaten voor hun werk. In het bijzonder noemt hij deputaat Bezemer, die het deputaatschap na negen jaar dienst verlaat.

23 maart 2017

### **Artikel 36**

*Behandeling rapport commissie van beroep in predikantszaken*

#### **Materiaal:**

- rapport Commissie van beroep in predikantszaken (25-10-2016)

#### **Besluit 1:**

de commissie decharge te verlenen.

#### **Besluit 2:**

- a. opnieuw een commissie van beroep in predikantszaken te benoemen;
- b. de commissie de bevoegdheid te verlenen om op verzoek van een predikant bindende uitspraken te doen over besluiten die zijn kerkenraad op basis van artikel B14 tot en met B22 van de kerkorde heeft genomen;
- c. de commissie de bevoegdheid te verlenen om op gezamenlijk verzoek van een kerkenraad en zijn predikant bindende adviezen te geven in geschillen betreffende de naleving van de verbintenis tussen de kerk en de predikant;
- d. de commissie de bevoegdheid te verlenen op te treden als geschillencommissie voor de Vereniging Samenwerking Emeritering (VSE). De wijze waarop dit geschiedt wordt vanuit de VSE geregeld.

#### **Besluit 3:**

de commissie op te dragen volgens de generale regeling voor de rechtspraak in predikantszaken te werken.

#### **Besluit 4:**

de commissie voor de periode 2018-2020 een budget te verlenen van € 500 per jaar (totaal € 1.500).

Op de vraag van een afgevaardigde antwoordt ds. Harmannij dat bij besluit 2d de GS toestemming geeft aan de commissie om, op verzoek van VSE, op te treden als geschillencommissie voor de VSE, niet meer dan dat. De synode begeeft zich daarmee niet op het terrein van de VSE.

De vergadering stemt unaniem in met het voorstel van het moderamen.

1 juni 2017

**Artikel 37**

*Benoeming Commissie van beroep in predikantszaken*

**Besluit:**

op voordracht van het moderamen te benoemen als leden van de Commissie van beroep in predikantszaken:

C. van den Berg,	Amersfoort
J. Bolt,	Assen
C. van der Boom,	Vlaardingen
E. Bos,	Capelle aan den IJssel
C.H. de Haan,	Emmen (plaatsvervangend voorzitter)
J.R. Krol,	Nijkerk (voorzitter)
R.H. van Stenis-van Heukelum,	Rotterdam
A. Vermeer-Hordijk,	Barneveld
E. Woudt,	Hardenberg

Toegevoegd vanuit de CGK en NGK:

Vanuit de CGK:

H. van Eeken,	Delft
---------------	-------

Vanuit de NGK:

K. Muller,	Emmeloord
------------	-----------

Toegevoegd secretaris (geen lid van de Commissie):

H.M.C.W. Mudde-Blom,	Hilversum
----------------------	-----------

## HOOFDSTUK 4, OPLEIDING, ONDERZOEK EN DIENSTVERLENING

24 februari 2017

### Artikel 38

*Instelling RvT a.i. voor de Theologische Universiteit.*

De synode sprak in een besloten bijeenkomst over gerezen conflicten binnen de bestuursorganen van de Theologische Universiteit te Kampen.

Na afloop van deze bijeenkomst werd het volgende persbericht uitgegeven:

**PERSBERICHT** (24 februari 2017)

**Synode stelt interim Raad van Toezicht aan voor Theologische Universiteit Kampen  
ELSPEET – In een extra ingelaste vergadering kwam de generale synode van de  
Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) vandaag bijeen om te spreken over een  
bestuurskwestie binnen de Theologische Universiteit Kampen. Uitkomst van deze  
vergadering is dat de synode heeft besloten een interim Raad van Toezicht aan te stellen  
voor de TU Kampen.**

Aanleiding voor de extra zitting was het beroep dat het College van Bestuur van de TU Kampen eind januari op de synode deed om naar een oplossing te zoeken voor de in zijn ogen onwerkbaar situatie die was ontstaan met de Raad van Toezicht.

De synode heeft de situatie onderzocht om te komen tot herstel van de werksituatie in het belang van de universiteit. Uit het onderzoek kwam naar voren dat tussen het College van Bestuur en de Raad van Toezicht een onoverkomelijk verschil van inzicht is gerezen in de onderscheiden taken, rollen en verantwoordelijkheden. In de loop van het onderzoek, heeft de Raad van Toezicht gemeend een aangeboden oplossingsrichting niet te kunnen aanvaarden en besloten terug te treden en zijn mandaat terug te geven aan de generale synode.

Dit heeft de synode genoodzaakt om met spoed te overleggen over de ontstane situatie. Zij heeft besloten op korte termijn te voorzien in een interim Raad van Toezicht. Daarmee voldoet de synode aan de eisen van de overheid ten aanzien van het bestuur van de universiteit. Tevens kan deze interim Raad van Toezicht functioneren als aanspreekpunt voor de synode als het gaat om de rapporten die nog op de agenda staan. Ook zal deze interim Raad van Toezicht in de komende maanden leden werven voor een nieuw te benoemen Raad van Toezicht.

10 maart 2017

### Artikel 39

*Benoeming leden RvT a.i.*

De synode machtigde het moderamen om voor de Theologische Universiteit leden van een interim Raad van Toezicht te benoemen. De preses rapporteert dat dit inmiddels is gebeurd. Het betreft de volgende personen: L. Dijkema, L. Hordijk (voorzitter), ds. A.S. van der Lugt, ds. A. de Snoo en J. Westert. Het moderamen heeft daarbij het volgende persbericht doen uitgaan:

“Elspeet, 2 maart 2017

Interim Raad van Toezicht aangesteld voor Theologische Universiteit Kampen.

Het moderamen van de generale synode van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) heeft vijf personen benoemd tot lid van de (interim) Raad van Toezicht van de TU Kampen. Het betreft Leo Dijkema, Leen Hordijk, Simon van der Lugt, Arie de Snoo en Jan Westert.

De Raad van Toezicht van de TU Kampen was teruggetreden vanwege een onoverkomelijk verschil van inzicht met het College van Bestuur in de onderscheiden taken, rollen en verantwoordelijkheden. Daarom had de generale synode op 24 februari jongstleden besloten tot de instelling van een interim Raad van Toezicht (zie artikel 38).

Leo Dijkema is organisatiedeskundige, Leen Hordijk is emeritus hoogleraar en oud-directeur van wetenschappelijke instituten, Simon van der Lugt en Arie de Snoo zijn predikant, Jan Westert heeft ervaring als toezichthouder in het onderwijs. Leen Hordijk zal optreden als voorzitter.

De interim Raad van Toezicht zal functioneren als aanspreekpunt voor de synode als het gaat om de rapporten die op de agenda staan. Ook zal deze interim Raad van Toezicht in de komende maanden leden werven voor een nieuw te benoemen Raad van Toezicht”.

**Artikel 40**

*Behandeling TU algemeen*

**Materiaal:**

1. rapport van Raad van Toezicht (benoemd door de GS Ede 2014) en College van Bestuur van de Theologische Universiteit (31-10-2016);
2. jaarverslag Curatorium over 2016 (februari-2017);
3. brief van de deputaten financiën en beheer (9-02-2017).

**Besluit 1:**

het door de Raad van Toezicht uitgeoefende toezicht op het College van Bestuur, alsmede het verslag van Curatoren, goed te keuren en zowel de Raad van Toezicht als Curatoren decharge te verlenen.

**Besluit 2:**

het door het College van Bestuur onder toezicht van de Raad van Toezicht gevoerde algemeen bestuur en beheer van de Theologische Universiteit goed te keuren.

**Besluit 3:**

het door het College van Bestuur gevoerde financieel beleid en beheer alsmede het daarop uitgeoefende toezicht door de Raad van Toezicht goed te keuren.

**Besluit 4:**

de (nieuw te benoemen) Raad van Toezicht te machtigen:

- a. in naam van de kerken toezicht te houden op het bestuur en het functioneren van de Theologische Universiteit volgens de WHW en het Statuut, dit in nauwe samenwerking met de commissie van curatoren die door de synode wordt benoemd;
- b. verantwoordelijkheid te nemen voor de strategische positionering van de universiteit.

**Besluit 5:**

de bijdragen van de kerken voor de Theologische Universiteit in de jaren 2017 tot en met 2020 te bepalen op € 1.749.847 (2017), € 1.733.722 (2018), € 1.717.225 (2019) en € 1.700.097 (2020).

De loonkostenontwikkeling zal worden gecompenseerd.

Voor de behandeling van de onderwerpen betreffende de TU zijn op 20 april aanwezig:

- RvA a.i.: L. Dijkema, L. Hordijk, ds. A.S. van der Lugt, ds. A. de Snoo en J. Westert.
- CvB: J. de Jong en R. Kuiper.
- Regiegroep TU: H. den Boer (ambtelijk secretaris GTU), J. Zweers (secretaresse TU), E. Akkerman (communicatiemedewerkster + PR TU).
- Regiegroep GTU CGK: prof. H.G.L. Peels.
- Regiegroep GTU NGK: B. Vreugdenhil.
- Regiegroep GTU GB: T. van Campen.
- Curatorium: ds. P. van den Berg, ds.A.G. Bruijn, ds. A.M. de Hullu, C.G. Kruse
- Deputaten F&B: R. de Graaf en R. van Tatenhove.

De commissievoorzitter, br. J. van der Eijk, plaatst een paar introducerende opmerkingen.

Met het oog op de voorbereiding van deze middag zijn in maart werkafspraken gemaakt. De commissie heeft gesproken met de RvT a.i. en het CvB. In een bredere bijeenkomst, waarbij ook deputaten financiën en beheer en het curatorium aanwezig waren, is een en ander nader besproken. Dit heeft geleid tot aanscherping en verduidelijking van de voorstellen. De bespreking wordt opgedeeld in 5 blokken; TU algemeen (decharge, nieuwe opdrachten, budget), TU algemeen (statutenwijziging, incl. tekst bindingsformulier), GTU, Pio (post-initieel onderwijs) en Studiefinanciering.

In de bespreking wordt gevraagd naar besluit 4. Dit heeft geen betrekking op de plannen voor een GTU, maar betreft louter de huidige Theologische Universiteit.

De besluiten worden met algemene stemmen genomen.

20 april 2017  
24 november 2017

**Artikel 41**

*TU (statutenwijziging, incl. tekst bindingsformulier)*

**Materiaal:**

rapport van Raad van Toezicht en College van Bestuur van de Theologische Universiteit (31-10-2016)

**Besluit 1:**

de tekst van het Statuut van de Theologische Universiteit op de volgende punten aan te passen:

a. Artikel 15.3c

*(huidige tekst: voorgenomen benoemingen door het college van bestuur van universitair hoofddocenten en universitair docenten evenals onderzoekers met een aanstelling voor bepaalde tijd);*

Nieuwe tekst:

voorgenomen benoemingen door het college van bestuur van universitair hoofddocenten en universitair docenten

b. Artikel 19.1

*(huidige tekst: De senaat bestaat uit de gewoon hoogleraren.)*

Nieuwe tekst:

De senaat bestaat uit de gewoon en buitengewoon hoogleraren.

c. Artikel 19.2

*(huidige tekst: Buitengewoon hoogleraren, bijzonder hoogleraren, evenals universitair hoofddocenten en universitair docenten in volledige of niet volledige dienst kunnen op uitnodiging van de rector de vergaderingen van de senaat bijwonen en hebben daar adviserende stem.)*

Nieuwe tekst:

Bijzonder hoogleraren, evenals universitair hoofddocenten en universitair docenten in volledige of niet volledige dienst kunnen op uitnodiging van de rector de vergaderingen van de senaat bijwonen en hebben daar adviserende stem.

d. Artikel 23.5

Nieuwe tekst

Universitair hoofddocenten, als bedoeld in artikel 23.2, die reeds door de synode benoemd zijn op basis van een tenure-track gericht op een benoeming tot hoogleraar, kunnen door het college van bestuur worden benoemd tot hoogleraar. De benoeming behoeft de goedkeuring van de raad van toezicht, na advies van het curatorium. De eerstvolgende synode bekrachtigt de benoeming. Artikel 25.3 en 25.4 zijn onverminderd van toepassing.

e. Artikel 25.3

*(huidige tekst: De gewoon hoogleraren, universitair hoofddocenten en universitair docenten, hetzij met een aanstelling voor onbepaalde tijd hetzij met een aanstelling voor bepaalde tijd, zullen bij aanstelling een door de generale synode vastgesteld ondertekeningsformulier tekenen als blijk van instemming met de leer van de Heilige Schrift, zoals die in de belijdenisgeschriften van de kerken is samengevat, en van hun bereidheid om deze zuivere leer te onderwijzen en tegen dwalingen te verdedigen.)*

Nieuwe tekst:

De gewoon hoogleraren, buitengewoon hoogleraren, universitair hoofddocenten en universitair docenten, hetzij met een aanstelling voor onbepaalde tijd hetzij met een aanstelling voor bepaalde tijd, zullen bij aanstelling een door de generale synode vastgesteld bindingsformulier tekenen als blijk van instemming met de leer van de Heilige Schrift, zoals die in de belijdenisgeschriften van

de kerken is samengevat, en van hun bereidheid om deze zuivere leer te onderwijzen en tegen dwalingen te verdedigen.

f. Artikel 32.2

Nieuwe tekst:

Het college van bestuur kan besluiten tot de instelling van één of meer bijzondere leerstoelen aan de universiteit. Een besluit behoeft goedkeuring van de raad van toezicht, na ingewonnen advies van het curatorium.

**Besluit 2:**

onderstaande tekst van het Bindingsformulier vast te stellen:

BINDINGSFORMULIER voor docenten aan de Theologische Universiteit die in vaste dienst staan.

Wij ondergetekenden, docenten in vaste dienst aan de Theologische Universiteit van de Gereformeerde Kerken in Nederland, verklaren van harte in te stemmen met de leer van de Bijbel, zoals die door de Gereformeerde Kerken in Nederland wordt beleden in de Nederlandse Geloofsbelijdenis, de Heidelbergse Catechismus en de Dordtse Leerregels.

Wij beloven de kerken voor te gaan in het spreken en leven vanuit dit ene evangelie. Wij beloven de waarheid van Gods woord openlijk uit te dragen, en te handhaven tegenover misleidende denkbeelden die binnen de kerk of uit de wereld opkomen.

Wanneer wij op een onderdeel van de leer verschil ervaren tussen de leer van de Bijbel en de inhoud van de genoemde belijdenisgeschriften, en onze moeite niet kan worden weggenomen, zullen wij onze bezwaren ter beoordeling voorleggen aan de bevoegde instanties binnen de Theologische Universiteit en de kerkelijke vergaderingen.

Wanneer er vragen rijzen over onze eigen opvattingen of gedragingen, zijn wij eveneens bereid om ons tegenover de bevoegde instanties binnen de Theologische Universiteit en de kerkelijke vergaderingen te verantwoorden.

Wij zullen ons in beide gevallen houden aan de aanwijzingen van de bevoegde instanties binnen de Theologische Universiteit en de kerkelijke vergaderingen.

Datum en ondertekening.

Op 20 april worden het bindingsformulier en de wijzigingen in artikel 19 en 25 van het statuut behandeld. De wijzigingen betreffen onder meer de plaats van de buitengewoon hoogleraar. Deze vervult een door de universiteit zelf gecreëerde en bekostigde leerstoel. Om die reden is het logisch dat de betrokkenen lid zijn van de senaat en daar ook stemrecht hebben.

Bij de bespreking maakt een afgevaardigde bezwaar tegen de tekst van het bindingsformulier, dat zijns inziens ruimte geeft om een afwijkende mening uit te dragen. Dit bezwaar vindt geen weerklank in de vergadering omdat de docent belooft zich te zullen houden aan de aanwijzingen van de bevoegde instanties. De tekst hoeft daarom niet aangescherpt te worden. Dat zou ook niet mogelijk zijn, omdat hier het algemene bindingsformulier wordt gevolgd dat door de GS Ede 2014 is vastgesteld.

De besluiten worden vervolgens met één stem tegen genomen.

24 november 2017

Op 24 november worden de overige wijzigingen in het Statuut behandeld.

Aanwezig zijn de brs. L. Hordijk en ds. A. Koster (namens RvT), R. Kuiper, J. de Jong en H. den Boer (namens CvB) en R. de Graaf (namens F&B).

Br. Hordijk licht toe dat door de voorgestelde wijzigingen het statuut meer aansluit bij de regelingen die gelden voor andere universiteiten. Ook maakt het de TU minder afhankelijk van het toevallig beschikbaar zijn van een synodevergadering. Zo voldoet het statuut aan de wettelijke voorschriften, terwijl ook de kerkelijke betrokkenheid bij de universiteit gewaarborgd blijft. Bij artikel 23.5 wordt daarom opgemerkt dat de RvT en het curatorium een prominente rol krijgen bij de tussentijdse benoeming van hoogleraren, wanneer die eerder door de synode zijn benoemd als UHD op basis van een tenure-track.



Verder worden nog enkele redactionele wijzigingen voorgesteld en aanpassingen in de artikelen 15.3c en 32.2.

Geen van de afgevaardigden vraagt bespreking van de voorgestelde wijzigingen, waarmee deze zijn vastgesteld. Voor de nieuwe tekst van het statuut, zie bijlage 4-1.

Wel wordt opgemerkt dat voortgaande bezinning op de relatie tussen de universiteit, als zelfstandige wetenschappelijk instelling met een eigen wettelijk kader, en de kerken nodig is. Hoe kan de generale synode, als opdrachtgever namens de kerken, snel inspelen op ontwikkelingen als ze maar eens in de drie jaar bijeenkomt? Ook worden vragen gesteld over de rol van het curatorium bij een verandering in het studieprogramma (nieuwe hermeneutiek) en over het benoemingsbeleid met betrekking tot personen die geen lid zijn van een van de drie kleine gereformeerde kerkgemeenschappen.

20 april 2017

## **Artikel 42**

*TU / GTU*

### **Materiaal:**

1. rapport van de Regiegroep GTU: *Samen verder, in Zijn dienst* (07-11-2016);
2. oplegnotitie van de Raad van Toezicht bij het Rapport van de Regiegroep, met als bijlage advies van de Universiteitsraad;
3. brief van deputaten financiën en beheer (09-02-2017);
4. brief van de GK Kampen-Zuid (mede namens de GK Kampen-Noord), inzake de consequenties van vertrek van de TU uit Kampen (03-01-2017);
5. brief van de GK Leiden met opmerkingen over het rapport van de Regiegroep GTU (ongedateerd);
6. aanvullende notitie GTU-rapport van de Colleges van Bestuur van de TU Apeldoorn en de TU Kampen en van het bestuur van de Nederlands Gereformeerde Predikantenopleiding, inzake o.m. rechtspersoonlijkheid.

### **Besluit 1: Vorming GTU**

goedkeuring te hechten aan het voorstel tot vorming van een Gereformeerde Theologische Universiteit.

### **Besluit 2: Preambule**

in te stemmen met de preambule waarin het gereformeerd karakter van de Gereformeerde Theologische Universiteit wordt geborgd.

Grond:

de in het rapport voorgestelde Gereformeerde Theologische Universiteit brengt erfgenamen van de Reformatie en de Afscheiding mét hun opleidingen bij elkaar. Zo wordt een sterke basis gelegd om gezamenlijk de gereformeerde theologie te beoefenen en verder te ontwikkelen, in gesprek en confrontatie met beoefenaars van de theologie in het algemeen en dienstbaar aan kerk en wereld in de tijd waarin wij nu leven.

### **Besluit 3: Overdracht**

in te stemmen met de overdracht van de Theologische Universiteit aan de door de synode aan te wijzen rechtsopvolger.

Grond:

de oprichting van een nieuwe universiteit vereist de bereidheid de bestaande organisaties op te geven. De komst van de GTU betekent dat onze kerken de 'kerkelijke opleiding voor de dienst van het Woord' kunnen toevertrouwen aan de nieuwe organisatie, samen met de opleidingen van CGK en NGK.

### **Besluit 4: Uitwerking**

aan de Raad van Toezicht en het College van Bestuur de opdracht te geven, de bestuurlijke, financiële en juridische vormgeving van de GTU in goed overleg met de andere partners uit te werken met inachtneming van de volgende kaders:

- a. de besluiten 1 en 2 vormen de basis;
- b. de betrokkenheid bij en de verantwoordelijkheid van onze kerken voor de GTU en in het bijzonder voor onze predikantenopleiding en onze benoemingen is maximaal gewaarborgd en in overeenstemming met het kerkrecht van de betrokken partijen; de bevoegdheden en

- verantwoordingsplicht van de te benoemen ledenraad moeten duidelijk zijn; de taken die het huidige curatorium heeft moeten zowel voor de bachelor als voor de predikantsmaster duidelijk ergens belegd zijn;
- c. de voorgenomen fusie wordt zodanig vormgegeven dat de nieuwe instelling op de niveaus van onderwijs, onderzoek, valorisatie en governance een mede door de overheid erkende en bekostigde universitaire instelling is;
  - d. de nu nog uiteenlopende kerkelijke quota worden bij oprichting van de GTU geharmoniseerd tot een voor alle partners gelijk quotum per ziel. Daarnaast zijn de GKv bereid een extra GTU-bijdrage te verlenen die de initiële kosten van de vorming van de GTU dekt en die over de eerste zes jaren na de oprichting wordt verdeeld. De omvang van de bijdrage is door deputaten financiën en beheer in overleg met de Raad van Toezicht bepaald;
  - e. in het kader van besluit 1 heeft deelname aan de GTU ook vanuit de Gereformeerde Bond hartelijke instemming, maar de synode hecht er aan dat nog wordt doorgesproken over de positie van de Gereformeerde Bond in de ledenraad, mede in verband met het niet structureel financieel bijdragen voor de GTU;
  - f. er wordt – in lijn met wat in het rapport *Samen verder, in Zijn dienst* is voorgesteld – een vestigingsplaats gekozen die maximale voorwaarden schept voor de verdere ontwikkeling van de nieuwe instelling, waarbij ook de huidige vestigingsplaatsen tot de mogelijkheid behoren;
  - g. de inrichting van statuten en reglementen biedt maximale ruimte voor het functioneren van de instelling en voor haar verdere groei, bijvoorbeeld door het ontwikkelen van nieuwe opleidingen en/of doordat nieuwe partners zich aan haar verbinden.

Grond:

de synode wil degenen die het plan voor de GTU verder gaan uitwerken de nodige speelruimte, armslag en vooral vertrouwen geven. Daar komt bij dat de synode er aan hecht dat het proces geen onnodige vertraging oploopt. De bijdrage van de GKv is door deputaten financiën en beheer, de RvT en het CvB vastgesteld op basis van de afbouw van de huidige quotaverschillen tussen de partners in een periode van zes jaar vanaf de oprichting van de GTU (het eerste gezamenlijke collegejaar).

**Besluit 5: Afronding**

zich bereid te verklaren de synode voorlopig te sluiten, om zodra de uitwerking gereed is en alle noodzakelijke overleg heeft plaatsgevonden, de besluitvorming rond de oprichting van de GTU af te ronden.

Grond:

de Raad van Toezicht en het College van Bestuur hebben tijd nodig om e.e.a. uit te werken, overleg te hebben met partners, de overheid en eigen gremia. Het resultaat ervan behoeft goedkeuring van de synode, die daarmee vaststelt dat het ontwerp binnen de gestelde kaders zijn beslag heeft gekregen. Tevens benoemt de synode dan de leden voor de ledenraad en voor het curatorium.

De preses merkt op dat het moderamen van het deputaatschap kerkorde het verzoek heeft gekregen om in deze vergadering advies te mogen uitbrengen over de keuze die door de regiegroep is gemaakt aangaande het bestuursmodel. Het moderamen heeft hierover overleg gevoerd met de RvT a.i. Het verzoek heeft de synode heel laat bereikt en is dus onvoldoende voorbereid om hierover plenair te discussiëren. Het voorstel van het moderamen is daarom om er niet op in te gaan. Wel komt de RvT a.i. naar aanleiding hiervan met een aanpassing van de besluittekst. Aan besluit 4b wordt toegevoegd: “en in overeenstemming met het kerkrecht van de betrokken partijen”. Hiermee wordt vastgelegd dat in het vervolgtraject, na het voorlopige besluit over de GTU, de RvT a.i. en vertegenwoordigers van de regiegroep aandacht zullen schenken aan de kerkrechtelijke voorwaarden die er aan verbonden zijn. Met andere woorden. het gesprek hierover zal met het deputaatschap kerkorde en andere deskundigen nader gevoerd moeten worden.

Een aantal afgevaardigden wenst toch nu al het advies van deputaten kerkorde te horen.

Over dit verzoek wordt gestemd; 14 stemmen voor, 2 onthoudingen en 15 tegen, waarmee het verzoek is verworpen.

Voorafgaande aan de verdere bespreking vertelt de voorzitter van de RvT a.i., br. L. Hordijk, hoe zij hun best gedaan hebben om in korte tijd alles te lezen wat op tafel lag. Het heeft de nodige tijd en overleg gekost om een stuk te produceren waarover gestemd kan worden. De oude RvT wordt bedankt voor hun werk. Veel daarvan is overgenomen.

De voorzitter van het CvB, prof. R. Kuiper, benadrukt dat we nog midden in een proces zitten. Er is veel voorwerk gedaan door de regiegroep. We staan nu voor de beslissing om verder te gaan, maar dit is zeker niet de laatste stap in het proces. Daarom geeft hij in overweging om de synode voorlopig te sluiten, zodat later alsnog een definitief besluit kan worden genomen. Vandaag is wel een belangrijk moment, omdat het principebesluit nu moet vallen. De kerkgemeenschap is gebaat bij een brede theologische universiteit. Dat geeft groei en verbreding van de opleiding. De GTU, als levensbeschouwelijke universiteit, brengt voorkeurspartners samen. De afgelopen twee jaar is in grote eenstemmigheid gewerkt. De betrokkenheid van de kerken blijft van groot belang. De coöperatievorm bleek echter niet werkbaar. Er is gekozen voor een vereniging. Een kerkelijke instelling is zijns inziens niet een goede vorm om met drie kerkgemeenschappen een theologische universiteit te vormen.

In de bespreking wordt duidelijk dat meerdere afgevaardigden blij zijn met de komst van een GTU. Natuurlijk komt ook de positie van de Gereformeerde Bond aan bod, evenals de financiën. Waarbij wordt opgemerkt dat wie veel gekregen heeft, ook veel kan geven. Toch zijn er vragen bij de bijdragen vanuit de deelnemende kerken. Die zijn niet evenwichtig verdeeld. Verder wordt gevraagd waarom er twee predikantsmasters moeten komen. Is dat nog wel van deze tijd? Als je in het buitenland naar de kerk gaat, zit je blijmoedig met allerlei denominaties in dezelfde kerk, in tegenstelling tot in het thuisland. Wordt de GTU wel voldoende robuust of is dit na een aantal jaren toch weer kwetsbaar? Ook over de toekomstige vestigingsplaats zijn vragen.

De voorzitter van de RvT, br. Hordijk, reageert op de gemaakte opmerkingen en gestelde vragen. Het voorstel is om te komen tot een GTU, op basis van de preambule. Met de besluiten 1 t/m 3 wordt hiervoor groen licht gegeven. Dit vraagt verdere uitwerking zoals aangeduid in besluit 4a t/m g. Nog niet alles is daarbij helder. Wanneer die helderheid er te zijner tijd wel is, kan de synode haar oordeel geven. Nu zetten we een grote stap, waarna de verdere uitwerking kan volgen. De predikantsmasters kennen elk een curatorium, benoemd door de betreffende kerkgemeenschappen. Zo blijven de kerken direct verbonden aan hun predikantenopleiding. Het kan dat er op termijn één predikantsmaster komt, maar dat heeft tijd nodig. Het bij elkaar zijn heeft al positieve effecten op beide kerkgemeenschappen.

Br. Van Tatenhove (F&B) adviseert namens deputaten financiën en beheer positief over de nu voorliggende voorstellen. Bij het gekozen verenigingsmodel passen ook gelijke bijdragen door de deelnemers. Wel zijn de GKv bereid om een extra bijdrage te geven, die uiteraard uit de quota moet worden opgebracht. Hoe het exact gaat uitpakken in de quota, is nog niet helemaal helder.

Prof. R. Kuiper (CvB) weet niet of de GTU voldoende robuust wordt, maar hij hoopt van wel. De GTU blijft een kleine instelling, maar wel met groeimogelijkheden. De Gereformeerde Bond hoort er bij. Dat onderstreept het karakter van de gereformeerde universiteit. De Bond is echter geen oprichtend lid, dat zijn de drie kerkgemeenschappen, GKv, CGK en NGK.

De bestuursvorm is in de regiegroep uitgebreid besproken en onderzocht. Zo ook de mogelijkheid van een kerkelijke instelling als organisatiemodel. Dit werd een heel ingewikkelde zaak, want hoe kom je tot besluiten met kerkelijke vergaderingen, vanuit drie kerkgemeenschappen? De overheid wil graag een transparant geheel. De gekozen verenigingsvorm heeft de instemming van de overheid en garandeert maximale betrokkenheid van de kerken. Het CvB is overigens gaarne bereid om conform besluit 4b in overleg te treden met deputaten kerkorde over de implicaties van het vigerende kerkrecht voor de keuze van de bestuursvorm.

Naar de mogelijke vestigingsplaats is een en andermaal gekeken. Om het gezamenlijke proces te laten slagen is het niet aan te bevelen te kiezen voor een van de huidige vestigingen. Utrecht biedt goede mogelijkheden.

Br. Heij dient een amendement in op de grond onder besluit 3, om dit te laten luiden: "De oprichting van een nieuwe universiteit vereist de bereidheid de bestaande organisaties op te geven. De komst van de GTU betekent dat onze kerken de 'kerkelijke opleiding voor de dienst van het Woord' kunnen toevertrouwen aan de nieuwe organisatie, samen met de opleidingen van CGK en NGK."

(Oorspronkelijke tekst: De komst van de GTU betekent niet dat onze kerken de 'kerkelijke opleiding voor de dienst van het Woord' kwijt raken, maar de kerken brengen haar, met de opleidingen van de CGK en de NGK, onder in de nieuwe organisatie.)

Ds. Dreschler stelt voor 4f aan te vullen met "waarbij ook de huidige vestigingsplaatsen tot de mogelijkheden behoren".

Beide amendementen worden door de RvT a.i. overgenomen.

Bij de stemming blijkt dat alle voorstellen algemene instemming hebben.

De preses acht dit een zeer bijzonder moment. De eenstemmigheid is ontroerend. Hij gaat voor in dankgebed en laat zingen Ps. 18:15.

Naar de aanwezige brs. van de CGK en NGK spreekt hij de hoop uit dat ook de CGK in hun nog komende vergadering eenzelfde positief besluit zullen nemen. Wat zullen we dan met elkaar blij zijn. Ook de CGK zijn van harte welkom in de GTU. We hebben u, als brs. in de Here, nodig vanwege uw inhoudelijke bijdrage en theologische deskundigheid. Psalm 18, waaruit we zongen, zegt 'Ik heb u lief van ganser harte, Here'. We delen met elkaar die liefde.

De preses bedankt de RvT en het CvB. In korte tijd is veel werk verzet. Ook de synodecommissie wordt in die dank betrokken.

24 november 2017

### **Artikel 43**

#### *Nabeschouwing GTU*

Aanwezig zijn de brs. L. Hordijk en ds. A. Koster (namens RvT), R. Kuiper, J. de Jong en H. den Boer (namens CvB) en R. de Graaf (namens F&B).

Prof. R. Kuiper had graag een andere aanleiding gezien om de GS toe te spreken. Het is zeer teleurstellend dat er na twee jaar van gesprekken een einde aan een droom is gekomen. Van harte is ingegaan op de uitnodiging van de CGK om te komen tot een gemeenschappelijke Gereformeerde Theologische Universiteit, waarbij op verzoek van de CGK ook de Gereformeerde Bond in de PKN is betrokken. Het daarop volgende proces heeft veel van betrokkenen gevraagd. De uiteindelijke afwijzing van de voorstellen door de CGK-synode wordt ervaren als een gemiste kans voor de gereformeerde theologiebeoefening. In Kampen is er alom grote teleurstelling en onbegrip.

In de terugblik wordt stilgestaan bij het feit dat de CGK-synode in twee besloten zittingen heeft vergaderd. Na de eerste zitting is nogmaals bevestigd dat de kerkelijke zeggenschap over de eigen predikantsmaster zou blijven bestaan. De CGK synodecommissie heeft een eenduidige stem gevraagd van de betrokken gremia in eigen kring, maar die bleek er niet te zijn. Uitlatingen van collega's van de TUA hebben niet bijgedragen aan een positieve besluitvorming. De huidige samenwerking verloopt goed, maar komt hiermee wel onder druk te staan. Het voelt of de verlovings is verbroken, maar we wel "gewoon vrienden moeten blijven". Over de persverklaring is het nodige te zeggen. De opmerking over de ledenraad klopt gewoon niet en verontrusting over besluitvorming rond MVeA is vreemd gezien de bestaande samenwerking met de NGK, waardoor in Apeldoorn ook vrouwen voor het predikantschap binnen de NGK kunnen worden opgeleid. De schriftvisie, verwoord in de preambule, is door iedereen aanvaard, maar in de persverklaring wordt getwijfeld aan de integriteit van de TUK. Helaas spreekt de CGK met verschillende monden. Die verdeeldheid binnen de CGK was bekend, maar er zou samengewerkt worden, omdat we samen gereformeerd willen zijn en elkaar niet willen beconcurreren.

In een afsluitende vergadering van de regiegroep is verwezen naar het slot van Habakuk 3: "Al zal de vijgenboom niet bloeien...". Er is afgesproken dat de naam GTU niet gebruikt zal worden voor andere projecten van een van de partners. De preambule blijft voor alle partners beschikbaar. Ook het gezamenlijk ontwikkelde bachelor-programma kan door alle partners gebruikt worden bij de herziening van het eigen programma. Het overleg met de TUA wordt niet stilgelegd, maar de TUK trekt wel haar eigen plan.

De TUK draait goed, maar er zijn vragen rond de continuïteit en de inbedding van de universiteit in de academische omgeving. De GTU was daarop een antwoord. Deze vragen zullen opnieuw van een antwoord moeten worden voorzien. Het belang van samenwerking blijft en de bredere theologie beoefening blijft als idee bestaan. De TUK gaat de ruimte nemen voor een nieuwe bezinning en de ontwikkeling van een strategische visie. Samen met de NGK, nu hun predikantenopleiding geïntegreerd gaat worden in de TUK, een ontwikkeling waar de TUK zeer blij mee is.

Prof. Hordijk meldt dat een bijeenkomst georganiseerd zal worden waar de RvT, het curatorium en het CvB zich met die bezinning op de toekomst bezig zullen houden. Ook de onderlinge verhoudingen en verantwoordelijkheden komen dan aan de orde.

In reactie op vragen/opmerkingen zegt prof. Kuiper dat hij niet verwacht dat een vervroegde synode nodig is. Over ruim twee jaar is er al weer een synode. De NGP is uitgenodigd voor een verkenning hoe

hun opleiding geïntegreerd kan worden in de TUK. Hierbij wordt geen verenigingsmodel voorzien, daar de kerken samen op weg zijn naar vereniging. Het contact met de Gereformeerde Bond was een goede ervaring die hij graag wil behouden. Samenwerking met het Hersteld Hervormd Seminarie ligt niet voor de hand omdat dat seminarie geïntegreerd is in de VU. Een gesprek over de verdere samenwerking met de TUA staat op de agenda.

Bij de vraag hoe dit alles zo heeft kunnen gebeuren oppert prof. Kuiper de gedachte dat het misschien te weinig een geestelijk proces is geweest. Hadden we niet meer moeten bidden? En hadden we niet meer de gezindheid van Christus moeten zoeken? En was er wellicht te weinig contact vanuit de regiegroep met het CvB/curatorium van de TUA? Anderzijds komt de -ongeadresseerde- opmerking over de Kamper theologen in de persverklaring van de CGK erg uit de lucht vallen en is die opmerking in Kampen hard aangekomen. Ook wijst een afgevaardigde erop dat in het proces aan veel voorwaarden is voldaan. De huidige situatie geeft ook ruimte. Er is bij de TUK hoop om verder te groeien onder andere condities en met andere partners. Al wordt het als heel pijnlijk ervaren dat TUK en TUA gescheiden optreden, bijvoorbeeld in buitenlandse contacten.

Op de suggestie of het moderamen ook contact moet zoeken met het moderamen van de CGK reageert ds. Wisselink negatief. Dat is formeel niet mogelijk, omdat na vandaag deze synode ophoudt te bestaan. Verder contact hierover zal moeten gaan tussen DKE en deputaten Eenheid van de CGK. Om voor deze zaak, en bijvoorbeeld ook voor het afdoen van reacties op het MVeA-besluit, de synode nog niet te sluiten wordt door het moderamen sterk ontraden. Dat zou deze synode al gauw het verwijt opleveren van zelfcontinuering en zelfrechtvaardiging.

De preses rondt de bespreking af en wenst het CvB en de RvT veel wijsheid toe.

20 april 2017

#### **Artikel 44**

*TU/ Studiefinanciering*

##### **Materiaal:**

1. rapport van de Raad van Toezicht van de Theologische Universiteit, *Kerkelijke Studiefinanciering*, vergezeld van een alternatief voorstel van het College van Bestuur (21-12-2016);
2. voorstel van de Raad van Toezicht a.i. en het College van Bestuur (07-04-2017);
3. brief van de classis Zwolle met bezwaar tegen besluit RvT TU inzake studiefinanciering (09-02-2017).

##### **Besluit 1:**

decharge te verlenen aan het Bureau Studiefinanciering en de door de GS Ede 2014 benoemde Raad van Toezicht voor het gevoerde financiële beleid en beheer en het uitgeoefende toezicht daarop over de jaren 2013 tot en met 2015.

##### **Besluit 2:**

het voorstel voor een nieuwe vorm van studiefinanciering goed te keuren (zie bijlage 4-2) en de Raad van Toezicht opdracht te geven om een daarop toegesneden reglement op te stellen in samenspraak met het Bureau Studiefinanciering.

##### **Besluit 3:**

vanaf 2018 een jaarbedrag van € 144.000 (geïndexeerd) ter beschikking te stellen, waarbij de thesaurier het beschikbare bedrag geheel kan inzetten voor ondersteuning van studenten.

De voorgestelde besluiten worden zonder bespreking met algemene stemmen genomen.

29 juni 2017

#### **Artikel 45**

*Vaststelling Statuut Bureau Studiefinanciering*

##### **Materiaal:**

rapport Raad van Toezicht TU (10-01-2017)

##### **Besluit:**

het statuut voor het Bureau Studiefinanciering gewijzigd vast te stellen (zie bijlage 4-3).

Zonder bespreking wordt dit besluit met algemene stemmen genomen.

20 april 2017

16 juni 2017

#### **Artikel 46**

*Behandeling voorstel post-initieel onderwijs.*

#### **Materiaal:**

- Rapport van de Raad van Toezicht en het College van Bestuur van de Theologische Universiteit (31-10-2016).

#### **Besluit 1:**

- a. dat alle predikanten die na 1 september 2016 voor het eerst in hun ambt zijn bevestigd een voorgeschreven traject van post-initiële vorming dienen te volgen;
- b. de Raad van Toezicht en het College van Bestuur op te dragen om zorg te dragen voor de coördinatie en uitvoering van een goed functionerende permanente educatie met inachtneming van de volgende kaders:
  1. de Theologische Universiteit (TU) biedt een post-initiële opleiding (PiO) aan, waar mogelijk en wenselijk in samenwerking met andere geaccrediteerde aanbieders;
  2. de TU stelt het programma vast in de weg van een jaarlijks overleg met de predikantenvereniging en Steunpunt Kerkenwerk (SKW), waarbij ook de verlangens en feedback van kerkenraden en predikanten overwogen en verwerkt worden;
  3. de TU laat de registratie van behaalde punten EC over aan het SKW, in samenwerking met de Predikantenvereniging.
- c. er met instemming kennis van te nemen dat de post-initiële vorming drie fasen omvat:
  - fase 1 (maximaal 2 jaar): mentoraat (via SKW) en terugkomdagen (4 per jaar – aanbieder: PiO/TU);
  - fase 2 (jaar 2-5): herneming van en voortbouwen op het profiel van de initiële opleiding (gemiddeld per jaar 4 EC (European Credit/ 1 credit is 28 studie-uren) voorgeschreven, 1 EC vrije ruimte, d.w.z. door predikant zelf samen te stellen) (aanbieder: PiO/TU);
  - fase 3 (jaar 6 en later): cycli van 5 jaar waarin het profiel van de initiële opleiding onderhouden wordt maar daarnaast verdiepende theologische scholing plaatsvindt (gemiddeld per jaar 3,5 EC voorgeschreven – 1,5 EC vrije ruimte) (aanbieder: PiO/TU en anderen).

#### **Besluit 2:**

de kerkenraden op te roepen hun predikanten te stimuleren tot actieve deelname aan de post-initiële vorming, erop toe te zien dat de predikanten die na 1 september 2016 voor het eerst in hun ambt zijn bevestigd deelnemen aan het voorgeschreven traject van post-initiële vorming, en hen daartoe met tijd en financiële middelen te faciliteren.

#### **Gronden:**

1. Predikanten zijn vanwege hun ambt geroepen tot levenslange vorming tot geschikt instrument van Christus' Geest. Bovendien vergt hun professionaliteit in de huidige samenleving dat zij – na een via een initiële opleiding verkregen startbekwaamheid – een traject van levenslang leren aangaan.
2. De generale synode is eindverantwoordelijk voor de opleiding tot predikanten aan de Theologische Universiteit, die sinds de invoering van een nieuwe master nadrukkelijk is opgezet volgens de nu gebruikelijke onderwijskundige principes. Die impliceren dat een in de initiële opleiding verworven startbekwaamheid in een daarop voortbouwend post-initieel traject wordt uitgebouwd.
3. Deze bestaande verantwoordelijkheid impliceert vervolgens dat de generale synode dit post-initiële onderwijs nu ook verplicht stelt voor predikanten die volgens deze nieuwe principes zijn opgeleid. In overeenstemming met de generale regeling predikantszaken, met name de artikelen D10-D14, worden de betreffende predikanten daarom geacht actief deel te nemen aan de post-initiële vorming;
4. Zowel predikanten zelf als kerkenraden dragen voor deze vorming verantwoordelijkheid.
5. In de context van het Gereformeerde kerkverband vereist dit samenwerking in het kader van de beroepsvereniging, van SKW en van de TU.
6. De vrucht van de nadrukkelijke profilering van de predikantenopleiding aan de TUK als wetenschappelijke beroepsopleiding (met primaire aandacht voor de praktijken van het predikantschap en de persoonlijke vorming) verdient het behouden te blijven, en moet het blijvende kader vormen voor de noodzakelijke verdieping van theologische vakkennis.

7. Andere aanbieders van post-initieel onderwijs kunnen specifieke kundigheden bezitten die het waard zijn te benutten, terwijl samenwerking synergievoordelen oplevert.
8. SKW combineert een specifiek kerkverbandelijk karakter en deskundige betrokkenheid op predikanten met de nodige objectiviteit en afstand en vormt daarom de aangewezen instantie om behaalde EC-punten te registreren.

De bespreking op 20 april concentreert zich op het verplichte karakter van dit programma.

Dat voortgaande educatie nodig is, is geen discussiepunt. Maar om dit verplicht te stellen en centraal te regelen wel. Ook wordt gesuggereerd dat de TU hiermee aan gedwongen winkelnering doet. Predikanten kunnen toch ook bij andere instellingen aanvullende kennis opdoen? Zo komen bijvoorbeeld PKN-predikanten in Kampen. Anderen zijn juist wel voor die verplichting. In de generale regeling predikantszaken is het onderwerp permanente educatie vastgelegd. Maar zonder verplichting, waarmee het vrijblijvend kan worden.

Het registreren van de studiepunten door SKW is niet een vraag die de synode moet stellen. Dat zou de TU zelf moeten doen, of dit vragen aan SKW om bij te houden.

Prof. Kuiper (CvB) reageert op de gemaakte opmerkingen. Het opzetten van nascholing/bijscholing is door de GS Amersfoort-C (2005) nadrukkelijk gevraagd. Kampen kent nu de PEP opleiding. Het moet uit de sfeer van vrijblijvendheid worden gehaald, overigens zonder sancties te stellen bij nalatigheid. De nieuwe regeling, ontwikkeld in samenwerking met SKW en de predikantenvereniging, gaat gelden voor studenten die nu in Kampen worden klaar gestoomd. De TU heeft de voorkeur om de registratie onder te brengen bij SKW.

In de tweede ronde wordt gevraagd te verwijzen naar en aan te sluiten bij de GRP. Ook moet duidelijk zijn voor wie de regeling geldt. Iemand bepleit om de registratie onder te brengen bij de PV.

Geconcludeerd wordt dat iedereen het voorstel op hoofdlijnen steunt en dat de CvB de strekking van de discussie heeft begrepen. Er komt een nieuwe tekst van het voorstel dat in een later stadium alsnog vastgesteld zal worden.

In de bespreking op 16 juni geeft ds. Wisselink namens het moderamen een toelichting. Beide besluiten zijn in een eerdere bespreking al voorlopig genomen. In die bespreking bleef hangen de rol van de synode, en het verplichtend karakter van het programma. Het is de wens van de TU om van de synode wel een uitspraak te hebben over de opzet van de PIO, zonder dat de synode het programma vastlegt. De besluiten zijn zo geformuleerd dat er kaders zijn aangegeven waarbinnen de TU de ruimte heeft voor nadere invulling.

Bij enkele afgevaardigden zijn er wat vragen over de formulering. Als je iets voorschrijft, welke ruimte is er dan nog? En is de TU nu de enige aanbieder?

Ds. Wisselink antwoordt dat we niet meer doen dan het uitspreken dat post-initiële vorming nodig is en dat de kerken en predikanten daar actief mee bezig moeten zijn. De TU is niet de enige aanbieder (besluit 2, grond 7). Predikanten kunnen zelf hun programma nader invullen.

De besluiten worden met algemene stemmen genomen.

29 juni 2017

#### **Artikel 47**

*Instelling bijzondere leerstoel Lutherana*

#### **Materiaal:**

1. brief van het College van Bestuur van de TU Kampen met het verzoek tot instelling van een bijzondere leerstoel (15-06-2017);
2. Reglement voor bijzondere leerstoelen aan de TU;
3. Doelstellingen uit Statuten Kooiman-Boendermaker-Luther Stichting;
4. Structuurrapport bijzondere leerstoel voor Lutheronderzoek aan de Theologische Universiteit te Kampen;
5. Verklaring positief advies Raad van Toezicht (13-06-2017).

#### **Besluit:**

goedkeuring te hechten aan de instelling van de bijzondere leerstoel "Kooiman-Boendermaker leerstoel voor Luther en de geschiedenis van het (Nederlandse) lutheranisme".

Van de TU zijn aanwezig de brs. prof. E.A. de Boer en J. de Jong  
Van de RvT a.i. is aanwezig br. L. Dijkema

Br. De Jong licht het verzoek toe en gaat daarbij ook in op gestelde vragen. Deze onderzoekplaats was tot voor kort ondergebracht bij de VU. De VU heeft, uit zakelijke overwegingen, het beleid om leerstoelen voor kleine vakgebieden af te stoten. Vandaar dat de termijn voor deze leerstoel niet is verlengd. De kosten worden betaald door de stichting vanwaar deze leerstoel uitgaat. Die stichting zorgt ook voor een wetenschappelijk curatorium, dat toezicht houdt. De synode moet slechts besluiten tot vestiging van deze leerstoel in Kampen. In samenspraak met de stichting en het CvB wordt in een volgend stadium overgegaan tot benoeming van de bijzonder hoogleraar, waarbij de RvT en het curatorium van de TU wel betrokken worden. De benoeming geldt in beginsel voor een periode van zes jaar. Prof. De Boer vertelt dat W.J. Kooiman een grote Luther-kenner was. Nu de leerstoel bij de VU verdwijnt, is dit een uitgelezen kans om in het Reformatiejaar de aandacht voor Luther binnen de calvinistische traditie van Kampen/GTU een plaats te geven. De TU is blij met deze uitbreiding van het onderzoek naar de eerste periode van de Reformatie.

Hierop wordt het voorstel met algemene stemmen aanvaard.

29 juni 2017

#### **Artikel 48**

*Eindrapportage Raad van Toezicht a.i. TU Kampen.*

#### **Materiaal:**

- Eindrapportage Raad van Toezicht a.i. TU (16-06-2017).

#### **Besluit:**

- a. de leden van de Raad van Toezicht a.i. onder dank te ontheffen van hun taak;
- b. een nieuwe Raad van Toezicht te benoemen met als opdracht de taken te vervullen die het Statuut van de TU hem toewijst.

#### **Gronden:**

1. In een complexe situatie waren de leden van de Raad van Toezicht a.i. bereid en in staat om zich binnen korte tijd in te werken en de voortgang van het werk aan de TU te ondersteunen.
2. De Raad van Toezicht wordt wel door de generale synode benoemd, maar niet door haar geïnstrueerd, omdat de Raad zijn opdracht ontleent aan het Statuut van de TU.

Van de RvT a.i. zijn aanwezig: de brs. L. Dijkema en ds. A. de Snoo.

Br. Dijkema blikt terug op een enerverende maar ook mooie periode. In korte tijd moest veel worden gedaan. Een klus, die in goede harmonie met alle betrokken partijen kon worden uitgevoerd. Drie leden van de RvT a.i., de brs. Dijkema, Van der Lugt en De Snoo treden nu terug. De overigen zijn beschikbaar voor een nieuwe benoeming.

Zonder bespreking wordt het besluit unaniem genomen. De preses, ds. Oosterhuis, dankt God voor mensen met talenten en gaven, die ze ook beschikbaar willen stellen om de kerken te dienen. Hij bedankt de leden die nu afscheid nemen hartelijk voor hun bijdrage.



29 juni 2017

**Artikel 49***Benoeming RvT TU***Besluit:**

op voordracht van het moderamen te benoemen als leden van de Raad van Toezicht van de Theologische Universiteit te Kampen:

mw. J. Geertsema	Arnhem	2026
P. Groen	Heerenveen	2026
L. Hordijk	Hoevelaken	2026
A. Koster	Gouda	2026
J. Westert,	Ommen	2026

Als samenroeper is aangewezen: L. Hordijk.

29 juni 2017

**Artikel 50***Benoeming Curatorium TU***Materiaal:**

1. Brief RvT (07-02-2017)
2. Brief RvT a.i. (15-06-2017)

**Besluit:**

op voordracht van het moderamen te benoemen als leden van het curatorium van de TU:

P. van den Berg	Staphorst	2023
B.C. Buitendijk	Bunschoten	2020
A.M. de Hullu	Ommen	2020
C.G. Kruse	Amersfoort	2020
P. Boonstra	Huizen	2026
B.P. Veldkamp	Enschede	2026

De GS wijst voor het curatorium geen samenroeper aan, maar gaat er vanuit dat de RvT het Curatorium (als hún commissie) samenroept.

21 april 2017

**Artikel 51***Behandeling Praktijkcentrum***Materiaal:**

rapport bestuur Praktijkcentrum met bijlagen (13-10-2016).

**Besluit 1:**

het bestuur van het Praktijkcentrum decharge te verlenen.

**Besluit 2:**

- a. drie personen te benoemen tot lid van het bestuur van het Praktijkcentrum vanuit de kerken;
- b. mandaat te geven aan het college van bestuur van de Theologische Universiteit tot benoeming van een lid van het bestuur van het Praktijkcentrum vanuit de Theologische Universiteit;
- c. mandaat te geven aan het college van bestuur van de Viaa Hogeschool tot benoeming van een lid van het bestuur van het Praktijkcentrum vanuit de Viaa Hogeschool.

**Besluit 3:**

het Meerjarenbeleidsplan van het Praktijkcentrum goed te keuren (bijlage 4-4).

**Besluit 4:**

het bestuur van het Praktijkcentrum opdracht te geven:

- a. de werkzaamheden van het Praktijkcentrum voort te zetten conform het Meerjarenbeleidsplan;
- b. daarbij zoveel mogelijk samen te werken met de Christelijke Gereformeerde Kerken, de Nederlands Gereformeerde Kerken en andere partners.

**Besluit 5:**

het Praktijkcentrum een budget ter verlenen van € 300.000 per jaar, jaarlijks te indexeren.

Van het Praktijkcentrum zijn aanwezig de brs. H. Geertsema, J. de Jong, J.H.F. Schaeffer, J. Schaap, H. Wijma en R. Hoving en zr. M. Mol.

De voorzitter van het bestuur van het Praktijkcentrum (PC), br. J. de Jong, leidt de bespreking in. Het PC is drie jaar geleden gestart en hij is verheugd over de volwassenheid van de organisatie. De directeur, br. H. Geertsema, houdt goed koers en weet een goed resultaat neer te zetten. Het PC wil graag een dienende rol spelen en hij hoopt dat dit werk voort kan gaan. Er zijn steeds meer vormen van samenwerking met andere kerkgemeenschappen en organisaties.

De preses geeft het beleidsrapport en de conceptbesluiten in bespreking.

Bij de bespreking wordt vooral stil gestaan bij de voorgestelde conceptbesluiten 6 en 7, die er als volgt uitzagen:

**Besluit 6:**

- a. het bestuur van het Praktijkcentrum opdracht te geven, nieuwe vormen van ondersteuning te ontwikkelen voor regelmatige bijbelstudie door onderscheiden groepen in de gemeente;
- b. hiervoor een budget ter beschikking te stellen van maximaal € 10.000 (0,1 fte) te besteden na marginale toetsing op doelen en procesgang door deputaten financiën en beheer.

**Besluit 7:**

- a. het Praktijkcentrum op te dragen een loketfunctie kerkrecht en kerkorde in te stellen voor de beantwoording van vragen en de toerusting van ambtsdragers;
- b. hiervoor een budget ter beschikking te stellen van € 20.000 (0,2 fte).

In de bespreking klinkt veel waardering voor het werk van het PC. Het PC hoeft zich niet elke drie jaar opnieuw te bewijzen, het is iets om dankbaar voor te zijn.

Op de vraag of de GS zich wel zo nadrukkelijk mag bemoeien met het PC, antwoordt de bestuursvoorzitter dat het PC de GS als opdrachtgever ziet.

Vragen zijn er bij het gevraagde budget voor extra taken. Formuleer niet steeds ad hoc taken, maar volsta met werken binnen het Meerjarenplan. Gewezen wordt op de quota, die toch al onder druk staan. Zou de loketfunctie kerkrecht en kerkorde niet beter bij het deputaatschap kerkorde kunnen worden ondergebracht? Daar is de deskundigheid en er is al veel vastgelegd in generale regelingen. Zou er niet nog meer met anderen kunnen worden samengewerkt? Gewaarschuwd wordt voor het doen van onderzoek alleen om het onderzoek. Het moet wel een doel hebben. Wel wordt erkend dat als de synode iets nodig vindt daar dan ook een budget bij hoort. Gevraagd wordt naar langjarige financiële planning. Het Meerjarenbeleidsplan lijkt wat summier.

Bestuursvoorzitter De Jong maakt duidelijk dat het PC een dienende rol wil spelen. De helft van het budget komt binnen via betaalde opdrachten en de andere helft vanuit de basisfinanciering vanuit het kerkverband. Met Viaa (v/h Gereformeerde Hogeschool) zijn ruimhartige afspraken gemaakt over de inzet van personeel, dat zo nodig kan terugvloeien naar Viaa.

Directeur Geertsema zegt over het beoogde loket kerkrecht, dat door het vertrek van prof M. te Velde, die in veel gevallen de adviesfunctie voor zijn rekening nam, niet duidelijk is waar vragen over kerkrecht thuishoren. Overigens beoogt hij geen concurrentie met deputaten kerkrecht, maar hij is wel van mening dat de laatsten meer op de inhoud zitten, terwijl het PC zich meer richt op de toepassing in de praktijk.

Vanuit de synode worden verscheidene amendementen ingediend, in het bijzonder bij de voorgestelde besluiten 6 en 7. Deze variëren van schrappen en toevoegen aan het Meerjarenbeleidsplan tot ingrijpende veranderingen van de tekst. Na discussie hierover worden deze voorstellen door het PC ingetrokken.

Hierna worden de resterende besluiten met algemene stemmen genomen.

(Zie ook artikel 11, behandeling rapport deputaten kerkorde en artikel 60, behandeling rapportage diaconale deputaten).

16 juni 2017

**Artikel 52**

*Benoeming leden bestuur Praktijkcentrum*

**Besluit:**

op voordracht van het moderamen te benoemen in het bestuur van het Praktijkcentrum:

R. Hoving	Zwolle	2023
S. de Jong	Drachten	2023

23 maart 2017

**Artikel 53**

*Behandeling rapport deputaten archief en documentatie.*

**Materiaal:**

- rapport deputaten archief en documentatie (02-12-2016).

**Besluit 1:**

deputaten archief en documentatie decharge te verlenen.

**Besluit 2:**

opnieuw deputaten archief en documentatie te benoemen met de volgende opdracht:

- a. archief- en documentatiemateriaal te verzamelen en te beheren, dat van belang is voor de geschiedenis van de Gereformeerde Kerken in Nederland, met name sinds de Vrijmaking van 1944 en volgende jaren;
- b. te zorgen dat de afgesloten gedeelten van de archieven van generaal-synodale deputaatschappen worden overgebracht naar het Archief en Documentatiecentrum (ADC);
- c. kennis en onderzoek te bevorderen inzake de geschiedenis van de Gereformeerde Kerken in Nederland, met name met betrekking tot in het ADC en in de kerken aanwezige archieven en documentatie;
- d. alle maatregelen te nemen die voor de instandhouding van het ADC nodig zijn, alsmede die werkzaamheden uit te voeren, die voortvloeien uit de aanstelling van de door deputaten benoemde directeur van het ADC en de archivaris en toezicht te houden op hun werkzaamheden;
- e. de kerkenraden, de meerdere vergaderingen en haar deputaatschappen, alsmede waar nodig en van belang ook personen en instanties regelmatig te dienen met advies en voorlichting inzake het beheer van archief- en documentatiemateriaal;
- f. de kerkelijke vergaderingen te dienen met richtlijnen en instructies voor een goed archiefbeheer;
- g. de kerken te vertegenwoordigen in de Commissie tot registratie van de Protestantse kerkelijke en semi-kerkelijke Archieven (CPA);
- h. de bestaande samenwerking tussen het ADC en de archiefcommissie van de Nederlands Gereformeerde Kerken te continueren en zo mogelijk uit te breiden;
- i. contacten te leggen en activiteiten te ontplooiën, die voor het onder a-h genoemde noodzakelijk en nuttig zijn.

**Besluit 3:**

deputaten archief en documentatie voor de periode 2018-2020 een budget toe te kennen van € 136.000 per jaar.

Bij de bespreking zijn deputaten, na overleg met het moderamen, niet aanwezig. De voorstellen beschrijven bestaand beleid, inclusief het gevraagde budget.

In de bespreking wordt gevraagd of we dit wel kunnen blijven bekostigen. Moet het niet in een veel breder verband aangepakt worden? De afwezigheid van deputaten wordt betreurd. Ook zouden sommige afgevaardigden een duidelijker aansturing willen van de plaatselijke kerken voor hun archiefbeheer.

Br. Bouma reageert namens het moderamen. Met deputaten is contact geweest over hun eventuele aanwezigheid in de vergadering. Schriftelijke vragen zijn beantwoord en in het rapport staat dat naar verbreding wordt gekeken. Het ADC maakt veel werk van de voorlichting aan de kerken. Het budget bestaat voor 80% uit salariskosten en voor 15% uit huisvestingskosten. Veel is daar verder niet over te bespreken. Ook zijn over dit onderwerp vanuit de kerken geen opmerkingen gemaakt.

Na deze beantwoording worden de voorgestelde besluiten met algemene stemmen genomen.

1 juni 2017

#### **Artikel 54**

##### *Benoemingen ADC*

#### **Besluit:**

op voordracht van het moderamen te benoemen als deputaten archief en documentatie:

C.Th. Basoski	Groningen	2026
H.J. van der Lugt	Hengelo	2023
G.F. Noordhuis	Amersfoort	2026
E.Th. de Vries	Soest	2023
G. Wijnen	Zwolle	2020

secundus:

J. Los Harfsen

Als samenroeper wordt aangewezen: H.J. van der Lugt

21 april 2017

#### **Artikel 55**

##### *Behandeling rapport deputaten bemiddeling en begeleiding (B&B)*

#### **Materiaal:**

1. rapport deputaten bemiddeling en begeleiding (inclusief de rapportage van de Raad van Advies in predikantszaken)(31-10-2016);
2. aanvullend rapport deputaten bemiddeling en begeleiding (10-02-2017).

#### **Besluit 1:**

deputaten bemiddeling en begeleiding decharge te verlenen.

#### **Besluit 2:**

in overeenstemming met de generale regeling predikantszaken (art. B3.3) deputaten advies en bijstand te benoemen.

#### **Besluit 3:**

deputaten advies en bijstand op te dragen te werken volgens de vastgestelde instructie (bijlage 4-5).

Gronden (inzake het deelnemen in een interkerkelijke geschilcommissie):

1. de GKv is een betrekkelijk kleine kerkgemeenschap, waardoor de kans groot is dat aangetrokken mediators of werkzame deputaten uit de GKv te bekend zijn voor predikanten en kerkenraadsleden;
2. te verwachten is dat de aanpak van CGK- en NGK-mediators en deputaten net even anders is dan die van hun GKv-collega's, hetgeen als een verrijking kan werken voor het hulpverleningstraject.

#### **Besluit 4:**

kennis te nemen van de reglementering die het Amersfoort-Beraad heeft vastgelegd voor:

- een interkerkelijke mediatorpool, met leden van de CGK, GKv en NGK, onder beheer van het SKW, en
- een interkerkelijke geschilcommissie waarvan de leden benoemd worden door de CGK, de GKv en de NGK.

**Besluit 5:**

dat zowel predikanten, kerken als classes zich bij problemen die zich in de relatie tussen kerkenraad en/of gemeente enerzijds en de predikant anderzijds voordoen en die met hulp van de visitatoren niet uit de weg geruimd kunnen worden, in overeenstemming met art. G1.3 van de generale regeling predikantszaken dienen te wenden tot

- a. het SKW voor de inschakeling van een mediator uit de mediatorpool, of
- b. de interkerkelijke geschilcommissie; die zal dan adviseren of de hulpvrager zich beter eerst tot het SKW kan wenden voor inschakeling van een mediator of dat de geschilcommissie meteen zelf aan de slag gaat.

**Besluit 6:**

deputaten advies en bijstand voor de periode 2018-2020 een budget toe te kennen van € 2.000,- per jaar (totaal € 6.000,-)

**Besluit 7:**

met instemming er kennis van te nemen:

- a. dat deputaten bemiddeling en begeleiding samen met het SKW een opleiding tot interim-predikant gerealiseerd hebben en het daardoor mogelijk hebben gemaakt dat daartoe opgeleide predikanten tijdelijk ondersteuning gaan bieden aan een kerk in situaties van verandering, crisis of conflict;
- b. dat voortaan de coördinatie van de opleiding annex bijscholing en de inzet van (opgeleide en bijgeschoolde) interim-predikanten bij het SKW berust;
- c. dat de TU de verantwoordelijkheid voor het curriculum van de opleiding tot interim-predikant binnen de GKv op zich neemt, dit in samenspraak met externe deskundigen en de predikantenvereniging;
- d. dat de TU ernaar streeft dat binnen de PEP de mogelijkheid geboden wordt dat predikanten zich verder bekwamen in de competenties die specifiek in de opleiding voor interim-predikant een plaats hebben.

Gronden:

1. in bijzondere situaties is het wijs in een gemeente een tijdelijke predikant in te schakelen die de opbouw van die gemeente kan bevorderen;
2. vanwege de specifieke eisen die gesteld moeten worden aan de vaardigheden van zo'n tijdelijk predikant is het gewenst dat hij een daarbij passende opleiding heeft gevolgd en zijn verworven kennis op een deugdelijke wijze onderhoudt;
3. het SKW staat voorgesorteerd om het interim-predikantschap facilitair te begeleiden, zoals het SKW ook al het mentoraat faciliteert;
4. bij de TU is de meeste kennis aanwezig van de eisen voor de opleiding tot predikant en ook voor de eisen voor bijzondere vormen van predikantschap en voor de nascholing in specifieke vaardigheden.

**Besluit 8:**

- a. het SKW te verzoeken de predikantenmobiliteit creatief te blijven te faciliteren;
- b. deputaten advies en bijstand op te dragen in samenspraak met het SKW en de RvA in predikantszaken:
  - zich te verdiepen in de relevante bijbelse aspecten van het ambt.
  - te analyseren welke factoren de stagnatie van doorstroom van predikanten veroorzaken;
  - te komen tot voorstellen om predikantenmobiliteit te optimaliseren en daarbij onconventionele oplossingen niet te schuwen;
  - voorstellen te doen voor een integraal plan om problemen in de samenwerking van predikant en kerkenraad te voorkomen.

Gronden:

1. de RvA in predikantszaken constateert dat de doorstroom van predikanten stagneert;
2. die stagnatie belemmert soms het blijvend vruchtbaar samenwerken van predikant en gemeente;
3. de huidige wijze van beroepen blijkt mobiliteit van predikanten onvoldoende te waarborgen;
4. losgemaakte predikanten blijken doorgaans niet meer binnen de GKv beroepen te worden.

Van het deputaatschap B&B zijn aanwezig zr. L. Schilthuis-Verkuil en de brs. P.A. Heij, ds. C. van der Leest (vz) en A. Souman. Van de Raad van Advies in predikantszaken: br. J. Los (vz)

De synodecommissie is door het deputaatschap bijgepraat over 23 situaties waarin hulp werd gevraagd. Uit deze situaties is een aantal algemene waarnemingen gehaald. De commissie heeft gemerkt dat deputaten heftige dingen hebben meegemaakt. De naam is bemiddeling en begeleiding. Ze hebben bemiddeld maar soms ook begeleid richting losmaking. Hoe kan het dat er zoveel problemen zijn geweest?

De voorzitter van het deputaatschap, ds. Van der Leest, vertelt dat naar schatting minstens 7% van alle predikanten problemen kent, waarbij overigens elke situatie weer anders is. Toch is er een aantal gemeenschappelijke punten:

- Algemeen. Vroeger droeg het ambt de persoon, nu is dat eerder andersom. Gemeenten zijn veeleisender en veelvormiger geworden. Het is niet altijd duidelijk wie waarvoor verantwoordelijk is, terwijl juridisering oplossingen soms lastiger maakt. Losmaking betekent vaak dat een predikant niet meer aan de slag komt.
- Predikanten. Ze zijn soms weinig communicatief. Of ze rekenen niet met het onderscheid tussen ambt en persoon. Ook ontbreekt in meerdere gevallen de kritische zelfreflectie.
- Kerkenraden/gemeenten. Meer dan eens meedogenloos richting predikant: geen acceptatie van beperkingen en van gebrokenheid, tegenstrijdige verwachtingen. Daarnaast ook onprofessioneel handelen, bijvoorbeeld door het ontbreken van een begeleidingscommissie of van de moed om door te pakken. Maar het vertrek van de predikant, voor welk probleem is dat een oplossing?

Zijn conclusie is dat er voor de TU, de kerkenraden, de Predikantenvereniging en de kerken werk aan de winkel is. Laten we er wat aan doen!

In de bespreking komt de ambtsvisie aan de orde. De predikant is de enige die Woord en sacrament mag bedienen. Dat maakt hem kwetsbaar. Heldere formulering van wederzijdse verwachtingen ontbreekt en te bereiken doelen worden niet gesteld. Verder is er onvoldoende eigenaarschap van het collectieve probleem, zodat vaak alleen de dominee als het probleem wordt gezien.

Gevraagd wordt of de eenzijdig mannelijke samenstelling van kerkenraden invloed heeft. Bij de oplossing van een probleem is de predikant vaak de lijdende partij, maar is het instellen van een interim-kerkenraad (via de classis) ook een optie? Veel van wat het deputaatschap heeft waargenomen wordt herkend. In het bijzonder de juridisering, waar de classis niet veel mee kan. Zou de predikantenvereniging hierin meer kunnen betekenen?

Openheid kan bijdragen aan betere verstandhoudingen. Bij de katholieke kerk is een pastoor verplicht te biechten. Is dat ook iets voor ons? Gemist wordt een normatieve blik: hoe kijken we aan tegen geloven en kerk zijn? Het ontbreken van een begeleidingscommissie voor een predikant is een kwalijke zaak. Er is inderdaad werk aan de winkel en leg dat bij één instantie die dit gaat aanpakken. Want er zijn veel partijen werkzaam op dit terrein, maar er komt geen garen op de klos.

In reactie op gestelde vragen/opmerkingen zegt ds. Van der Leest dat hij inderdaad kritische opmerkingen heeft geplaatst over de kerkenraden. Maar deputaten hebben ook waargenomen dat predikanten niet willen meewerken. De meeste kerkenraden verdienen ons respect. Het zijn broeders die het allemaal naast hun baan doen, terwijl de predikant de professional is. Wel kan een kerkenraad oorzaak van het probleem zijn.

De ambtsvisie is een van de aspecten van de voorgestelde studie. De opleiding in Kampen is nu meer bij de tijd, maar er zijn nog onvolkomenheden. De status van de predikant is anders geworden; daar moeten predikanten aan wennen. Losmaking betekent helaas in de meeste gevallen inderdaad het einde van een carrière als predikant binnen onze kerken. Dat probleem wordt wel degelijk erkend door de betrokken instanties zoals SKW en de PV.

Het deputaatschap adviseert kerkenraden om b.v. na 6 jaar met de predikant te bespreken of hij nog toegevoegde waarde heeft in de gemeente. De samenleving juridiseert, maar probeer te voorkomen dat je als partijen tegenover elkaar komt te staan. Ook kun je je afvragen of er classicaal wel voldoende op elkaar wordt toegezien. Begeleidingscommissies zijn belangrijk, daar moet nu echt eens ernst mee gemaakt worden.

De voorzitter van de synodecommissie, ds. Koster, geeft zijn bevindingen weer van het overleg met B&B. Deputaten B&B hebben gewerkt in moeilijke situaties, waarbij ze vaak te laat zijn ingeschakeld. En het komt voor dat B&B als partij wordt gezien en onheus bejegend wordt. Naar de mening van de commissie hebben deputaten consciëntieus, integer en professioneel gehandeld.

De voorzitter van deputaten B&B, ds. Van de Leest, stipt een aantal zaken uit het rapport aan:

1. B&B zal losmaking voortaan niet meer begeleiden. Dat is nu geregeld in de GR Predikantszaken.
2. Er is groeiende samenwerking met CGK en NGK, speciaal bij bemiddeling.
3. Het instituut interim-predikant heeft vorm gekregen.

Mobiliteit is een groot probleem. Er wordt nog wel regelmatig beroepen, maar er is stagnatie als gevolg van karakter van personen, de leeftijd van het predikantenkorps, en losmaking. Dit probleem is erkend door SKW, PV, RvA in predikantszaken en het Amersfoort beraad (overleg GKv, CGK, NGK). Hier wordt gevraagd om onconventionele oplossingen zoals verplichting tot nascholing, overleg kerkenraad en predikant na 6 jaar over hoe samen verder te gaan, bij dreigende losmaking overplaatsing mogelijk maken, predikanten in gemeenschappelijke dienst en predikanten eenvoudiger naar ander werk leiden, ondanks het uitgangspunt dat een predikant voor het leven is geroepen. De Raad van Advies in predikantszaken is in deze bezinning een essentiële instantie, die terecht in de GRP is opgenomen.

De preses stelt de besluiten 1 t/m 6 aan de orde.

Bij besluit 3 stelt ds. Dreschler voor om de gronden te laten vervallen.

De stemming hierover is 16 stemmen voor en 16 tegen, waarmee het amendement is verworpen.

Verder wordt opgemerkt dat enige relativering van de problematiek op zijn plaats is. Het niet goed functioneren van personen kom je overal tegen. Een goede introductie van de predikant in zijn nieuwe gemeente is van belang. Er moet ruimte zijn om te denken over een einde aan een overeenkomst, zoals overal bij arbeidsverhoudingen.

Het woord preventie is nog niet echt gehoord, iets waarbij de kerkenraad een belangrijke rol kan spelen. In de nieuwe kerkorde wordt meer inhoud verwacht van een classis, daarbij hoort kerkvisitatie nieuwe stijl. Hierbij wordt gezocht naar visitatoren met de nodige deskundigheid en ervaring. Ook voor dit werk is er verschil in gaven. SKW heeft een taak om kerkenraden te helpen om tot een goede relatie met hun predikant te komen en daarmee problemen te voorkomen.

Ds. Dijkema en ds. Koster stellen voor om een besluit toe te voegen:

1. kerkenraden en classes erop te wijzen dat zij verplicht zijn uitvoering te geven aan GRP art. D14 en D15 en dat zij dus gehouden zijn zorg te dragen voor het goed functioneren van hun predikanten door middel van periodieke functioneringsgesprekken en het faciliteren van de permanente ontwikkeling van predikanten.
2. de classes erop te wijzen dat zij erop hebben toe te zien dat plaatselijke kerken uitvoering geven aan GRP art. D14 en D15.

Deputaten nemen dit niet over. Inhoudelijk is dit bekend en is het voorstel overbodig. En de synode moet niet gaan betuttelen. Wel kan dit verwerkt worden in de begeleidende brief, waarmee deze besluiten aan de kerkenraden worden aangeboden. Hiermee gaan de indieners akkoord, waarmee ze hun voorstel intrekken.

Besluiten 1 t/m 6 worden vervolgens met algemene stemmen genomen.

Hierna komen besluiten 7 en 8 aan de orde.

Enkele voorstellen voor redactionele aanpassingen in besluit 8 worden door deputaten overgenomen. Op voorstel van br. Van Winden wordt, met instemming van deputaten, het voorstel om een budget voor een studie naar de mobiliteit van predikanten toe te kennen geschrapt.

Besluit 7 wordt met algemene stemmen genomen.

Besluit 8 wordt genomen met 1 stem tegen en 1 onthouding.

De preses bedankt deputaten en synodecommissie voor hun werk. Aftredend zijn de deputaten ds. Van der Leest en br. Souman. Ook de brs. Heij en Feenstra willen hun werk voor het deputaatschap graag beëindigen, maar zolang voor hen nog geen vervanging is gevonden, blijven ze actief.

16 juni 2017

**Artikel 56***Benoeming deputaten advies en bijstand***Besluit:**

op voordracht van het moderamen te benoemen als deputaten advies en bijstand:

J. Feenstra	Deventer	2020
P.A. Heij	Soest	2020
IJ. van der Krieke	Assen	2026
J. Merkus	Etten-Leur	2026
Mw. L. Schilthuis	Eelderwolde	2023
H. Toebes	Harderwijk	2026
A.J. van der Worp-van der Kamp	Groningen	2026

Als samenroeper wordt aangewezen: J. Feenstra.

3 juni 2017

**Artikel 57***Pastorale zorg aan doven en slechthorenden***Materiaal**

1. rapport deputaten pastorale zorg aan doven en slechthorenden (oktober 2016);
2. beleidsvoornemens van deputaten pastorale zorg aan doven en slechthorenden (versie mei 2017) met als bijlage *'De inclusieve kerk. Onderzoek naar geestelijke verzorging van Doven en Slechthorenden in de Gereformeerde Kerken vrijgemaakt'*;
3. brief van de synodecommissie, met instemming van deputaten pastorale zorg aan doven en slechthorenden, aan de doven.

**Besluit 1:**

deputaten pastorale zorg aan doven en slechthorenden decharge te verlenen.

**Besluit 2:**

- a. toe te treden tot het Interkerkelijk Dovenpastoraat (hierna te noemen IDP), het samenwerkingsverband van drie kerkgemeenschappen, te weten de PKN, de CGK en de NGK, en daarbij een dovenpredikant (0,6 fte) dan wel een kerkelijk werker (0,6 fte) in te brengen of een bedrag voor een dovenpastor dat daarmee overeenkomt. In het IDP werken deze kerken samen om het pastorale werk ten behoeve van en samen met de dove leden der gemeente uit te voeren;
- b. deputaten voor pastorale zorg aan doven en slechthorenden te machtigen de overeenkomst met de andere kerken te tekenen;
- c. deputaten op te dragen dove broeders en zusters in de Gereformeerde Kerken te verwijzen naar de gecombineerde (aangepaste) kerkdiensten en dovendiensten van het IDP in de CGK, GKv, NGK en PKN en de regionale dovencommissies te begeleiden naar de Interkerkelijke Commissies (IC's).

**Gronden:**

1. De groep doven en slechthorenden in onze kerken is klein, maar verdient blijvende pastorale zorg in de eigen taal van de doven (NGT).
2. Samenwerking is in lijn met de besluiten van de synode van Ede 2014 (Acta art. 53) en laat het eigen Statuut van de GKv (art. A4 KO) onverlet.
3. De synode van Ede 2014 verbond toetreding tot het IDP aan de voorwaarde dat nader onderzoek, waartoe de synode besloot, daar aanleiding toe zou geven. De uitkomst van het onderzoek in 2016 geeft geen aanleiding voor een besluit tot aansluiting bij het IDP, maar evenmin om af te zien van die aansluiting; op het onderbouwde voorstel van de synodecommissie en deputaten in april 2017 tot aansluiting bij het IDP reageerde 25 % van de doven en dat overwegend positief (materiaal 2 en3).
4. Er is vanaf nu meteen stabiliteit in het aanbod van pastoraat aan doven en slechthorenden.
5. Door de grotere schaal kan het IDP meer bieden dan het dovenpastoraat in de GKv.
6. De ervaring is dat dove broeders en zusters in onze kerken in toenemende mate reeds contact hebben met andere (gereformeerde) christenen; door deelname aan aangepaste diensten en dovendiensten van het IDP kunnen zij meer in contact komen met andere dove christenen.



**Besluit 3:**

voorts uit te spreken

- a. dat door een plaatselijke kerk medewerking aan deze geestelijke bearbeiding in interkerkelijk verband kan worden verleend, mits dit geschiedt op basis van Schrift en belijdenis;
- b. dat dovenpredikanten en dovenwerkers uit de samenwerkende kerken door de organiserende kerk kunnen worden gemachtigd om in dovendiensten en gecombineerde diensten voor te gaan;
- c. dat de dovenpredikant gerechtigd is - daartoe uitgenodigd - voor te gaan in gecombineerde diensten en dovendiensten georganiseerd door een van de samenwerkende kerken;
- d. dat sacramentsbediening waarbij dove leden van de kerk betrokken zijn moet geschieden door voorgangers die in hun eigen kerken bevoegd zijn tot de bediening ervan;
- e. dat de sacramenten bediend kunnen worden in door de samenwerkende kerken belegde dovendiensten, waarbij het sacrament van de heilige doop zal worden bediend aan kinderen van dove leden in de diensten waarin de eigen kerkenraad de leiding heeft, en het sacrament van het heilig avondmaal in diensten die bij toerbeurt onder leiding staan van één van de samenwerkende kerkenraden, echter met dien verstande dat aan de tot de andere samenwerkende kerken behorende dove leden het gastrecht kan worden verleend, zulks met inachtneming van art. C41.4 KO.

**Besluit 4:**

als eindverantwoordelijke voor de pastorale zorg aan doven en slechthorenden, met instemming van DDSH, aan de doven en slechthorenden binnen de GKv haar oprechte excuses aan te bieden voor het ontbreken van de toegezegde zorg in de afgelopen jaren.

Grond:

De generale synode heeft van verschillende kanten kennis genomen van de pijn en de frustratie rond het ontslag van de dovenpastor, van het gegroeide wantrouwen tussen doven en slechthorenden enerzijds en DDSH anderzijds. Zij betreurt diep wat er is gebeurd. Zij zegt de doven en slechthorenden toe haar uiterste best te doen te leren van wat er is gebeurd en gericht op de toekomst te voorkomen dat het werk onder doven en slechthorenden stil komt te liggen.

**Besluit 5:**

een commissie van de synode te machtigen om samen met DDSH haar excuses over te brengen aan de doven en slechthorenden en om de plannen voor de toekomst toe te lichten. Dit zal via e-mail gebeuren en via gezocht contact met de doven en slechthorenden.

**Besluit 6:**

deputaten pastorale zorg aan doven en slechthorenden een budget te verlenen van € 259.000 (2018: € 87.000, 2019: € 87.000 en 2020: € 85.000).

Van deputaten DSH zijn aanwezig: de brs. E. Baas, J. Bos, ds. J. Oosterhuis en ds. W. Scherff en zr. J. Jager-Nentjes.

Vanuit het IDP: ds. A. van der Wekken (CGK, vz dep. pastoraat gezondheidszorg) en mw. J. Speijer (NGK, lid van de commissie dovenpastoraat van de NGK, secretaris beleidsgroep en moderamenlid van IDP).

Namens F&B: br. N. Versteeg.

Ook is er een aantal broeders en zusters uit de dovengemeenschap zelf aanwezig. Zij volgen de bespreking via een doventolk, zr. G. van de Veen (zij tolkt ook meestal de deputatenvergaderingen).

Allen worden door de preses hartelijk welkom geheten.

Ds. R. Roth, lid van de synodecommissie die dit dossier voorbereidde, wil nu niet langer achterom kijken maar investeren in de toekomst. Maar wel moet het verleden verwerkt worden. Daarom heeft de commissie de besluiten 5 en 6 voorgesteld. Van belang bij de bespreking is of we op het goede spoor zitten om een en ander goed te regelen. De regelingen zijn voorlopig, zodat deputaten aan het werk kunnen. De definitieve teksten zullen later door de synode worden vastgesteld.

Deputaat ds. W. Scherff verontschuldigt de afwezigheid van deputaat F. Schoon (zelf doof) die deze dag aan het verhuizen is. Hij dankt de synodecommissie voor hun grote inzet en goede samenwerking. Hij hoopt dat de besluiten van de synode goed zullen zijn voor het pastoraat aan de kwetsbare groep doven en slechthorenden. Door het ontbreken van een dovenpastor hebben ook de deputaten te weinig contact gehad met de doelgroep. Tussentijds zijn er twee deputaten afgetreden. Het deputaatschap is blij twee nieuwe leden gevonden te hebben in de persoon van de brs. ds. J. Oosterhuis en E. Baas. Zij draaien al

sedert meer dan een jaar mee en worden voor benoeming voorgedragen. Verder wordt voorgesteld dat de GKv toetreedt tot het IDP, het samenwerkingsverband van de PKN, CGK en NGK voor dovenpastoraat, een keus die ondersteund wordt door Dit Koningskind. Gedurende meer dan drie jaar is de GKv betrokken geweest bij het IDP als waarnemer. Hierbij is geconstateerd dat er veel betrokkenheid, grote inzet, veel deskundigheid en goede samenwerking aanwezig is. Doel van het IDP is te bevorderen dat dove gemeenteleden een eigen volwaardige plaats innemen in de kerk. Hij refereert aan de volgende dag, als het Pinksteren is. Een bekende zin is: 'en zij hoorden hen ieder in hun eigen taal spreken over de grote daden van God'. Dat is het werk van de Heilige Geest. In het dovenpastoraat gaat het om niets minder dan dat ook doven en slechthorenden in hun eigen taal het evangelie horen.

Mw. J. Speijer voert namens het IDP het woord. Doven hebben vaak een eenzame positie in de kerk. Daarom is dovenpastoraat nodig. De NGK neemt sinds 2011 deel in het IDP en heeft daarvoor een pastoraal werker beschikbaar gesteld. Het IDP heeft 5 medewerkers, die zijn verdeeld over drie regio's. Het IDP wil een hulpdienst zijn bij het vormgeven van dovenpastoraat (zie [www.doofenkerk.nl](http://www.doofenkerk.nl)). Het werk wordt gedragen door drie kerkgemeenschappen (PKN, CGK en NGK) en men ziet de GKv graag toetreden. In de regio's wordt gewerkt met 16 interkerkelijke commissies, waarin ook doven participeren. Ze toont een schema hoe het werk is georganiseerd.

Desgevraagd antwoordt ds. Van der Wekken dat er geen totaal overzicht bestaat van het aantal dove brs. en zrs. Hier en daar zijn groepen, maar vaak zijn het enkelingen in een kerkelijke gemeente. In de CGK gaat het om ongeveer 100 personen. Elke kerk die een dovenpastor afstaat aan het IDP blijft zelf verantwoordelijk voor de eigen dovenpastor. Zo is ds. Visser (CGK) verbonden aan de kerk van Nunspeet, terwijl de praktische zaken worden geregeld via het dienstenbureau van de CGK. Aangaande (het verhelpen van) doofheid is er technisch steeds meer mogelijk, maar doventolken blijven nodig. Voor zover bekend zijn er voldoende beschikbaar. Elke kerk kan hierom vragen.

In de bespreking wordt gevraagd of het nodig is als GKv een eigen dovenpastor aan te stellen. Kunnen we niet volstaan met een financiële bijdrage aan het IDP? En is inzet van 0,6 fte van onze kant niet wat veel? Er zijn wel meer groepen te bedenken die specifiek pastoraat nodig hebben. Is de aandacht voor doven en slechthorenden niet wat over-gedimensioneerd? Wat is de visie op de toekomst? Is er nog een taak? Want uit de rapportage blijkt dat doven heel goed in staat zijn hun eigen weg te vinden. En waarom wordt de voorkeur uitgesproken voor een predikant als dovenpastor?

Ds. W. Scherff beantwoordt de vragen. Dat wordt voorgesteld om een predikant als dovenpastor aan te stellen komt deels voort uit het verleden. Maar ook om niet alleen het Woord, maar ook de sacramenten te kunnen bedienen. Verder geeft dat een gelijkwaardige positie binnen het IDP, waarin de PKN 1,5 en de CGK 1 predikant hebben ingebracht. In de toekomst zullen "onze" doven niet altijd bewerkt worden door de "eigen" predikant.

Hij wijst de suggestie af dat er geen taak meer zou zijn voor een DSH-werker. De omvang van het aantal doven is inderdaad kleiner geworden, maar ze vormen wel een specifieke doelgroep met een eigen taal en cultuur. Het pastoraat is erg arbeidsintensief en tijdrovend (veel reistijd). Een raming van 0,6 fte sluit daar goed bij aan. Dat is ten opzichte van de huidige situatie (1 fte) al een forse achteruitgang. In de begroting is rekening gehouden met een aanstelling in traktementsklasse B (predikant in een middelgrote gemeente), deze keer niet gerelateerd aan het aantal gemeenteleden, maar aan de mogelijkheid om een predikant met levenservaring aan te kunnen trekken. Bovendien mag het dan zo zijn dat er een klein aantal doven is, maar de kring van wie daar bijvoorbeeld als familie bij betrokken zijn is veel groter.

Ook vraagt hij zich af of je in het algemeen gelukkig moet zijn met de constatering dat doven in de afgelopen periode een andere weg hebben gezocht en gevonden; dat was ook omdat wij hen niets meer konden bieden. Die schuld willen we nu inlossen.

Alleen financieel bijdragen aan het IDP ervaart hij als kil en als een gebrek aan betrokkenheid. Dat wekt de schijn dat we het dovenpastoraat over de muur gooien, terwijl de werkers bij het IDP hun handen al meer dan vol hebben. De overgang naar het IDP is onontkoombaar. Maar we moeten wel zo gauw mogelijk onze eigen inzet voor het pastoraat weer op orde brengen.

Hij ontraadt de suggestie van br. Van de Winden, die zou willen volstaan met slechts een financiële bijdrage, overeenkomend met de betaling van 0,6 fte (besluit 2a).

Deputaten stemmen van harte in met de voorgestelde besluiten 4 en 5. Maar hier is de synode de eerstverantwoordelijke.

De preses vraagt aan het publiek, waaronder dove kerkleden, te reageren op de bespreking. Broeder Klapwijk, vader van een doof kind, raadt aan om te luisteren bij dove mensen hoe dezen het IDP ervaren. En excuses aanbieden is goed, maar doe dat niet via e-mail (filmpje met doventolk) of brief, maar in persoon. Zorg voor ontmoeting. En dan niet alleen met de doven van nu, maar ook van 7 jaar geleden.

Er is weinig instemming met het voorstel van br. Van Winden. De mogelijkheid wordt al gesuggereerd in besluit 2, maar we moeten de aanstelling van een eigen dovenpredikant niet uitsluiten. Het werk opnieuw organiseren zal even duren. Om snel aan de slag te kunnen is het zoeken en aanstellen van een dovenpastor gewenst. Die wordt dan wel ingebracht in het IDP.

Bij de stemming wordt het amendement van br. Van Winden verworpen (3 voor en 29 tegen). Hierop worden de besluiten genomen met 31 stemmen voor, bij 1 onthouding.

24 november 2017

## **Artikel 58**

*DSH regelingen, aanvullende besluiten.*

### **Besluit 1:**

vervallen te verklaren alle resterende door de generale synode van Ede 2014-2015 (Acta artikel 13, besluit 4, onder a, tweede deel, en bijlage 3-5) onder het overgangsrecht gebrachte regelingen en besluiten, namelijk de Regeling pastorale zorg aan doven en slechthorenden (artikel B10.2 van de kerkorde; GS 1993, art. 42, besluit 2, 3, 4, 7, 8; GS 1996, art. 55, besluit 3; GS 1999, art. 69, besluit 4; GS 2011, art. 60, besluit 2, 3; vergelijk GS 2017, art. 11, besluit 5b).

### **Besluit 2:**

de volgende regelingen vast te stellen voor de pastorale zorg aan doven en slechthorenden (bijlage 4-6):

- instructie voor deputaten (A)
- instructie voor de predikant (B)
- instructie voor de kerkelijk werker (C)
- regeling voor de rechtspositie van de DSH-predikant (D)
- regeling t.a.v. de kerkenraad (E)
- regeling t.a.v. kerkelijke deelname IDP (F)

Omdat geen deputaten DSH aanwezig zijn leidt ds. Harmannij, als medeopsteller van de regelingen, dit onderdeel in. Hij wijst op de regeling C. Een kerkelijk werker heeft de bevoegdheid om voor te gaan in de gemeente waaraan hij verbonden is. In deze regeling is dat de dovengemeenschap (artikel C3).

Aanvaarding van deze regeling betekent wel een precedent voor andere categorale voorgangers.

In de bespreking blijkt dat sommige synodeleden de regelingen goed hebben bestudeerd. Er zijn verschillen tussen de rechtspositie van een predikant, verbonden aan een gemeente, en een dovenpredikant. Ook wordt gewezen op verschillen in takenpakket van een predikant en een kerkelijk werker. Het lijkt alsof er niets verandert ten opzichte van de huidige praktijk, terwijl we nu gaan werken binnen het IDP. Dat betekent werken in een regio, in plaats van werken voor de eigen doelgroep.

Ds. Harmannij reageert op de gestelde vragen. De voorliggende tekst is materieel aangedragen door deputaten DSH en het IDP. Dat er verschil in rechtspositie is, is te verklaren. De dovenpredikant wordt benoemd in een tijdelijk dienstverband. Dat heeft consequenties, bijvoorbeeld in geval van losmaking na beëindiging van het dienstverband als dovenpredikant. Het verschil tussen een predikant en een kerkelijk werker is (deels) terug te voeren op de bevoegdheid tot het bedienen van de sacramenten die een predikant wel heeft en een kerkelijk werker niet. Gezocht zal worden naar een beroepende kerk, zo mogelijk in de regio waar de dovenpredikant werkzaam zal zijn. Over de instructie is overleg geweest met IDP. In de praktijk zal blijken of de gemaakte afspraken eventueel aangepast moeten worden.

Na deze beantwoording is er geen behoefte om wijzigingen aan te brengen. De preses constateert dat deze regelingen unaniem zijn vastgesteld. Hij bedankt ds. Harmannij voor zijn bijdrage aan de totstandkoming hiervan en aan de bespreking in de synode.

16 juni 2017

**Artikel 59***Benoeming deputaten pastorale zorg aan doven en slechthorenden***Besluit:**

op voordracht van het moderamen te benoemen als deputaten pastorale zorg aan doven en slechthorenden:

E. Baas	Son	2026
J. Bos	Zwolle	2023
J. Jager-Nentjes	Bunschoten-Spakenburg	2020
J. Oosterhuis	Winsum	2026
W. Scherff	Harderwijk	2023

1 vacature, in te vullen door de benoeming van een dove broeder of zuster.

Als samenroeper wordt aangewezen: J. Jager-Nentjes.

9 maart 2017

**Artikel 60***Behandeling rapportage diaconale deputaten***Materiaal:**

1. rapport van het generaal diaconaal deputaatschap (GDD) met bijlagen (09-11-2016);
2. rapport Praktijkcentrum (13-10-2016).

**Besluit 1:**

deputaten decharge te verlenen.

**Besluit 2:**

opnieuw diaconale deputaten te benoemen met de volgende opdracht:

- a. het Diaconaal Steunpunt aan te blijven sturen volgens de instructie als vastgesteld door de GS Ede 2014 (Acta, bijlage 5-1);
- b. visie en beleid te ontwikkelen rond het diaconaat binnen de kerken en vanuit de kerken naar de samenleving;
- c. de samenwerking te continueren met de diaconale deputaten van de CGK en de NGK in het Platform Diaconale Samenwerking;
- d. samen met de door de LV van de NGK te benoemen diaconale commissie een gezamenlijk diaconaal deputaatschap (DDZ) te vormen.

**Besluit 3:**

- a. diaconale deputaten voor hun werkzaamheden gedurende de periode 2018 t/m 2020 een budget van € 4.500 per jaar (totaal € 13.500) toe te kennen;
- b. het Diaconaal Steunpunt gedurende de periode 2018 t/m 2020 een budget van € 99.000 per jaar (totaal € 297.000) toe te kennen.

Aanwezig zijn vanwege deputaten GDD de brs. M. Assink, A. Bruijnis, J. Basoski, J. Los, ds. R.M. Meijer (voorzitter) en J. Serier. Verder zijn aanwezig br. D.J. Poel (diaconaal consulent) en zr. A. Bijkerk (communicatie).

Van de NGK-diaconale werkgroep zijn aanwezig zr. C. Beukema en de brs. S.R.S. Datema en R. Venderbos, Namens het Praktijkcentrum (PC) zijn aanwezig zijn de brs. H. Geertsema (directeur), J. de Jong, J.D. Schaap en zr. J. de Goeij-van Dooren (bestuursleden).

Als contactpersoon vanuit F&B is aanwezig br. J. van Leeuwen.

Ds. Meijer voert namens deputaten het woord. Het uitgangspunt voor diakenen is de tekst Jesaja 58:10: "Wanneer je de hongerige schenkt wat je zelf nodig hebt en de verdrukte gul onthaalt, dan zal je licht in het donker schijnen, je duisternis wordt als het licht van het middaguur."

We leven in een tijd waarin ontzettend veel op ons afkomt. Maar we staan ook midden in een wereld waarin we veel betekenen kunnen. Als gemeente moeten we diaconale gemeente zijn. Diaconaat is altijd onderdeel geweest van gemeente zijn. Er is veel enthousiasme en hart voor kerk en wereld. Diaconaat is zorgzaam zijn voor elkaar, maar met oog voor alles om ons heen. Ook in de chaos moeten we Jezus navolgen. Betrek gemeenteleden erbij, formuleer wat je wilt en kunt als kerk. Maak plannen waarbij de gemeente zich betrokken voelt. Voorbeelden zijn te vinden op de website [www.bloeienddiaconaat.nl](http://www.bloeienddiaconaat.nl). Met CGK en NGK bestaat een goede samenwerking. De laatste jaren zijn we naar elkaar toegegroeid en wordt er veel samen gedaan. Het streven is om dat verder vorm te geven in een gezamenlijk deputaatschap met de NGK.

Ds. Meijer is blij dat vandaag de bespreking samen met het PC plaatsvindt. Het Praktijkcentrum en het Diaconaal Steunpunt kunnen veel voor elkaar betekenen, zonder te integreren. Het DS heeft een sterke plek gekregen in het kerkverband, iets waar we zuinig op moeten zijn. Dat het diaconaat ook in het onderwijs aan de TU meer aandacht krijgt is iets om dankbaar voor te zijn. Met DVN bestaan goede contacten om de wereldwijde diaconale opdracht vorm te geven.

Hierna krijgen de vertegenwoordigers van het PC het woord. Vandaag is in het bijzonder hun relatie met de diakenen aan de orde.

Br. J. de Jong spreekt namens het bestuur. Het PC is dienstbaar aan priesters (1 Petrus 2 : 9). De opdracht voor en passie van het PC is gemeenten dichter bij God te brengen.

In 2014 is groen licht gegeven voor de vorming van het PC. Sindsdien is er veel werk verzet. Een onderzoek is gedaan naar welke vragen en behoeften binnen de kerken leven en waar het PC een rol zou kunnen spelen. In het bijzonder het jongerenwerk is een speerpunt.

In totaal zijn er 16 werknemers. Programmalijnen zijn opgezet naar aanleiding van vragen die vanuit de kerken opkwamen. Er is kenniscirculatie tussen praktijk, toerusting & advies, onderwijs, en praktisch-theologisch onderzoek. Het PC heeft een methode "ontdekkend bijbellezen voor jongeren" ontwikkeld, en een symposium 'Kansen bij krimp' georganiseerd, evenals een minisymposium over 'Wat is er gebeurd met de kerkelijke tucht?'. Het PC en het DS kunnen elkaar op een waardevolle manier aanvullen. Beide kijken naar de gemeente als een vierende, pastorale, lerende en missionair/diaconale gemeente. Het is van meerwaarde om de kennis en kunde hierover met elkaar te delen.

In de bespreking die op deze inleidingen volgt komt een aantal onderwerpen langs. Te noemen is de vraag of integratie van PC en DS de duidelijkheid voor de gebruiker niet bevordert, nog afgezien of samengaan niet tot een besparing kan leiden. Nu moeten we met onze vragen over kerk zijn bij meerdere loketten langs (SKW, PC, DS, Steunpunt Liturgie). Eigenlijk zouden we moeten kunnen volstaan met "even Zwolle bellen". Duidelijk is alvast wel dat PC en DS in eenzelfde domein behoren. Dat zou ingebracht moeten worden in de discussie over de organisatie, zoals aangeslingerd door deputaten kerkelijke lasten (DKL). Waarbij door sommigen gepleit wordt voor integratie, terwijl anderen daaraan geen behoefte hebben maar het naast elkaar bestaan van beide accepteren.

Ook zou meer in termen van een businessmodel gedacht moeten worden. Zou het laten betalen voor wat je vraagt en krijgt barrières opwerpen?

In de gemeenten zijn veel deskundigen. Bouwt het PC een netwerk op om deze deskundigheid te mobiliseren?

Sommigen ervaren een overaccentuering van de diaconale opdracht van de gemeente. Streef naar evenwicht tussen verkondiging, pastoraat en diaconaat, zonder prioriteit te claimen.

Br. Geertsema gaat in op de samenwerking tussen PC en GDD. Er is expertise in beide organisaties waar over en weer gebruik van gemaakt wordt. Ze zijn zeker geen concurrenten maar bestaan naast elkaar in goed overleg. Cursussen zijn in overleg met elkaar ontwikkeld. Bij het kerkelijk advieswerk wil het PC laagdrempelig functioneren. Zo wil het voorgestelde loket kerkrecht op laagdrempelige wijze toerustend zijn, terwijl deputaten de inhoudelijke kant voor hun rekening nemen. Het PC is een instituut voor gemeenteopbouw. Het PC is niet opgericht om als mediator te functioneren, daarvoor is B&B. SKW heeft de werkgeverstaken.

Bij een eventuele fusie van al die taken weet je niet goed wat de eindsituatie zal zijn. En of wellicht iets dat goed functioneerde verdwijnt. Ook is niet elke vraagstelling hetzelfde. Juist in verschillende benaderingen kunnen we elkaar stimuleren.

Het PC wil nadrukkelijk doorddenken over christen zijn in deze tijd. Veranderingen gaan snel, ook in de kerk. Daarom moet duidelijk zijn wat de kern is van het bestaan als gemeente. En een kerkverband is daarbij een levensbron. Er bestaat geen mens zonder andere mensen, er bestaat geen gemeente zonder andere gemeenten. Gebruik van netwerken gaat er meer en meer komen. Het geeft energie als het lukt om

professional en amateur van elkaar gebruik te laten maken. Naar de mening van br. Geertsema zou de synode hier ook thema's moeten aandragen en niet volstaan met het behandelen van wat de kerken inbrengen.

Ook ds. Meijer(GDD) benadrukt dat het geen doel op zich is om apart te blijven. Maar deputaten zijn zuinig op de plek die het DS heeft verworven. De samenwerking met anderen is goed, samengaan levert geen financiële winst. Hierover is ook overleg geweest met F&B. In de opdracht aan het deputaatschap zou een expliciete opdracht kunnen worden opgenomen om de komende drie jaren de samenwerking te intensiveren. Het overleg met de TU over implementatie van het diaconaat in de opleiding blijft de aandacht vragen.

Het valt niet mee om nieuwe, deskundige kandidaten voor het deputaatschap te vinden. Daarbij wordt ook gezocht naar vrouwelijke kandidaten. Ook verjonging is een doelstelling.

Op het gebied van internationalisering zijn nog geen stappen gezet.

Door de nieuwe kerkorde zijn de diakenen op afstand van de kerkenraad gekomen, een gegeven waar de diakenen mee moeten leren om te gaan. Voor hun taakvervulling moeten ze netwerken in de samenleving opbouwen, kennis mobiliseren en investeren in diaconale platforms.

#### *Besluitvorming*

Er bestaat na deze bespreking geen behoefte om de besluiten voor GDD te amenderen of aan te vullen. De preses wijst erop dat financiële besluiten onder een zeker voorbehoud genomen worden. Pas wanneer het totaaloverzicht ontstaat zal op voorstel van deputaten F&B definitieve besluitvorming plaats hebben.

Over het Praktijkcentrum spreken we in een later stadium verder. (zie artikel 51)

De besluiten worden daarop met algemene stemmen genomen.

De preses bedankt de deputaten voor hun werk en hun bijdrage aan de bespreking. Hij memoreert dat een groot aantal deputaten af zal treden: de brs. Basoski, Bruijnis, Koop en Los en zr. Verkade-Visscher. Hij wenst de blijvers sterkte en wijsheid bij de voortzetting van hun taak.

1 juni 2017

### **Artikel 61**

#### *Benoeming deputaten diaconale zaken*

#### **Besluit:**

op voordracht van het moderamen te benoemen als deputaten diaconale zaken:

M. Assink	Soest	2020
R.M. Meijer	Meppel	2020
J. Serier	Groningen	2020

1 vacature: kan uit de GKv of de NGK komen

Namens de NGK hebben zitting in DDZ als volwaardig lid:

Mw. J.W.M. Beukema,	Amstelveen
S.R.S. Datema,	Bennekom

Voor de vacature zullen deputaten zelf nog een voordracht moeten doen, waarbij de voorgedragene zal worden beschouwd als benoemd door de synode.

Als samenroeper wordt aangewezen R.M. Meijer.

16 juni 2017

### **Artikel 62**

#### *Behandeling rapport deputaten liturgie en kerkmuziek*

#### **Materiaal:**

- rapport deputaten liturgie en kerkmuziek (01-12-2016).

**Besluit 1:**

deputaten liturgie en kerkmuziek decharge te verlenen.

**Besluit 2:**

de naam van het deputaatschap liturgie en kerkmuziek te veranderen in deputaten eredienst.

**Besluit 3:**

deputaten eredienst de volgende opdracht te geven:

- a. te functioneren als adres voor nieuwe kerklieparen, nieuw werk te toetsen -waarbij gelet moet worden op liturgische bruikbaarheid, kwaliteit en bijbelse inhoud- en dit bij gunstige beoordeling onder de aandacht van de kerken te brengen;
- b. het initiatief te nemen tot een nieuw lied, in geval van liturgische lacunes of schaarste en aan de komende synode te rapporteren of deze taak een blijvende taak van het deputaatschap kan zijn;
- c. in kaart te brengen wat er bestaat aan initiatieven tot nieuwe psalmberijmingen en bewerkingen en de kerken te adviseren over het gebruik ervan; daarbij o.a. te kijken naar Psalmen voor Nu, Levensliederen en De Nieuwe Psalmberijming, en te overleggen met ISK;
- d. de synode 2020 te dienen met een voorstel over de toekomst van het Steunpunt Liturgie.

**Besluit 4:**

deputaten opdracht te geven om door middel van het Steunpunt Liturgie:

- a. de kerken te voorzien van informatie en advies inzake onderwerpen die de liturgie betreffen en waar mogelijk een zodanige bijdrage te leveren dat de bezinning hierover binnen de kerken wordt gestimuleerd;
- b. het gebruik van het Liedboek 2013 in de GKv verder te bevorderen; daartoe o.a. de informatieavonden over het Liedboek bij de kerken te blijven aanbieden;
- c. de introductie van het nieuwe Gereformeerd Kerkboek te begeleiden en daarbij duidelijk te maken dat het GK een ten opzichte van het Liedboek aanvullende identiteitsbundel is;
- d. de kerken te adviseren over het gebruik van de juiste beamerpakketten van LB en GK;
- e. literatuur en inspirerende verhalen ter beschikking te stellen met betrekking tot muziek en lied in de kerk, van daaruit een handreiking op te stellen die kerken helpt hier stapsgewijs mee aan de slag te gaan en deze handreiking aan te bieden aan de komende generale synode.

**Besluit 5:**

deputaten opdracht te geven om:

- a. bij de kerken navraag te doen wat de behoefte is aan materiaal rond de bevestiging van werkers in de kerk anders dan predikanten, ouderlingen en diakenen;
- b. bij de kerken materiaal te verzamelen dat voor dit doel in plaatselijke situaties gemaakt is;
- c. met behulp van dat materiaal via het Steunpunt Liturgie de kerken te dienen met een handreiking.

**Besluit 6:**

deputaten verder op te dragen:

- a. bij bijbelgenootschappen en andere instanties die actief betrokken zijn bij het uitgeven en (doen) vervaardigen van bijbelvertalingen in ons land, zich te presenteren als het adres waaraan men informatie over het onderwerp bijbelvertaling kan toezenden;
- b. contact te onderhouden met het Nederlands Bijbelgenootschap over de aangekondigde revisie van de NBV en daarvan rapport uit te brengen.

**Besluit 7:**

deputaten een budget te verlenen voor de jaren 2018 – 2020 van € 3.600 per jaar (totaal € 10.800); voor het Steunpunt Liturgie een budget te verlenen van € 26.400 per jaar (totaal € 79.200.).

Van deputaten liturgie en kerkmuziek zijn aanwezig de brs. F.J.H. Berghuis, C.F. Geerds en ds. E.J. Sytsma en zr. M.J.G. Douma; van het steunpunt Liturgie: zr. A. de Heer.

De voorzitter van deputaten, ds. Sytsma, meldt dat het nieuwe kerkboek hopelijk dit najaar zal verschijnen. Hij laat hier alvast een nieuw lied uit zingen.

Liturgie gaat haar eigen gang. Inmiddels is er veel verschil binnen de kerken. Er zijn meer liederen, “beste bands”, veel mensen zijn betrokken bij de vormgeving van de eredienst. Deputaten blijven zoeken om dat

te ondersteunen, onder meer door het aanbieden van nieuwe liederen (besluit 3b). Daarvoor was een bedrag geraamd, maar deputaten hebben er vrede mee dat dat geschrapt is. Liturgie is wellicht niet het zwaarste onderwerp op deze synode, maar het gaat wel over een belangrijke zaak: de eer van God in de eredienst.

In de bespreking wordt onderstreept dat het om een belangrijke zaak gaat. Het gaat om de eer van God en het lied, "dubbel bidden", heeft daarin een belangrijke plaats. Dat belang van liturgie mag wel doorklinken in de besluiten. Gaat het bij liturgie alleen maar over liederen en bijbelvertaling? Wat zijn de criteria voor een goed kerklied? En hoe spelen we in op de huidige cultuur binnen de christenheid? Er is een drang om veel Opwekking te zingen. Daarmee komt een andere spiritualiteit de kerken binnen. Anderen zijn weer fan van Sela of Psalmen voor Nu. Over deze zaken zou meer visie ontwikkeld moeten worden. Gewezen wordt op het afnemend aantal kerkorganisten. Zou het deputaatschap hier iets kunnen betekenen?

Ook wordt gevraagd of een zelfstandig steunpunt, gedragen door een eigen deputaatschap, nog wel nodig is. Hieraan wordt in het rapport wel aandacht gegeven, maar deputaten doen daarover zelf geen uitspraak, behoudens het voorstel 3d. Het in 1993 begonnen proces van liederenselectie hebben we achter ons gelaten. Er blijft een taak op het gebied van bijbelvertaling en het formuleren van (nieuwe) formulieren. Waarbij wat het laatste betreft in de kerken heel verschillend gebruik wordt gemaakt van de vastgestelde formulieren. Veel verantwoordelijkheid is bij de kerkenraden gelegd. Is er nog ruimte voor generaal advisering en regelgeving?

Kan geen samenwerking gezocht worden met het Praktijkcentrum, temeer daar de bezetting van het Steunpunt wel erg kwetsbaar is (1 persoon). Wel wordt waardering uitgesproken voor het Steunpunt. Integratie met het PC mag niet ten koste gaan van de liturgische speelsheid die het Steunpunt kenmerkt. Voor ons nieuwe kerkboek verleent de ISK nog één keer de licentie. Wat betekent dat?

Ds. Sytsma beaamt dat de eredienst datgene is waar de kerk voor bestaat. Wel heeft hij aarzelingen om dat specifiek in de besluiten op te nemen. Hij verwondert zich erover dat wel wordt gewezen op het Praktijkcentrum en niet naar de TU, waar toch ook onderwijs gegeven wordt in Liturgie. Om nu al te integreren in het PC is te vroeg. Laat de ontwikkelingen nog maar even doorgaan, want de samenwerking met het PC en de TU is pas begonnen. Het deputaatschap wil steeds inspirerend en motiverend bezig zijn binnen de kerken.

ISK verleent voor het nieuwe kerkboek nog één keer toestemming de 48 psalmen uit het Liedboek op te nemen. Deze toestemming geldt ook voor eventuele herdrukken, maar niet voor nieuwe edities. Zr. De Heer (Steunpunt) vertelt dat het nadenken over verschillende genres in de kerkmuziek in ontwikkeling is. Centrale advisering is wel nodig, want niet iedere kerk is in staat om dat zelf te doen. Het is een ingewikkelde materie, waarbij ook de vorming van musici de aandacht moet hebben. Ook wordt gewerkt aan een handreiking voor het maken van een "muziekprofiel" voor de gemeenten. Ook het organistentekort, dat leeft binnen de brede kerkelijke wereld, heeft de aandacht.

Ds. Roth dient een voorstel in voor een extra besluit, tussen 2 en 3:

deputaten op te dragen hun werk te doen in de dynamiek tussen Woord en cultuur en zich hiervan rekenschap te geven bij hun werk voor de kerken.

Gronden:

1. Liturgie is het leven voor Gods aangezicht op deze aarde, waarop christenen leven in een seculariserende en gesecculariseerde cultuur.
2. Liturgisch leven is open leven naar de cultuur, biedt perspectief aan gesecculariseerde mensen en helpt de gemeente van de Heer om als kinderen van God te leven in de eigen leefomgeving.
3. Luisterend naar het Woord bewegen we ons binnen de gereformeerde traditie.

Deputaten hebben geen behoefte aan dit voorstel. Ook sommige afgevaardigden merken op dat hier veel gezegd wordt waarmee kan worden ingestemd, maar dat zij de noodzaak om zoiets als uitspraak vast te leggen niet zien. Als deputaten hiermee serieus aan het werk gaan kan het ook nog wel eens een heel zware opgave blijken te zijn.

*Stemming.*

Besluiten 1 en 2 worden met algemene stemmen genomen.

Het voorstel van ds. Roth wordt verworpen met 6 stemmen voor en 26 tegen.



Hierop worden de besluiten 3 t/m 7 met algemene stemmen genomen.

De preses dankt deputaten voor hun werk. In het bijzonder worden bedankt de zrs. Ria Borkent, Mary Douma en br. Catharinus Geerds, die na lange tijd aftreden als deputaat.

De bespreking wordt besloten door het zingen van een gezang (248, "Zout moet ik zijn op aarde") uit het nieuwe Gereformeerd Kerkboek.

29 juni 2017

### **Artikel 63**

*Benoeming deputaten erediens*

#### **Besluit:**

op voordracht van het moderamen te benoemen als deputaten erediens:

J.J.D. Baas	Barneveld	2026
F.J.H. Berghuis	Groningen	2023
M.O. ten Brink	't Harde	2023
E.R. Helder	Zwolle	2023
M. van Loon	Dalfsen	2026
J. Steen-Sennema	Barendrecht	2026
E.J. Sytsma	Zwolle	2023
J.E. Woudt	Enschede	2023

1 vacature (neerlandicus)

Secundi:

M.A. de Niet	Harkstede
M. Wielhouwer	Ede

Als samenroeper is aangewezen E.J. Sytsma.

Deputaten mogen de vacature zelf invullen. De nieuwe deputaat zal dan worden beschouwd als door de synode benoemd.

Dit deputaatschap lijkt erg groot, maar er zijn nog genoeg verschillende taken uit te voeren, waarvoor de nodige deskundigheden vereist zijn.

## HOOFDSTUK 5, BETREKKINGEN BINNEN- EN BUITENLAND

23 maart 2017

### Artikel 64

*Bezinning op kerkelijke eenheid.*

In een besloten zitting spreekt de synode over het rapport van deputaten kerkelijke eenheid, in het bijzonder de daarbij gevoegde bijlage 5 “Als het getij verloopt”.

Van deputaten zijn aanwezig de brs. ds. A. de Braak, ds. J.M. Burger, ds. T. Dijkema, N.M. Kramer, ds. D.W.L. Krol, ds. J. Luiten, ds. H.J. Messelink, ds. R. Prins, ds. R.J. Vreugdenhil, ds. J. Wesseling en O. Westra en zr. H.M. Hamelink.

Als dagvoorzitter functioneert bij deze bezinning ds. G. Oosterhuis.

Namens de synodecommissie, die bestaat uit de brs. A. van den Berg, P. Huizenga en ds. G. Oosterhuis, leidt br. Van den Berg de bespreking in als volgt:

“Voorzitter, leden van de synode, deputaten,

#### *Introductie*

Vandaag spreken we in een besloten zitting over kerkelijke eenheid. Namens de door het moderamen daartoe aangewezen commissie, bestaande uit Gertjan Oosterhuis uit Zoetermeer, Piet Huizenga uit Bunschoten-Spakenburg en mijzelf, mag ik namens hen de aftrap verzorgen. Voor wie mij niet kennen: ik ben Andries van den Berg, woon in Westerbork en ten tijde van mijn afvaardiging naar de synode was ik preses van de kerkenraad van de GKv Beilen.

Ik wil beginnen met een dik verdiend compliment en een hartelijk dankwoord aan het adres van de deputaten kerkelijke eenheid. Wat een werk hebben jullie weer verzet. Wat een denkkracht huist er onder jullie. Wat een uithoudingsvermogen ook. Een applaus waard!

We hebben het rapport, het aanvullend rapport van drie deputaten en het aanvullende rapport van alle deputaten bestudeerd. En toen we benoemd waren in de synodecommissie zijn we er, elk voor zich, nog eens doorheen gekropen. Gaandeweg dat proces bekwam mij het gevoel, dat het nodig was dit onderwerp op een andere manier te benaderen. Ik koos voor het schrijven van een essay. Die keuze heb ik aan mijn medebroeders voorgelegd. Zij stemden in en staan achter de inhoud. Het is een essay, dat uitloopt op vragen, die wij deputaten en synodeleden willen voorleggen.

Wat is nu eigenlijk een essay? De Dikke Van Dale definieert het als volgt: proeve, opstel, niet te korte, voor een ruim publiek bestemde, persoonlijk gekleurde verhandeling over een wetenschappelijk of letterkundig onderwerp. Mijn verhaal is dus niet te kort. En ja, het is hier en daar persoonlijk gekleurd. En waar wellicht confronterend, is dat niet persoonlijk bedoeld. Waarbij ik me haast er aan toe te voegen, dat Piet Huizenga mij verzekerde, dat hij vergelijkbare persoonlijke herinneringen zou kunnen ophalen. En Gertjan Oosterhuis is zo veel jonger, dat hij het alleen maar van horen zeggen heeft!

Spreken over kerkelijke eenheid is nodig omdat er kerkelijke verdeeldheid is. Een spijtig en verdrietig gegeven.

Ik neem u mee naar 1944/1945, de tijd van de Vrijmaking. Naast alle ellende van de oorlog was er het verdriet en de pijn van de kerkelijke verdeeldheid. Mijn vader kwam uit een gezin met 10 kinderen; alleen twee kinderen maakten zich vrij. Gelukkig zijn ze in de familie altijd *on speaking terms* gebleven. Mijn moeder kwam uit een gezin met 9 kinderen; vier kinderen gingen mee met de Vrijmaking. Het scheurde de familie in tweeën en een goed kerkelijk gesprek was onmogelijk. In oktober 1947 aanschouwde ik het levenslicht en ik ben opgegroeid in een gezin waarvan de ouders altijd pal achter de Vrijmaking stonden, maar waar altijd de sluier van de kerkelijke verdeeldheid overheen lag. Het heeft me best veel gedaan.

Op 15 mei 1966 deed ik belijdenis bij ds. M.J.C. Blok (de oudste van drie generaties MJC's in onze kerken) in Utrecht-Noord/West. Op 31 oktober 1966, dus nog geen half jaar later, kwam de Open Brief, die in de classis Utrecht voor grote onrust heeft gezorgd. Er was een moment, dat alle predikanten achter dat document stonden. Ik was lid van de Jongelingsvereniging 'Woord en Belijdenis'. Wij jongelingen wilden het naadje van de kous weten, fietsten naar de kerkgebouwen waar de classisvergaderingen werden gehouden. Het waren verdrietige en af en toe vreselijke, pijnlijke, onthutsende vergaderingen. 'Dat nooit meer', heb ik toen en vele keren daarna gedacht en ook wel gezegd.

Ik heb me graag voor de kerk ingezet. Ik sta van harte achter ons kerkverband en de belijdenissen die we koesteren. En ja, óók ik heb met verve de 'ware-kerk-gedachte' verdedigd. En tijdens bijeenkomsten die tekening laten zien waarbij de Nederlandse kerkgeschiedenis in een rechte lijn uitkwam bij de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt).

Mijn denken daarover is veranderd. Nu ben ik 69. Vijftig jaar geleden deed ik belijdenis. Vijftig jaar geleden werd de Open Brief gepubliceerd. En nu, vijftig jaar later, ben ik voor het eerst op een generale synode. Wees het moderamen mij aan voor de commissie kerkelijke eenheid. Hoe bijzonder!

Hoe anders ziet de wereld er uit, vergeleken met vijftig jaar terug. Hoe anders ziet het kerkelijke leven er uit.

#### *Eigenlijk vier rapporten*

Voor ons ligt het deputatenrapport, 87 pagina's dik. Een uitvoerig rapport. Uit naam van alle deputaten. We zullen er uitgebreid over spreken. Het rapport bevatte een voor ons verrassende bijlage. Wij doelen op bijlage 5 met als titel 'Als het tij verloopt verzet men de bakens – Gedachten over kerkelijke eenheid'. Mooi geschreven, actueel. Eigenlijk voor ons een rapport in het rapport, dat aansluit bij het besprokene op die zaterdag, dat we in onze voorbereidingen voor deze synode van gedachten wisselden over de kerk van nu in het Nederland van straks.

En toen was er ineens het aanvullende rapport van drie deputaten. We kunnen een discussie opwerpen over de status, maar wat ons betreft gaan we dat vandaag niet doen. We zullen er later serieus over doorspreken. We hebben het met waardering en respect gelezen. Het is zó herkenbaar; het zet zó helder neer wat ons decennia lang voor ogen stond. Maar, in alle eerlijkheid, gedrieën trokken we dezelfde conclusie: kerkelijke eenheid, ja graag, maar wel op ónze manier. En heel recent verscheen het aanvullende rapport, met een voor ons belangwekkende herziene kijk op het verbond van kerken, dat ter sprake kwam op de Nationale Synode 2016. Wat onze commissie betreft liggen er dus eigenlijk vier rapporten.

#### *We praten al zo lang*

Kerkelijke eenheid. We praten er al zo lang over. Synode na synode keken we verwachtingsvol uit naar positieve berichten. Wat hebben al die gesprekken, overleggen, intentieverklaringen nu eigenlijk opgeleverd? Hoe lang zijn we bezig? De voorzitter van de vorige synode vertelde: met de christelijke gereformeerden vanaf 1946. Ik heb een verzameling jaarboekjes van onze kerken en ben gaan zoeken. Wanneer hebben we het overleg met andere kerkgenootschappen geïnstitutionaliseerd?

Tijdens de GS van Spakenburg-Noord(1987) werden voor het eerst deputaten voor het gesprek met de Christelijke Gereformeerde Kerken benoemd. We praten dus 30 jaar met onze christelijke gereformeerde broeders.

Drie jaar later, tijdens de GS van Leeuwarden (1990), werd naast het zojuist genoemde deputaatschap een nieuw deputaatschap in het leven geroepen: het deputaatschap kerkelijke eenheid. Dat deputaatschap is dus inmiddels 27 jaar actief.

Conclusie: tot het samengaan van kerkverbanden is het nooit gekomen. Zo lang praten we dus, overleggen we dus, schrijven we onze rapporten. Wij durven de vraag te stellen: wat zou onze hemelse Vader er van vinden?

Wat heeft het opgeleverd? Onze conclusie: landelijk dus geen kerkelijke eenheid. En dat was en is toch steeds het doel?

Ho, ho, hoor ik u denken. Zeker, wij stemmen u onmiddellijk toe, dat er belangrijke stappen zijn gezet. Neem de Christelijke Gereformeerde Kerken: we erkennen elkaar voluit als zusterkerk. En over de toe-eigening van het heil zijn we het op synodaal niveau helemaal eens. Kanselruil mag. Er is veel om God voor te danken. Maar waar wij gedrieën lange tijd hebben gedacht, dat we ons met deze kerken zouden verenigen, lijkt eenwording nu eerder verder weg dan dat dit jaren geleden het geval was. Moeten we het onze broeders daar niet toeroepen: Broeders, we praten 30 jaar, we zijn het eens! We stoppen met praten. Weet u welkom! Weet u welkom als u er aan toe bent.

Dan de Nederlands Gereformeerde Kerken. We signaleren verblijvende ontwikkelingen. Bijna alle kerken -op drie na, wellicht binnenkort twee- willen zich binden aan Schrift en Belijdenis. Alle predikanten hebben hun handtekening onder het bindingsformulier gezet. Er bestaat stevige belangstelling voor onze nieuwe kerkorde. Over de hermeneutische uitgangspunten bij het lezen van Gods Woord over MVEA zijn we het eens. We danken God voor al dat moois!

Critici wijzen ons dan onmiddellijk op de vluchtroute, die artikel 17 van het AKS biedt. En zo blijven we uitgaan van wantrouwen. En ja, als de vrouw in het ambt er in onze kerken door komt, dan lijkt de laatste grote hobbel genomen. Ik was er bij toen 'ons' Archief- en Documentatiecentrum op 28 oktober 2016 in de Nieuwe Kerk in Kampen onder het thema 'Een steen op de maag' vijftig jaar scheuring in de vrijgemaakte kerken herdacht. De behoorlijk goed gevulde kerk was voor de helft gevuld met vrijgemaakten en de andere helft bestond uit Nederlands gereformeerden. Er viel -een enkele uitzondering daargelaten- geen onvertogen woord. Het werd één roep om eenheid. Met van beide kanten verontschuldigheden voor wat er rond de Open Brief is gebeurd. Vederlicht en opgelucht reed ik naar huis.

Wij stellen ons de vraag: zou het echt mogelijk zijn om op 31 oktober 2017 onze stellingen definitief te verlaten en in een gezamenlijke vergadering van de beide synodes in staat van hereniging te komen? Op weg te gaan naar één kerkverband?

Ik was er bij, bij de Nationale Synode 2016 in Dordt. Een inspirerende en bemoedigende bijeenkomst. Een van de sprekers vertelde een droom te hebben: op alle kerkgebouwen van kerkgenootschappen, die de geloofsbelijdenis van Nicea hebben aanvaard, staat het naambord 'Kerk van Jezus Christus'. Professor Barend Kamphuis ontvouwde de visie op het Verbond van Kerken. Wij zijn blij, dat de deputaten de confrontatie met hem en in hun aanvullende rapport met dat idee zijn aangegaan.

#### *Een 'gap' tussen landelijk en plaatselijk?*

Intussen lijkt er een 'gap' tussen de landelijke en plaatselijke ontwikkelingen te zijn ontstaan. Op het grondvlak tellen we, gezien vanuit onze kerken, 17 samenwerkende kerken en 114 samenwerkingsgemeenten. Totaal werken er 131 kerken samen. Dat is 49,07% van het totaal aantal kerken binnen ons kerkverband, dat 267 gemeenten telt. Er van uitgaand, dat er ook plaatselijke kerken zijn, die geen CGK- of NGK-buren hebben of hun streven naar samenwerking nog niet hebben gemeld, dan mag de conclusie zijn, dat de kerkelijke samenwerking op plaatselijk niveau door meer dan de helft van onze kerken een *success story* is. Dankbaar constateren we, dat DOE een positieve rol in deze ontwikkelingen vervult. DOE doet er toe! Eerlijk gezegd: we vonden het verrassende cijfers!

#### *Samenwerking op deputatenniveau*

Er is nog iets bijzonder aan de hand. Samenwerken op deputatenniveau lukt wel. Het viel me al op bij het lezen van al die deputatenrapporten en ik ben gaan inventariseren. Er zijn ons in eerste termijn 29 deputatenrapporten aangeboden. In 19 deputaatschappen wordt op enigerlei wijze samengewerkt met deputaten van de Christelijke Gereformeerde Kerken. In 21 deputaatschappen gebeurt dat op enigerlei wijze met deputaten van de Nederlands Gereformeerde Kerken. En in 13 gevallen met andere kerkgenootschappen of overlegorganen. En al weer: wij drieën vonden het een *eye opener!*

*Kerkelijke eenheid anno 2017*

Verrassende cijfers dus! Met als logische vraag: waarom lukt plaatselijke samenwerking en samenwerking op deputatenniveau wel en kerkelijk samengaan niet? In het jaar van onze God 2017 spreken we op onze synode weer over ons verlangen naar kerkelijke eenheid. Hoe staan we daarin? Een essay heeft vaak een prikkelende titel om de aandacht te trekken en de lezer te stimuleren om het 'niet te korte' verhaal te gaan lezen. Dus introduceer ik nu maar de titel van deze essay: kerkelijke eenheid: driejaarlijkse rituele rondedans rond een utopie?

Gedrieën hebben we zo onze vragen. Is kerkelijke eenheid een utopie? Blijven onze driejaarlijkse synodes een rituele rondedans rond dit thema? Of is het de hoogste tijd voor een doorbraak? Kan kerkelijke eenheid alleen bereikt worden door anderen te vragen 'vrijgemaakt' te worden? Met dicht getimmerde rapporten. Of kunnen we elkaar ruimte gunnen en geven door de eenheid nu echt te zoeken en in die eenheid met elkaar in gesprek te gaan en te blijven over verschillen die er nog zijn? Waar ligt de grens van wat wel en wat niet meer kan? Waarom beluisteren we -soms haast ingeworteld- wantrouwen, dat uit revisieverzoeken spreekt? Of zijn we zoals in het aanvullende rapport bevreesd voor scenario's waarvan het maar de vraag is of ze zich zullen aandienen? Worden deputaten te zeer door synodale voorwaarden beperkt? Zijn we over en weer elkaars gevangenen? Wat zouden wij graag eens diep bij u in het hart kijken. Hoe komt het toch, dat de al eerder genoemde bijlage 5 zo'n andere toonzetting en sfeer heeft? Hoe ziet u de toekomst van onze kerken over tien jaar? Of sterker: is het niet frustrerend, dat het denken in kerkverbanden toenemend kritisch wordt beoordeeld en plaatselijke ontwikkelingen wel succesvol zijn? Moeten we het niet met elkaar hebben over ons al dan niet aanwezige gevoel voor urgentie als we kijken naar de tijd waarin wij leven?

In dat kader memoreren we enkele zaken uit de boeiende bespreking, die we ter voorbereiding van ons werk met Henk Geertsema en Hans Schaeffer hadden:

- Vier kernbegrippen waarmee we te maken hebben: transitie, diversiteit, verbinding en ootmoedige toewijding.
- De synode is een middel en actor in Gods wereld vol 'messy situations', een synode die keuzes moet maken en eerlijke, duidelijke besluiten moet nemen.
- Is die synode eigenlijk wel het geëigende middel? Eens in de drie jaar 'praat hij terug', gefragmenteerd, reactief, soms met onbedoelde gevolgen. Hoe sturend willen we zijn?
- We kunnen als kerken niet ontkomen aan een wereld vol veranderingen. In ons land: vergrijzing, toenemende etniciteit, liminaliteit (de tijd versnelt).
- Het kerkelijk erf verandert de komende tien jaar sterk. Nu al is de GKv een veelkleurige gemeenschap aan het worden. Kunnen we anderen nog wel de maat nemen waar we zelf zo veranderen, steeds meer verschillen en kerkenraden zien die eigen wegen gaan?
- Onze kerken nemen snel af in ledental, met allerlei gevolgen. Er tekent zich een kloof af: kerkleden boven de 45 jaar denken en doen heel anders dan kerkleden onder de 45 jaar.

Het tij verloopt. Vindt u, dat het tij verloopt? Verzetten we de bakens? Moeten de bakens worden verzet?

*Kerkelijke eenheid; utopie of een kans?*

Is kerkelijke eenheid een utopie of biedt het kansen? Ons antwoord: Christus spoort ons aan tot kerkelijke eenheid. Dat biedt kansen want anders had hij het niet gezegd. De kerk helpt mensen om zich voor het aangezicht van God te zetten. De kerk vertelt Christus' boodschap van genade en verlossing. De kerk leidt ons naar Christus en Christus leidt ons naar God. Tijdens de bidstond hield ds. Voorberg het ons voor: In deze wereld gaan wrede dictators te keer. Waar is God? Jesaja laat zien, dat hij nog even machtig is als bij de schepping. Wereldheersers moeten uiteindelijk Gods plan dienen, ook nu. Wij, kinderen van hem, deputaten, synodeleden, zijn geroepen dienaren van God, om bewust met hem mee te werken. Sta vol bewondering aan zijn kant. Dat maakt je sterk en geeft rust."

Ds. G. Oosterhuis dankt voor deze ontboezeming en leidt het vervolg van de dag in, waarin in vier groepen zal worden gesproken naar aanleiding van bijlage 5 van het beleidsrapport van deputaten KE, getiteld "Als het tij verloopt verzet men de bakens – Gedachten over kerkelijke eenheid".

1 Algemeen.

(Vraag van de commissie:)

Welke algemene indruk heb je aan het lezen van het artikel overgehouden?

Probeer dat in kaart te brengen door een antwoord te geven op onderstaande deelvragen:

- a. *herkenning* van de geschetste ontwikkelingen
- b. *blij* met de ontwikkelingen?
- c. *instemming* met de voorgestelde oplossingsrichtingen.

(Rapport uit de groepsbespreking:)

Er is gesproken over eigen ervaringen. Het rapport roept veel herkenning op. Buitenland-ervaring geeft een bredere blik, een andere manier van kijken naar kerken. De katholieke belijdenis van Nicea geeft heel goed de essentie weer van wat de bijbel schrijft, en is op die manier een mooie basis voor kerkelijke contacten. Als het tij verloopt verzet men de bakens, maar wat gebeurt er eerst? Je hebt zelf ook invloed op de bakens. Kerkelijke eenheid is voor veel mensen een non issue. Van belang is hoe je geloof duidelijk maakt. Jongeren spreken veel meer uit eigen persoonlijke beleving.

In een groep was het gesprek behoorlijk op dezelfde lijn, ook in overeenstemming met deputaten. Door een deputaat is opgemerkt bij de bespreking dat de groep kritiekloos was. Hij had meer vuurwerk verwacht, maar in de loop der jaren is er blijkbaar het nodige verschoven. De genoemde software in het rapport kon wel eens dichter bij de kern komen. Men is blij met de ontwikkeling en er is een hoopvolle spanning, waar dit op uit zal lopen.

Door een enkeling kon de geschetste ontwikkeling niet onderschreven worden. Waar gaat het om bij kerkelijke eenheid, praten we dan wel over hetzelfde? Eenheid in Christus, is dit al gegeven met hem of moet het nog bevochten worden? Is die er al of wordt het ons beloofd?

Er moet meer oog zijn voor de overeenkomsten dan voor de verschillen. Erkend moet worden dat we dezelfde bijbel lezen en er toch verschillend over kunnen denken.

2 Dwaalleer.

(Vraag:)

Kerkelijk eenheid zou niet moeten leiden tot een situatie waarin dwaalleer binnen de kerk niet (meer) wordt opgemerkt en bestreden.

- a. voor welke dwalingen zouden we dan als vrijgemaakt gereformeerden, het meest moeten vrezen bij b.v. de NGK, CGK of PKN?
- b. en voor welke dwalingen bij *ons*, zijn deze kerken het meest beducht?
- c. vormen de genoemde dwalingen een aantasting van "de zuivere leer van Christus"?

(Bespreking:)

a. en b. zijn eigenlijk hetzelfde. Valkuilen zijn ethische kwesties zoals homoseksualiteit en een bepaald soort bevindelijkheid. Het moet niet alleen over de leer gaan maar ook over het leven. Je moet in het leven van alle dag Christus volgen.

CGK-NGK-PKN wat is dan dwaalleer? De CGK-bevindelijkheid kan ontaarden in fundamentalisme, zo moet je de Schrift lezen en niet anders. De NGK hebben soms wat therapeutische prediking en charismatisch gedachtengoed. Binnen de PKN is het werk van Christus wat onhelder. Christus is dan niet de enige weg.

3. Afscheiden.

(Vraag:)

Kerkelijke afscheidingen zijn er in de loop van de kerkhistorie veel geweest. In het artikel wordt de vraag gesteld: "*Wanneer is echt het moment gekomen dat je zegt: zo kan het niet langer, ik moet me afscheiden, er is geen weg terug? Is het goed hierbij terug te grijpen op de debatten van de eerste eeuwen, waar het ging om de drie-eenheid en de persoon van Christus? Zijn dat de enige criteria die een afscheiding kunnen rechtvaardigen? Is bij andere momenten en verschillen de eenheid in Christus werkelijk in geding?*"

- a. ga eens na hoe je hierover denkt en of je daarin bij jezelf een ontwikkeling onderkent.
- b. en beschouw in dat licht ook eens de kerkelijke breuken in 1944 en 1966.

(Bespreking:)

Afscheiden kan alleen als de bijbel niet meer het gezaghebbende woord van God is. Het is vaak moeilijk om dat concreet te maken. Er viel stilte in de groep bij de vraag of het onderwerp M/V kerk-scheidend is. De GKv wordt zelfingenomenheid verweten. Het is allemaal fantastisch geregeld, maar wordt daarmee het oog op Christus niet verloren?

De GKv is op zoek naar het lek bij de ander. Een mate van arrogantie?

## 4. Basis of vlag?

(Vraag:)

In bijlage 5 worden twee functies van de belijdenis genoemd. Ze vormen een gezamenlijke *basis* (en daarbij ook vaak een *intern* criterium om elkaars zuiverheid vast te stellen); ze zijn een gezamenlijke vlag die de christelijke (of gereformeerde) overtuiging herkenbaar maakt, en waardoor de belijders Gods naam grootmaken in deze wereld.

Ga van de volgende belijdenissen eens na of ze voornamelijk binnen de kerk als graadmeter van zuiverheid hebben gediend, dan wel als belijdenis om buitenstaanders te interesseren voor het geloof: Apostolicum, Nicea, Athanasius, Nederlandse Geloofsbelijdenis, Heidelbergse Catechismus, Dordtse Leerregels.

(Bespreking:)

De belijdenis is geboren uit strijd. Het is ook gewoon een leerboek om het gesprek te stimuleren.

Ben je er met de belijdenis van Nicea? Als daar bovenop de Drie Formulieren komen zijn er dan voldoende punten van herkenning om samen gemeente te zijn?

## 5. Jongeren en ouderen.

(Vraag:)

Veel afgevaardigden op deze GS behoren niet tot de jongere generatie. Over jongeren wordt opgemerkt dat ze het gesprek over eenheid beschouwen als "een non-discussie". Dit wordt elders in het DKE-rapport onderbouwd door de resultaten van een enquête.

Een open vraag is hoe we hiermee moeten omgaan.

- a. is het nodig om de jonge mensen meer "kerk-besef" mee te geven, omdat we/ze anders veel belangrijks verliezen?
- b. of zouden de ouderen juist op een heel andere manier tegen het verschijnsel "kerk" moeten aankijken? En hoe dan?

(Bespreking:)

Jongeren moeten meer kerkesef krijgen. Van jongeren wordt commitment gevraagd in de plaatselijke kerk, daar moet je verbonden zijn met de gemeente, deel van de grote kerkgemeenschap.

Het gaat om Christus en als je daarbij stilstaat, sta je als vanzelf open voor ouderen die dezelfde Heer aanbidden. Je moet bereid zijn om jezelf te corrigeren.

Voor jongeren meer kerkesef, maar wat is dat dan precies? Misschien is kerk/structuur in het verleden meer benadrukt dan het beleven van je geloof. Kerkesef kun je niet verwachten van jongeren op dezelfde manier als de oudere generatie dat beleeft. Jongeren mogen mede-eigenaar zijn van het kerkelijk gebeuren.

## 6. Kerk of sekte?

(Vraag:)

In bijlage 5 wordt geciteerd uit de rede "De Katholiciteit van Christendom en Kerk" van Herman Bavinck (Kampen, 1888). Daaruit ten slotte twee citaten.

*"Dat weggaan bij de kerk zonde is, wordt door bijna niemand meer erkend. Men verlaat een kerk even gerust, als men er zich bijvoegt. Indien het een of ander in een kerk niet meer bevalt, zoekt men zonder gewetensbezwaren een andere. Het is de smaak, die uiteindelijk beslist. De tucht wordt op die manier onmogelijk, en verliest haar karakter volledig; (...) En het ergste van alles is nog, dat men, door de eenheid van de leer en de eenheid van de kerk te verbreken, de gemeenschap der heiligen verstoort, zichzelf berooft van de genadegaven van de Geest, waarmee andere gelovigen werken aan de volmaking der heiligen, en dat men zich in eigen kring opsluit en geestelijke hoogmoed kweekt (...)."*

*"Elke sekte, die zichzelf als de enige kerk van Christus beschouwt en denkt dat alleen zijzelf in het bezit van de waarheid is, die kwijnt weg en sterft, als een tak, die van zijn stam is gescheurd. De éne, heilige, algemene christelijke kerk, nu nog een voorwerp van geloof, komt er pas wanneer het lichaam van Christus zijn volle groei zal hebben bereikt. En ook dan pas zal de gemeente komen tot de eenheid van geloof en de kennis van Gods zoon. Dan pas zal zij kennen zoals zij gekend is."*

Naar aanleiding hiervan zouden we de vraag willen stellen:

Wanneer we Bavincks' redenering volgen, zijn de GKv dan te beschouwen als een *kerk* of als een *sekte*?

(Bespreking:)

De GKv is een kerk, maar niet zondeloos. Er zijn sektarische trekken. Art. 29 NGB spreekt over DE ware kerk en DE valse kerk, in het enkelvoud. Maar dat geldt niet voor één kerk alleen. Er zijn criteria nodig om

te onderscheiden tussen ware en valse kerk. De GKv voldoen aan de criteria voor een ware kerk. Maar de kerk wordt sektarisch als we stoppen met het zoeken naar eenheid.

Deputaat ds. Messelink geeft een reactie.

Hij dankt voor de bespreking op deze synode naar aanleiding van het stuk "Als het tij verloopt", dat veel heeft losgemaakt. Het was een vruchtbare basis voor gesprek.

Hij benadrukt dat DKE een deputaatschap is en opdrachten uitvoert. Die zijn sedert het begin van het deputaatschap behoorlijk uitgebreid. Vanaf 2008 zijn in de kerkelijke samenwerking belangrijke stappen gezet. Na de GS Ede (2014) moest eind 2016 al weer een rapport ingeleverd worden. Wat kun je dan verwachten in die korte tijd? Op de vorige synode hadden we het gevoel dat de realiteit ons inhaalde. Nu hebben we het gevoel dat de synode harder loopt dan het deputaatschap. Over meerdere zaken heerst een zekere verlegenheid, zoals hoe de confessie functioneert als toetssteen voor de beoordeling van andere kerken. Het deputaatschap gaat zich nu eerst intern bezinnen op de formulering van de nieuwe opdracht. Waar willen we over 10 jaar staan en moeten we ook breder het gesprek aangaan?

Hij heeft een positief gevoel. De synode toont daadkracht. Maar dit moet wel gebaseerd zijn op goede inzichten en een visie op hoe het verder moet. Deputaten zijn geroepen het zorgvuldig te doen.

De dagvoorzitter, ds. G. Oosterhuis vindt het fijn dat deputaten de moeite hebben genomen om aanwezig te zijn. Hij bedankt hen voor hun inbreng.

Op 18 mei a.s. is de volgende bespreking met deputaten gepland.

Hierop geeft hij de leiding over aan de preses.

De preses sluit aan bij de dankwoorden van de dagvoorzitter.

Na afloop van deze bezinningsdag wordt het volgende persbericht uitgebracht:

### **Generale Synode houdt voorgesprek over kerkelijke eenheid**

Kerkelijke eenheid is een van de belangrijke onderwerpen tijdens de generale synode. In de aanloop naar de definitieve besluitvorming, die in mei 2017 is voorzien, sprak de GS op donderdag 23 maart jl. in een besloten vergadering in aanwezigheid van een groot aantal deputaten over de notitie 'Als het tij verloopt, verzet men de bakens – Gedachten over kerkelijke eenheid'. Deze notitie is als bijlage 5 gevoegd bij het deputatenrapport.

De bedoeling van de bespreking was dat de synodeleden en de deputaten zich verdiepten in de vraag of men anders is gaan denken over kerkelijke eenheid in vergelijking met dertig jaar geleden, toen het deputaatschap voor het gesprek met de Christelijke Gereformeerde Kerken werd opgericht en drie jaar later het deputaatschap kerkelijke eenheid (DKE).

De aanwezigen spraken met elkaar over vragen als: herkent u zich in wat de notitie schetst? Bent u blij met deze ontwikkelingen? Hoe kijkt u aan tegen ontwikkelingen binnen de ons omringende kerkgenootschappen en waarover bent u kritisch gestemd? Hoe oordeelt u over de belijdenissen van de kerk als graadmeter van zuiverheid? Welke rol spelen ouderen en jongeren in het proces om tot kerkelijke eenheid te komen?

Het bleek heel waardevol voor de synodeleden en de deputaten om de notitie uitgebreid te bespreken. De Geloofsbelijdenis van Nicea werd gezien als een belangrijke belijdenis in het contact met andere christenen. Er was een pleidooi voor openheid. Daarbij werd ook gewaarschuwd voor zelfingenomenheid. Gesignaleerd werd, dat de jongeren in de kerk meer letten op de 'software' van kerk (geloof, liefde, gebed, samen kerk zijn) dan op de 'hardware' (belijdenissen, kerkelijke besluiten, kerkgrenzen).

Aan het einde van de bespreking bedankte ds. Henk Messelink, voorzitter van het deputaatschap kerkelijke eenheid, de leden van de GS voor de geboden gelegenheid aanwezig te zijn. "Voor het eerst hebben we op deze wijze met u kunnen nadenken. Ik ben blij dat we de notitie hebben meegestuurd. De bespreking heeft ons veel informatie opgeleverd. We willen graag verder nadenken over de positie van de kerk, in relatie tot en binnen de opdrachten die de generale synode ons heeft gegeven. Positief waarderen wij de gevoelens van daadkracht die we proefden, maar belangrijk blijft, dat we onze besluiten zorgvuldig en goed onderbouwd nemen".



18 mei 2017

30 juni 2017

**Artikel 65***Deputaten kerkelijke eenheid***Materiaal:**

1. rapport deputaten kerkelijke eenheid (19-10-2016);
2. aanvullend rapport deputaten kerkelijke eenheid (24-02-2017).

**Besluit 1:**

deputaten kerkelijke eenheid decharge te verlenen.

**Besluit 2:**

- a. de kerken op te roepen om regelmatig te danken en te bidden voor de eenheid met hen die van Christus zijn;
- b. deputaten op te dragen de kerken jaarlijks op te roepen om in de eredienst op de zondag van of na 31 oktober voorbede te doen voor de kerkelijke eenheid en contacten.

**Besluit 3:**

opnieuw deputaten kerkelijke eenheid te benoemen met de opdracht om in goed contact met de plaatselijke kerken en de regio's de kerkelijke eenheid en kerkelijke contacten te bevorderen door:

1. beschikbare en relevante informatie met betrekking tot de landelijke contacten tijdig aan de kerken toe te zenden;
2. de ontwikkelingen in de plaatselijke contacten te volgen;
3. zich nader te bezinnen op de verhouding tussen de plaatselijke en landelijke contacten in de praktijk, daarbij ook na te gaan hoe de door de synode vastgestelde regelingen voor plaatselijk contact en samenwerking functioneren in de praktijk, en indien daarvoor reden is voorstellen tot wijziging ervan in te dienen bij de eerstkomende generale synode;
4. plaatselijke kerken te stimuleren om aan het proces van kerkelijke eenheid en contacten actief bij te dragen;
5. desgevraagd te adviseren bij het werken aan kerkelijke eenheid en contacten;
6. wanneer daar reden en ruimte voor is één of meer bijeenkomsten te beleggen om het onder 1-5 genoemde nadere uitwerking te geven.

**Besluit 4:**

deputaten op te dragen vanuit het oogpunt van zowel kerkelijke eenheid als kerkelijk contact landelijke ontwikkelingen in andere kerkgemeenschappen en groeperingen bij te houden, zo nodig nader te verkennen en daarop actief te reageren.

**Besluit 5:**

deputaten opdracht te geven om – reagerend of juist proactief – in te spelen op steeds wisselende situaties in kerkelijk Nederland. Zij hebben de ruimte om zich creatief en weloverwogen te bewegen op het terrein van de kerkelijke eenheid. Daarbij houden zij in het oog hoe bijzondere situaties in kerkelijke contactoefening zich verhouden tot het streven naar kerkelijke eenheid, plaatselijk en landelijk, nu en in de toekomst. Zij doen dit op basis van voortgaande theologische bezinning. Deputaten zullen van hun handelwijze achteraf verantwoording afleggen aan de volgende generale synode.

**Besluit 6:**

- a. goed te keuren dat deputaten positief ingingen op het initiatief 'Back to Church Sunday' van de Raad van Kerken;
- b. aan de algemene opdrachten voor DKE toe te voegen: 'Namens de kerken ingang zijn voor andere kerken en groepen in Nederland in het geval van initiatieven en dergelijke die voortkomen uit de toenemende kerkelijke contacten. Het deputaatschap heeft daarbij mandaat om, indien mogelijk en wenselijk, uitvoering en eigenaarschap toe te vertrouwen aan andere deputaatschappen of instellingen in de kerken.'

**Gronden:**

1. Op lokaal niveau wordt al op grote schaal deelgenomen aan plaatselijk interkerkelijk overleg en aan vergelijkbare initiatieven.

2. De GS Ede sprak al uit dat deelname aan beraadgroepen van de Raad van Kerken past binnen een beleid waarin soms niet direct kerkelijke eenheid, maar wel kerkelijk contact als doel wordt nagestreefd.
3. Inhoudelijk faciliteert deze proef de kerken die eraan willen deelnemen, om te midden van de andere kerken in Nederland ook het gereformeerde belijden uit te dragen in de samenleving.
4. Bij het toenemen van de kerkelijke contacten is het goed als er duidelijkheid is welk generaal deputaatschap de primaire verantwoordelijkheid heeft om ingang te zijn voor andere kerken en groepen; tegelijkertijd kan de uitwerking van één en ander de mogelijkheden van dit deputaatschap te boven gaan.

**Besluit 7:**

deputaten kerkelijke eenheid een budget toe te kennen van € 10.000 voor 2017, € 12.000 voor 2018, € 12.000 voor 2019 en € 10.000 voor 2020 (totaal voor de komende jaren € 34.000).

Van deputaten kerkelijke eenheid (DKE) zijn op 18 mei aanwezig ds. A. de Braak, ds. J.M. Burger, ds. T. Dijkema, zr. H.M. Hamelink, br. A.G. Hoogerduijn, br. N.M. Kramer, ds. D.W.L. Krol, ds. J. Luiten, ds. H.J. Messelink, ds. R. Prins, ds. R.J. Vreugdenhil, ds. J. Wesseling en br. O. Westra.

In de bespreking merkt br. Feenstra op dat er allerlei contacten zijn met plaatselijke kerken die niet gericht zijn op het bereiken van kerkelijke eenheid. Op zijn voorstel wordt daarom in besluit 2 en 3 toegevoegd "en kerkelijke contacten". Deputaten gaan niet mee met zijn suggestie om de naam van het deputaatschap aan te passen. DKE is een begrip en ook bij contacten blijft het verlangen naar kerkelijke eenheid.

De besluiten 2 t/m 5 worden met algemene stemmen genomen.

30 juni 2017

Op 30 juni zijn van deputaten kerkelijke eenheid aanwezig zr. H.M. Hamelink en de brs. ds. J.M. Burger, ds. T. Dijkema, A.G. Hoogerduijn, ds. D.W.L. Krol, ds. J. Luiten, ds. H.J. Messelink, ds. R.J. Vreugdenhil, O. Westra, ds. A.J. van Zuijlekom,

De besluiten 1, 6 en 7 worden zonder bespreking met algemene stemmen genomen.

De preses dankt deputaten voor hun werk. Er is een enorme klus geklaard in dienst van de Heer van de kerk. Heel veel deputaten zijn aftredend, zodat er nieuwe deputaten gezocht zullen moeten worden. Ook binnen dit deputaatschap zal de verscheidenheid binnen onze kerken zichtbaar moeten blijven. Namens de synodecommissie vult ds. G. Oosterhuis aan dat dit deputaatschap een enorme interne dynamiek laat zien. Ondanks verschillende standpunten is voortdurend gezocht naar eenheid.

Zr. Hamelink biedt alle deputaten een herinnering aan. Deze kunstwerkjes zijn betaald door een anonieme sponsor. Elk van de 14 deputaten krijgt een unieke broche of ketting, gemaakt van 14 handgemaakte ringetjes van gezuiverd zilver, die worden bijeengehouden door een gevlochten drievoudig zilveren koord.

De bespreking wordt afgerond met gebed, waarbij in het bijzonder gedankt wordt voor de belangrijke stap die gezet is op de weg naar eenheid met de NGK.

18 mei 2017

**Artikel 66**

*Contacten met de Protestantse Kerk in Nederland*

**Materiaal:**

rapport deputaten kerkelijke eenheid, met daarin het voorstel van de PKN tot het aangaan van bijzondere betrekkingen met CGK, NGK, vGKN, GKv.

**Besluit 1:**

- a. het verlangen naar eenheid dat uit het voorstel spreekt te waarderen en het voorstel om bijzondere betrekkingen aan te gaan te beschouwen als een hartelijke uitnodiging om nader kennis te maken en het gesprek met elkaar aan te gaan;

- b. deputaten op te dragen bij die bespreking door te spreken over:
- hoe wij ons tot elkaar hebben te verhouden in bijbels licht, met name als het gaat om het verschil van inzicht rond kerkvisie;
  - hoe om te gaan met de geestelijke eenheid die in sommige plaatsen wel herkend wordt, en het gebrek aan geestelijke eenheid in andere plaatsen, waardoor herkenning ontbreekt;
  - hoe er gewerkt kan worden aan een basaal vertrouwen en zo mogelijk kerkrechtelijke waarborgen tussen de PKN en de GKv met betrekking tot de overgang van leden en gastleden.

Gronden:

1. Een besluit tot openstelling van kansels en aanvaarding van attestaties impliceert de erkenning van de ambtsdienst in de andere kerk en het vertrouwen dat in die ambtsdienst gehandeld wordt in gehoorzame binding aan de leer van de Schrift. Er is helaas op dit moment onvoldoende basis om deze erkenning richting de PKN als geheel uit te spreken. Het zonder meer ingaan op het voorstel om bijzondere betrekkingen aan te gaan met de PKN is een vreemde stap als er met de gehele PKN een hartelijke confessionele verbondenheid ontbreekt.
2. Het zonder meer ingaan op het voorstel is ook een vreemde stap in het licht van de samensprekingen die de gezamenlijke GKv hebben gevoerd met de CGK en nu voeren met de NGK.
3. Het zonder meer afwijzen van het voorstel doet geen recht aan de gemeenten binnen de PKN die zich gebonden hebben aan dezelfde bijbelse en confessionele grondslagen als de GKv.
4. Het voorstel niet zonder meer afwijzen, maar het nader bespreken, doet recht aan het verlangen van de vijf betrokken kerken om serieus werk te maken van kerkelijke eenheid waar dat mogelijk is. Daarom zien we het voorstel graag als een hartelijke uitnodiging om als GKv en PKN met elkaar in gesprek te gaan.

#### **Besluit 2:**

deputaten op te dragen om voor de volgende synode een voorstel te doen voor eenzelfde regeling als op dit moment geldig is bij de CGK met betrekking tot het voorgaan van PKN-predikanten.

Gronden:

1. Onze zusterkerken, de CGK, hebben al jaren een geestelijke herkenning met voorgangers en leden van de PKN die het gereformeerde belijden onderschrijven en uitdragen. Ook als wijzelf de jarenlange contacten en gesprekken niet of minder hebben gehad, mogen we onze zusterkerken vertrouwen in hun beoordeling daarvan en delen in hun verlangen om bijeen te brengen wat bijeen hoort.
2. Een dergelijke regeling draagt bij aan de (helderheid van posities in de) plaatselijke samenwerkingen met de PKN die er momenteel al zijn binnen de GKv. Het voorstel kan mogelijk andere plaatselijke initiatieven op een positieve manier stimuleren.
3. Voor de eenduidigheid en de transparantie in de verschillende contacten en regelingen is het wenselijk dat onze besprekingen met de PKN gelijke tred houden met de positie van de CGK.

In de bespreking blijkt instemming met de voorstellen. Wel wordt de vraag gesteld of er niet met twee maten wordt gemeten. Ook met een deel van de CGK ontbreekt de verbondenheid. Verder wordt gevraagd naar de mogelijkheden van kanselruil op plaatselijk niveau.

Deputaat Messelink benadrukt dat het PKN-voorstel een totaal pakket is. Bepaalde elementen, b.v. het aanvaarden van attestaties, kunnen we niet zomaar landelijk vastleggen. Tot de PKN staan we niet in een zelfde verhouding als tot de CGK.

De generale regeling voor plaatselijk contact en samenwerking zonder landelijke overeenstemming kan ook voor PKN-contacten gebruikt worden. Voor kanselruil kan op die manier via de classis ruimte gevraagd worden.

Deputaten gaan mee met de suggestie om in grond 1 bij besluit 1 het woord “geestelijke” te vervangen door de duidelijkere omschrijving “confessionele”.

De besluiten worden met algemene stemmen genomen.

18 mei 2017

#### **Artikel 67**

*Contacten met de voortgezette Gereformeerde Kerken in Nederland*

#### **Materiaal:**

- rapport deputaten kerkelijke eenheid (19-10-2016);

**Besluit:**

- a. goed te keuren dat deputaten kerkelijke eenheid zijn ingegaan op de uitnodiging van de vGKN met hen kennis te maken;
- b. deputaten opdracht te geven het gesprek met de vGKN (zo mogelijk samen met CGK en NGK) voort te zetten en van hun bevindingen te rapporteren aan de eerstkomende generale synode.

**Gronden:**

1. deputaten gaven inhoud aan hun opdracht te reageren op ontwikkelingen in andere kerkgenootschappen;
2. in de eerste verkennende contacten herkennen we bij deze kleine kerkgemeenschap veel van wat gereformeerde kerken bindt, terwijl er een verschilpunt is inzake vrouwelijke ambtsdragers.

Van deputaten kerkelijke eenheid (DKE) zijn aanwezig ds. A. de Braak, ds. J.M. Burger, ds. T. Dijkema, zr. H.M. Hamelink, br. A.G. Hoogerduijn, br. N.M. Kramer, ds. D.W.L. Krol, ds. J. Luiten, ds. H.J. Messelink, ds. R. Prins, ds. R.J. Vreugdenhil, ds. J. Wesseling en br. O. Westra.

Van de vGKN: br. Bakker, ds. A. van Harten-Tip (scriba) en ds. B. Bloemendal.

De afgevaardigden van de vGKN worden hartelijk welkom geheten.

Ds. Bloemendal vertelt dat hij afkomstig is uit de Alt Reformierte Kirche en in Kampen (Oudestraat) heeft gestudeerd. Dat hij hier nu mag staan is voor hem een bijzonder moment, waarvoor hij dankbaar is. De vGKN is de voortzetting van de Gereformeerde Kerken die in 2004 zijn opgegaan in de PKN. Het kleine kerkverband bestaat uit zeven gemeenten, die voluit gereformeerd zijn en willen blijven. Het logo laat zien waar het daarbij om draait: het kruis, de hele bijbel als Gods woord en de heilige Geest. Er zijn kerken in Assen, Boelenslaan, Boornbergum, Frieschepalen, Harkema, Noordwolde (Fr) en Noordwijk aan Zee. Deze staan op de basis van Schrift en belijdenis, zijn 'vrolijk gereformeerd' en hebben een kerkorde gebaseerd op de kerkorde van Dordt. Het is hun droom om samen te werken met kerken die dezelfde basis hebben. Het kerkverband is klein gebleven. De keuze om zich destijds niet direct aan te sluiten bij een ander kerkverband heeft te maken met het zoeken naar een eigen identiteit. Duidelijk was waar ze tegen waren, maar nog niet waar ze voor zijn. De vraag welke weg de Here God met hen wilde gaan hield hen bezig. Na een periode van interne opbouw is nu de urgentie om samen te werken duidelijker geworden. Er zijn contacten met een aantal kerken. Als persoonlijke noot laat hij weten te gaan trouwen met een vrijgemaakte vrouw, een persoonlijke manier van bruggen bouwen. Landelijk is er contact met de GKv, maar ook plaatselijk bv. in Assen, waar gezamenlijk diensten in een verzorgingstehuis worden georganiseerd, en in Frieschepalen. Er is verlangen naar een relatie met de GKv en de wens om te groeien naar eenheid.

De preses, ds. M.H. Oosterhuis, dankt zijn collega. Het is indrukwekkend hoe de Here zijn weg is gegaan. Hij hoopt dat we in de toekomst steeds meer voor elkaar kunnen betekenen.

Afgevaardigden willen wat meer weten over de ARK. Ook wordt gevraagd naar het proces dat de vGKN hebben doorgemaakt ten aanzien van de vrouw in het ambt.

Ds. Bloemendal vertelt dat de Alt Reformierte Kirche is ontstaan bij de Afscheiding. In 2004 is de ARK een associatie aangegaan met de PKN. De band met Nederland wordt echter steeds dunner. Wat betreft de vrouw in het ambt is bij de vGKN de discussie nog niet afgerond. Belangrijk is dat de Schrift blijft spreken, en niet al te veel de invloed van de cultuur toe te laten. In de Gereformeerde Kerken (synodaal) was een vrouw in het ambt al gebruik en die erfenis werkt wel door.

Ds. Van Harten-Tip krijgt gelegenheid om hier aan te vullen. Ook zij heeft geworsteld met haar positie als vrouw ten opzichte van het ambt. Het is een gevoelig onderwerp en ze wil geen onrust zaaien. Van huis uit, in de traditie van de Afscheiding, heeft ze meegekregen dat het niet passend was dat een vrouw diende in het ambt. Wel heeft ze theologie gestudeerd. En ze heeft ervaren dat de Heer haar leidde naar het ambt van predikant, ondanks aarzelingen die ze zelf had en nog heeft. Maar ze ervaart het als een roeping en een voorrecht om de Heer zo te mogen dienen. Het is geen recht en al helemaal niet vanzelfsprekend. Het is de Heer die roept. Ze wenst de synode wijsheid toe. "Houd bij al uw overwegingen de Schrift voor ogen". "Wat is het een vreugde om Hem te mogen dienen".

De besluiten met betrekking tot de vGKN worden met algemene stemmen genomen.

18 mei 2017

**Artikel 68***Nationale Synode/Protestants Forum***Materiaal:**

- rapport deputaten kerkelijke eenheid (19-10-2016) (hoofdstuk 8);
- aanvullend rapport (24-02-2017) (hoofdstuk 3).

**Besluit:**

deputaten op te dragen:

- a. te blijven participeren in de activiteiten van de Nationale Synode en aan deputaten ruimte te geven om deel te blijven nemen aan de stuurgroep;
- b. de ontwikkelingen rond de Nationale Synode/Protestants Forum te blijven volgen en waar mogelijk deel te nemen aan activiteiten die in het kader daarvan worden georganiseerd, met inachtneming van de eigen identiteit en verantwoordelijkheid van de Gereformeerde Kerken en in gehoorzaamheid aan Gods Woord en hierbij de aandacht te vestigen op de waarde van het gereformeerd belijden;
- c. zo mogelijk, in ieder geval met inachtneming van het onder b. genoemde, namens de kerken deel te nemen aan een verbond van protestantse kerken in Nederland en dit bij voorkeur te doen in gezamenlijkheid met de CGK en de NGK;
- d. aan de volgende generale synode rapport uit te brengen van de ontwikkelingen en bevindingen in dezen.

Gronden:

1. De Nationale Synode/Protestants Forum is een project, dat naar het einde toe gaat en dat is geïnitieerd om duidelijk te maken dat de verdeeldheid van de christenen in ons land pijn doet en een smet vormt voor het getuigenis van het evangelie in de samenleving. De Nationale Synode werkt toe naar een herdenking in 2018/19 van de dan 400 jaar geleden gehouden Nationale Synode in Dordrecht.
2. Doel van de Nationale Synode is voor alles luisteren naar en spreken met elkaar vanuit ons toebehoren aan Christus. Daarbij is de blik ook gericht op de samenleving, die voor een groot deel bestaat uit mensen die geen geestelijke oriëntatie meer hebben.
3. Deelname aan een verbond van kerken ligt in lijn met de opstelling die DKE beargumenteerd heeft ten behoeve van GS Harderwijk 2011. Deze opstelling wordt nader onderbouwd in de visie op kerkelijke eenheid en contact zoals verwoord in het rapport van DKE voor GS Meppel 2017. Daarbij wordt uitgesproken dat vrijmoedige en onbekommerde contacten met andere (Protestantse) kerken meerwaarde hebben, zonder dat kerkelijke eenheid daarbij meteen het doel is. Ook het verbond van kerken is niet een vorm van kerkelijke eenheid. Het gaat om het contact en het gesprek met anderen. Dat creëert ook gelegenheden tot het afleggen van een helder getuigenis van de waarheid, in gehoorzaamheid aan Gods Woord.

Van deputaten kerkelijke eenheid (DKE) zijn aanwezig ds. A. de Braak, ds. J.M. Burger, ds. T. Dijkema, zr. H.M. Hamelink, br. A.G. Hoogerduijn, br. N.M. Kramer, ds. D.W.L. Krol, ds. J. Luiten, ds. H.J. Messelink, ds. R. Prins, ds. R.J. Vreugdenhil, ds. J. Wesseling en br. O. Westra.

Een afgevaardigde vindt dat het goed is om onderscheid te maken tussen enerzijds werken aan kerkelijke eenheid en anderzijds het hebben van contacten. In het beleidsrapport is bij de ontmoeting binnen de Nationale Synode/Protestants Forum veel nadruk gelegd op de geloofsherkenning, ons door Christus gegeven. Daarbij is de geloofsbelijdenis van Nicea de basis. Maar voor ons zijn daar ook de drie formulieren van eenheid. Wordt er niet te gemakkelijk gesproken over geloofsherkenning? Hij stelt voor om bij b iets toe te voegen, waarmee de aandacht gevestigd wordt op de waarde van de drie formulieren van eenheid.

Deputaat Messelink vindt dit heel herkenbaar. Ook binnen DKE is hierover gesproken, evenals met prof. B. Kamphuis, die op persoonlijke titel aan het forum heeft deelgenomen. Als we andere christenen ontmoeten is de geloofsbelijdenis van Nicea een goed gezamenlijk uitgangspunt. Maar het is duidelijk dat wij deelnemen als gereformeerde kerken, gebonden aan de drie formulieren van eenheid. Daar wordt op geen enkele manier afbreuk aan gedaan.

Br. P.A. Heij wil dit laten doorklinken in het besluit. In overleg met deputaten wordt besluit b aangevuld met "en hierbij de aandacht te vestigen op de waarde van het gereformeerd belijden".

Het zo gewijzigde besluit wordt met algemene stemmen genomen.

18 mei 2017

**Artikel 69**

*Raad van Kerken (RvK)*

**Materiaal:**

- rapport deputaten kerkelijke eenheid (19-10-2016);

**Besluit:**

- a. deputaten opnieuw toestemming te geven deel te nemen aan beraadgroepen binnen de RvK;
- b. de bevindingen samen met de CGK en de NGK te evalueren en daarover te rapporteren aan de volgende generale synode.

**Gronden:**

1. Deelname aan beraadgroepen is een vorm om inhoudelijk te participeren aan het werk van de RvK; de vorm doet recht aan eigen overtuiging en komt tegemoet aan de wenselijkheid van deelname.
2. Op lokaal niveau wordt op grote schaal deelgenomen aan plaatselijk interkerkelijk overleg.
3. Deelname aan beraadgroepen past binnen een beleid waarin soms niet direct kerkelijke eenheid, maar wel kerkelijk contact als doel wordt nagestreefd.
4. De RvK wordt door de overheid op wezenlijke punten als gesprekspartner gezien.

Van deputaten kerkelijke eenheid (DKE) zijn aanwezig ds. A. de Braak, ds. J.M. Burger, ds. T. Dijkema, zr. H.M. Hamelink, br. A.G. Hoogerduijn, br. N.M. Kramer, ds. D.W.L. Krol, ds. J. Luiten, ds. H.J. Messelink, ds. R. Prins, ds. R.J. Vreugdenhil, ds. J. Wesseling en br. O. Westra.

Deputaat Messelink merkt op dat binnen de Raad van Kerken gezamenlijk met CGK en NGK wordt opgetrokken. De Raad van Kerken ziet ons graag als lid. Er is veel veranderd. De RvK is meer christo-centrisch gaan denken en is minder vrijzinnig dan voorheen. Niettemin is de drempel om landelijk toe te treden nog erg hoog, vanwege de nog steeds aanwezige vrijzinnigheid. Plaatselijk kan dat anders liggen. Overigens heeft dit onderwerp niet de hoogste prioriteit van het deputaatschap gehad. Er moesten, vanwege de veelheid aan werk voor het deputaatschap, praktische keuzes gemaakt worden.

Het besluit wordt met algemene stemmen genomen.

18 mei 2017

**Artikel 70**

*Deputaten Overleg Eenheid*

**Materiaal:**

- rapport deputaten kerkelijke eenheid (19-10-2016);

**Besluit 1:**

deputaten op te dragen te blijven participeren in Deputaten Overleg Eenheid (DOE);

**Gronden:**

1. De samenwerkingsgemeenten en samenwerkende gemeenten zijn gediend met gezamenlijke adviezen en regelgeving betreffende kerkrechtelijke en kerkverbandelijke knelpunten binnen het kader van de regelgeving van de drie kerkverbanden.
2. De samenwerkingsgemeenten en samenwerkende gemeenten zijn gediend met regelmatig overleg met deputaten die door de kerkelijke vergaderingen daartoe gemandateerd zijn.
3. De samenwerkingsgemeenten, de samenwerkende gemeenten en de kerkverbanden zijn gediend met het ontwikkelen van visie op kerkelijke eenheid in de komende jaren.

**Besluit 2:**

Het 'Model voor plaatselijke regeling voor de roeping van een predikant in een samenwerkingsgemeente' te aanvaarden. (bijlage 5-1)

Grond:

Het document geeft samenwerkingsgemeenten een goede handreiking voor het beroepen van een predikant, die zoveel als mogelijk is overeenstemt met de regelgeving op dit gebied binnen de drie kerkverbanden.

Zonder bespreking worden beide besluiten met algemene stemmen genomen.

18 mei 2017

## Artikel 71

*Contacten met de Christelijke Gereformeerde Kerken*

### Materiaal:

- rapport deputaten kerkelijke eenheid (19-10-2016);

### Besluit 1:

- a. dat in de contacten met de Christelijke Gereformeerde Kerken, in afhankelijkheid van de zegen van de Heer, gewerkt dient te worden aan kerkelijke eenheid met deze kerken; deze roeping geldt zowel de gezamenlijke kerken als ook de plaatselijke gemeenten;
- b. dat deputaten voluit de eenheid van onze kerken met plaatselijke Christelijke Gereformeerde Kerken en de ontwikkelingen daartoe moeten blijven stimuleren en faciliteren;
- c. dat in het belang van het oog houden voor elkaar en het meeleven met elkaar – waarnemers uit de CGK uitgenodigd worden op de vergaderingen van de generale synode, om naar elkaar te luisteren en van elkaar te leren, en andere kerkelijke vergaderingen op te roepen datzelfde te doen.

### Besluit 2:

- a. deputaten op te dragen samen te spreken met deputaten eenheid van de CGK over alles wat uitvoering van de algemene opdracht dient;
- b. deputaten aan te bevelen om ook in de toekomst inhoudelijke onderwerpen die zowel de Hersteld Hervormde Kerk als de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) en de Christelijke Gereformeerde Kerken aangaan te bespreken in een tripartiet overleg.

Van deputaten kerkelijke eenheid (DKE) zijn aanwezig ds. A. de Braak, ds. J.M. Burger, ds. T. Dijkema, zr. H.M. Hamelink, br. A.G. Hoogerduijn, br. N.M. Kramer, ds. D.W.L. Krol, ds. J. Luiten, ds. H.J. Messelink, ds. R. Prins, ds. R.J. Vreugdenhil, ds. J. Wesseling en br. O. Westra.

Van de CGK: de brs. A.J. Pals en ds. W. van 't Spijker.

De preses heet de afgevaardigden van de CGK, van harte welkom. Hij memoreert dat hij lid is geweest van de generale synode van Spakenburg (1987). Hier dreigden de contacten met de CGK te worden beëindigd. Er was toentertijd alleen schriftelijk contact, want in persoonlijk contact konden emoties meespelen. Gelukkig is dat veranderd en hebben we nu persoonlijk contact, zowel op deputatenniveau als nu op de synode. We mogen elkaar als zusterkerken begroeten en met elkaar in gesprek gaan.

Hij geeft ds. W. van 't Spijker het woord. Die spreekt als volgt:

“Een jaar of twintig zijn uw en onze kerken met elkaar onderweg, als resultaat van wederzijdse erkenning die geformaliseerd werd door onze generale synode van 1998. Tegelijk met de landelijke ontwikkeling in die richting waren er hier en daar ook al wel plaatselijke contacten, die spoedig na die synode van 1998 resulteerden in plaatselijke vormen van samenwerking. Inmiddels – als ik iets van een balans opmaak na die twintig jaar – zijn er in een groot aantal plaatsen kerken die met elkaar een samenwerking hebben, terwijl ze als zelfstandige kerken naast elkaar leven, maar is er ook een groot aantal samenwerkingsgemeenten, kerken die naar buiten toe als één optreden. Er zijn regelingen getroffen waardoor predikanten uit het ene kerkverband door willekeurig welke kerkenraad uit het andere kerkverband kunnen worden uitgenodigd voor Woord- en Sacramentsbediening. Tegelijkertijd werden op het niveau van de opleidingen voor dienaren van het Woord, die onze beide kerken in stand houden, al nauwe banden gesmeed – en de plannen voor een samensmelten voor die beide opleidingen in een te vormen Gereformeerde Theologische Universiteit werden door uw vergadering al met dankbaarheid aanvaard – zoals ook al gebeurde door de Landelijke Vergadering van de Nederlands Gereformeerde Kerken, die hun predikantsopleiding graag naar deze GTU willen brengen. Ik heb begrepen dat de synodale commissie die binnen de CGK-synode

de behandeling van het rapport van de regiegroep “Samen verder in zijn dienst” voorbereidt inmiddels een rapport aan het moderamen van de synode heeft aangeboden. Op D.V. 1 juni zal de synode zich over dat rapport buigen. Omdat dit verder nog ‘onder de hamer’ is, laat ik dat onderwerp nu verder rusten.

De zaken die ik tot nu toe noemde, geven in ieder geval aan, dat er in de afgelopen 20 jaar veel is gebeurd.

En het wordt nog veel mooier als we – en dat wil ik graag met dankbaarheid en verwondering noemen – zien dat uw kerken zich al een aantal jaren op een weg van steeds grotere toenadering bevinden met de Nederlands Gereformeerde kerken. Ik spreek de hoop uit, dat die contacten werkelijk mogen leiden tot hereniging!

Het zal u evenwel niet ontgaan zijn dat niet alleen positief wordt gereageerd op de ontwikkelingen die onze kerken met elkaar en naar elkaar toe maken.

Kwam er al kort na 1998 een bezorgde reactie van een predikantengroep uit de CGK over de prediking in de GKv naar aanleiding van een door hen uitgevoerd onderzoek, het bleef lastig om bij de CGK in de breedte aansluiting te vinden voor de contacten die met uw kerken zijn aangegaan.

Pogingen om daar op landelijk niveau iets aan te doen - bijvoorbeeld door het ‘gesprek over prediking’ dat in Veenendaal en Noordeloos werd gehouden - , hebben naar mijn gedachte geen wezenlijke bijdrage kunnen leveren aan het slechten van de barrière die wantrouwen heet.

Toch heeft onze synode wel weer een opdracht aan ons deputaatschap gegeven om te bezien of er op andere manieren bovenplaatselijk gesprek over prediking plaats kan vinden. Wellicht dat dit zou kunnen gebeuren door maar gewoon praktisch met elkaar aan de gang te gaan als collega’s die elkaar kennen uit de studietijd of omdat je bij elkaar in de buurt woont. Naar mijn gedachte zou op die manier het over en weer van elkaar leren sterker gestimuleerd worden dan wanneer er weer een serie gesprekken over prediking wordt georganiseerd.

Nodig is het wel om te werken aan vergroting van onderling en wederzijds vertrouwen. Dat is een lange weg, en naar mijn gedachte is vrees voor wat niet bekend is het grootste struikelblok.

Dat heeft er ondertussen wel toe geleid dat bijvoorbeeld in samenwerkingsgemeenten het nog steeds niet mogelijk is voor niet-christelijke gereformeerde ambtsdragers om afgevaardigd te kunnen worden naar de meerdere vergaderingen, waardoor die samenwerkingsgemeenten in bepaalde situaties in een lastig parket terecht kunnen komen.

Het was voor ons deputaatschap een bijzonder lastig punt om te verwerken bij de laatste synode. Een lijn, waarvan enerzijds gezegd werd dat het een volledig principiële lijn is, wordt niet gevolgd omdat er een botsing met een andere lijn zou zijn: die van de binnenkerkelijke eenheid.

Wie onwelwillend kijkt naar de synode van de CGK zou kunnen concluderen dat er een gedachte heerste om de luiken naar buiten toe te sluiten, teneinde zo de onderlinge eenheid te kunnen bewaren.

Dat je tot die gedachte komt, heeft te maken met het feit dat meer dan eens wordt gewezen op bepaalde ‘ontwikkelingen’ die men ziet in eigen huis en ook bij verwante kerken zoals de uwe. En als je dat ziet, zo wordt gezegd, waarom zou je dan willen vermenigvuldigen?

Tegelijk is belangrijk op te merken dat ook wordt gewezen op de vrees die regeert en die belemmert om de ander als gave, als kans te zien, als onderdeel van die grote verscheidenheid binnen het lichaam van Christus, waar de apostel Paulus al op wijst in Efeze 3.

De uitdaging voor de deputaatschappen die elkaar in opdracht van onze beide kerken ontmoeten en die de taak kregen en krijgen om voluit te stimuleren en te faciliteren zal zijn om steeds weer het verlangen naar die eenheid aan te wakkeren.

De vraag kan gesteld worden of we de zaak voldoende breed hebben wanneer er hartelijke contacten zijn tussen uw kerken en de onze, tussen uw kerken en de Nederlands Gereformeerde kerken.

Weliswaar kunnen we zo aan een mooie driepoot werken, en wie weleens fotografeert weet dat een driepoot een zeer stabiel instrument is. Het is veel lastiger om een tafel met vier of meer poten zonder wiebelen op de grond te houden.

Maar de tijd waarin wij leven laat niet toe om te denken, dat we door contacten te onderhouden en te bouwen met twee of drie openbaringen van het lichaam van Christus, voldoende doen.

Tegelijk: als we daar niet steeds weer echt mee bezig zijn, worden er geen stappen gezet. Daarom hoop ik, dat u zich niet door de aarzelende, weifelende bewegingen van de CGK zult laten ontmoedigen, maar volop zult willen meewerken aan het levend houden van het verlangen om ook samen met ons verder te gaan!”



De preses vindt het bijzonder het zo te horen; dat ontroert. Hoe zuiver was ons eigen optreden? Hoe wijs of onwijs in het verleden? Het past ons niet om in onwelwillendheid naar de CGK te kijken. Hij wenst de kerken stuurmanskunst toe bij zoveel verscheidenheid.

In de bespreking wordt ongeduld geuit. Als we als kerken elkaar zo na staan, waarom kunnen we dan niet verder komen? Door al die aarzeling voelen we ons tekort gedaan. Wat is er nodig om duidelijk te maken dat we elkaar aanvoelen en ons bij elkaar veilig voelen? Dat we op elkaar wachten? Kanselruil is een goed middel. Eventuele bezwaren tegen de prediking kunnen dan worden uitgesproken, wat leidt tot begrip. Ga met elkaar in gesprek! En doe samen iets, zoals in Amersfoort, waar gezamenlijk een missionair project (ICF/Grace Church/Oase) is begonnen. Dat brengt je nader tot elkaar.

Ds. Van 't Spijker reageert. Hij begrijpt het ongeduld en voelt de pijn. Het gaat er niet om of we met de een of met de ander verder gaan, maar dat we samen verder gaan. De katholiciteit van de kerk is verloren gegaan bij de Afscheiding, die sindsdien leidde tot vergaande versplintering. In 1892 waren we theologisch heel dicht bij elkaar. Helaas zijn we in een verschillende bedding terechtgekomen, waarbij we over elkaar spreken en niet met elkaar. Belangrijk is dat we leven met Christus, daar ligt ons fundament. Luisterend naar de Schrift kom je soms knopen tegen die je niet kunt ontwarren. Maar laten we wankelend en zoekend achter Christus aangaan. Persoonlijk verwacht hij dat de GTU kan bijdragen aan een verdere eenwording. Samen studeren helpt.

Br. Van Arkel, ondersteund door anderen, stelt voor om in besluit 1a de woorden "ook al is een landelijke fusie van onze kerkverbanden op dit moment helaas niet reëel" te laten vervallen. Dit wordt door deputaten overgenomen.

Ds. Roth stelt voor om de woorden "dat het goed is dat de kerken regelmatig zullen danken en bidden voor de eenheid met hen die van Christus zijn" weg te laten. Dat geldt immers niet alleen voor de contacten met de CGK, maar in het algemeen. Dit wordt erkend door deputaten. Zij stellen voor om de zin te verplaatsen naar besluit 2a van het onderdeel Algemeen (artikel 65).

De besluiten worden met algemene stemmen genomen.

18 mei 2017

## **Artikel 72**

*Contacten met de Hersteld Hervormde Kerk*

### **Materiaal:**

- rapport deputaten kerkelijke eenheid (19-10-2016);

### **Besluit 1:**

de gesprekken met de Commissie Interkerkelijke Contacten van de Hersteld Hervormde Kerk voort te zetten met als doel te komen tot een nadere vorm van kerkelijk contact.

### **Besluit 2:**

deze gesprekken zo mogelijk samen met Deputaten Eenheid van de CGK te blijven voeren.

De voorgestelde besluiten worden zonder discussie met algemene stemmen genomen.

17 juni 2017

30 juni 2017

## **Artikel 73**

*Relatie met de NGK*

### **Materiaal:**

1. beleidsrapport deputaten kerkelijke eenheid (19-10-2016);
2. aanvullend rapport van deputaten kerkelijke eenheid (24-01-2017);
3. rapport "Perspectieven" van de Werkgroep Convergentie Kerkorde en AKS;
4. brief van de landelijke vergadering van de NGK (08-03-2016) met informatie over genomen besluiten en uitnodiging om waar mogelijk samen te werken;
5. brief van de GK Haren (19-09-2016) met het verzoek tot revisie van artikel 89, besluit 3 en 4 van de GS Ede. In een eerdere brief (20-06-2015) wordt aangegeven dat het niet helder is welke

- “overeenstemming” er is tussen GKv en NGK over de hermeneutiek. Deze vermeende overeenstemming laat immers onverlet dat NGK en GKv verschillende standpunten hebben ingenomen t.a.v. van vrouwelijk ouderlingen en predikanten;
6. brief van de GK Sint Jans klooster-Kadoelen (25-08-2016) met het verzoek tot revisie van artikel 89, besluit 3 en 4 van de GS Ede. De overeenstemming in hermeneutiek die de GS Ede constateert is volgens deze kerk niet werkelijk aanwezig, gezien de uitwerkingen in de praktijk in de NGK waar wel vrouwelijk ambtsdragers voorkomen en homostellen aan het heilig Avondmaal worden toegelaten. Zolang hierover geen duidelijkheid komt, is praten over kerkelijke eenheid een brug te ver. Ook vindt men het niet correct dat de opdracht van vorige synodes om te onderzoeken hoe binnen de NGK de binding aan de belijdenis functioneert, niet serieus wordt genomen door de GS Ede;
  7. brief van de GK Heemse (23-09-2016) met het verzoek tot revisie van artikel 89, besluit 2 t/m 4 van de GS Ede. Ze vindt het tegenstrijdig om enerzijds vrouwelijk ambtsdragers af te wijzen als GKv, en wel de weg te openen naar kerkelijke samenspreking/eenheid met de NGK die wel vrouwelijke ambtsdragers kent;
  8. brief van de GK Vlaardingen (10-01-2017) waarin ze haar eerdere verzoek (mei 2016) tot revisie van artikel 89, besluit 3 van de GS Ede, handhaaft. Ze meent dat nog steeds moet worden doorgesproken over het NGK-besluit inzake vrouwelijke ambtsdragers en over de wijze waarop in de plaatselijke kerken vorm wordt gegeven aan de binding aan de belijdenis;
  9. brief van de GK Vroomshoop en de GK Mariënborg (11-01-2017) met het verzoek tot revisie van artikel 89, besluit 2 t/m 4 van de GS Ede. In de brief wordt betoogd dat de NGK onvoldoende werk maken van hun binding aan de belijdenis. Zulks werd geconstateerd door de GS 2008 en de GS 2011, maar de GS Ede neemt genoegen met de onveranderde stand van zaken, waarbij het AKS (art.17) ruimte geeft aan ongebondenheid. DKE hebben m.a.w. de opdrachten uit 2008 en 2011 niet uitgevoerd, maar zijn daarop niet aangesproken door de GS Ede. Tweede bezwaar betreft de vermeende overeenstemming in hermeneutiek. De GS Ede kan niet én zeggen dat GKv en NGK op dit punt overeenstemming hebben én zelf -op bijbelse gronden- vrouwen uit de ambten weren (of homostellen van het Avondmaal). Je praat dan niet meer over een verschil in praktische uitwerking, maar over een principiële verschil in Schriftgezag. In de NGK is er ruimte voor Schriftkritiek en als GKv moeten we dat blijven zien als belemmering voor verdere samenwerking;
  10. brief van de GK Katwijk (21-01-2017) met het verzoek tot revisie van artikel 89, besluit 3 en 4 van de GS Ede. Ze heeft blijvend bezwaar tegen de Schriftuurlijke onderbouwing van vrouwelijke ambtsdragers in de NGK en concludeert dat GKv en NGK wel degelijk een andere hermeneutiek hanteren;
  11. brief van de GK Gramsbergen (09-01-2017) met het verzoek tot revisie van artikel 89, besluit 2 t/m 4 van de GS Ede. Ze betuigt adhesie aan het revisieverzoek van de GK Heemse (zie boven) en dringt er tevens op aan dat in nadere besprekingen met de NGK scherp wordt gelet op de binding aan de belijdenis;
  12. brief van de GK Marum (29-11-2016) met het verzoek tot revisie van artikel 89, besluit 3 en 4 van de GS Ede. Ze ziet in dat een dergelijke revisie niet kan wegwassen dat er sinds de GS Ede door DKE voortvarend is gewerkt aan verdere samensprekingen. Ze verzoekt derhalve dat de GS Meppel pas verdere stappen zet op weg naar kerkelijke eenheid wanneer de door de GS 2008 en de GS 2011 geformuleerde belemmeringen daadwerkelijk zijn weggenomen;
  13. brief van de GK Kornhorn (december 2016) met het verzoek tot revisie van artikel 89, besluit 3 en 4 van de GS Ede. De inhoud van de brief is identiek aan die van de GK Marum;
  14. brief van de GK Den Helder (21-01-2017) met het verzoek tot revisie van artikel 89, besluit 3 en 4 van de GS Ede. Ze vindt het tegenstrijdig om enerzijds vrouwelijke ambtsdragers af te wijzen als GKv, en wel de weg te openen naar kerkelijke samenspreking/eenheid met de NGK die wel vrouwelijke ambtsdragers kent. Ook is de binding aan de belijdenis binnen de NGK nog niet zo strikt als door eerdere synodes werd gewenst;
  15. brief van de GK Almere (29-04-2015) met de mededeling dat de kerkenraad geen aanleiding ziet om revisie te vragen van de besluiten over samenspreking met de NGK en met het verzoek om opheldering over de genomen besluiten;
  16. brief van de GK Waardhuizen (12-2016) waarin bezorgdheid wordt uitgesproken over het feit dat er geen vervolgoopdracht is gegeven om met de NGK door te spreken over de binding aan de belijdenis. Ze is toch ook dankbaar dat in de NGK de binding aan de belijdenis steeds meer eenzelfde plek krijgt als in de GKv;
  17. brief van de GK Zuidwolde (27-06-2015) met de mededeling dat de kerkenraad de besluiten over de NGK niet kan ratificeren omdat die besluiten in tegenspraak zijn met de besluiten over de vrouw in het ambt;

18. brief van de GK Ten Boer (06-07-2015) met de mededeling dat de kerkenraad de besluiten over de contacten met de NGK niet kan ratificeren;
19. brief van de GK Staphorst (14-06-2016) waarin de kerkenraad vraagtekens zet bij de hermeneutische overeenstemming over het Schriftgezag omdat er volgens haar geen goede argumentatie voor is.

**Besluit 1:**

de brieven genoemd onder Materiaal 5 tot 19 te honoreren als bijdragen in het kerkelijk gesprek over de contacten met de NGK, en via de navolgende besluiten te beantwoorden.

**Grond:**

De briefschrijvende kerken reageren op een langlopend proces, dat ook in deze synode wordt voortgezet. De bijdrage van de kerken komt meer tot haar recht wanneer ze wordt meegenomen in nieuwe besluitvorming, dan wanneer ze enkel mag dienen om de besluiten van eerdere synodes te beoordelen.

**Besluit 2:**

in te stemmen met de omschrijving van de betekenis van het besluit van GS Ede 2014-2015 in Acta art. 89 besluit 3 en 4 zoals deputaten die in hun rapport hebben weergegeven:

- a. de belemmering was een belemmering om van gesprekken over te gaan tot daadwerkelijke samsprekingen;
- b. in de gesprekken met het oog op kerkelijke eenheid blijft er een belangrijk verschil in de kerkelijke praktijk ten aanzien van vrouwelijke ambtsdragers;
- c. uitgaande van de consensus met betrekking tot de hermeneutiek, waarin we samen willen buigen voor het Woord van God, zal met het oog op kerkelijke eenheid in onderling vertrouwen het gesprek over dit onderwerp worden voortgezet.

**Grond:**

Na de synode bleek dat de formulering van dit besluit vatbaar was voor misverstand, alsof toelating van vrouwen tot de ambten nu geen belemmering voor kerkelijke eenheid meer zou zijn; de bereikte overeenstemming op het punt van het Schriftverstaan gaf een uitgangspunt om in het kader van samsprekingen juist verder te spreken over Schriftuitleg en toepassing daarvan.

**Besluit 3:**

- a. in lijn met de synoden van Zwolle 2008 en volgende dankbaar te constateren dat de NGK als landelijk verband zich van harte binden aan de gereformeerde belijdenis;
- b. dankbaar de verheugende tendens te constateren dat de afzonderlijke NG-kerken meer belang hechten aan de binding aan deze confessie door de ambtsdragers;
- c. met instemming kennis te nemen van het rapport "Perspectieven" van de Werkgroep Convergentie Kerkorde en AKS, met name het gedeelte 'Eenheid in belijden' over de manier waarop de binding aan de belijdenis kerkelijk vorm krijgt, en dankbaar te constateren dat op dit punt overeenstemming bereikt is tussen DKE en CCS;
- d. uit te spreken dat met deze overeenstemming, wanneer zij ook geaccordeerd wordt door de Landelijke Vergadering van de NGK, de hindernissen zijn overwonnen die de GS Zwolle 2008 nog aanwees met betrekking tot de binding aan de belijdenis;
- e. deputaten op te dragen om deze uitspraak onder de aandacht van de kerken te brengen, eventuele reacties van de kerken te verwerken en de eerstvolgende synode te dienen met een zo mogelijk afrondend rapport hierover;
- f. deputaten op te dragen in samenwerking met CCS te werken aan een gedeelde kerkrechtelijke vormgeving.

**Gronden:**

1. Alle predikanten bij de NGK hebben voor zover bekend het ondertekeningsformulier ondertekend; voor kandidaten behoort dit tot de standaardprocedure.
2. Ook ouderlingen en diakenen in de NGK ondertekenen in toenemende mate het ondertekeningsformulier; de regiovergaderingen zien er in toenemende mate op toe dat dit gebeurt.
3. De praktijk van ondertekening van de belijdenis en het toezicht daarop is in de NGK vrijwel gelijk geworden aan die in de GKv; nieuwe regelingen m.b.t. de toelating van predikers vermelden niet meer de mogelijkheid om ondertekening te weigeren.
4. Deze praktijk bevestigt de overeenstemming over de aard van de binding aan de belijdenis waarvan eerder de synodes van Zwolle 2008 en Harderwijk 2011 dankbaar kennisnamen.

5. Uit het rapport “Perspectieven” van de WCKA blijkt dat er nu ook overeenstemming is over wat door de synode van Zwolle 2008 nog als hindernissen genoemd werd, namelijk de kaders waarin bij de NGK de ondertekening functioneert, te weten de Preambule en art. 17 en 34 AKS, alsmede voor de manier waarop in het verleden het onderscheid tussen Christus als fundament en zaken in de belijdenis die het fundament niet raken, werd gebruikt.
6. De loyale en onbekrompen binding aan de leer van de Schrift zoals beleden in de gereformeerde belijdenissen, en een goede kerkelijke inbedding ervan, blijven wezenlijk voor de eenheid en identiteit van gereformeerde kerken. Als gezamenlijk belang, vooral ter wille van de bescherming van de gemeenten, blijft dat alle aandacht waard; dat geldt niet alleen voor deputaten, maar ook voor kerkenraden en classes/regio's.
7. Vanwege dit belang, en omdat het rapport “Perspectieven” nog niet aan de kerken kon worden toegezonden, is het wijs om de kerken alsnog op de inhoud van dit rapport te wijzen en de gelegenheid te geven zich de conclusies eigen te maken en/of er op te reageren.
8. Met het oog op verdere groei naar eenheid van NGK en GKv is een gedeelde kerkrechtelijke vormgeving belangrijk.

**Besluit 4:**

- a. te constateren dat door het besluit van de synode dat er Schriftuurlijke gronden zijn om naast mannen ook vrouwen te roepen tot het ambt van diaken, het ambt van ouderling en het ambt van predikant, een belangrijk verschil tussen NGK en GKv is weggenomen, zodat er op dat punt geen belemmering meer is voor de voortgang van de samensprekingen;
- b. deputaten op te dragen, uitgaande van de consensus over de hermeneutiek en in aansluiting bij het genoemd besluit, samen met CCS:
  1. aandacht te geven aan de voor de dienst van vrouwen in het ambt wederzijds gebruikte uitgangspunten en argumenten;
  2. af te stemmen hoe de toelating van vrouwen tot het ambt in de praktijk verloopt.

**Besluit 5:**

- a. met diepe vreugde op te merken dat God ons het geschenk van hernieuwde geestelijke eenheid geeft met onze broers en zussen van de NGK, waardoor ook aan volledige kerkelijke eenheid in de nabije toekomst gewerkt kan worden;
- b. de uitnodiging van de NGK voor een gezamenlijke vergadering van deze synode met de Landelijke Vergadering, gericht op hereniging, te aanvaarden;
- c. deputaten op te dragen om:
  1. alles te doen wat nodig is om een zo spoedig mogelijke hereniging van de kerkverbanden voor te bereiden;
  2. in samenwerking met de CCS, waar mogelijk en gewenst, het proces van herstel en verzoening op plaatselijk niveau te stimuleren en te ondersteunen.

**Gronden:**

1. Uit de besluiten 3 en 4 met hun gronden blijkt dat de belemmeringen voor eenwording die eerdere synodes aangaven, inmiddels zijn weggenomen of weggenomen zullen zijn wanneer de overeenkomst ook door de LV geaccordeerd is. Op het punt van de hermeneutiek, de kerkelijke besluiten ten aanzien van de roeping van vrouwen tot het ambt en de binding aan de belijdenis zijn er geen wezenlijke verschillen meer tussen beide kerkverbanden.
2. Het gebed van onze Heer om eenheid (Joh. 17) beweegt ons om hereniging niet langer dan nodig uit te stellen.
3. Een gezamenlijke vergadering betekent in deze fase nog geen bezegeling van kerkelijke hereniging maar is wel een krachtig signaal dat past bij de dankbaarheid voor de goede voortgang van de samensprekingen.
4. Naast hereniging van de kerkverbanden is het van groot belang dat er op plaatselijk niveau gewerkt wordt aan kerkelijke eenheid tussen GKv- en NGK-gemeenten.
5. Het helen van de breuk van 50 jaar geleden kan niet zonder goede zorg voor de wonden die destijds zijn geslagen. De verzoening in Christus geeft ruimte om de geschiedenis eerlijk onder ogen te zien.

**Besluit 6:**

- a. vanwege de bereikte overeenstemming plaatselijk verdere samenwerking mogelijk te maken, in de vorm van het toelaten van elkaars predikanten om voor te gaan in de kerkdiensten, en het aanvaarden van elkaars leden;

- b. daartoe de regeling te aanvaarden zoals opgenomen in bijlage 5-2 (GR voor plaatselijk contact met een NGK; cf art. E69.2 KO).

Gronden:

1. In de NGK geldt op gelijke wijze als in de GKv de instemming met de gereformeerde belijdenis als voorwaarde voor het toegelaten worden als predikant.
2. De bereikte overeenstemming over de binding aan de belijdenis geeft het vertrouwen dat de NGK als geheel zich binden aan de belijdenis en dat dit ook uitwerking vindt in de toelating van predikanten. Op dit punt kan aan de NGK hetzelfde vertrouwen gegeven worden als aan de CGK.
3. De GKv geven geen ruimte aan voorgangers die de belijdenis niet hebben ondertekend.

Op 17 juni zijn van deputaten kerkelijke eenheid aanwezig: ds. A. de Braak, ds. T. Dijkema, zr. H.M. Hamelink, br. A.G. Hoogerduijn, br. N.M. Kramer, ds. D.W.L. Krol, ds. J. Luiten, ds. H.J. Messelink, ds. R.J. Vreugdenhil, ds. J. Wesseling, br. O. Westra en ds. A.J. van Zuijlekom.

Van de Nederlands Gereformeerde Kerken (NGK) zijn aanwezig de brs. ds. W. Smouter en B. Versteeg (resp. voorzitter en scriba van de LV), S. Huizinga, ds. K. Muller en ds. P. Sinia (leden van de CCS).

Ds. G. Oosterhuis leidt namens de synodecommissie de bespreking in. In een eerder stadium hebben we een voorgesprek gehad. Vandaag is het de bedoeling om besluiten te nemen. Zoals bekend zijn er enkele deputaten die zich niet met de lijn van het hele deputaatschap kunnen verenigen. Voor aanvang van de synode heeft een drietal van hen een eigen rapportage ingezonden. Deputaten hebben tot het laatst geprobeerd om met voorstellen te komen die door alle deputaten gedragen konden worden. Recent hebben twee deputaten toch nog een stuk ingediend met wijzigingsvoorstellen. Deze liggen niet voor ter behandeling, maar synodeafgevaardigden kunnen het gebruiken voor hun eigen bijdrage in de bespreking en besluitvorming.

Op uitnodiging van de preses spreekt ds. P. Sinia, voorzitter van de Commissie voor Contact en Samenspreking (CCS) van de NGK, de vergadering als volgt toe.

Geachte voorzitter, leden van het moderamen, geachte afgevaardigden, deputaten, gasten, Of zoals we elkaar mogen noemen:

Broers en zussen,

Afgelopen week mocht ik in Noord-Amerika de synode van de Christian Reformed Church bijwonen. Op die synode werd verdere toenadering gezocht tot de Reformed Church in America, de andere van oorsprong Nederlandse immigrantenkerk waar de Christian Reformed Church zich in 1857 van afsplitste. Een kerkelijk conflict wordt bijgelegd, een kerkelijke breuk hersteld, 160 jaar na dato. Het is kennelijk makkelijker ruzie te maken, dan ruzies bij te leggen. Kerkelijke breuken zijn zomaar gemaakt. Met kerkelijk herstel maken we vaak minder haast. Als je naar het familiediner van de EO kijkt, dan krijg je trouwens de indruk dat het in andere menselijke relaties niet anders is. Een ruzie is makkelijk en gauw gemaakt, maar moeilijk en vaak veel te laat bijgelegd. En zo zijn we - pak hem beet - vijftig jaar na de kerkelijke breuk die ons scheidde nog steeds druk bezig om herstel te zoeken. Dat mag voor ons een waarschuwing zijn. En zo houd ik het mijzelf ook voor. Wees voorzichtig, want de bruid van Christus heeft iets breekbaars als broos vaatwerk. Maar de constatering dat herstel vaak zo lang duurt, mag ook wel een wederzijdse aansporing zijn om herstel wat meer urgentie te geven en niet traag te zijn in het doen van het goede. Het ijzer smeden wanneer het vuur heet is, kan ook in geloof gezegd worden.

Drie jaar geleden mocht ik hier namens de Nederlands Gereformeerde Kerken een verlovingsaanzoek doen. Dat verlovingsaanzoek ging verder dan onze Commissie destijds aan de Landelijke Vergadering had durven voorstellen. Mooi wanneer zoiets gebeurt en wat mij betreft staan we ervoor open als ook vandaag de voorstellen vanuit de kerken nog enthousiaster zijn dan de voorstellen die deputaten u hebben gedaan. Namens de Nederlands Gereformeerde Kerken herhaal ik vandaag niet het verlovingsaanzoek, hoewel wij nog steeds uitzien naar zo'n verloving als opmaat naar een soort huwelijk van onze kerken. Maar vandaag aan mij de opdracht namens de Landelijke Vergadering om een date te vragen. Het officiële besluit van onze Landelijke Vergadering verwoordde dat zo:

De kerken stellen de GKv voor in een gezamenlijke landelijke bijeenkomst concrete stappen te zetten op weg naar kerkelijke eenheid tussen de Gereformeerde Kerken vrijgemaakt en de Nederlands Gereformeerde Kerken in landelijk verband. Voorstellen van de Werkgroep Convergentie Kerkorde en Akkoord voor Kerkelijk Samenleven (samengesteld door DKE en CCS) kunnen daarbij worden benut.

Zo'n date zou georganiseerd kunnen worden door de wederzijdse moderamina in de vorm van een gezamenlijke vergadering in het komend najaar.

Afgelopen week nam u als Generale Synode belangrijke besluiten met betrekking tot de vragen rondom vrouwen in het ambt. Het is geen geheim dat de Nederlands Gereformeerde Kerken al eerder besluiten namen rondom die vragen. Wij hebben al één vrouwelijke gemeentepredikant. Natuurlijk hopen wij dat met uw besluiten een belangrijke drempel is weggenomen in onze onderlinge contacten. Toch herhaal ik graag wat ik op de vorige synode benadrukte: Wij als Nederlands Gereformeerden vragen niet van u om voor de vrouw in het ambt te zijn. Wij hebben als Nederlands Gereformeerden juist geconcludeerd dat verschillende opvattingen hierover niet kerkscheidend hoeven te zijn. Zo kunnen wij leven met plaatselijke kerken die daarin verschillende wegen gaan. Sterker nog, we kunnen ermee leven dat binnen een plaatselijke kerk hierover verschillend gedacht wordt.

Na de besluiten van afgelopen week is dat misschien belangrijk om te benadrukken. Ons verlangen naar eenheid betreft ook die Gereformeerde vrijgemaakten die het besluit van de synode wellicht betreuren. Die woorden spraken we uit op het moment dat de Gereformeerde Kerken vrijgemaakt zich niet hadden uitgesproken voor de vrouw in het ambt. Die woorden spreken we met dezelfde oprechtheid uit op dit moment waarop de Gereformeerde Kerken vrijgemaakt zich wel hebben uitgesproken voor de vrouw in het ambt.

Vandaag neemt u besluiten over de samensprekingen met onze kerken. De afgelopen drie jaar hebben duidelijk gemaakt hoe belangrijk de formulering van die opdracht is. Helderheid over welke opdrachten van welke synodes nog van kracht zijn lijkt ook gewenst. De vraag kan maar beter ten tijde van het formuleren van de opdracht gesteld worden, dan aan het eind van nog weer eens drie jaar van samenspreking in een nagezonden rapport.

Onze samenspreking is gediend met opdrachten die ook uitvoerbaar zijn. We leggen bijvoorbeeld graag uit hoe wij bepaalde bijbelteksten verstaan en uitleggen, maar de mate waarin we dat namens de Nederlands Gereformeerde Kerken kunnen doen is beperkt wanneer de Nederlands Gereformeerde Kerken daarin geen gezamenlijk standpunt hebben ingenomen.

Onze samenspreking is gediend met opdrachten die ons verder helpen. We spreken graag over onze trouw aan de confessie, maar zouden het jammer vinden als we daarbij in een herhaling van zetten terecht komen.

Met het oriënterend gesprek over de convergentie van kerkorde en het akkoord van kerkelijk samenleven probeerden we twee vliegen in één klap te vangen. Allereerst de mogelijke bezwaren rondom onze omgang met de kerkorde weg te nemen. Maar op deze manier konden we ook een praktische stap in voorbereiding op verdere eenwording zetten. Wat mij betreft was een mooie bijvangst dat het ook een constructieve toekomstgerichte manier bleek om over de binding aan de belijdenis te spreken.

Onze samenspreking is gediend met opdrachten die helpen prioriteit te stellen. De afgelopen jaren hebben duidelijk gemaakt dat we de agenda's van deputaten kerkelijke eenheid en de commissie contact en samenspreking makkelijk kunnen vullen met grote en belangrijke gespreksonderwerpen. Maar als we het zoeken van eenheid opdragen aan deputaten en een commissie die maar beperkte tijd hebben, dan moeten we daar in onze opdrachten ook rekening mee houden. Ik moest denken aan berichten uit één van de zendingsvelden waarin bericht werd dat in het desbetreffende zendingsveld bijna niemand trouwde en vrijwel iedereen ongehuwd samenleefde. De eisen voor het huwelijk waren zo hoog dat veel mensen zelfs tot in hoge ouderdom daaraan niet konden voldoen.

In de kerk van Ede schijnt de laatste kerkenraadsvergadering voordat de plaatselijke breuk zich voltrok op 29 december 1967 plaats te hebben gevonden. In de vroege ochtend van de daarop volgende dag werd ik geboren. Ergens is iets misgegaan dat ik nu als bijna vijftig jarig man nog moet pleiten voor voldoende urgentie en de juiste prioriteit bij het zoeken naar herstel van die breuk.

Hoor in mijn woorden het verlangen van een kerk die drie jaar geleden spreekwoordelijk door de knieën ging om een verlovingsaanzoek te doen. We vragen nu om een date, maar willen eigenlijk niets liever dan trouwen!

Dank u wel.

Vervolgens krijgt deputaat ds. J. Wesseling gelegenheid om kort toe te lichten waarom hij moeite heeft met de voorstellen van het deputaatschap als geheel. Centrale overweging voor hem is het belang om elkaar werkelijk vast te houden bij de gereformeerde belijdenis. Binnen het deputaatschap hadden we daarover een zekere consensus bereikt. Toen kwam het rapport van de WCKA, met zijn positieve conclusies. Maar voor hem blijft de zorg, of de gemeente wel echt beschermd wordt tegen afwijking van de belijdenis. Die zorg geldt overigens niet alleen de NGK; ook binnen de GKv zie je telkens oude dwalingen in een nieuw jasje zomaar binnenkomen. Daarom moet er nog verder worden doorgesproken over hoe te handelen bij gebleken confessionele onbetrouwbaarheid.

In de bespreking vertellen afgevaardigden hoe ze zich persoonlijk betrokken voelen bij dit onderwerp, sommigen vanuit wat ze zelf rond de breuk hebben beleefd. Ook is er aandacht voor de brieven vanuit de kerken over dit onderwerp. Het is belangrijk dat zij via de besluitvorming een helder antwoord krijgen. De voorstellen van de deputaten ondervinden veel steun in de vergadering. Wel worden er kanttekeningen geplaatst. Zijn we in staat om eenheid aan te gaan, als we zelf als GKv onderling nog zo verdeeld zijn? Iemand vertelt hoe ooit Luther en Zwingli het over bijna alles eens werden, maar op het punt van het avondmaal toch uiteen gingen. Zo lastig kan het zijn, om elkaars vertrouwen te winnen. Tegelijk: wachten tot alles perfect geregeld is, is zinloos. Wij hebben nog maar een klein begin van de gehoorzaamheid (HC 44). Dat stemt tot bescheidenheid. Laten we in ieder geval uitspreken dat we in Christus één zijn, nu al. Laten we naar elkaar toe de taal van de liefde spreken. Kijk uit dat je niet zoveel van tevoren wilt regelen, dat het ontardt in een regeling van wantrouwen. Een goede regeling slaat bruggen. Als landelijk kerkverband moeten we ondersteunen wat plaatselijk in het directe contact gebeurt.

Een enkele afgevaardigde geeft een tegengeluid. Br. Van der Tol dient een amendement in om de wensen van deputaat ds. Wesseling tot wijziging van de voorstellen inderdaad toe te passen. Dit amendement ondervindt echter zo weinig steun dat het niet in bespreking komt.

Anderen vinden juist dat deputaten nog te voorzichtig zijn in hun voorstellen. Een verlovingsstijd moet niet te lang duren! Als we met elkaar constateren dat er geen belemmering is voor hereniging, moeten we nu concrete stappen durven zetten in die richting.

Ds. H.J. Messelink antwoordt namens deputaten. De voorstellen zijn inderdaad voorzichtig geformuleerd, omdat we zoveel mogelijk mensen willen meenemen. Hij citeert Efeziërs 4 : 15: "Dan zullen we, door ons aan de waarheid te houden en elkaar lief te hebben, samen volledig toegroeien naar hem die het hoofd is: Christus". Die beide, waarheid en liefde, willen we niet tegen elkaar uitspelen. Het verlangen om verder te gaan dan nu is voorgesteld, vindt wel weerklank bij de meerderheid van de deputaten. Maar laat de synode daar dan opdracht toe geven.

Besluit 5 was door deputaten aanvankelijk zo geformuleerd dat zij opdracht kregen om "de samsprekingen met de NGK met het oog op landelijke kerkelijke eenheid voort te zetten". Br. Van Arkel dient een amendement in om hier sterkere uitdrukkingen te gebruiken. Ds. Waterval gaat nog verder en komt met een geheel nieuwe tekst voor dit besluit. Na enig beraad sluit br. Van Arkel zich aan bij ds. Waterval, die met ondersteuning van anderen de volgende tekst indient als alternatief voor het oude besluit 5:

- a. met diepe vreugde op te merken dat God ons het geschenk van hernieuwde geestelijke eenheid geeft met onze broers en zussen van de NGK;
- b. de uitnodiging van de NGK voor een gezamenlijke vergadering van deze synode met de Landelijke Vergadering, gericht op hereniging, te aanvaarden;
- c. deputaten op te dragen om alles te doen wat nodig is om een zo spoedig mogelijke hereniging voor te bereiden en in samenwerking met de CCS, waar mogelijk en gewenst, het proces van herstel en verzoening op plaatselijk niveau te stimuleren en te ondersteunen.

Gronden:

1. Op het punt van hermeneutiek en binding aan de belijdenis zijn er geen wezenlijke verschillen meer tussen onze kerkverbanden.
2. Het gebed van onze Heer om eenheid (Joh. 17) beweegt ons om hereniging niet langer dan nodig uit te stellen.

Ook dient hij enige amendementen in op onderdelen van andere besluiten.

Voor sommige afgevaardigden gaat dit wel erg snel. Zij geven de voorkeur aan de tekst van deputaten. Anderen zeggen juist dat we niet langer mogen vertragen, maar nu echt een stap moeten durven zetten. Gebruik het momentum! De deputaten zeggen dat ze zich niet zullen verzetten tegen het voorstel-Waterval. Als het wordt aangenomen zullen ze er van harte uitvoering aan geven. Wel benadrukken ze dat het belangrijk is om de kerken mee te krijgen in dit proces.

Het voorstel-Waterval wordt met 19 stemmen voor en 12 stemmen tegen aanvaard, bij 1 onthouding. De preses geeft een moment van stilte, om dit besluit te verwerken. Daarna geeft hij het woord aan ds. W. Smouter. Deze is er inderdaad 'stil' van. We gaan nu echte stappen zetten. Laten de beide moderamina overleggen hoe we de gemeenschappelijke vergadering zullen voorbereiden. De synode zingt met haar gasten gez. 167 uit het Gereformeerd Kerkboek: "Samen in de naam van Jezus".

Omdat de tijd ontbreekt voor verdere behandeling, wordt deze opgeschort tot over twee weken. In de tussentijd zullen deputaten en moderamina de hele besluitenreeks doornemen, om ze af te stemmen op het nieuwe besluit 5.

30 juni 2017

Op 30 juni zijn van deputaten kerkelijke eenheid aanwezig zr. H.M. Hamelink en de brs. ds. J.M. Burger, ds. T. Dijkema, A.G. Hoogerduijn, ds. D.W.L. Krol, ds. J. Luiten, ds. H.J. Messelink, ds. R.J. Vreugdenhil, O. Westra en ds. A.J. van Zuijlekom.

Verder zijn aanwezig de brs. A. de Boer en ds. K. Muller (NGK).

Als inleiding deelt ds. Messelink mee dat de consequenties van de aanvaarding van het "amendement Waterval" in de vergadering op 17 juni nu zijn verwerkt in de voorstellen. Deputaten volgen de synode graag, nu ze een grotere stap wil zetten dan dat deputaten voorstelden. Maar het proces moet wel zorgvuldig gebeuren en breed gedragen worden. De kerken moeten hierbij betrokken worden (besluit 3, lid e en gronden 6 en 7). Gesignaleerde moeiten zijn nu niet opeens weggenomen, maar wel is er eenheid over het functioneren van en binding aan de belijdenis.

Er kan nu gewerkt worden aan kerkelijke eenheid (grond 1 bij besluit 5). De voorgestelde gezamenlijke vergadering is daarbij een krachtig signaal, zonder dat hier al tot feitelijk samengaan zal worden besloten. In het proces zullen we niet alleen de eenheid met de NGK voor ogen moeten hebben, maar ook met degenen binnen de GKv (en de CGK) die met deze ontwikkeling moeite hebben.

In de vergadering is dankbaarheid voor deze ontwikkeling maar er zijn ook afgevaardigden die hierin niet kunnen meegaan. Is er voldoende aandacht geweest voor de tegengeluiden vanuit de kring van deputaten? Verder wordt gevraagd wat de kerken nu met deze uitspraak moeten doen (besluit 3 e).

Daarnaast wordt gevraagd of de kerken, die een revisieverzoek indienden, op deze wijze wel voldoende reactie krijgen.

Ds. Messelink antwoordt dat hier in de afgelopen periode binnen het deputaatschap veel over is gesproken. Steeds is getracht om tot een gezamenlijk gedragen rapportage te komen, wat ook heel lang tot de mogelijkheden leek te behoren. De preses vult aan dat geen sprake is van een minderheidsrapport. Wel hebben de opstellers van de aanvulling op het deputatenrapport gelegenheid gekregen een toelichting te geven, met instemming van het deputaatschap als geheel. Vergadertechnisch hebben individuele deputaten geen ingang in de synode.

Ds. Messelink zegt verder dat het proces zorgvuldig moet verlopen, wellicht ondersteund door een deputaatschap met een daarop toegesneden bezetting. De kerken worden gestimuleerd om hiermee bezig te gaan. Er is nog veel waarover de kerken niet hebben kunnen reageren, zoals bijvoorbeeld het rapport van de WCKA. We hebben het nu dus over een voorlopig besluit, hoewel deputaten akkoord zijn met het laten vervallen van dat woord in besluit 3 e ("voorlopige uitspraak"). Dat een werkelijke eenwording wel even kan duren bewijst de geschiedenis na de "Vereniging" in 1892.



Een voorstel van br. Poutsma om in de Regeling in artikel 7 de goedkeuring van de classis en het vragen om advies van deputaten te laten vallen wijst hij af. Deze zinsnede staat ook in de vastgestelde documenten binnen NGK en CGK. Het besluit om te komen tot een samenwerkingsgemeente vereist de nodige zorgvuldigheid. (Het amendement van br. Poutsma wordt verworpen met 2 stemmen voor en 29 tegen).

Namens de synodecommissie reageert ds. G. Oosterhuis op de vraag naar het antwoord op de revisieverzoeken. Deze kwamen neer op het terugdraaien van het besluit van de GS Ede om "gesprekken aan te gaan gericht op eenheid". Alle briefschrijvende kerken hebben een uitgebreide reactie van deputaten kerkelijke eenheid ontvangen. Ook de commissie heeft met enkele kerken contact gehad. De gemaakte opmerkingen zijn onderdeel van een lopend proces, waarin opeenvolgende synodes besluiten namen. Ook deze synode heeft die reacties bij de besluitvorming betrokken (besluit 1), maar komt niet tot een ander oordeel.

De preses geeft hierna het voorstel van deputaten als geheel in stemming. Dit wordt genomen met 1 stem tegen en 30 stemmen voor.

Br. Van der Tol geeft een stemverklaring. Hij is van mening dat de synode voorbarige besluiten heeft genomen inzake intensievere contacten met de Nederlands Gereformeerde Kerken. Hij mist een nauwkeurige inhoudelijke beschrijving van de geconstateerde overeenstemming op hermeneutisch vlak. Ook zijn vragen rond de handhaving van de belijdenis en daarmee de bescherming van de gemeente tegen dwalingen niet beantwoord. Hij betreurt het dat door deze besluiten de weg naar verdere eenheid met de CGK in hoge mate wordt belemmerd.

De preses rondt de bespreking af met een gevoel van dankbaarheid, waarbij hij zich tolk van de vergadering weet, ondanks de verschillen die er zijn.

11 november 2017

#### **Artikel 74**

##### *Gezamenlijke vergadering LV en GS*

De vergadering in de Nieuwe Kerk te Kampen wordt geleid door ds. W. Smouter, voorzitter van de Landelijke Vergadering (LV) van de Nederlands Gereformeerde Kerken (NGK). Hij wordt geflankeerd door ds. M.H. Oosterhuis, preses van de generale synode (GS) van de Gereformeerde Kerken (GKv), en door de beide eerste scriba's: B. Versteeg (NGK) en ds. K. Harmannij (GKv).

De voorzitter laat zingen het lied "Geprezen zij de Heer". Hij leest Efeziërs 3 : 14-21 en wijst op de dubbele beeldspraak in vers 17: "geworteld en gegrond". Misschien is het typisch voor de NGK om ruimte te geven voor spontane groei ("geworteld") en voor de GKv om gestructureerd te willen bouwen ("gegrond"); beide zijn nodig en beide moeten zich baseren op de liefde van God.

In de GS is het gebruikelijk dat de afgevaardigden gaan staan als betuiging van trouw aan de Gereformeerde belijdenis. De LV kent deze gewoonte niet omdat ze die betuiging van trouw via de credentiebrieven laat uitspreken. Wel willen we samen de eenheid van ons geloof uitzingen met LvdK gezang 434 (LB 868).

In een motiveronde krijgen zeven sprekers elk zeven minuten. Achtereenvolgens zijn dat: *Ds. W. van 't Spijker* (CGK). Voorheen was hij voorzitter van deputaten eenheid van de CGK, maar na het afwijzend besluit van de CG-synode inzake een gemeenschappelijke Gereformeerde Theologische Universiteit heeft hij deze portefeuille teruggegeven. Hij memoreert de hartelijke contacten die er vanaf het ontstaan van de NGK zijn geweest tussen CGK en NGK, en vanaf eind vorige eeuw ook tussen CGK en GKv. Hij juicht de hereniging van GKv en NGK toe: het ondersteunt de boodschap van de kerk. *J. Burger-Niemeijer* (hoofdredacteur opvoedingsblad "Jente"). Kinderen kijken niet naar grote structuren maar houden van kleinschaligheid. Ook verlangen ze naar authenticiteit. Laten de ouderen vertellen hoe ze in het wijde leven veel moois maar ook veel ellende hebben meegemaakt. Geef de kinderen oog voor de krachtige genade van God.

*Ds. P. Niemeijer* (meermalen preses van de GS). Hij vraagt aandacht voor de studie van W. van 't Spijker sr. over Martin Bucer en de kerk van Straatsburg. Bucer maakte van nabij mee hoe het gesprek met de Lutheranen vastliep vanwege de verabsolutering van eigen standpunt door Maarten Luther. Calvijn vond in Straatsburg een plaats van verademing, toen zijn werk in Genève hem onmogelijk werd gemaakt. Als

Jezus in Johannes 17 bidt om eenheid, gaat het om eenheid in de verkondiging: laten de apostelen één zijn in hun getuigenis over de Christus.

*J. van Dijk* (oudgediende binnen de NGK). Toen hij in 1967 in Oegstgeest kwam wonen, trof hij een teleurgestelde ds. Brands aan: 'Het beste deel van mijn gemeente is weggegaan'. Die pijn uit het verleden is niet te verhelpen met kerkelijke uitspraken, maar wel met gebed en verootmoediging. Laten we opmerken hoe de Geest wegeen schrijft in de tijd. Zowel GKv als NGK gaan terug op de Schriftbeweging uit de jaren '30. Levend en krachtig is het woord van God (Hebr. 4). Laten we dus zonder schroom naderen tot de troon van de Genadige (ibidem, vs. 16).

*Ds. A.J. Plaisier* (voorm. scriba van de PKN). Het is alsof Adam weer tot Eva spreekt: 'vlees van mijn vlees, been van mijn gebeente'. Laten we niet doen alsof werken aan eenheid verspilde moeite is: waarom was er dan wel zoveel energie om te scheuren? En als het scheuren zo snel ging, waarom moet eenheid dan eindeloos duren? Werk daarbij niet naar een kleurloos compromis, maar leer opnieuw om kerk te zijn, katholiek, met verdiepte aandacht voor de waarheid van Christus.

*Sj. Kuijper* (hoofdredacteur "Nederlands Dagblad"). Psalm 90 leert hoe de kerk door generaties wordt doorgegeven. Grootvader Kuijper overleed in 1936, ver voor de Vrijmaking. Van zijn 6 zonen bleven er twee 'synodaal' en kwamen er twee in de NGK terecht; de overige GKv. Ook aan moeders kant (fam. Kok) trok de kerkelijke verdeeldheid haar sporen. We zijn een nieuwe generatie maar mogen kerkelijke verantwoordelijkheid nemen voor de erfenis van de vorige. In de politiek wordt schuldherkenning gemeden uit angst voor claims; daar hoeven we in de kerk niet bang voor te zijn.

*Mw. A. Brouwer* (toeruster binnen de NGK). Zij gebruikt haar tijd door iedereen in beweging te brengen ('ga ergens anders zitten, minimaal een meter bij je vorige plek vandaan') en vervolgens te vragen 'wat doet dat met je'? Dan blijkt hoe we allen behoefte hebben aan 'relatie, autonomie en competentie'.

Ds. M.H. Oosterhuis gaat de vergadering voor in verootmoediging voor God. Hij leest daartoe Psalm 133. De hogepriester die daar wordt genoemd, moest op de Grote Verzoendag eerst een zoenoffer brengen voor zichzelf en zijn familie. Laten we zo eigen schuld belijden. Dan komt er ruimte voor datgene waar de psalm over jubelt: dat broeders niet beleefd op afstand van elkaar blijven maar werkelijk één huishouden willen vormen.

Zelf noemt ds. Oosterhuis de harde oordelen die van GKv-zijde werden uitgesproken over de NGK: zij mochten zelfs geen 'broeders' heten. Ds. Smouter van zijn kant erkent het misplaatste 'geuzengevoel' aan NGK-zijde.

Op uitnodiging van de beide voorzitters laten ook andere afgevaardigden zich uit. Tussendoor zingt de GScantorij het lied "Nu ik uw verlangen zie".

Afgevaardigden van GKv-zijde benoemen de pijn uit het verleden, als mensen elkaar niet meer groetten. Ook verwoorden ze hoop voor de toekomst. Enkele afgevaardigden van NGK-zijde benoemen hun zorg: laat het niet een door deskundigen uitgetekend bouwwerk worden waarin de regels regeren. Er is zeker geestelijke eenheid; vorm daarom samen een open christelijke gemeenschap.

Dit deel wordt afgesloten met het zingen van Psalm 133 vs. 1 in het Hebreeuws. Ook wordt het lied "Schepper van het geheel" ingestudeerd, dat speciaal voor deze dag is geschreven. Daarna gaat ds. Oosterhuis voor in gebed.

In de middagbijeenkomst gaat de vergadering over tot besluitvorming. Zie het afzonderlijke verslag (artikel 75).

Daarna verdelen de aanwezigen zich over twee workshops. De ene om van bestaande samenwerkingsgemeentes GKv/NGK ervaringen en aanbevelingen te horen, de andere om van enkele 20-ers en 30-ers te horen hoe zij tegen het proces van kerkelijke hereniging aankijken.

's Avonds is er een kerkdienst, met als voorgangers ds. R. Venderbos (NGK Kampen) en ds. A.W. Beute (GKv Kampen-Zuid). Ds. Venderbos spreekt over Nehemia 6 : 1-6; ds. Beute over Ezra 3 : 10-13. Vervolgens vieten we samen met vele gasten het heilig Avondmaal.

11 november 2017

## **Artikel 75**

*Gezamenlijke besluitvormende vergadering van de GS Meppel (GKv) en de LV Nunspeet (NGK).*

Ds. W. Smouter opent de vergadering en merkt op dat in deze gezamenlijke vergadering besluiten, die al in afzonderlijke vergaderingen zijn genomen, gezamenlijk worden bevestigd. We spreken het verlangen uit naar eenheid.

*Presentie*

Bij het appel nominaal blijken van de generale synode (GKv) 31 afgevaardigden aanwezig te zijn.  
Van de landelijke vergadering van de NGK zijn 38 stemgerechtigde afgevaardigden aanwezig.

Van de GKv zijn aanwezig:

ds. A.J. Balk, ds. K. Harmannij, ds. G.E. Messelink, ds. D.W.L. Krol (i.p.v. ds. R.J. Stolper), H.H. Bouma, J.M. van der Eijk, J. Merkus, J. van Winden, ds. A. Koster, ds. G. Oosterhuis. Ds. R.R. Roth, ds. P.P.H. Waterval, J.A. Feenstra, P.A. Heij, P. Huizinga, F. Westerman (i.p.v. R. Boiten), ds. D.S. Dreschler, ds. M. van Loon, ds. M.H. Oosterhuis, ds. W.F. Wisselink, F. Lip (i.p.v. H. van Arkel), S. Poutsma, S. Stelpstra, B. Zuidhof, ds. C.T. Basoski, ds. M.E. Buitenhuis, ds. T. Dijkema, A. van den Berg, J.L. de Haan, J. Halma, J.J. van der Tol.

Voor ds. J.E. Kramer kon op korte termijn geen vervanger gevonden worden. Totaal 31 stemgerechtigden, een getal waarvan de vergadering de humor kan inzien.

Ter ondersteuning zijn vanuit de GKv aanwezig: de brs. P. Jonkman (griffier), A.H. Stoit (notulist) en de zrs. L. Postma-Douma (ambtelijk secretaris) en M. Oosten-de Jong (communicatieadviseur).

Van de NGK zijn aanwezig:

J.M. Dreschler, G. Hesselink, J.M. Louwerse, A.F.M. Schippers, P. Wesseling, ds. C. Smit, zr. J.J. Speijer-Brouwer, H. de Wind, ds. J. van 't Hof, P. Anker, J.H. Brouwer, J. Poley, zr. R. Vreugdenhil-van Deursen, zr. W.A. Harwig-Drost, ds. H. Zuidhof, ds. J. uit de Bosch, A. Maurer, ds. J.A. Ebbers, A.K. van der Bijl, K.H. Klaver, J. Maris, G. van der Velde, J. van 't Zand, ds. G. Nederveen, ds. W. Smouter, B. Wesseling, ds. M.H.T. Biewenga, ds. L.G. Compagnie, ds. F. Gerkema, B. Versteeg, P. Sneep, J. Smit, B. Verheij, C.E. van Esch, H. Gerritsen, F. Rietveld, A.P. de Boer, S. Huizinga.

Totaal 38 stemgerechtigden.

Als kerkelijke afgevaardigden zonder stemrecht:

R. Hoekstra, zr. D.R.J. Booij en J.E. van Dijk.

*Besluitvorming***Materiaal:**

1. besluit van de landelijke vergadering van de NGK d.d. 8 april 2017 om de generale synode van de GKv uit te nodigen voor een gezamenlijke vergadering gericht op eenheid;
2. besluit van de generale synode van de GKv d.d. 30 juni 2017 om deze uitnodiging te aanvaarden;
3. rapport van de gezamenlijke moderamina van de generale synode en de landelijke vergadering (05-09-2017).

**Besluit 1:**

het verlangen uit te spreken om te komen tot één kerkgemeenschap, op basis van de Schrift als woord van God, in gebondenheid aan de Gereformeerde belijdenisgeschriften en ingericht volgens de beginselen van het Gereformeerde kerkrecht.

Gronden:

1. De Heer van de kerk heeft onze harten tot elkaar gebracht, waardoor de uitnodiging van de landelijke vergadering van de NGK door de generale synode van de GKv royaal kon worden aanvaard.
2. Na deze ontmoeting willen we tot eer van God verder gaan op weg naar eenheid.
3. Met vreugde herkennen we over en weer de inzet om trouw te blijven aan de Schrift en de Gereformeerde belijdenis.
4. In de vormen van het kerk-zijn baseren we ons beide op het Gereformeerde kerkrecht, waardoor onderlinge verschillen goed overbrugbaar zijn.

**Besluit 2:**

met het oog op deze eenwording een regiegroep (RG) in te stellen met de volgende opdracht:

- a. geef stuur aan het proces van hereniging en communiceer hierover regelmatig met de kerken;
- b. inventariseer wat wanneer nodig is om de eenwording mogelijk te maken en zie toe op een tijdige uitvoering van deze werkzaamheden;
- c. inventariseer welke deputaten, commissies of bijzondere kerkelijke organisaties werkzaam zijn op de terreinen die raken aan de eenwording, en betrek ze bij dit proces;
- d. zie erop toe dat de werkzaamheden van de onder c genoemde instanties onderling convergeren en tezamen een consistent en afdoende geheel opleveren;

- e. stem af met deputaten kerkelijke eenheid (GKv) en de commissie voor contact en samenwerking (NGK) inzake de uitvoering van hun opdrachten om de plaatselijke kerken, regionale vergaderingen en classes aan te moedigen en te steunen bij de groei naar eenheid;
- f. rapporteer voor 1 januari 2020 aan de generale synode en de landelijke vergadering.

**Besluit 3:**

- a. de onkosten van de regiegroep te laten vergoeden door de deputaten financiën en beheer van de GKv, die op hun beurt 22 % van deze kosten zullen doorberekenen aan de financiële commissie van de NGK;
- b. de regiegroep opdracht te geven om zo spoedig mogelijk een begroting te ontwerpen en deze ter goedkeuring voor te leggen aan de deputaten financiën en beheer van de GKv en de financiële commissie van de NGK.

**Besluit 4:**

de reeds verstrekte opdrachten aan deputaten kerkelijke eenheid (GKv) en de commissie voor contact en samenwerking (NGK) aan te vullen met de opdracht hun taken in het traject van hereniging van GKv en NGK uit te voeren in afstemming met en onder verantwoording aan de regiegroep.

**Besluit 5:**

op voorstel van de moderamina van de LV NGK en de GS GKv in de regiegroep de volgende personen te benoemen:

ds. K. Harmannij	GKv Eindhoven-Best
mw. M. Harmsen	GKv 's-Gravenhage-Zuid/Rijswijk
H.A. Vlieg-Kempe	GKv Assen-Marsdijk
ds. R.J. Vreugdenhil	GKv Capelle a/d IJssel Zuid-West

A.P. de Boer	NGK Voorthuizen/Barneveld
P.D. Dekker	NGK Apeldoorn
S. Huizinga	NGK Arnhem
J. van der Stoep	NGK Amersfoort-Vathorst

Ds. Harmannij krijgt gelegenheid het voorstel toe te lichten.

In besluit 1 wordt gesproken over het komen tot één kerkgemeenschap, dus niet één kerk. Dat is met opzet gedaan. Het motto is 'onderweg naar één kerk'. Dat zal gebeuren als Jezus terugkomt. Tot die tijd zijn er veel zelfstandige plaatselijke kerken, wel samen onderweg door de Geest van Christus. Het woord verlangen geeft aan dat we nu nog niet besluiten tot eenwording. Dat zou het mandaat dat we kregen vanuit de kerken overschrijden. Het gezamenlijke verlangen leggen we terug bij de kerken. Een volgende GS/LV zal over verdergaande voorstellen kunnen spreken. Zo wordt dit proces niet van bovenaf opgelegd, maar komen we als kerken bij elkaar. Wel spreken we uit dat het een oprecht verlangen is, dus we willen zo spoedig mogelijk komen tot één kerkgemeenschap. Geen overhaasting, maar wel omdat er een hoop moet gebeuren. Besluit 1 geeft daarvoor een aantal criteria, waarop we elkaar hebben gevonden. De verdeling in besluit 3 is gebaseerd op het verschil in ledenaantal. Besluit 4 regelt de verhouding van de bestaande deputaatschappen en de regiegroep.

Hierna geeft ds. Smouter gelegenheid voor een algemene ronde, waarvoor dertien sprekers zich aanmelden. Ze krijgen elk maximaal 2 minuten spreektijd

Meerdere sprekers maken dankbaar kenbaar met de voorstellen in te kunnen stemmen. Er is een gedeeld verlangen en herkenning; verschillen lijken goed overbrugbaar al zullen we ook rekening moeten houden met een blijvende gebrokenheid. Erkend wordt dat het op het grondvlak niet breed speelt. Maar het samen op weg gaan is nodig voor de toekomst van ons kerk zijn, voor onze kinderen en kleinkinderen. We hebben elkaar nodig en vullen elkaar aan. De Heer brengt ons bij elkaar.

Een aantal kanttekeningen wordt gemaakt.

Vergeet de plaatselijke kerken en classes niet bij het proces te betrekken (besluit 2c). Op plaatselijk niveau is al sprake van vergaande samenwerking!

Er is verootmoediging nodig en daarbij hoort ook verantwoordelijkheid nemen voor wat niet goed is gegaan in het verleden. Geen zand erover en verder gaan. Maar betekent dat een diepgaand onderzoek naar alles wat is gebeurd? Is het niet beter om niet al te zeer achterom te kijken, maar juist vooruit? Dat geldt zeker voor hen die de scheuring zelf niet hebben meegemaakt.

Een afgevaardigde zet kanttekeningen bij de in besluit 1 genoemde criteria. Waren die nu niet juist de aanleiding tot de scheuring? Zijns inziens hebben we vooral een eigentijdse belijdenis nodig. En in een kerkorde regel je alleen het hoogst nodige.

Een andere afgevaardigde vindt kerkelijke eenwording prematuur. Hij is bang dat dwaalleer zijn weg kan vinden. De bezwaren vanuit de kerken zijn onvoldoende beantwoord. Voorts stelt hij de bevoegdheidsvraag: zijn de moderamina bevoegd om deze vergadering te beleggen binnen het mandaat dat de synode kreeg van de kerken?

Meerderen hebben moeite met de woorden 'zo spoedig mogelijk' in besluit 1. Legt dit geen onnodige druk op het proces, temeer daar duidelijk is dat je er de tijd voor moet nemen. Onderling vertrouwen moet groeien. Er zijn plaatsen waar samenwerking niet aan de orde is. Te snelle besluitvorming kan maar zo leiden tot nieuwe scheuringen.

Ds. Harmannij reageert op de gemaakte opmerkingen, waarin hij een hartelijke betrokkenheid herkent. Hij gaat akkoord met het schrappen van "zo spoedig mogelijk" in besluit 1, maar de criteria voor de eenheid blijven staan. Daar hadden we elkaar toch juist op gevonden? We willen elkaar toch juist vasthouden in het gereformeerde spoor? En waar gesproken wordt over gereformeerd kerkrecht, de visie op kerkelijk samenleven, is al geconstateerd dat hier geen wezenlijke verschillen liggen.

Hierna geeft ds. Smouter de voorstellen in stemming, waarbij hij de gemaakte opmerkingen in de aandacht van de regiegroep aanbeveelt. In deze vergadering ontbreekt de tijd om hier verder op in te gaan.

Besluit 1 wordt genomen met 2 stemmen tegen (1 GKv en 1 NGK) en 65 stemmen voor; 2 afgevaardigden (NGK) onthouden zich van stemming.

Besluit 2 krijgt 1 tegenstem (GKv) en 66 stemmen voor; 2 afgevaardigden (NGK) onthouden zich van stemming.

Besluit 3 wordt genomen met 68 stemmen voor; 1 afgevaardigde (GKv) onthoudt zich van stemming.

Besluit 4 krijgt 1 tegenstem (GKv) en 68 stemmen voor en is daarmee aangenomen.

Besluit 5 vraagt geen bespreking. De leden van de regiegroep worden benoemd met 68 stemmen voor; 1 afgevaardigde (GKv) onthoudt zich van stemming.

Br. J.J. van der Tol (GKv) wenst aantekening dat hij heeft tegengestemd, resp. zich van stemming heeft onthouden.

Hierna gaat ds. Smouter voor in dankgebed, waarop de gezamenlijke vergadering wordt gesloten.

17 juni 2017

## **Artikel 76**

*Contact Orgaan voor de Gereformeerde Gezindte*

### **Materiaal:**

rapport deputaten kerkelijke eenheid (19-10-2016)

### **Besluit 1:**

te blijven participeren in het Contact Orgaan voor de Gereformeerde Gezindte op basis van de doelen die de GS Zuidhorn 2002-2003 heeft vastgesteld (Acta, art. 130-2).

### **Besluit 2:**

door contactoefening mee te werken aan begrip voor elkaar en vertrouwen in elkaars confessionele trouw. Daarnaast zullen contacten de uitbouw en verdieping op het gebied van het gemeenschappelijk geloof en belijden bevorderen.

### **Besluit 3:**

de TU in Kampen op te roepen om studenten te stimuleren contact met studenten van gereformeerd belijden uit andere kerkgenootschappen te zoeken.

### **Besluit 4:**

deputaten opdracht te geven de deelname aan het COGG in de periode tot de volgende synode te evalueren en daarover te rapporteren aan de synode.

Namens het COGG spreekt br. I.A. Kole de vergadering toe.

Hij attendeert speciaal op de conferenties die door het COGG worden belegd. Sinds 2013 is er ook een jaarlijkse conferentie met studenten theologie. De onderwerpen cirkelen niet slechts om het thema eenheid, maar betreffen de gezamenlijke bron, het gebed, de bediening van het Woord, het pastoraat en de catechese. De belangstelling van de studenten van de TU in Kampen valt nog wat tegen. Het is goed om elkaar te ontmoeten. Het is van harte te hopen dat de gezamenlijke GTU tot stand komt. Blijf bidden om de Heilige Geest, en investeer in de komende generatie!

30 juni 2017

Enige bespreekpunt is het adres waaraan de synode de oproep in besluit 3 richt. Studenten oproepen ligt niet op de weg van de synode, dat is een taak van de TU, die daarop ook kan toezien,

Na deze wijziging wordt het voorstel met algemene stemmen aanvaard.

29 juni 2017

#### **Artikel 77**

*Benoeming deputaten kerkelijke eenheid*

#### **Besluit:**

op voordracht van het moderamen te benoemen als deputaten kerkelijke eenheid:

E.A. de Boer	Kampen	2026
M.E.T. Bosscha	Almelo	2023
A. de Braak	St. Jansklooster	2020
G. Bruinsma	Frieschepalen	2026
T. Dijkema	Enumatil	2020
mw. H.M. Hamelink	Middelburg	2023
H.J. Louwerse-Lode	Gameren	2026
J. Luiten	Ede	2023
mw. A.M.M. Luth	Leiden	2026
A.J. Minnema	Baflo	2023
R.W.J. van Ommen	Rouveen	2026
R. Prins	Buitenpost	2020
F.H. Tijssen	Barneveld	2026
L.M. van der Veen	Gorinchem	2026
R.J. Vreugdenhil	Capelle a/d IJssel	2020

Secundi:

F. Bakker	Zoetermeer
P. van den Berg	Staphorst
N.A. Los-Poppe	Adorp

Als samenroeper is aangewezen: J. Luiten.

De grootte van dit deputaatschap houdt verband met de vele aspecten die samenhangen met de taken van dit deputaatschap en het werk dat daarbij hoort. Om de continuïteit te waarborgen wordt, op uitdrukkelijk verzoek van deputaten, ds. R.J. Vreugdenhil voor een vierde termijn benoemd.

10 maart 2017

#### **Artikel 78**

*Behandeling rapport deputaten evangelie en moslims.*

#### **Materiaal:**

- rapport deputaten evangelie en moslims (29-11-2016).

#### **Besluit 1:**

deputaten evangelie en moslims decharge te verlenen.

**Besluit 2:**

- a. als Gereformeerde Kerken te blijven participeren in de stichting Evangelie & Moslims (E&M) en daartoe twee belijdende leden van de Gereformeerde Kerken te benoemen met hun secundi, die namens de kerken zitting hebben in het bestuur van E&M;
- b. deze afgevaardigden op te dragen hun werkzaamheden op dezelfde wijze als in het verleden voort te zetten, in goede samenwerking met het Praktijkcentrum.

**Besluit 3:**

- a. de minimale bijdrage voor E&M voor de jaren 2018 – 2020 vast te stellen op € 46.000 per jaar; en minimaal hetzelfde bedrag voor het jaar 2021;
- b. de kerken via deputaten financiën en beheer te verzoeken dit bedrag bijeen te brengen door middel van een jaarlijkse collecte, waarvan de opbrengst aan E&M afgedragen zal worden, ook indien de opbrengst het genoemde bedrag overtreft; indien de opbrengst van de collecten beneden het vastgestelde bedrag blijft, het resterende bedrag uit de algemene kas van de generale synode aan te vullen, waarbij, gerekend over de periode tot aan de volgende synode, eventuele tekorten en overschotten met elkaar verrekend zullen worden;
- c. E&M te verzoeken, het meerdere bedrag dat na afloop van een synode-periode ontvangen wordt, in goed overleg met deputaten E&M te besteden.

Van deputaten zijn aanwezig: zr. J. Burger-Niemeijer en ds. P.P.H. Waterval. Van de Stichting E&M: ds. C. Rentier (directeur) en J Boersema (penningmeester). Zij worden hartelijk welkom geheten.

De preses geeft zr. Burger het woord. Die geeft aan dat deputaten namens de GKv in het stichtingsbestuur Evangelie en Moslims zitten. Als deputaten doen ze niet heel veel. Dat doen ds. Rentier en zijn mensen. Het uitvoerende werk doet de stichting mee namens de GKv.

Ds. Rentier benadrukt dat de stichting vanaf het begin werkt vanuit de kerken. De Stichting wordt door meerdere kerken gedragen. De slogan is "Jezus leren kennen en volgen".

Het team, bestaande uit 9 mensen met verschillende specialiteiten, heeft het verlangen dat iedere moslim Jezus leert kennen en volgen. Inmiddels zijn er al ca 10.000 mensen tot geloof gekomen, die dat weer delen met andere moslims. Ook wil de stichting kerken en christenen stimuleren en ondersteunen om uit te dragen wat we geloven. Daarin zijn we dienstbaar aan het werk van de heilige Geest. Dit werk is de moeite waard en stimuleert ook onze eigen mensen.

E&M geeft cursussen, zoekt contact met voorgangers en gemeenteleden. Kerkplanting is geen primair doel. De voorkeur is integratie in bestaande kerken. Bij etnisch gevormde kerken haakt vaak de tweede generatie af. De Stichting wil plaatselijke kerken graag helpen om de kloof te dichten tussen christenen en (voormalige) moslims.

Op gestelde vragen geeft ds. Rentier nadere informatie. Waar mogelijk wordt samengewerkt met de stichting Gave, maar deze stichting richt zich op asielzoekers in het algemeen, in het begin vooral op Iraniërs. E&M richt zich op moslims. Door E&M is vooral veel werk gedaan onder Turken en Marokkanen. Dat is een moeilijke doelgroep.

Het voorstel om de slogan aan te passen tot "Jezus als profeet en Heer leren kennen", is iets dat wel wordt bedoeld. Maar de slogan moet kort blijven en niet direct confronterend zijn. Moslims kennen Jezus, maar ze aanvaarden hem niet als Redder en Heer. Ds. Rentier ziet geen voordeel in een samengaan binnen de structuur van Mission. Nu is de organisatie erg eenvoudig, herkenbaar en stabiel. Met het Praktijkcentrum is contact dat nader uitgewerkt kan worden. De collecten binnen de kerken brengen veel meer op dan het gevraagde budget. Dat wordt als een wonder gezien en is een bijzondere zegen. De huidige gang van zaken rond de financiering is een goede manier.

Bij de stichting Gave is meer Farsi-talige deskundigheid die (nog) niet bij E&M aanwezig is. Wel staat Gave op een andere theologische basis. Daarom wordt bij E&M gekeken of iemand met Farsi-vaardigheden aangetrokken kan worden.

Na deze bespreking zijn er geen amendementen of tegenvoorstellen. De besluiten worden met algemene stemmen genomen.

De preses merkt op dat dit iets zegt over de hartelijke verbondenheid met het werk van E&M. We zijn dankbaar voor Gods werk en zijn geschenk om al die mensen met het evangelie in aanraking te laten komen. De preses wenst deputaten en de medewerkers van de stichting Gods zegen toe bij hun werk. Ds. Balk gaat als afronding van deze bespreking voor in gebed en laat zingen GK gezang 161:4 (Vader van het leven, ik geloof in U).

16 juni 2017

**Artikel 79***Benoeming deputaten evangelie en moslims***Besluit:**

op voordracht van het moderamen te benoemen als deputaten evangelie en moslims:

primi:

J. Burger-Niemeijer	Kampen	2020
P.P.H. Waterval	Harderwijk	2023

secundus:

G. Roorda	Zeist	
-----------	-------	--

6 april 2017

**Artikel 80***Ontmoeting met afgevaardigden van buitenlandse kerken**Presentie*

Van de volgende deputaatschappen zijn aanwezig:

BBK:

de brs. P.G. Bakker (vz), ds. A.J. Balk, ds. A.P. Feijen, ds. L.W. de Graaff, A. Grashuis, ds.Th.J. Havinga, J. de Jong, ds. J.M. van Leeuwen, ds. M.H. Oosterhuis, ds. J. Plug, ds. R.A. Schipper, ds. J.J. Schreuder en J. Veldhuizen en de zrs. M. Blok-Sytsma en K. van der Linde-van der Velden.

Van het Bureau BBK: de zrs. J. de Haan-Douma en A. Mijnheer-Pierik.

MVeA:

de brs. prof. E.A. de Boer en ds. W.F. Wisselink en de zrs. A. Haan-Kamminga (vz), J. de Jong-Wilts en R. Nederveen-van Veelen.

MViK:

br. J.A. Knepper.

Van de buitenlandse kerken zijn aanwezig:

	<b>Kerknaam</b>	<b>Land</b>	<b>naam afgevaardigde</b>
<b>AEPC</b>	African Evangelical Presbyterian Church	Kenia	rev. David Kimanthi rev. Daniel Kithongo
<b>CanRC</b>	Canadian Reformed Churches	Canada	prof. dr. Cornelis van Dam br. Gerard Nordeman rev. Jacob Moesker rev. Jan de Gelder
<b>CRCP</b>	Christian Reformed Church of the Philippines	Filipijnen	rev. Jose jr. Gonzales
<b>CRCSL</b>	Christian Reformed Church of Sri Lanka	Sri Lanka	rev. Lakmal Chandima Shantha Wijeratne
<b>EPCI</b>	Evangelical Presbyterian Church	Ierland	rev. Andrew Lucas
<b>EPCWE</b>	Evangelical Presbyterian Church in England and Wales	Engeland en Wales	rev. dr. Steffen Jenkins rev. Peter Naylor
<b>ERKWB</b>	Evangelisch-Reformierte Kirche Westminster Bekenntnisses	Oostenrijk	rev. Reinhard Mayer
<b>GKSA</b>	Gereformeerde Kerke in Suid-Afrika	Zuid-Afrika	rev. Fanie Coetzee
<b>FCS</b>	Free Church of Scotland	Schotland	rev. dr. David Miller
<b>FCS</b>	Free Church of Scotland (continuing)	Schotland	rev. John MacLeod
<b>cont</b>			rev. James MacInnes
<b>FRCA</b>	Free Reformed Church of Australia	Australië	rev. Dean Anderson rev. Axel Hagg
<b>IPB</b>	Iglesia Presbiteriana do Brasil	Brazilië	rev. Solano Portela dr. Costa da Silveira
<b>IRB</b>	Igrejas Reformadas do Brasil	Brazilië	rev. Iraldo José de Lira Luna Junior rev. Marcel Mattos Tavares



<b>KPCK</b>	Kosin Presbyterian Church of Korea	Korea	prof. dr. Hae Moo Yoo (miss Senna Yoo (dochter))
<b>PCU</b>	Presbyterian Church of Uganda	Oeganda	rev. Milton Lipa rev. Deus Byebiroha
<b>PFCC</b>	Presbyterian Free Church Council (Kalimpong)	India	rev. dr. Eden Lucksom
<b>RCEA</b>	Reformed Church of East Afrika	Kenia	Rev. Lagat
<b>RCUS</b>	Reformed Church in the United States	Amerika	rev. Jim Sawtelle dr. Maynard Koerner
<b>RPCI</b>	Reformed Presbyterian Church of Ireland	Ierland	prof. David McKay rev. David Silversides
<b>URCC</b>	United Reformed Church in the Congo	Kongo	rev. Lenge Kitenge Moïse Mande mr. Bilolo Albert Mpuka
<b>VGKSA</b>	Vrije Gereformeerde Kerke in Suid-Afrika	Zuid-Afrika	rev. Ferdinand Bijzet br. Johannes Moes

De buitenlandse afgevaardigden verklaren door op te staan dat zij hun inbreng zullen geven in onderworpenheid aan de heilige Schrift en de gereformeerde belijdenis.

6 april 2017

### Artikel 81

*Conferentie over het thema Man, Vrouw en Ambt.*

Voertaal deze dag is het Engels. Als dagvoorzitter treedt op ds. J. Plug.

Er zijn vier sprekers, die elk een half uur krijgen. De dagvoorzitter benadrukt dat serieus met de inbreng van de buitenlandse afgevaardigden zal worden omgegaan.

Hierna krijgt als eerste rev. R.D. Anderson (FRCA) het woord.  
Samenvatting van zijn bijdrage:

#### FRCA practice

- quite simple, no women in office. Minister / elder based on plain, common-sense reading of Scripture.
- office of deacon structured according to traditional Dutch Reformed practice (form for ordination, CO) – including use of deacons as helping elders, probably considered by most to be biblical. Certainly within parameters of what is envisaged in Bible, although the paucity of NT evidence and church history itself shows a quite wide variation in the way this office can be interpreted. With current form of deacon, women cannot be admitted.
- no clamour for change. Why? (Western culture in Australia not essentially different)

#### FRCA approach to God

- take step back. What do you see in attitudes to worship / God / Bible?
- heightened sense of importance of evangelism plays significant role. Many local businesses with concern for non-Christian employees. Emphasis on shining Light – from young to old.
- focus on basics in people's minds.
- creation / Gods anger (shakes us to the roots) / grace in Christ. Response: Lord, whatever it takes, please let me follow you! = submission to God. (worship attitudes / prayer attitudes)

#### FRCA: Bible reading and evangelism

- taking God seriously = big drawcard, (use example of McVilly's)
- A compromised take on Scripture might produce a practice which is initially attractive for those wishing to look at the Gospel (women in office = case in point), but will hardly convince, once those people come to see how different the real Bible is from what was presented to them.
- Gen.1-3 vs 1 Tim. 2 – allowing Scripture to interpret Scripture. Submission to God, not wheedling one's way out of it.
- new converts will hardly learn what it means to belong to Christ, body and soul with a culturally adapted form of Christianity, i.e. to love God with heart, soul and mind. After all, if they have been seduced into a sanitised Christianity adapted to the norms of society, their own dedication to God can be expected to be equally sanitised.

- very careful with interplay between culture and morals. Allow God's Word to give examples of dealing with culture: Here we see examples of condemnation (e.g. children offered to Molech); adiaphora (dowries in marriage), embracing (hospitality).
- what we do not see is a weak and impotent giving in / acceptance because of culture – paradigm foreign to Scripture and laid upon it. Let's just accept restricted role of women, too ingrained in culture to change. Let's just accept slavery. As if modern man has somehow evolved morally into a superior being.
- slavery and Bible: With Bible we condemn a slavery based on kidnapping and racism. Cannot condemn a system of indentured servitude. That would no longer be submission to God and the morals he encoded in his law. = offense to Him.
- What about role of women in worship / church? Right throughout OT period, no women priests permitted. Hardly a form of adaptation to surrounding culture! Priestesses all over, in Egypt and Mesopotamia!

#### Final comments

- Reading God's Word with respect, submission and a good dosis of common sense.
- If that makes us simpletons, so be it. As simpletons we will allow ourselves to be led and guided by God, expecting his blessing.
- With that implicit trust in God and the power of His Word, we expect the Gospel to transform culture, not culture to transform the church.
- PLEA: our conscience will not permit us to do otherwise. As we see it, that simple submission to God and His Word is paramount. Is such a step which you would take – allowing women in office – really worth breaking the *unity* with churches in Australia?

In de discussie wordt gevraagd of vrouwelijke diakenen wel zouden kunnen. Volgens de spreker zou daar eventueel ruimte voor zijn, als hulp van de ouderling. Andere kerken in Australië kennen wel vrouwelijke ambtsdragers, maar dat zijn liberale kerken, waar ook de opstanding van Jezus Christus wordt ontkend. Cultuur werkt door in de kerk, maar het is ook de taak van de kerk om op grond van de bijbel en de gereformeerde belijdenis tegen verkeerde ontwikkelingen in die cultuur in te gaan.

Daarna spreekt prof. dr. H.M. Yoo (KPCCK) als volgt:

Esteemed members of this General Synod, Beloved delegates from abroad, and brothers and sisters,

First, my initial reaction to the Committee report about women in the church. I find the definitive Report of the Committee to be very well done, quantitatively as well qualitatively. The tone of the Preliminary Report on the sore points is sympathetic, and the Report calls us to exercise our mutual responsibilities toward each other and to further the unity of the church world-wide. I appreciate the efforts of the members of the Committee very much. However, I do have some critical remarks. I'll come back to the Report at the end of my speech.

#### *Women in the Korean churches*

The gospel was brought to our country, starting in 1884, by Presbyterian and Methodist missionaries from the United States, Canada and Australia. The Korean church grew fast, faster than in many other countries in the world, with many Koreans becoming Christians.

Some of the new believers wanted to learn from Western culture. Others wanted to make use of the Western powers to achieve Korean independence from the Japanese imperialists. The majority were sincere in desiring to receive salvation by the Lord Jesus Christ through the Gospel proclaimed by the missionaries.

The Evangelical missionaries at that time generally taught premillennialism, expecting the imminent Second Coming of Jesus Christ, and His thousand-year reign on earth. The confessing Korean Christians came mainly from the lower classes. Most of them were women. The Korean women at that time were compelled, by Korean society, to subordinate themselves to men and the parents of their husbands. But in the church they experienced liberation, not only from the power of sin and death, but also from the various oppressions laid upon them by Eastern culture and Korean customs.

Even today, two-thirds of the Korean Christians are women, just as in the churches in Japan.

The oldest women's university in Korea was established in 1886 by American missionaries in Seoul, and since then has helped many women to achieve positions of leadership in society. Now, the majority of the church members are women, there are enough well-educated women, and women in church offices have been introduced into many Korean churches, but not into the Kosin churches.

The Kosin Presbyterian Church in Korea, to which I belong, came into existence when the General Assembly of the Korean Presbyterian Church in 1952 dismissed some ministers who had been imprisoned during the Second World War by the Japanese colonists, because of their resistance to Japanese Shintoism. These ministers, who refused to bow at the Shinto shrines, had been set free in 1945, and they urged the church leaders to repent. This call was not heeded, and resulted in their being expelled from the church.

This story resembles the resistance of Klaas Schilder to the Nazi regime, during the German occupation in the Second World War. This common commitment to the Lordship of Christ led, eventually, to a joyful recognition of each other, and the Kosin church in Korea and the Reformed Churches (Liberated) became sister-churches in the 1960's.

As far as women's ordination is concerned: a small group of the anti-Shinto churches in Korea decided to ordain a woman leader as a minister, but immediately after her ordination they nullified this decision.

Among the Korean premillennial teachers, there were some women leaders who taught the Bible, especially the book of Daniel and the Revelation of John. A few of them, relatively sound in doctrine and keeping away from the danger of mysticism, joined and worked in our churches starting in 1952. Among the attendees of their bible study and devotional meetings, some young men went to our Seminary, where I am now teaching dogmatics, and became ministers. Although the premillennial teachings of these women were actually not in line with Reformed theology, they have never provoked any doctrinal disturbances. They were not ordained as ministers, but worked as women evangelists. Nowadays, we have no successors to these women Bible teachers among us.

These days, there are women evangelists active in our churches, who are chiefly charged with house visitation. The reasons for this are very understandable. Besides the fact that the majority of members are women, men usually work outside the home during the day, and usually only women stay at home. Here we see a difference in culture between The Netherlands and Korea!

In Korea, the minister visits every home annually, and as a rule, he is always accompanied by a woman evangelist. These women are trained in theology for two or three years and the biblical languages are not required. Some of the younger generation work as Sunday school leaders, and in that case they are under the supervision of the consistory as far as doctrine is concerned. There is a well-equipped nursing home operating for those sisters who are unmarried and widowed, after retirement.

Most pastoral work is carried out by ministers in the Korean churches. The consistory meets once or twice a month. Elders work together with the ministers, but their involvement is limited, compared to that of their Reformed colleagues in other countries.

This gap in pastoral work is partly filled by women. In the past, there were women who visited sisters simply to say hello. This is no longer the custom. We have had deaconesses from the beginning, who collect reports from the women who bring visits, and then report about them to the consistory. An older deaconess can be appointed as an exhorter and lead deaconesses. She can be a widow or not, but she has the respect of the congregation, and is comparable to a widow in 1 Tim. 5 : 9. A deaconess and an exhorter are not ordained, and are not a member of the consistory. However, they are entrusted by the consistory to support sisters in their life of faith and their role in the family.

Sisters organize women's associations, with different groups according to age. These associations have a monthly devotional meeting, fellowship, and consultation for their monthly program, including cleaning the church building, preparing for lunch every Sunday, visiting the sick in the hospital, evangelizing, and organizing bazaars for mission work or helping the needy, etc. These days, some of these activities are gradually decreasing, as more and more women in Korea are finding jobs.

There are unmarried Korean women missionaries working all over the world. One of them has been working on a small island in the Philippines for more than 30 years and been used by the Lord to bring

almost all of the population to faith in Christ. But the sacraments of baptism and the Lord's Supper are administered by other, male missionaries, working in other islands or by ministers sent by the Mission Board of our church. A few years ago, the sending church asked to have this sister ordained as minister. The General Assembly discussed this proposal and voted it down.

Annually, about 5 to 10 female students finish their study at our Seminary, but until now not one of them has asked for ordination to the ministry.

#### *Biblical Basis*

I would like to explain the biblical grounds for our practice regarding the place of women in the Korean church by way of commenting on the Report of your Committee. As mentioned above, the Report presents an explanation of some important texts which cite the pros and cons and helps all of us understand the related issues easily. It has collected information about the practices of the sister-churches abroad, and concludes that most of them are against woman in church office.

I'd like to ask for your attention with respect to two points of the Report, which demand balance. First, the man and woman relationship. On the basis of texts from the Old and New Testament and their suggested explanations, the Report puts a strong emphasis on the reciprocity in the husband and wife relationship, in order to recommend opening all offices to women. It insists that, in the Bible, the position of women almost always reflects the features of the surrounding culture: subordination to men (15).

Further, the words 'culture,' 'cultural,' and 'culturally' receive an eminent place in the Report. However, another aspect of the story, namely the 'broken reality' caused by women, and God's curse after the Fall in Gen. 3 : 16, does not get much attention. The Report mentions this text twice and the related text in the NT, 1 Tim. 2 : 13 once. These two texts lead us to acknowledge that there is another aspect to our topic, apart from the issue of 'the surrounding culture'. In my view, this aspect is considerably underexposed in the Report.

We confess that, by the restoration of Christ, women are called to obedience, to respectful and pure conduct, something which is a precious adornment (see 1 Pt. 3 : 2-5). We share Christ's sufferings: women by submitting, men by ruling. The man-woman relationship without Christ is one characterized by tension, but in Christ it is sanctified, and is gracious in the sight of God. This tension is one form of our sufferings and will be dissolved and gloriously transformed into joy on the day His glory is revealed.

A second important point must be added. The Report discusses the authority of man over woman resulting from the subordination of woman to man. But, surprisingly enough, it discusses the task of the husband to love his wife much less. Husband and wife "accommodate to one another out of reverence for Christ." (Eph. 5 : 21) Indeed, this points out the reciprocity. Therefore, the texts which ask the husband to love his wife (Eph. 5 : 28,29; cf. 1 Pet. 3 : 7) are to be emphasized, if the reciprocity is to be balanced.

Ruling over his wife (Gen. 3 : 16) gives the husband no permission to mistreat her. Not at all! His love for her comes first, before her subordination, just as Christ loved the church and gave Himself for her (Eph. 5 : 25). The authority given to men is not self-evident. The ruling entrusted to the husband, and in analogy to the consistory composed of men, is at the same time a serving authority. It does not derive its authority from the surrounding culture, but from the work of the Servant who is elevated to the throne at the right of his Father. He trains us to serve each other in the power of his Spirit, so that the activities of the consistory should be "examples" of ruling in serving, "not domineering over the flock [including sisters] in its charge." (1 Pt. 5 : 3) Likewise, the flock learns to obey the elders, and the wives their husbands, who in turn show honour to their wives (1 Pt. 5 : 6, 3 : 1,7).

#### *Admonition and Request*

I am concerned that a way of reading and interpreting the Bible giving (over)emphasis on culture, in order to open the offices for women, might easily influence other controversial issues such as homosexuality.

This is difficult for me to say, but I would like to ask you to refrain from accepting the Report's recommendations. However, this doesn't mean that you should prefer simply a kind of authoritarian rule of the consistory by men. Yes, men, brothers, are called to church offices. Nonetheless, their work is not that of seeking glory for themselves, but, much more, that of service and devotion to the whole congregation, including female members.

We live in the interim period awaiting the revelation of the risen Lord Jesus. This means that we now live in tension. There is unrest, there are problems, frictions and conflicts among us. We can't always understand the reasons for these problems. Our subject belongs to this category.

Your sister-church in Korea is one of the few denominations in Korea which do not allow sisters to be office-bearers. Actually, there are a lot of female ministers in Korea. There are many privately-owned and unauthorized seminaries operating in Korea which offer theological education on a low level for one or two years and ordain women as ministers. Despite this background, we remain steadfast on this issue.

Do you in The Netherlands want to stand firm, and if need be, suffer, in being Reformed? We in Korea, too! "Stay firm in your faith, knowing that the same kinds of suffering are being experienced by your brotherhood throughout the world." (1 Pt. 5 : 9)

May I also ask this of some foreign sister-churches which are considering breaking off relations with the Reformed Churches in The Netherlands: Let's "bear one another's burdens, and so fulfil the law of Christ!" (Gal. 6 : 2) Please, do not break off relations, do not forsake the RCN, do not leave the brothers and sisters of the RCN! Let's unite and together to get ready to meet our Bridegroom!

May the God of our Lord Jesus Christ, the Father of glory, give all of us the Spirit of wisdom and revelation in the knowledge of Him.

Thank you very much.

In de bespreking wordt stil gestaan bij Gen. 3 : 16. Hier is sprake van een vloek, maar ook van een opdracht. Na de zondeval is dit een bevel voor de samenleving. In Korea doen vrouwen veel taken in de kerk, maar ze worden niet officieel aangesteld en bevestigd. Wel wordt van hen gevraagd de aanwijzingen van de kerkenraad te volgen. Vrouwen gaan voor in de prediking, maar mogen de sacramenten niet bedienen. Dat kan overigens wel tot problemen leiden wanneer de sacramenten vaak worden bediend en als regel een vrouw voorgaat in de prediking. Ook als sprake is van vrouwelijke zendelingen zoals op de Filipijnen.

Rev. D.K. Kithongo (AEPC) spreekt hierna.

*THE GENERAL SYNOD OF REFORMED CHURCHES OF NETHERLANDS [Lib].*

Greetings fathers and brothers in the name of our Lord.

What we're doing here is sharing our practices and views what we exercise as biblical and our tradition as Presbyterianism.

*PART I: THE ROLE OF MEN / WOMEN IN THE CHURCH; Emphasis ON WOMEN*

Perhaps the most appropriate place to begin is the overview of brief Old Testament and New Testament, what effects.

Because this topic is quite broad enough, issue of the role of men and women in the church, it's very controversial matter worldwide. And what it makes it very crucial- because we're living modern society/community inclusively with all various diversities, such as cultural backgrounds, traditions, customs, ideologies, World view, ethics and languages etc., for that reason we are autumnally lose the meaning or differ in our contextual concept of the matter. And as a result of all that, it contradicts or violates the biblical foundation.

OT – Women were not important or even well recognized or either appreciated publicly.

- Moses, Man of God, a great leader who led the community of God for many years .The law of God was given to him, in under the Hebrew culture, or tradition of Hebrew nation.

- Miriam a woman, great musician not leader with authority but served as great singer among others. {Exodus15 : 1-21, they sang this song after God's victory after killing all the Egyptian army}.

Judges – Deborah a judge not a man under the same culture /tradition of Hebrew nation. Judges 4;

The Messiah, Anointed, One, was born under –Hebrew culture and tradition.

Christ while he was in His tradition, he appointed the twelve Apostles {{Men}.He did not violate the law or their Hebrew tradition.

{Eg, Matt. 5 : 17, Do not think that I have come to abolish the law or the prophets; I have not come to abolish them but to fulfil them. I tell you the truth, until heaven and earth disappear, not the smallest letter, not least stroke of a pen, and will by any means disappear from the law until everything is accomplished}.

As we look keenly and follow the messiah's pattern, Christ the Lamb of God the Author of His church the bride groom, as our role model. He as pattern to follow for guidance and understanding, He did not violate his culture, or the law. Questions, were there any woman or women in His time in the ministry involved? In other words was there biblical prophetess?.

Lk 2 : 36 ,There was a prophetess Anna the daughter of Phanuel, or do we see other women participating in the service during Christ's ministry ?, Mk 15 : 40-41 .....and who, when he was in Galilee, followed him, and ministered unto him, and many other women that came up with him unto Jerusalem.

Narrowly it more and see services rendered by women? Instead of ecclesiastical authority or ordination.

Last question: Laying on hands "ordination" was to who?

Laying on hands "ordination"

" Ordination" as seen in the New Testament is the solemn setting apart of an individual to represent the Church of Christ.

In accordance with scripture the special officers of the Church [ teaching and ruling elders and deacons ] are set apart to their tasks by means of distinctive, formal " ordination" or "setting apart " ceremonies . Presbyterian ,and we believe biblical ,church polity understands that ordination ceremonies do not convey special grace nor the ability to be an officer.

The Holy Spirit gives gifts to believers. When both the body and the individual recognize the Spirit's gift to and calling of that individual to a special office ,that person is " set apart" or " ordained " .The ceremony is an acknowledgment of the gifts and calling of the Holy Spirit.

That which essentially distinguish the ordination of an elder from that of a deacon is neither the form nor the ceremony ,but rather the specific task to which the individual is set apart.

An elder is set apart to serve the community by teaching, exhorting, and ruling . He exercises a disciplinary authority .While the deacons serve the community as its representative in matters primarily of physical needs the deacon possess delegated authority to represent the church in deeds of mercy. Such serving authority is not to be confused with " teaching ,ruling ,and disciplinary authority of elders" . The deacon serve under the direction of the : session" { elders} and ,in the capacity of deacons ,discipline no one.

#### *PART II EXEGETICAL FOUNDATION;*

Genesis 1 : 27

"So God created man in His own image, in the image of God he created him; male and female. "Cf Galatians 3 : 28 "There is neither Jew nor Greek, There is neither bond nor free, there is nor male and female; for you all are all one in Christ Jesus"

This declaration manifestly sweeps aside all distinctions within the number of those who are "one in Christ Jesus " It is crucial that the import of this be explored .Is Paul intending to imply that Jews and Greeks are indistinguishable ,that no distinction between men and women are to be observed ,that elders and non-elders ,apostles and non-apostles ,bond and free, are indistinguishable ? Does he mean to suggest that our idea must be the elimination of all distinctions between believers that we should eliminate such distinctions as soon as possible?

The context provides some indication of Paul's thoughts. The letter of Galatians revolves around the tension between the Judaistic legalism and Pauline salvation by grace .A review of its theological content provides a context in which to evaluate 3 : 28. The first part of chapter 3 develops at length the thesis that faith, not works, provides the basis of salvation and that those of them who approach God by faith will be blessed with faithful Abraham [ vv6-14,cf esp,9,11 ].Paul's manifest purpose to establish that the fact that

God saves by faith makes it possible not only “ that [ Jews ] might receive the promise of the Spirit by faith” but also “ that upon the Gentiles might come the blessing of Abraham, by faith [v14].

Having treated the law negatively to establish that “the one who is righteous { before God} lives because means of faith [not works]” [vv,6-14,cf14], Paul goes on in vv,15-25 to argue that the promise antedates the law and the law is intended as a caretaker { paidagogos; slave who leads the child to his lessons } for a period lasting only until the children should be full sons through faith in Christ {vv,25-26}.When considered in this fashion of course ,it is clear that the usefulness of the law for this task fades with maturity of its charge .This is the burden of the latter portion of chapter 3 .Chapter 4 proceeds to develop the new sonship of those who are no longer children under the watch- care of the slave /tutor.

It should be clear from this summary that the central issue at stake in Galatians 3 and 4 is the role of law in relation to faith. A strong secondary theme is that of the basis upon which the Jews and the Gentiles may come before God. Paul deliberately established that the law is not a special avenue of approach to God. Open only to Jews , but a statement from which God condemns Jews as well as Gentiles {v,22} .Because all are thus shut up to sin and can be saved only by faith ,all come before God on equal footing, there race, sex or state of bondage { Jew/Greek, Male / female , bond / free } having no effect whatsoever on their right to stand before God. It is in this frame of reference that Paul declare “You are sons of God through faith in Christ, for as many of you were baptized into Christ did put on Christ. There is neither Jew nor Greek, there is neither bond nor free, there is neither male nor female, for you are all one in Christ Jesus. And if you are Christ’s, then you are Abraham’s seed, heirs according to the promise” {vv,27 28 }.

Verse 26 defines clearly the scope of Paul’s thought in this crucial section .In the debate has been over the role of the law in establishing our relation to God; Is this through the law that we become sons of God? Is it only those who keep the law that can be acceptable to God? Paul’s answer is clear and in the negative ; *You are all sons of God through faith in Messiah Jesus....and if you are Messiah’s { by faith } then you are Abraham’s seed, heirs according to the promise { not social origin} {vv26,29}.*

*Set within this context, it must be concluded that Galatians 3:28 denies that racial, sexual, or civil factors play any role in deciding whether an individual may be acceptable to God and included among his people.*

We must now ask whether this text goes beyond saying that any human whatsoever may become part of Christ’s body and that a full reception must be granted to all who do in fact belong to Christ.

#### *THE IMAGE OF GOD.*

The image of God is the fundamental element which determines the nature of man’s being, the uniqueness of the personality of man, and quality of his relationships.

Quote from dr. Francis A. Schaeffer in his book *Death in the city* claims “that Christian live today in a post – Christian world” He insists that there is the urgency for the occurrence of a “reformation, revival and constructive revolution“. He is not proposing this for the world but rather for the church.

Dr Schaeffer defines reformation to be “restoration of pure doctrine” and revival to be “restoration in the Christian life“. The cause of the “death in the city” is exhibited by his exegesis of Romans1 : 21,22. Man’s reasoning became vain and his foolish heart was darkened when he ceased to glorify God. And relinquished his gratitude towards God. Dr Schaeffer sums up by saying “in turning away from God and the truth which He has given man, man thus became foolishly foolish in regard to what man is and what the universe is. He is left with a position in which he cannot live, and he is caught in a multitude of intellectual and personal tensions. “These tensions are vividly displayed in the scriptures”.

#### *SUMMARY PART III.*

The question of the role of women in the church function other than those of special or ecclesiastical offices is a particular vexing one. The debate could come up whether women in general can teach Sunday school ,lead bible study, be a missionaries ,serve on church boards .or vote in congregational meetings etc. At the same time acknowledging that scriptures contain many examples of women who serve.

That God has created mankind, men and women in His own image and as equals in salvation, justification, sanctification, and glorification {Genesis, 1 : 26,27: 2:18ff: Galatians 3 : 28}.

That God has given gifts to both men and women and these gifts are for the building up of His church rather than for their recipients alone { 1 Corinthians 12 : 4-11: Romans 12 : 3-8, 1Peter 4 : 10,11}

That God has not called women to the authoritative teaching and ruling office {elder} in the church [1 Timothy 2 : 11,12,1 Corinthians 14 : 34,35 }

That elders must take special care to see that all members of one body of Christ both men and women are encouraged and enabled to make scriptural use of those gifts which have been granted them by the Holy Spirit { Ephesians 4 : 4-11, 1 Corinthians 12 : 4-11 }

That God has called some women full of Holy Spirit to exercises the ecclesiastical servant hood not an elder.

The teaching of Jesus stressed the original nature of marriage and of man's obligation of purity in his thoughts and action towards woman {Matt5 : 27-32}

The gospel of Luke is full of evidence of Jesus' understanding and appreciation of women, thus setting a pattern for normal Christian living. Godly women stand out in Jesus' life and ministry [Elizabeth mother of John the Baptist,Lk1;Anna2 : 36-38, Sinner of Luke7 : 36-40, Mary Magdalene, Martha ,Mary of Bethany etc}

3. To evaluate bible teaching with regard to women, it is very necessary to consider carefully all the pertinent materials and to hold firmly to normative and authoritative character of the word, deeds and attitude of Jesus Christ.

Final solution will be found for His glory of the Church.

The argument in favor of this Presbyterian system are:

[i] that those who have wisdom and gifts for eldership should be called on to use their wisdom to govern more than just one local church.

[ii] a national[or even worldwide] government of the church shows the unity of the body of Christ, moreover.

[iii] such a system is able to prevent an individual congregation from falling into doctrinal error much more effectively than any voluntary association of churches.

Presbyterian system outlined above has many adherents among evangelical Christians today. Once it certainly works effectively in many cases.

However some objectives can be brought against this.[I] Nowhere in the scriptures do elders have regularly established authority over more than their own local church congregation[church].

The pattern is rather than elders are appointed in local churches [Acts;15]apostles and elders.

Comments;

"The Lord Jesus as King and head of His Church has given his people all the oracles, ordinances and various officers necessary for their edification and maturation in this world

In His messianic office as King from his throne of glory .He rules and teaches his people by His Word and the Holy Spirit through the ministry of these designed officers .Moreover ,He has ordained for His church ,in order that all things might be done decently and in order.

A system of government the details of which are either expressly set forth in the scripture or deducible from itchy good and necessary interference"

We, Africa Evangelical Presbyterian Church, do practice what I have spoken to you. Eg we have AEPC FELLOWSHIP , Members are 500 to 600 in entire denomination.

Every year they meet together country wide just to share the gospel with theirs daughters, they welcome other women. They stay from four to five days in a week in particular place [church] planned every year, its well organized just for fellowship and know one another as body of Christ. Large crowd from five hundred women to six hundred women and they invite other women, and good speakers of the word and technical persons like medical Christian doctors etc.

(blessings)

In de bespreking wordt gevraagd of de kerkelijke positie van vrouwen niet beïnvloed wordt door het Afrikaans paternalisme. Spreker denkt van niet, want in Kenia bevestigt de presbyteriaanse kerk ook vrouwen als bisschop, predikant. Maar naar zijn mening moet de man de leider zijn in navolging van Jezus, de hoogste. Vrouwen hebben een dienende rol, zoals de vrouwen die Jezus dienden.



Als vierde in de rij krijgt deputaat MVEA, prof. dr. E.A. de Boer het woord. Hij spreekt als volgt:

Men & Women, Officially Complementing Each Other

### *Introduction*

From the vast material on our topic, I have chosen to give an **account of how we read Genesis 1-3 and the other Scriptural passages on the creation of man as male and female.**

The Reformed Churches have followed the tradition of ages in which it seemed self-evident that men bear offices in Church. The Belgic Confession, Church Order and liturgical forms speak in masculine forms of ‘Servants or Shepherds’ and ‘Elders and Deacons’ (art. 30), however, without expressing even once

- why only the male sex can serve in office
- or why women cannot – under any circumstances.

I think that the teaching of the marriage form was applied to the doctrine of the Church and her offices. In such a highly contested case of Church polity (as the question if women can serve in some form of offices) it is worthwhile to consider that the Reformed Churches have never taken *a confessional stance* on it. This implies that it is within the bounds of the **freedom of prophecy** to debate the question. And that there is no reason to suggest that the authority of Scripture is violated, unless that can be proven and has been proved before an ecclesiastical body.

Apart from the teaching of the marriage form we can also look at a theological category that provided the rationale for the practice of male office bearers, that is the ‘creation ordinance’ of the relation between male and female. Of course Scripture teaches us on God’s creation. The apostle Paul says that ‘the head of the woman of man’ (1 Cor 11 : 3). But the short-hand term ‘creation ordinance’ can and should be distinguished from direct biblical teaching. In the conclusion of one of our sister-churches’ report on the biblical section of our report we read that ‘the creation ordinance of God as appealed to by the apostle Paul is pushed aside and considered irrelevant’.

It is only after I had finished the announced ‘account of how we read Genesis 1-3 and the other Scriptural passages on the creation of man as male and female’ that I read the report and its conclusion as quoted. Why do I say this? Because I hope that you will sense our resolve on the one hand to listen to the living Word as contained in holy Scripture and on the other to distinguish between confession and theological tradition.

### *Genesis*

The book of Genesis reveals that God created man in his own image (1 : 26). When He did so, it is written that God created *ha’adam*, man as ‘male and female’ (1 : 27). In Genesis 2 the revelation of creation is developed from the perspective of the garden of Eden. God placed *ha’adam*, man in the garden and commissioned him to take care of Eden. There man finds that he misses a creature like himself among the animals: ‘no help on his level’ (2 : 20). The Creator supplies in his need by bringing forth from his nature a female, one like himself, yet different. Scripture pronounces that *Isj* and *Issja* shall be as one flesh. Clearly, this unity of man and wife as pictured in Genesis 2 sets marital union as the primary and unique social life (giving) form. At the same time Genesis 1-2 reveals how God intended **mankind**: the social life of man and woman, the unfolding of human life on his earth. We note that

- Genesis 1 present male and female, complementing each other, as the image of God.
- Genesis 2 paints the picture of man needing woman and finding completion in the union of the two. That Adam comes first is implied in the account of Eve’s creation, but not explicated.

The history of the fall, told in Genesis 3, unveils what happens when the serpent enters the scene and man and woman act without the help of the other. Yes, it is she, *Isja*, that listens to the serpent and invites *Isjah*, her man, to share the forbidden fruit with her. This act of sharing reveals the broken unity, for both have fallen into sin and begin to fear God. Yes, it is *ha’adam* who is first confronted by God (3 : 9). It is he who blames her and she who blames the serpent. And over all three a curse is spoken. A curse, not a commandment – as the classical marriage form read Gen 3 : 16b: ‘and thy desire *shall be* to thy husband, and he shall rule over thee’, as the King James has it. The marriage form of the Reformation, used in the Reformed Churches liberated until 1975, said on this verse, on this curse: ‘And after the fall God has spoken to Eve and in her to the whole human race: “and your desire shall be to your husband, and he shall rule over you”. [and addressing the bride:] Against this ruling of God you shall not resist, but rather follow the command of God and the example of the holy women, who trusted in God and were subject to their

husbands, as Sara was obedient to Abraham and called him “her Lord”. This is an example of how the form of marriage had canonized an exegesis (of Genesis 3 : 16b) which was open for correction.

Is this an egalitarian reading of Genesis 1-3? No. We say: man and woman were created *to complement each other*. The one sex is not complete without the other. Not in marriage, not in Church, not in society.

### *Gospel*

It is our Lord Jesus Christ who underlined the sanctity of marriage. Over against the wish for clarity on grounds for divorce he quotes Genesis 1 : 27: ‘Have you not read ...?’ And he draws a direct line from 1 : 27 to 2 : 24. The Lord thus addresses marriage and also makes room for disciples being single in commitment to the kingdom of heaven – as He himself is the prime example.

In his social circle the Church is born. Men are called as the Twelve, yes. And women are invited to follow (not them, but) Him and join the circle of his friends. Women can also be called ‘disciple’ (Acts 9 : 36). Women are present at his crucifixion and burial on Good Friday, preparing gifts on Silent Saturday, visiting the grave on Easter Sunday. They are there as first witnesses to the risen Christ and He sends them to the disciples. Male and female disciples are present on Pentecost, awaiting the promise of the Spirit from their Lord in heaven.

Did the incarnation change anything in the relationship between male and female? He is the Lord, as Sara called Abraham. But our Lord is called so by men and women who together are called ‘his bride’, his Eve. In his presence the whole Christian Church is female. The apostle Peter does not call upon wives to follow Sara’s example and call their husbands ‘lord’, but to accept the place of their calling (cf. 1 Cor 7) in Roman society by obeying (not separating from) their husbands and doing good (cf. 1 Pet 3 : 6).

Yes, much depends on how we translate and interpret the verb *hupotassomai*. ‘Wives, be subject to your own husbands’ (1 Pet 3 : 1). The apostles use the same verb for the relationship between ruler and citizen, master and slave, parents and child. Which shows that the authority of the Roman *pater familias* is the context of the apostolic teaching and the societal position in which the Christians shall remain. ‘Each one should retain the place in life that the Lord assigned to him and to which God has called him’ (1 Cor 7 : 17).

Bringing the context of Greek-Roman society in exegesis to the table expresses a basic Reformed belief: that the Gospel enters the culture of the time and place. When the Gospel was ‘contextualized’ in the days of the apostles, the same Gospel should be understood and communicated with an open eye for the context in which the Lord of lords places his Church today. It is a God-given task to rethink the relation between male and female

- in the light of the living Word of God as preserved in Scripture (1 Pet 1 : 25),
- against the background of received tradition (bearing in mind Belgic Confession, art. 7),
- aware of possible past cultural identification (e.g. man as provider for his wife),
- with the knowledge and wisdom concerning the sexes of our days.

These steps help to contextualize the message of the Bible today in the various circumstances of sister churches in the God-given present all over the world. Near the end of time. Contextualization is not adapting the gospel to our liking, but addressing our culture in Jesus’s name, while being part of it.

### *Gender*

In 1 Timothy 2 the apostle Paul gives an important reading of Genesis 2-3. Is this reading given as rule for future interpretation (this is how the Church should read the account of creation and fall) or is it a specific interpretation, given with normative force in the given circumstances? It is clear that Paul puts emphasis on

- a. the fact that Adam was created first (as Genesis 2 tells);
- b. (‘the wife’) Eve’s being seduced into disobedience first (as related in Genesis 3 : 1-7) and
- c. the redemption of mother Eve in the way of childbirth (as indicated in Genesis 3 : 20 and intended in the ‘mother of all promises’, 3 : 15).

Paul does not address the following elements of Genesis 1-3:

- d. man as being created ‘male and female’ in God’s image (Gen 1),
- e. nor God’s calling Adam into account after the fall (Gen 3 : 8),
- f. nor the curse on woman and man, in that order (Gen 3 : 8-19).

While the apostle Paul in 1 Timothy 2 : 13-15 presents an exposition-and-application of Genesis (1-)2-3, **his discourse is not the declaration of a creation order antropology**. He was led to address the circumstances in Ephesus, thus addressing an attitude of women in the Ephesus congregation. He did so by

- a. In verse 13: highlighting the order in which Adam and Eva were created,
- b. In verse 14: zooming in on Eve's priority in listening to the serpent (cf. 2 Cor 11 : 3),
- c. In verse 15: including Christian women in the promise of Eve's motherhood.

That Paul's reading of Genesis 3 is attuned to the situation of Ephesus becomes more clear when we notice that in Romans 5 not Eve, but the 'one man' (*hen anthōpos*) Adam is said to have caused the fall and ensuing death (verse 12).

This inspired exposition-and-application in Ephesus does not exclude our reading of Genesis 1-2 as an account of

- man and woman being created together in the image of God (Gen 1) and
- being given to each other in equality and for completion (Gen 2).

As said before, the Reformed Churches do not hold the exposition of the curse on Eve in Genesis 3 : 16b as a command. From this follows that the line of equality and complement of the sexes in Genesis 1-2 may be regarded as foundational in Scripture. This observation may be brought to bear also in understanding the pointed force of Paul's counsel in 1 Timothy 2.

#### *Creation ordinance and office bearers*

By way of conclusion I return to the theological category of a 'creation ordinance' regarding the relation between male and female. And also to the question how Scripture guides our reading of Genesis 1-3. In the Reformed tradition we are used to the term 'creation ordinances', meaning that Scripture reveals what order underlies God's creation and that creation affirms this order. We must bear in mind that 'creation ordinance' is an interpretive term. It is a concept from philosophy which we bring to Scripture to help us conceptualize. The differentiation and relationship between male and female (in marriage) is regarded as such a creation ordinance. This in itself is not wrong, but it is open to correction. It is **not a confessional category** on which the churches agreed. The creation ordinance regarding the relationship between male and female included the priority of man, while nature seemed to make him the stronger sex. This conceptualization could lead to picturing Adam as the receiver of the cultural mandate and **Adam as the prime office bearer**. With the comparison of the first to Christ as the second Adam. However, the apostle Paul does not compare Adam and Christ in their position as males. In Romans 5 Adam is 'the one man' (*anthrōpos*, as in Gen 1 : 27) who is the cause of fall and death of all, while Jesus Christ is 'the one man' who is obedient, giving grace and life for all (not: the second Adam). In 1 Corinthians 15 Paul compares 'the first man Adam' (referring to Gen 2 : 7) as a living human being with 'the last Adam' as surpassing Adam in giving spiritual, incorruptible life (1 Cor 15 : 45). While a theological comparison between the first and second Adam has presented fascinating conceptual thoughts on anthropology, it is less fruitful for the relation of man and woman.

The concept of a creation ordinance was strengthened by the New Testament's metaphor of man as the head of his wife. Paul does not use the image of headship, however, in the context and discourse of either 1 Corinthians 14 or 1 Timothy 2. Man as head of (his) woman is closely connected to the marital life as Ephesians 5 proves. When we try to connect Paul's language of man as 'her head' and woman as 'his glory' with Genesis, it should be with Chapters 1 and 2. The Lord God created mankind as male and female in his image. This two-fold 'human' becomes one again in marriage. While the husband can be called 'head', his wife is 'his glory'. This implies that Paul's vision of 'Head and Glory' should not be ironed out in proof of a 'creation ordinance' on the priority of man over woman.

#### *Conclusion*

We, the deputies for 'Man, Woman, and Office', are not egalitarians who brush aside any differentiation between male and female. We do not want to wriggle ourselves from the authority of holy Scripture. When you want a label, think of us as complementarians who think that man and woman can be different and also complement each other in serving in a shared fields of

1. communicating the gospel and teaching the faith,
2. leading the congregation and ministering to the souls,
3. provide for a caring community in which the poor are taken care of.

We advocate that such service of faithful and gifted women receives a commission by which they can be held accountable – be that in an office they share with their brothers in Christ or in a 'sister'-office.

We are grateful to the Lord for the love and presence of our – mind – sister-churches. We hope to grow together in the knowledge of our Lord Jesus Christ. We also call upon you: you have an obligation towards us, your sisters in the Netherlands, to do more than defend established patterns of exegesis. You have an obligation to differentiate between Scripture and our (however classical Reformed) models of interpretation. You have an obligation to offer alternatives to show that you partake in our quest to be

Reformed Churches in the world and times in which we are called to serve our single Lord, the Groom to be of his bride, the Church.

In de bespreking wordt gevraagd of andere omstandigheden ook hadden kunnen leiden tot een andere uitleg van Genesis en een andere opstelling van Paulus. Dat zou kunnen. Paulus zou andere dingen in Genesis kunnen benadrukken. De argumenten die Paulus haalt uit Gen. 1-3, geven niet een compleet beeld van Gen. 1-3.

Vanuit Afrika wordt opgemerkt dat vrouwen veel taken hebben in de gemeente en ook in de kerkdienst, omdat ze gaven hebben en omdat het ons helpt. Maar we geven ze daar geen verantwoordelijkheid bij. Als je dat markeert, kun je de taak, gedragen door het gebed, aan hen toevertrouwen.

In het eerste deel van de middag gaan de synodeleden, de buitenlandse afgevaardigden en de deputaten in vier groepen uiteen voor discussie.

Om 16.00 uur vertrekt de synode met haar buitenlandse gasten per bus naar de Kruiskerk in Meppel voor ontmoeting, diner en eredienst met avondmaalviering.

7 april 2017

## **Artikel 82**

*Behandeling rapport deputaten betrekking buitenlandse kerken*

### **Materiaal:**

1. a. rapport deputaten betrekkingen buitenlandse kerken (12-10-2016);  
b. aanvullend rapport deputaten betrekkingen buitenlandse kerken (12-02-2017);
2. a. opdracht van de GS Ede 2014 ten aanzien van de Christian Reformed Churches of the Philippines;  
b. rapport van het bezoek aan de synode van de CRCP, gehouden in april 2015.

### **Besluit 1:**

deputaten betrekkingen buitenlandse kerken te dechargeren.

### **Besluit 2:**

de gewijzigde generale regeling voor het aangaan en onderhouden van relaties met kerken in het buitenland vast te stellen (bijlage 5-3).

### **Besluit 3:**

een zusterkerkrelatie aan te gaan met de Christian Reformed Churches of the Philippines (CRCP).

### **Gronden:**

1. de CRCP betoont zich in leer, kerkregering en dienst een trouwe kerk van Jezus Christus;
2. de CRCP heeft op haar laatstgehouden synode het besluit genomen met onze kerken een relatie aan te gaan.

### **Besluit 4:**

opnieuw deputaten betrekkingen buitenlandse kerken te benoemen met de volgende instructie:

1. deputaten brengen de kerken en kerkleden in Nederland op de hoogte van Christus' kerkvergaderend werk in het buitenland en roepen hen op (ook in concrete situaties) tot gebed en dankzegging;
2. ze laten buitenlandse kerken en kerkleden meeleven met de Gereformeerde Kerken in Nederland;
3. ze doen hun werk met gebruikmaking van het BBK-bureau en de faciliteiten van "Verre Naasten";
4. ze voeren overleg met en werken samen met de deputaten Buitenlandse Kerken van de Christelijke Gereformeerde Kerken en de CCS Buitenland van de Nederlands Gereformeerde Kerken;
5. ze onderhouden contacten met de Gereformeerde Hogeschool "Vias" te Zwolle en de Theologische Universiteit in Kampen;
6. ze formuleren nadere voorstellen over participatie in kerkelijke netwerken, in relatie tot het onderhouden van contacten en relaties met afzonderlijke kerken;
7. ze houden zich aan de generale regeling voor het aangaan en onderhouden van relaties met kerken in de buitenland.

**Besluit 5:**

deputaten betrekkingen buitenlandse kerken op te dragen, in overleg met deputaten van zusterkerken, zich te beijveren voor de organisatie van conferenties over gewichtige thema's en onderwerpen, die ons als kerken aangaan.

Gronden:

1. deputaten betrekkingen buitenlandse kerken zijn vanuit de buitenlandse zusterkerken benaderd met de behoefte aan gezamenlijke bezinning op actuele thema's zoals hermeneutiek en homoseksualiteit;
2. conferenties scheppen de mogelijkheid om in de gezamenlijkheid van leden van verschillende zusterkerken zich te bezinnen op thema's en onderwerpen die de zusterkerken aangaan. Dit kan bijdragen aan de vorming van een gefundeerd oordeel over deze thema's en onderwerpen en een beter begrip voor elkaar wanneer er verschil van inzicht aan het licht komt.

**Besluit 6:**

de relatie met de hieronder genoemde zusterkerken te onderhouden overeenkomstig de generale regeling en volgens de met elk van deze kerken afzonderlijk gemaakte afspraken, teneinde van elkaar te leren, elkaar te ondersteunen en samen Christus' naam te prijzen:

1. African Evangelical Presbyterian Church (in Kenia) (AEPC)
2. Canadian Reformed Churches (CanRC)
3. Christian Reformed Church of the Philippines (CRCP)
4. Christian Reformed Church of Sri Lanka (CRCSL)
5. Evangelical Presbyterian Church (Ireland) (EPC)
6. Evangelical Presbyterian Church in England and Wales (EPCEW) waaronder de Evangelisk-Reformerta Kyrkan in Sverige (ERKS) (Zweden) (EPCEW)
7. Evangelisch-Reformierte Kirche Westminster Bekenntnisses (ERK-WB)
8. Free Church of Scotland (continuing) (FCC)
9. Free Church of Scotland (FCS)
10. Free Reformed Churches of Australia (FRCA)
11. Gereformeerde Kerke in Suid-Afrika (GKSA)
12. Gereja Gereja Reformasi Calvinis (GGRC)
13. Gereja Gereja Reformasi di Indonesia (GGRI-NTT, GGRI KalBar, GGRI Papua)
14. Iglesia Reformada en Venezuela (IRV)
15. Igreja Presbiteriana do Brasil (IPB)
16. Igrejas Reformadas do Brasil (IRB)
17. Kosin Presbyterian Church of Korea (KPCK)
18. Nongu u Kristu u i Ser u shar Tar (in Nigeria) (NKST)
19. Presbyterian Church of Eastern Australia (PCEA)
20. Presbyterian Church of Uganda (PCU)
21. Presbyterian Free Church Council (Kalimpong) (PFCC)
22. Presbyterian Free Church of Central India (PFC(CI))
23. Reformed Church in Japan (RCJ)
24. Reformed Church in the United States (RCUS)
25. Reformed Church of East Africa (in Kenia) (RCEA)
26. Reformed Churches of New Zealand (RCNZ)
27. Reformed Presbyterian Church in Ireland (RPCI)
28. Reformed Presbyterian Church of India (RPCI)
29. Reformed Presbyterian Church of North East India (RPCNEI)
30. Reformed Presbyterian Church Taiwan (RPCT)
31. United Reformed Church in the Congo (URCC)
32. Vrije Gereformeerde Kerke in Suid-Africa (VGKSA)

**Besluit 7:**

contact te onderhouden met de volgende kerken en instellingen, alsmede verdere lidkerken van de ICRC, teneinde van elkaar te leren, elkaar te ondersteunen en samen Christus' naam te prijzen waar we elkaar ontmoeten:

1. Baltic Reformed Theological Seminary en de Gereformeerde gemeenschappen in de Baltische Staten
2. samenwerkingsverband voor evangelieverkondiging onder het Joodse volk YACHAD
3. Église Réformée Confessante au Bénin (ERCB)
4. Église Réformée Confessante au Congo (ERCC)

5. Union Nationale des Églises Protestantes Réformées Évangéliques de France (UNEPREF)
6. Evangelical Reformed Churches of Russia (ERCR)
7. Evangelium Reformatum Eghaz (ERE)
8. First Evangelical Reformed Church van Singapore (FERC)
9. Hongaarse Gereformeerde Kerken (HGK) en andere gereformeerde groeperingen (Hongaars taalgebied)
10. Isa-E Church in Bangladesh (ICB)
11. Iglesias Reformadas de España (IRE)
12. Igreja Cristã Presbiteriana de Portugal (ICPP)
13. Independent Reformed Church of Korea (IRCK)
14. Minsk Reformed Church (Wit-Rusland)
15. Orthodox Presbyterian Church (OPC)
16. Presbyterian Church in America (PCA), via Mission to the World
17. United Reformed Church of North America (URCNA)
18. Presbyterian Church of Korea (Hapshin) (PCK (Hapshin))
19. Presbyterian Theological Seminary (Dehra Dun, India) (PTS)
20. Protestantska Reformirana Krscanska Ckrva (PRKC)(Kroatië)
21. Reformed Presbyterian Fellowship in Myanmar (RPCFM)
22. South Indian Reformed Churches (SIRC)
23. Ukraine Evangelical Reformed (and Presbyterian) Church (Oekraïne)

**Besluit 8:**

deputaten betrekkingen buitenlandse kerken voor de periode 2018-2020 een budget te verlenen van € 92.000 per jaar.

Van deputaten betrekkingen buitenlandse kerken (BBK) zijn aanwezig de brs. ds. A.J. Balk, P.G. Bakker (vz), ds. A.P. Feijen, A. Grashuis, ds. Th.J. Havinga, J. de Jong, ds. J.M. van Leeuwen, ds. M.H. Oosterhuis, ds. J. Plug, ds. R.A. Schipper, ds. J.J. Schreuder en J. Veldhuizen en de zrs. M. Blok-Sytsma, en K. van der Linde-van der Velden.

Van het bureau BBK zijn aanwezig de zrs. J. de Haan-Douma en A. Mijnheer-Pierik.

De bespreking wordt geleid door de assessor, br. H.H. Bouma.

De voorzitter van de synodecommissie, ds. Basoski, bedankt BBK voor het organiseren van de buitenlandweek. Naast het deelnemen aan de synode stond een dagje Amsterdam, onder leiding van een gids van Tot Heil des Volks, en een bezoek aan de TU in Kampen op het programma.

We mochten samen het Heilig Avondmaal vieren daags tevoren.

De voorzitter van deputaten BBK, br. P.G. Bakker, kijkt dankbaar terug op de afgelopen drie jaren. De opdrachten, gegeven door de GS van Ede, konden worden uitgevoerd. Er is binnen BBK een goede samenwerking en als nieuwe voorzitter BBK is hij getroffen door de goede organisatie binnen BBK. Hij bedankt zijn voorganger(s).

BBK is een relatief groot deputaatschap. Er is contact met 55 kerken, waarvan 32 zuster- en 23 contactkerken. Totaal 18 deputaten doen het werk. Zij zijn verdeeld over drie zogenaamde landensecties. Daarnaast is er nog een sectie PR en een sectie Beleid. Het BBK-bureau kent twee medewerkers, die onmisbaar zijn voor het werk. Vervolgens schetst hij een paar hoofdlijnen, vanuit de interne visiediscussie.

- Christus vergadert zijn kerk wereldwijd. Het kerkvergaderend werk gaat steeds door.
- Present zijn in de wereld. Dit werk heeft geleid tot kerken in verschillende culturen. Getuigen van de mooie boodschap van Christus.
- Gerechtigheid. Er zijn voor de ander, goed doen. Dat gaat niet vanzelf, het roept weerstand op. Alle kerken hebben te maken met twijfel, afval.
- Kerken komen onder druk. We hebben elkaar nodig om vol te houden. Daarom heeft BBK contact met zoveel mogelijk kerken om te bemoedigen, troosten, terechtwijzen, wegwijzen, lofprijzen.
- Met een beperkt budget moeten we keuzes maken in wat we doen. Daaronder valt ook dat we op een praktische manier elkaar bezoeken (zie pp 49 en 50 van het rapport).

Speerpunten zijn:

- Meer doen aan PR. Een eerste stap hierin is een katern in het blad 'Naast'.
- Versterking samenwerking met DVN en RSV's met overleg in geval van overlap.
- Regionalisering van netwerken.

Deputaat ds. M.H. Oosterhuis vertelt over de soorten relaties. Aan zusterkerkrelaties zijn strikte voorwaarden verbonden. Er moet overeenstemming zijn over de omgang met Schrift en belijdenis. Omdat de omstandigheden niet overal gelijk zijn, kan er wel enig verschil zijn in de manier waarop de relatie wordt ingevuld. Gewenst wordt meer maatwerk zonder dat dit tot devaluatie van de zusterkerkrelatie leidt. Daarbij komen aan de orde verschillen in taal, afstand en de mogelijkheid om concreet inhoud te geven aan wederkerigheid.

Daarnaast zijn er contactkerken. Het zijn voor een deel kerken waarvan verwacht kan worden dat er op termijn een zusterkerkrelatie ontstaat. Maar er zijn ook contacten zonder perspectief daarop. Zoals bijvoorbeeld een kleine groep in Minsk. Maar juist voor een zwak klein groepje is het belangrijk om ondersteuning te ontvangen.

Verder zijn er nog multilaterale contacten. Via netwerken kunnen we de boodschap van Jezus Christus breder uitdragen in de wereld dan alleen via onze eigen contacten. Zo is er de ICRC (International Conference of Reformed Churches) en de EUCRC (Europa). Verder de APCRC (Asian Pacific). Behalve de bestaande netwerken wil BBK nu zelf relevante conferenties beleggen, mee op verzoek van buitenlandse kerken.

Deputaat ds. A.P. Feijen verwijst in dezen naar blz. 52 van het rapport, over het initiatief nemen bij netwerken. Hij is samen met ds. L.W. de Graaff naar Turkije geweest waar ze contact hebben gehad met twee gereformeerde predikanten. De ene predikant komt uit Izmir (Smyrna), en meldde zich spontaan als deelnemer aan de European Conference. Hij is verbonden aan een kerkverband van zo'n 5 kerken, onderschrijft de Westminster confessie en de drie formulieren van eenheid. De tweede predikant komt uit Istanbul. Beide predikanten hebben een islam-achtergrond. In Nederland is een toeloop van moslims. Een conferentie in Nederland met zulke ex-moslims geeft concreet vorm aan wederkerigheid.

Br. Bakker rondt de presentatie af. De presentaties van de buitenlandse kerken, die op eerdere synodes vaak werden uitgesproken, zijn nu gebundeld in boekvorm. Hij biedt de preses een exemplaar van deze bundel aan.

De preses geeft nu het rapport en de besluiten in bespreking.

Meerdere afgevaardigden spreken hun waardering uit. Wat zien we maar een klein gedeelte van Christus' werk, dat onbegrensd is.

Op gestelde vragen reageert deputaat Oosterhuis.

Deputaten informeren slechts over de formele kant van de kerkelijke relaties. Andere instanties hebben de competentie om inhoudelijk te informeren, zoals DVN, een organisatie die daarom meer tot het hart van het gemiddelde kerklid spreekt. Om het werk van BBK ook onder de aandacht van de kerkleden te brengen informeert BBK via 'Naast', het orgaan van DVN en de RSV's.

Als gekeken wordt naar de planning zijn er drie prioriteiten:

1. tot een goede afstemming komen met regionale samenwerkingsverbanden om overlap te voorkomen en samenwerking te bevorderen;
2. het beleggen van conferenties over essentiële onderwerpen;
3. vorm geven aan maatwerk in de zusterkerkrelatie.

Zusterkerken zijn er ook voor het toezien op elkaar. Dit is een wezenlijk verschil met kerkelijke contacten. Jaarlijks wordt de Springletter verspreid, met informatie over zorgen en zegeningen in onze kerken, zodat de zusterkerken hierover vragen kunnen stellen en kunnen meeleven en bidden. Op deze Springletter komt, op een enkele reactie na, helaas weinig respons. Het buitenland neemt het blijkbaar voor kennisgeving aan.

Over regionalisering wordt verwezen naar het rapport (1.3, blz. 21), waar o.a. gesproken wordt over regionale ICRC conferenties. Om te voorkomen dat uitbreiding van contacten de deputaten over de schoenen gaat lopen wordt meer en meer overgegaan tot netwerken.

BBK is zich ervan bewust dat hun veelvuldig reizen vragen kan oproepen met het oog op de "ecologische footprint". Maar contacten van aangezicht tot aangezicht zijn nodig en nuttig, zoals ook deze week weer is gebleken.

In de tweede ronde wordt geadviseerd om vooral de contacten dicht bij huis uit te diepen. Wereldwijd blijft redelijk oppervlakkig. Houd het daarom dichtbij en doe waar je goed in bent. Bij ondersteuning van jonge kerken kom je al snel tot samenwerking in missieverband. De relatie met de RSV's staat nog aan het begin van overleg maar is daarom van groot belang. Bij het zelf beleggen van conferenties moet je goed beseffen dat dit de nodige kennis vraagt zowel inhoudelijk als organisatorisch. Hiervoor wordt samenwerking gezocht met de TU en Viaa.

Aan de orde zijn de voorliggende besluitteksten.

De synodecommissie heeft een aanvulling voorbereid.

Besluit:

deputaten BBK op te dragen bij de uitvoering van hun opdracht nadrukkelijk rekening te houden met de gevolgen voor het milieu die vliegvluchten met zich meebrengen en ook uit dien hoofde te streven naar verdere regionalisering.

Gronden:

1. gezien de opdracht tot goed rentmeesterschap over Gods schepping en de wereldwijde bedreiging die uitgaat van 'global warming' is het zaak om vliegvluchten zoveel mogelijk te vermijden en gebruik te maken van digitale middelen voor contactoefening;
2. het hierboven gestelde is een extra drijfveer om te bewegen in de richting van verdere regionalisering.

De commissie wil hiermee een statement maken. Alhoewel de bewustwording er bij de deputaten wel is, wil de commissie dit als opdracht van de synode opgenomen zien. Na discussie, waarin ook het belang van onderling contact aan de orde komt, neemt de commissie het voorstel terug: het punt is gemaakt.

*Besluit 2.*

In de gewijzigde generale regeling werd nog enig "oud vrijgemaakt zuurdesem" ervaren. Als reactie geven deputaten dat de huidige redactie al veel ruimer is.

*Besluit 3.*

Deputaat Oosterhuis blikt terug op de contacten met de kerken op de Filipijnen. Vanaf de jaren '80 was er al contact met de Free Reformed Church of the Philippines. Door DVN en BBK is veel hulp geboden en op de GS Leeuwarden (1990) is een relatie aangegaan. Daarna kwam er onenigheid binnen de kerken die de relatie bemoeilijkte. Met de CRCP was zijdelings contact ontstaan. De overgebleven kleine kerken zijn eveneens geattendeerd op de CRCP, maar daar is door hen geen gehoor aan gegeven. Mettertijd zijn de contacten onvoldoende onderhouden. In Ede is voorgesteld de relatie met CRCP te beëindigen, maar hernieuwd persoonlijk contact heeft dit voorkomen. Zwaarwegend punt was hierbij de sterke bedreiging door de charismatische beweging. Nu staat op de agenda het aangaan van een zusterkerkrelatie en wel op uitnodiging van de buitenlandse kerk zelf, een unieke gebeurtenis. Dit wordt met applaus ontvangen en bevestigd door ondertekening van een document.

*Besluit 4.*

Met instemming wordt het opnemen van de samenwerking met de NGK in de instructie begroet.

*Besluit 5.*

Ook dit besluit krijgt algemeen bijval.

*Besluit 6.*

Hierbij wordt gesproken over de consequenties van de "opschorting van de zusterkerkrelatie" zoals door enkele kerken, genoemd in dit besluit, is gedaan. Br. Van Winden stelt de spanning die dit oplevert nadrukkelijk aan de orde, maar onthoudt zijn stem niet aan het voorgestelde besluit. Ook de synodecommissie heeft hierbij vragen gesteld, maar is van mening dat er nu niets veranderd hoeft te worden. Over de bezwaren van genoemde kerken en de consequenties die dat voor de zusterkerkrelatie kan hebben, zullen we later met elkaar spreken. De buitenlandse gasten zijn daarbij opnieuw welkom. We hebben gisteren samen avondmaal gevierd, als teken dat wij van onze kant deze kerken voluit blijven aanvaarden. Daarop reageert de afgevaardigde van de FRCA dat ze aan het avondmaal hebben deelgenomen op uitnodiging van de kerk van Meppel; het was geen 'synode'-avondmaal.

*Besluit 7*

Deputaat Feijen geeft uitleg over de onder 7 genoemde kerk (ERE). Dit is een afgescheiden kerk in de sub Karpaten die op de GS Ede aanwezig was en daar is geschrokken van de discussie over M/V, maar nog niet heeft aangegeven dat ze de relatie wil verbreken.

*Besluit 1*

Alle besluiten zijn met algemene stemmen genomen. Deputaten krijgen decharge met een hartelijk applaus.



*Besluit 8 (genomen 16 juni 2017)*

Ds. Basoski merkt namens de synodecommissie BBK op dat er met deputaten financiën en beheer overeenstemming is over het te verlenen budget voor het werk van deputaten BBK (voor de periode 2018-2020 € 92.000 per jaar). Mocht in de komende periode blijken dat er sprake is van enige overschrijding, dan zal dit ten laste worden gebracht van de CAR. De synode stemt unaniem in met het voorgestelde budget.

7 april 2017

**Artikel 83***Informatie buitenlandse kerken*

Na de behandeling van het rapport BBK (artikel 82) nemen enkele sprekers ons mee naar het kerk zijn in hun deel van de wereld.

Als eerste krijgt Rev. Jose jr. Gonzales het woord voor een presentatie over de CRCP. Hij schetst de historie van de kerken op de Filipijnen, het profiel van de kerk en de activiteiten die binnen de kerken gebeuren. Het begin ligt ongeveer 50 jaar geleden, met enkele tientallen leden; inmiddels zijn er bijna 50 kerken, met in totaal 7000 leden. De kerken zijn sterk missionair. Ook is er een diaconaal centrum dat speciaal is ingericht voor hulp na aardbevingen en overstromingen.

Deputaat Grashuis spreekt namens BBK een dankwoord uit. Hierin komt een interessante link tussen Nederland en de Filipijnen aan de orde, zoals de gemeenschappelijke vijand Filips II. En nog een gemeenschappelijke vijand, Satan. Nu is er een zusterkerkrelatie aangegaan. Ook op de Filipijnen mogen we trouwe christenen begroeten. Moge God jullie zegenen.

Namens de Canadian Reformed Churches zegt ds. Moesker het volgende:

"Thank you for your warm reception here. I am Jacob Moesker, emeritus minister of the Canadian Reformed Church of Owen Sound which is the most northern CanRC in Ontario. I've been asked to say a few things about our contacts with other churches in Canada and I'll begin by something about the local contacts while I served in Owen Sound and then working outward to our official contacts as CanRC.

Locally I always liked to have contact with the ministerial association in the place where I served. They gave access to courses I could take and to the hospital and also prison chaplaincy. The church of Owen Sound took on itself to reach out to our French-speaking sister churches in the neighbouring province of Quebec, the Eglise Reformee du Quebec. The Owen Sound congregation, with the support of other churches, fully supports a minister in the ERQ in St. Georges de Beauce so that he can devote himself to translating and publishing French language materials on the web and in books. He also contributes French language materials to the Reformational Study Centre in South Africa. When he makes an annual visit to Ontario, he reports to and preaches in Owen Sound there as well as in other supporting churches. The ERQ is a very small federation of 5 Reformed churches with just over 300 members. It exists in a province which is generally very anti-Christian. People there are reacting against the Roman Catholic Church which dominated Quebec politics and life in the past and which hid a fair bit of abuse. A minister in an ERQ church recently accepted a call to a CanRC congregation.

If there was a United Reformed Church of North America close to the church I served, I tried to build a good relationship with its minister. In the past churches I served had talks with URC churches in order to try to eliminate any misconceptions there may have been about each other. There was no United Reformed Church close to Owen Sound, but the congregation often heard the preaching of URC ministers when vacant or when a URC minister visited family in Owen Sound.

Now more about the official relations of the CanRC with other churches. The CanRC are members of the North American Presbyterian and Reformed Council. This council has 13 member churches. Not all are sister churches of each other, but all do share a common desire to be and remain Reformed. NAPARC is a good venue for church contacts and via NAPARC we presently have discussions with the Reformed Presbyterian Church of North America which has its early roots with the Covenanters in Scotland. We also have warm relations with the Orthodox Presbyterian Church and the Reformed Church in the United States, which are also members of NAPARC.

The United Reformed Churches of North America are part of NAPARC, and this is the church the CanRC are closest to and with which we seek full organic church unity. This federation consists of people who have

left the Christian Reformed Churches of North America from the 1980's on due to a shift in Bible interpretation at Calvin College and in that church. Many left when the CRC decided to admit women to the church offices.

The people who left the CRCNA first gathered together in independent churches. In 1996, 36 churches joined together in a federation of churches and in 2008 they were joined by the Orthodox Christian Reformed Churches, a small separate federation of ex-CRCNA people.

The URCNA now has about 120 churches throughout the United States and Canada and approximately 25,000 members. The CanRC and URCNA officially recognized each other as true churches of the Lord Jesus Christ in 2001, and both churches formed committees to meet and to work towards organic church unity.

The talks went well at first, but plateaued in 2010 when the synod of the URCNA did not reappoint and mandate a number of those unity committees, for instance the committee on a common songbook, the committee on theological education, and the committee on liturgical forms. The CanRC, however, is still keen to pursue unity and the last synod again appointed those unity committees in the hope the work can be resumed again. The URCNA last year decided to give itself more time before serious unity talks with the CanRC continue.

Over the years there have been many meetings and conferences. In 2014, for instance, two professors from the CanRC seminary in Hamilton were engaged in a colloquium with two URCNA professors in California. URCNA ministers are regularly invited to CanRC ministerial and theological seminary conferences, for instance to the last conference of the seminary held in January of this year on "Why the Reformation Still Matters After 500 Years."

There are many local contacts and cooperations - pulpit exchanges, members moving freely between CanRC and URCNA churches, combined Bible study conferences, cooperation with Reformed schools, working together for the care of handicapped in Anchor Association for the Disabled, cooperation in the Association for Reformed Political Action, etc.

The URCNA churches in the United States don't know the CanRC and can sometimes be suspicious of us. For example, they suspected us of holding to a form of the doctrine of Federal Vision. Attempts are being made to acquaint them with us, and unity committee members have travelled through the US to speak and to preach in many churches there. Personally I feel that if the unity talks were between the Canadian URC churches and the CanRC, unity could have already been a reality, as we know one another quite well through local contacts.

It is our hope and prayer from CanRC side that in the future we may become one church with the URCNA or at least with the Canadian URC churches. And that for two reasons. We need each other on the increasingly secular and evangelical continent we occupy. And most importantly, such a union would be glorifying to the Lord of the church who prayed to His Father on the evening before Good Friday that His people may be one as He and the Father are one. Thank you.

Ds. Steffen Jenkins spreekt over het kerkelijk leven in Engeland en Wales ("dus niet Schotland en Noord Ierland"). We leven niet meer in een "post-christelijk land" maar in een "pre-christelijk land". Een post-christelijke cultuur kent nog de christelijke normen, maar weet niet meer waarom. Een pre-christelijke cultuur kent zelfs de christelijke normen niet meer en hoort het evangelie als iets nieuws. De situatie lijkt op die van het oude Rome: daar mocht je elke god aanbidden als je ook Caesar maar aanbad. Maar christenen wilden alleen de ene God vereren.

In het huidige Engeland mag je ook elke god dienen, als je de liberale opvatting van de zelfstandige mens maar onderschrijft. Dat betekent bijvoorbeeld dat je geen vragen mag hebben bij de evolutietheorie. We moeten samenwerken met kerken van andere signatuur om het geluid van Christus in de samenleving te laten klinken. Bijvoorbeeld in de strijd tegen abortus. Dat kan ook een ruimer beleid ten aanzien van het samen avondmaal vieren inhouden.

"But I love you as a brothers in Christ".

Namens BBK spreekt deputaat Schipper een dankwoord en gaat voor in gebed.

8 april 2017

Ook vandaag vertellen enkele afgevaardigden over hun kerken.

Als eerste vertelt ds. Zuriel Bernardino nog iets meer over de Christian Reformed Church of the Philippines, onder de titel "Mission possible".

Kort refereert hij aan zijn oom die bij het begin van de kerken betrokken was.

Het kerkelijk leven speelt zich af op drie niveaus, nationaal, classicaal en plaatselijk. De missie-opdracht is om in het jaar 2025 150 kerken te hebben. Elke classis is verplicht hieraan een bijdrage te leveren.

Bij een nationale ramp dragen ze bij via diaconale activiteiten, vanuit een speciaal opgezet "House of Mercy".

Classicaal wordt geholpen bij drugsproblemen en door gevangenisbezoek. Ambtenaren worden gecoacht in hun strijd tegen corruptie. Ook wordt samengewerkt met de internationale organisatie "Compassion", voor kindershulp.

Bij de plaatselijke kerk kent men projecten in de sfeer van gemeenteopbouw, waarbij ook wordt samengewerkt met anderen die dezelfde waarden onderschrijven. Men kent missionaire discussiegroepen, workshops en seminars, ook in de werkomgeving van de kerkleden. Activiteiten buiten de gemeenschap zijn b.v. het delen van deskundigheid op het gebied van voeding. Daarmee wil de kerk er zijn voor de hele samenleving.

In de presentatie komen de nodige foto's voorbij die het persoonlijk maken.

Het geheel wordt door ds. Gonzales zingend afgesloten, waarbij hij zichzelf op de piano begeleidt.

Rev. Deus Byebiroha doet de groeten namens de Presbyteriaanse Kerken in Oeganda.

In Oeganda is honger naar het evangelie. Maar het valt niet mee om kerk te zijn. Vanwege de beperkte opleiding van voorgangers worden ze gemakkelijk meegetrokken door dwaling. Zodoende is er voortdurende zorg of er in de kerken het goede evangelie wordt verkondigd.

Wel is duidelijk dat de kerkleden in Oeganda van zingen houden.

Hij geeft een overzicht van de kerkelijke activiteiten.

Namens BBK reageert zr. Blok als volgt:

"Thank you for these two presentations about the mission work done by the Presbyterian Church of Uganda and by the Christian Reformed Church of the Philippines.

God is good! He shows his faithfulness. That's an amazing reality, also in Uganda and in the Philippines.

We are thankful that rev. Lipa Milton and rev Deus Byebiroha finally got their visa and could come to attend the synod. I feel privileged to visit Uganda twice, we prayed together, we shared dinner, we attended the synod, we participated in the African Region Conference discussing challenges and pitfalls in sharing the gospel with muslim neighbours. Thanks for the relationships, for the impression of the PCU and first of all of Gods work among you.

I like to mention two points in particular: I am impressed of your zeal for mission. The question how to be a light and a blessing for your environment which has to deal with poverty is high on the agenda of the church You combine evangelisation and mission in a wonderful way with helping people and telling them about Jesus' love. A second point is the way the youth is involved in many of the church and its mission work. I remember a congregation near Bundibugyo. Once a week young people went to the local hospital, not only to talk with the patients but also to clean the toilets. Our churches in the Netherlands can learn from you.

Rev Bernardino and Rev Gonzalez are the first delegates from the CRCP attending the synod. We are grateful that the Lord renewed the relationship between our churches and we became officially sisterchurches. We praise his holy name for his love, his goodness and his power.

It is good to recognize that the CRCP has been planted by brothers and sisters: we received you as a fruit of the mission work of others. That's a blessing. Nowadays, your church has a growing number of members, many church planting projects, I was impressed about the clear goals for 2025 and a lot of social and diaconal work.

Especially about the way you plant new churches we can exchange ideas and learn from one another.

Let us pray.

Heavenly Father we praise you. In Jesus you are the light of the world. And through your Holy Spirit you continue to give life, to keep your creation and to show your faithfulness. We adore you! Your majesty, your glory, your righteousness, your grace, your love everlasting. We glorify you for your plan of salvation

and for your promise that you will fulfil your work according to your plan. And that you want us to be part of it – Father you are amazing!

We thank you that you are the Lord of this whole world and that we can come before your throne without fear or hesitation. We thank you that you sent your church into this world and that we may hear this morning testimonies how your church is doing that to serve you, to honour you, to make your name known and your kingdom come.

Lord we are grateful for all the work that is done in this world and this moment we thank you especially for the PCU. Thank you that rev Lipa Milton and rev Deus Byebiroha finally got their visa and could attend this week here with us. We thank you for their presence and their testimony.

We thank you for the way this church is looking for opportunities in its environment to spread the gospel and to help the people also social and economically. We thank you that they can work in peace and that people are receptive for the message.

Lord we thank you also for the CRCP. We thank you that Rev Bernardino and Rev Gonzalez were able to be with us this week. You are gathering your church in the Philippines and we thank you for this church and all its activities. We thank you for the connection we have, for fellowship and exchange of ideas.

Heavenly Father, work in your kingdom is never without temptation, tribulation and difficulties. The church in Uganda, and also in some other African countries are facing a lot of problems – poverty, threat of war, tribal or ethnic conflicts. We like to mention the drought in Kenya and in some regions the increasing threat of the Islam.

And Lord, this list is still too short. Sometimes it is difficult not to lose the hope. How long Lord, have they to suffer, how long o Lord? Therefore we come to you:

Lord have mercy!

The church in the Philippines has also many problems to face. Social and political unrest and corruption. The gap between poor and rich people increases. Many people are attracted by the prosperity gospel, that gives false hope. There are many children living on the streets. There is a threat of terrorism and other disasters.

Problems seems sometimes to be so huge that we can ask only one thing: Lord have mercy.

So we pray for the mission work of the Dutch churches in our own country and abroad. In a very secular world they are facing also problems. lack of interest, laziness and increasing pressure of liberty in the society. Sometimes we are asking: Lord how long, are you hiding your face?

Therefore we ask: Lord have mercy.

We pray for the church in Uganda, we pray for the pastors, the women and child ministry and the youth. Keep them strong and faithful to you. Lord we pray that there may be peace in the region, there is a threat of ethnic conflict. Give wisdom also to political leaders and make them honest. Lord we know that you are the Lord of them all although many leaders reign if they are themselves most high.

Lord, let your light shine through them in their society.

We pray for the churches in the Philippines. We pray for faithfulness and courage. We pray that they may have good answers to the society around them, that they listen to people what happens, that they discover why this happens, enable them also to distinguish your will and to help people a step forward. Lord will you bless all their activities, the house of mercy, their ministries among prisoners and addicted people. Protect their missionaries and give wisdom and faith to its leaders.

Let your light shine through them in their society.

And not only there but all around the world. Let us keep our focus on Jesus. We can talk about many important topics but let us never forget the reason you built your church: to be a salt and a light in this world. To reflect Jesus for the glory of God and the coming of his kingdom.

In Jesus name we pray,  
Amen”

Rev. Jim Sawtelle krijgt nog kort het woord om zijn dank uit te spreken. “Hartelijk dank aan een ieder. Dank voor de gastvrijheid en alles wat is voorbereid. Ik zou een brief kunnen schrijven maar doe het liever ‘face to face”.

De preses, br. Bouma, dankt deputaten BBK. We hadden mooie bijeenkomsten waarin het bewijs werd geleverd dat contacten belangrijk zijn. Uit de grond van ons hart dank voor al het werk dat is gedaan in de

voorbereiding hiervan. De medewerkers van het bureau, Anja en Joke, worden speciaal bedankt en zij krijgen een klein presentje. Ook Lydia, de ondersteuner van de synode, wordt niet vergeten. Ten slotte wordt stil gestaan bij het afscheid van enkele deputaten. Ze worden hartelijk bedankt voor hun werk.

Het "synodekoor" brengt enkele liederen ten gehore, eindigend met "The Lord bless you and keep you" (J. Rutter).

Ook hen wordt hartelijk dank gebracht door de preses. "Wat heeft God een talenten gegeven".

De afsluiting gebeurt door br. Bouma.

We zijn aan het eind van de zogeheten buitenlandweek gekomen. We zijn samen opgetrokken in Amsterdam en in Kampen. We hebben elkaar mogen ontmoeten tijdens de synodevergaderingen. Er zijn mooie dingen gedeeld, maar ook zorgen. Deze gesprekken zullen zeker betrokken worden bij verdere discussies en besluitvorming op de synode.

Hij dankt de buitenlandse gasten voor hun aanwezigheid en vraagt hen bij thuiskomst onze groeten over te brengen. Laten we in alles ons oog gericht houden op Jezus Christus.

16 juni 2017

#### **Artikel 84**

*Behandeling brieven buitenlandse zusterkerken*

#### **Materiaal:**

1. brief van GS Ede 2014 aan de CanRC + 5 bijlagen (01-12-2014);
2. brief van GS Ede 2014 aan de FRCA + 5 bijlagen (01-12-2014);
3. brief van GS Ede 2014 aan de RCUS + 5 bijlagen (01-12-2014);
4. brief van de Synod Baldavis FRCA 2015 (01-07-2015);
5. brief van de Synod of the RCUS (04-10-2016);
6. brief van de Synod of the CanRC 2016 (18-10-2016).

#### **Besluit 1:**

met een beroep op de noodzaak tot zelfbeproeving in 1 Kor 11, gericht op het zich verbinden met broeders en zusters in Christus, een appel op de CanRC, FRCA en RCUS te doen om het inhoudelijke gesprek op synodaal niveau niet uit de weg te gaan en hen op te roepen om de banden met de GKv niet vroegtijdig te verbreken, maar om ons en elkaar te blijven dienen als kerken van Jezus Christus in deze wereld, juist als de inzichten verschillen.

#### **Gronden**

1. Het gesprek met de genoemde zusterkerken is nog niet afgerond, aangezien er niet is gereageerd op het schrijven van de GS Ede.
2. Zusterkerken staan elkaar zoveel mogelijk bij in de handhaving, verdediging en bevordering van de gereformeerde belijdenis naar de Schriften in leer, kerkregering, tucht en eredienst (regel 1 waartoe de GKv zich verplichten ten opzichte van zusterkerken).
3. Omdat de GKv willen blijven bij de belijdenis van Gods Woord is er geen reden om de zusterkerkrelatie te herzien.
4. Onderlinge steun van en aan onze zusterkerken is een roeping (1 Kor. 12 : 14-26).

#### **Besluit 2:**

uit te spreken dat ondanks de (voorgenomen) beperking van de zusterkerkrelaties door CanRC, FRCA en RCUS, wij geen aanleiding zien om van onze kant de relatie te herzien.

#### **Gronden:**

1. Wat betreft belijdenis, kerkregering, tucht en eredienst zijn daar geen redenen voor.
2. De beslissing van de zusterkerken hoeft ons niet te bewegen hetzelfde te doen.

#### **Besluit 3:**

de preses en assessor aan te wijzen om samen met deputaten betrekkingen buitenlandse kerken de brieven aan de CanRC, de FRCA en de RCUS te overhandigen ten einde een mondelinge toelichting mogelijk te maken.

Gronden:

1. Het sturen van een afgevaardigde namens de generale synode naast een afgevaardigde van BBK toont serieuze betrokkenheid en goede wil.
2. Een fysieke ontmoeting geeft meer mogelijkheden voor een goede wederzijdse communicatie.

Van deputaten BBK zijn aanwezig de brs. P.G. Bakker, ds. A.J. Balk, ds. L.W. de Graaff, J. de Jong, ds. M.H. Oosterhuis en ds. J. Plug.

Br. Bouma leidt de besprekingen, daar de preses, ds. Oosterhuis, bij de behandeling aanwezig is als deputaat BBK.

Br. Bakker (BBK) heeft weinig toe te voegen aan het voorstel van de synodecommissie. Daaruit blijkt duidelijk dat wij van onze kant de relatie niet willen verbreken. We hebben elkaar als kerken nodig. Br. Bouma meldt dat voor deze bespreking de betreffende buitenlandse kerken ook zijn uitgenodigd. Van deze uitnodiging is geen gebruik gemaakt.

In de bespreking wordt de vraag gesteld of nu toch niet het moment is gekomen om van onze kant ook de relatie te heroverwegen of misschien wel te beëindigen. Want wat blijft er over van een relatie na de uitspraken van de zusterkerken? Hoe zinvol is een voortgaand gesprek? Besluit 3 zou gebonden moeten worden aan een positieve reactie op de besluiten 1 en 2, alvorens het verdere gesprek aan te gaan. Anderen menen dat het gesprek nog niet is afgerond, ondanks de al langere tijd klinkende dreigende taal van de zusterkerken. Het verdriet daarover zou meer in de besluiten moeten doorklinken. Ds. Roth wijst daarop met het voorstel om in besluit 1 de noodzaak tot zelfbeproeving (1 Kor. 11) op te nemen en de banden niet vroegtijdig te verbreken, juist als de inzichten verschillen. Br. Van Winden merkt op dat we elkaar niet alleen nodig hebben, maar dat het ook een bijbelse roeping is om elkaar te steunen (1 Kor.12 : 14-26). Hij stelt voor om grond 4 van besluit 1 in die zin aan te passen. Beide voorstellen worden door de commissie overgenomen. Ds. Basoski (synodecommissie) vult verder aan dat er voor onze kerken geen reden is om de relatie te verbreken of te beperken. Als we dat wel doen spreken we uit dat we niet meer op hetzelfde fundament staan. Als anderen dat doen, dan is dat hun keus, een keus die wij niet willen maken. Om dat duidelijker te laten blijken wijzigt de commissie het besluit 2, dat oorspronkelijk luidde "de zusterkerkrelatie met de CanRC, FRCA en de RCUS niet te beperken of te schorsen". Hij is geen voorstander van het laten vervallen van besluit 3, zoals br. Van Winden suggereert. We moeten juist alles doen om in gesprek te blijven.

Hierop volgt de stemming.

Besluit 1 wordt met 1 stem tegen en 31 voor genomen.

Besluit 2 wordt genomen met 3 stemmen tegen en 29 stemmen voor.

Besluit 3 wordt genomen met 20 stemmen voor en 12 tegen.

1 juni 2017

## **Artikel 85**

*Benoeming deputaten betrekkingen buitenlandse kerken*

### **Besluit:**

op voordracht van het moderamen te benoemen als deputaten betrekkingen buitenlandse kerken:

*Sectie 3:*

P.G. Bakker	Boelenslaan	2023
L.W. de Graaff	Heerde	2020
R. Ijbema	Groningen	2026
mw. J.H. Knol	Wageningen	2026
H.H. van der Linden	Barneveld	2020
R.A. Schipper	Assen	2020

secundus: vacature

*Sectie 4:*

A.J. Grashuis	Delfgauw	2023
J.H. de Jong	Ede	2020
A.S. van der Lugt	Den Hoorn	2026
J. Plug	Kolham	2023
Joh. Veldhuizen	Roden	2023
H. Venema	Onnen	2026

secundus: vacature

*Sectie 5:*

Th.J. Havinga	Beilen	2023
A.J. Balk	Wageningen	2023
A. Pedro	Groningen	2023
M.A. Blok-Sytsma	Nijkerk	2020
J.J. Schreuder	Spakenburg	2020

secundus:

T. den Broeder-van Leeuwen                      Rijswijk

Als samenroeper wordt aangewezen: P.G. Bakker

De vacatures kunnen op een later stadium worden ingevuld en de dan voorgedragen kandidaat wordt beschouwd als door de synode benoemd.

9 maart 2017

**Artikel 86**

*Behandeling rapport deputaten zending, hulpverlening en training*

**Materiaal:**

- rapport deputaten zending, hulpverlening en training (d.d. 12-10-2016).

**Besluit 1:**

deputaten zending, hulpverlening en training (ZHT) decharge te verlenen.

**Besluit 2:**

geen nieuwe deputaten zending, hulpverlening en training te benoemen.

Gronden:

1. in samenwerking met de Zendende Instanties (Regionale SamenwerkingsVerbanden) is een Landelijk Samenwerkingsverband (LSV) ontstaan, dat werkt aan eenheid van opvatting en consistentie van beleid;
2. deputaten zending, hulpverlening en training vormden het bestuur van DVN. Nu DVN onder het LSV is gebracht komt daarmee een einde aan deze taak van ZHT.

De preses verwelkomt de brs. A. Veerman (vz) en W.J. Wezeman (secr.) van het bestuur ZHT/LSV. Ook zijn aanwezig van DVN br. K. Harink (directeur) en de zrs. D. de Jong, R. Hagg en H. Prins.

Omdat ds. M.H. Oosterhuis lid is van het LSV draagt hij de leiding over aan de assessor, br. H.H. Bouma, en neemt plaats bij de deputaten.

Br. Bouma geeft het woord aan de voorzitter van ZHT, br. A. Veerman. Deze toont eerst een filmpje over het werk dat door het deputaatschap/DVN wereldwijd wordt gedaan. Daarna merkt hij op dat het nu een bijzonder moment is. Tot op de dag van vandaag heeft zending op elke synode op het programma gestaan. Daar komt nu een eind aan. Niet dat daarmee een eind komt aan het werk, maar sinds de vorige synode is het anders georganiseerd. De plaatselijke kerken zijn nu primair verantwoordelijk voor het samen wereldwijd geloof delen. Ze werken samen in regionale samenwerkingsverbanden (RSV), die weer verenigd zijn in een landelijk samenwerkingsverband (LSV). Deze nieuwe vorm werkt inmiddels in 8 van de 10 RSV's naar tevredenheid. 95% van de kerken is aangesloten bij een RSV. Gezamenlijk gaat hier voor

€ 6 miljoen in om. In de samenwerking met CGK/NGK blijkt dat vooral vanuit de GKv veel aandacht is voor missionaire activiteit in het buitenland.

Het behouden van de betrokkenheid van de plaatselijke kerken is een aandachtspunt. Ouderen zijn daarbij gemakkelijker te betrekken dan jongeren, die minder institutionele binding met de kerk hebben. Kerken willen graag aansprekende projecten. Met een beperkt budget worden daarom ook plaatselijke projecten, die gericht zijn op het buitenland, ondersteund. De partners in het buitenland (70 partners in 30 landen) zijn over het algemeen tevreden over de bijstand uit Nederland. ZHT ervaart dat deze contacten ons een spiegel voorhouden, waardoor het geloof versterkt wordt. De missie is onveranderd "Geloof delen wereldwijd". Nu de relatie met de generale synode wordt beëindigd, gaat er ook wat verloren. Er zal geen geluid meer vanuit ZHT zijn op de synode en de synode krijgt dan ook geen beeld meer van wat er allemaal gebeurt.

De preses geeft het onderwerp in bespreking. De opmerkingen worden door br. Veerman beantwoord. Hij vindt het een mooie gedachte om mission via deputaten BBK op de synodeagenda te houden. Ook via DVN is er wel contact naar de kerken.

Hij bevestigt dat de beoogde organisatorische opzet zijn vruchten afwerpt en door 80% wordt onderschreven. Het feit dat twee RSV's nog hun bedenkingen hebben is niet erg. Daarvan wordt ook weer geleerd. En dat 5% van de kerken nog niet is aangesloten bij een RSV hoeft ook niet negatief te zijn. Soms hebben die kerken hun eigen project en werkgebied. Nadrukkelijk zullen de jongeren als speerpunt worden benaderd. Dat kan een andere organisatie en andere werkvormen betekenen maar van buitenlandse kerken is geleerd dat je niet krampachtig met veranderingen moet omgaan. Verder maakt hij opmerkingen over de "ecologische voetafdruk" van de werkzaamheden (met name de vlieguren) en over de noodzaak om kritisch te blijven op de kwaliteit van particuliere projecten. Als er aarzeling is over de absolute claim van het christendom bij hulpverleningsprojecten dan is er maar een antwoord: "Jezus is echt de enige weg".

De preses constateert dat er geen amendementen en tegenvoorstellen zijn. Ook is er geen behoefte aan stemming, zodat de besluiten met algemene stemmen zijn genomen.

Het deputaatschap wordt hartelijk bedankt voor het verrichte werk. De landelijke uitvoeringsorganisatie (LSV/DVN) wordt Gods onmisbare zegen toegewenst.



## HOOFDSTUK 6, RELATIE MET OVERHEID EN SAMENLEVING

19 mei 2017

### Artikel 87

*Rapport deputaten relatie kerk en overheid*

#### Materiaal:

- rapport deputaten relatie kerk en overheid (10-10-2016).

#### Besluit 1:

deputaten relatie kerk en overheid decharge te verlenen.

#### Besluit 2:

de preses van de generale synode te benoemen tot titulair voorzitter van het deputaatschap voor de relatie kerk en overheid, en hem de bevoegdheid te geven, in overleg met de andere deputaten, deel te nemen aan het publieke debat zoals dat het Interkerkelijk Contact in Overheidszaken (CIO) voor ogen staat en eventueel ook tot publieke standpuntbepaling namens onze kerken te komen.

Daarnaast behoort tot zijn taak:

- a. op uitnodiging van de overheid de kerken te vertegenwoordigen bij officiële plechtigheden en in bijzondere gevallen, ook zonder uitdrukkelijke uitnodiging van de overheid, de kerken te vertegenwoordigen in samenkomsten met een nationaal karakter, voor zover de aanwezigheid bij deze gelegenheden verenigbaar is met de kerkelijke verantwoordelijkheid en de christelijke levensstijl en schriftelijk te verantwoorden aan de uitnodigende instantie waarom in voorkomend geval niet op een uitnodiging kan worden ingegaan;
- b. namens de kerken gelukwensen of betuigingen van deelneming bij vreugde of rouw het Koninklijk Huis betreffende over te brengen en de vertegenwoordiging van de kerken op Koninklijke recepties voor te bereiden en uit te voeren, behalve wanneer de generale synode bijeen is.

#### Besluit 3:

deputaten op te dragen:

- a. hetzij op verzoek van de overheid, hetzij op verzoek vanuit de kerken, hetzij op eigen initiatief, zich tot de overheid te richten over publieke zaken die overal in ons land de dienst van de kerk (art. A5 kerk en overheid KO 2012), of het leven als christen raken, onder meer bij ernstige openbare aantasting van Gods naam, bij ernstig onrecht en bij bedreiging van de vrijheid van godsdienst. Indien de generale synode bijeen is, doet de synode dit zelf. Deputaten dienen de kerken van hun reacties in kennis te stellen;
- b. de kerken te informeren over stukken die van de overheid bij hen inkomen en bestemd zijn voor de kerken of anderszins van belang zijn voor de kerken en over maatregelen of voornemens van de overheid en uitspraken van de rechterlijke macht die de dienst van de kerk en/ of het leven als christen raken;
- c. de Gereformeerde kerken in Nederland te vertegenwoordigen in het CIO alsmede in de commissies CIO-K (kerkelijke gebouwen), CIO-J (justitie), CIO-O (onderwijs) en CIO-G (gezondheid);
- d. het nodige te doen om de betrokkenheid van kerken bij het justitiepastoraat te vergroten;
- e. met de justitiepredikant contact onderhouden op de manier zoals door deputaten relatie kerk en overheid is vastgelegd;
- f. de kerken en kerkleden desgevraagd bij te staan in het op christelijke wijze betrokken zijn in de maatschappij en in het contact met plaatselijke en regionale overheden;
- g. deel te nemen in de stichting voor protestants godsdienstonderwijs op openbare basisscholen en te bevorderen dat bevoegde leden uit onze kerken zich voor dit werk beschikbaar stellen;
- h. deputaten opdracht te geven te participeren in het interkerkelijk overleg ter ondersteuning van asielzoekers in hun processen bij de overheid.

#### Besluit 4:

deputaten een budget toe te kennen voor 2018 van € 12.358, voor 2019 van € 12.598 en voor 2020 van € 12.838 (totaal € 37.794).

Aanwezig zijn van deputaten relatie kerk en overheid (RKO de brs. prof. A.L. Th. De Bruijne en E. van Middelkoop.

Gevraagd wordt of in plaats van het aanwijzen van de preses van de synode als “gezicht van de kerken” het aanwijzen van het hele moderamen als instantie die de kerken tussen de synodes vertegenwoordigt niet zou kunnen. De preses als “gezicht van de kerken” is een bestaande gedragslijn, die wat de deputaten betreft niet hoeft te veranderen. De vorige synodepreses, ds. P.L. Voorberg, heeft die taak royaal ingevuld en waar nodig het deputaatschap gebruikt als klankbord.

De besluiten worden met algemene stemmen genomen.

19 mei 2017

**Artikel 88** (zie ook artikel 21)

*Studierapport Raad van Advies huwelijk en echtscheiding en deputaten relatie kerk en overheid*

**Materiaal:**

1. studierapport “Huwelijk en Samenlevingsvormen”, bijlage bij de rapporten van de Raad van Advies inzake Huwelijk en Echtscheiding en deputaten relatie kerk en overheid (GS Ede 2014);
2. aanvullend rapport van deputaten RKO en H&E (18-04-2017).

**Besluit:**

- a. uit te spreken dat de kerken in de huidige maatschappij blijven kiezen voor het wettelijke instituut van het burgerlijk huwelijk wanneer een man en een vrouw een rechtsgeldige verbintenis voor het leven willen aangaan;
- b. uit te spreken dat de kerkenraden in hun beleid bij andere samenlevingsvormen moeten blijven inzetten op het burgerlijk huwelijk, maar daarbij wel dienen te rekenen met het vervagen van de grenzen tussen burgerlijk huwelijk en andere wettelijke samenlevingsvormen én met de specifieke motivatie en situatie van de betrokkenen;
- c. de kerkenraden aan te bevelen het deputatenrapport-onderdeel over de ‘bijbelse uitgangspunten’ te verwerken in hun onderwijs en toerusting van gemeenteleden en daarbij vanwege de vergaande secularisatie van het burgerlijk huwelijk te benadrukken dat een huwelijk volgens de bijbel ‘de totale levensgemeenschap is tussen één man en één vrouw en bedoeld voor het leven’ en dat seksuele eenwording alleen binnen deze levensgemeenschap een plaats mag hebben;
- d. de kerkenraden aan te bevelen het rapport (met name de onderdelen over “Achtergronden van het moderne samenwonen” en “Christelijke evaluatie van de bestaande instituties voor een partnerrelatie”) te gebruiken bij hun pastoraat aan gemeenteleden die samenwonen.

**Gronden:**

1. Zowel binnen de kerken als tussen verwante Gereformeerde kerken bestaat onvoldoende tot geen draagvlak voor een omvattende visieverandering met betrekking tot het aangaan van een christelijk huwelijk in de volgende in het deputatenrapport GS Ede 2014 beoogde zin:
  - a. de inzet bij een ‘huwelijk in bijbelse zin’ in onderscheid van het in de wet vastgelegde burgerlijk huwelijk, en de daaraan verbonden nadruk op de kerk als eerste context voor christelijke huwelijkssluitingen;
  - b. de conclusie dat de bestaande exclusieve keus voor het burgerlijk huwelijk kan vervallen in het licht van de secularisatie van het burgerlijk huwelijk en het vervagen van de grenzen naar andere wettelijke samenlevingsvormen.
2. Het studierapport biedt een verantwoorde omschrijving van het spreken van de bijbel over het huwelijk, en een in grote lijnen overtuigende analyse van de realiteit van het samenwonen en van de verschillende wettelijke vormen. Daaruit wordt duidelijk dat achtergronden en betekenis van het samenwonen per geval kunnen verschillen en dus verschillend gewogen moeten worden en dat niet alleen de alternatieve wettelijke samenlevingsvormen maar ook het burgerlijk huwelijk de sporen van de secularisatie dragen en zich hebben verwijderd van belangrijke bijbelse normen voor het huwelijk.
3. De al gegroeide verschillen op dit punt binnen de kerken en het uiteenlopende plaatselijke beleid maken het nodig enerzijds gezamenlijk vast te houden aan de keuze voor het burgerlijk huwelijk maar anderzijds voldoende bewegingsruimte te laten aan plaatselijke kerkenraden.
4. Het studierapport bevat waardevolle inzichten en richtlijnen voor de pastorale en kerkrechtelijke praktijk.

Aanwezig zijn van deputaten RKO de brs. prof. A.L. Th. De Bruijne en E van Middelkoop.  
Bespreking vindt plaats zonder aanwezigheid van leden van de Raad van Advies huwelijk en echtscheiding.

In dit onderwerp is veel energie gestoken. Met als resultaat een inhoudelijk waardevol rapport. Toch zijn de beide deputaatschappen ook nu niet gekomen tot een gezamenlijke conclusie. Ze willen daarom dit dossier sluiten.

Deputaat De Bruijne vult aan dat de oorspronkelijke vraag de relatie tussen het huwelijk en de door de overheid geboden niet-huwelijkse vormen betrof, en hoe de kerken hiermee om kunnen gaan. Tijdens de GS Ede is geopperd om bij de huwelijksluiting de kerken een nadrukkelijker rol te geven. Daarover was verschil van mening tussen RKO en H&E. Regel blijft nu dat christenen een burgerlijk huwelijk sluiten. Om hier samen met andere kerken verder naar te kijken bleek niet zinvol, daar het elders niet als vraag op de agenda staat.

Dat laatste wordt in de bespreking betreurd. Want hoe gaan die andere kerken dan om met samenwonen en andere vormen voor een relatie? Nu wordt ingezet op het burgerlijk huwelijk, terwijl eerder ook gedacht werd om ruimte te bieden aan een geregistreerd partnerschap. Als in het besluit gesproken wordt over de afwijzing van seks voor het huwelijk, steken we dan de kop niet in het zand? En wat is nu de waarde van de kerkelijke bevestiging van het huwelijk als daarbij de gemeente niet of nauwelijks aanwezig is?

Deputaten handhaven hun standpunt dat alleen het burgerlijk huwelijk de aangewezen weg is. Vormen waarbij de kerk zelf de relatie invult hebben geen rechtsgeldigheid. Er is zelfs een strafbepaling in de wet op dit soort oplossingen. De kerkelijke huwelijksbevestiging moet volgen op de huwelijksluiting voor de overheid. Het is jammer dat deputaten RKO en RvA H&E hierin niet tot een eensluidend oordeel kwamen. De Raad van Advies H&E komt echter niet met een alternatief voorstel.

Enkele redactionele opmerkingen worden door deputaten overgenomen, waarop de besluiten unaniem worden genomen.

1 juni 2017

**Artikel 89***Benoeming deputaten relatie kerk en overheid***Besluit:**

Op voordracht van het moderamen te benoemen als deputaten relatie kerk en overheid:

Z.J.C. van Harten,	Bunschoten-Spakenburg	2026
A.M. van Houdt-Agema,	Urk (secretaris)	2026
A.E.H. van der Kolk,	Harderwijk	2023
E. van Middelkoop,	Berkel en Rodenrijs	2020
Z.B. Nitrauw,	Nijkerk	2026
J.B. de Rijke,	Krimpen aan den IJssel	2020

secundus:

H. Offereins, Steenwijk

titulair voorzitter:

primus:

M.H. Oosterhuis, Wezep

secundus:

H.H. Bouma, 's-Heer Arendskerke

Als samenroeper wordt aangewezen: E. van Middelkoop.

16 juni 2017

**Artikel 90***Behandeling Mediazaken***Materiaal:**

1. rapport van deputaten mediazaken (16-11-2016);
2. rapport van deputaten administratieve ondersteuning (25-10-2016);
3. rapport van de commissie DKL/MZ/DAO.

**Besluit 1:**

deputaten mediazaken decharge te verlenen.

**Besluit 2:**

geen deputaten mediazaken meer te benoemen.

Gronden:

1. Het uitzenden van kerkdiensten op radio en televisie is niet meer aan de orde.
2. De communicatie vanuit het landelijk kerkverband is een taak van deputaten administratieve ondersteuning (DAO).
3. Het ondersteunen van plaatselijke gemeenten in het gebruiken van nieuwe media is geen primaire taak van het landelijk kerkverband.

**Besluit 3:**

de relatie met deputaten Media van de Christelijke Gereformeerde Kerken te beleggen bij deputaten administratieve ondersteuning.

Grond:

Het is belangrijk dat de samenwerking met de deputaten Media van de CGK, zoals die door deputaten mediazaken is ingezet, een goed vervolg krijgt.

Van deputaten mediazaken zijn aanwezig de brs. W.J.A. Driessens en D. Scheepstra. Ook zijn aanwezig br. B. Jonker (directeur LPB) en zr. M. Oosten (communicatieadviseur).

Br. Scheepstra spreekt zijn waardering uit voor het overleg met de commissie. Wel is hij verbaasd dat eerdere voorstellen nu zo ingrijpend gewijzigd zijn dat voorgesteld wordt om het deputaatschap op te heffen. Kennelijk zijn achter de schermen beslissingen genomen waarin deputaten niet zijn gekend. De vorige synode is niet duidelijk geweest over het onderwerp communicatie. Communicatie is een belangrijke zaak, waarover zijns inziens binnen DAO niet wordt gesproken. De communicatieadviseur heeft behoefte aan een klankbord, maar ze heeft nu een eenzame functie. Mediazaken kan hier een blijvende rol spelen. Ook deelt hij niet de conclusie dat het op goede wijze inspelen op het gebruik van nieuwe media geen taak van het kerkverband zou zijn. Plaatselijk kerken hebben ondersteuning nodig om hierin goed te kunnen functioneren. Dit kunnen we niet zomaar overlaten aan de kerken. Nieuwe media vormen een specialisme, met gevaarlijke kanten.

Samenwerken met andere kerken is van essentieel belang. DAO kan zijns inziens daarbij geen gelijkwaardige partner zijn.

Hij pleit ervoor om het deputaatschap nog één periode te laten bestaan om deze zaken vorm te geven. Namens de commissie spreekt ds. Balk. Er is waardering voor het werk van deputaten. Ze hebben nieuwe taken opgepakt. De samenwerking met de CGK in het project "kerk zijn online" moet worden voortgezet. Dat kan heel goed een taak van DAO zijn, dat ook de communicatie in zijn takenpakket heeft. Wel moet er binnen DAO aandacht zijn voor het opzetten van een klankbord rond de communicatieadviseur die bij DAO in dienst is. Hij ziet niet in dat de ondersteuning van de plaatselijke kerken een landelijke taak is. Daarom adviseert de commissie om het deputaatschap op te heffen.

In de bespreking gaat het voornamelijk over de door deputaten voorgestelde ontwikkeling van een GKv-app. De commissie heeft dit onderdeel gehandhaafd in haar eigen voorstellen (als besluit 3b). Wie heeft hierom gevraagd? En wat is de doelgroep? Veel kerken hebben zelf al iets ontwikkeld wat past bij hun eigen situatie. We moeten niet denken dat de kerken gaan werken met een landelijke standaard. En als er vraag is zijn er wel commerciële aanbieders die zoiets in de markt kunnen zetten. Br. Van Winden stelt voor om dit onderdeel uit de besluittekst te schrappen.

Sommigen willen het deputaatschap wel laten bestaan en daar dan communicatie volledig bij onderbrengen. Want via goede media-aandacht kun je veel goed werk verrichten en ook aansluiting krijgen bij de belevingswereld van jongeren.

Deputaat Scheepstra erkent dat er al veel binnen de kerken is ontwikkeld. Er zijn meerdere aanbieders, maar er gebeurt ook veel dat niet helemaal legaal is. Hij zou hier graag inventariseren en een landelijke aanjaagfunctie hebben. Daarbij kan LPB, dat oorspronkelijk voortgekomen is uit een diaconaal project maar zich nu heeft ontwikkeld tot een speler op het gebied van nieuwe media, een belangrijke rol spelen. Ook bij de ontwikkeling van beamerpakketten voor de liturgie binnen de GKv is LPB actief. De

ondersteuning van de communicatieadviseur en het overleg met andere kerken verdient blijvende aandacht.

Commissielid ds. Balk reageert dat de commissie een oordeel over het al of niet ontwikkelen van een GKv-app overlaat aan de vergadering. Verder is hij van mening dat het niet nodig is om als landelijk kerkverband media-expertise te ontwikkelen.

Br. Heij stelt voor om het deputaatschap niet op te heffen en dit een taak te geven zoals voorgesteld door deputaten in hun rapport.

Daar er geen behoefte is aan verdere bespreking wordt overgegaan tot stemming.

Het voorstel om besluit 3b (over de GKv-app) te laten vervallen wordt aanvaard (27 voor, 1 onthouding, 4 tegen).

De overige delen van het commissievoorstel worden vervolgens aangenomen (22 voor, 2 onthoudingen, 8 tegen), waarmee het tegenvoorstel van br. Heij niet meer in stemming komt.

De preses dankt deputaten voor hun werk. Het afscheid zal wellicht met gemengde gevoelens zijn. Het werk gaat door, zij het in andere banen. Hij bedankt met name br. Driessens, die gedurende 40 jaar betrokken is geweest bij de uitzending van kerkdiensten.

24 maart 2017

## **Artikel 91**

*Behandeling rapport deputaten geestelijke verzorging militairen (GVM)*

### **Materiaal:**

1. rapport deputaten geestelijke verzorging militairen (23-11-2016)
2. aanvullend rapport deputaten geestelijke verzorging militairen (08-03-2017)

### **Besluit 1:**

deputaten geestelijke verzorging militairen decharge te verlenen.

### **Besluit 2:**

opnieuw deputaten geestelijke verzorging militairen te benoemen met de volgende opdracht:

- a. als instantie te fungeren waaraan de overheid (c.q. de hoofdkrijgsmachtpredikant) mededeling kan doen, indien zij een of meer krijgsmachtpredikanten uit de gereformeerde kerken wenst;
- b. de ontwikkeling in de geestelijke verzorging binnen de krijgsmacht nauwkeurig te volgen, te toetsen en zo nodig daarop in te spelen;
- c. contact met de hoofdkrijgsmachtpredikant te onderhouden met het oog op een verantwoord functioneren van door onze kerken uitgezonden krijgsmachtpredikanten;
- d. het lidmaatschap van de CIO-M te continueren en daarin naar vermogen een constructieve bijdrage te leveren;
- e. alert te blijven op het zoeken naar predikanten die bereid en geschikt zijn de functie van krijgsmachtpredikant te vervullen en zo te komen tot een bezetting van de plaatsen die voor gereformeerde predikanten beschikbaar zijn. Daarbij dient gehandeld te worden conform de onder besluit 3 genoemde regelingen;
- f. ten aanzien van hun arbeid zo nodig met voorstellen te komen in overleg met deputaten relatie kerk en overheid;
- g. geregeld contact te onderhouden met de krijgsmachtpredikanten om van hen rapport te ontvangen van hun werkzaamheden, hen bij te staan in de uitoefening van hun functie en van hen informatie te ontvangen over de stand van zaken;
- h. blijvend aandacht te geven aan ondersteuning van gereformeerde militairen bij plaatsing in of uitzending naar het buitenland;
- i. het onderhouden van een netwerk van gereformeerde militairen in binnen- en buitenland;
- j. voortzetten en intensiveren van het overleg met deputaten GV van de Christelijke Gereformeerde kerken en de Nederlands Gereformeerde kerken;
- k. contact te onderhouden met geestelijk verzorgers bij justitie en in de gezondheidszorg om, indien nodig of gewenst, onderlinge steun te organiseren.

**Besluit 3:**

de volgende regelingen vast te stellen:

- a. regeling van de taken en bevoegdheden van de deputaten voor de geestelijke verzorging van militairen bij de aanstelling en begeleiding van een krijgsmachtpredikant in 'kort of lang verband' (bijlage 6-1);
- b. regeling naar artikel B15.4 KO voor de positie en het functioneren van de krijgsmachtpredikant in kort verband (bijlage 6-2);
- c. regeling naar artikel B15.4 KO voor de positie en het functioneren van de krijgsmachtpredikant in lang verband (bijlage 6-3).

**Besluit 4:**

deputaten geestelijke verzorging militairen voor de periode 2018-2020 een budget toe te kennen van € 4.510.

Van de deputaten zijn aanwezig de brs. H.P. Heidema, B.H. Hop en ds. W.M. van Wijk. Daarnaast de hoofdkrijgsmachtpredikant, ds. K.H. Ubels.

Ze worden van harte welkom geheten. De deputaten krijgen de gelegenheid voor een inleidend woord.

Deputaat Hop refereert aan het beleidsrapport, waarin staat dat deputaten voornamelijk bezig zijn geweest met het begeleiden van de krijgsmachtpredikanten. Er zijn momenteel vier predikanten in dienst en dat is een redelijk groot aantal voor een kleine kerkgemeenschap. Het begeleiden van militairen door de deputaten staat op een heel laag pitje, omdat de militair als regel een vaste baan heeft en 's avonds thuis is. Er zijn nieuwe regelingen gemaakt en aanvullingen gedaan, in lijn met de nieuwe KO. Daarbij is hulp ontvangen van ds. Harmannij.

Hierna krijgt ds. Ubels het woord.

Hij vindt het fantastisch om hier weer te mogen staan. In zijn verhaal is "verbondenheid" een rode draad. Verbondenheid tussen collega's onderling, met militairen en met kerken. Het is opvallend dat met de verkiezingen in het vooruitzicht partijen, met name christelijke partijen, pleiten voor meer geld voor defensie.

Het deputatenrapport geeft een goed beeld van wat er gaande is. Bij defensie is behoorlijk gereorganiseerd en het aantal geestelijk verzorgers is teruggebracht van 150 naar 135, een vermindering met 10% terwijl bij defensie in het algemeen de vermindering 15% is. De levensbeschouwelijke kaart verkleurt. De Dienst Protestantse Geestelijke Verzorging (PGV) heeft 45 GV'ers. Verder zijn er 43 aalmoezeniers (RK) en 38 humanisten, naast enkele Joodse en hindoeïstische GV'ers. Binnen de PGV zijn nu vier vacatures.

De missie van PGV luidt: De PGV laat zich leiden door het verhaal van Jezus Christus. Kernwaarden zijn:

- de overtuiging dat mensen kostbaar en kwetsbaar zijn,
- de hoop op duurzame vrede en recht en
- het vertrouwen dat de kracht van liefde sterker is dan die van wapens'.

Het logo is een duif en daarbij de woorden uit Zacharia 4:6. 'Niet door kracht of geweld maar door mijn Geest'.

De PGV helpt militairen, burgermedewerkers, veteranen en hun relaties om te gaan met vragen die worden opgeroepen in en door het werken bij de krijgsmacht. Krijgsmachtpredikanten maken deel uit van het militaire leven in kazernes en te velde tijdens vaarperiodes, oefeningen en uitzendingen. De bijbel is beschikbaar in een formaat dat past in de linker bovenzak en in drie vertalingen: de HSV, de NBV en de BIGT.

Het werk stoelt op de morele verantwoordelijkheid van de overheid voor haar personeel, waarbij de overheid over zingevingsvragen neutraal is. Dat besteedt ze dus uit aan de kerken en andere levensbeschouwelijke instanties. De overheid heeft het geweldsmonopolie. De impact hiervan kan voor de militair groot zijn: schuld, schaamte, angst, zinloosheid, maar ook trots, kameraadschap. De wereldwijde inzet gaat onder het motto "Beschermen wat dierbaar is". Dagelijks zijn 1000 militairen op missie. Bij een aantal van 80 militairen of meer gaat een geestelijk verzorger mee. Kerkdiensten kennen een hoge deelname, juist in missiegebieden.

De PGV is namens de kerken aanwezig in een volstrekt gesecculariseerde wereld. Het is goed om als kerk daarin het evangelie, Gods omzien naar mensen, te mogen representeren. Zijn verbondenheid met ons. In de thuiskerk is het belangrijk om aandacht te geven aan uitgezonden militairen, maar ook aan het thuisfront, dat zich vaak niet gehoord voelt. Men is dankbaar voor voorbede.

Hij overhandigt een boek van ds. Wilco Veltkamp, met als titel 'Het woord onder de wapenen', een eerste verkenning van de geschiedenis van de krijgsmachtspredikanten.

Verder weet hij te melden dat hij in juni naar Mali zal gaan, samen met onze assessor br. H.H. Bouma.

De toespraak van ds. Ubels wordt beantwoord met een hartelijk applaus. De preses benadrukt het woord verbondenheid.

Hierna wordt het beleidsrapport in bespreking gegeven.

In reactie op vragen van afgevaardigden zegt ds. Van Wijk dat een kort dienstverband tegenwoordig niet meer zoals vroeger voor één jaar is, maar geldt voor 5 jaar. Wat daarvan de gevolgen zijn, zal blijken als ds. Th. Oosterhuis volgend jaar afzwaait. Na vijf jaar kun je terug naar de kerken, maar zul je dan nog een plaats kunnen vinden?

In het oorspronkelijke voorstel voor een nieuwe opdracht stond onder j. "onderzoek te doen naar de wenselijkheid en noodzaak het systeem van plaatselijke contactpersonen voor militairen in stand te houden". Dat hebben deputaten laten vervallen, omdat het stelsel van contactpersonen in de praktijk niet meer functioneert. In het verleden werd dit systeem wel ontzettend gewaardeerd, maar het sluit niet aan op het beroepsleger van nu.

Op de vraag of er ook actief geworven wordt voor legerpredikant antwoorden deputaten dat bij nieuwe mogelijkheden alle predikanten hierover benaderd worden.

Na deze korte bespreking wordt het voorstel met algemene stemmen aanvaard.

Voor de deputaten Bijlenga, Van Hoek en Van Wijk komt een einde aan het werk als deputaat. De preses zegt hen dank en spreekt de hoop uit op een voorspoedige vervulling van de vacatures.

1 juni 2017

## **Artikel 92**

*Benoeming deputaten geestelijke verzorging militairen*

### **Besluit:**

op voordracht van het moderamen te benoemen als deputaten geestelijke verzorging militairen:

A. Boersma,	Harderwijk	2026
E.R de Braak,	Kampen	2026
P. Groen,	Nieuweschoot	2026
H.P. Heidema,	Ermelo	2020
B.H. Hop,	Bunschoten-Spakenburg	2020

B.H. Hop wordt aangewezen als samenroeper.

## HOOFDSTUK 7, BESTUUR

24 november 2017

### Artikel 93

*Deputaten administratieve ondersteuning*

#### Materiaal:

- rapport deputaten administratieve ondersteuning (25-10-2016).

#### Besluit 1:

deputaten administratieve ondersteuning decharge te verlenen.

#### Besluit 2:

opnieuw deputaten administratieve ondersteuning te benoemen en hun op te dragen hun werkzaamheden te verrichten overeenkomstig de "Huishoudelijke regeling voor de generale synode", bijlage 1 "Instructie deputaten administratieve ondersteuning".

#### Besluit 3:

de gewijzigde "Huishoudelijke regeling voor de generale synode" met bijlagen vast te stellen (bijlage 7-1).

#### Besluit 4:

deputaten administratieve ondersteuning gedurende de periode 2018-2020 een budget toe te kennen van in totaal € 215.632 voor het eigen werk en € 200.800 voor de synode.

Van deputaten administratieve ondersteuning (DAO) zijn aanwezig de brs. P. Jonkman en A.H. Stoit en zr. L. Postma-Douma (ambtelijk secretaris).

De voorzitter van het deputaatschap, br. P. Jonkman, merkt op dat het voorstel kort lijkt. De opdracht voor DAO is opgenomen als bijlage 1 van de Huishoudelijke regeling (HR).

Het is de laatste keer dat hij hier als voorzitter van DAO staat. Sedert 2008 heeft hij het werk mogen doen, samen met zijn mededeputaten en tijdens de duur van de synode ook samen met goede moderamenleden. En natuurlijk met Lydia.

In de afgelopen periode is deputaat H. Gort overleden. We zijn dankbaar voor de manier waarop hij zaken rond publicaties en auteursrechten heeft behandeld.

Br. Jonkman herinnert eraan dat tijdens deze synode in een eerder stadium al zaken aan de orde zijn geweest waarbij DAO een rol speelt. Daarbij noemt hij met name de discussie over de kerkelijke organisatie (DKL, artikel 98, 99) en de opheffing van het deputaatschap mediazaken (MZ, artikel 90). Consequenties van de besluitvorming in dezen zijn terug te vinden in de opdracht voor DAO en in de HR voor de synode. De HR is wel toe aan een grondige herziening, maar hij adviseert daar nu niet te veel tijd in te steken. Met de komende eenheid met de NGK zal het opnieuw bouwen van een kerkelijke organisatie op de agenda komen. De ingestelde regiegroep zal daarbij de ervaring van DAO goed kunnen gebruiken. Met de herziene begroting is F&B akkoord.

In antwoord op gemaakte opmerkingen handhaaft hij het voorstel om in artikel 9, lid 10 van de HR de zin "Hij kan verzoeken hierbij de aard van zijn bezwaren te vermelden" te laten vervallen. Het vragen om aantekening van tegenstem is voldoende, daar uit de verslaglegging ongetwijfeld de aard van de tegenstem zal blijken. Hij ontraadt daarmee het amendement van br. Van der Tol, die deze zinsnede wil handhaven.

Een afgevaardigde komt met het idee om standaard in de orde van besluitvorming een heroverweging van het besluit op te nemen. Br. Jonkman raadt dit af. In incidentele gevallen is de synode echt wel in staat om hiertoe te besluiten. Daarvoor is geen algemene regel nodig. Naar zijn mening wordt in de HR al te vaak als gevolg van incidenten een algemene regeling geformuleerd.

De suggestie om het contact met deputaten Media van de CGK uit te breiden met een vergelijkbare instantie binnen de NGK neemt hij over.

Bij de stemming wordt het amendement van br. Van der Tol verworpen met 9 stemmen voor, 20 stemmen tegen bij 2 onthoudingen.

De besluiten 1, 2 en 4 worden met algemene stemmen genomen. Besluit 3 met 1 stem tegen.



De preses zegt dat we ons gelukkig mogen prijzen met dit deputaatschap. Br. P. Jonkman treedt af als deputaat DAO en zal ook niet meer als griffier fungeren. Ook br. A.H. Stoit stopt hierna als notulist. De vergadering en de kerken zijn hun veel dank verschuldigd. Hun wordt toegezongen Ps. 134 vers 3 "Uit Sion dale op u neer de zegen van uw God, de HEER."

29 juni 2017

**Artikel 94***Benoeming deputaten administratieve ondersteuning***Besluit:**

op voordracht van het moderamen te benoemen als deputaten administratieve ondersteuning:

J. W. Boerma	Rotterdam	2023
J. Halma	Drachten	2026
J.A. Knepper	Bunschoten	2020
J.B. de Rijke	Krimpen a/d IJssel	2023
S. Stelpstra	Brucht	2026
A.H. Stoit	Tolbert	2020

L. Postma-Douma Amersfoort (ambtelijk secretaris)

J.A. Knepper is aangewezen als samenroeper.

**communicatieadviseur**

M. Oosten-de Jong Rheden

3 februari 2017

**Artikel 95***Financieel kader*

Van deputaten financiën en beheer (F&B) zijn aanwezig de brs. R. de Graaf, J.G. de Kimpe, J. van Eijdsen, J. van Leeuwen en J. Cordia.

Namens F&B schetst br. R. de Graaf het financiële kader waarbinnen de afgevaardigden hun besluiten kunnen nemen.

De bijdrage per kerklid is in tien jaar tijd met ca. € 11 verlaagd, wat overeenkomt met de bijdrage die de TU krijgt van de overheid. Daling van het aantal kerkleden is in drie jaar tijd 4.500.

Het quotum per kerklid komt op € 25,40 (TU/Stufi € 15,90, € 9,50 overige deputaatschappen). Het is de bedoeling dit niet te laten stijgen, de ruimte voor nieuw beleid is derhalve beperkt.

In de bespreking komen personeelskosten, personeelsbeleid, structurele en incidentele kosten aan de orde. Het valt op dat gevraagde budgetten lang niet altijd worden uitgegeven.

Voor het personeelsbeleid wordt de actuele wetgeving gevolgd. De overgang van taken van het deputaatschap OOG/ASE naar het Praktijkcentrum heeft afvloeiingsgeld gekost. Uitgaven van deputaatschappen zijn vaak structureel. Overwogen zou kunnen worden of niet meer projectmatig gewerkt zou kunnen worden. En steeds zou de synode zich moeten afvragen of een bepaalde activiteit nodig is of anders kan worden georganiseerd. Bij ieder deputaatschap moet de financiële paragraaf goede aandacht krijgen.

30 juni 2017

**Artikel 96***Behandeling rapport deputaten financiën en beheer***Materiaal:**

1. rapport van deputaten financiën en beheer (18-11-2016);

2. brief deputaten financiën en beheer waarin zij advies geven over de budgetten van deputaatschappen (08-02-2017);
3. brief van de GK Noordbergum (05-10-2016) waarin zij een uitspraak vraagt over het heffen van quota voor leden die wonen in een AZC.

**Besluit 1:**

deputaten financiën en beheer en de quaestor decharge te verlenen en het door hen gevoerde beleid goed te keuren.

**Besluit 2:**

opnieuw deputaten financiën en beheer (F&B) te benoemen en hun op te dragen hun werkzaamheden te verrichten overeenkomstig de Huishoudelijke regeling voor de generale synode, bijlage 4, "Instructie deputaten financiën en beheer".

**Besluit 3:**

de berekening van het landelijk quotum met ingang van 2018 te baseren op het aantal belijdende leden (BL) + 50% doopleden (50% DL).

Grond:

Conform de opdracht van de GS Ede 2014 (Acta art. 108, besluit 6.2) hebben deputaten gekeken naar een verantwoorde verdeling van de kerkelijke quota, die recht doet aan kinderrijke gemeenten en tegemoet komt aan vergrijzende gemeenten.

**Besluit 4:**

deputaten F&B op te dragen:

- a. actief deel te nemen aan initiatieven om de kerkelijke lasten verder te beheersen en de structuur van landelijke kerkelijke organen zo effectief en efficiënt mogelijk te organiseren;
- b. actief andere deputaten te adviseren bij de uitwerking van voorstellen met financiële gevolgen voor de toekomst.

**Besluit 5:**

de tekst "max. drie jaar" in artikel 11 c van de "Instructie deputaten financiën en beheer", te wijzigen in "5 jaar, tenzij er redenen zijn om de samenwerking met de gekozen accountant binnen de genoemde termijn te beëindigen".

**Besluit 6:**

in art. 5, lid 1, van de "regeling generale deputaten" (bijlage 2 bij de "Huishoudelijke regeling voor de generale synode") de tekst "Naast de begroting voor het jaar, volgende op dat waarin de synode bijeenkomt, wordt ook een begroting opgesteld voor de twee hierop volgende jaren." te wijzigen in "Naast de begroting voor het jaar volgende op dat waarin de synode bijeenkomt en de daaropvolgende 2 jaren, wordt ook een verwachting opgesteld hoe de kosten en eventuele inkomsten zich naar verwachting in de 3 jaren na de budgetperiode zullen ontwikkelen."

**Besluit 7:**

de GK Noordbergum te verwijzen naar de classis voor steun.

Gronden:

1. De generale regeling voor kerklidmaatschap is ook op kerkleden die op een AZC wonen, van toepassing.
2. In de nieuwe generale regeling voor ondersteuning is de classis de eerst aangewezen om hulp te bieden aan kerken en projecten. Pas wanneer de gezamenlijke classiskerken daardoor voor uitzonderlijke hoge kosten worden geplaatst, biedt de generale synode aanvullende steun.

**Besluit 8:**

voor de diverse deputaatschappen het budget vast te stellen zoals opgenomen in de bijlage 7-2

**Besluit 9:**

deputaten F&B voor hun eigen werkzaamheden in de jaren 2018 – 2020 een budget toe te kennen van resp. € 27.950, € 28.150 en € 29.550 (totaal € 85.650).

Van deputaten financiën en beheer zijn aanwezig de brs. J. Cordia, J. van Eijdsen, R. de Graaf, J.G. de Kimpe, J. van Leeuwen, A. Lootens en H. Rompelman.

Deputaat br. R. de Graaf begint zijn bijdrage met God te danken voor de financiële mogelijkheden die zijn ontvangen. Hij is een tevreden voorzitter van een deskundig deputaatschap. Er is een ruime reserve (meer dan € 4.000.000). Hiervan zal de komende drie jaar ca. € 900.000 aan de kerken worden teruggegeven, wat in de budgetvoorstellen/quota is verwerkt.

De quota worden gebaseerd op het totaal van de vastgestelde budgetten (ruim € 3.000.000 per jaar), Jaarlijks wordt de bijdrage van de kerken vastgesteld, rekening houdend met de werkelijke ledentallen. De financiële commissie (FC) heeft gevraagd verder te kijken dan drie jaar, omdat -vooral op het personele vlak- er langdurige verplichtingen zijn. Deputaten vinden dat een begrijpelijk vraag, maar kunnen dat nu nog niet doen, temeer daar veel afhangt van de besluitvorming rond de GTU. Als de GTU niet in de gedachte vorm doorgaat heeft dat consequenties voor het niveau van de quota. Die vertonen nu een neerwaartse trend, maar zullen dan wellicht weer op het huidige niveau komen of zelfs iets stijgen.

Namens de financiële commissie (FC) stelt br. Van Arkel dat deputaten hun zaken goed op orde hebben. Ze beheersen de materie en onderhouden professioneel contact met de deputaatschappen. De accountant gaf de volgende adviezen:

1. Maak "fraude" en "fraudepreventie" tot een onderwerp dat jaarlijks aandacht krijgt.
2. De liquide middelen, ruim € 4 miljoen, zijn ondergebracht bij 2 banken. Het bankgarantiestelsel kent een limiet van € 100.000. Ga na welk risico we willen lopen en verdeel de middelen eventueel over meerdere banken.

Deputaten zullen deze adviezen ter harte nemen.

De CAR (Centrale Algemene Reserve) is onderwerp van bespreking geweest. Het is van belang dat deputaatschappen sober zijn bij het indienen van plannen en de daarbij behorende budgetten, die doorwerken in de quota. Als zich lopende de budgetperiode een onvoorziene situatie of kans voordoet, kan op dat moment met deputaten worden overlegd over meer financiële middelen.

In zijn rol als controller bevraagt F&B de andere deputaatschappen of ze de goede dingen op de goede manier doen. Dit geeft wel eens spanning in de contacten.

De FC adviseert de synode deputaten decharge te verlenen.

Hierna geeft de preses het geheel in bespreking.

In de voorstellen was een besluit opgenomen over de situatie als de GTU niet tot stand zou komen. Dit luidde:

indien de GTU niet tot stand komt, dan hebben de RvT en deputaten F&B de opdracht een meerjarig beleid te ontwikkelen wat voorziet in de daling van de bijdrage per ziel voor de TUK, na de lopende periode, waarbij het quotum van de beoogde partner als referentie gezien wordt.

Meerdere afgevaardigden hebben moeite met deze "als-dan" redenering. Laten we eerst de besluitvorming maar afwachten. Ook moeten we niet de suggestie wekken dat de GTU niet door zou gaan. Verder merkt een afgevaardigde op dat een dalend quotum geen doel op zich kan zijn. We moeten eerst bepalen wat we willen en wat voor kosten dat met zich brengt. Pas daarna besluiten we of we dat er ook voor over hebben.

Gehoord deze bespreking trekken deputaten het voorstel in, wel met de kanttekening dat dit onderwerp in het najaar terug moet komen, wanneer meer bekend is over de ontwikkeling van de GTU.

Verder krijgt vooral het besluit over de vraag van de GK Noordbergum de aandacht. Ds. Buitenhuis licht toe dat in de kerk van Noordbergum relatief veel asielzoekers lid zijn van de gemeente en dus meetellen voor de bepaling van de bijdrage aan het kerkverband. Maar de meesten van deze leden zijn niet in staat een relevante kerkelijke bijdrage te geven, zodat de andere leden daardoor onevenredig worden belast. Hij wil in dezen duidelijkheid. Het advies, om deze leden niet mee te tellen in de statistiek, wil hij niet volgen, want ze zijn volwaardig kerklid. Maar er moet wel eenheid van beleid komen, want nu wordt door kerken verschillend gehandeld in de opgave van de ledentallen.

Br. De Graaf (F&B) merkt op dat deputaten geen controle op de ledentallen uitoefenen. Elke kerk is zelf verantwoordelijk voor haar opgave en daar gaan deputaten vanuit voor de bepaling van de landelijke afdracht. Als dit anders moet, is het de taak van de synode om hier regels te geven.

De FC bij monde van br. Van Arkel, voelt niets voor aanpassing van de regels of onderscheid maken tussen kerkleden. Er zijn vangnetten voor steun vanuit de classis als een kerk onevenredig belast wordt. Hij laakt het gedrag van kerken, die vrijmoedig met het (niet) opgeven van ledentallen omgaan. Een dergelijk gedrag moeten we niet legaliseren, door er een regel van te maken.

Ds. Buitenhuis dient een tegenvoorstel in op besluit 7.

Besluit:

kerkleden die op een AZC wonen tellen voor de quota niet mee in het ledenaantal van een kerk.

Gronden:

1. Zolang mensen op een AZC wonen is hun situatie onzeker, tijdelijk en financieel beperkt. Kerken zouden onevenredig getroffen worden als voor deze kerkleden wel quota betaald moeten worden.
2. "De bijzondere situatie van asielzoekers, met name de taal- en cultuurverschillen en de onzekerheid over de duur van hun verblijf, maakt het nodig om voor hen een apart omschreven positie als gast in de gemeenten te scheppen." (citaat: GS 2005, art. 40, besluit 2, grond 3)

Dit voorstel vindt voldoende steun in de vergadering om besproken te kunnen worden.

In de bespreking wordt opgemerkt dat alles voor het oog goed geregeld is in de conceptbesluiten van F&B. Maar het is de vraag of de weg van ondersteuning door de classis in de praktijk gaat werken. Wordt een AZC dan beschouwd als een classisproject? Het was juist de classis die adviseerde om de kerkleden in het AZC maar niet mee te tellen.

Feitelijk spreken we over de GR kerklidmaatschap en hoe we met landelijke regelgeving omgaan. De kerk van Noordbergum verwijzen naar de classis is niet voldoende. Uit de gronden moet duidelijk zijn dat we geen onderscheid maken tussen kerkleden, betalend of niet-betalend. We kunnen ook rijk zijn met niet betalende leden. Zijdelings wordt opgemerkt dat de verwijzing in grond 2 van het tegenvoorstel niet klopt. Het ging toen over asielzoekers die eerst alleen te gast waren, nu praten we over kerkleden.

Ds. Buitenhuis handhaaft zijn voorstel. Dit komt echter niet in stemming, daar besluit 7 wordt genomen met 30 stemmen voor en 2 tegen. De overige besluiten worden unaniem genomen.

De preses dankt deputaten voor hun werk, met name hen die aftredend zijn: de brs. Cordia en Van Leeuwen. Een bijzonder woord van dank is er voor br. J.G. de Kimpe, die de kerken vele jaren heeft gediend als quaestor.

29 juni 2017

#### **Artikel 97**

*Benoeming deputaten financiën en beheer*

#### **Besluit:**

op voorstel van het moderamen te benoemen als deputaten financiën en beheer:

J. van Eijdsen	Ermelo	2023
R. de Graaf	Groot-Ammers	2023
A. Lootens (2 <sup>e</sup> quaestor)	Ermelo	2023
H. Rompelman (quaestor)	Amersfoort	2026 (per 1-10-2017)
R. Postma	Amersfoort	2026
R. van Tatenhove	Berkel en Rodenrijs	2023
N. Versteeg	Beemte Broekland	2023

Toegevoegd 2e secretaris: L. Postma-Douma, Amersfoort (geen deputaat)

Als samenroeper is aangewezen: R. de Graaf.

3 februari 2017

#### **Artikel 98**

*Deputaatschap kerkelijke lasten*

Van deputaten zijn aanwezig de brs. R. de Graaf en A. Niemeijer.

Namens het deputaatschap kerkelijke lasten (DKL) brengt br. Niemeijer het volgende onder de aandacht.

DKL is gevormd omdat de bovenplaatselijke verplichtingen fors zijn, het ledental terugloopt en er soms grote verschillen in kosten bestaan met de verwante kerkgemeenschappen. Uitgangspunt is dat het in stand houden van ons kerkelijk samenleven een eer moet blijven. Wel hangt geefbereidheid samen met betrokkenheid en de zichtbaarheid van concrete doelen.

De opdracht was om bovenlokale kerkelijke bijdragen in beeld te brengen en deze te vergelijken met die van CGK en NGK. Daarbij is tevens gekeken naar nut en noodzaak van bovenlokale activiteiten. Is er een efficiëntere aanpak mogelijk, of een andere financiering?

Bovenlokale verplichtingen worden niet alleen veroorzaakt door de GS. Ook de classis, de VSE en Mission vragen hun bijdragen. Van de VSE zijn de kerken zelf lid, zonder getrapte verantwoordelijkheid.

Bezuinigingen via de kaasschaafmethode zijn nauwelijks mogelijk. Er is een lichte verschuiving van landelijk naar regionaal. Sterkere afname van het ledental vereist bezuinigingen.

Het verschil met CGK en NGK is het gevolg van een fors verschil in het aantal deputaatschappen en daarmee in de landelijke afdrachten. Bij de GKv worden zaken vaak landelijk aangepakt.

Driekwart van de kerken zet vraagtekens bij de inhoudelijke bijdrage die generale deputaatschappen leveren. Plaatselijk wordt steeds meer samengewerkt met andere kerken. Zo kan afstand in beleving tussen deputaten en de kerken ontstaan. De bijdrage voor de TU is dominant, maar niet omstreden.

DKL denkt dat ons bestuursmodel efficiënter en effectiever kan. Daarbij wordt gedacht aan het domeinsgewijs clusteren van deputaatschappen, met coördinatoren. De GS kan zich dan concentreren op de geestelijke inhoud en minder op de bestuursorganisatie.

Naast de basisfinanciering (via quota) moeten aanvullende zaken voor rekening van de gebruiker komen. Ook de overdracht naar speciale verenigingen kan de betrokkenheid verbeteren.

In de bespreking klinkt de twijfel of DKL wel de goede oplossing aandraagt. Is het meer dan een aantal losse gedachten? Ook wordt een berustende toon ervaren bij het geconstateerde teruglopende ledental. Wel is de gezamenlijke overtuiging dat er iets moet gebeuren. Steeds zal de synode aan een deputaatschap de volgende vragen moeten stellen:

- wat gaat er mis als het deputaatschap morgen niet meer bestaat;
- waar zijn er raakvlakken met andere deputaatschappen en mogelijkheden van integratie;
- is er samenwerking mogelijk met parallelle deputaatschappen van CGK en NGK;
- waarom is het budget niet opgemaakt.

10 maart 2017

Van deputaten kerkelijke lasten (DKL) zijn aanwezig de brs. J. Bomhof (vz.), R. de Graaf, A. Niemeijer en T. Welmers. Br. J.A. Knepper vertegenwoordigt deputaten administratieve ondersteuning (DAO).

Namens de synodecommissie leidt br. Poutsma de bespreking in. Er is met deputaten gesproken en de conclusie was dat op dit moment nog geen definitieve besluitvoorstellen zijn te formuleren. Daarvoor moeten we eerst met elkaar over het onderwerp nadenken. In de loop van deze synode kan er dan op teruggekomen worden. Voor nu is in de eerste plaats van belang of de urgentie om na te denken over het generale bestuursmodel wordt gevoeld en daarna of de synode kan aangeven hoe zo'n bestuursmodel er dan uit moet zien. De richting die deputaten wijzen is daarbij niet meer dan een uitgangspunt.

Namens DKL spreekt br. Bomhof. In de informele bijeenkomst op 3 februari jl. is de synode geïnformeerd over de uitwerking van de opdracht die deputaten van de synode van Ede kregen. Daarop stelden de synodeleden veel vragen, die schriftelijk zijn beantwoord. Met de synodecommissie is een constructief overleg gevoerd. Hoofddoel van deputaten is het bereiken van een efficiënte en duurzame organisatie van het synodewerk. Uit eigen ervaring als synodelid herkent br. Bomhof de enorme hoeveelheid door te werken materiaal. Dat is al niet eenvoudig voor de afgevaardigden, laat staan voor het betrokken kerklid. Daardoor zal veel ongelezen de digitale archiefmap ingaan. Waarbij nog komt dat het hart van de gemeenteleden ligt bij kerkzijn in de eigen gemeente.

Toch willen we ook betrokkenheid bij het bovenlokale werk. Waarbij we rekening moeten houden met de ontwikkeling van het aantal kerkleden (van 127.000 in 2003 naar 118.000 nu). Ouderen zijn gewend om te geven voor de kerk en haar organisatie. Maar onder jongeren lijkt de geefbereid voor instituten en doelen waarmee ze zich niet verbonden voelen te verminderen. Zonder verandering zullen we in een financiële klem komen. Het is nu het moment om ons te bezinnen op verandering, een proces dat zo maar 6 jaar duurt.

De GS Amersfoort-C (2005) gaf aan deputaten generaal synodale organisatie al een opdracht om zich hierover te bezinnen. Het uitgebrachte rapport met voorstellen voor een ingrijpende totale reorganisatie haalde het niet op de GS Zwolle-Zuid (2008). Toen is wel het deputaatschap administratieve ondersteuning ontstaan, met als opdracht het werk tijdens de synode beter te organiseren. Maar een integrale visie op de kerkelijke organisatie is daarmee niet bereikt. Eigenlijk leven nog steeds dezelfde vragen als toen en is er slechts een begin van antwoord gegeven. Via een metafoor neemt br. Bomhof de afgevaardigden mee door Klein kerkenland. De buitengrenzen van de drie landen (CGK, GKv, NGK) zijn bekend, maar de binnengrenzen vervagen. Ook dat speelt een rol bij het nadenken over de toekomstige organisatie.

De presentatie wordt in een aantal punten samengevat:

1. bij een gelijkblijvend quotum komt de financiering van de generaal-synodale organisatie in zwaar weer;
2. de tanende betrokkenheid en het krimpende aantal leden zijn hier de twee hoofdoorzaken van;
3. we kunnen financieel zwaar weer voorkomen als we nu met elkaar besluiten om verder toe te werken naar een afgeslankte en gerevitaliseerde generaal-synodale organisatie;
4. hiervoor is het noodzakelijk om eerst overeenstemming te bereiken over een generale visie die de buitenkaders aangeeft, de verantwoordelijkheid/rol van de synode benoemt en vervolgens binnen de gestelde kaders de processen schetst waarbinnen het synodewerk zich afspeelt;
5. ook een besturingsmodel, waarbij de synode als opdrachtgever gedurende de gehele driejaar-cyclus kan worden geactiveerd, kan onderdeel uitmaken van de nieuwe visie;
6. hierbij geldt het Nijntje-principe: strak omljnd, simpel en eenvoudig, kleurrijk en voor iedereen op een prettige manier herkenbaar;
7. het formuleren van een centrale visie en onderliggende visies voor deelgebieden, voorbereid door coördinatoren of deputaten, moet in 2020 op de tafel van de GS liggen;
8. deze coördinatoren of deputaten, in ieder geval wijze broeders en zusters met een brede blik, die alle domeinen van de huidige deputaatschappen overzien, worden in het plan van DKL ondersteund door de samenroepers van de deputaatschappen;
9. een mogelijk werkmodel van domeinen of categorieën van deputaatschappen staat in het rapport van DKL. Suggesties over een andere categorisering zijn welkom. Een met de synode afgestemde indeling van domeinen kan zo onderdeel uitmaken van de komende besluitvorming;
10. met behulp van deze visie, deze kaders, kunnen na besluitvorming in 2020 de huidige deputaatschappen en processen worden herijkt en hervormd, waardoor kostenefficiëntie wordt bereikt;
11. als randvoorwaarde geldt dat in het kader van toenemende samenwerking met CGK en NGK de visie en de kaders met hen worden besproken en in balans gebracht;
12. de voorstellen moeten worden geformuleerd in samenwerking met de deputaatschappen administratieve ondersteuning en financiën en beheer, waarmee ook nu regelmatig contact is geweest.

De preses geeft het geheel in bespreking Eerst plenair, daarna wordt het in kleinere groepen besproken.

In de plenaire bespreking komt het volgende naar voren. Dat er iets moet gebeuren aan ons organisatiemodel is voor velen duidelijk. In onze tijd van snelle communicatie is besluitvorming eens in de drie jaar niet meer te handhaven. Wel zijn er vraagtekens bij de indeling van de verschillende voorgestelde domeinen, waarbij deputaatschappen niet altijd op samenhangende wijze worden geclusterd. De huidige thematische agenda zou als uitgangspunt voor een indeling gebruikt kunnen worden. De voorgestelde coördinatoren zorgen voor een extra laag, waarmee het geheel nog zwaarder wordt. Ook zijn er vragen of met een andere organisatie de afnemende betrokkenheid op het kerkverband wordt opgelost. En wat de financiën betreft, we praten als synode maar over een beperkt deel (14%) van al het geld dat binnen de kerken omgaat. En met de voorgestelde oplossingen zullen de kerkelijke lasten niet veel minder worden. Het meeste geld gaat naar een paar grote deputaatschappen. Daarvoor zullen ingrijpendere oplossingen moeten komen. En doe er niet te lang over: van lang erover praten wordt het niet beter. Overigens is de ervaring dat als geld echt nodig is, het er ook wel komt.

De oplossing wordt nu weer door overwegend ouderen bedacht. Betrek jongeren bij de formulering van de visie op het kerkverband zoals dat over 15 jaar eruit zou moeten zien. In de nieuwe kerkorde heeft de classis een zwaardere rol: kijk wat regionaal kan en wat landelijk zou moeten. Houd op met te praten over de kloof tussen ouderen en jongeren, maar zet er samen de schouders onder. Denk na of bij een krimpend kerkverband het instandhouden van het huidige takenpakket nog past, waarbij we wel zuinig moeten zijn op wat we hebben. Zoals die vele vrijwilligers die zich zonder vergoeding inzetten voor de kerk.

Professionalisering maakt het niet goedkoper maar alleen maar duurder. En hetzelfde onderbrengen in een nieuw schema lost de onderliggende vragen niet op. Gepleit wordt voor een permanent aanspreekpunt, b.v. een GKv bureau met daarin o.a. het PC en SKW. Ook het moderamen van de synode zou continu beschikbaar moeten zijn.

De bespreking wordt voortgezet in groepjes die elk een vraag bespreken:

1. Waar ligt de urgentie?
2. Wat is de rol van het kerkverband/wat moet landelijk, regionaal, plaatselijk?
3. Welk organisatieprincipe kiezen we?
4. Welke rol hebben CGK en NGK in dit proces?
5. Is clustering een goed middel? Op basis waarvan maken we een indeling?
6. Wat kan deze GS al doen?

In de plenaire sessie wordt gedeeld wat in de groepen is besproken.

Vraag 1.

In de GS van 2014 is gesteld dat er zoveel financiële verplichtingen op de kerken afkomen. Toch kan nu met dankbaarheid worden geconstateerd dat het geld wel opgebracht is. In de kerkdienst wordt via de beamer duidelijk gemaakt waarvoor gecollecteerd wordt, wat de betrokkenheid ten goede komt. Overigens wordt het gebrek aan betrokkenheid wel als heel urgent ervaren, maar dat moet in een andere context worden besproken.

Vraag 2.

Een aantal zaken moet landelijk, zoals het PC en de TU. Maar dat betrokkenheid vergroten ook anders kan heeft de verandering bij Mission duidelijk gemaakt. De landelijke organisatie moet vooral een steunstructuur zijn. Primair plaatselijk doen wat plaatselijk kan.

Vraag 3.

Gepleit wordt zowel voor continuïteit als voor een wat lossere structuur. De synode mag wel wat meer geestelijke leiding geven. Steeds zal gevraagd moeten worden of er behoefte bestaat aan de uitvoering van een taak op deputatenniveau.

Vraag 4.

Denk over je eigen grenzen heen. Zet samen met de andere kerken een stip op de horizon en ga daar doelbewust op af.

Vraag 5.

Clustering? Ga eerst eens beschrijven wat we hebben. En wijs dan op onderdelen in de bestaande structuur die voor verbetering vatbaar zijn. Ook in een verbetering van vergaderstructuren.

Vraag 6.

Het kan geen kwaad om los van het bestaande te denken en te beschrijven hoe de kerkelijke organisatie het beste zou kunnen worden opgebouwd. Daarbij de doelstelling "bezuiniging" niet vergeten.

Br. Bomhof heeft veel gehoord en geeft dat in een aantal steekwoorden weer: urgentie, maar niet primair in de financiële sfeer, veranderingen in de kijk op de kerk(elijke structuur), een vorm van permanente sturing, kortere synode met een duidelijke rol in de kerken (al geeft een synode die doet wat de kerkorde voorschrijft wel degelijk geestelijk leiding), dreamteam op weg naar de stip op de horizon, samenhangende clustering. Ook proeft hij dat deze synode al stappen wil zetten.

De bedoeling is dat DKL dit alles meeneemt. Deputaten komen er binnenkort op terug. Terugkijkend naar de morgen merkt hij op er energie van te krijgen. DKL wil komen tot een duidelijke lijn en dankt de synode voor haar betrokkenheid. Nog niet beantwoorde concrete vragen worden alsnog schriftelijk beantwoord.

De preses rondt de bespreking af met de opmerking dat we vandaag een inspirerende bijeenkomst hebben gehad, waarbij kerkelijke lasten lusten kunnen worden.

20 april 2017

Van deputaten kerkelijke lasten zijn aanwezig de brs. J. Bomhof, R. de Graaf, A. Niemeijer en T. Welmers. Commissie voorzitter, br. Poutsma, geeft een korte inleiding op de bespreking.

In haar overleg met DKL is geconcludeerd dat DKL met zijn rapport een steen in de vijver heeft gegooid en daarmee een fundamenteel gesprek en denkproces op gang heeft gebracht, maar dat er een ander en breder golfpatroon ontstond dan op basis van het rapport/de opdracht verwacht mocht worden. Daarop is onderling afgesproken dat DKL met een tussenrapportage zou komen die zich binnen de aan DKL in Ede

gegeven opdracht zou bewegen, dus het eigen golfpatroon zou moeten volgen. De synodecommissie zou dan in haar rapportage vooral moeten ingaan op het bredere golfpatroon. Daarom liggen er nu twee elkaar aanvullende rapportages. De rapportage van de synodecommissie vormt daarmee een brugfunctie tussen DKL en de synode. De bedoeling is nu om vast te stellen of er herkenning is met de vorige bespreking, en of dit is wat de synode wil. Het resultaat zal meegenomen worden in de t.z.t. voor te stellen besluittekst.

Vanuit de vergadering wordt opgemerkt dat het duiden van de synode als 'steunstructuur' wat mager overkomt. Ook wordt gevraagd of bij het DKL-voorstel de kerken niet moeten meespreken en of het clusteren van deputaatschappen wel zo nodig moet. Een financiële noodzaak blijkt er bij nader inzien niet te zijn. Wat is de bevoegdheid van de synode? En welk probleem wordt er opgelost? Gesuggereerd wordt om DAO meer bevoegdheden te geven. Een voorgestelde doorlopende GS wordt ontraden. Br. Bomhof, voorzitter DKL, stelt dat het probleem ligt in de opdracht van de GS Ede. Uit de rapportage is gebleken dat er in financiële zin (kern van de opdracht) geen probleem is. Maar daarnaast lag de vraag naar nut en noodzaak van activiteiten binnen het kerkverband. En dan komen beleidsmatige en organisatorische zaken in beeld. Dat geldt ook voor opdracht 5 "met inschakeling van alle deputaatschappen en andere betrokkenen een onderzoek in te stellen of het mogelijk is taken efficiënter en effectiever uit te voeren door coördinatie, clustering, samenwerking en fusering van deputaatschappen en/of andere instellingen binnen de GKv; dit deputaatschap zal hierbij gebruik maken van het rapport 'Anders Samen' van de toenmalige DGSO aan de GS Zwolle-Zuid 2008". DKL kan zich prima vinden in de aanpak van de synodecommissie.

In de volgende discussie wordt de nodige verlegenheid gevoeld met dit onderwerp. Veel activiteiten gebeuren op plaatselijk niveau. Om hier centrale ondersteuning aan te bieden, naast bijvoorbeeld het Praktijkcentrum, is een nadrukkelijke legitimatie vereist. Daarom is inbreng vanuit de kerken van wezenlijk belang in deze discussie.

Er wordt verlegenheid gevoeld met de gang van zaken tot dusver. De synode heeft naar aanleiding van het rapport van DKL wel veel ideeën opgeworpen. Maar wordt hierom door de kerken gevraagd? Stel niet meteen weer een studiedeputaatschap in, maar laat DAO vragen of vanuit de deputaatschappen behoefte is aan een permanent 'klankbord'-orgaan. De synode kent een traag bioritme van 3 jaar, en heeft als meerdere vergadering geen andere taak dan die de kerkorde aanwijst. Maar wie is dan eigenaar van strategische vraagstukken? Als je van de synode actieve leiding rond geestelijke vraagstukken verwacht, dan krijg je een andere synode.

Br. Poutsma, voorzitter van de commissie DKL, constateert dat door de synode op 10 maart veel geopperd is, maar dat ze nu tot bezinning komt. De commissie gaat met het deputaatschap in beraad om gezamenlijk te komen tot nieuwe voorstellen, rekening houdend met de gevoerde gedachtewisseling. De preses, ds. Oosterhuis, merkt op dat er in maart 'out of the box' is gedacht. Hij hoopt dat met de inbreng van deze middag iets gedaan kan worden.

16 juni 2017

### **Artikel 99**

*Besluitvorming rapport deputaatschap kerkelijke lasten (eerdere besprekingen 10 en 20 maart; zie Art. 98).*

#### **Materiaal:**

1. rapport van deputaten kerkelijke lasten (06-12-2016);
2. tussenrapportage van deputaten kerkelijke lasten (20 april 2017);
3. eindrapportage deputaten kerkelijke lasten en synodecommissie (30 mei 2017).

#### **Besluit 1:**

deputaten kerkelijke lasten decharge te verlenen.

#### **Besluit 2:**

geen nieuwe deputaten kerkelijke lasten te benoemen.



Gronden:

1. De cijfers die door de deputaten kerkelijke lasten verzameld en geanalyseerd zijn, geven geen directe aanleiding om de kerkelijke organisatie of het daarmee samenhangende systeem van quotumheffing te wijzigen.
2. Het pleidooi van deputaten kerkelijke lasten om voor de lange termijn te blijven werken aan efficiëntie en kostenbesparing heeft zijn uitwerking niet gemist. Deputaten financiën & beheer dringen bij alle deputaatschappen aan op een lagere en meer reële begroting. Ook is het aantal deputaatschappen door deze synode teruggebracht, door beëindiging of samenvoeging van taken.
3. Terecht dringen deputaten kerkelijke lasten aan op reflectie bij alle deputaatschappen over nut en noodzaak van hun werk. Het toezicht daarop is echter al belegd bij deputaten administratieve ondersteuning, evenals het toezicht op de noodzakelijke samenwerking van deputaatschappen.

Van deputaten kerkelijke lasten (DKL) zijn aanwezig de brs. J. Bomhof, R. de Graaf en A. Niemeijer. Voor liggen twee voorstellen, één opgesteld door de synodecommissie samen met deputaten en één vanwege het moderamen.

Het voorstel van deputaten en commissie behelst de volgende onderdelen:

besluit 1: decharge;

besluit 2: kennis te nemen van een aantal constatering van deputaten;

besluit 3: in te stemmen met een aantal aanbevelingen van deputaten;

besluit 4 (ingebracht door de commissie): "deputaten actualisering bovenlokaal kerkverband te benoemen";

besluit 5: alle deputaatschappen hierover aan te schrijven.

Br. Bomhof memoreert de hoofdpdracht van deputaten. Dat was het in kaart brengen van de quota, hoe die te beheersen en zo mogelijk te verlagen. Uit hun studie bleek dat op dit moment hiervoor geen urgentie bestaat. Wel kan het op langere termijn een probleem worden. Zo kwam het deputaatschap tot het bestuderen van de synodale organisatie en deed het voorstellen ter verbetering. In eerste instantie ging de synode daar enthousiast in mee, maar in een latere bespreking werd wat ingebonden. Zijns inziens moet er wel wat gebeuren. Onze organisatie vertoont kenmerken uit het verleden, zeg maar uit de tijd van de trekschuit. Die moet je niet oplappen, maar we moeten nadenken over een nieuw schip. Daarom pleiten deputaten voor een vervolgpdracht, om dat nader uit te werken.

De synodecommissie, bij monde van br. Poutsma, stemt hiermee in. Het voorstel is op dit moment niet meer dan het creëren van netwerken, waarbinnen deputaatschappen elkaar ontmoeten en samen mogelijkheden van samenwerking en integratie bezien, wat uiteindelijk zal moeten leiden tot een nieuwe organisatie.

Het moderamen, bij monde van br. Bouma, ziet hier niet zoveel in. Hij denkt dat zowel de financiële als organisatorische bezinning heel goed binnen de opdrachten aan F&B en DAO uitgewerkt kan worden. Waarbij hij zich ook afvraagt of het de diverse deputaatschappen binnen de voorgestelde clusters zal lukken om kritisch naar zichzelf te kijken. Vandaar het voorstel om geen nieuwe deputaten kerkelijke lasten te benoemen.

In de bespreking blijkt dat er voorstanders zijn van het commissievoorstel. De kerken worden gediend met een bezinning op de organisatie, niet alleen vanwege de financiën. Daar nu een punt achter zetten doet geen recht aan het denkwerk van deputaten die met waardevolle suggesties komen. De geformuleerde opdracht wordt wel als heel breed ervaren, maar het moderamenvoorstel als erg smal. In het bijzonder wordt gewezen op de vergaderfrequentie van de synode. Onze kerkelijke organisatie kent een trage hartslag, terwijl we leven in een tijd van snelle communicatie. Er zou een instantie moeten zijn die tussentijds richting kan geven aan het werk binnen de kerken. Waarom moeten uitspraken in beroepszaken zo lang wachten? En het zoeken naar kerkelijke eenheid moet toch sneller kunnen dan eens in de drie jaar een stap te zetten? Meerdere afgevaardigden pleiten dan ook voor een permanent orgaan. Wat de eventuele kerkordelijke consequenties van zo'n model zijn moet wel bezien worden. Voorts zal de bezinning samen met de NGK moeten plaatsvinden.

Anderen voelen meer voor het moderamenvoorstel. Ook andere kerkelijke organisaties, zoals de VSE, zijn heel goed in staat gebleken om hun organisatie en financiering bij de tijd te brengen. Binnen de synodale organisatie zijn maar enkele grote kostenposten, de rest van de deputaatschappen is een centenkwestie. Uitgangspunt bij dit alles moet niet primair financieel zijn. Onze opdracht om het evangelie te verbreiden

kost gewoon geld. Bovendien komt de vraag niet uit de kerken. Wel zullen de uitkomsten van DKL een plaats moeten krijgen in de nieuwe opdrachten aan DAO en F&B.

Br. Bomhof reageert op de gemaakte opmerkingen door het deputatenvoorstel aanzienlijk in te korten. De besluiten 3 en 5 vervallen, terwijl in besluit 2 alleen onderdeel a. blijft staan (dat er geen acute financiële reden is om de kerkelijke organisatie te wijzigen). Hij vindt het moderamenvoorstel niet logisch voortvloeien uit de eerder gevoerde gedachtenwisseling. Hij wijst in dit verband bovendien op de nieuwe kerkorde, die de classes veel taken geeft. Maar kunnen die classes dat? En hoe worden ze ondersteund? Dat zal toch nader doordacht moeten worden.

Br. Bouma wijst namens het moderamen op het oorspronkelijke uitgangspunt, waaronder de vermindering van het aantal deputaatschappen. DAO heeft met betrekking tot de deputaatschappen een coördinerende rol. Daarbij kan ook meer dan tot dusver samenwerking en mogelijk integratie worden bevorderd. In het commissievoorstel mist hij de kaders waarbinnen een nieuw deputaatschap aan de slag moet gaan. En het nadenken over een permanent bestuur is niet iets wat de synode zelf op de agenda moet zetten. Dat zou vanuit de kerken moeten komen. Ds. Harmannij vult aan dat het moderamenvoorstel niet uitgelegd moet worden als een diskwalificatie van deputaten. Ze hebben het onderwerp goed in kaart gebracht en hun adviezen hebben inmiddels effect gehad. Anderen kunnen hier verder mee werken. Maar de voorstellen van deputaten en commissie zijn wel strijdig met hun eigen aanbevelingen. Er komt dan immers een nieuw deputaatschap, er komt een nieuw budget en het beoogde deputaatschap zou iets gaan doen wat ook in andere kaders gedaan kan worden. Bovendien hopen we op een samengaan met de NGK. Dat is een moment om samen naar de organisatie te kijken, zoals nu ook al gebeurt in de werkgroep convergentie kerkorde en akkoord van kerkelijk samenleven (WCKA).

Bij de afronding komt eerst het deputatenvoorstel in stemming. Besluit 4 (het instellen van een deputaatschap actualisering bovenlokaal kerkverband) wordt verworpen (11 voor, 3 onthoudingen en 18 tegen). Besluit 2a ("kennis te nemen van de constatering van deputaten dat op grond van de door deputaten verzamelde cijfers en hun analyses daarvan geconcludeerd wordt dat er nu geen acute financiële reden is om de kerkelijke organisatie of het systeem van daarmee samenhangende quotumheffing te wijzigen") wordt aanvaard (16 voor, 2 onthoudingen en 14 tegen). Omdat er op deze manier vrijwel niets van de besluiten overblijft, trekken deputaten hun voorstel in, waarop het moderamenvoorstel in stemming kan komen. Dat wordt unaniem aanvaard.

De preses dankt deputaten: hun werk gaat niet verder, maar de resultaten blijven.

20 mei 2017

### **Artikel 100**

*Behandeling aanvullende steun missionaire projecten (ASMP), generale steunverlening kerken (GSK) en studiedeputaatschap heroriëntatie ondersteuning classes en kerken (SHOCK)*

#### **Materiaal:**

1. rapport deputaten ASMP (25-10-2016);
2. aanvullend rapport deputaten ASMP (07-12-2016);
3. rapport deputaten GSK (02-11-2016);
4. rapport deputaten SHOCK (29-10-2016);
5. aanvullend rapport deputaten SHOCK (29-11-2016).

#### **Besluit 1:**

deputaten ASMP, GSK en SHOCK decharge te verlenen.

#### **Besluit 2:**

- a. de deputaatschappen ASMP en GSK samen te voegen tot een nieuw te benoemen deputaatschap ondersteuning classes, kerken en missionaire projecten (DO);
- b. deze deputaten opdracht te geven om de kerken te ondersteunen in hun missionaire roeping (art. C50.1 KO) en de classes zo nodig in financiële zin te ondersteunen (art. G82.2 KO).

Gronden:

1. Deputaten SHOCK hebben met hun voorstel tot een alles omvattende ondersteuningsregeling voldaan aan de opdracht van de GS 2014 om de regelingen ASMP en GSK beter op elkaar af te stemmen of samen te voegen.
2. Het verdient aanbeveling activiteiten in het licht van specifiek missionaire woordverkondiging te ondersteunen in de vorm van advies, toerusting en waar nodig financiële steun. Bovenstaande vraagt om een toegankelijk aanspreekpunt voor kerken met vragen rond missionair gemeente zijn.
3. Steunverlening aan missionaire projecten en gemeenten vereist specifieke kennis en inzichten in relevante ontwikkelingen. Dit vraagt om een deputaatschap waar contact met het werkveld, expertise en financiële steun bij elkaar gebracht worden.
4. De generale synode hoeft in financiële zin alleen classes te ondersteunen, geen afzonderlijke kerken. Elke classis kan in eigen ressort afwegen welke kerk of welk project haar ondersteuning verdient en in welke mate dat nodig is.
5. De classis is zelf verantwoordelijk voor het bijeenbrengen van de middelen voor ondersteuning die zij wil verlenen. De ondersteuning door de generale synode is slechts een aanvullende voorziening.

**Besluit 3:**

- a. de regelingen ASMP en GSK niet langer van toepassing te verklaren;
- b. een Generale Regeling ondersteuning classes, kerken en missionaire projecten vast te stellen (zie bijlage 7-3).

**Besluit 4:**

de bij deze generale synode ingediende steunverzoeken per geval te beoordelen, waar mogelijk in overeenstemming met de nieuw vastgestelde regeling, maar zo nodig in afwijking daarvan.

Gronden:

1. Ter wille van de rechtszekerheid moet de synode rekening houden met verwachtingen die zijn gewekt door de regelingen die tot op heden geldig waren.
2. Een algemene overgangsregeling heeft geen toegevoegde waarde, nu het slechts een beperkt aantal gevallen betreft, die alle bij deze synode bekend zijn.
3. Omdat er tot op heden geen deputaten zijn benoemd, konden dezen geen voorbereidend werk verrichten voor de besluitvorming in deze synode.

**Besluit 5:**

deputaten op te dragen:

- a. activiteiten te ontplooiën om classes en betrokken kerken te informeren over de opzet en de werking van de nieuwe regeling;
- b. de lopende taken en werkzaamheden van GSK te blijven behartigen, met name het toezicht op correcte verantwoording van verleende steun;
- c. de lopende taken en werkzaamheden van ASMP te blijven behartigen, o.a. door:
  - het toezicht op de uitvoering en oplevering van het project duurzaamheid, innovatie & identiteit dat door het Praktijkcentrum in opdracht van deputaten ASMP is opgestart, binnen de vastgestelde budgetten;
  - het participeren in het project kerk op de kaart;
  - erop toe te zien dat de ervaring die wordt opgedaan in projecten en experimenten wordt gedeeld met de kerken in het algemeen;
  - het toezicht op correcte verantwoording van verleende steun.
- d. de komende drie jaar steun beschikbaar te stellen voor de missionaire projecten Amstelveen (Stadshartkerk), Lichtenvoorde en Leidscheveen/Ypenburg, zoals voorgesteld in het aanvullend rapport van deputaten ASMP, en deze steun beschikbaar te stellen onder toezending van een brief van bemoediging;
- e. de komende drie jaar aanvullende steun beschikbaar te stellen voor de gemeente van Gent, zoals voorgesteld in het aanvullend rapport van deputaten ASMP, en deze steun beschikbaar te stellen onder toezending van een brief van bemoediging.

**Besluit 6:**

deputaten verder op te dragen:

- a. een flexibel missionair expertise netwerk samen te brengen dat als adviesraad deputaten kan dienen, met daarbij deze aanwijzingen:
  - het Praktijkcentrum deel uit te laten maken van dit netwerk en in de komende periode de rol van het PC inzake expertiseontwikkeling en het organiseren van communicatie en evenementen, die daarmee verband houden, uit te bouwen en te ontwikkelen;
  - de adviesraad te betrekken bij vragen rond recruitment, assessment en opleiding van pioniers;
  - de adviesraad te betrekken bij het samenstellen van een missionaire trendrapport en de organisatie van een werkconferentie.
- b. missionaire activiteiten in de kerken te stimuleren en ondersteunen met een binnen het budget opgenomen stimuleringsfonds voor coaching, ondersteuning, toerusting en expertiseontwikkeling.

Gronden:

1. Advies aan classes vereist specifieke kennis en inzichten in missionaire ontwikkelingen, waaronder kennis van geleerde ervaringen.
2. Er is een netwerk nodig dat zowel kennis en ervaring van missionaire pioniers alsmede expertise uit het missionaire werkveld bijeen brengt en deputaten op verzoek kan adviseren bij hun werkzaamheden.
3. Gezien de kennis en expertise is het wenselijk om het Praktijkcentrum te betrekken bij advisering en expertiseontwikkeling.
4. De missie van de kerken vraagt om – voor hun taak toegeruste – pioniers. Dit vereist aandacht en (financiële) ondersteuning bij recruitment, assessment en opleiding van pioniers.
5. Inhoudelijke ondersteuning van missionaire initiatieven vraagt om het stimuleren van en investeren op coaching en opleiding van pioniers.
6. Met kleinere ondersteuningsbijdragen kunnen meer missionaire initiatieven van een goede start worden voorzien dan met enkele grote steunverleningen.

**Besluit 7:**

- a. (besluit 2, 6b) deputaten voor nieuwe steunverleningen in de jaren 2018-2020 en het stimuleringsfonds een budget te verlenen van € 60.000 per jaar;
- b. (besluit 5) deputaten voor bestaande steunverleningen in de jaren 2018-2020 een budget ter beschikking te stellen van resp. € 140.000, € 131.000 en € 121.000;
- c. (besluit 5, 6a) voor de opdracht aan deputaten genoemd onder besluit 6a voor de komende drie jaar een bedrag toe te kennen van jaarlijks € 37.500;
- d. deputaten voor de kosten van het deputaatschap een budget toe kennen van € 2.500 per jaar.

Van de bij deze behandeling betrokken deputaatschappen zijn aanwezig:

ASMP: zr. G.R. Boersma-Vreugdenhil en de brs. ds. J.A. Francke, J. Scheele en ds. A.S. de Vries.

SHOCK: de brs. ds. K. Harmannij en J. van Leeuwen (tevens deputaat F&B) en zr. J. de Goeij-van Dooren.

GSK: de brs. ds. A.G. Bruijn, M. Nieuwlaat (tevens deputaat SHOCK), K. Oosterheert en ds. W. Tiekstra.

Namens de synodecommissie refereert br. Stelpstra aan de instelling van het studiedeputaatschap SHOCK, samengesteld uit vertegenwoordigers van ASMP, GSK, F&B en DKO. Ondanks verschillen van mening is het toch gelukt uiteindelijk met een gezamenlijk voorstel te komen. Wel op het laatste moment, zodat de stukken pas kort voor de vergadering bij de synodeleden zijn gekomen, waarvoor hij excuses aanbiedt. Ds. Bruijn voert namens GSK het woord. De afgelopen jaren heeft de financiële ondersteuning weer mogen plaats vinden. Sommige aanvragen zijn afgewezen omdat de reserves van een classis te hoog waren, mede veroorzaakt door de opheffing van de PS oude stijl, waarbij de daar aanwezige reserves zijn verdeeld over de classes. Het is lastig een financiële inschatting te maken voor de komende jaren. De criteria om voor uitkering in aanmerking te komen zijn aangepast op de situatie zonder PS. De beslissing omtrent het nieuwe deputaatschap wordt afgewacht, waarbij het specifieke werk van de GSK niet uit beeld mag verdwijnen. Daarmee moet bij de samenstelling van het nieuwe deputaatschap rekening worden gehouden.

Deputaat Francke vertelt enthousiast over het werk van ASMP.

In Amsterdam is gedurende 10 jaar ca. € 1.000.000 geïnvesteerd voor missionair werk. Dat heeft niet geleid tot de instituering van nieuwe kerken binnen ons kerkverband. Maar wel kan worden gewezen op prachtige resultaten. “Stroom” en “De Aker” zijn zelfstandige gemeenten die inmiddels geen financiële steun meer nodig hebben. Ook heeft dit werk uitstraling gehad naar andere kerkgemeenschappen en

geleid tot nieuwe initiatieven. Zo wordt op verschillende manieren ondersteuning gegeven aan het Kleiklooster in de Bijlmer, de Stadshartkerk en aan de “pop-up kerk” (Rikko Voorberg). Pionieren is niet gemakkelijk, maar er is veel om dankbaar voor te zijn.

In Maastricht wordt gewerkt aan verduurzaming, Gent heeft minder steun nodig, omdat de Belgische overheid bijdraagt.

Deputaten brengen jaarlijks een bezoek aan de projecten om mee te leven, maar ook om de kosten te bewaken. Minstens 50% van de kosten moet lokaal worden opgebracht. Gesprekken met VSE hebben geleid tot aanpassing van de regels voor de bijdragen vanuit de missionaire projecten. Die worden nu behandeld als gewone gemeenten binnen ons kerkverband en hoeven niet langer extra bij te dragen. Het is van belang dat we leren van elkaar en ervaringen delen. Onderzoek is uitgezet bij het Praktijkcentrum, dat daar in 2018 over hoopt te rapporteren. Termen als duurzaamheid, innovatie en gereformeerde identiteit spelen hierbij een rol.

Deputaten nemen deel in een netwerk, waarin ook vertegenwoordigers van CGK en NGK participeren. Zo proberen we een goed inzicht te krijgen in alle missionaire activiteiten.

Er is wel een verandering gaande. Er worden minder grote projecten opgezet die landelijke steun vragen. Er gebeurt meer lokaal/classicaal in kleinere projecten. Maar ook daarbij is landelijke stimulans en soms ondersteuning nodig. Deputaten kunnen helpen bij de (financiële) opzet van een projectplan, zoals onlangs in Den Haag (Leidscheveen-Ypenburg).

De PKN zet sterk in op pioniersplekken. Er is op de algemene uitgaven 5% meer bezuinigd dan nodig was, om hiervoor geld vrij te maken. Ook bij de GKv is meer actie dan zo te zien is. Het PC voert onderzoek uit en op basis van ervaringen in Amsterdam en Maastricht wordt voor classes een hulpmiddel ontwikkeld om met elkaar in gesprek te gaan. Zowel over de instelling van pioniersplekken als over hoe om te gaan met een krimpende gemeente, die misschien voortgezet kan worden als pioniersplek.

Namens SHOCK voert deputaat ds. Harmannij het woord. De opdracht van dit deputaatschap was de verschillende regelingen te harmoniseren, niet om af te breken maar juist om te versterken. Ooit waren er twee typen predikanten: een gewone predikant en een missionaire predikant (wat consequenties had binnen VSE). Verder werd onderscheid gemaakt tussen een hulpbehoevende kerk en een pioniersplek. Maar als een krimpende gemeente door wil als pioniersplek, gaat die dan van GSK naar ASMP? En missionaire projecten kennen vaak tijdelijke ondersteuning. Hoe moet het dan op langere termijn? Dit soort vragen moet je niet willen. Het is inmiddels beter op elkaar afgestemd, maar er is meer, bijvoorbeeld een studentenpastor, kerkelijk werkers (geen predikant) en het werk onder asielzoekers.

De nieuwe regeling veegt alles bij elkaar, om het werk van de Here in al zijn facetten te ondersteunen. Voorheen waren er vrij vaste criteria verbonden aan de aard van het project. Uitgangspunt is nu een simpel principe: als een kerk iets wil, dan betaalt ze dat zelf (zie art. 1 van de GR). Indien nodig verzoekt ze de classiskerken om steun. Hierbij kan het te ontwikkelen hulpmiddel voor het gesprek hierover in de classis goede diensten bewijzen. Als daardoor de classis onevenredig zwaar belast wordt (meer dan 10% van het landelijk gemiddelde) kan de classis zich beroepen op landelijke ondersteuning. Bij de beoordeling van deze aanvragen is uiteraard de opgebouwde ervaring binnen GSK en ASMP van belang, maar het gaat nu niet om specifieke aandachtsvelden maar om alle activiteiten gericht op “de verkondiging van het evangelie in kerk en wereld”. Daarbij moet de classis niet alleen in financiële zin betrokken worden maar in de breedte van het werk. Meedenken, meebidden en steunen. En dat geldt voor alle missionaire projecten, niet alleen voor die financiële steun nodig hebben. Iedere gemeente is een missionaire gemeente.

Na deze inleidingen doet de preses een kleine schuldbekentenis. Dit onderwerp werd door hem als een formele zaak gezien, maar de inleidingen hebben hem ontroerd. Het geeft een beeld van hoe we missionair bezig zijn en daar word je blij en dankbaar van.

Commissielid ds. Kramer merkt op dat het niet op alle onderdelen gelukt is om te komen tot een besluitvoorstel waarin ASMP, SHOCK en GSK zich geheel konden vinden. Besluit 6 wordt niet gedragen door GSK en SHOCK.

Deputaat ds. Francke (ASMP) pleit voor een eigen herkenbaar aanspreekpunt (waarin kennis van zaken ondergebracht is). Hierbij wordt een adviesraad betrokken, waarin ook het PC deelneemt. Ook een stimuleringsfonds wordt bepleit. Hieruit kunnen beginnende projecten een eerste steuntje in de rug krijgen.

Bij de behandeling van de besluiten 1 t/m 5 heeft een afgevaardigde een gevoel van schaamte als je hoort dat een kleine kerk (Sumba) zichzelf als opdracht heeft gegeven om in elk dorp een kerk te stichten. We zouden van elkaar kunnen leren en elkaar stimuleren door in de buitenlandweek ook een binnenlanddag

te organiseren, waar speciaal het missionaire werk centraal staat. De preses vindt dit een goed idee en hij zegt toe zich binnen BBK hiervoor sterk te maken. Ook zr. Boersma (deputaat ASMP) vindt dit een goede gedachte.

Deputaat Harmannij reageert op een vraag over de berekening van de eigen bijdrage en de criteria voor steun (de 10%-grens). De bijdrage wordt per individueel kerklid vastgesteld, waarbij bijdragen voor de diaconie niet worden betrokken. Dankzij de verantwoording van de kerken in het kader van de ANBI regeling zijn veel gegevens beschikbaar.

Zr. De Goeij-van Dooren loopt bij de financiële aannames langs. Gebruik is gemaakt van de enquête van DKL. Over 2014 is gemiddeld per ziel € 407 bijgedragen, of per bel. lid € 624. Bij 110% wordt dit € 458 of € 702. Het is een indicatief getal. De norm van 110% is gebaseerd op de huidige reële bijdragen van steunontvangende kerken. De regeling bevat de opdracht om elke drie jaar af te stemmen/te herrekenen.

De besluiten 1 t/m 5 worden met algemene stemmen genomen, nadat de commissie bij besluit 2, in grond 2 de woorden "specifiek missionaire" heeft toegevoegd.

Hierop volgt de bespreking van besluit 6. Waarom pleiten deputaten voor een specifiek aanspreekpunt? Zijn ze dat niet zelf? Ook het stimuleringsfonds en de daaruit te geven bijdrage voor beginnende projecten roepen vragen op. Kan een gemeente die iets wil beginnen zelf niet zo'n startbedrag betalen? En waarom wordt het PC zo nadrukkelijk bij de adviesraad betrokken als het vaak zelf betrokken zal zijn bij opzet en onderzoek? Hoe breng je dan functiescheiding aan?

In reactie hierop zeggen deputaten dat een bijdrage van bijvoorbeeld € 5.000 als stimulerend duwtje in de rug moet worden gezien. Kunnen beschikken over kennis en ervaring is van belang. Daarvoor is een expertisenetwerk nodig, waarbinnen verschillende experts ingeschakeld kunnen worden. De benaming adviesraad duidt dus niet op een statische instantie. Per vraag worden de nodige deskundigen bijeengezocht en -gebracht. Om dit duidelijk te maken wordt in onderdeel a van besluit 6 het woord "flexibel" ingevoegd. Deputaten kunnen dit werk zelf niet erbij doen. De verwachting is dat op langere termijn de nodige kennis aanwezig zal zijn binnen het PC.

Zr. Boersma (ASMP) toont een financieel overzicht over de afgelopen jaren, vanaf OOG 2012-2014, via ASMP 2015-2017 naar een nieuw deputaatschap 2018-2020. Ze wijst aan hoe de budgetten steeds verder zijn teruggelopen. Alleen voor de adviesraad wordt nu € 7.500 per jaar extra gevraagd.

Het besluit wordt met algemene stemmen genomen.

### Besluit 7

Het door deputaten gevraagde budget is door deputaten F&B aangepast. Br. Van Leeuwen (F&B) geeft aan dat een bedrag van € 690.000 over drie jaar binnen het afgesproken budget valt. F&B streeft naar realistische begrotingen. De ervaring is dat vaak overschotten ontstaan, terwijl de te hoog ingeschatte kosten wel doorwerken in de quota. In dit geval wordt het budget daarom gefixeerd op het eerder vastgestelde financieel kader. Om dat te bereiken is de raming voor het stimuleringsfonds verlaagd van € 100.000 naar € 60.000. Zodoende blijft er ruimte voor de ramingen ten behoeve van beleid, expertise, dienstverlening en adviesraad, zonder dat dit leidt tot verhoging van de quota. Het bedrag van € 60.000 is gebaseerd op een realistische begroting. Mocht toch meer nodig zijn dan kan bij F&B aangeklopt worden om een beroep te doen op financiering uit de centrale reserve.

Ook dit besluit wordt met algemene stemmen genomen.

De preses sluit de behandeling van dit dossier, met dank aan deputaten en synodecommissie.

16 juni 2017

**Artikel 101***Benoeming deputaten ondersteuning***Besluit:**

op voordracht van het moderamen te benoemen als deputaten ondersteuning:

G.R. Boersma-Vreugdenhil	Utrecht	2020
A.G. Bruijn	Uithuizen	2023
J.A Francke	Den Haag	2023
B. Judels	Rijnsburg	2020
M. Nieuwlaat	Nuenen	2023
J. Scheele	Terneuzen	2023
A.S. de Vries	Middelburg	2023

1 vacature (in te vullen vanuit het voormalig deputaatschap GSK)

S. Stelpstra wordt aangewezen als samenroeper (geen deputaat)

## HOOFDSTUK 8, SLOTHANDELINGEN

30 juni 2017

### Artikel 102

#### *Evaluatie Synode*

Als inleiding spreekt de griffier, br. P. Jonkman, zijn bewondering uit voor de manier waarop de synode met de griffie en het moderamen is omgegaan. We hebben gepoogd een week van te voren de stukken bij de afgevaardigden te krijgen, maar dat is niet altijd gelukt.

Hij vraagt de synodeleden om verbeterpunten aan het moderamen door te geven.

Meerdere afgevaardigden geven hun ervaringen tijdens deze synode door.

30 juni 2017

### Artikel 103

#### *Aanwijzing samenroepende kerk volgende synode*

De preses deelt mee dat de kerk te Goes zich heeft aangeboden als samenroepende kerk voor de synode van 2020. De vergadering gaat hiermee akkoord.

30 juni 2017

### Artikel 104

#### *Sluiting (30 juni 2017)*

De preses leest Openbaring 22:12-21 en spreekt daarna als volgt:

De GS Meppel 2017 wordt straks gesloten. Weliswaar provisorisch, maar toch ... Het voelt alsof we nog maar pas van start zijn gegaan en nu is het al voorbij. Ik zeg: Jammer!

Het was hard werken, ieder voor zich, in de commissies, in het moderamen, de GS-zittingen. Maar ik heb het ook ervaren als een feest. Een feest van samen optrekken in hartelijke verbondenheid. Gedeelde bezieling om het goede voor onze kerken te zoeken. Samen bidden, samen zoeken naar het plan van onze Heer. Elkaar bemoedigen, ook elkaar troosten bij pijnlijke besluiten. En troost aanvaarden van die ander, ook van hem die anders heeft gestemd. Een feest van de Geest.

Ook de gezelligheid en de humor, schaterlachen en samen zingen. Samen uitblazen en op adem komen bij de bar of de biljarttafel, op het terras. En genieten van vorstelijke maaltijden. Onvergetelijk.

En straks keer je weer terug op je eigen plek in het lokale kerkelijke leven. Midden in de beroering die onze besluiten te weeg hebben gebracht. De onzekerheid, de blijdschap en het verdriet, de euforie en de paniek. Dan komt de ontzuivering. Het twijfelen aan jezelf en aan het werk van synodes. Je stemt Paulus meer dan ooit toe: Ons kennen schiet tekort, ons profeteren is zo beperkt. We kijken nog in een wazige spiegel.

Dan laait een brandend verlangen in je op naar straks. De volmaaktheid, als we oog in oog zullen staan en volmaakt zullen kennen en gekend worden. Als de speurtocht van de kerkgeschiedenis voorbij is.

Daarin ben je geen uitzondering. Dat lees je in Openbaring. Je deelt dat verlangen met de Geest en de Bruid, die zeggen: Kom! Dit zijn woorden van Jezus, waarin hij meldt wat hij vanuit de hemel waarneemt op aarde. Het uitzien van de Geest en de Bruid naar de Bruidegom. Het uitzien tijdens de reis door de woestijn naar het beloofde land. En hij moedigt iedereen aan die dat hunkeren van de kerk naar de wederkomst opmerkt.

Sluit je aan bij de stoet van de pelgrims, de Bruid in de woestijn. Schrik maar niet terug voor de hitte en de droogte, het afzien ... Want Ik ga mee. Ik, de rots die water geeft. Ik ga met jullie al de dagen.

Wie smacht naar straks en bang is het niet te halen, die mag zijn dorst komen lessen. Drinken van het water van het leven. En hij geeft je de verzekering: nog een korte tijd. Heus, ik kom spoedig!

Zo waar is het: een synode smaakt naar meer. Naar het straks, samen met al de heiligen die ons zijn voorgegaan. De eenstemmigheid van het volmaakte kennen van het heil. De hoogte, de lengte, de breedte en de diepte. En de oneindigheid van de aanbidding van het Lam. En geknielend voor de troon denk je bij



jezelf: ja, dit is het waar het om ging. Dit zingen en juichen en lachen en loven. Daarvan was die GS van Meppel, ergens vooraan in de 21<sup>e</sup> eeuw nog maar een minuscule voorproef.

We zingen samen gezang 147 (GK): “Maak muziek voor God de Vader”.

#### *Dankwoorden*

De preses dankt de muzikanten die met piano, panfluit en viool de samenzang hebben ondersteund. Ook spreekt hij zijn waardering uit voor het synodekoor.

Hij dankt de leden van de vergadering voor hun inzet en ijver, in commissiewerk en alle voorbereiding thuis, in hun participatie aan de bespreking en besluitvorming, om te komen tot een goede afhandeling van de agenda. Mooi was betrokkenheid op elkaar, speciaal bij besluiten die verdriet gaven. Hij dankt de vergadering voor het vertrouwen dat ze gaf aan het moderamen, en speciaal de bemoediging die hij als preses mocht ontvangen.

De assessor, br. Bouma, dankt de preses voor de bijzondere manier waarop hij de vergadering door het hele proces heen heeft geleid. Ook buiten de vergadering om heeft hij zich geweerd: wanneer de andere afgevaardigden al naar huis konden, maakte de preses zich nog op voor het synodejournaal. Br. Bouma overhandigt hem een passend cadeau: een ingelijste actiefoto van ds. Oosterhuis als preses. Cadeaus zijn er ook voor de ondersteuners van de synode: br. Alle Stoit, notulist, br. Piet Jonkman, griffier, en de zrs. Lydia Postma-Douma en Petrusa Buit-te Rietstap van het secretariaat.

De preses gaat voor in gebed, waarin hij God dank brengt en hem om zijn zegen vraagt voor het vervolg in de kerken.

Daarna sluit hij de vergadering provisorisch: een volgende zitting zal waarschijnlijk een gezamenlijke vergadering zijn met de Landelijke Vergadering van de NGK.

24 november 2017

#### **Artikel 105**

*Sluiting (24 november 2017)*

Br. H. Bouma spreekt als volgt:

Zusters en broeders,

Op deze laatste zittingsdag van de generale synode van Meppel komen we tot een afronding van onze agenda, die grotendeels door de kerken was bepaald. Alhoewel een enkeling nog graag wat vergaderdata eraan had willen koppelen, heeft de synode anders besloten.

Vandaag op onze afsluitende dag kwam een aantal moeilijke zaken aan de orde. We hebben gesproken over de positie van onze homofiele broeders en zusters in de kerk. Als GS hebben wij wegen gezocht om hierin pastoraal een handreiking te kunnen geven. Een commissie is aan het werk geweest, veel werk is verzet. Dank daarvoor! Uiteindelijk hebben we het voorstel van onze adviseur Ad de Bruine als basis overgenomen.

Zo was ook de hogere beroep zaak die vandaag aan de orde kwam, pijnlijk.

We hebben samen een synodejaar mogen meemaken en we hebben met elkaar veel gedeeld. Er zijn veel besluiten genomen, gewichtige en minder gewichtige. Dankbaarheid mag overheersen, toch zijn er ook zorgen over hoe er wordt gereageerd op een aantal genomen besluiten, waarbij je je mag afvragen of een aantal van die reacties wel passen binnen Gods Koninkrijk.

We gaan nu naar huis en kunnen echt de draad weer oppakken bij ons reguliere werk. De verschillende deputaatschappen kunnen hun opdrachten gaan uitvoeren. In het bijzonder wil ik nu toch ook DAO noemen, het kwam vandaag nog aan de orde; dank voor het vele werk! In het bijzonder dank aan Piet en Alle, die zijn gestopt met hun werk. Sterkte voor Jacob Halma in zijn nieuwe functie als beoogd griffier. Lydia ook sterkte met de afronding van een aantal zaken, maar ook vast sterkte met alle voorbereidingen voor de volgende GS, naar verwachting de GS Goes.

Het moderamen zal waarschijnlijk nog een keer bij elkaar komen, maar dan stopt het werk voor hun ook. De afzonderlijke moderamenleden zullen her en der nog afrondende werkzaamheden moeten verrichten.

Laten we vooral dank zeggen aan God de Here, die ons met zijn Geest heeft willen leiden.

Ik wil met jullie lezen een kerngedeelte uit Gods Woord, 2 Korintiërs 5 vers 11 – 21.

**Door Christus met God verzoend**

<sup>11</sup>Vervuld van ontzag voor de Heer, proberen we iedereen te overtuigen. God weet precies wie en wat wij zijn; hopelijk weet u het ook wanneer u te rade gaat bij uw geweten.<sup>12</sup>We bevelen onszelf niet opnieuw aan, maar geven u de mogelijkheid trots op ons te zijn, zodat u zich kunt verdedigen tegen wie zich op uiterlijke zaken laat voorstaan in plaats van op innerlijke.<sup>13</sup>Zijn we in extase, dan is het voor God; zijn we bij zinnen, dan is het voor u.<sup>14</sup>Wat ons drijft is de liefde van Christus, omdat we ervan overtuigd zijn dat één mens voor alle mensen is gestorven, waardoor alle mensen zijn gestorven,<sup>15</sup>en dat hij voor allen is gestorven opdat de levenden niet langer voor zichzelf zouden leven, maar voor hem die voor de levenden is gestorven en is opgewekt.<sup>16</sup>Daarom beoordelen we vanaf nu niemand meer volgens de maatstaven van deze wereld; ook Christus niet, die we vroeger wel volgens die maatstaven beoordeelden.<sup>17</sup>Daarom ook is iemand die één met Christus is, een nieuwe schepping. Het oude is voorbij, het nieuwe is gekomen.<sup>18</sup>Dit alles is het werk van God. Hij heeft ons door Christus met zich verzoend en ons de verkondiging daarover toevertrouwd.<sup>19</sup>Het is God die door Christus de wereld met zich heeft verzoend: hij heeft de wereld haar overtredingen niet aangerekend. En ons heeft hij de verkondiging van de verzoening toevertrouwd.<sup>20</sup>Wij zijn gezanten van Christus, God doet door ons zijn oproep. Namens Christus vragen wij: laat u met God verzoenen.<sup>21</sup>God heeft hem die de zonde niet kende voor ons één gemaakt met de zonde, zodat wij door hem rechtvaardig voor God konden worden.

Wat een oproep en wat een geweldig evangelie: Laat u met God verzoenen! Door Christus Jezus zijn Zoon!

Br. Bouma gaat daarop voor in gebed, waarin hij het werk van de synode opdraagt aan de Heer van de kerk. Hij dankt voor allen die zich inzetten in dienst van de kerken en bidt voor hun werk naar de komende synode toe. In het bijzonder bidt hij om zegen voor het werk van de regiegroep, die de taak heeft te werken aan alles wat samenhangt met het traject om een te worden met de Nederlands Gereformeerde kerken.

Hij sluit het gebed af met de volgende woorden:

*Vader we zijn aan het einde gekomen van deze GS van Meppel, u hebt ons werk gezien, Heer zegen het werk van onze handen, ja Heer zegen dat! Wilt u ons ook in de onderlinge gesprekken en discussies binnen ons kerkverband over de genomen besluiten in de taal van de liefde laten spreken en elkaar ook te leren verstaan. En dat niet om ons Heer, maar om de heiligheid van uw kerk op weg naar de jongste dag. Heer leer ons op die weg niets anders dan recht te doen, trouw te betrachten en nederig die weg te gaan die u wijst.*

*Heer wij willen u ook bidden voor deze wereld, wilt u zijn met de groten van deze aarde, geef hen wijsheid. Heer en we vragen u ook geef vrede Heer, geef vrede!  
Ontferm u Heer!*

*Want van u is het koninkrijk en de kracht en de heerlijkheid tot in eeuwigheid.*

*Amen.*

Tot slot wordt gezongen LB 439, de verzen 1 en 3 "Verwacht de komst des Heren". waarop de 51e generale synode van de Gereformeerde Kerken in Nederland door de preses wordt gesloten.

## BIJLAGEN HOOFDSTUK 2, KERKRECHT EN KERKREGERING

### BIJLAGE 2-1

*Aanbiedingsbrief besluitvorming MVeA (bij artikel 18)*

Aan alle kerkenraden en alle classes  
van de Gereformeerde Kerken

Almelo, 4 juli 2017

Betreft: Besluiten MV en ambt  
Kenmerk: 25-MVEA-170704

Geachte broeders en zusters,

De synode heeft het moderamen gevraagd om de besluiten rond man, vrouw en ambt bij de kerken toe te lichten door onderstaande brief.

In deze brief vertellen we het één en ander over de achtergrond van de genomen besluiten. Ook beschrijven we hoe we als GS tot besluitvorming zijn gekomen. Ten slotte maken we duidelijk dat de kerken nu aan zet zijn. We spreken onze hoop uit dat we met Gods hulp samen onze weg kunnen vinden.

#### **Voorgeschiedenis**

In 2005 (generale synode van Amersfoort-Centrum) kwam het thema 'Vrouwen in de kerk' voor het eerst op de tafel van de synode terecht.

Aanleiding was een brief van de kerkenraad van de GKv Voorthuizen - Barneveld. Daarin stelde de kerkenraad aan de orde dat het thema 'vrouw en ambt' in het contact met de Nederlands-Gereformeerden vragen met zich meebracht die "door ons ook niet op eenvoudige wijze te voorzien zijn van bijbelse antwoorden". Verder signaleerde deze kerkenraad: "We hebben te maken met een langzamerhand gegroeide praktijk van zusters die hun gaven in de gemeente inzetten zonder dat er een duidelijke bijbelse verantwoording aanwezig is. Bij nadere studie duiken al snel ingewikkelde exegetische en hermeneutische vraagstukken op; het is een taak die onze krachten te boven gaat. Bovendien denken wij dat deze zaak het plaatselijk belang overstijgt."

De GS besloot toen op voorstel van de PS Gelderland een deputaatschap 'vrouwen in de kerk' in te stellen met de opdracht:

- door middel van een probleemanalyse, vooral op basis van empirisch onderzoek, met medewerking van de Theologische Universiteit, in kaart te brengen welke vragen en problemen de kerken signaleren rond het thema 'vrouwen in de kerk';
- een plan van aanpak te maken dat beschrijft op welke wijze we kunnen komen tot een goed onderbouwd schriftuurlijk antwoord op de vragen en problemen die uit het onderzoek naar voren komen.

Dat was het begin van het proces dat leidde tot de besluitvorming nu, anno 2017.

We vermelden kort de tussenstappen.

- In 2008 verscheen een eerste rapport, dat veel basisinformatie bevatte. Op basis van literatuurstudie en empirisch onderzoek constateerden de deputaten dat er meerdere argumentatielijnen rond dit thema speelden en dat de opvattingen hierover binnen de kerken verschilden. Het toenmalige deputaatschap stelde voor om via theoretische studie en ook via onderlinge gesprekken in de kerken dit thema blijvend te agenderen.
- Het volgende deputaatschap (2011) publiceerde een handreiking en rapporteerde over het gebruik hiervan in de gemeenten. Daarnaast verscheen het boek *Als vrouwen het woord doen* van Myriam Klinker-de Klerck, 2011; deze theoretische studie was verricht in opdracht van het deputaatschap. Een nieuw deputaatschap werd benoemd dat een traject richting besluitvorming zou voorbereiden.

In 2014 concludeerde de meerderheid van deze deputaten dat de visie dat naast mannen ook vrouwen in de kerkelijke ambten mogen dienen, past binnen de bandbreedte van wat als schriftuurlijk en gereformeerd kan worden bestempeld. De discussie op de synode richtte zich met name op cultuur, hermeneutiek en ambt. De synode stemde niet in met de onderbouwing die de deputaten hadden gegeven van hun conclusie maar besloot tegelijk dat "de visie dat behalve mannen ook vrouwen in de kerkelijke

ambten mogen dienen vrij bespreekbaar moet zijn zolang er vanuit de Schrift geargumenteerd wordt". De synode stelde twee nieuwe deputaatschappen in, één voor het gesprek in de kerken en een studiedeputaatschap.

- In juli 2016 heeft het studiedeputaatschap (Man/vrouw en ambt) een eerste rapport gepubliceerd waarin de pijnpunten rond vrouw en ambt zijn beschreven en waarin nadrukkelijk is ingegaan op twee lijnen die in de bijbel zichtbaar zijn: er is een lijn zichtbaar die vrouwelijke inbreng afremt, maar er is ook een lijn zichtbaar die deze inbreng juist aanvaardt. Doen we de Schrift tekort als we vrouwen niet of juist wel de ruimte geven? Met dit rapport wilde het deputaatschap de kerken oproepen om een geestelijk proces te starten van zoeken naar een gezamenlijke koers voor dit vraagstuk. Hierin is samengewerkt met het deputaatschap Man/Vrouw in de kerk, dat de rol van vrouwen in de plaatselijke kerken inventariseerde en het proces in de kerken begeleidde door middel van gespreksavonden in plaatselijke gemeenten en regionale bezinningsavonden.
- In het tweede rapport 'Samen dienen' verwoordde het deputaatschap MVEA zijn bevindingen over: de bijbel over vrouwen, de bijbel over ambten, de ontwikkeling van het ambt, de praktijk in onze kerken en de inzichten uit binnenlandse en buitenlandse zusterkerken.

### **Waarom is dit onderwerp actueel?**

De GS Meppel 2017 is in haar besprekingen zich steeds bewust geweest van m.n. de urgentie van de vraag die al in 2005 officieel op de tafel van de synode lag. Die urgentie is door deputaten Man/Vrouw in de kerk in 2016 onderstreept.

Er is een gegroeide praktijk van toenemende inzet van onze zusters en hun gaven in de gemeente in allerlei taken. Zusters voeren in pastoraat, leidinggeven en onderwijs taken uit die vroeger alleen door ambtsdragers werden uitgeoefend. Dit roept een spanningsveld op tussen de ambtsleer en de praktijk in de gemeente. Hoe is de inzet van vrouwen in de gemeenten bijbels onderbouwd en te verantwoorden? Tegelijk stond de synodeafgevaardigden voortdurend voor ogen dat er verschil van mening is over dit thema. Dat is de situatie waarin we ons bevinden als kerken, we proefden het in de diverse ingezonden brieven vanuit de kerken, we kwamen het tegen in ontmoetingen met afgevaardigden van zusterkerken uit de wereld tijdens de zgn. 'buitenlanddagen' en wij hebben in onze vergaderingen geworsteld met diezelfde verschillen van inzicht.

Er is binnen en buiten de vergadering gesproken over ambtsleer, hermeneutiek, de 'zwijgtteksten' en de verschillende rollen van mannen en vrouwen.

Alternatieve besluiten zijn overwogen.

Zo is bijvoorbeeld de mogelijkheid overwogen om het ambt van diaken open te stellen voor vrouwen en dat ambt tevens breder op te vatten dan in onze huidige praktijk gebruikelijk is; tevens zouden vrouwen preekbevoegdheid kunnen ontvangen; het ambt van ouderling (met eindverantwoordelijkheid in de gemeente) zou dan voorbehouden zijn aan mannen.

De synode heeft besloten de kerken allereerst op te roepen om zorgvuldige vormen te vinden voor het optreden van mannen en vrouwen in niet-ambtelijke diensten. Zie besluit 2.

Dit geeft vorm aan waardering en erkenning van door de Geest gegeven mogelijkheden aan vrouwen, die zij op vele manieren in de gemeenten inzetten.

Verder heeft de synode uitgesproken dat er Schriftuurlijke gronden zijn om naast mannen ook vrouwen te roepen tot het ambt van diaken, ouderling en predikant. De besluitteksten verwoorden dat náást de visie dat (bepaalde) ambten aan mannen zijn voorbehouden op grond van Schriftuurlijke argumentatie, er óók ruimte is voor de visie dat vrouwen tot deze ambten kunnen worden geroepen. Zie besluit 3. We hebben niet gemakkelijk willen berusten in de verschillende duidingen van de teksten. Een inhoudelijke afweging over wat de bijbel zegt, is daaraan voorafgegaan en vond zijn plek in de gronden bij deze besluiten. Zie besluit 3, 4, 5 en 6.

Op een aantal punten konden we het onderling eens worden, maar er was ook blijvend verschil van inzicht, met name voor wat betreft het roepen van vrouwen tot het ambt van ouderling en predikant. Dit verschil van inzicht weerspiegelt de situatie in de kerken.

### **Kerken nu aan zet**

Vervolgens heeft de synode besloten ruimte te geven aan de plaatselijke kerken om zelf te bepalen of en zo ja op welke wijze en wanneer ze in de lijn van deze besluiten willen handelen. Zie besluit 7.

Het is nu aan de kerken de synodebesluiten te bespreken en om te gaan met wat er in de gemeente leeft. Is er draagvlak in de gemeente voor openstelling van de ambten voor zusters? Voelen vrouwelijke gemeenteleden zich geroepen tot een ambt? Hoe hier verder praktisch mee om te gaan? Het is nodig dat de bezinning en het gesprek over dit thema niet ophouden. Dat heeft de synode willen vastleggen in besluit 8.

Om dit proces van bezinning, gesprek en besluitvorming te faciliteren besloot de synode opnieuw een deputaatschap Man/Vrouw in de kerk in te stellen om gemeenten en classes te ondersteunen, om te onderzoeken wat er leeft in de kerken na de onderhavige besluitvorming en om hierover te rapporteren aan de volgende synode. Zie besluit 10.

### **Bede**

De synode is zich ervan bewust, dat de besluiten die zij genomen heeft over de vervulling van de ambten door vrouwen, in de kerken verschillend worden ontvangen. Al sinds jaren bestaat er over dit onderwerp verschil van inzicht in onze kerken. Dat kan een echt gesprek tussen broers en zussen belemmeren. Daarom doet de synode een dringend beroep op de kerken en haar leden om de besluiten die zij heeft genomen en de bijbehorende gronden bij een geopende bijbel voor Gods aangezicht zorgvuldig te overwegen.

Intussen is de synode zich bewust dat ook deze benadering van haar besluiten niet als vanzelf tot overeenstemming zal leiden over het onderwerp van de openstelling van de ambten voor vrouwen. Als gevolg daarvan groeit er van gemeente tot gemeente een verschillende praktijk ten aanzien van de vervulling van de ambten.

Met het oog daarop wil de synode een appel doen op de kerken en haar leden om elkaar, ook bij verschil van mening op dit punt, te blijven aanvaarden (Rom. 15 : 7). Laten we gehoor geven aan het appel van de apostel Paulus om de eenheid die de Geest ons in Christus geeft, te bewaren door de samenbindende kracht van de vrede (Ef. 4 : 3). Laten we beseffen dat wij nu nog in een wazige spiegel kijken en dat ons kennen nog beperkt is (1 Kor. 13 : 12). En laten we samen met alle heiligen de lengte, de breedte, de hoogte en de diepte trachten te begrijpen en de liefde van Christus die alle kennis te boven gaat, opdat wij mogen volstromen met Gods volkomenheid (Ef. 3 : 18, 19). Totdat wij eenmaal allen samen door ons geloof en door onze kennis van de Zoon van God een eenheid vormen, de eenheid van de volmaakte mens, van de tot volle wasdom gekomen volheid van Christus (Ef. 4 : 13).

*'Vrede zij met de broeders en zusters, en liefde en geloof, van God de Vader, en van Jezus Christus, de Heer. Genade en onvergankelijkheid zij met allen die onze Heer Jezus Christus liefhebben.'* (Ef. 6 : 23, 24)

in Christus verbonden,  
namens de generale synode,  
ds. Frans Wisselink,  
scriba II

Bijlage: synodebesluiten MV en ambt

## **BIJLAGE 2-2**

*Pastorale handreiking inzake homorelaties (bij artikel 25)*

(eindconcept 13 november 2017; P.A. Heij, P. Huizenga, M. van Loon en R.J. Stolper)

### *Inleiding*

De classis Hardenberg heeft de synode een vraag voorgelegd inzake de plaats in de gemeente van de homoseksueel die de Heer oprecht liefheeft en in liefde en trouw wil leven. Met deze vraag hebben we als synode – vermoedelijk net als de classis – geworsteld. Na veel wikken en wegen zijn we tot deze pastorale handreiking gekomen in de vorm van een achttal punten. Eerst is het echter goed een aantal zaken te noemen die van belang zijn voor een goed begrip.

Deze handreiking is in de eerste plaats bedoeld voor kerken en kerkenraden. De aard van de vraag brengt dat als van zichzelf met zich mee. Daarom vragen we ieder ander dit stuk met welwillendheid te lezen en te bestuderen. Weet dat het – ondanks de misschien soms zakelijke toonzetting – met warmte en liefde is geschreven, met in ons hart die broeders en zusters die ook de classis voor ogen heeft gehad toen ze de synode deze tere en aangelegen vraag stelde.

Ook is het goed te bedenken dat er vanuit de kerken niet is gevraagd om een ‘leeruitspraak’ ten aanzien van homoseksuele relaties. Hiervoor was geen mandaat en deze pastorale handreiking kan dus ook niet als zodanig gezien worden. In alle voorzichtigheid proberen we kerken en kerkenraden een weg te wijzen hoe pastoraal om te gaan met deze gevoelige materie.

Daarbij realiseren we ons bovendien dat er over de vraag of homoseksuele relaties in liefde en trouw op grond van de Schrift al dan niet kunnen worden geaccepteerd verschillend wordt gedacht. Officieel hebben eerdere GKv-synodes hierover geen algemene uitspraak gedaan. Wel zijn er op recente synodes in een aantal beroepszaken uitspraken gedaan waarin het uitgangspunt was dat dergelijke relaties op grond van de Schrift niet geoorloofd zijn. Waar echter deze de visie binnen de GKv tot voor kort in woord en geschrift breed werd gedragen, lijkt er de laatste jaren sprake van toenemende verlegenheid en zien we een groeiende pluraliteit aan visies en praktijken. Dit geldt overigens niet alleen binnen de GKv, maar is in het algemeen waarneembaar in orthodox-christelijke kringen.

Dit alles maakt het lastig om deze vraag goed te beantwoorden. We hopen en bidden met deze handreiking een aanzet te hebben gegeven voor het gesprek met elkaar in de kerkenraad, de classis of op welke plek dan ook.

### *1. Man en vrouw*

“God schiep de mens als zijn evenbeeld” (Gen. 1 : 28), “als evenbeeld van God schiep hij hem, mannelijk en vrouwelijk schiep hij de mensen”.

Dit zegt enerzijds dat mannen en vrouwen elkaar als gelijken mogen aanvaarden: beiden geschapen om Gods beeld te vertonen. Het zegt anderzijds dat het God goed leek om alle mensen vanaf het begin te verdelen over twee categorieën: mannen en vrouwen. In het genieten van dat onderscheid mogen ze Gods glorie vertonen. Daar is zelfs een speciaal bijbelboek aan gewijd: Hooglied.

Genesis 2 vertelt het als hoogtepunt van Gods scheppingswerk: hoe Adam met gejuich zijn vrouw ontvangt, die gelijk is aan en toch ook net anders dan hijzelf. Deze beide mensen passen bij elkaar als gelijken en vullen door hun anders zijn elkaar perfect aan.

Dit mooie begin is niet verloren. Jezus onderstreept het in Matteüs 19 : 5. Ook al is de realiteit vaak anders, God belooft ons in Christus Jezus dat hij zijn eerste opzet niet laat vallen. Christenen mogen het vasthouden als de norm van het begin, die nog altijd richting geeft.

### *Aanbeveling*

*Houd het huwelijk in ere zoals de Schepper dat van oorsprong heeft bedoeld, als vaste verbinding tussen een man en zijn vrouw. Het is meer dan een ideaal: het geeft ons hoop op de vernieuwing van Gods werken.*

## 2. Verwarring

Toen de eerste mensen het verbod van God om van die ene boom te eten overtraden, had dat direct gevolgen voor hun onderlinge verhouding. Ze schaamden zich voor elkaar en ze verraadden elkaar (Gen. 3 : 6-12). Het mooiste wat God gemaakt had, werd door de zonde diepgaand aangetast.

Dit leidt tot veel onzekerheid. Mannen vinden het moeilijk om de juiste vrouw te vinden, en andersom. Huwelijken lopen stuk, al dan niet door ontrouw van een van beide partners. Daarnaast vinden sommige mensen het onmogelijk om seksuele aantrekkingskracht te ervaren tot het andere geslacht. Om redenen die ook voor henzelf vaak duister blijven, voelen ze zich aangetrokken tot het eigen geslacht. Er zijn ook mannen en vrouwen bij wie hun psychische gevoelens botsen op hun lichamelijke kenmerken.

Het evangelie leert ons om deze verwarring niet te ontkennen, maar die evenmin tot nieuwe norm te verheffen. We mogen het benoemen als onze nood, als iets waarvoor we redding nodig hebben.

### Aanbeveling

*Erken de realiteit van lesbiennes, homo's en transgenders. De realiteit dat zij merken niet te passen in het oorspronkelijke plaatje van het paradijs. Heb oog en oor voor hun verwarring. Deel hun nood: samen staan we als gemankeerde mensen voor God.*

## 3. Relativering

De redding die Jezus biedt blijkt niet te zijn dat christenen nu al weer een paradijselijk leven krijgen. Ziekte en dood zijn gebleven, en bekering betekent niet dat we alles opeens weer beleven zoals Adam en zijn vrouw dat zullen hebben gedaan.

Er zijn christenen die zeggen dat homoseksuele gevoelens met catechisatie of therapeutische sessies weg te werken zijn. Deze visie botst op de werkelijkheid. Het is een illusie om te denken dat homoseksuele gevoelens zomaar te veranderen zijn. Soms kunnen geloofsonderwijs en therapie bewerken dat mensen anders gaan denken en beleven, maar resultaten zijn daarin niet voorspelbaar en al zeker niet op bestelling verkrijgbaar.

De redding die Jezus biedt is die van zijn sterven, om daardoor ruimte te maken voor een nieuw leven, waarin we niet meer afhankelijk zijn van wat we hier op aarde hebben.

Jezus spreekt in Matteüs 19 : 12 positief over mannen die niet kunnen of willen trouwen. Hij is zelf zo iemand. Hij bleef ongetrouwd en kinderloos, omdat hij zich volledig inzette voor het komende koninkrijk. Paulus verwerkt dit in zijn onderwijs van 1 Korintiërs 7: "iemand die trouwt handelt goed, maar iemand die niet trouwt handelt beter" (vs. 38). Dat is geen diskwalificatie van huwelijk of seksualiteit, maar een relativering: voor de toekomst van Gods koninkrijk hebben we niet nodig om getrouwd te zijn. "Bij de opstanding trouwen de mensen niet en worden ze niet uitgehuwelijkt, ze zijn dan als engelen in de hemel" (Matt. 22 : 30). Het huwelijk gaat voorbij. Wie in dit leven geen relatie kan beleven zoals Adam en zijn vrouw die hadden, raakt toch niet op achterstand. Hij mag met Jezus het nieuwe leven binnengaan. Binnen de kerkelijke gemeenschap kan het goed en mooi zijn om ongetrouwd te zijn of zonder partner te zijn. Ongetrouwd zijn of single zijn staan met getrouwd zijn op een gedeelde eerste plaats.

### Aanbeveling

*Geef aan dat het gezin niet altijd op de eerste plaats komt. Spreek uit dat Gods koninkrijk 'met stip' op één staat. En beleef samen met alle heiligen, man of vrouw, getrouwd of ongetrouwd, kinderloos of met een groot gezin, homo of hetero, de ruimte die dat komende Rijk ons biedt.*

## 4. Relatie

Toen God besloot om de mens een vrouw te geven, was zijn motief: "het is niet goed dat de mens alleen is" (Gen. 2 : 18). De meeste mensen zullen dat herkennen. Wie leeft voor Gods koninkrijk heeft een huwelijk of andere relatie weliswaar niet nodig, maar kan er evengoed veel steun aan ontleen. Zo was Jezus blij dat hij een leerlingenkring had die hem tot op het laatst trouw is gebleven (Luc. 22 : 28).

Wanneer christen-homo's er bewust voor kiezen om solitair te leven verdient dat alle steun. In het voetspoor van Jezus hebben ze wel een vriendenkring om zich heen, maar geen vaste huisgenoot. De gemeente moet oog hebben voor deze broeders en zusters en hoort met haar zorg en gebeden de zware last van deze broeders en zusters mee te dragen.

Het is niet makkelijk om alleen te zijn. Het is daarom heel begrijpelijk en invoelbaar dat homo's en lesbiennes, ook al willen zij afzien van seksuele gemeenschap, toch verlangen naar een vaste relatie met iemand die hun gevoelens begrijpt en herkent. Dat zal dus meestal een andere homo c.q. lesbienne zijn. Iemand van wie ze kunnen houden en die ook kan helpen zuiver met seksuele gevoelens om te gaan.

#### Aanbeveling

*Toon begrip voor het verlangen van homo's of lesbiennes om een vaste relatie zonder seksuele gemeenschap aan te gaan. Maak het echter niet tot nieuwe norm, alsof wie kiest voor alleen blijven onnodig moeilijk doet.*

#### 5. Seksuele intimiteit

We realiseren ons dat we een teer en precair onderwerp aansnijden als we seksuele intimiteit ter sprake brengen. Het is echter nodig om hier iets over te zeggen. Het eerste is dat (seksuele) intimiteit veel meer omvat dan seksuele gemeenschap. Een tedere aanraking en een kus zijn immers ook intieme uitingen van genegenheid. In de bijbel lezen we alleen in afkeurende zin over seksuele gemeenschap tussen twee mensen van hetzelfde geslacht (Gen. 19; Lev. 18 : 22; Lev. 20 : 13; Recht. 19; Rom. 1 : 26-27; 1 Kor. 6 : 9-11<sup>1</sup>; 1 Tim. 1 : 10<sup>2</sup>). Over andere intimiteiten wordt niks gezegd. Dat maakt ons ook voorzichtig om hier wél iets over te zeggen en al helemaal om daarvoor precieze grenzen aan te geven.

In het voorgaande punt werd daarom alleen heel in het algemeen een weg gewezen voor het geval dat twee mensen van hetzelfde geslacht kiezen voor een relatie waarin intimiteit (zonder seksuele gemeenschap) een plek heeft. Nu wordt wel gesteld dat het in de praktijk vrijwel onmogelijk is om dit vol te houden,<sup>3</sup> maar daartegenover mogen we wijzen op de kracht van Gods Geest. Wanneer christen-homo's een relatie aangaan en daarbij aan elkaar en hun omgeving beloven dat ze zullen afzien van seksuele gemeenschap, is het daarom niet eerlijk om bij voorbaat te oordelen dat daar niets van terecht zal komen.

Hiervoor werd al werd opgemerkt dat de Schrift uitsluitend in afkeurende zin spreekt over seksuele gemeenschap tussen twee mensen van hetzelfde geslacht. Hierbij moet wel bedacht worden dat het in de geschiedenissen in Genesis 19 en Rechters 19 gaat om voorgenomen (homoseksuele) verkrachting. Hieruit kunnen dus geen conclusies getrokken worden over relaties in liefde en trouw. Bij Paulus' woorden in Romeinen ligt dat anders. Een belangrijke vraag bij dit gedeelte is of dergelijke relaties binnen zijn blikveld vielen. De één betreft Paulus' woorden op losse seksuele contacten en avontuurtjes en acht ze niet van toepassing op relaties in liefde en trouw, terwijl een ander van mening is dat dergelijke relaties bij Paulus bekend waren en zijn woorden dus ook hierop betrekking hebben. Dit moet ons voorzichtig maken om al te stellige woorden te spreken. De discussie hierover is nog volop aan de gang en van wezenlijk belang. Hier achter gaan belangrijke vragen over hermeneutiek en de relatie tussen de goddelijke en de menselijke auteur schuil. Het is belangrijk hier samen met elkaar biddend over te spreken en studeren.

Hoe de woorden uit Romeinen 1 en andere bijbelgedeeltes, zoals 1 Kor. 6 : 9-11 en 1 Tim. 1 : 10, ook uitgelegd moeten worden, blijft staan dat uit het scheppingsverhaal en de bijbel als geheel duidelijk wordt dat man en vrouw voor elkaar bedoeld zijn.

#### Aanbeveling

Erken dat met goed recht op grond van de Schrift geoordeeld kan worden dat God seksuele gemeenschap tussen mensen van hetzelfde geslacht zonder uitzondering afwijst. Blijf in gesprek met broeders en zusters die op grond van de Schrift voor relaties in liefde en trouw een uitzondering mogelijk achten.

#### 6. Pastoraal gesprek

---

<sup>1</sup> Of het hier wel of niet over homoseksualiteit tussen volwassenen gaat is omstreden, zie het verschil tussen bijvoorbeeld de Nieuwe Bijbelvertaling (NBV) en Herziene Statenvertaling (HSV).

<sup>2</sup> Zie voorgaande voetnoot.

<sup>3</sup> We zijn ons ervan bewust dat een eerdere synode (Zwolle-Zuid, 2008) een uitspraak in hoger beroep heeft gedaan waarin een dergelijke relatie in een specifieke situatie werd afgekeurd: "de zuigkracht van de zonde" zou daarvoor te groot zijn (Acta, art. 52). Deze uitspraak is dus niet algemeen en alleen bindend voor destijds betrokkenen. Andere kerken of kerkleden mogen er argumentatie aan ontlenen, maar zijn er niet aan gebonden. Zie de Acta van de GS Harderwijk 2011, art. 15.



In het gesprek met samenlevende homo's of lesbiennes zal snel aan de orde komen dat de meningen over de toelaatbaarheid van homorelaties binnen de kerken verdeeld zijn. Dat hoeft het gesprek echter niet te frustreren, integendeel. Het dwingt juist om samen te blijven luisteren naar wat onze Heer heeft gezegd en wat hij daarmee bedoelt. Het dwingt om verder te kijken dan de geijkte teksten. Het dwingt tot het gebed om de Geest die ons verstand verlicht.

Daarbij hebben betrokkenen hun eigen inbreng. Dat is zelfs noodzakelijk. Zij hebben in hun specifieke omstandigheden gekozen voor een bepaalde levensstijl en (formele) relatievorm; laten ze zich in het pastorale gesprek daarover ook "verantwoorden tegenover de Heilige Schrift".<sup>4</sup>

Laat het gesprek niet ontaarden in een strijd om het eigen gelijk. Luister liever en bouw aan overeenstemming, in een gezamenlijke zoektocht naar wat voor de Heer heilig is.

Laat het gesprek evenmin ontaarden door indiscrete vragen naar de intieme omgang. Belangstelling tonen is goed, maar net als ieder ander hebben ook homo's en lesbiennes het recht om te zwijgen over hun privéleven. Ambtsdragers mogen zich beperken tot wat ze van de betrokkene zelf horen, en wat ze in zijn of haar doen en laten van hem of haar zien.

#### Aanbeveling

*Ga een indringend gesprek aan met betrokkenen. Spreek hen aan op wat u van henzelf hoort en ziet. Ga niet af op geruchten. Stimuleer betrokkenen om zelf vanuit de Schrift een verantwoorde levensstijl op te bouwen.*

#### 7. Tucht

Het kan zijn dat een kerkenraad na één of meer pastorale gesprekken redenen heeft om tucht te overwegen. De praktijk heeft echter al meermalen geleerd dat het toepassen van tucht bij homorelaties leidt tot een patstelling: de kerkenraad ontzegt betrokkenen het Avondmaal, maar de situatie wijzigt daardoor niet; de kerkenraad durft echter niet verder te gaan, onder meer omdat de gemeente hierover verdeeld blijkt. De enige 'oplossing' lijkt dat betrokkenen zich onttrekken, hetgeen in de praktijk regelmatig is voorgekomen. Maar dat kan in de kerk van Christus niet de bedoeling zijn.

Van belang is dat tucht toegepast wordt op de manier zoals deze is bedoeld. Ontzegging van het Avondmaal mag alleen op goede gronden en mag niet worden toegepast onder druk van de gemeente, of juist vanwege te verwachten onrust worden uitgesteld.

Een goede grond voor ontzegging is wanneer betrokkenen weigeren om zich voor God te verantwoorden. Ook wanneer iemand zegt dat hij zich tegenover God verantwoord acht, maar dat combineert met een levensstijl die duidelijk vloekt met Gods woord, heeft een kerkenraad het recht om tot ontzegging over te gaan.

Buitensluiting is volgens onze belijdenis (HC zondag 31) verbonden aan het oordeel van God, die hardnekkige ongelovigen buiten het rijk van Christus sluit. Een kerkenraad mag er dus alleen toe overgaan als hij deze ernst aanwezig ziet. Buitensluiting is pas aan de orde wanneer de onwil om het gedrag aan te passen duidelijk voortkomt uit onwil om zich iets aan Gods geboden gelegen te laten liggen. Zolang betrokkenen hun heil bij Christus willen zoeken en daar – al is het op hun eigen manier – ook invulling aan geven, mag de kerk hen blijven vermanen, en zo nodig de Avondmaalstafel voor hen gesloten houden, maar niet alle banden met hen verbreken.

#### Aanbeveling 1

*Raadpleeg hoofdstuk D van de kerkorde, voor u tot tuchtoefening overgaat of juist besluit om tucht achterwege te laten. Ga niet af op wat 'men' denkt of zegt dat er nu zou moeten gebeuren. Hanteer de kerkelijke tucht als een geestelijk instrument, zoals God het wil.*

#### Aanbeveling 2

*Ga niet over tot ontzegging van het avondmaal omdat u ongewenst gedrag ziet, maar omdat betrokkene weigert om zich daarover voor God te verantwoorden, of een verantwoording geeft die niet serieus valt te nemen.*

<sup>4</sup> De uitdrukking komt uit art. D56 KO, dat handelt over afwijking van de leer, maar ook in situaties als deze waardevolle aanzetten biedt.

Aanbeveling 3

*Bedreig samenlevende homo's of lesbiennes niet met buitensluiting. Verzekeer hen liever dat zij, zolang ze Gods gunst zoeken, mogen rekenen op de steun van de christelijke gemeente.*

*8. Communicatie naar de gemeente*

Wanneer twee mensen van hetzelfde geslacht gaan samenleven, blijft dat meestal niet onopgemerkt. Of ze geven daar zelf publiciteit aan. Dit plaatst de kerkenraad dan voor zijn verantwoordelijkheid leiding te geven aan de gemeente. Deze zal verschillend worden ingevuld afhankelijk van de positie die de kerkenraad inneemt ten aanzien van homorelaties. Deze positie zal aan de gemeente duidelijk moeten zijn, terwijl de kerkenraad te allen tijde terughoudend moet zijn met het geven van specifieke informatie over een concrete situatie.

Het is in het belang van betrokkenen wanneer de gemeente waarin zij leven wordt geïnformeerd over hun motieven en hun strijd. Het voorkomt dat ze worden achtervolgd door kwade geruchten en veroordelingen gebaseerd op misverstand. Het helpt de gemeente om hen niet stilzwijgend te ontwijken, maar hen te blijven ontvangen en voor hen te blijven bidden.

Aanbeveling

*Stimuleer betrokkenen om in overleg met de ambtsdragers de gemeente van de nodige informatie te voorzien. Aanvaard de grenzen die ze daarbij zelf aangeven. Maak als kerkenraad de eigen uitgangspositie duidelijk.*

*Afsluiting*

Zoals gezegd hebben we als synode geworsteld met de vraag van de classis Hardenberg. De aard van de vraag bracht met zich mee dat we in de formuleringen vooral kerkenraden op het oog hadden. We hopen en bidden dat met deze handreiking ook broeders en zusters met een homoseksuele gerichtheid zich gesteund weten. Bij het schrijven waren zij voortdurend en nadrukkelijk in onze gedachten. Met deze handreiking hebben we willen bijdragen aan een veilig klimaat in de gemeente voor homo's en lesbiennes, zodat zij hun specifieke gaven en talenten in de gemeente kunnen inzetten. We bidden dat deze handreiking een zegenrijke uitwerking mag hebben.

**BIJLAGE 2-3**

*Aanbiedingsbrief bij het besluit inzake de quaestio van de classis Hardenberg (bij artikel 25)*

Aan de classis Hardenberg van de Gereformeerde Kerken (per e-mail)

Almelo, 28 december 2017

Betreft: de Quaestio d.d. 2 december 2016

Kenmerk: 26-V-1-171228 – classis Hardenberg

Geachte broeders,

In uw brief, d.d. 2 december 2016, met agendanummer 26-V-1, wendde u zich tot de Generale Synode van de Gereformeerde Kerken in Nederland Meppel 2017 met een quaestio inzake de plaats van de homoseksueel geaarde broeder en zuster in de gemeente.

De synode heeft zich in twee zittingen intensief bezig gehouden met de vragen die vanuit uw classis op de synodetafel waren gedeponereerd. In de zitting van 19 mei 2017 werd na een eerste bespreking besloten dat er een pastorale handreiking zou komen. In de zitting van 24 november 2017 lag een voorstel ter tafel voor zo'n pastorale handreiking. Daarin werd in alle voorzichtigheid geprobeerd, kerken en kerkenraden een weg te wijzen hoe pastoraal om te gaan met broeders en zusters die een homoseksuele geaardheid hebben. Maar de synode kon niet tot de vaststelling van een pastorale handreiking komen. Dat had vooral te maken met de vraag welke consequenties eerdere synodeuitspraken moeten hebben. Daarom is besloten tot de instelling van een studiedeputaatschap. De besluittekst treft u hierbij in afschrift aan. Omdat het advies van prof. dr. De Bruijne een belangrijke rol heeft gespeeld in de besluitvorming, is zijn advies ook bijgevoegd.

In het vertrouwen u met deze informatie van dienst te zijn geweest, teken ik,

in Christus verbonden,  
namens de generale synode,

ds. Frans Wisselink,  
scriba II

Bijlagen:  
- besluit quaestio;  
- advies De Bruijne

**BIJLAGE 2-4** (bij artikel 26)  
**GENERALE REGELING VOOR PREDIKANTSZAKEN**  
(Ingevolge artikel B8 KO)

**Inhoud**

- A. Algemene bepalingen**
  - A1 Begripsomschrijvingen
  - A2 Toepasselijke regels
  - A3 Consistentie van beleid en uitvoering
  
- B. Taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden**
  - B1 Kerkenraad
  - B2 Classis
  - B3 Generale synode
  - B4 Commissie van beroep in predikantszaken
  - B5 Vereniging Steunpunt Kerkenwerk
  - B6 Vereniging Samenwerking Emeritering
  - B7 Predikantenvereniging
  - B8 Raad van advies in predikantszaken
  
- C. Voorbereiding en toegang tot de ambtsdienst**
  - C1 Praktijkoriëntatie voor studenten aan de Theologische Universiteit
  - C2 Predikanten in opleiding
  - C3 Beroepbaarstellend onderzoek
  - C4 Toelatend onderzoek
  - C5 Onderzoek voor toelating in bijzondere gevallen
  - C6 Beroeping
  
- D. Vervulling van de ambtsdienst**
  - D1 Predikant in kerk en kerkverband
  - D2 Kerkelijke rechtspositie
  - D3 Totstandkoming van de verbintenis
  - D4 Samenwerking tussen kerken en tussen predikanten
  - D5 Bindingsformulier
  - D6 Kerkenraad en predikant
  - D7 Taakvervulling
  - D8 Predikant in voltijd en deeltijd
  - D9 Beroepscode, vorming en spiritualiteit
  - D10 Beroepsprofiel en vaardigheden
  - D11 Mentoraat
  - D12 Supervisie
  - D13 Intervisie
  - D14 Permanente ontwikkeling
  - D15 Functioneringsoverleg
  - D16 Mobiliteit
  - D17 Interim-predikantschap
  - D18 Geheimhouding
  
- E. Predikanten met een bijzondere taak**
  - E1 Bijzondere taken
  - E2 Voorwaarden
  - E3 Verhouding tot de kerken
  - E4 Regeling van de rechtspositie
  - E5 Begeleiding en toezicht
  - E6 Rechtspraak in predikantszaken

**F. Levensonderhoud en overige materiële voorzieningen bij actieve dienst**

- F1 Levensonderhoud en voorzieningen
- F2 Reikwijdte zorgplicht
- F3 Pastorie
- F4 Tijdelijke arbeidsongeschiktheid
- F5 Blijvende arbeidsongeschiktheid
- F6 Zorgplicht bij arbeidsongeschiktheid
- F7 Arbeidsongeschiktheidsuitkering van VSE

**G. Maatregelen**

- G1 Samenwerking onder druk
- G2 Op non-actief stelling
- G3 Losmaking
- G4 Ontheffing
- G5 Schorsing
- G6 Afzetting
- G7 Ambtsherstel

**H. Leeftijdsemeritaat**

- H1 Leeftijd
- H2 Besluitvorming
- H3 Zorgplicht bij leeftijdsemeritaat
- H4 Aansluiting bij VSE
- H5 Toezicht en tucht

**I. Slotbepalingen**

- I1 Modellen
- I2 Vaststelling en wijziging van de GRP
- I3 Inwerkingtreding

## A. ALGEMENE BEPALINGEN

### Artikel A1 Begripsomschrijvingen

- A1.1 In deze regeling wordt verstaan onder:
- a. de kerkorde: de vigerende kerkorde (KO) van de Gereformeerde Kerken in Nederland (GKv);
  - b. de GRP: deze Generale regeling voor predikantszaken;
  - c. de kerk(en): de plaatselijke kerk(en) in de GKv;
  - d. deputaten toelating predikantschap: de classicale deputaten voor toelating tot het predikantschap;
  - e. deputaten advies en bijstand: het generale deputaatschap voor advies en bijstand in predikantszaken (AB);
  - f. deputaten kerkorde: het generale deputaatschap kerkorde (KO);
  - g. deputaten predikantszaken: het generale deputaatschap voor predikantszaken (PZ);
  - h. de Theologische Universiteit: de theologische universiteit (TU) als bedoeld in art. B13.1 KO;
  - i. de predikantenvereniging: de Vereniging van predikanten bij de GKv, tevens beroepsgroep predikanten GKv|CGMV (PV);
  - j. het Praktijkcentrum: het Praktijkcentrum Gereformeerde Kerken (PC);
  - k. de Raad van advies: de Raad van advies in predikantszaken (RvA);
  - l. het SKW: de Vereniging Steunpunt Kerkenwerk;
  - m. de VSE: de Vereniging Samenwerking Emeritering.
- A1.2 Waar in deze regeling sprake is van de kerkenraad in relatie tot de predikant, wordt in afwijking van art. B29.1 KO onder 'de kerkenraad' verstaan: de kerkenraad zonder de betrokken predikant.

### Artikel A2 Toepasselijke regels

- A2.1 Op de ambtsdienst van de predikanten zijn, in de hierna volgende rangorde, van toepassing:
- a. de kerkorde;
  - b. de GRP;
  - c. de bepalingen die in de kerkorde en/of GRP van toepassing zijn verklaard;
  - d. de regelingen en besluiten van de kerkenraden, die tot uitvoering van de kerkorde en/of GRP strekken.
- A2.2 De kerken regelen in de GRP die aspecten van de ambtsdienst van de predikanten waarin ter wille van een goede taakvervulling en rechtsgelijkheid gezamenlijke bepalingen nodig of gewenst zijn.
- A2.3. De kerken regelen in de GRP inzake de predikantsdienst tevens de verdeling van taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden tussen de verschillende kerkelijke vergaderingen, kerkelijke organisaties en kerkelijke instellingen (*art. E68 KO*) en andere betrokken instanties.
- A2.4 Een kerkenraad kan voorzien in aanvullende regelingen en besluiten ter zake de ambtsdienst van de plaatselijke predikant(en), mits deze geen wijziging brengen in de gemeenschappelijke regels die volgens KO en GRP van kracht zijn.

### Artikel A3 Consistentie van beleid en uitvoering

- A3.1 De kerkelijke vergaderingen, de bijzondere kerkelijke organisaties en kerkelijke instellingen en andere betrokken instanties streven naar een goede onderlinge samenwerking en naar consistentie van beleid en uitvoering in alle zaken omtrent de ambtsdienst van de predikanten (*art. A2 KO*).
- A3.2 Zij dragen er zorg voor dat de regelingen, richtlijnen, beleidsaanbevelingen, besluiten e.d., die door hen binnen hun eigen taakveld worden vastgesteld en uitgevoerd, aansluiten bij de kerkorde en de GRP en niet in strijd zijn met het kerkelijk recht (*art. A3.2 KO; art. E68.4 KO*).

## B. TAKEN, VERANTWOORDELIJKHEDEN EN BEVOEGDHEDEN

### Artikel B1 Kerkenraad

- B1.1 De kerkenraad is belast met de taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden ter zake de ambtsdienst van de predikant, die volgens de toepasselijke regels aan de kerkenraad zijn toevertrouwd of waarin niet op andere wijze is voorzien.
- B1.2 De kerkenraad richt zich op een goede samenwerking met de predikant en biedt aan de predikant de materiële en immateriële ondersteuning die hij nodig heeft voor de goede vervulling van zijn ambtsdienst. De kerkenraad houdt toezicht op zijn leer en leven.

**Artikel B2 Classis**

- B2.1 De classis is belast met de taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden ter zake de ambtsdienst van de predikant, die volgens de toepasselijke regels aan de classis zijn opgedragen.
- B2.2 Iedere classis heeft een deputaatschap toelating predikantschap, dat de taken uitvoert omtrent de toelating tot het predikantschap, zoals in de KO en de GRP vermeld (*art. B11 KO*).
- B2.3 Het deputaatschap is zodanig samengesteld dat het de kerkelijke onderzoeken BSO en TLO zorgvuldig en op goede kerkelijke wijze kan uitvoeren.

**Artikel B3 Generale synode**

- B3.1 De generale synode is belast met de taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden ter zake de ambtsdienst van de predikanten, die haar overeenkomstig art. E67.4 KO zijn opgedragen.
- B3.2 De kerken hebben een generaal deputaatschap predikantszaken (PZ). Het deputaatschap heeft de volgende taken:
- a. toezicht uit te oefenen op de kerkelijke onderzoeken voor de beroepbaarstelling (BSO) en de toelating tot het ambt van predikant (TLO) en leiding te geven aan het onderzoek voor de toelating tot het predikantschap in bijzondere gevallen (OBG), zoals in deze GRP omschreven (*art. B11 KO*);
  - b. ondersteuning te bieden aan de classes wanneer die in predikantszaken zijn belast met hetzij eigen besluitvorming hetzij het verlenen van de volgens de KO of GRP vereiste goedkeuring aan de besluitvorming van een kerkenraad. De goedkeuring van de classis als bedoeld in art. B12.6 KO is hiervan uitgezonderd. Deputaten verlenen bij goedvinden van de desbetreffende besluitvorming het ter zake vereiste instemmend advies.
- B3.3 De kerken hebben een generaal deputaatschap advies en bijstand in predikantszaken (AB). Het deputaatschap heeft de volgende taken (*art. B14 KO; art. G1 GRP*):
- a. advies en bijstand te verlenen in situaties van aanhoudende spanningen tussen de kerkenraad en/of gemeente enerzijds en de predikant anderzijds, gericht op herstel van een goede samenwerking;
  - b. zo mogelijk in situaties van geschil of conflict rond de predikant te bemiddelen, al dan niet in de vorm van mediation.
- B3.4 De generale synode benoemt de leden van de deputaatschappen en stelt de instructies vast voor hun taakuitoefening met inachtneming van de GRP.
- B3.5 In beide deputaatschappen wordt voorzien in kerkelijk-theologische, menswetenschappelijke, kerkrechtelijk-juridische en bestuurlijk-organisatorische kennis en ervaring.

**Artikel B4 Commissie van beroep in predikantszaken**

- B4.1 De commissie van beroep in predikantszaken is belast met de kerkelijke rechtspraak in predikantszaken overeenkomstig art. F79.1 KO. Zij kan tevens op gezamenlijk verzoek van de kerkenraad en de predikant bindende adviezen geven.
- B4.2 Haar bevoegdheid en werkwijze in beide gevallen is geregeld in de generale regeling voor de rechtspraak in predikantszaken.

**Artikel B5 Vereniging Steunpunt Kerkenwerk**

- B5.1 De kerken hebben zich verenigd in de Vereniging Steunpunt Kerkenwerk (SKW).
- B5.2 Via het SKW voorzien de kerken in een gezamenlijk kader voor de invulling van hun zorgplicht voor het levensonderhoud van de predikanten (*art. B16 KO*). Ook biedt het SKW voorzieningen voor de begeleiding en ondersteuning van het professioneel functioneren van de predikanten en voor een goede onderlinge samenwerking tussen kerkenraden en predikanten (*art. B14.2 KO*).
- B5.3 Het SKW is, in georganiseerd overleg met de PV, verantwoordelijk voor de vaststelling en jaarlijkse actualisering van de 'materiële regelingen predikanten' en aanverwante regelingen.

**Artikel B6 Vereniging Samenwerking Emeritering**

- B6.1 De kerken hebben zich verenigd in de Vereniging Samenwerking Emeritering (VSE).
- B6.2 Via de VSE voorzien de kerken in een gezamenlijk kader voor de invulling van hun zorgplicht bij arbeidsongeschiktheid en emeritering van de predikanten (*art. B17 en B22 KO*).
- B6.3 De VSE is verantwoordelijk voor de regeling en uitvoering van alle door haar behartigde zaken volgens het Uitkeringsreglement van de VSE.

**Artikel B7 Predikantenvereniging**

- B7.1 De predikantenvereniging (PV) behartigt de gemeenschappelijke belangen van de bij haar aangesloten predikanten.
- B7.2 De PV voert periodiek overleg met het SKW/VSE over de 'materiële regelingen predikanten' en de regelingen betreffende arbeidsongeschiktheid en emeritering.

**Artikel B8 Raad van advies in predikantszaken**

- B8.1 De Raad van advies in predikantszaken is een orgaan voor onderlinge informatie-uitwisseling en afstemming van het beleid dat de verschillende deelnemers inzake de predikantsdienst in de kerken voeren, met behoud van ieders eigen taakstelling en verantwoordelijkheid.
- B8.2 In de Raad van advies in predikantszaken participeren:
- de generale deputaten advies en bijstand (AB);
  - de predikantenvereniging (PV);
  - het Steunpunt Kerkenwerk (SKW);
  - de Vereniging Samenwerking Emeritering (VSE);
  - de Theologische Universiteit (TU);
  - het Praktijkcentrum (PC).
- B8.3 De Raad van advies in predikantszaken brengt verslag uit aan de generale synode over de aard en voortgang van de behandelde onderwerpen.
- B8.4 De Raad van advies in predikantszaken regelt zijn organisatie en werkwijze in een eigen reglement.

**C. VOORBEREIDING EN TOEGANG TOT DE AMBTSDIENST**

**Artikel C1 Praktijkoriëntatie voor studenten aan de Theologische Universiteit**

- C1.1 De Theologische Universiteit kent in de master predikant een praktijkoriëntatie (stage) in een kerkelijke gemeente en bepaalt de daarvoor geldende voorwaarden.
- C1.2 De stageregeling van de Theologische Universiteit voorziet in een deugdelijke regeling van de kerkrechtelijke aspecten van de stage met inachtneming van het geldende kerkelijk recht.
- C1.3 De stageregeling waarborgt dat de studenten op bekwame en vertrouwde wijze hun stage in de gemeente verrichten, in gebondenheid aan de leer van de bijbel, zoals samengevat in de belijdenisgeschriften; en dat voor hun stagewerkzaamheden, met name het voorgaan in kerkdiensten, vooraf door de kerkenraad toestemming is verleend.
- C1.4 De Theologische Universiteit is verantwoordelijk voor toelating tot en voor eventuele opschorting of tussentijdse beëindiging van de stage.
- C1.5 De stagiair zal op passende wijze in de gemeente worden geïntroduceerd.
- C1.6 De begeleiders aan de Theologische Universiteit en in de stagegemeente zorgen voor een tijdige en goede communicatie rond de stage naar de gemeente en zien toe op de naleving van de stageregeling.
- C1.7 De Theologische Universiteit verleent aan de student die de praktijkoriëntatie met goed gevolg heeft afgerond, naast het diploma van de predikantsmaster, een zgn. Aantekening Praktische Vorming.

**Artikel C2 Predikanten in opleiding (prio)**

- C2.1 Ter (verdere) voorbereiding op zijn beroepbaarstelling kan een afgestudeerde aan de Theologische Universiteit (master predikant) gebruik maken van de mogelijkheid om als predikant-in-opleiding (prio) tijdelijk te worden verbonden aan een gemeente.
- C2.2 De kerkenraad en de aspirant-prio treffen voor deze tijdelijke verbintenis een regeling, waarbij zij zich houden aan het geldende kerkelijk recht en in het bijzonder deze GRP.
- C2.3 Om als prio te kunnen fungeren, is vereist dat de classis aan betrokkene een preekbevoegdheid verleent die in overeenstemming is met de generale regeling preekbevoegdheid (*art. B32.2 KO*).
- C2.4 De prio richt zich op de gebruikelijke werkzaamheden van een predikant volgens de afspraken die daarover tussen hem en de kerkenraad worden gemaakt. Hij heeft geen bevoegdheid tot het bedienen van de sacramenten, het bevestigen van ambtsdragers, het afnemen van openbare geloofsbelijdenis of het kerkelijk bevestigen van een huwelijk.
- C2.5 De kerkenraad regelt een goede begeleiding van de prio en ziet toe op zijn werkzaamheden, op dezelfde wijze als wordt toegezien op het ambtswerk van een predikant.
- C2.6 De kerkenraad zorgt voor tijdige en goede communicatie naar de gemeente met betrekking tot het doel, de inhoud, de omvang en de duur van de werkzaamheden van de prio.



- C2.7 Om te voorzien in zijn levensonderhoud ontvangt de prio gedurende de tijdelijke verbintenis een vergoeding van de kerk, die in overeenstemming is met de richtlijn van het SKW.

Artikel C3 **Beroepbaarstellend onderzoek (BSO)**

- C3.1 Wie predikant wil worden, dient zich na voltooiing van de opleiding aan de Theologische Universiteit te melden bij de deputaten toelating predikantschap van de classis waartoe de kerk behoort die aan de kandidaat het attest heeft afgegeven voor zijn eerste inschrijving aan de Theologische Universiteit. Heeft de inschrijving plaatsgevonden vanuit een kerk die niet tot de GKv behoorde, dan meldt de kandidaat zich bij de classis Kampen (*art. B11.1 KO*).
- C3.2 De classis onderzoekt of de kandidaat voldoet aan de vereisten die de kerken in overeenstemming met de bijbel stellen aan het bekleden van het ambt van predikant en of hij aan de kerken kan worden gepresenteerd als beroepbaar predikant.
- C3.3 Het onderzoek van de classis vindt plaats in besloten zitting onder leiding van deputaten toelating predikantschap van de classis. Elk lid van de classis kan aan het onderzoek deelnemen. Bij het onderzoek zijn ten minste twee generale deputaten predikantszaken aanwezig, die daartoe door de classis worden uitgenodigd.
- C3.4 Deputaten toelating predikantschap ontvangen uiterlijk drie weken voor het onderzoek van de kandidaat:
- a. (een kopie van) het diploma predikantsmaster c.q. doctoraal diploma van de Theologische Universiteit met de vereiste Aantekening Praktische Vorming;
  - b. een getuigenis van de kerk(en) waartoe de kandidaat de laatste twee jaar behoorde, waarin een beargumenteerde beoordeling gegeven wordt omtrent de vraag of de kandidaat voldoet aan de voorschriften die de bijbel bevat ten aanzien van de persoonlijke geschiktheid en de leer en de levenswandel van hen die willen gaan dienen in het ambt van predikant;
  - c. een motivatiebrief van ten minste 900 woorden waarin de kandidaat schrijft over:
    - de betekenis van het geloof in God voor zijn persoonlijk leven;
    - de betekenis die Gods openbaring in de bijbel en de samenvatting van de bijbelse leer in de kerkelijke belijdenisgeschriften voor hem hebben;
    - zijn roeping tot en motivatie voor het predikantschap;
    - zijn visie op de ambten en hun functioneren in de kerk van Jezus Christus en zijn beoogde plaats als predikant in het geheel van het leven en werken van de gemeente;
  - d. een curriculum vitae;
  - e. de tekst van een drietal preekvoorstellen die niet eerder zijn beoordeeld door een kerkelijke vergadering, een docent en/of een mentor, over door de kandidaat zelf gekozen teksten (één uit het Oude Testament, één uit het Nieuwe Testament, en één over een Catechismuszondag of ander onderdeel van de belijdenis van de kerk), voorzien van uitgewerkte orden van dienst, inclusief de gebeden.
- Aan de hand van deze bescheiden bereiden deputaten toelating predikantschap het onderzoek voor.
- C3.5 Deputaten toelating predikantschap dragen zorg voor tijdige toezending van de stukken genoemd onder C3.4 aan de afgevaardigden en aan de generale deputaten predikantszaken.
- C3.6 De classis voert met de kandidaat een gesprek van circa een half uur over zijn motivatiebrief en betreft daarbij de andere onder C3.4 genoemde bescheiden.
- C3.7 De classis beluistert het door de kandidaat uitgesproken preekvoorstel dat door hem is uitgekozen uit het drietal ingediende preekvoorstellen, en voert daarna met de kandidaat een gesprek van maximaal een uur over zijn drie preekvoorstellen.
- C3.8 De classis voert met de kandidaat een gesprek van maximaal een uur over de leer van de bijbel en de betekenis en inhoud van de belijdenisgeschriften. Het doel van het gesprek is dat duidelijk wordt hoe de overtuiging en houding van de kandidaat is ten opzichte van de bijbel en de belijdenis van de kerk.
- C3.9 Uit het gehele onderzoek moet overtuigend blijken dat de kandidaat bijbelgetrouw en confessioneel betrouwbaar is en zelf gegrepen is door het evangelie. Ook moet de classis uit het onderzoek kunnen concluderen dat hij bekwaam geacht mag worden om als predikant een gemeente te dienen.
- C3.10 De beoordeling vindt plaats buiten aanwezigheid van de kandidaat met inachtneming van het volgende:
- a. de classisleden spreken zich eerst individueel uit over hun totale indruk van de kandidaat op basis van het onderzoek;
  - b. de deputaten toelating predikantschap van de classis geven hun oordeel;

- c. de generale deputaten predikantszaken geven hun oordeel;
- d. de vergadering komt tot een besluitvormende ronde.
- C3.11 De beroepbaarstelling vindt plaats indien de classis positief oordeelt over het onderzoek en de generale deputaten predikantszaken zich met dit oordeel kunnen verenigen.
- C3.12 De kandidaat ondertekent ten overstaan van de classis het bindingsformulier.
- C3.13 De classis verleent de kandidaat een akte van beroepbaarstelling. De beroepbaarstelling geldt voor een periode van twee jaar.
- C3.14 De classis maakt de beroepbaarstelling op de gebruikelijke wijze bekend.
- C3.15 Indien de classis tot een negatieve waardering komt of indien een positief oordeel van de classis niet door de generale deputaten predikantszaken wordt gesteund, ontvangt de kandidaat zowel mondeling als schriftelijk een toelichting waarop de negatieve beoordeling berust. Wanneer de negatieve beoordeling in een nader onderzoek – binnen enkele weken te houden – niet kan worden weggenomen, wordt het verzoek om beroepbaarstelling door de classis afgewezen. Tegen dit besluit kan de kandidaat rechtstreeks beroep instellen bij de particuliere synode.
- C3.16 Wanneer de kandidaat-predikant een verlenging van de beroepbaarstelling wenst, dient hij daartoe uiterlijk drie maanden voor het verstrijken van de termijn een verzoek in bij de classis die hem beroepbaar heeft gesteld. De kandidaat-predikant voert de redenen aan voor zijn verzoek en legt een getuigenis over betreffende zijn belijdenis en levenswandel van de kerk(en) waartoe hij sinds het beroepbaarstellend onderzoek behoorde. De classis kan de periode van beroepbaarstelling eenmaal met twee jaar verlengen.
- C3.17 De kandidaat-predikant heeft geen bevoegdheid tot het bedienen van de sacramenten, het bevestigen van ambtsdragers, het afnemen van openbare geloofsbelijdenis of het kerkelijk bevestigen van een huwelijk.
- C3.18 De kandidaat-predikant ontvangt begeleiding van een in overleg met hem door de classis aan te wijzen ervaren predikant en (oud-)Jouderling in het kerkverband van de GKv.
- C3.19 Indien het optreden van de kandidaat-predikant aanleiding geeft tot klachten die niet in overleg met hem kunnen worden weggenomen, is de classis die het beroepbaarstellend onderzoek heeft uitgevoerd bevoegd tot behandeling en beoordeling daarvan.

**Artikel C4 Toelating onderzoek (TLO)**

- C4.1 Wanneer een kerk een kandidaat-predikant beroept tot haar predikant en deze het beroep heeft aangenomen, verzoekt de kerkenraad aan de classis om een onderzoek uit te voeren gericht op de toelating tot het ambt (*art. B11.2 KO*).
- C4.2 Het onderzoek van de classis vindt plaats in besloten zitting onder leiding van deputaten toelating predikantschap van de classis. Elk lid van de classis kan aan het onderzoek deelnemen. Bij het onderzoek zijn ten minste twee generale deputaten predikantszaken aanwezig, die daartoe door de classis worden uitgenodigd.
- C4.3 Deputaten toelating predikantschap ontvangen uiterlijk twee weken voor het onderzoek van de kandidaat-predikant:
  - a. de verklaring van beroepbaarstelling, afgegeven door de classis die het beroepbaarstellend onderzoek heeft verricht;
  - b. de beroepsbrief (met bijlagen) van de kerk en de aannemingsbrief van de kandidaat-predikant of gewaarmerkte afschriften daarvan;
  - c. een getuigenis van de kerk(en) waartoe de kandidaat de laatste twee jaar behoorde, waarin een beargumenteerde beoordeling gegeven wordt omtrent de vraag of de kandidaat nog steeds voldoet aan de voorschriften die de bijbel bevat ten aanzien van de leer en de levenswandel van hen die staan naar het ambt van predikant.

Aan de hand van deze bescheiden bereiden deputaten toelating predikantschap het onderzoek voor.
- C4.4 Deputaten toelating predikantschap dragen zorg voor tijdige toezending van de stukken genoemd in art. C4.3 GRP aan de afgevaardigden en aan generale deputaten predikantszaken.
- C4.5 De classis voert met de kandidaat-predikant een gesprek van circa een uur over de betekenis van het geloof in God voor zijn persoonlijk leven en zijn motivatie voor het predikantschap in de beoogde gemeente. Het onderzoek heeft het karakter van een geestelijk kennismakingsgesprek in de kring waarin de kandidaat-predikant hoopt te gaan werken. Uitgangspunt is de positieve conclusie die de classis van beroepbaarstelling ten aanzien van de kandidaat-predikant heeft getrokken met betrekking tot zijn geloof, zijn bijbelgetrouwheid en confessionele betrouwbaarheid en zijn persoonlijke houding tegenover het ambt van predikant. Naarmate het beroepbaarstellend onderzoek langer

- geleden plaats vond, richt het onderzoek zich ook op de ervaringen en ontwikkelingen die de kandidaat-predikant sindsdien heeft doorgemaakt.
- C4.6 De beoordeling vindt plaats buiten aanwezigheid van de kandidaat-predikant met inachtneming van het volgende:
- a. de classisleden spreken zich eerst individueel uit over hun totale indruk van de kandidaat-predikant op basis van het onderzoek;
  - b. de deputaten toelating predikantschap van de classis geven hun oordeel;
  - c. de generale deputaten predikantszaken geven hun oordeel;
  - d. de vergadering komt tot een besluitvormende ronde.
- C4.7 De toelating vindt plaats indien de classis positief oordeelt over het onderzoek en indien de generale deputaten predikantszaken zich met dit oordeel kunnen verenigen.
- C4.8 De kandidaat-predikant ondertekent ten overstaan van de classis het bindingsformulier.
- C4.9 De classis verleent de kandidaat-predikant een akte van toelating tot het ambt.
- C4.10 De classis maakt de toelating tot het ambt van predikant op de gebruikelijke wijze bekend.
- C4.11 Indien de classis tot een negatieve waardering komt of indien een positief oordeel van de classis niet door de generale deputaten predikantszaken wordt gesteund, ontvangt de kandidaat zowel mondeling als schriftelijk een toelichting waarop de negatieve beoordeling berust. Wanneer de negatieve beoordeling in een nader onderzoek – binnen enkele weken te houden – niet kan worden weggenomen, wordt het verzoek om toelating als predikant door de classis afgewezen. Tegen dit besluit kunnen zowel de beroepende kerkenraad als de kandidaat rechtstreeks beroep instellen bij de particuliere synode.

**Artikel C5 Onderzoek voor toelating in bijzondere gevallen (OBG)**

- C5.1 Voor het predikantschap in de kerken is een voltooide opleiding tot predikant aan de Theologische Universiteit vereist (*art. B13.3 KO*). In afwijking daarvan kan bij uitzondering in bijzondere gevallen om toelating tot het predikantschap worden verzocht:
- a. door die kerkleden van wie wordt vastgesteld dat zij vanwege hun bijzondere gaven en ervaring zonder volledige theologische opleiding tot het predikantschap kunnen worden toegelaten (zie *art. C5.3 GRP e.v.*);
  - b. door hen die niet aan de Theologische Universiteit, maar elders in binnen- of buitenland een theologische opleiding, gericht op het predikantschap, hebben voltooid, maar nog niet in een kerk als predikant hebben gediend (zie *art. C5.7 GRP e.v.*);
  - c. door hen die in een andere kerkgemeenschap in binnen- of buitenland als predikant hebben gediend en die hetzij uit eigen beweging hetzij met het oog op een uit te brengen beroep door een plaatselijke kerk predikant binnen de GKv willen worden (*art. B11.3 KO*) (zie *art. C5.13 GRP e.v.*).
- C5.2 Voor elk van deze bijzondere situaties wordt de toelating tot het predikantschap in de hierna volgende bepalingen nader geregeld. Generale deputaten predikantszaken kunnen in een concreet geval vrijstelling verlenen van een hierna gesteld vereiste, wanneer zij overtuigd zijn dat in redelijkheid van de betrokkene niet kan of hoeft te worden verlangd dat hij daaraan voldoet. Tegen de afwijzing door generale deputaten predikantszaken van een verzoek om vrijstelling staat geen beroep open.

*Kerkleden met bijzondere gaven en ervaring (art. C5.1 sub a GRP)*

- C5.3 Voor het traject tot toelating in deze gevallen stellen generale deputaten predikantszaken na overleg met de Theologische Universiteit een regeling vast. Deze regeling waarborgt dat de aspiranten een voldoende instapniveau hebben en in hoofdzaak dezelfde theologische opleiding ontvangen als de reguliere theologiëstudenten in de predikantsmaster.
- C5.4 Een aspirant die volgens deze regeling een opleidingstraject ontvangt aan de Theologische Universiteit kan zo nodig aanspraak maken op eenzelfde vorm van financiële steun vanuit de kerken als de reguliere theologiëstudenten.
- C5.5 Voor een volgens deze regeling voltooide opleiding verstrekt de Theologische Universiteit een certificaat waarmee de aspirant zich als kandidaat bij de classis kan presenteren voor het beroepbaarstellend onderzoek (BSO) (*art. B11.1 KO*). Bevoegd is de classis waartoe de kerk behoort waar de kandidaat belijdend lid is.
- C5.6 De regels voor het BSO (*art. C3 GRP*) en het TLO (*art. C4 GRP*) zijn verder van toepassing.

*Theologen met een opleiding elders (art. C5.1 sub b GRP)*

- C5.7 Voor de toelating in deze gevallen is het uitgangspunt dat de betrokkenen eenzelfde startbekwaamheid dienen te hebben als de reguliere afgestudeerden van de predikantsmaster aan de Theologische Universiteit.
- C5.8 Een aspirant-predikant zal daartoe van de Theologische Universiteit een schriftelijke beoordeling vragen m.b.t. de elders ontvangen theologische opleiding en, indien nodig, een voorstel voor een aanvullend opleidingstraject. Met deze documenten meldt hij zich bij generale deputaten predikantszaken.
- C5.9 Generale deputaten predikantszaken stellen het aanvullend opleidingstraject aan de Theologische Universiteit voor de aspirant-predikant vast.
- C5.10 Een aspirant-predikant die volgens deze regeling een opleidingstraject ontvangt aan de Theologische Universiteit kan zo nodig aanspraak maken op eenzelfde vorm van financiële steun vanuit de kerken als de reguliere theologiestudenten.
- C5.11 Voor een volgens deze regeling voltooid opleidingstraject verstrekt de Theologische Universiteit een certificaat waarmee betrokkene zich als kandidaat bij de classis kan presenteren voor het beroepbaarstellend onderzoek (BSO) (art. B11.1 KO). Bevoegd is de classis waartoe de kerk behoort waar de kandidaat belijdend lid is.
- C5.12 De regels voor het BSO (art. B4 GRP) en het TLO (art. C4 GRP) zijn verder van toepassing.

*Predikanten uit een andere kerkgemeenschap (art. C5.1 sub c GRP)*

- C5.13 Voor de toelating in deze gevallen dient de betrokkene een voorbereidend traject te doorlopen onder leiding van generale deputaten predikantszaken. Ten minste vijf generale deputaten predikantszaken nemen hieraan deel.
- C5.14 Om toegang te krijgen tot het voorbereidend traject dient de betrokkene vooraf de volgende stukken over te leggen:
- een verklaring over belijdenis en wandel, afgegeven door de kerkenraad van de kerk(en) waartoe de betrokkene als belijdend lid de afgelopen twee jaar heeft behoord, waarbij de generale deputaten predikantszaken in een bijzonder geval de termijn van twee jaar kunnen verkorten;
  - een verklaring van de kerkenraad of een vergelijkbaar gremium van de kerk(en) waar de betrokkene als predikant de laatste vier jaar heeft gediend, inhoudend een waarheidsgetrouw getuigenis over de wijze waarop hij zijn dienst heeft vervuld; in een bijzonder geval kunnen generale deputaten predikantszaken de genoemde termijn verkorten of vrijstelling m.b.t. deze verklaring geven;
  - wanneer de generale deputaten predikantszaken dat nodig achten: aanvullende getuigenissen over de vervulling door de betrokkene van het predikantschap in de laatste vier jaar;
  - wanneer de situatie daartoe aanleiding geeft: een verklaring van de Theologische Universiteit dat de betrokkene eerder al een voldoende theologische opleiding heeft ontvangen om toelaatbaar te zijn tot het predikantschap in de Gereformeerde kerken;
  - een certificaat inzake een aanvullende opleiding, op aanwijzen van de generale deputaten predikantszaken, met betrekking tot de recente geschiedenis en het kerkrecht van de Gereformeerde kerken;
  - een levensbeschrijving van de betrokkene waarin deze met name roeping en beweegredenen om predikant in de Gereformeerde Kerken in Nederland te willen worden, verwoordt;
  - op schrift gestelde preken en gebeden en zo mogelijk opnames daarvan in vier kerkdiensten waarin de betrokkene is voorgedaan.
- C5.15 Generale deputaten predikantszaken houden met de betrokkene een colloquium, uiterlijk zes weken na indiening van alle vereiste stukken.
- C5.16 In het colloquium moet overtuigend blijken dat de betrokkene bijbelgetrouw en confessioneel betrouwbaar is, en zelf gegrepen is door het evangelie. Ook moeten generale deputaten predikantszaken uit het onderzoek kunnen concluderen dat de betrokkene bekwaam en geschikt is om als predikant binnen de Gereformeerde kerken te dienen.
- C5.17 Indien de generale deputaten predikantszaken daartoe aanleiding zien, zijn ze gemachtigd om de betrokkene gedurende een proeftijd van ten minste drie maanden in een van de kerken te doen werken met het oog op wederzijdse beeldvorming en verbinding.
- C5.18 Bij een positief oordeel verstrekken generale deputaten predikantszaken de betrokkene een verklaring waarmee hij zich als kandidaat bij de classis kan presenteren voor het beroepbaarstellend onderzoek (BSO) (art. B11.1 KO). Bevoegd is de classis waartoe de kerk behoort waar de kandidaat belijdend lid is.

- C5.19 De regels voor het BSO (*art. C3 GRP*) en het TLO (*art. C4 GRP*) zijn verder mutatis mutandis van toepassing en worden uitgevoerd op een wijze die past bij de positie en ervaring die de betrokkene reeds als predikant in een andere kerkgemeenschap heeft gehad.
- C5.20 Indien het besluit van generale deputaten predikantszaken een negatief oordeel behelst, staat daartegen voor de betrokkene rechtstreeks beroep open bij de particuliere synode. Bevoegd is de PS waaronder de kerk ressorteert waar de betrokkene belijdend lid is.
- C5.21 Bij toepassing van art. C5.19 GRP ontvangt de betrokkene begeleiding van een in overleg met hem door de classis aan te wijzen ervaren predikant en (oud-)ouderling in het kerkverband van de GKv.
- C5.22 Indien het optreden van de betrokkene aanleiding geeft tot klachten die niet in overleg met hem kunnen worden weggenomen, is de classis bevoegd tot beoordeling daarvan.

#### Artikel C6 **Beroeping**

- C6.1 De kerkenraden richten zich bij een naderende predikantsvacature op een tijdige vervulling daarvan door een andere predikant (*art. B12 KO*).
- C6.2 De predikanten houden zich beschikbaar voor een op hen uit te brengen beroep (*art. B6.3 KO*).
- C6.3 De plaatselijke beroepingsregeling voorziet in een zorgvuldige procedure van het beroepingswerk (*art. B12.2 KO*).

### D. **VERVULLING VAN DE AMBTSDIENST**

#### Artikel D1 **Predikant in kerk en kerkverband**

- D1.1 Behoudens een hem verleende bijzondere taakstelling (*art. B10 KO*), vervult de predikant zijn ambtsdienst in de kerk(en) waaraan hij is verbonden (*art. B9, B15.1 KO*).
- D1.2 De predikant vervult naast de ambtsdienst in de plaatselijke kerk(en) de taken in het kerkverband die hem bij of krachtens de kerkorde worden opgedragen en die in redelijkheid van hem mogen worden verwacht, zo nodig na overleg met de kerkenraad (*art. E63, E66, E67 KO*).

#### Artikel D2 **Kerkelijke rechtspositie**

- D2.1 De verbintenis van de predikant met de kerk heeft een eigen kerkelijk karakter en wordt beheerst door het kerkelijk recht (*art. A4, B15.3 KO*).
- D2.2 De eigensoortige rechtspositie (*sui generis*) van de predikant vloeit voort uit de kerkelijke ambtsopvatting en komt onder meer tot uitdrukking in de beroeping, de predikantsdienst voor het leven, de eigen verantwoordelijkheid van de predikant als dienaar van het Woord tegenover de gemeente, de samenloop van taken in de plaatselijke gemeente en in het kerkverband, de beperkte mogelijkheid tot ontheffing uit het ambt.
- D2.3 De kerken maken hierbij gebruik van het recht op hun eigen organisatie en inrichting naar art. 2:2 Burgerlijk Wetboek. De rechtsverhouding tussen kerk en predikant is geen contract in de zin van het statelijke civiele recht. Er is geen sprake van een arbeidsovereenkomst of overeenkomst van opdracht in de zin van het Burgerlijk Wetboek.

#### Artikel D3 **Totstandkoming van de verbintenis**

- D3.1 De kerkenraad biedt de predikant de beroepsbrief aan, met één of meer bijlagen waarin de toepasselijke bepalingen voor de voorziening in het levensonderhoud van de predikant, voor de door de predikant te vervullen ambtsstaken en voor de begeleiding en ondersteuning in zijn ambtsdienst zijn vermeld (*art. B15.2 KO*).  
De materiële aspecten zijn in overeenstemming met de door het SKW/PV vastgestelde 'materiële regelingen predikanten'. Als kerkenraad en predikant gezamenlijk hiervan willen afwijken, vragen zij daarover het advies van het SKW/PV. Een door de kerkenraad en de predikant onderling overeengekomen afwijking wordt schriftelijk vastgelegd en door beide partijen ondertekend.
- D3.2 De predikant die het beroep en de toepasselijke bepalingen aanvaardt, bevestigt dat met een aannemingsbrief (*art. B15.2 KO*).
- D3.3 Als in verband met de aanneming van het beroep een bestaande verbintenis dient te worden beëindigd, verzoekt de predikant de kerkenraad en de classis waar hij dienst doet om akten van ontslag. Hij legt deze over aan de kerkenraad die het beroep op hem heeft uitgebracht.
- D3.4 De verbintenis gaat in op het door de kerkenraad en predikant afgesproken tijdstip. Als sprake is van beëindiging van een bestaande verbintenis, sluit de nieuwe verbintenis hierop aan.
- D3.5 De classis verleent haar goedkeuring aan de (nieuwe) verbintenis na beoordeling van:
- de beroepsbrief van de kerkenraad;

- de bijlagen daarbij betreffende de materiële aspecten van de verbintenis;
- de aannemingsbrief van de predikant;
- de akten van ontslag van de vorige kerkenraad en classis.

D3.6 Voor de beroepsbrief, de aannemingsbrief en de akten van ontslag van kerkenraad en classis wordt zoveel mogelijk gebruik gemaakt van de beschikbare modellen.

#### Artikel D4 **Samenwerking tussen kerken en predikanten**

- D4.1 *Gezamenlijke predikant*: twee of meer kerken die samen tot het beroepen van één predikant willen overgaan, sluiten daarvoor een akkoord van samenwerking. Dit behoeft de goedkeuring van de classis (*art. B15.1 KO*).
- D4.2 *Wederzijdse dienstverlening*: over de wederzijdse samenwerking in de ambtsdienst van twee of meer predikanten die zijn verbonden aan verschillende kerken, kunnen in onderling overleg tussen de kerkenraden en predikanten afspraken worden gemaakt.
- D4.3 *Detaching*: een predikant kan op tijdelijke basis zijn ambtsdienst verrichten in een andere kerk dan waaraan hij als predikant is verbonden. Hij blijft als predikant verbonden aan de uitlenende kerk, waarvan de kerkenraad ambtelijke verantwoordelijkheid jegens hem draagt.
- D4.4 In situaties van samenwerking wordt gezorgd voor goede afspraken over inhoud en omvang van de uit te wisselen werkzaamheden, termijn en honorering, verantwoording en toezicht, e.d.
- D4.5 Besluiten van kerkenraden over samenwerking behoeven een goede communicatie met elk van de betrokken gemeenten.

#### Artikel D5 **Bindingsformulier**

- D5.1 De predikant die voor het eerst of opnieuw wordt bevestigd in het ambt, ondertekent het bindingsformulier in de eerste vergadering van de kerkenraad na zijn bevestiging. Hiervan wordt mededeling gedaan aan de gemeente.
- D5.2 De reeds dienst doende predikant die in een andere classis binnen komt, ondertekent het bindingsformulier in de eerstvolgende vergadering van die classis.

#### Artikel D6 **Kerkenraad en predikant**

- D6.1 Een predikant verricht de hem bij of krachtens de kerkorde opgedragen en toevertrouwde taken en doet dat in nauwe samenwerking met de kerkenraad (*art. B6.4 KO*).
- D6.2 De predikant draagt zelf de primaire verantwoordelijkheid voor het goed functioneren in zijn ambtsdienst (*art. B9 KO*).
- D6.3 De kerkenraad stimuleert de predikant in de uitoefening van zijn ambt en zorgt voor goede werkomstandigheden (*art. B14.2 KO*).
- D6.4 Ten dienste van de opbouw van de gemeente zijn kerkenraad en predikant gericht op een harmonieuze relatie (*art. A2 KO*).

#### Artikel D7 **Taakvervulling**

- D7.1 De kerkenraad en predikant maken bij het beroepingsoverleg goede afspraken over de door de predikant te verrichten taken.
- D7.2 Een latere wijziging in de taakinvulling wordt in goed overleg tussen de predikant en de kerkenraad vastgesteld.
- D7.3 Voor tijdelijke of blijvende vrijstelling van een ambtstaak of onderdeel daarvan is een daartoe strekkend besluit van de kerkenraad vereist.
- D7.4 Voor een goede taakvervulling woont een predikant binnen de grenzen van de kerkelijke gemeente waaraan hij is verbonden. Hiervan kan slechts worden afgeweken krachtens kerkenraadsbesluit.
- D7.5 Een predikant vervult geen nevenfuncties die op enigerlei wijze afbreuk doen aan en/of (kunnen) conflicteren met zijn ambtsdienst als dienaar van het Woord.
- D7.6 Op een daartoe strekkend verzoek van de predikant tot onderbreking van de ambtsdienst voor langere tijd beslist de kerkenraad (*art. B14.3 KO*). De kerkenraad beoordeelt of sprake is van een bijzondere reden, zoals bijvoorbeeld de afronding van een theologische dissertatie, een verblijf buitenslands voor ondersteuning van de broederschap aldaar, een noodzakelijke intensieve verzorging van een echtgenote. De kerkenraad beslist of en zo ja, in welke mate wordt voorzien in het levensonderhoud van de predikant tijdens de onderbreking van de ambtsdienst. Gaat het om een beoogde onderbreking van meer dan drie maanden, dan is daarvoor de goedkeuring van de classis noodzakelijk.
- D7.7 De afspraken en besluiten volgens dit artikel behoeven een goede communicatie aan de gemeente.

**Artikel D8 Predikant in voltijd en deeltijd**

- D8.1 Als regel wordt het predikantschap uitgeoefend in voltijdse beschikbaarheid.
- D8.2 Een kerkenraad die voornemens is om een verbintenis aan te gaan op deeltijdbasis, stelt een regeling vast die ten minste in de volgende onderdelen voorziet:
- a. de vermelding van de bijzondere redenen voor een deeltijdverbintenis;
  - b. een nauwkeurige beschrijving van de taken die de predikant in deeltijd verricht;
  - c. het deeltijdpercentage van ten minste 50%, gerekend voor de reguliere predikantsdienst als bedoeld in art. B9 KO. Indien de predikant de overige tijd een bijzondere taak vervult als bedoeld in art. B10 KO, geldt een deeltijdpercentage van ten minste 30% voor de reguliere predikantsdienst;
  - d. het aantal en de regelmaat van de kerkdiensten waarin de predikant in de gemeente voorgaat;
  - e. het traktement en de vergoedingen die bij de deeltijdverbintenis behoren;
  - f. de werk- en woonvoorzieningen voor de predikant, met inachtneming van art. D7.4 GRP;
  - g. een opgave van de bezigheden van de predikant buiten de deeltijdverbintenis met de gemeente;
  - h. de waarborging van een goede functievervulling, met inachtneming van art. D7.5 GRP;
  - i. de instemmingsverklaring van de predikant.
- D8.3 De regeling voor een verbintenis op deeltijdbasis behoeft de goedkeuring van de classis, met schriftelijk instemmend advies van generale deputaten predikantszaken (*art. B14.3 KO*).
- D8.4 De classis onthoudt haar goedkeuring, als generale deputaten predikantszaken geen instemmend advies verlenen.
- D8.5 Tegen een besluit van de classis tot onthouding van goedkeuring staat voor de kerkenraad rechtstreeks beroep open op de particuliere synode.

**Artikel D9 Beroepscode, vorming en spiritualiteit**

- D9.1 De predikant weet zich in zijn ambtsdienst gebonden aan de 'Beroepscode voor predikanten', zoals vastgesteld door de PV.
- D9.2 De beroepscode benoemt de eisen en randvoorwaarden die aan iedere predikant worden gesteld in de relatie tot God, tot zichzelf, tot de gemeente en tot anderen.
- D9.3 De predikant besteedt regelmatige aandacht aan de ontwikkeling van zijn persoonlijke vorming en geestelijk leven.

**Artikel D10 Beroepsprofiel en vaardigheden**

- D10.1 Het door de PV vastgestelde 'Beroepsprofiel gemeentepredikant' biedt de basis voor het werken aan een grotere professionaliteit van de predikanten (*art. B9 KO*).
- D10.2 Op de predikant zelf rust de primaire verantwoordelijkheid voor de permanente ontwikkeling van zijn competenties. De kerkenraad ziet hierop toe en ondersteunt dit door het scheppen van voorwaarden en voorzieningen.

**Artikel D11 Mentoraat**

- D11.1 Voor een beginnend predikant geldt tijdens de eerste twee jaar van zijn predikantschap een verplicht mentoraat.
- D11.2 Het mentoraat is erop gericht om de persoonlijke en vakkundige groei van de beginnend predikant (mentorant) te bevorderen. Hij wordt door een daartoe opgeleide en ervaren collega-predikant (mentor) begeleid bij het in korte tijd zelfstandig gaan functioneren in het geheel en in de verschillende onderdelen van zijn predikantswerk.
- D11.3 De coördinatie van en verantwoordelijkheid voor een goede organisatie van het mentoraat berust bij het SKW.

**Artikel D12 Supervisie**

- D12.1 Voor de junior-predikant geldt tijdens het derde, vierde en vijfde jaar van het predikantschap een verplichte periodieke supervisie.
- D12.2 De supervisie is erop gericht om de junior-predikant (supervisant) onder begeleiding van een deskundige (supervisor) te leren om systematisch en kritisch te reflecteren op zijn eigen functioneren op basis van concrete praktijkervaringen in de verschillende onderdelen van zijn predikantswerk.
- D12.3 De coördinatie van en verantwoordelijkheid voor een goede organisatie van de supervisie berust bij het SKW.

**Artikel D13 Intervisie**

- D13.1 Vanaf het zesde jaar van het predikantschap nemen de predikanten ten minste eens per drie jaar deel aan een verplicht intervisietraject.
- D13.2 De intervisie is er op gericht dat collega-predikanten, al dan niet onder leiding van een supervisor, kritisch reflecteren op hun eigen functioneren op basis van concrete praktijkervaringen in de verschillende onderdelen van het predikantswerk.
- D13.3 De coördinatie van en verantwoordelijkheid voor een goede organisatie van de intervisie berust bij het SKW.

**Artikel D14 Permanente ontwikkeling**

- D14.1 Met het oog op de voortgaande ontwikkeling van zijn kennis en bekwaamheden neemt de predikant regelmatig deel aan een traject van permanente educatie, dat zoveel mogelijk aansluit bij de gestelde persoonlijke leerdoelen.
- D14.2 De kerkenraad stimuleert de permanente educatie en faciliteert de predikant daarvoor met voldoende tijd en middelen.
- D14.3 De coördinatie en uitvoering van een goed functionerende permanente educatie predikanten berust bij de Theologische Universiteit.
- D14.4 De Theologische Universiteit benoemt eens per drie jaar een commissie van externe en onafhankelijke deskundigen die het programma permanente educatie predikanten visiteren en daarover rapport en advies uitbrengen. De Theologische Universiteit brengt de rapportage ter kennis van de Raad van advies en de generale synode.

**Artikel D15 Functioneringsoverleg**

- D15.1 De kerkenraad en de predikant zijn gezamenlijk verantwoordelijk voor een regelmatig en zorgvuldig functioneringsoverleg, gericht op een goede balans tussen ambt, persoon en beroep van de predikant.
- D15.2 Het periodieke functioneringsgesprek is gericht op wederzijdse transparantie ten aanzien van het actuele functioneren van de predikant in de context van de gemeente. Het vormt tevens de basis voor te maken afspraken omtrent de inzet en taakvervulling van de predikant in de komende periode en over de inzet van de predikant voor zijn permanente ontwikkeling.
- D15.3 Voor de uitvoering van het functioneringsoverleg biedt het SKW de nodige voorzieningen en ondersteuning.

**Artikel D16 Mobiliteit**

- D16.1 Het bevorderen van de mobiliteit van predikanten is van belang voor de opbouw van de gemeenten en het goed functioneren van de predikanten. Op de kerkenraden en de predikanten rust de verantwoordelijkheid om hieraan mee te werken.
- D16.2 Het SKW houdt een actuele lijst bij van predikantsvacatures en van beroepbare predikanten met hun profiel. Het SKW ondersteunt de kerkenraden met raad en daad in hun beroepingswerk.
- D16.3 Het SKW kan desgewenst in voorkomende gevallen actief bemiddelen tussen predikanten en vacante kerken. Ook kan het SKW bijdragen aan de totstandkoming van ruilingen van predikanten tussen verschillende kerken.

**Artikel D17 Interim-predikantschap**

- D17.1 Een daartoe opgeleide predikant kan als interim-predikant aan een kerk tijdelijk ondersteuning bieden in situaties van verandering, crisis of conflict.
- D17.2 De coördinatie van de opleiding en inzet van interim-predikanten berust bij het SKW.
- D17.3 Een interim-predikant verricht zijn taak op basis van detachering overeenkomstig art. D4.3 GRP.
- D17.4 Besluiten van kerkenraden over het uitlenen en inlenen van een interim-predikant behoeven een goede communicatie met elk van de betrokken gemeenten.

**Artikel D18 Geheimhouding**

- D18.1 Overeenkomstig art. C49.3 KO rust op de predikanten de plicht tot geheimhouding ten aanzien van alles wat hen uit hoofde van hun ambtsdienst bekend is en een vertrouwelijk karakter draagt.
- D18.2 De predikanten houden zich aan de Generale regeling inzake geheimhouding in de plaatselijke kerken.



**E. PREDIKANTEN MET EEN BIJZONDERE TAAK****Artikel E1 Bijzondere taken**

- E1.1 De kerken kennen bijzondere taken waarvoor een predikant een kerkelijke opdracht ontvangt en die hij onder verantwoordelijkheid van een kerkelijke vergadering verricht (*art. B10.1 KO*).
- E1.2 De kerken erkennen bijzondere taken waarbij een predikant in dienst komt van een niet-kerkelijke instelling, maar vanwege de aard en het belang van zijn werk toch het ambt van predikant kan behouden (*art. B10.2 KO*).

**Artikel E2 Voorwaarden**

- E2.1 Een predikant kan een bijzondere taak alleen aanvaarden indien hij daarin primair de verkondiging van het evangelie voor kerk en wereld vervult en zijn overige werkzaamheden daarmee in rechtstreeks verband staan (*art. B9 KO*).
- E2.2 Ook een beroepbare kandidaat-predikant kan voor een bijzondere taak worden geroepen en benoemd.
- E2.3 Bij twijfel over de vraag of een bijzondere taak het behouden van het ambt van predikant wettigt, is het oordeel van de generale deputaten predikantszaken beslissend. Tegen dit oordeel is rechtstreeks beroep mogelijk bij de particuliere synode. Bevoegd is de PS waaronder de kerk ressorteert waaraan de predikant is verbonden.

**Artikel E3 Verhouding tot de kerken**

- E3.1 Een predikant met een bijzondere taak is of wordt verbonden aan een plaatselijke kerk (*art. B15.4 KO*). Bij het aanwijzen van de voor de predikant verantwoordelijke kerk is een goede kerkelijke inbedding van zijn werkzaamheden bepalend.
- E3.2 De kerkenraad beoordeelt in hoeverre de gemeente naar art. B12 KO bij de roeping van een predikant met een bijzondere taak wordt betrokken.
- E3.3 Een predikant met een bijzondere taak is bevoegd om in de kerken in kerkdiensten voor te gaan in de verkondiging van Gods Woord, de bediening van de sacramenten, het afnemen van belijdenis van het geloof, het bevestigen van ambtsdragers en het kerkelijk bevestigen van een huwelijk (*art. B9.1en B32.1 KO*).
- E3.4 Een predikant met een bijzondere taak neemt, behoudens het bepaalde in art. E3.3 GRP, niet deel aan de reguliere predikantsdienst als bedoeld in art. B9 KO. De kerkenraad van de verantwoordelijke kerk kan besluiten hiervan af te wijken.

**Artikel E4 Regeling van de rechtspositie**

- E4.1 Voor een predikant met een bijzondere taak als bedoeld in art. E1.1 GRP (*art. B10.1 KO*) wordt de rechtspositie vastgelegd in een regeling, waarin ten minste de volgende zaken zijn opgenomen:
- a. de wijze van het aangaan van de verbintenis;
  - b. de termijn van de verbintenis;
  - c. het toezicht, de verantwoording en de wederzijdse communicatie;
  - d. de zorgplicht voor de predikant en, na diens overlijden, voor zijn nagelaten weduwe en wezen;
  - e. de verdeling van verantwoordelijkheden en bevoegdheden tussen de betrokken kerkelijke vergaderingen en organen;
  - f. het pastoraat;
  - g. de toepassing van de kerkelijke tucht volgens hoofdstuk D van de kerkorde;
  - h. de toepassing van de artikelen B14 t/m B22 van de kerkorde;
  - i. de handelwijze bij de beëindiging van de bijzondere taak;
  - j. de handelwijze bij de aanvaarding van een beroep als gewoon predikant;
  - k. de communicatie en samenwerking – indien van toepassing – met de kerk waarvan de predikant in zijn woonplaats lid is.
- E4.2 Voor een predikant met een bijzondere taak als bedoeld in art. E1.2 GRP (*art. B10.2 KO*) wordt de rechtspositie van kerkelijke zijde vastgelegd in een regeling, waarin ten minste dezelfde zaken zijn opgenomen als vermeld in art. E4.1 GRP. Daarnaast wordt voorzien in een regeling van de rechtspositie van de kant van de niet-kerkelijke instelling. Discrepantie tussen beide regelingen wordt voorkomen. De kerken voorzien zich daartoe van deskundig juridisch advies ter zake.

**Artikel E5 Begeleiding en toezicht**

- E5.1 De kerken zorgen voor goede vormen en structuren ten behoeve van de begeleiding van en het toezicht op predikanten met een bijzondere taak.
- E5.2 Voor de aanvaarding van een bijzondere taak en de daarbij behorende regeling van de rechtspositie is het schriftelijk instemmend advies van generale deputaten predikantszaken en de goedkeuring van de classis noodzakelijk. Bevoegd is de classis waartoe de kerk behoort waaraan de predikant voor zijn bijzondere taak verbonden wordt.

**Artikel E6 Rechtspraak in predikantszaken**

- E6 Art. F79 KO is op predikanten met een bijzondere taak van toepassing.

**F. LEVENSONDERHOUD EN OVERIGE MATERIËLE VOORZIENINGEN BIJ ACTIEVE DIENST**

**Artikel F1 Levensonderhoud en voorzieningen**

- F1.1 De predikant ontvangt van de kerk waaraan hij is verbonden, overeenkomstig de bijlagen bij de beroepsbrief, de volgende voorzieningen:
- een maandelijks traktement ter voorziening in het levensonderhoud;
  - vergoeding van aan de uitoefening van het ambt van predikant verbonden kosten en eventuele andere kosten;
  - de aanspraak op vakantie;
  - de toekenning van een aantal vrije zondagen per jaar.
- F1.2 De kerkenraad past ter zake van deze voorzieningen de door het SKW/PV vastgestelde en jaarlijks geactualiseerde 'materiële regelingen predikanten' toe (*art. B16.3 KO*).
- F1.3 Voor een eventuele afwijking van de 'materiële regelingen predikanten' geldt het bepaalde in art. D3.1 GRP.
- F1.4 Ten minste eenmaal per jaar vindt door of namens de kerkenraad een gesprek plaats met de predikant, en desgewenst zijn echtgenote, over de materiële omstandigheden van de predikant.

**Artikel F2 Reikwijdte zorgplicht**

- F2.1 De kerkelijke zorgplicht strekt zich mede uit tot de echtgenote en tot de kinderen van de predikant, voor wie de predikant een onderhoudsplicht heeft.
- F2.2 De bepalingen van dit hoofdstuk zijn van overeenkomstige toepassing op de predikant met een bijzondere taak, tenzij daarvan in de regeling van de rechtspositie volgens art. E4 GRP is afgeweken.

**Artikel F3 Pastorie**

- F3.1 Mede gelet op de mobiliteit van de predikant geldt als uitgangspunt dat de kerk voorziet in een pastorie als dienstwoning voor de predikant en zijn inwonende gezinsleden.
- F3.2 De kerkenraad hanteert hierbij de richtlijnen ter zake in de 'materiele regelingen predikanten' van het SKW/PV.
- F3.3 Voor een eventuele afwijking van deze richtlijnen geldt het bepaalde in art. D3.1 GRP.

**Artikel F4 Tijdelijke arbeidsongeschiktheid**

- F4.1 Wanneer sprake is van tijdelijke arbeidsongeschiktheid ten gevolge van ziekte of ongeval van de predikant, wordt dit onverwijld gemeld aan de kerkenraad of de daartoe aangewezen contactpersoon of begeleidingscommissie. Zodra de predikant zijn taken geheel of gedeeltelijk hervat, deelt hij dat mee (*art. B17.1 KO*).
- F4.2 Van een ziekmelding en herstelmelding wordt terstond mededeling gedaan aan het SKW via het daartoe bestemde formulier. Het SKW coördineert het gehele ziekteverzuimproces.
- F4.3 Op de ziekmelding en de verzuimbegeleiding is het ziekteverzuimprotocol van het SKW van toepassing. De kerkenraad en de predikant zijn gehouden tot naleving van alle bij of krachtens dit protocol geldende voorschriften.

**Artikel F5 Blijvende arbeidsongeschiktheid**

- F5.1 Indien de arbeidsongeschiktheid langer dan één jaar voortduurt, wordt een medisch en arbeidsdeskundig rapport opgesteld ter beoordeling door het SKW. Uit deze beoordeling kan voortkomen dat in het tweede jaar verdere re-integratie in de ambtsdienst van de predikant reëel wordt geacht. Bij verdere re-integratie wordt door deskundigen periodiek gerapporteerd.

- F5.2 Indien op grond van de in art. F5.1 GRP genoemde rapportage wordt vastgesteld dat er sprake is van blijvende verhindering van de ambtsdienst, volgt advies van het SKW tot verlening van gezondheidsemeritaat (art. F5.3 GRP) dan wel ontheffing (art. F5.4 GRP).
- F5.3 Het SKW adviseert de kerkenraad over te gaan tot verlening van gezondheidsemeritaat, indien de predikant voor zowel de eigen arbeid als predikant alsook voor andere passende arbeid blijvend medisch ongeschikt wordt bevonden (*art. B17.2 KO*).
- F5.4 Het SKW adviseert de kerkenraad over te gaan tot ontheffing van het ambt, indien de predikant voor de eigen arbeid als predikant blijvend arbeidsongeschikt wordt geacht, maar het verrichten van andere passende arbeid mogelijk wordt geoordeeld (*art. B20.2 KO*). Het SKW doet in dat geval tevens een procesvoorstel omtrent loopbaanbegeleiding en financiële overbrugging.
- F5.5 Bij het uitbrengen van adviezen aan de kerkenraad op basis van dit artikel draagt het SKW zorg voor de vereiste documentatie en onderbouwing, die de kerkenraad in staat stelt tot zorgvuldige besluitvorming.

**Artikel F6      Zorgplicht bij arbeidsongeschiktheid**

- F6.1 Bij tijdelijke arbeidsongeschiktheid van de predikant blijft diens aanspraak op traktement ter voorziening in het levensonderhoud volgens art. F1.1 GRP bestaan. De aanspraak op vergoeding van kosten volgens art. F1.1 GRP blijft bestaan indien en voor zover de desbetreffende kosten werkelijk worden gemaakt.
- F6.2 Bij blijvende arbeidsongeschiktheid van de predikant blijft diens aanspraak op traktement ter voorziening in het levensonderhoud volgens art. F1.1 GRP bestaan totdat is beslist over het verlenen van gezondheidsemeritaat dan wel ontheffing van het ambt. De aanspraak op vergoeding van kosten volgens art. F1.1 GRP blijft bestaan indien en voor zover de desbetreffende kosten werkelijk worden gemaakt.

**Artikel F7      Besluitvorming bij arbeidsongeschiktheid**

- F7.1 Ten aanzien van de besluitvorming tot verlening van gezondheidsemeritaat op grond van art. F5.3 GRP is art. H2 GRP van overeenkomstige toepassing.
- F7.2 Ten aanzien van de besluitvorming tot ontheffing van het ambt op grond van art. F5.4 GRP is art. G4 GRP van toepassing.

**Artikel F8      Arbeidsongeschiktheidsuitkering van VSE**

- F8.1 De VSE streeft er naar om bij arbeidsongeschiktheid van de predikant een uitkering wegens arbeidsongeschiktheid te verstrekken aan de kerk.
- F8.2 De voorwaarden waaronder een uitkering wegens arbeidsongeschiktheid wordt verleend en de hoogte van de uitkering worden bepaald in het uitkeringsreglement van VSE.

**G.      MAATREGELEN**

**Artikel G1      Samenwerking onder druk**

- G1.1 De kerkenraad en de predikant zijn gericht op een samenwerking in goede harmonie ten behoeve van elkaar en de gemeente (*art. A2, B14 KO*).
- G1.2 Bij de jaarlijkse classicale visitatie wordt bijzondere aandacht besteed aan de relatie tussen kerkenraad en predikant. Waar nodig geven de visitatoren advies en hulp bij *gerezen moeiten* (*art. E65 KO*).
- G1.3 Wanneer zich in de onderlinge verhoudingen tussen de kerkenraad en/of gemeente enerzijds en de predikant anderzijds *aanhoudende spanningen* voordoen, wordt door de kerkenraad, de predikant, de visitatoren of de classis tijdig de hulp en bijstand ingeroepen van de generale deputaten advies en bijstand. Na inschakeling van de generale deputaten advies en bijstand treden de visitatoren terug.
- G1.4 In geval van een *conflictsituatie* laten de kerkenraad en de predikant zich ieder bijstaan door een kerkrechtelijke raadsman of raadvrouw.
- G1.5 Bij onenigheid tussen de kerkenraad en de predikant is er wederzijds respect voor de goede naam van de ander. De kerkenraad houdt bij zijn handelen zo veel mogelijk rekening met de gevolgen voor de verdere ambtsdienst van de predikant en het effect voor de gemeente.
- G1.6 De kerkenraad houdt bij verstoorde verhoudingen oog voor de nodige extra pastorale zorg, zowel voor de predikant als voor de gemeente. De classis ziet hierop toe en kan advies en hulp bieden (*art. E63.4 KO*).

**Artikel G2 Op non-actief stelling**

- G2.1 De ordemaatregel van op non-actief stelling beoogt een niet-disciplinaire opschorting van de uitoefening van de ambtsdienst van de predikant in geval van dringende noodzaak daartoe (*art. B18 KO*).
- G2.2 De kerkenraad streeft bij een op non-actief stelling naar overleg en overeenstemming met de predikant. Beide partijen zetten er zich voor in om escalatie zo veel mogelijk te beperken.
- G2.3 De kerkenraad besluit tot gehele of gedeeltelijke op non-actief stelling. Het besluit benoemt expliciet voor welke taakvelden van de predikant de beperkende maatregelen gelden en voor welke termijn.
- G2.4 De kerkenraad van de naburige kerk verleent zijn toestemming niet dan na zowel de kerkenraad als de predikant te hebben gehoord. Bij onverwijlde spoed kan de toestemming achteraf worden verleend (*art. F71.6 KO*).
- G2.5 Indien de naburige kerkenraad zijn toestemming voor een op non-actief stelling onthoudt, kan de kerkenraad de classis om vervangende toestemming vragen.
- G2.6 Tegen een besluit van de classis tot onthouding van vervangende toestemming staat voor de kerkenraad rechtstreeks beroep open op de particuliere synode.
- G2.7 De kerkelijke zorgplicht voor het traktement van de predikant volgens art. F2 GRP blijft tijdens de op non-actief stelling bestaan. De aanspraak op vergoeding van onkosten volgens art. F3 GRP blijft bestaan indien en voor zover de desbetreffende onkosten werkelijk worden gemaakt.
- G2.8 Een besluit tot verlenging van de op non-actief stelling is mogelijk, mits de dringende noodzaak daartoe nog steeds bestaat. Art. G2.4, G2.5 en G2.6 zijn van overeenkomstige toepassing.
- G2.9 De kerkenraad informeert vertrouwelijk de gemeente. Deze informatie is zo objectief mogelijk en vindt zo veel mogelijk plaats in overleg en overeenstemming met de predikant.
- G2.10 Tegen een besluit tot op non-actief stelling en tot verlenging daarvan staat voor de predikant beroep open bij de Commissie van beroep in predikantszaken overeenkomstig art. F79.1 KO.

**Artikel G3 Losmaking**

- G3.1 Losmaking wordt met grote terughoudendheid toegepast, alleen dan wanneer de predikant de gemeente blijvend niet meer met vrucht kan dienen (*art. B19 KO*).
- G3.2 Voor losmaking is vereist dat generale deputaten advies en bijstand, op aangeven van de kerkenraad, de predikant of op basis van eigen overwegingen, hun hulp en bijstand als bedoeld in art. G1.3 GRP, hebben beëindigd.
- G3.3 Losmaking wordt niet toegepast wanneer er sprake is van een situatie waarin door de kerkenraad kerkelijke tucht naar art. B21 KO wordt gehanteerd of moet worden gehanteerd.
- G3.4 Losmaking heeft ten doel dat zowel de betrokken gemeente als de predikant een uitweg uit een gerezen impasse wordt geboden: hernieuwde opbouw van de gemeente en een nieuwe verbintenis van de predikant met een andere kerk.
- G3.5 Voor een voorgenomen besluit van de kerkenraad tot losmaking zijn vereist:
- a. een feitenoverzicht;
  - b. een weergave van het standpunt van de predikant;
  - c. een weergave van de gronden van de kerkenraad voor het besluit;
  - d. de bevestiging dat generale deputaten advies en bijstand hun hulp en bijstand hebben beëindigd;
  - e. de concept-besluittekst.
- G3.6 De kerkenraad stelt de predikant in de gelegenheid om persoonlijk door de kerkenraad te worden gehoord omtrent het voorgenomen besluit. De predikant kan zich daarbij laten bijstaan door een kerkrechtelijke raadsman of raadvrouw.
- G3.7 De kerkenraad legt het voorgenomen besluit ter goedkeuring aan de classis voor (*art. B19 KO*).
- G3.8 De classis (a) beoordeelt de noodzaak tot losmaking en (b) vergewist zich dat er geen gewichtige redenen zijn tegen de vervulling van de ambtsdienst door de predikant in een andere kerk in het kerkverband.
- G3.9 De classis verleent haar goedkeuring aan de losmaking niet dan nadat aan de kerkenraad en de predikant gelegenheid is geboden om over het voorgenomen besluit te worden gehoord. De classis kan het horen opdragen aan een commissie van voorbereiding, mits de kerkenraad en predikant ten overstaan van de classis kunnen reageren op het rapport van de commissie aan de classis. De kerkenraad en de predikant kunnen zich laten bijstaan door een kerkrechtelijke raadsman of raadvrouw.
- G3.10 Op verzoek van de kerkenraad, de predikant, de classis of de generale deputaten predikantszaken kan een onderzoek worden verricht naar de geschiktheid van de predikant tot verdere vervulling

- van de ambtsdienst in de kerken. Dit geschiktheidsonderzoek wordt in opdracht van generale deputaten predikantszaken uitgevoerd door een onafhankelijke commissie of instantie, waarvan ten minste een zeer ervaren predikant en een psycholoog of psychiater deel uitmaken. De predikant dient bereid te zijn hieraan zijn medewerking te verlenen en toestemming te geven tot het uitbrengen van een rapport aan generale deputaten predikantszaken. Zij betrekken het rapport als een zwaarwegend advies bij hun standpuntbepaling ten overstaan van de classis.
- G3.11 De kerkenraad neemt tevens een voorgenomen besluit over de financiële gevolgen van de losmaking en houdt daarbij rekening met de bestaande richtlijnen van het SKW/PV.
- G3.12 Indien tussen kerkenraad en predikant overeenstemming bestaat over het voorgenomen financieel besluit, wordt dit aan de classis meegedeeld. Indien geen overeenstemming over het voorgenomen financieel besluit bestaat, wordt het geschil daarover door partijen voorgelegd aan de Commissie van beroep in predikantszaken, die een *bindend advies* uitbrengt conform art. 3 lid 2 Generale regeling voor de rechtspraak in predikantszaken. De uitkomst hiervan wordt aan de classis meegedeeld.
- G3.13 De classis verleent haar goedkeuring aan de losmaking na instemmend advies van de generale deputaten predikantszaken in de vergadering van de classis en als het besluit over de financiële gevolgen definitief vast staat.
- G3.14 De classis onthoudt haar goedkeuring aan de losmaking als naar haar oordeel de noodzaak tot losmaking ontbreekt. De classis treft in dat geval de nodige maatregelen ter begeleiding van de kerkenraad en predikant.
- G3.15 De classis onthoudt haar goedkeuring aan de losmaking ook als er naar haar oordeel gewichtige redenen zijn tegen de vervulling van de ambtsdienst door de predikant in een andere kerk in het kerkverband. De classis wijst de kerkenraad in dat geval op de weg van art. B20.3 KO.
- G3.16 De classis onthoudt haar goedkeuring aan de losmaking eveneens, als generale deputaten predikantszaken geen instemmend advies verlenen. De classis treft in dat geval voorzieningen in de lijn van het advies van generale deputaten predikantszaken.
- G3.17 Tegen een besluit van de classis tot onthouding van de goedkeuring van een losmaking staat zowel voor de kerkenraad als voor de predikant rechtstreeks beroep open op de particuliere synode.
- G3.18 Wanneer de classis haar goedkeuring aan de losmaking verleent, maakt de kerkenraad zijn besluit tot losmaking definitief en stelt dit aan de predikant ter hand.
- G3.19 Tegen het besluit van de kerkenraad tot losmaking staat voor de predikant rechtstreeks beroep open op de Commissie van beroep in predikantszaken (*art. F79.1 KO*).
- G3.20 De gemeente wordt regelmatig vertrouwelijk geïnformeerd. Deze informatie is zo objectief mogelijk en vindt zo veel mogelijk plaats in overleg en overeenstemming tussen de kerkenraad en de predikant. De kerkenraad blijft eindverantwoordelijk voor de communicatie.
- G3.21 De kerkenraad en de classis zijn gezamenlijk verantwoordelijk voor zorgvuldige berichtgeving aan de kerken in het kerkverband over de losmaking en de beroepbaarstelling van de predikant.
- G3.22 De predikant behoudt tijdens de losmakingsperiode een rechtspositionele relatie met de betrokken kerkenraad en classis.
- G3.23 De classis benoemt bij haar goedkeuring een begeleidingscommissie die de predikant ondersteuning biedt bij zijn inzet om te komen tot een nieuwe verbintenis dan wel een andere nieuwe levensinvulling.
- G3.24 Een losgemaakte predikant is beroepbaar door de kerken gedurende twee jaar. Deze periode is op verzoek van de predikant door de classis eenmalig verlengbaar met één jaar, mits (a) het verzoek binnen twee jaar na losmaking is ingediend en (b) er een reëel perspectief bestaat op het alsnog verkrijgen van een nieuwe verbintenis met een van de kerken binnen een jaar.
- G3.25 De classis behoeft voor een besluit tot verlenging van de beroepbaarstelling het instemmend advies van de generale deputaten predikantszaken in de vergadering van de classis.
- G3.26 Tegen een besluit van de classis tot afwijzing van het verzoek tot verlenging staat geen bezwaar of beroep open.
- G3.27 Bij afwijzing door de classis van het verzoek tot verlenging van de beroepbaarstelling besluit de kerkenraad tot ontheffing van het predikantschap overeenkomstig art. G4 GRP (*art. B20.1 KO*).

#### Artikel G4 **Ontheffing**

- G4.1 Ontheffing uit het ambt na een eerdere losmaking (*art. B20.1 KO*) vindt plaats wanneer sinds de losmaking twee jaar zijn verlopen en geen verzoek tot verlenging van de beroepbaarstelling is gedaan dan wel wanneer een verzoek tot verlenging is afgewezen overeenkomstig art. G3.25 GRP, omdat een kerkelijke roeping als gemeentepredikant niet meer aanwezig is.

- G4.2 Ontheffing uit het ambt wegens blijvende verhindering van de predikant ten gevolge van ziekte of ongeval (*art. B20.2 KO*) vindt plaats overeenkomstig art. F5.4 GRP, omdat een kerkelijke roeping als gemeentepredikant niet meer vervulbaar is, maar de predikant wel andere passende arbeid kan verrichten.
- G4.3 Ontheffing uit het ambt wegens gewichtige redenen (*art. B20.3 KO*) wordt, al dan niet op verzoek van de predikant, slechts met grote terughoudendheid verleend, omdat het predikantschap in beginsel een ambt is voor het leven (*art. B14 KO*). De gewichtige reden wordt nauwkeurig omschreven en door kerkenraad en predikant zorgvuldig besproken.
- G4.4 Ontheffing uit het ambt van predikant wegens gewichtige redenen wordt niet toegepast wanneer sprake is van een situatie waarin door de kerkenraad kerkelijke tucht naar art. B21 KO wordt gehanteerd of moet worden gehanteerd.
- G4.5 Voor een voorgenomen besluit van de kerkenraad tot ontheffing zijn vereist:
- a. een feitenoverzicht;
  - b. een weergave van het standpunt van de predikant;
  - c. een weergave van de gronden van de kerkenraad voor het besluit;
  - d. de concept-besluittekst.
- G4.6 De kerkenraad stelt de predikant in de gelegenheid om persoonlijk door de kerkenraad te worden gehoord omtrent het voorgenomen besluit. De predikant kan zich daarbij laten bijstaan door een kerkrechtelijke raadsman of raadvrouw.
- G4.7 De kerkenraad legt het voorgenomen besluit ter goedkeuring voor aan de classis (*art. B20.4 KO*).
- G4.8 De classis beoordeelt de grondslag voor de ontheffing en toetst of de ontheffing in overeenstemming is met het kerkelijk recht.
- G4.9 De classis verleent haar goedkeuring aan de ontheffing niet dan nadat aan de kerkenraad en de predikant gelegenheid is geboden om over het voorgenomen besluit te worden gehoord. De classis kan het horen opdragen aan een commissie van voorbereiding, mits de kerkenraad en predikant ten overstaan van de classis kunnen reageren op het rapport van de commissie aan de classis. De kerkenraad en de predikant kunnen zich laten bijstaan door een kerkrechtelijke raadsman of raadvrouw.
- G4.10 Op verzoek van de kerkenraad, de predikant, de classis of de generale deputaten predikantszaken kan in geval van een voorgenomen besluit tot ontheffing wegens gewichtige redenen een onderzoek worden verricht naar de geschiktheid van de predikant tot verdere vervulling van de ambtsdienst in de kerken. Art. G3.10 GRP is van overeenkomstige toepassing.
- G4.11 De kerkenraad neemt tevens een voorgenomen besluit over de financiële gevolgen van de ontheffing en houdt daarbij rekening met de omstandigheden van het geval.
- G4.12 Indien tussen kerkenraad en predikant overeenstemming bestaat over het voorgenomen financieel besluit, wordt dit aan de classis meegedeeld. Indien geen overeenstemming over het voorgenomen financieel besluit bestaat, wordt het geschil daarover door partijen voorgelegd aan de Commissie van beroep in predikantszaken, die een *bindend advies* uitbrengt conform art. 3 lid 2 Generale regeling voor de rechtspraak in predikantszaken. De uitkomst hiervan wordt aan de classis meegedeeld.
- G4.13 De classis verleent haar goedkeuring aan de ontheffing na instemmend advies van de generale deputaten predikantszaken in de vergadering van de classis en als het besluit over de financiële gevolgen definitief vast staat.
- G4.14 De classis onthoudt haar goedkeuring aan de ontheffing, als zij van oordeel is dat de noodzaak tot ontheffing ontbreekt en/of als er naar haar oordeel geen gewichtige redenen zijn tegen de vervulling van de ambtsdienst door de predikant in een andere kerk in het kerkverband.
- G4.15 De classis onthoudt eveneens haar goedkeuring aan de ontheffing, als generale deputaten predikantszaken geen instemmend advies verlenen.
- G4.16 Tegen een besluit van de classis tot onthouding van de goedkeuring van een ontheffing staat zowel voor de kerkenraad als voor de predikant rechtstreeks beroep open op de particuliere synode.
- G4.17 Wanneer de classis haar goedkeuring aan de ontheffing verleent, maakt de kerkenraad zijn besluit tot ontheffing definitief en stelt dit aan de predikant ter hand.
- G4.18 Tegen het besluit van de kerkenraad tot ontheffing staat voor de predikant rechtstreeks beroep open op de Commissie van beroep in predikantszaken (*art. F79.1 KO*).
- G4.19 De gemeente wordt regelmatig vertrouwelijk geïnformeerd. Deze informatie is zo objectief mogelijk en vindt zo veel mogelijk plaats in overleg en overeenstemming tussen de kerkenraad en de predikant. De kerkenraad blijft eindverantwoordelijk voor de communicatie.

- G4.20 De kerkenraad en de classis zijn gezamenlijk verantwoordelijk voor zorgvuldige berichtgeving aan de kerken in het kerkverband over de ontheffing van het ambt van predikant.

Artikel G5 **Schorsing**

- G5.1 Schorsing van de ambtsdienst wordt als tuchtmaatregel voor predikanten toegepast wanneer er sprake is van één van de gronden als genoemd in art. B21.1 KO.
- G5.2 In geval van samenloop van de toepassing van kerkelijke tucht volgens hoofdstuk D van de kerkorde en de toepassing van schorsing van de ambtsdienst handelt de kerkenraad naar art. B21 KO in nauwe verbinding met de artikelen D51-D61 KO.
- G5.3 Voor een voorgenomen besluit van de kerkenraad tot schorsing zijn vereist:
- a. een feitenoverzicht;
  - b. een weergave van het standpunt van de predikant;
  - c. een weergave van de gronden van de kerkenraad voor het besluit;
  - d. de concept-besluittekst tot schorsing, met vermelding van de termijn waarvoor deze van kracht zal zijn.
- G5.4 De kerkenraad stelt de predikant in de gelegenheid om persoonlijk door de kerkenraad te worden gehoord omtrent het voorgenomen besluit. De kerkenraad en de predikant kunnen zich daarbij laten bijstaan door een kerkrechtelijke raadsman of raadvrouw.
- G5.5 Het voorgenomen besluit behoeft de toestemming van de kerkenraad van de naburige kerk (*art. B21.2 KO*). Deze ontvangt naast het voorgenomen besluit alle benodigde relevante stukken en informatie. De predikant ontvangt dezelfde stukken in afschrift. Er vindt een gezamenlijke vergadering plaats van beide kerkenraden. De predikant krijgt ook hier de gelegenheid zich nader te verantwoorden en zijn zienswijze in te brengen. De kerkenraad en de predikant kunnen zich daarbij laten bijstaan door een kerkrechtelijke raadsman of raadvrouw. Over de benodigde toestemming wordt op de gewone wijze door stemming door de kerkenraad van de naburige kerk beslist.
- G5.6 Indien de naburige kerkenraad zijn toestemming voor een schorsing onthoudt, kan de kerkenraad de classis om vervangende toestemming vragen.
- G5.7 Tegen een besluit van de classis tot onthouding van vervangende toestemming staat voor de kerkenraad rechtstreeks beroep open op de particuliere synode.
- G5.8 Wanneer de naburige kerkenraad zijn toestemming dan wel de classis haar vervangende toestemming voor de schorsing verleent, maakt de kerkenraad zijn besluit definitief en stelt dit aan de predikant ter hand.
- G5.9 Tegen een besluit van de kerkenraad tot schorsing staat voor de predikant rechtstreeks beroep open op de particuliere synode.
- G5.10 De gemeente wordt regelmatig vertrouwelijk geïnformeerd. Deze informatie is zo objectief mogelijk en vindt zo veel mogelijk plaats in overleg en overeenstemming tussen de kerkenraad en de predikant. De kerkenraad blijft eindverantwoordelijk voor de communicatie.
- G5.11 De kerkenraad zorgt voor zorgvuldige berichtgeving aan de kerken in het kerkverband over de schorsing van het ambt van predikant.
- G5.12 De kerkenraad kan besluiten tot verlenging van de schorsing indien daartoe noodzaak bestaat. Het voorgenomen besluit tot verlenging van de schorsing behoeft de toestemming van de kerkenraad van de naburige kerk. Art. G5.5 t/m G5.9 GRP zijn van overeenkomstige toepassing. De totale duur van de schorsing en de verlenging daarvan bedraagt maximaal vier maanden (*art. B21.3 KO*). Met bewilliging van de predikant mag van deze totale duur worden afgeweken.
- G5.13 De kerkenraad overweegt tijdig of na de schorsing tot afzetting dient te worden overgegaan. Indien dat het geval is, handelt de kerkenraad overeenkomstig art. G6 GRP.
- G5.14 Als uit feiten en omstandigheden blijkt dat er bij de predikant sprake is van oprecht berouw en bekering, bij de predikant daadwerkelijke bereidheid tot verzoening bestaat en de gegeven aanstoot voldoende is weggenomen, kan de kerkenraad besluiten tot opheffing van de schorsing en tot voortzetting van de ambtsdienst in de gemeente. Het voorgenomen besluit daartoe behoeft de goedkeuring van de classis.
- G5.15 De classis verleent haar goedkeuring aan de opheffing van de schorsing na instemmend advies van de generale deputaten predikantszaken in de vergadering van de classis.
- G5.16 De classis onthoudt haar goedkeuring aan de opheffing van de schorsing, als zij van oordeel is dat niet aan de voorwaarden van art. G5.14 GRP is voldaan of als generale deputaten predikantszaken geen instemmend advies verlenen.

- G5.17 Tegen een besluit van de classis tot onthouding van de goedkeuring van de opheffing tot schorsing staat zowel voor de kerkenraad als voor de predikant rechtstreeks beroep open op de particuliere synode.
- G5.18 Bij opheffing van een schorsing is art. G5.10 GRP van overeenkomstige toepassing.
- G5.19 In geval bij opheffing van de schorsing voortzetting van de ambtsdienst in de gemeente naar het oordeel van de kerkenraad niet mogelijk is, besluit de kerkenraad tevens tot losmaking (*art. B19 KO*) dan wel tot ontheffing wegens gewichtige redenen (*art. B20.3 KO*). Bij een voorgenomen besluit tot losmaking handelt de kerkenraad overeenkomstig art. G3 GRP. Bij een voorgenomen besluit tot ontheffing wegens gewichtige redenen handelt de kerkenraad overeenkomstig art. G4 GRP.

**Artikel G6 Afzetting**

- G6.1 Afzetting uit de ambtsdienst wordt als tuchtmaatregel voor predikanten toegepast wanneer er sprake is van één van de gronden als genoemd in art. B21.1 KO en als na schorsing en eventuele verlenging daarvan geen sprake is van oprecht berouw en bekering, geen bereidheid tot verzoening of als de gegeven aanstoot niet wordt weggenomen.
- G6.2 In geval van samenloop van de toepassing van kerkelijke tucht volgens hoofdstuk D van de kerkorde en de toepassing van afzetting uit de ambtsdienst handelt de kerkenraad naar art. B21 KO in nauwe verbinding met de artikelen D51-D61 KO.
- G6.3 Voor een voorgenomen besluit van de kerkenraad tot afzetting zijn vereist:
- a. een feitenoverzicht;
  - b. een weergave van het standpunt van de predikant;
  - c. een weergave van de gronden van de kerkenraad voor het besluit;
  - d. de concept-besluittekst.
- G6.4 De kerkenraad stelt de predikant in de gelegenheid om persoonlijk door de kerkenraad te worden gehoord omtrent het voorgenomen besluit. De predikant kan zich daarbij laten bijstaan door een kerkrechtelijke raadsman of raadvrouw.
- G6.5 De kerkenraad legt het voorgenomen besluit ter goedkeuring aan de classis voor (*art. B21.4 KO*). De classis ontvangt naast het voorgenomen besluit alle benodigde relevante stukken en informatie. De predikant ontvangt dezelfde stukken in afschrift.
- G6.6 De classis beoordeelt de aangevoerde gronden voor de afzetting en toetst of de afzetting in overeenstemming is met het kerkelijk recht.
- G6.7 De classis verleent haar goedkeuring aan de afzetting niet dan nadat aan de kerkenraad en de predikant gelegenheid is geboden om over het voorgenomen besluit te worden gehoord. De classis kan het horen opdragen aan een commissie van voorbereiding, mits de kerkenraad en predikant ten overstaan van de classis kunnen reageren op het rapport van de commissie aan de classis. De kerkenraad en de predikant kunnen zich laten bijstaan door een kerkrechtelijke raadsman of raadvrouw.
- G6.8 De kerkenraad neemt tevens een voorgenomen besluit over de financiële gevolgen van de afzetting en houdt daarbij rekening met de omstandigheden van het geval.
- G6.9 Indien tussen kerkenraad en predikant overeenstemming bestaat over het voorgenomen financieel besluit, wordt dit aan de classis meegedeeld. Indien geen overeenstemming over het voorgenomen financieel besluit bestaat, wordt het geschil daarover door partijen voorgelegd aan de Commissie van beroep in predikantszaken, die een *bindend advies* uitbrengt conform art. 3 lid 2 Generale regeling voor de rechtspraak in predikantszaken. De uitkomst hiervan wordt aan de classis meegedeeld.
- G6.10 De classis verleent haar goedkeuring aan de afzetting na instemmend advies van de generale deputaten predikantszaken in de vergadering van de classis en als het besluit over de financiële gevolgen definitief vast staat.
- G6.11 De classis onthoudt haar goedkeuring aan de afzetting, als zij van oordeel is dat er geen of onvoldoende gronden zijn voor de afzetting.
- G6.12 De classis onthoudt eveneens haar goedkeuring aan de afzetting, als generale deputaten predikantszaken geen instemmend advies verlenen.
- G6.13 Tegen een besluit van de classis tot onthouding van de goedkeuring van een afzetting staat voor de kerkenraad rechtstreeks beroep open op de particuliere synode.
- G6.14 Wanneer de classis haar goedkeuring aan de afzetting verleent, maakt de kerkenraad zijn besluit tot afzetting definitief en stelt dit aan de predikant ter hand.
- G6.15 Tegen het besluit van de kerkenraad tot afzetting staat voor de predikant rechtstreeks beroep open op de particuliere synode.



- G6.16 De gemeente wordt regelmatig vertrouwelijk geïnformeerd. Deze informatie is zo objectief mogelijk en vindt zo veel mogelijk plaats in overleg en overeenstemming tussen de kerkenraad en de predikant. De kerkenraad blijft eindverantwoordelijk voor de communicatie.
- G6.17 De kerkenraad en de classis zijn gezamenlijk verantwoordelijk voor zorgvuldige berichtgeving aan de kerken in het kerkverband over de afzetting uit het ambt van predikant.

#### Artikel G7 **Ambtsherstel**

- G7.1 Een gewezen predikant die is ontheven uit het ambt (*art. B20 KO; art. G4 GRP*) dan wel is afgezet uit het ambt (*art. B21.4 KO; art. G6 GRP*) kan in buitengewone omstandigheden weer tot het ambt van predikant worden toegelaten.
- G7.2 De classis die haar goedkeuring heeft verleend aan de ontheffing dan wel afzetting is bevoegd tot beslissing omtrent ambtsherstel op basis van een daartoe strekkend gemotiveerd verzoek van betrokkene.
- G7.3 Voor ambtsherstel na een afzetting is vereist dat sprake is van oprecht berouw en bekering van betrokkene en, voor zover van toepassing, van verzoening in geval van eerder geschonden verhoudingen met de gemeente, gemeenteleden, de kerkenraad en andere benadeelde personen. Ook moet een gegeven aanstoot voldoende weggenomen zijn.
- G7.4 In alle gevallen zal een geschiktheidsonderzoek plaats vinden als bedoeld in art. G3.10 GRP.
- G7.5 De classis beoordeelt de gronden van het verzoek en hoort de betrokkene en andere belanghebbenden daaromtrent. De classis neemt de gronden voor de ontheffing of afzetting in ogenschouw en onderzoekt of sprake is van een fundamentele wijziging in de omstandigheden van de betrokkene, of voldaan wordt aan het gestelde in art. G7.3, of uit het geschiktheidsonderzoek volgens art. G7.4 blijkt dat ambtsherstel mogelijk is en of wordt voldaan aan de bijbelse eisen voor de vervulling van het predikantschap. De classis kan slechts komen tot inwilliging van het verzoek na instemmend advies van de generale deputaten predikantszaken. Aan de inwilliging van een verzoek kan de classis voorwaarden verbinden.
- G7.6 Tegen een besluit van de classis tot afwijzing van ambtsherstel staat voor de betrokkene rechtstreeks beroep open op de particuliere synode.

### H. **LEEFTIJDSEMERITAAT**

#### Artikel H1 **Leeftijd**

- H1.1 De emeritaatsleeftijd voor predikanten wordt gelijk gesteld aan de leeftijd die de Nederlandse overheid heeft vastgesteld als de AOW-gerechtigde leeftijd (*art. B22.1 KO*).
- H1.2 Op basis van eensluidend advies van het SKW, de VSE en de PV kan worden besloten tot een andere emeritaatsleeftijd dan bedoeld in art. H1.1 GRP.
- H1.3 In een individueel geval kan in onderlinge overeenstemming tussen de kerkenraad en de predikant het emeritaat later ingaan. Dit behoeft de instemming van de gemeente (*art. B22.2 KO*).

#### Artikel H2 **Besluitvorming**

- H2.1 De kerkenraad verleent aan de predikant emeritaat bij het bereiken van de emeritaatsleeftijd volgens art. H1.1 GRP, behoudens overeenstemming tussen de kerkenraad en de predikant met instemming van de gemeente omtrent een later tijdstip van ingang van het emeritaat (*art. B22.2 KO*).
- H2.2 Voor een voorgenomen besluit van de kerkenraad tot emeritering van de predikant zijn vereist:
- a. het voldoen aan de emeritaatsgerechtigde leeftijd;
  - b. de door de kerkenraad getroffen emeriteringsregeling;
  - c. de concept-besluittekst.
- H2.3 De kerkenraad legt het voorgenomen besluit ter goedkeuring aan de classis voor (*art. B22.5 KO*).
- H2.4 Indien tussen kerkenraad en predikant overeenstemming bestaat over de emeriteringsregeling, wordt dit aan de classis meegedeeld. Indien geen overeenstemming over de emeriteringsregeling bestaat, wordt het geschil daarover door partijen voorgelegd aan de Commissie van beroep in predikantszaken, die een *bindend advies* uitbrengt conform art. 3 lid 2 Generale regeling voor de rechtspraak in predikantszaken. De uitkomst hiervan wordt aan de classis meegedeeld.
- H2.5 De classis verleent haar goedkeuring aan de emeritering na instemmend advies van de generale deputaten predikantszaken in de vergadering van de classis en als de emeriteringsregeling definitief vast staat.

- H2.6 Tegen een besluit van de classis tot onthouding van de goedkeuring van de emeritering staat zowel voor de kerkenraad als voor de predikant rechtstreeks beroep open op de particuliere synode.
- H2.7 Wanneer de classis haar goedkeuring aan de emeritering verleent, maakt de kerkenraad zijn besluit tot emeritering definitief en stelt dit aan de predikant ter hand.
- H2.8 De gemeente wordt tijdig geïnformeerd in onderling overleg tussen de kerkenraad en de predikant. De kerkenraad blijft eindverantwoordelijk voor de communicatie.
- H2.9 De kerkenraad zorgt voor zorgvuldige berichtgeving aan de kerken in het kerkverband over de emeritering van de predikant.

**Artikel H3 Zorgplicht bij leeftijdsemeritaat**

- H3.1 Ter voorziening in zijn levensonderhoud ontvangt de predikant na emeritering van de kerk waaraan hij laatstelijk verbonden is een maandelijks uitkering wegens leeftijd.
- H3.2 De kerkelijke zorgplicht omvat daarnaast een uitkering na overlijden van de predikant voor zijn nagelaten weduwe en wezen.
- H3.3 De kerkenraad hanteert voor de bepaling en toekenning van deze uitkeringen de 'materiële regelingen predikanten' van het SKW/PV, in samenhang met het 'uitkeringsreglement' van de VSE.
- H3.4 Ten minste eenmaal per jaar vindt door of namens de kerkenraad een gesprek plaats met de predikant, en desgewenst zijn echtgenote, respectievelijk na overlijden van de predikant met zijn weduwe, over de materiële omstandigheden.

**Artikel H4 Aansluiting bij VSE**

- H4.1 De kerken hebben zich aangesloten bij de VSE.
- H4.2 De VSE streeft naar het verstrekken van uitkeringen aan de kerken ter dekking van hun zorgplicht jegens de predikanten, hun echtgenoten, weduwen en wezen.
- H4.3 Het 'uitkeringsreglement' van VSE reguleert de bestaande voorzieningen die VSE ten behoeve van de kerken in stand houdt en de voorwaarden waaronder deze beschikbaar zijn voor de kerken.

**Artikel H5 Toezicht en tucht**

- H5.1 Wanneer de emeritus-predikant lid is van een andere kerk dan die waaraan hij als emeritus-predikant is verbonden, zijn de beide betrokken kerkenraden voor het toezicht en de tucht over hem verantwoordelijk, elk in de eigen relatie met hem als gemeentelid respectievelijk als emeritus-predikant. Zo nodig treden zij in overleg met elkaar en stemmen zij het pastoraat en eventuele maatregelen zorgvuldig met elkaar af.
- H5.2 Eventuele bezwaren tegen de emeritus-predikant die betrekking hebben op zijn functioneren als predikant, worden behandeld door de kerkenraad van de kerk waaraan hij als emeritus-predikant is verbonden.
- H5.3 Omtrent de schorsing of afzetting van een emeritus-predikant zijn art. B21 KO en art. G5 GRP (schorsing) respectievelijk art. 6 GRP (afzetting) van overeenkomstige toepassing. Als classis is bevoegd de classis waartoe de kerk behoort waaraan de emeritus-predikant als zodanig is verbonden.
- H5.4 Indien de emeritus-predikant ophoudt lid te zijn van een van de Gereformeerde kerken, verliest hij de rechten als emerituspredikant op grond van art. B22.4 KO. De aanspraak op de hem c.q. zijn nabestaanden toegekende emeritaatsuitkering blijft bestaan.

**I. SLOTBEPALINGEN**

**Artikel I1 Modellen**

- I1.1 Voor de praktische uitvoering van de GRP zijn er bij een aantal bepalingen modellen beschikbaar. Deze modellen behoren formeel niet tot de inhoud van de GRP en worden niet door de generale synode vastgesteld.
- I1.2 De redactie van de modellen berust, in wederzijds overleg, deels bij de generale deputaten kerkorde, deels bij het SKW en deels bij de VSE. Er wordt gestreefd naar een goede onderlinge afstemming en zoveel mogelijk uniformiteit. Art A3 GRP is van overeenkomstige toepassing.

**Artikel I2 Vaststelling en wijziging van de GRP**

- I2.1 De GRP wordt vastgesteld en zo nodig gewijzigd door de generale synode.

- 12.2 Wijziging van de tekst van de GRP vindt niet plaats zonder schriftelijk advies van de generale deputaten kerkorde.
- 12.3 Alvorens over een wijziging te adviseren, raadplegen de generale deputaten kerkorde het SKW, de VSE en de PV daaromtrent.

Artikel 13 **Inwerkingtreding**

- 13.1 De GRP treedt in werking op het door de generale synode te bepalen tijdstip.

Vastgesteld: Generale Synode van Meppel 2017

Publicatiedatum: 1 juli 2017

Inwerkingtreding: 1 juli 2017

Overgangsrecht: door inwerkingtreding van deze generale regeling vervalt het overgangsrecht dat is vastgesteld door de Generale Synode van Ede 2014-2015 (Acta artikel 13, besluit 4, onder a, tweede deel, en bijlage 3-5); de Generale Synode van Meppel 2017 heeft met het oog op deze generale regeling nieuw overgangsrecht vastgesteld (zie artikel 11)

## BIJLAGEN HOOFDSTUK 3, RECHTSPRAAK

### BIJLAGE 3-1 (bij artikel 35)

*Advies deputaten kerkorde d.d. 21 maart 2017*

#### Vraag

Deputaten hoger beroep richten zich tot u met een verzoek om advies inzake de volgende kort samengevatte casus:

*Een kerkenraad neemt een besluit dat dient te worden goedgekeurd door de classis. De classis onthoudt goedkeuring. De kerkenraad gaat in beroep bij de particuliere synode (PS). De PS spreekt uit dat de goedkeuring ten onrechte door de classis is onthouden en verleent alsnog goedkeuring aan het kerkenraadsbesluit. Tegen dit besluit gaat de classis in hoger beroep bij de generale synode (GS).*

Deputaten hoger beroep stellen zich de vraag of zij het hoger beroep van de classis ontvankelijk moeten verklaren.

#### Reactie

Vooraf: wij reageren hierop uitsluitend op basis van deze vraagstelling, zonder bekend te zijn met enig verder document aangaande de voorgelegde casus. Wat wij weten is, dat de zaak betrekking heeft op een besluit inzake 'kerkelijke eenheid', waarvoor art. E69.2 KO de goedkeuring van de classis verlangt.

- Goedkeuringssituaties.** De kerkorde (KO) 2014 kent op diverse plaatsen de kerkrechtelijke figuur dat een besluit van de kerkenraad de goedkeuring behoeft van de classis. Dit geldt vooral bij predikantszaken volgens hoofdstuk B en de uitwerking daarvan in de nieuwe GRP. Het geldt ook volgens art. E69.2 KO bij 'gewichtige beslissingen' omtrent contact en samenwerking met andere kerken. Het is dus een situatie die zich vaker kan voordoen.
- Kerkorde.** Art. E69.2 KO bepaalt: *De kerkenraden dragen bij contact en samenwerking met andere kerken zorg voor goede communicatie met de gemeente en met de classis. Bij gewichtige beslissingen is de instemming van de gemeente en de goedkeuring van de classis nodig, een en ander volgens de generale regeling.*
- Generale regeling.** Art. E69.2 KO verwijst naar de generale regeling. Er zijn momenteel drie generale regelingen die vallen onder E69.2 KO, zoals gepubliceerd op gkv.nl. De 'GR voor plaatselijk contact en samenwerking zonder landelijke overeenstemming' bevat geen bepaling die gaat over een situatie waarin de classis goedkeuring onthoudt. Art. 9 van deze GR kent als algemene slotbepaling: *In gevallen waarin deze regeling niet voorziet vraagt de kerkenraad advies bij de deputaten kerkelijke eenheid van de generale synode. De kerkenraad handelt in ieder geval zo veel mogelijk naar analogie van bovenstaande regels.*  
Naar ons oordeel ziet deze bepaling niet op de kerkrechtelijke vraag in geding. Die vraag dient via het reguliere kerkrecht te worden beantwoord.
- Goedkeuring door de classis.** Wat is de taak van de classis wanneer haar wordt gevraagd om goedkeuring te geven aan een voorgenomen besluit van de kerkenraad? Het komt ons voor dat deze vraag van belang is voor de positie die de classis ook na het al dan niet verlenen van de goedkeuring inneemt.  
De goedkeuring van de classis is een eigensoortig instrument in het kerkrecht en heeft een hybride karakter:
  - het primaire besluit ligt bij de kerkenraad. Zonder voorgenomen kerkenraadsbesluit geen goedkeuring.
  - vervolgens behoeft het voorgenomen besluit van de kerkenraad echter een secundair besluit van de classis. Zonder goedkeuring geen effectuering van het voorgenomen kerkenraadsbesluit.
  - ten slotte impliceert de goedkeuring een vorm van 'preventief toezicht' op het tot stand te komen besluit. De classis beoordeelt het voorgenomen besluit van de kerkenraad en neemt daarover een standpunt in.Het gaat dus bij de classistaak van goedkeuring meer om 'medebestuur' (eigen betrokkenheid en toezicht vooraf op een tot stand te komen besluit) dan om beroep (beoordeling' achteraf van een reeds genomen besluit).  
Per saldo is er sprake van een 'dubbelbesluit'.

De classis kan inhoudelijk gezien voor het toetsingskader aansluiten bij de bezwaar- en beroepsgronden van art. F73.1 KO, omdat dat in feite de universele beoordelingsgronden zijn voor elk kerkelijk besluit. In het verlengde daarvan zullen dan in deze casus de toetsingsgronden verder specifiek worden ontleend aan de kerkelijke besluitvorming m.b.t. kerkelijke eenheid.

5. **Beroepsrecht tegen onthouding goedkeuring?** De classis heeft in casu haar goedkeuring onthouden. De kerkenraad heeft daartegen rechtstreeks beroep ingesteld bij de PS. Een dergelijk recht van beroep is niet in de kerkorde geregeld. De KO regelt het bezwaar- en beroepsrecht van gemeenteleden en belanghebbenden (art. F73.1 KO; F76.1 KO; F77.1 KO). De KO regelt geen bezwaar- en beroepsrecht van de ene kerkelijke vergadering tegen de andere kerkelijke vergadering. De nieuwe GRP regelt een dergelijke beroepsgang wel in een aantal concrete gevallen bij besluiten omtrent de predikant. Het sluit ons inziens wel aan bij de kerkelijke en kerkordelijke rechts sfeer om de kerkenraad een beroepsrecht toe te kennen in geval van onthouding van de goedkeuring door de classis. Er doet zich een zekere parallel voor met art. F77.1 KO inzake hoger beroep. Art. F77.1 KO kent een *kerkenraad* het recht van hoger beroep toe tegen een uitspraak in beroep van de classis. Het oordeel van de classis is dus voor de kerkenraad niet het eind van alle tegenspraak. Analoog daaraan lijkt een recht van beroep van de kerkenraad tegen een negatief goedkeuringsbesluit van de classis mogelijk te moeten zijn.
6. **Beroep bij PS.** De PS is in dezen belast met kerkelijke rechtspraak. De PS heeft het besluit van de classis te beoordelen op basis van de daartegen aangevoerde beroepsgronden. De GR kerkelijke rechtspraak is van toepassing. Volgens art. 19 GRKR bevat de uitspraak van de PS de onderdelen als vermeld in art. 15 GRKR. De PS is bevoegd inhoudelijk uitspraak te doen. De uitspraak die de PS als beroepsinstantie doet, is bindend voor partijen (art. F76.4 KO). Het is naar gereformeerd kerkrecht niet zo dat een beroepsinstantie een besluit slechts kan vernietigen en de zaak dan moet terugverwijzen naar de besluitnemer. De beroepsinstantie doet uitspraak en het is aan de besluitnemer die uitspraak als bindend te aanvaarden dan wel hoger beroep in te stellen. Daarmee wordt de PS niet een 'bestuurder', maar blijft de PS een 'rechter' die het bestreden besluit beoordeelt en daarover uitspraak doet.
7. **Hoger beroep bij GS.** De kernvraag is nu voor wie er hoger beroep open staat op de GS. Tegen de uitspraak van de PS staat hoger beroep open op de GS voor de kerkenraad, conform art. F77.1 KO. De kerkenraad heeft daarbij evenwel in casu geen belang, gezien de uitspraak van de PS, die de kerkenraad als bindend zal willen aanvaarden. Komt de classis het recht van hoger beroep toe? Ons inziens wel. Dit hangt nauw samen met de taak c.q. rol van de classis bij goedkeuring. Zie punt 4 hierboven.
  - a. De classis treedt bij de goedkeuring niet op als 'rechter', maar als 'medebestuurder'. Het gaat om een besluit waarbij de classis zelf mede betrokken is.
  - b. Kerkenraad en classis zijn beiden 'partij' bij het besluit. De kerken hebben het voorschrift van goedkeuring gegeven om de besluitvorming in een aantal zaken niet alleen in handen van de kerkenraad te leggen, maar het naaste kerkverband via de classis daarbij te betrekken. Dan komt het de classis ook toe om net als de kerkenraad gebruik te maken van de rechtsmiddelen met betrekking tot het besluit.
  - c. Het zou onevenwichtig zijn als de classis wel haar goedkeuring mag onthouden, maar na door de kerkenraad met succes ingesteld beroep daartegen niet meer zou mogen opkomen in hoger beroep.
  - d. Het zou ook onevenwichtig zijn als de kerkenraad wel in beroep c.q. hoger beroep mag gaan tegen een besluit van de classis om goedkeuring te onthouden, terwijl de classis niet in hoger beroep zou mogen gaan als de uitspraak in beroep van de PS het besluit van de classis ongedaan zou maken.
  - e. Een en ander klemt temeer gezien het rechtseffect van de uitspraak van de PS in beroep. Wij kunnen zonder kennis te hebben genomen van de PS-uitspraak niet overzien in welke termen de PS heeft geoordeeld en of deze uitspraak uitsluitend de betrokken kerk raakt dan wel ook de andere kerken in hetzij de classis hetzij de PS regardeert. Hoe algemener de uitspraak van de PS, hoe meer belang de classis c.q. classiskerken kan toekomen bij een mogelijkheid van hoger beroep op de GS.

Het mag duidelijk zijn dat deze visie sterk samenhangt met de duiding van de taak van de classis bij het al dan niet verlenen van een goedkeuringsbesluit. Zou je de classis daar als beroepsinstantie zien,

dan geldt uiteraard de regel dat een lagere rechter niet in hoger beroep kan gaan van een zaak die hij als lagere rechter anders heeft beoordeeld dan de hogere rechter.

8. **Acta GS.** Gegeven het feit dat het om een hoger beroepszaak gaat, attenderen wij er op dat de GS de besluitvorming niet dient op te nemen in het hoofdstuk Kerkregering, maar in het hoofdstuk Beroepszaken.

w.g.

P. Niemeijer, P.T. Pel en M. te Velde

## **BIJLAGEN HOOFDSTUK 4, OPLEIDING, ONDERZOEK EN DIENSTVERLENING**

### **BIJLAGE 4-1 (bij artikel 41)**

#### **STATUUT VAN DE THEOLOGISCHE UNIVERSITEIT VAN DE GEREFORMEERDE KERKEN IN NEDERLAND**

##### **A. DE UNIVERSITEIT**

###### **Artikel 1 Instelling**

De Gereformeerde Kerken in Nederland onderhouden in overeenstemming met artikel B13.1 (voorheen artikel 18) van de kerkorde een theologische universiteit voor de wetenschappelijke vorming tot dienaar van het Woord.

###### **Artikel 2 Grondslag**

De universiteit is in haar arbeid gebonden aan de leer van de Heilige Schrift, zoals die is samengevat in de belijdenisgeschriften van de kerken.

###### **Artikel 3 Doelstelling**

- 3.1 De universiteit heeft als doel de wetenschappelijke, geestelijke en praktische vorming van (aanstaande) gereformeerde predikanten, de beoefening van de gereformeerde theologie en de doorwerking daarvan in kerk en wereld. De universiteit verzorgt daartoe wetenschappelijk onderwijs, verricht wetenschappelijk onderzoek en vervult daarnaast taken op het gebied van de kennisuitwisseling.
- 3.2 De wetenschappelijke, geestelijke en praktische vorming is gericht op het bijbrengen van zodanige kennis, inzicht, vaardigheden en attitudes, dat een afgestudeerde:
  - a. zelfstandig kan functioneren als gereformeerd predikant;
  - b. zelfstandig kan functioneren op de verschillende deelgebieden van de theologie;
  - c. in aanmerking kan komen voor een vervolgopleiding tot wetenschappelijk theologisch onderzoeker;
  - d. zelfstandig zijn opleiding kan benutten ten dienste van de bewaring en verbreiding van het evangelie.

###### **Artikel 4 Rechtspersoonlijkheid en naam**

- 4.1 Krachtens besluit van de generale synode Harderwijk 2011-2012 (Acta 66A) is de Theologische Universiteit van de Gereformeerde Kerken in Nederland als zelfstandig onderdeel van deze kerken een rechtspersoon op grond van artikel 2:2 van het Burgerlijk Wetboek.
- 4.2 De naam van de universiteit luidt op grond hiervan: 'Theologische Universiteit van de Gereformeerde Kerken in Nederland'.
- 4.3 In dit statuut worden de Gereformeerde Kerken in Nederland aangeduid als 'de kerken', de generale synode van deze kerken als 'de generale synode' en de theologische universiteit als 'de universiteit'.

###### **Artikel 5 Universiteit**

De universiteit is een levensbeschouwelijke universiteit in de zin van de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek (WHW).

###### **Artikel 6 Vestiging**

De universiteit is gevestigd te Kampen.

###### **Artikel 7 Bestuurlijke organisatie**

- 7.1 Het bestuur van de universiteit is opgedragen aan het college van bestuur.
- 7.2 Het toezicht op het bestuur wordt uitgeoefend door de raad van toezicht.
- 7.3 Elk van de organen is in de uitoefening van zijn functies gebonden aan dit statuut en aan de besluiten van de generale synode.

## **B. BESTUUR**

### **Artikel 8 Bestuur**

- 8.1 Het college van bestuur is belast met het bestuur van de universiteit in haar geheel en met het beheer daarvan, onverminderd de bevoegdheden van de raad van toezicht.
- 8.2 Het bestuur als bedoeld in artikel 8.1 omvat onder meer:
- het bepalen van het algemeen beleid van de universiteit en het realiseren daarvan;
  - de directe verantwoordelijkheid voor de reguliere voortgang van onderwijs, onderzoek en kennisuitwisseling;
  - het zorgdragen voor de continuïteit van de organisatie;
  - het jaarlijks voorafgaand aan het begrotingsjaar opstellen van de begroting;
  - het driejaarlijks opstellen van een meerjarenbegroting ten behoeve van de generale synode;
  - het jaarlijks vaststellen van de jaarrekening en het jaarverslag;
  - het doelmatig beheer van de financiële en overige middelen van de universiteit;
  - het uitoefenen van de taken en bevoegdheden die aan het college van bestuur als instellingsbestuur zijn opgedragen dan wel het doen uitoefenen daarvan krachtens delegatie of mandaat;
  - het uitoefenen van het bevoegd gezag van de universiteit;
  - het doen van (voorstellen en voordrachten voor) benoemingen.
- 8.3 Het college van bestuur stelt een bestuurs- en beheersreglement vast ter regeling van het bestuur, het beheer en de inrichting van de universiteit. Dit reglement behoeft de goedkeuring van de raad van toezicht.
- 8.4 Het college van bestuur stelt ten minste eenmaal per zes jaren een instellingsplan vast, dat een omschrijving geeft van de inhoud van het voorgenomen beleid voor de duur van het plan. Daarbij wordt in het bijzonder aandacht besteed aan de voornemens tot bevordering van de kwaliteit van het onderwijs, onderzoek en kennisuitwisseling en tot verbetering van de inrichting van de opleidingen aan de instelling. Het instellingsplan behoeft de goedkeuring van de raad van toezicht.
- 8.5 Het college van bestuur stelt een treasuryplan vast. Het treasuryplan behoeft de goedkeuring van de raad van toezicht.
- 8.6 Het college van bestuur stelt de risicobeheersings- en controlesystemen vast. Deze behoeven de goedkeuring van de raad van toezicht.
- 8.7 Het college van bestuur brengt aan iedere gewone generale synode verslag uit over het functioneren van de universiteit en het door hem gevoerde beleid en beheer. Het verslag wordt via de raad van toezicht aan de generale synode aangeboden.

### **Artikel 9 College van bestuur**

- 9.1 Het college van bestuur bestaat uit ten hoogste drie leden, onder wie de rector van de universiteit.
- 9.2 De leden van het college van bestuur worden door de raad van toezicht benoemd, geschorst en ontslagen. De benoeming geschiedt voor een door de raad van toezicht te bepalen termijn.
- 9.3 Als voorwaarde voor benoeming tot lid van het college van bestuur geldt dat men belijdend lid moet zijn in volle rechten van één van de Gereformeerde Kerken in Nederland of van één van de kerken waarvan de generale synode van de Gereformeerde Kerken in Nederland heeft uitgesproken dat deze te herkennen zijn als kerken van Jezus Christus die zich onderwerpen aan Gods Woord en zich gebonden weten aan de gereformeerde belijdenissen. Indien een lid van het college van bestuur niet langer aan deze benoemingsvoorwaarde voldoet, dient hij de raad van toezicht hiervan onverwijld in kennis te stellen. Het niet langer voldoen aan deze benoemingsvoorwaarde brengt mee dat de benoeming als lid van het college van bestuur van rechtswege eindigt.
- 9.4 De voorzitter van het college van bestuur wordt uit de leden door de raad van toezicht benoemd.
- 9.5 De leden van het college van bestuur zijn gezamenlijk verantwoordelijk voor het bestuur bedoeld in artikel 8, zulks met inachtneming van een in het bestuurs- en beheersreglement te regelen portefeuilleverdeling.
- 9.6 Een lid van het college van bestuur kan om gewichtige redenen tussentijds worden ontslagen.



**Artikel 10 Rector**

- 10.1 De rector van de universiteit wordt benoemd door de raad van toezicht na advies en met instemming van de senaat.
- 10.2 Nadere regels over het rectoraat worden in het bestuurs- en beheersreglement gesteld.

**C. TOEZICHT OP HET BESTUUR**

**Artikel 11 Toezicht**

- 11.1 De raad van toezicht is belast met het toezicht op de uitvoering van werkzaamheden en de uitoefening van bevoegdheden door en namens het college van bestuur en staat het college van bestuur met raad terzijde.
- 11.2 De raad van toezicht is in elk geval belast met:
- a. het benoemen, schorsen, ontslaan en vaststellen van de beloning van de leden van het college van bestuur;
  - b. het goedkeuren van het bestuurs- en beheersreglement als bedoeld in artikel 8.3;
  - c. het vaststellen van het reglement voor de uitoefening van de taken van het curatorium als bedoeld in artikel 17.4;
  - d. het goedkeuren van het instellingsplan als bedoeld in artikel 8.4;
  - e. het goedkeuren van de onderwijsprogramma's als bedoeld in artikel 39;
  - f. het goedkeuren van de onderzoeksprogramma's als bedoeld in artikel 43;
  - g. het goedkeuren van het plan voor kennisuitwisseling als bedoeld in artikel 44;
  - h. het goedkeuren van de meerjarenbegroting, de begroting, de jaarrekening en het jaarverslag van het college van bestuur als bedoeld in artikel 8.2;
  - i. het goedkeuren van de risicobeheersings- en controlesystemen als bedoeld in artikel 8.6.
  - j. het goedkeuren van voordrachten van het college van bestuur aan de generale synode voor de benoeming van gewoon hoogleraren als bedoeld in artikel 23.1;
  - k. het goedkeuren van voordrachten van het college van bestuur aan de generale synode voor de benoeming van universitair hoofddocenten en universitair docenten met een aanstelling voor onbepaalde tijd en een formatieomvang van 0,6 fte of meer als bedoeld in artikel 23.2;
  - l. het goedkeuren van besluiten van het college van bestuur tot benoeming van wetenschappelijk personeel als bedoeld in artikel 24.1;
  - m. het goedkeuren van besluiten van het college van bestuur tot benoeming van bijzonder of buitengewoon hoogleraren als bedoeld in artikel 32.3;
  - n. het goedkeuren van een besluit van het college van bestuur tot instelling van een bijzondere leerstoel;
  - o. het goedkeuren van het formatieplan als bedoeld in artikel 33;
  - p. het goedkeuren van de keuze van een medezeggenschapsstelsel als bedoeld in artikel 48.1;
  - q. het toezien op de naleving door het college van bestuur van wettelijke verplichtingen;
  - r. het toezien op de omgang met de branchecode voor de universiteiten, voor zover de toepassing daarvan in overeenstemming is met de grondslag en doelstelling van de universiteit en de bij en krachtens dit statuut geldende regelingen;
  - s. het toezien op de vormgeving van het systeem van kwaliteitszorg als bedoeld in artikel 40;
  - t. het toezien op de rechtmatige verwerving en de doelmatige en rechtmatige bestemming en aanwending van de middelen;
  - u. het aanwijzen van een accountant als bedoeld in artikel 2: 393 lid 1 Burgerlijk Wetboek die verslag uitbrengt aan de raad;
  - v. het jaarlijks afleggen van verantwoording over de uitvoering van de taken en de uitoefening van de bevoegdheden, bedoeld onder a tot en met s, in het jaarverslag van de universiteit.
- 11.3 De raad van toezicht houdt toezicht op het gereformeerd karakter en het wetenschappelijk niveau van het onderwijs, het onderzoek en de kennisuitwisseling en stelt een commissie (curatorium) in die de raad daarin bijstaat.

**Artikel 12 Raad van toezicht**

- 12.1 De raad van toezicht bestaat uit vijf leden, onder wie twee predikanten. De leden worden benoemd door de generale synode op voordracht van de zittende raad van toezicht op basis van vooraf openbaar gemaakte door de raad van toezicht vastgestelde profielen.
- 12.2 De samenstelling, taken en bevoegdheden van de raad van toezicht zijn zodanig dat de raad een deugdelijk en onafhankelijk toezicht kan uitoefenen. Een en ander wordt nader geregeld in een door de raad van toezicht vast te stellen reglement voor de raad van toezicht.
- 12.3 De leden van de raad van toezicht worden benoemd voor een periode van drie jaren. Zij zijn tweemaal herbenoembaar voor een nieuwe periode van drie jaren, behoudens afwijking door de generale synode in bijzondere gevallen.
- 12.4 Als voorwaarde voor benoeming als lid van de raad van toezicht geldt dat men belijdend lid moet zijn in volle rechten van één van de Gereformeerde Kerken in Nederland. Indien een lid van de raad van toezicht niet langer aan deze benoemingsvoorwaarde voldoet, dient hij de raad van toezicht hiervan onverwijld in kennis te stellen. Het niet langer voldoen aan deze benoemingsvoorwaarde brengt mee dat men van rechtswege ophoudt lid van de raad van toezicht te zijn.
- 12.5 De leden van de raad van toezicht tekenen bij aanvang van hun werkzaamheden het daartoe bestemde ondertekeningsformulier voor de raad van toezicht.
- 12.6 Indien naar het oordeel van de raad van toezicht een lid in de vervulling van zijn taak ernstig tekortschiet of zich gedraagt op een wijze die het aanzien van de raad van toezicht of de universiteit kan schaden, kan de raad van toezicht hem tijdelijk of blijvend schorsen in de uitoefening van zijn functie. Een besluit hiertoe kan door de raad van toezicht slechts worden genomen nadat betrokkene is gehoord in een vergadering van de raad van toezicht dan wel betrokkene kenbaar heeft gemaakt daarvan geen gebruik te willen maken.
- 12.7 De raad van toezicht verkiest uit zijn midden een voorzitter, een secretaris en een assessor.
- 12.8 Indien sprake is van langdurige of blijvende verhindering dan wel een blijvende schorsing van een lid van de raad van toezicht dan wel van het ontstaan van een tussentijdse vacature benoemt de raad van toezicht een vervangend lid voor ten hoogste de resterende zittingsperiode.

**Artikel 13 Werkwijze raad van toezicht**

- 13.1 De raad van toezicht vergadert zo vaak het belang van de universiteit dat vereist, maar ten minste vijf keer per jaar.
- 13.2 De raad van toezicht regelt zijn eigen werkwijze in het in artikel 12.2 bedoelde reglement.
- 13.3 De raad van toezicht wijst uit zijn midden een auditcommissie aan en regelt haar samenstelling en bevoegdheden.
- 13.4 De vergaderingen van de raad van toezicht worden als regel bijgewoond door het college van bestuur. Het college van bestuur heeft daarin adviserende stem. Het college van bestuur is niet aanwezig bij de behandeling van comitézaken.

**Artikel 14 Verantwoording aan generale synode**

- 14.1 De raad van toezicht legt aan iedere gewone generale synode verantwoording af over het door hem uitgeoefende toezicht op het bestuur van de universiteit.
- 14.2 De raad van toezicht legt daarbij aan de generale synode onder meer over:
  - a. de door de raad van toezicht goedgekeurde meerjarenbegroting, jaarlijkse begrotingen, jaarrekeningen en jaarverslagen van het college van bestuur als bedoeld in artikel 11.2 sub h, alsmede de bijbehorende schriftelijke rapporten van een registeraccountant als bedoeld in artikel 11.2 sub s;
  - b. het verslag van het college van bestuur als bedoeld in artikel 8.7;
  - c. het door de raad van toezicht goedgekeurde instellingsplan als bedoeld in artikel 8.4;
  - d. het verslag van het curatorium als bedoeld in artikel 18.2.
- 14.3 Het rapport van de raad van toezicht geeft inzicht in de hoofdlijnen van beleid en uitvoering daarvan. Het rapport vermeldt op welke wijze door de raad van toezicht, het college van bestuur en het curatorium uitvoering is gegeven aan de door de generale synode gegeven opdrachten.

**Artikel 15 Curatorium**

- 15.1 De universiteit is er in al haar geledingen op gericht dat het onderwijs, het onderzoek en de kennisuitwisseling in overeenstemming zijn met de Heilige Schrift en de belijdenisgeschriften van de kerken en dat het gereformeerd karakter en wetenschappelijk niveau van het onderwijs, het onderzoek en de kennisuitwisseling worden bevorderd.
- 15.2 Het curatorium staat de raad van toezicht bij met betrekking tot het toezicht op het gereformeerd karakter en het wetenschappelijk niveau van het onderwijs, het onderzoek en de kennisuitwisseling evenals op het afwijzen van alles wat in het onderwijs, het onderzoek en de kennisuitwisseling met Gods Woord en de gereformeerde confessie in strijd is.
- 15.3 Het curatorium adviseert de raad van toezicht over:
- a. voordrachten van het college van bestuur aan de generale synode voor de benoeming van gewoon hoogleraren;
  - b. voordrachten van het college van bestuur voor de benoeming van universitair hoofddocenten en universitair docenten met een aanstelling voor onbepaalde tijd en een formatieomvang van 0,6 fte of meer;
  - c. voorgenomen benoemingen door het college van bestuur van universitair hoofddocenten en universitair docenten;
  - d. voorgenomen benoemingen door het college van bestuur van bijzonder of buitengewoon hoogleraren;
  - e. een voorgenomen besluit van het college van bestuur tot instelling van een bijzondere leerstoel;
  - f. voordrachten aan de generale synode van leden van het curatorium;
  - g. de goedkeuring van de onderwijsprogramma's, de onderzoeksprogramma's en het plan voor kennisuitwisseling, respectievelijk bedoeld in artikel 11.2, sub e, f en g;
  - h. zaken waarvan de raad van toezicht, het college van bestuur of het curatorium van mening is dat daarvoor een breed draagvlak nodig is.
- 15.4 Het curatorium staat verder het college van bestuur met raad terzijde door:
- a. het geven van inhoudelijke stimulansen om het gereformeerd karakter van het onderwijs, het onderzoek en de kennisuitwisseling zo veel mogelijk te bevorderen;
  - b. het tijdig signaleren van inhoudelijke probleempunten in het onderwijs, het onderzoek en de kennisuitwisseling;
  - c. te adviseren over het omgaan met veranderingen in theologische inzichten en de gevolgen daarvan voor het onderwijs, het onderzoek en de kennisuitwisseling.
- 15.5 Het curatorium is belast met het adviseren over een eventueel bezwaar dat in overeenstemming met artikel 17.2 door een kerk of kerklid tegen een mondelinge of schriftelijke uitlating van een (emeritus-) docent of andere onderwijsgevende of onderzoeker wordt ingebracht. Het kan tevens aan het college van bestuur een voorstel doen of een oordeel geven omtrent disciplinaire maatregelen of ongevraagd ontslag als bedoeld in de artikelen 28.2, 29.2 en 30.2.

**Artikel 16 Samenstelling curatorium**

- 16.1 Het curatorium bestaat uit vier predikanten en twee (emeritus-) hoogleraren of universitair (hoofd)docenten van een andere universiteit.
- 16.2 De leden van het curatorium worden door de generale synode benoemd op voordracht van de raad van toezicht, die hierover het advies inwint van het zittende curatorium, en op basis van vooraf openbaar gemaakte door de raad van toezicht opgestelde profielen.
- 16.3 De leden van het curatorium worden benoemd voor een periode van drie jaren. Zij zijn tweemaal herbenoembaar voor een nieuwe periode van drie jaren.
- 16.4 Als voorwaarde voor benoeming als lid van het curatorium geldt dat men belijdend lid moet zijn in volle rechten van één van de Gereformeerde Kerken in Nederland. Indien een lid van het curatorium niet langer aan deze benoemingsvoorwaarde voldoet, dient hij het curatorium hiervan onverwijld in kennis te stellen. Het niet langer voldoen aan deze benoemingsvoorwaarde brengt mee dat men van rechtswege ophoudt lid van het curatorium te zijn.
- 16.5 De leden van het curatorium ondertekenen bij aanvang van hun werkzaamheden het daartoe bestemde ondertekeningsformulier voor het curatorium.

- 16.6 Indien naar het oordeel van het curatorium een lid in de vervulling van zijn taak als lid ernstig tekortschiet of zich gedraagt op een wijze die het aanzien van het curatorium of de universiteit kan schaden, kan de raad van toezicht op voorstel van het curatorium hem tijdelijk of blijvend schorsen in de uitoefening van zijn functie. Het voorstel hiertoe kan door het curatorium slechts worden gedaan nadat betrokkene is gehoord in een vergadering van het curatorium dan wel betrokkene kenbaar heeft gemaakt daarvan geen gebruik te willen maken.
- 16.7 Het curatorium kiest uit zijn midden een voorzitter, een secretaris en een assessor.
- 16.8 Indien sprake is van langdurige of blijvende verhindering dan wel een blijvende schorsing van een lid van het curatorium dan wel van het ontstaan van een tussentijdse vacature benoemt de raad van toezicht na advies te hebben ingewonnen van het curatorium een vervangend lid voor ten hoogste de resterende zittingsperiode.

#### Artikel 17 **Werkwijze curatorium**

- 17.1 Het curatorium vergadert zo vaak een goede taakuitoefening dat vereist, maar ten minste vier keer per jaar. De raad van toezicht stelt na ingewonnen advies van het curatorium ter zake nadere regels.
- 17.2 Een kerk of kerklid dat een gemotiveerd bezwaar wenst in te dienen tegen een mondelinge of schriftelijke uitlating van een (emeritus-) docent of andere onderwijsgevende of onderzoeker van de universiteit, richt zich eerst tot betrokkene. Indien het bezwaar niet wordt weggenomen, richt hij zich uiterlijk één jaar na de desbetreffende uitlating tot het college van bestuur. Het college van bestuur vraagt het advies van het curatorium in overeenstemming met de regels van het in artikel 17.4 vermelde reglement. Als een bezwaar betrekking heeft op het college van bestuur of een lid daarvan treedt de raad van toezicht voor de behandeling van het bezwaar in de plaats van het college van bestuur.
- 17.3 Indien naar het oordeel van het curatorium disciplinaire maatregelen en/of onvrijwillig ontslag nodig zijn tegen een (emeritus-)docent of andere onderwijsgevende of onderzoeker, doet het daarvoor een voorstel dat wordt behandeld in een gecombineerde vergadering van het college van bestuur met het curatorium en de raad van toezicht. Artikel 28 resp. 29 resp. 30 is verder van toepassing. De laatste zin van artikel 17.2 is van overeenkomstige toepassing.
- 17.4 De raad van toezicht stelt, op voorstel van het college van bestuur en na ingewonnen advies van het curatorium een reglement vast voor de uitoefening van de taken van het curatorium als bedoeld in artikel 15.2 en ter uitwerking van artikel 17.2 en 17.3.

#### Artikel 18 **Verantwoording**

- 18.1 Het curatorium verantwoordt zich over de door hem verrichte werkzaamheden tegenover de raad van toezicht in een jaarlijks rapport. Het college van bestuur ontvangt daarvan een afschrift.
- 18.2 De rapportage betreffende de door het curatorium verrichte werkzaamheden, welke is bestemd voor de generale synode wordt door het curatorium uitgebracht aan de raad van toezicht en wordt door de raad van toezicht gevoegd bij het rapport van de raad van toezicht aan de generale synode als bedoeld in artikel 14.

### **D. SENAAT**

#### Artikel 19 **Samenstelling**

- 19.1 De senaat bestaat uit de gewoon en buitengewoon hoogleraren.
- 19.2 Bijzonder hoogleraren, evenals universitair hoofddocenten en universitair docenten in volledige of niet volledige dienst kunnen op uitnodiging van de rector de vergaderingen van de senaat bijwonen en hebben daar adviserende stem.
- 19.3 De rector is de voorzitter van de senaat. De senaat wijst uit zijn midden een secretaris aan.

#### Artikel 20 **Taken**

De senaat is belast met de volgende taken:

- a. het adviseren van het college van bestuur op het gebied van de aanstelling van promovendi;
- b. het als college voor promoties beoordelen van dissertaties en het toelaten tot promoties;
- c. het adviseren van het college van bestuur op het gebied van de verlening van eredoctoraten;

- d. het doen van voordrachten aan de raad van toezicht op het gebied van de benoeming van de rector evenals in voorkomend geval van de waarnemend rector.

**E. WETENSCHAPPELIJK PERSONEEL**

**Artikel 21    Formatieplan**

- 21.1 Het college van bestuur stelt een formatieplan vast waarin per vakgebied de belasting voor onderwijs, onderzoek en kennisuitwisseling wordt bepaald.  
 21.2 Het formatieplan wordt periodiek geactualiseerd.  
 21.3 Beslissingen over de vervulling van docentvacatures worden genomen op basis van het formatieplan.

**Artikel 22    Functies**

- 22.1 Aan de universiteit kunnen voor onderwijs, onderzoek en kennisuitwisseling worden benoemd: gewoon hoogleraren, universitair hoofddocenten en universitair docenten, evenals in de gevallen bedoeld in artikel 32 buitengewone hoogleraren en bijzonder hoogleraren.  
 22.2 Aan de universiteit kunnen onderzoekers worden aangesteld voor het doen van theologisch onderzoek op basis van een aanstelling voor bepaalde tijd.  
 22.3 Specifieke onderdelen van de opleiding kunnen worden verzorgd door externe docenten, onder verantwoordelijkheid van de vakdocent, op basis van een overeenkomst van opdracht.  
 22.4 Nadere regels betreffende in dit artikel genoemde en eventuele andere wetenschappelijke functies worden bij of krachtens het personeelsreglement gesteld.

**Artikel 23    Benoemingen door de generale synode.**

- 23.1 Gewoon hoogleraren worden benoemd door de generale synode.  
 23.2 Universitair hoofddocenten en universitair docenten, telkens met een aanstelling voor onbepaalde tijd en een formatieomvang van 0,6 fte of meer, worden benoemd door de generale synode.  
 23.3 In geval van een vacature betreffende een functie als bedoeld in artikel 23.1 of 23.2 doet het college van bestuur zo spoedig mogelijk doch uiterlijk tijdig vóór de sluiting van de synode aan de generale synode een voordracht. De voordracht is inhoudelijk gemotiveerd, gerelateerd aan het formatieplan en omschrijft inhoud en omvang van de vacante functie binnen de desbetreffende vakgroep. De voordracht behoeft de goedkeuring van de raad van toezicht, na ingewonnen advies van het curatorium.  
 23.4 Artikel 23.3 is van overeenkomstige toepassing wanneer kan worden voorzien dat een vacature zich zal voordoen binnen anderhalf jaar na de openingsdatum van de generale synode.  
 23.5 Universitair hoofddocenten, als bedoeld in artikel 23.2, die reeds door de synode benoemd zijn op basis van een tenure-track gericht op een benoeming tot hoogleraar, kunnen door het college van bestuur worden benoemd tot hoogleraar. De benoeming behoeft de goedkeuring van de raad van toezicht, na advies van het curatorium. De eerstvolgende synode bekrachtigt de benoeming. Artikel 25.3 en 25.4 zijn onverminderd van toepassing.  
 23.6 Wanneer een vacature zich voordoet na de sluiting van de laatst gehouden generale synode kan, als de raad van toezicht na advies van het college van bestuur dit noodzakelijk acht, een tussentijdse synode worden samengeroepen. De raad van toezicht is dan gemachtigd de kerk die met de samenroeping van de generale synode is belast te verzoeken zo spoedig mogelijk en in ieder geval binnen vier maanden een tussentijdse synode bijeen te doen komen om over de vervulling van de vacature te beslissen.

**Artikel 24    Benoemingen door college van bestuur**

- 24.1 De benoeming van andere docenten dan bedoeld in artikel 23 geschiedt door het college van bestuur.  
 24.2 Ingeval van een vacature betreffende een functie als bedoeld in artikel 24.1 geeft het college van bestuur aan de raad van toezicht kennis van een voorgenomen benoeming. Het bericht is inhoudelijk gemotiveerd, gerelateerd aan het formatieplan en de beschikbare budgettaire mogelijkheden en omschrijft inhoud en omvang van de vacante functie binnen

de desbetreffende vakgroep. De benoeming behoeft de goedkeuring van de raad van toezicht, na ingewonnen advies van het curatorium.

- 24.3 Onderzoekers worden benoemd door het college van bestuur. De benoeming is inhoudelijk gemotiveerd, gerelateerd aan het onderzoeksprogramma en omschrijft inhoud en omvang van de vacante functie binnen de desbetreffende onderzoeksgroep.
- 24.4 Externe docenten voor specifieke onderdelen van de opleiding ontvangen daartoe een opdracht voor bepaalde tijd van het college van bestuur.

**Artikel 25 Algemene benoemingsvoorwaarde en bindingsformulier**

- 25.1 Als voorwaarde voor benoeming als lid van het wetenschappelijk personeel geldt dat men belijdend lid moet zijn in volle rechten van één van de Gereformeerde Kerken in Nederland of van één van de kerken waarvan de generale synode van de Gereformeerde Kerken in Nederland heeft uitgesproken dat deze te herkennen zijn als kerken van Jezus Christus die zich onderwerpen aan Gods Woord en zich gebonden weten aan de gereformeerde belijdenissen. Indien een lid van het wetenschappelijk personeel niet langer aan deze eis voldoet, dient hij het college van bestuur hiervan onverwijld in kennis te stellen en eindigt de benoeming als lid van het wetenschappelijk personeel van rechtswege. Deze benoemingsvoorwaarde dient te worden opgenomen in de individuele overeenkomst met ieder lid van het wetenschappelijk personeel.
- 25.2 In bijzondere gevallen kan van de in artikel 25.1 bedoelde benoemingsvoorwaarde ontheffing worden verleend indien dat nodig is voor een goede voorziening in een vacature, niet zijnde een vacature voor gewoon hoogleraar.
- 25.3 De gewoon hoogleraren, universitair hoofddocenten en universitair docenten, hetzij met een aanstelling voor onbepaalde tijd hetzij met een aanstelling voor bepaalde tijd, zullen bij aanstelling een door de generale synode vastgesteld bindingsformulier tekenen als blijk van instemming met de leer van de Heilige Schrift, zoals die in de belijdenisgeschriften van de kerken is samengevat, en van hun bereidheid om deze zuivere leer te onderwijzen en tegen dwalingen te verdedigen.
- 25.4 De ondertekening als bedoeld in artikel 25.3 zal bij benoeming door de generale synode in de regel plaatsvinden tijdens een openbare zitting van de generale synode. Indien de generale synode inmiddels is gesloten en in geval van benoeming door het college van bestuur, zal deze ondertekening plaatsvinden in een gecombineerde vergadering van de raad van toezicht en het college van bestuur. In geval van een gewoon hoogleraar zal de rector van deze ondertekening melding maken bij de inauguratie.

**Artikel 26 Ontslag wegens leeftijd en op eigenverzoek door of namens generale synode**

- 26.1 Aan een gewoon hoogleraar, universitair hoofddocent en universitair docent, die is benoemd door de generale synode, wordt met ingang van de eerste dag van de maand waarin betrokkene de pensioengerechtigde leeftijd bereikt ontslag verleend door de generale synode.
- 26.2 Aan een gewoon hoogleraar als ook een universitair hoofddocent en universitair docent, die is benoemd door de generale synode, kan op eigen verzoek door de generale synode eerder ontslag worden verleend.
- 26.3 Valt het tijdstip van ontslag als bedoeld in artikel 26.1 en 26.2 buiten de tijd dat de generale synode vergadert, dan zal de bevoegdheid tot het verlenen van ontslag namens de generale synode bij de raad van toezicht liggen.
- 26.4 Van een verleend ontslag als bedoeld in dit artikel zal door de raad van toezicht mededeling worden gedaan aan alle kerken.

**Artikel 27 Ontslag wegens leeftijd en op eigenverzoek door college van bestuur**

- 27.1 Aan een bijzonder hoogleraar, een universitair hoofddocent en een universitair docent die benoemd is door het college van bestuur met een aanstelling voor onbepaalde tijd, wordt met ingang van de eerste dag van de maand waarin betrokkene de pensioengerechtigde leeftijd bereikt ontslag verleend door het college van bestuur.
- 27.2 Aan een bijzonder hoogleraar, een universitair hoofddocent en een universitair docent die is benoemd door het college van bestuur, hetzij met een aanstelling voor onbepaalde tijd hetzij voor bepaalde tijd, kan op eigen verzoek door het college van bestuur tussentijds ontslag worden verleend.

- 27.3 Aan een onderzoeker die is benoemd door het college van bestuur met een aanstelling voor bepaalde tijd kan op eigen verzoek door het college van bestuur tussentijds ontslag worden verleend.

**Artikel 28 Disciplinaire maatregelen**

- 28.1 Ten aanzien van een gewoon hoogleraar, bijzonder hoogleraar, universitair hoofddocent, universitair docent of onderzoeker, ongeacht of hij is aangesteld voor onbepaalde tijd dan wel voor bepaalde tijd, die zich naar het oordeel van het college van bestuur in leer of leven ernstig misgaat, handelt in strijd met grondslag en/of doelstelling van de universiteit en/of in de uitoefening van zijn functie ernstig tekortschiet, kunnen door het college van bestuur disciplinaire maatregelen worden genomen van beperking van bepaalde werkzaamheden en/of bevoegdheden dan wel van volledige op-non-actief-stelling.
- 28.2 Het curatorium kan aan het college van bestuur een voorstel tot een disciplinaire maatregel doen als bedoeld in artikel 17.3. Indien geen voorstel van het curatorium is ontvangen als bedoeld in artikel 17.3, verzoekt het college van bestuur om het oordeel van het curatorium.
- 28.3 Alvorens te beslissen stelt het college van bestuur betrokkene in de gelegenheid persoonlijk door hem gehoord te worden.
- 28.4 Een voornemen tot een disciplinaire maatregel wordt behandeld in een gecombineerde vergadering van het college van bestuur met het curatorium en de raad van toezicht. Het college van bestuur beslist als bevoegd gezag.
- 28.5 In geval van een verlenging van een disciplinaire maatregel is artikel 28.3 opnieuw van toepassing. Artikel 28.2 en 28.4 zijn niet opnieuw van toepassing.
- 28.6 Een disciplinaire maatregel alsook een verlenging daarvan wordt schriftelijk en gemotiveerd door het college van bestuur aan betrokkene meegedeeld en vermeldt nauwkeurig op welke werkzaamheden en/of bevoegdheden de maatregel betrekking heeft alsook de termijn waarvoor deze geldt.

**Artikel 29 Onvrijwillig ontslag door de generale synode**

- 29.1 Ten aanzien van een gewoon hoogleraar, universitair hoofddocent en universitair docent, die is benoemd door de generale synode, die zich naar het oordeel van het college van bestuur in leer of leven ernstig misgaat, handelt in strijd met grondslag en/of doelstelling van de universiteit en/of in de uitoefening van zijn functie ernstig tekort schiet, kan het college van bestuur de generale synode voorstellen over te gaan tot tussentijds onvrijwillig ontslag.
- 29.2 Het curatorium kan aan het college van bestuur een voorstel tot onvrijwillig ontslag doen als bedoeld in artikel 17.3. Indien geen voorstel van het curatorium is ontvangen als bedoeld in artikel 17.3, verzoekt het college van bestuur om het oordeel van het curatorium.
- 29.3 Alvorens tot een voorstel aan de generale synode over te gaan, stelt het college van bestuur betrokkene in de gelegenheid persoonlijk door hem gehoord te worden.
- 29.4 Een voorstel tot onvrijwillig ontslag aan de generale synode wordt behandeld in een gecombineerde vergadering van het college van bestuur met het curatorium en de raad van toezicht. Het college van bestuur beslist over het voorstel aan de generale synode.
- 29.5 De generale synode beslist over het onvrijwillig ontslag na betrokkene in de gelegenheid te hebben gesteld zich persoonlijk te doen horen.

**Artikel 30 Onvrijwillig ontslag door college van bestuur**

- 30.1 Ten aanzien van een bijzonder hoogleraar, een universitair hoofddocent, universitair docent of onderzoeker, die is benoemd door het college van bestuur, die zich naar het oordeel van het college van bestuur in leer of leven ernstig misgaat, handelt in strijd met grondslag en/of doelstelling van de universiteit en/of in de uitoefening van zijn functie ernstig tekort schiet, kan het college van bestuur besluiten over te gaan tot tussentijds onvrijwillig ontslag.
- 30.2 Het curatorium kan aan het college van bestuur een voorstel tot onvrijwillig ontslag doen als bedoeld in artikel 17.3. Indien geen voorstel van het curatorium is ontvangen als bedoeld in artikel 17.3, verzoekt het college van bestuur om het oordeel van het curatorium.

- 30.3 Alvorens te beslissen stelt het college van bestuur betrokkene in de gelegenheid persoonlijk door hem gehoord te worden.
- 30.4 Een voornemen tot onvrijwillig ontslag wordt behandeld in een gecombineerde vergadering van het college van bestuur met het curatorium en de raad van toezicht. Het college van bestuur beslist als bevoegd gezag.

**Artikel 31 Kennisgeving aan kerken**

- 31.1 Indien het college van bestuur ten aanzien van een betrokkene een disciplinaire maatregel neemt als bedoeld in artikel 28, doet het daarvan mededeling aan de kerk waarvan betrokkene lid is, en in geval betrokkene als predikant of emeritus predikant aan een kerk is verbonden, tevens aan die kerk.
- 31.2 Indien de generale synode besluit tot onvrijwillig ontslag van een gewoon hoogleraar, universitair hoofddocent of universitair docent als bedoeld in artikel 29, doet zij daarvan mededeling aan alle kerken.
- 31.3 Indien het college van bestuur besluit tot onvrijwillig ontslag van een universitair hoofddocent of universitair docent als bedoeld in artikel 30, doet het daarvan mededeling aan alle kerken.

**Artikel 32 Bijzondere of buitengewone leerstoel**

- 32.1 De generale synode kan besluiten tot instelling van één of meer buitengewone leerstoelen aan de universiteit.
- 32.2 Het college van bestuur kan besluiten tot de instelling van één of meer bijzondere leerstoelen aan de universiteit. Een besluit behoeft goedkeuring van de raad van toezicht, na ingewonnen advies van het curatorium.
- 32.3 Een benoeming tot bijzonder of buitengewoon hoogleraar gebeurt door het college van bestuur. Een voorstel tot benoeming is inhoudelijk gemotiveerd en behoeft de goedkeuring van de raad van toezicht, na ingewonnen advies van het curatorium.
- 32.4 De artikelen 25, 27, 28, 30 en 31 zijn van overeenkomstige toepassing op een buitengewoon hoogleraar als bedoeld in dit artikel.

**F ONDERSTEUNEND PERSONEEL**

**Artikel 33 Formatieplan**

- 33.1 Het college van bestuur stelt een formatieplan vast waarin de belasting voor het ondersteunend personeel ten behoeve van onderwijs, onderzoek en kennisuitwisseling wordt bepaald.
- 33.2 Het formatieplan behoeft de goedkeuring van de raad van toezicht.
- 33.3 Het formatieplan wordt periodiek geactualiseerd.
- 33.4 Beslissingen over de vervulling van vacatures met betrekking tot het ondersteunend personeel worden genomen op basis van het formatieplan.

**G STUDENTEN**

**Artikel 34 Toelating en inschrijving**

- 34.1 Wanneer een aspirant-student zich meldt voor toelating tot de universiteit, zal namens het college van bestuur met hem worden gesproken over vooral zijn motivatie voor de theologische studie aan de universiteit en zijn houding ten opzichte van Gods Woord, de gereformeerde belijdenis en het gereformeerd kerkelijk leven. Het college van bestuur heeft het recht om toelating te weigeren, wanneer hij het resultaat van het gesprek onvoldoende acht.
- 34.2 Een aspirant-student die lid is van één van de Gereformeerde Kerken of van één van de kerken waarvan de generale synode van de Gereformeerde Kerken in Nederland heeft uitgesproken dat deze te herkennen zijn als kerken van Jezus Christus die zich onderwerpen aan Gods Woord en zich gebonden weten aan de gereformeerde belijdenissen, dient een goed getuigenis van zijn kerk aangaande belijdenis en wandel over te leggen.



- 34.3 Een aspirant-student die geen lid is van een van de hiervoor bedoelde kerken, ondertekent een door de rector opgestelde verklaring waaruit de positieve houding van de aspirant-student ten opzichte van het gereformeerde karakter van de universiteit blijkt en die de belofte van zijn kant bevat daarop geen inbreuk te zullen maken.
- 34.4 Het college van bestuur kan nadere regels stellen met betrekking tot de toelating van studenten.

**Artikel 35 Toegang tot onderwijs c.a.**

- 35.1 Inschrijving als student geeft recht op het volgen van onderwijs, het afleggen van tentamens en examens en het gebruik maken van de door de universiteit aangeboden faciliteiten en voorzieningen.
- 35.2 Het college van bestuur kan bij reglement beperkingen aanbrengen op het gestelde in artikel 35.1 voor hen die de opleiding niet volgen ter voorbereiding op het ambt van predikant.

**Artikel 36 Toezicht**

- 36.1 Het college van bestuur ziet toe op de studievoortgang van de studenten en overige ingeschrevenen.
- 36.2 Ten aanzien van studenten en overige ingeschrevenen en die zich naar het oordeel van het college van bestuur in leer of leven ernstig misgaan dan wel handelen in strijd met grondslag en/of doelstelling van de universiteit kunnen door het college van bestuur disciplinaire maatregelen worden genomen van beperking van bepaalde rechten en/of bevoegdheden dan wel van tijdelijke ontzegging van de toegang tot de universiteit.
- 36.3 Alvorens een disciplinaire maatregel te nemen stelt het college van bestuur betrokkene in de gelegenheid persoonlijk door hem gehoord te worden.
- 36.4 Een disciplinaire maatregel wordt schriftelijk en gemotiveerd door het college van bestuur aan betrokkene meegedeeld en vermeldt nauwkeurig op welke rechten en/of bevoegdheden de maatregel betrekking heeft alsook de termijn waarvoor deze geldt.
- 36.5 Ingeval van een situatie als bedoeld in artikel 36.2 kan het college van bestuur besluiten tot definitieve verwijdering en uitschrijving als student of overige ingeschrevene.
- 36.6 Alvorens een besluit als bedoeld in artikel 36.5 te nemen stelt het college van bestuur betrokkene in de gelegenheid persoonlijk door hem gehoord te worden.
- 36.7 Een besluit als bedoeld in artikel 36.5 wordt schriftelijk en gemotiveerd door het college van bestuur aan betrokkene meegedeeld.

**Artikel 37 Uitschrijving**

- 37.1 Het college van bestuur beslist over uitschrijving bij afbreken of onderbreken van de studie en bij overschrijding van de maximale studieduur.
- 37.2 Indien een student of overige ingeschrevene niet langer voldoet aan artikel 34.1, 34.2 of 34.3, is hij gehouden dat mee te delen aan het college van bestuur. Het college van bestuur beslist over de gevolgen voor de inschrijving.

**H. ONDERWIJS, ONDERZOEK EN KENNISUITWISSELING**

**Artikel 38 Opleidingen**

- 38.1 De universiteit voorziet op basis van haar grondslag en ter verwezenlijking van haar doelstelling in de door haar aan te bieden theologische opleidingen.
- 38.2 De universiteit kent de volgende opleidingen:
- a. een driejarige voltijds bacheloropleiding klassieke theologie;
  - b. een driejarige voltijds master-opleiding klassieke theologie, die opleidt tot gereformeerd predikant/theoloog;
  - c. eventuele overige door het college van bestuur vastgestelde en door de raad van toezicht goedgekeurde theologische opleidingen in deeltijd of voltijd.
- 38.3 De universiteit is als instelling bij de aanbieding van haar opleidingen primair gericht op de geïntegreerde vorming tot gereformeerd theoloog en gereformeerd predikant ten behoeve van de kerken.

**Artikel 39      Onderwijsprogramma's**

- 39.1 Het college van bestuur draagt ten minste eenmaal per drie jaar zorg voor het vaststellen van onderwijsprogramma's. Hierin zijn de hoofdlijnen van de inrichting van het onderwijs en het studieprogramma voor iedere aangeboden opleiding evenals de verdeling van de studielast over de verschillende vakgebieden omschreven.
- 39.2 De onderwijsprogramma's behoeven de goedkeuring van de raad van toezicht na ingewonnen advies van het curatorium.

**Artikel 40      Kwaliteitszorg**

- 40.1 Het college van bestuur draagt zorg voor de opzet en het functioneren van een kwaliteitszorgsysteem met betrekking tot alle werkzaamheden van de universiteit en de door haar aangeboden opleidingen. De beoordeling van de kwaliteit van het onderwijs geschiedt mede aan de hand van het oordeel van de studenten.
- 40.2 Bij de beoordeling wordt ten minste aandacht besteed aan:
- a. een regelmatige controle van het tijdsbeslag dat voor de studenten voortvloeit uit de onderwijs- en examenregeling en de daarin vermelde studielast;
  - b. de kwaliteit van het onderwijs aan en de begeleiding van de studenten.
- 40.3 Het college van bestuur geeft de raad van toezicht gevraagd en ongevraagd inzicht in de opzet en het functioneren van het kwaliteitszorgsysteem.

**Artikel 41      Permanente educatie/postacademisch onderwijs**

- 41.1 De universiteit biedt aan haar afgestudeerden en andere belangstellenden regelmatig permanente educatie en/of postacademisch onderwijs aan.
- 41.2 De organisatie van de permanente educatie/postacademisch onderwijs is opgedragen aan het college van bestuur.

**Artikel 42      Doctoraat**

- 42.1 Aan de universiteit kan het doctoraat in de theologie worden verkregen op grond van de verdediging van een dissertatie.
- 42.2 De senaat stelt als college van bestuur voor promoties een promotiereglement vast met betrekking tot de toelating tot de promotie en ter verdere regulering daarvan.

**Artikel 43      Onderzoek**

- 43.1 Het college van bestuur draagt ten minste eens per drie jaar zorg voor het vaststellen van onderzoeksprogramma's voor de verschillende vakgebieden. Hierin zijn de prioriteiten voor het te verrichten wetenschappelijk onderzoek per onderzoeksgroep omschreven.
- 43.2 De onderzoeksprogramma's behoeven de goedkeuring van de raad van toezicht na ingewonnen advies van het curatorium.

**Artikel 44      Kennisuitwisseling**

- 44.1 Het college van bestuur draagt ten minste eenmaal per drie jaar zorg voor het vaststellen van een plan voor kennisuitwisseling.
- 44.2 Het plan voor kennisuitwisseling behoeft de goedkeuring van de raad van toezicht na ingewonnen advies van het curatorium.

**I.      FINANCIEN**

**Artikel 45**

- 45.1 De kerken zijn verantwoordelijk voor de financiële instandhouding van de universiteit en maken daarbij zo mogelijk gebruik van overheidsbekostiging.
- 45.2 Op voorstel van het college van bestuur bepaalt de generale synode telkens voor een periode van drie jaren de jaarlijks door de kerken te betalen bijdrage (quota). Het voorstel van het college van bestuur behoeft de goedkeuring van de raad van toezicht.
- 45.3 Ter realisering van de doelstelling van de universiteit worden ook andere vormen van financiering benut, zoals verwerving van legaten, sponsoring en subsidies.

**Artikel 46 Begroting en jaarrekening**

- 46.1 Het college van bestuur stelt jaarlijks voorafgaand aan het begrotingsjaar de begroting vast, waarin zijn opgenomen een personeelsparagraaf en een onderzoeksparagraaf.
- 46.2 Het college van bestuur stelt binnen zes maanden na afloop van het boekjaar na controle door een door de raad van toezicht aan te wijzen registeraccountant de jaarrekening van het afgelopen jaar vast. De jaarrekening moet zijn voorzien van een verklaring en bijbehorende managementletter van de accountant.
- 46.3 Geraamde uitgaven welke in een begrotingsjaar niet gerealiseerd zijn, kunnen worden toegevoegd aan de algemene reserve. Overschrijdingen van het budget over enig jaar kunnen worden gecompenseerd ten laste van de algemene reserve.
- 46.4 Het college van bestuur draagt zorg voor een solide beleid betreffende reserves en voorzieningen.
- 46.5 Het college van bestuur stelt driejaarlijks een meerjarenbegroting op ten behoeve van de generale synode.
- 46.6 De begroting, de jaarrekening en de meerjarenbegroting behoeven, evenals het reserve- en voorzieningenbeleid, de goedkeuring van de raad van toezicht.
- 46.7 Het boekjaar van de universiteit is gelijk aan het kalenderjaar.

**Artikel 47 Goedkeuring en decharge door generale synode**

- 47.1 De raad van toezicht zendt ter goedkeuring aan elke generale synode voor ieder boekjaar dat is verstreken sinds de vorige generale synode de begroting, de jaarrekening en het jaarverslag, zoals vastgesteld door het college van bestuur en goedgekeurd door de raad van toezicht. In het jaarverslag is een verantwoording van het uitgeoefende toezicht opgenomen.
- 47.2 Bij goedkeuring verleent de generale synode aan de raad van toezicht en het college van bestuur decharge voor het gevoerde financieel beleid en beheer en het uitgeoefende toezicht daarop.

**J. MEDEZEGGENSCHAP**

**Artikel 48 Medezeggenschap**

- 48.1 Het college van bestuur doet een keuze uit de medezeggenschapsstelsels die volgens de wet mogelijk zijn. Deze keuze behoeft de goedkeuring van de raad van toezicht.
- 48.2 Het college van bestuur stelt, afhankelijk van de in artikel 48.1 bedoelde keuze, een medezeggenschapsregeling dan wel een reglement voor de universiteitsraad vast.

**K. VERTEGENWOORDIGING**

**Artikel 49 Vertegenwoordiging**

De voorzitter van het college van bestuur vertegenwoordigt de universiteit in en buiten rechte.

**L. SLOTBEPALINGEN**

**Artikel 50 Vaststelling en wijziging**

- 50.1 Dit statuut kan door een generale synode worden gewijzigd.
- 50.2 Als de generale synode niet vergadert is de raad van toezicht bevoegd, gehoord het college van bestuur, bepalingen van dit statuut te wijzigen als zij voortvloeien uit wijzigingen in wet- en regelgeving van de overheid. De raad van toezicht vermeldt deze wijzigingen in zijn rapport aan de generale synode, bedoeld in artikel 14 van dit statuut.

**Artikel 51 Inwerkingtreding**

- 51.1 Dit statuut treedt in werking per 1 september 2017.

**BIJLAGE 4-2** (bij artikel 44):

*Nieuwe vorm van studiefinanciering*

1. Algemeen

De GKv onderhouden, evenals andere kerkgenootschappen, een bijzondere financiële voorziening voor studenten die op latere leeftijd besluiten theologie te gaan studeren. Doorgaans hebben deze studenten er al een studie opzitten wanneer het verlangen ontstaat om predikant te worden, of werken zij inmiddels. Het gaat om een categorie studenten die geen recht meer heeft op een lening of aanvullende beurs en die zonder een aanvullende financiële bijdrage geen theologie zou kunnen studeren.

De kerken hebben altijd oog gehad voor mensen die deze weg gaan - wel aangeduid als 'late roepingen' - en hebben hieraan uitdrukking gegeven in Artikel B13.4 van de kerkorde. Dat artikel luidt: 'De kerken spannen zich ervoor in dat er voldoende studenten in de theologie zijn. De kerken bieden hun, zo nodig, financiële steun'. De laatste zin geeft de grondslag voor de regeling die thans bestaat. Die regeling verschaft studenten die ervoor in aanmerking komen een toelage (renteloze lening) die zij in principe moeten terugbetalen, tenzij ze gedurende een aantal jaren predikant zijn in een van de kerken van de GKv. Dan wordt de studieschuld met een bepaald percentage per jaar kwijtgescholden. In de praktijk komt het erop neer dat na 15 jaar de studieschuld volledig teniet is gedaan.

Studenten met deze achtergrond, die zich melden en tot de studie worden toegelaten, zijn doorgaans zeer gemotiveerd. Zij willen predikant worden en zijn doelgericht in studiehouding en mentaliteit.

Voor de kerken zijn zij de zij-instromers in het ambt van predikant, veelal mensen met de nodige levenservaring die iets extra's meebrengen voor de kerken. Gemiddeld melden zich drie studenten per jaar die starten in bachelor of premaster.

De kerken stellen per jaar € 190.000,- beschikbaar voor deze categorie studenten. Voor de uitvoering van de regeling is er het Bureau Studiefinanciering. In 2015 werd besloten de regeling tijdelijk stop te zetten omdat de verplichtingen van het fonds het jaarlijks plafond overschreden. Dat heeft te maken met de grotere toeloop bij het Bureau Studiefinanciering dan de voorgaande jaren. Ook het systeem van de toelage is voorwerp van discussie, mede in het licht van het feit dat alle studenten na de afschaffing van de basisbeurs moeten lenen.

In het volgende voorstel wordt een nieuwe regeling uiteengezet die recht blijft doen aan het beginsel dat de kerken studenten die een bijzondere weg gaan naar het predikantsambt zo nodig financieel steunen. Het voorstel beoogt tevens een versobering van de regeling om deze in de toekomst te kunnen laten bestaan.

2. De voorgestelde aanpak

De studenten, die op latere leeftijd alsnog theologie gaan studeren, hebben al een weg afgelegd voordat ze tot deze keuze kwamen. Het gaat om studenten die een opleiding elders voltooid hebben, gewerkt hebben, en daarbij meestal ook de lasten van een gezin hebben. Er kan sprake zijn van een studieschuld die nog afgelost moet worden. In de toekomst zullen studenten, die voor hun eerste studie hebben moeten lenen volgens het vigerende leenstelsel, de studie theologie dus aanvangen met een studieschuld.

Vanaf september 2015 ontvangen studenten in Nederland niet langer een basisbeurs, maar moeten zij geld lenen voor de bekostiging van hun studie. Alle studenten krijgen hetzelfde budget en dezelfde afbetalingsregeling met een looptijd van 35 jaar. Studenten, die voor het eerst gebruik maken van het 'sociaal leenstelsel', hebben geen voorafgaande studieschuld en kunnen door ouders ondersteund worden. Ook kunnen zij bijverdienen. Daarmee wordt een eigen verantwoordelijkheid voor de bekostiging van de studie gestipuleerd.

Studenten die op latere leeftijd theologie gaan studeren en die in de regeling van de kerken worden bedoeld kunnen niet meer bij de overheid lenen en zijn aangewezen op andere bronnen. Dat kan de regeling zijn, dat kunnen ook eigen middelen zijn. Zij zullen gedurende de jaren van hun voltijdse studie in ieder geval geen volledig inkomen kunnen verwerven, maar mogelijk hebben zij een partner die dat wel kan of kunnen reserves worden aangesproken. De regeling moet zo worden ontworpen dat ook hier de eigen verantwoordelijkheid van de student met een late roeping voor de bekostiging van zijn studie wordt onderstreept. De regeling is een tegemoetkoming, maar doet ook een beroep op de student zelf.

De versobering van de regeling bestaat hierin dat de omvang van de groep die jaarlijks gebruik kan maken van de regeling wordt vastgesteld op drie als jaarlijks gemiddelde. De omvang van de toelage wordt beperkt en krijgt het karakter van een tegemoetkoming.

### 3. De regeling

De doelgroep die in aanmerking komt voor studiefinanciering van de kerken bestaat uit studenten die niet meer onder het reguliere leenstelsel van de DUO vallen. Zij hebben geen recht meer op een lening of een aanvullende beurs. Zonder financiële bijdrage kunnen zij geen theologie studeren. Het gaat dus om:

- a. studenten die het voornemen hebben predikant te worden in de GKv en die bij aanvang van de studie geen recht meer hebben op studiefinanciering van de overheid, of
- b. studenten die vanwege een eerdere studie bij aanvang reeds weten dat hun lopende rechten onvoldoende zijn voor de gehele studie.

Aanvragen moeten ingediend worden tussen 1 januari en 1 september voorafgaand aan het eerste jaar van de bachelor, dan wel eerste jaar van inschrijving. Per jaar worden gemiddeld drie aanvragen gehonoreerd. Het jaarlijkse budget is een maximum. De afgewezen student mag het volgend jaar nogmaals een aanvraag indienen.

Voorwaarden om een aanvraag in te dienen moeten volstrekt helder zijn:

- a. géén mogelijkheid meer voor een beurs of een lening bij DUO. Recht op enkele jaren lenen bij DUO, maar niet voor de volle nominale studie aan de TU.
- b. het vrij besteedbare gezinsvermogen per 1 januari van het jaar van aanvraag mag niet hoger dan € 25.000,- zijn. Onder het vrij besteedbaar gezinsvermogen wordt verstaan het saldo van contant geld, bank- en girotegoeden plus de waarde van aandelen en overige beleggingen minus schulden per 1 januari van het jaar van aanvraag. Een eigen woning met daarop rustende hypotheek is daarbij niet inbegrepen.
- c. het totale gezinsvermogen is per 1 januari van het jaar van aanvraag niet hoger dan € 50.000,-. Onder het totale gezinsvermogen wordt verstaan het totaal van het vrij besteedbaar gezinsvermogen inclusief alle overige bezittingen en schulden. Voor de waardebepaling van de eigen woning wordt uitgegaan van de WOZ-waarde. Derhalve moet bij de eerste aanvraag een kopie van de aangifte IB van de meest recente twee jaren van aanvrager en echtgenoot worden aangeleverd.
- d. De student moet minimaal 15 jaar kunnen dienen als predikant en derhalve bij aanvang van de studie respectievelijk hooguit 46 (bachelor), 49 (predikantsmaster) of 50 (kerkelijke route) jaren oud zijn.

### 4. De financiële ondersteuning via Bureau SF

Per nieuw cursusjaar is er een budget van € 24.000,- beschikbaar. Dit wordt dus verdeeld over gemiddeld drie studenten. Dit betekent dat er voor elke student € 8.000,- beschikbaar is. Verdeeld over 12 maanden is dat € 667,- per maand. Dit is uiteraard niet kostendekkend voor collegegeld en levensonderhoud. De betreffende student is daarom zelf verantwoordelijk om een eventueel gat te dichten. Dat kan bijvoorbeeld door:

- a. bijverdienen, lenen, bijdrage eventuele partner. In deze situaties zal lenen van de overheid niet meer tot de mogelijkheden behoren.
- b. steun van een plaatselijke gemeente die een oudere student 'adopteert' en een bepaalde mate van financiële ondersteuning biedt gedurende diens studie.

#### *Kwijtschelding.*

Gedurende de ambtsuitoefening vindt lineair kwijtschelding plaats over een periode van 20 jaar. Dit is een jaarlijkse schenking (fiscaal onbelast). Na die periode van 20 jaar hoeft er dus niet meer afgelost te worden.

Wanneer een student aanvullende financiering moet aantrekken (een lening moet afsluiten) voor zijn levensonderhoud zal hij daarover natuurlijk gewoon bij de betrokken financier moeten aflossen, en eventueel zal hij ook moeten aflossen over een eerder ontvangen studielening van de overheid.

Wanneer een predikant gedurende de 20 jaren van kwijtschelding stopt met het ambt als hoofdtaak van zijn werkweek, dan stopt de kwijtscheldingsregeling en zal het niet kwijtscheldingsrestant alsnog afgelost dienen te worden.

#### *Hoogte van de jaarlijkse bijdrage voor Bureau SF.*

Wanneer de toelage het karakter krijgt van een tegemoetkoming in de studiekosten en levensonderhoud kan ook het plafond van de regeling omlaag. Dat plafond wordt afgestemd op het gemiddelde aantal van drie studenten per jaar die instromen en aan de voorwaarden voldoen. Dat komt erop neer dat 18 studenten tegelijkertijd gebruik kunnen maken van de regeling. De kosten die hiermee gemoeid zijn bedragen € 144.000,- per jaar. Het totaal aan ondersteuning per student zal in veel gevallen niet meer dan

€ 24.000,- belopen over de hele periode, aangezien het dikwijls om zij-instromers en tweede studies zal gaan.

Met de introductie van de nieuwe regeling wordt de oude afgebouwd. Daarin zitten nog verplichtingen die moeten worden nagekomen. Het verloop van de regeling (oud en nieuw) ziet er dan als volgt uit:

Situatie	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Verplichting oude regeling	135.000	95.000	64.700	40.600	--	--
Nieuwe regeling	24.000	48.000	72.000	96.000	120.000	144.000
Totaal nieuwe regeling	159.000	143.000	136.700	136.600	120.000	144.000
Huidige meerjarenbegroting	190.000	190.000	190.000	190.000	190.000	190.000

#### *Overgangsrecht*

Op basis van de oude regeling zal nog een beperkt aantal studenten recht kunnen uitoefenen op de toezegging dat zij in aanmerking kwamen voor een lening. Wij stellen voor dat als de hiervoor genoemde studenten hun aanvraag indienen tot en met het laatste jaar van de predikantsmaster dat ook in de nieuwe regeling wordt gehonoreerd, zoals aangegeven in de opschortingsregeling.

Studenten in de oude regeling die tevens gebruik willen maken van de nieuwe regeling kunnen dat uitsluitend doen door afstand te doen van de rechten uit de oude regeling. Gelet op het verschil in bijdrage verwachten wij niet dat veel van hen deze stap zullen willen zetten.

#### *Nieuwe regeling*

Een nieuwe juridische regeling kan worden ontworpen op basis van de bovenstaande uitgangspunten. Ook wordt de regeling geïndexeerd.

**BIJLAGE 4-3** (bij artikel 45)

**STATUUT BUREAU STUDIEFINANCIERING**

(vervangt bijlage 6.2 Acta GS Harderwijk (2011-2012) (art. 66A)

**Artikel 1 Bureau**

- a. Er is een 'Bureau Studiefinanciering Theologische Universiteit Kampen opgericht bij besluit van de generale synode van de Gereformeerde Kerken in Nederland (vrijgemaakt) te Zwolle-Zuid 2008 (Acta art. 107).
- b. Het Bureau wordt hierna verder aangeduid als 'Bureau Studiefinanciering'. Het Bureau Studiefinanciering is gevestigd te Kampen.

**Artikel 2 Doelstelling**

Het Bureau Studiefinanciering heeft als doel financiële steun te verlenen aan studenten aan de Theologische Universiteit die voldoen aan de beide volgende voorwaarden:

- a. dat ze ingeschreven staan met het uitgesproken doel zich na hun studie beschikbaar te stellen voor het predikantschap in een Gereformeerde Kerk in Nederland of in een binnen- of buitenlandse kerk waarmee de Gereformeerde Kerken in Nederland kerkelijke gemeenschap oefenen;
- b. dat ze tijdens hun studie of een gedeelte daarvan door het ontbreken van andere financiële voorzieningen en middelen geheel of gedeeltelijk op deze kerkelijke voorziening voor hun levensonderhoud zijn aangewezen.

**Artikel 3 Zelfstandig onderdeel**

Het Bureau Studiefinanciering is een zelfstandig onderdeel van de Gereformeerde Kerken in Nederland (vrijgemaakt) in de zin van art. 2: 2 Burgerlijk Wetboek en bezit als zodanig rechtspersoonlijkheid naar Nederlands recht.

**Artikel 4 Thesaurier**

- a. Het Bureau Studiefinanciering staat onder leiding van een thesaurier. De thesaurier wordt benoemd door de Raad van Toezicht van de Theologische Universiteit. Deze benoeming geldt voor de duur van vier jaar. Na afloop van deze periode kan herbenoeming plaats vinden.
- b. De thesaurier is belast met het bestuur en beheer van het Bureau Studiefinanciering. Hij is verantwoordelijk voor de regelmatige uitvoering en voortgang van alle bureauwerkzaamheden.
- c. De thesaurier kan de feitelijke bureauwerkzaamheden opdragen aan derden.

**Artikel 5 Financiële steunverlening**

- a. De criteria en de procedure voor financiële steunverlening worden geregeld in het uitkeringsreglement.
- b. Het uitkeringsreglement wordt geredigeerd door de thesaurier. Het wordt vastgesteld door de raad van toezicht.
- c. Het Bureau Studiefinanciering draagt zorg voor de goede uitvoering van de financiële steunverlening met inachtneming van het uitkeringsreglement.

**Artikel 6 Begroting en jaarrekening**

- a. De thesaurier stelt jaarlijks een begroting, jaarrekening en jaarverslag op. Het boekjaar is gelijk aan het kalenderjaar.
- b. Op de jaarstukken wordt binnen zes maanden na afloop van het boekjaar controle toegepast door een accountant. De aanwijzing van een accountant door de thesaurier behoeft de goedkeuring van de Raad van Toezicht.
- c. Eens per drie jaren stelt de thesaurier een meerjarenbegroting op ten behoeve van de generale synode.
- d. De stukken als bedoeld in art. 6.1 en 6.3 behoeven de goedkeuring van de Raad van Toezicht.

**Artikel 7 Raad van Toezicht**

- a. Het toezicht op het Bureau Studiefinanciering wordt uitgeoefend door de Raad van Toezicht van de Theologische Universiteit.
- b. De Raad van Toezicht vergadert ten minste één keer per jaar over de aangelegenheden van het Bureau Studiefinanciering en draagt overigens zorg voor een regelmatig toezicht.
- c. De thesaurier informeert de Raad van Toezicht gevraagd en ongevraagd over alle aangelegenheden die voor een goede uitoefening van het toezicht van belang zijn.

**Artikel 8 Verantwoording aan generale synode**

- a. De Raad van Toezicht brengt aan iedere gewone generale synode verslag uit over het door hem uitgeoefende toezicht op het Bureau Studiefinanciering.
- b. De Raad van Toezicht legt daarbij aan de generale synode ten minste over:
  1. de door de Raad van Toezicht goedgekeurde meerjarenbegroting, jaarlijkse begrotingen, jaarrekeningen en jaarverslagen van de thesaurier;
  2. de bijbehorende schriftelijke rapporten van een accountant;
  3. een voorstel tot vaststelling van een jaarlijks quotum voor de financiële steunverlening krachtens het uitkeringsreglement aan de daarvoor in aanmerking komende studenten in de theologie.
- c. Bij goedkeuring verleent de generale synode aan het Bureau Studiefinanciering en de raad van toezicht decharge voor het gevoerde financieel beleid en beheer en het uitgeoefende toezicht daarop.

**Artikel 9 Reglementen**

- a. Naast het in art. 5 genoemde uitkeringsreglement kan de thesaurier andere regelingen vaststellen ten behoeve van een goede organisatie van het Bureau Studiefinanciering.
- b. Dergelijke regelingen behoeven de goedkeuring van de Raad van Toezicht.

**Artikel 10 Vertegenwoordiging**

- a. De thesaurier vertegenwoordigt het Bureau Studiefinanciering in en buiten rechte.
- b. Hij is daartoe krachtens deze bepaling door de generale synode gemachtigd.

**Artikel 11 Geheimhouding**

Ieder die noodzakelijk bekend is met persoonlijke financiële gegevens van een aanvrager of ontvanger van financiële steunverlening is verplicht tot geheimhouding daaromtrent jegens derden.

**Artikel 12 Beroep**

Wanneer een student of oud-student meent dat hem door een beslissing van de thesaurier onrecht is aangedaan, kan hij hiertoe een bezwaarschrift indienen binnen een termijn van drie maanden na de schriftelijke beslissing van de thesaurier. Indien de thesaurier een bezwaarschrift ontvangt, zal hij ad hoc een arbitragecommissie van drie deskundigen (doen) samenstellen voor het doen van een bindende uitspraak. Beide partijen wijzen elk een lid van de commissie aan. Deze twee leden wijzen samen een derde lid aan. Zij doen binnen zes weken na hun aanwijzing uitspraak over het geschil.

**Artikel 13 Onvoorzien**

In gevallen waarin dit statuut niet voorziet, beslist de thesaurier.

**Artikel 14 Vaststelling en wijziging**

- a. Dit statuut is vastgesteld door de generale synode Harderwijk 2011, in voortgezette vergadering bijeen op 2 juni 2012, en na enkele wijzigingen opnieuw vastgesteld door de generale synode Meppel 2017, in vergadering bijeen op 29 juni.2017.
- b. Dit statuut kan door een generale synode worden gewijzigd.



**BIJLAGE 4-4** (bij artikel 51)*Meerjarenbeleidsplan Praktijkcentrum 2017-2020**Uitgangspunt*

De Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) hebben te maken met een proces van transitie dat qua tempo en vraagstukken verschillen kent tussen gemeenten, classis en regio's in Nederland. Het Praktijkcentrum levert 'op maat' onderzoek, ondersteuning en toerusting aan gemeenten en kerkelijke verbanden, rekening houdend met regionale verschillen en uitgaande van Gods Woord en de in het kerkverband aanvaarde belijdenisgeschriften.

*Advisering, toerusting en productontwikkeling*

De uitvoering van deze hoofdactiviteiten is verbonden met de mogelijke uitkomsten van het proces van transitie.

Voor alle gemeenten en verbanden blijft het Praktijkcentrum bijbelstudiematerialen en –werkwijzen ontwikkelen en ondersteunen. Het betreft in ieder geval de catechesemethoden Follow Up (3<sup>e</sup> generatie, combinatie catechese en jeugdwerk, in voorbereiding), Bijzonder (verstandelijk gehandicapten) en Open (bijbelstudies voor 18-25 jarigen).

Voor alle gemeenten en verbanden worden instrumenten om de eigen 'stand van zaken' in kaart te brengen aangeboden. Het betreft hierbij in ieder geval ondersteuning bij context-analyse ('wat is de specifieke context waarin onze gemeente functioneert?') en analyse van het functioneren van de gemeente in de methode 'Startpunt' (hoe functioneert onze gemeente en welke mogelijkheden biedt dit voor aansluiten bij de context om het evangelie te verkondigen?), ondersteuning bij het intern functioneren (onder andere omgaan met diversiteit, voeren van geloofsgesprekken, ondersteuning van kringen en dergelijke), adviseren bij specifieke vragen over leidinggeven aan de gemeente (ondersteuning kerkenraden, ondersteuning communicatie kerkenraad – gemeente, ondersteuning jeugdleiders, catecheten, ambtsdragers).

Voor de toerusting van gemeenten, gemeenteleden, ambtsdragers en kerkelijke vrijwilligers wordt in ieder geval verder gewerkt in omgaan met vragen over geloof en wetenschap en het oefenen van het voeren van geloofsgesprekken. Daarnaast wordt de meerjarige toerusting van aanstaande predikanten in persoonlijk-professioneel functioneren, zoals die aan de Theologische Universiteit Apeldoorn de afgelopen jaren is geboden, gecontinueerd. Ter ondersteuning van het werk van ambtsdragers wordt een handboek voor voorgangers gepubliceerd, waaraan het Praktijkcentrum belangrijke bijdragen levert. Voor ambtsdragers, vrijwilligers en gemeenteleden wordt regelmatig gepubliceerd in tijdschriften ter ondersteuning van het gemeentelijk functioneren, zoals Dienst, OnderWeg, Christelijk Weekblad. Sterke hantering van moderne 'social media' zal een speerpunt worden om jongere generaties gemeenteleden te bereiken.

Specifieke projecten ter ondersteuning betreffen de vormgeving van inspirerende erediensten (liturgische ondersteuning), de vormgeving van projecten om jongvolwassenen meer bij kerkelijke activiteiten te betrekken.

Voor gemeenten die bedreigd worden met opheffing of ernstige continuïteitsvragen (bijvoorbeeld in voorzien in ambtsdragers, uitvoering centrale taken zoals pastoraat of missionair aanwezig zijn) wordt ondersteuning geboden in het zoeken naar nieuwe samenwerkingsvormen binnen de classis of anderszins. Samenwerking met SKW en het Diaconaal Steunpunt staan daarbij centraal. Het ontwerpen van nieuwe of opnieuw bruikbare gemeentemodellen (bijvoorbeeld het werken vanuit huisgemeenten of predikplaatsen) is daarbij een centraal onderwerp.

Voor gemeenten die in conflicten vastlopen of anderszins voortdurende problemen kennen in het gemeentelijk functioneren zal in nauwe samenwerking (en in de praktijk vaak onder leiding van) deputaten bemiddeling en begeleiding, deputaten kerkorde en andere relevante deputaten, consultants en kerkelijke organisaties een bijdrage geleverd worden aan oplossing van de problemen en revitaliseren van het gemeentelieven.

#### *Onderzoek*

Onderzoek zal gedaan worden op vraag van gemeenten, kerkelijke verbanden of deputaatschappen. Daarnaast zal in ieder geval onderzoek gedaan worden naar de beleving van het Heilig Avondmaal (promotieonderzoek), het functioneren als inclusieve gemeente ('Vathorst'-promotieonderzoek), de vormgeving van nieuwe modellen van gemeente-zijn, de relatie tussen liturgie en geloofsleven, het functioneren van kringen (zowel pastoraal als diaconaal als missionair). Onderzoek sluit aan bij de onderzoekagenda van de Theologische Universiteit Kampen/Praktische theologie en hogeschool Viaa Zwolle, theologische opleidingen. Specifieke onderzoeken betreffen onder andere 'Stille kerkverlating' (financiering Steunpunt) en 'Geloofsverlating en uitverkiezing' (onder leiding van TU-Kampen, dr. Te Velde), onderzoek ontwikkeling functies binnen de gemeente (programmatisch Data & trends).

#### *Samenwerking*

De samenwerking met naastliggende instellingen (onder andere Diaconaal Steunpunt, SKW, specifieke deputaatschappen) zal worden gecontinueerd en waar mogelijk uitgebreid (bijvoorbeeld Steunpunt Liturgie). De samenwerking met vergelijkbare instellingen in naastliggende kerkverbanden zal worden geïntensiveerd (bijvoorbeeld Nederlands Gereformeerde Toerusting, Platform Diaconale Samenwerking). De bijdrage aan ondersteunende media zal worden gecontinueerd en waar mogelijk geïntensiveerd (bijvoorbeeld de vernieuwing van Dienst qua format en kerkelijke achtergrond redacteurs, de samenwerking met Luisterpost|Bralectah en Uitgeverij Buijten & Schipperheijn).

#### *Afsluiting*

Bovenstaande hoofdlijnen sluiten aan bij en zijn concretisering van de voornemens, zoals aangeboden in de rapportage aan de GS 'Dienstbaar aan priesters', pagina's 17 – 19. De concretisering is uitgevoerd op basis van verdere ontwikkelingen sinds de aanbidding van deze rapportage, zoals onder ander ook te vinden in het Jaarplan 2017.

Zwolle, april 2017

Drs. J. de Jong, MPM CMC, voorzitter bestuur

Dr. H. Geertsema, directeur

**BIJLAGE 4-5** (bij artikel 56)

*Instructie deputaten advies en bijstand*

*Profiel deputaten*

De deputaten dienen te beschikken over persoonlijke kwaliteiten als:

- goed analytische vermogen;
- onafhankelijke opstelling;
- inzicht in bestuurlijke verhoudingen;
- sociale vaardigheid;
- kunnen werken in teamverband;
- in staat zijn situaties snel te doorzien.

en tevens over specifieke vaardigheden als:

- pastorale vaardigheid met kennis van de leef- en werkwereld van een predikant en het werkterrein van een kerkenraad;
- ervaring met mediation;
- algemeen juridisch en kerkrechtelijk inzicht;
- affiniteit met procesbewaking, organisatie, coördinatie, administratie.

*Opdracht van het deputaatschap*

1. het deputaatschap advies en bijstand heeft als kerntaak hulp te verlenen in het geval van aanhoudende spanningen die zich in de relatie tussen kerkenraad en/of gemeente enerzijds en de predikant anderzijds voordoen; het deputaatschap voert deze kerntaak uit als onderdeel van de interkerkelijke geschilcommissie en binnen de kaders van het door deze commissie opgestelde reglement;
2. het deputaatschap advies en bijstand heeft buiten de geschilcommissie om als neventaken:
  - 2.1 het participeren in de Raad van Advies om eraan mee te werken dat er goede afstemming plaatsvindt en nagedacht wordt over de optimale organisatie van wat toerustend, preventief en curatief binnen de kerken gedaan wordt door de in de Raad van Advies vertegenwoordigde organisaties;
  - 2.2 het onderhouden van contact met het SKW om het interim-predikantschap goed te laten functioneren en om desgewenst gebruik te (laten) maken van de faciliteiten en diensten van het SKW op het gebied van mobiliteit, detachering(contracten) e.d.;
  - 2.3 het onderhouden van contact met de Predikantenvereniging en de deputaten KO/GRP;
  - 2.4 het participeren in het Amersfoort-Beraad;
3. het deputaatschap blijft tot 1 juli 2017 de oude taken van bemiddeling en begeleiding (te weten: het verrichten van mediation, het begeleiden van een losmaking en het doen van geschiktheidsonderzoek) uitvoeren.

*Verantwoordelijkheid van het deputaatschap, resp. door de GS erkende bevoegdheden van de geschilcommissie*

1. aanvragen van kerkenraad en/of predikant of aanvragen van de classis of visitatoren komen rechtstreeks binnen bij de geschilcommissie;
2. het deputaatschap zorgt dat het adres van het deputaatschap en van de geschilcommissie bij de kerken bekend is;
3. als de geschilcommissie - te hulp geroepen door de kerkenraad, predikant of classis - in een gemeente werkzaam is, is zij bevoegd advies uit te brengen met een dringend karakter;
4. als er problemen zijn ten aanzien van het functioneren van een predikant en/of kerkenraad, is de geschilcommissie bevoegd hem met het oog op een verbetertraject dringend te adviseren onderzoek te laten doen naar diens zwakke en sterke kanten. De geschilcommissie is vervolgens bevoegd aan dit onderzoek adviezen te verbinden betreffende coaching en/of scholing;
5. als de aanhoudende spanningen waarvoor de geschilcommissie te hulp geroepen is, uitgegroeid zijn tot een heuse conflictsituatie, zal de geschilcommissie kerkenraad en predikant erop wijzen dat zij zich conform GRP G.1.4 dienen te laten bijstaan door een deskundige kerkrechtelijke raadsman of raadvrouw;
6. als de geschilcommissie het gewenst acht dat op het hulptraject een vervolg komt, is zij bevoegd te adviseren tot het aanstellen van een interim-werker of een interim-predikant of om te verwijzen naar het SKB van het SKW of het Praktijkcentrum.

*Kosten inzet deputaatschap/geschilcommissie*

- a. Het deputaatschap/de geschilcommissie brengt de volgende kosten in rekening bij de kerkenraad die om hulp vraagt:
  - reiskosten deputaten: € 0,28 per km;
  - vergoeding contacturen: € 100,- per dagdeel.
- b. Als de geschilcommissie tijdens een hulpverleningstraject met toestemming van de kerkenraad en de predikant externe deskundigen heeft ingeschakeld, komen de kosten voor rekening van de desbetreffende kerk.

**BIJLAGE 4-6** (bij artikel 58)

*Regelingen deputaten pastorale zorg aan doven en slechthorenden*

In deze regelingen is bedoeld met:

**deputaten:**

de deputaten die door de generale synode zijn benoemd ten dienste van de pastorale zorg aan doven en slechthorenden;

**de predikant:**

de predikant die door deputaten is benoemd voor de uitvoering van de pastorale verzorging aan doven en slechthorenden;

**de kerkenraad:**

de kerkenraad van de plaatselijke kerk waaraan de predikant naar art. B15.4 KO verbonden is;

**de kerkelijk werker:**

de kerkelijk werker die door deputaten is benoemd voor de uitvoering van de pastorale verzorging aan doven en slechthorenden;

**IDP:**

het Interkerkelijk Dovenpastoraat.

**A. INSTRUCTIE VOOR DEPUTATEN**

1. Zij informeren, stimuleren en begeleiden de kerken aangaande de ambtelijke zorg voor doven en slechthorenden.
2. Zij wijzen twee deputaten aan om zitting te nemen in de Beleidsgroep van het IDP.
3. Zij benoemen zo mogelijk een GKv-predikant die zij geschikt achten voor de pastorale zorg aan doven en slechthorenden. Voor hem geldt de "regeling voor de rechtspositie van de DSH-predikant". In het geval zij geen predikant kunnen vinden, stellen zij een kerkelijk werker aan en sluiten met hem een arbeidsovereenkomst; voor hem gelden art. B31 KO en de generale regeling voor kerkelijk werkers, waarbij deputaten optreden als waren zij de kerkenraad. In het geval zij èn geen predikant èn geen kerkelijk werker kunnen vinden, zoeken ze naar andere mogelijkheden binnen het IDP en binnen het vastgestelde budget.
4. Zij zien erop toe dat de predikant naar art. B15 KO verbonden blijft of verbonden wordt aan een kerk. Zie verder de "regeling t.a.v. de kerkenraad".
5. Zij regelen en begeleiden de speciale toerusting van de predikant of de kerkelijk werker.
6. Zij introduceren hem bij het IDP.
7. Zij staan de predikant of de kerkelijk werker met raad en daad terzijde en begeleiden hem. Zij nodigen hem als regel uit in hun vergadering, waar hij een adviserende stem heeft. Met het oog hierop vergaderen zij ten minste tweemaal per jaar.
8. Zij zien erop toe dat de predikant of de kerkelijk werker de hem gegeven instructie uitvoert. Zij houden ten minste eenmaal per jaar met hem een functioneringsgesprek, in aanwezigheid van een personeelsdeskundige.
9. Zij behandelen eventuele klachten uit het midden van de kerken over het functioneren van de predikant of de kerkelijk werker, maar alleen nadat zij de predikant of de kerkelijk werker in de gelegenheid hebben gesteld zich te verantwoorden. Ook bevorderen zij dat de klacht zo mogelijk in direct contact tussen de klager en de predikant of de kerkelijk werker wordt opgelost.
10. Wanneer het een klacht betreft over leer of leven van de predikant, en deputaten geen zekerheid kunnen verkrijgen dat de klacht ongegrond is, informeren zij de kerkenraad van de kerk waaraan de predikant verbonden is. In het geval het een klacht betreft over leer of leven van de kerkelijk werker zijn deputaten zelf bevoegd om passende maatregelen te nemen.

**B. INSTRUCTIE VOOR DE PREDIKANT**

1. Hij bekwaamt zich in de communicatieve vaardigheden met het oog op de pastorale zorg aan doven en slechthorenden. Hij volgt de cursus Nederlands met Gebaren (NmG) en de cursus Nederlandse Gebarentaal (NGT), eventueel met uitzondering van die studieonderdelen die niet direct van toepassing zijn voor zijn taak. Hij blijft zich bekwaamen in de NGT en het NmG en houdt zich op de hoogte van ontwikkelingen op het gebied van de dovenproblematiek en van de dovenzorg.

2. Hij verricht zijn werk binnen het IDP en in overeenstemming met het daar geldende Beleidsplan. Hij concentreert zich op de regio die hem door het bestuur van het IDP als werkveld is toegewezen.
3. Uitgaande van een dienstverband van 0,6 fte gaat hij jaarlijks voor in ten minste 25 diensten die zich speciaal richten op doven en slechthorenden. Ook instrueert en begeleidt hij naar vermogen anderen die in zulke diensten voorgaan. Verder gaat hij voor in ten minste 12 gewone diensten per jaar.
4. Hij geeft catechetisch onderwijs, verzorgt bijbelstudies en instrueert en begeleidt anderen die dat onderwijs geven.
5. Hij gaat naar vermogen voor in huwelijksdiensten en begrafenis samenkomsten waarbij doven of slechthorenden nauw betrokken zijn.
6. Hij legt pastorale bezoeken af bij doven en slechthorenden, al naar gelang hun situatie daar om vraagt. Ook instrueert en begeleidt hij anderen die dergelijke bezoeken afleggen. Zo nodig onderhoudt hij schriftelijk of via andere communicatiemiddelen pastoraal contact.
7. Hij benadert de hem bekende doven en slechthorenden in zijn regio slechts in overleg met de plaatselijke ambtsdragers. Hij draagt er naar vermogen aan bij dat doven en slechthorenden als levende leden kunnen functioneren van de eigen kerkelijke gemeente. Indien de plaatselijke ambtsdragers dat wensen rapporteert hij aan hen over de pastorale contacten die hij in hun gemeente onderhoudt.
8. Hij neemt deel aan het overleg van de dovenpastores en aan het overleg en het werk van deputaten tot het stimuleren en coördineren van de plaatselijke en regionale pastorale zorg en kerkelijke toerusting van de doven en slechthorenden.
9. Hij rapporteert eens per kwartaal over zijn werkzaamheden aan deputaten en woont op uitnodiging hun vergaderingen bij.
10. Hij legt ten minste eenmaal per jaar contact met de kerkenraad van de kerk waaraan hij verbonden is. Tevens is het gewenst dat hij er ten minste tweemaal per jaar voorgaat in een kerkdienst.

#### **C. INSTRUCTIE VOOR DE KERKELIJK WERKER**

1. Hij bekwaamt zich in de communicatieve vaardigheden met het oog op de pastorale zorg aan doven en slechthorenden. Hij volgt de cursus Nederlands met Gebaren (NmG) en de cursus Nederlandse Gebarentaal (NGT), eventueel met uitzondering van die studieonderdelen die niet direct van toepassing zijn voor zijn taak. Hij blijft zich bekwaamen in de NGT en het NmG en houdt zich op de hoogte van ontwikkelingen op het gebied van de dovenproblematiek en van de dovenzorg.
2. Hij verricht zijn werk binnen het IDP en in overeenstemming met het daar geldende Beleidsplan. Hij concentreert zich op de regio die hem door het bestuur van het IDP als werkveld is toegewezen.
3. Hij vraagt naar art. B32.2 KO preekbevoegdheid aan bij een van de classes binnen de hiervoor genoemde regio. Zo mogelijk is dit de classis waartoe de kerk behoort waarvan de aanvrager lid is. De preekbevoegdheid wordt verleend overeenkomstig de generale regeling voor de preekbevoegdheid, met dien verstande dat de preekbevoegdheid alleen geldt voor diensten die zich speciaal richten op doven en slechthorenden, maar zonder beperking tot één gemeente.
4. Uitgaande van een dienstverband van 0,6 fte gaat hij jaarlijks voor in ten minste 25 diensten die zich speciaal richten op doven en slechthorenden. Ook instrueert en begeleidt hij naar vermogen anderen die in zulke diensten voorgaan.
5. Hij geeft catechetisch onderwijs, verzorgt bijbelstudies en instrueert en begeleidt anderen die dat onderwijs geven.
6. Hij gaat naar vermogen voor in begrafenis samenkomsten waarbij doven of slechthorenden nauw betrokken zijn.
7. Hij legt pastorale bezoeken af bij doven en slechthorenden, al naar gelang hun situatie daarom vraagt. Ook instrueert en begeleidt hij anderen die dergelijke bezoeken afleggen. Zo nodig onderhoudt hij schriftelijk of via andere communicatiemiddelen pastoraal contact.
8. Hij benadert de hem bekende doven en slechthorenden in zijn regio slechts in overleg met de plaatselijke ambtsdragers. Hij draagt er naar vermogen aan bij dat doven en slechthorenden als levende leden kunnen functioneren van de eigen kerkelijke gemeente. Indien de plaatselijke ambtsdragers dat wensen rapporteert hij aan hen over de pastorale contacten die hij in hun gemeente onderhoudt.

9. Hij neemt deel aan het overleg van de dovenpastores en aan het overleg en het werk van deputaten tot het stimuleren en coördineren van de plaatselijke en regionale pastorale zorg en kerkelijke toerusting van de doven en slechthorenden.
10. Hij rapporteert eens per kwartaal over zijn werkzaamheden aan deputaten en woont op uitnodiging hun vergaderingen bij.

#### **D. REGELING VOOR DE RECHTSPPOSITIE VAN DE DSH-PREDIKANT**

##### **Artikel 1**

1. De predikant heeft een bijzondere taak als bedoeld in art. B10.1 KO. Hoofdstuk E van de generale regeling predikantszaken is op hem van toepassing. Hij houdt zich aan de door de generale synode vastgestelde instructie (zie aldaar).
2. Deputaten benoemen de predikant en treden op als zijn opdrachtgever. Zij houden deskundigheid beschikbaar op het gebied van personeelsbeleid. Als deze deskundigheid niet onder deputaten zelf aanwezig is, wordt zij elders belegd.
3. De predikant mag bij een in zijn ogen belangrijk overleg tussen hem en deputaten vragen dat een externe deskundige op personeelsbeleid wordt geraadpleegd.
4. Van elk functioneringsgesprek wordt een verslag gemaakt dat wordt toegezonden aan de deputaten, aan de predikant en, te zijner tijd en indien van toepassing, aan nieuwe deelnemers van een volgend functioneringsgesprek.

##### **Artikel 2**

1. De predikant verbindt zich voor ten minste zes jaar aan het werk onder doven en slechthorenden, gedurende welke periode de verbintenis alleen met wederzijds goedvinden van deputaten en predikant kan worden beëindigd. Na deze periode kan de verbintenis telkens voor twee jaar worden verlengd.
2. De bepaling over ten minste zes jaar in artikel 2.1 geldt niet in het geval dat de predikant naar art. B21 KO door de kerkenraad wordt afgezet dan wel dat hij zich naar art. C45 KO aan de kerk onttrekt.
3. Indien de predikant of deputaten voortijdig de verbintenis beëindigd willen zien, trachten deputaten en de predikant gezamenlijk tot overeenstemming te komen. Indien zij daarin niet slagen melden zij dit aan de kerkenraad en schakelen zij deputaten advies en bijstand in om te bemiddelen. Indien ook de bemiddelingspoging van deputaten advies en bijstand niet slaagt nemen deputaten eenzijdig een besluit. Tegen dit besluit staat voor de predikant rechtstreeks beroep open bij de commissie van beroep in predikantszaken.

##### **Artikel 3**

1. Indien de predikant tegen het einde van de in artikel 2.1 genoemde periode van zes jaar of na afloop daarvan de verbintenis beëindigd wil zien, deelt de predikant dit zo mogelijk minstens een half jaar tevoren aan deputaten mee; dit geldt mutatis mutandis ook indien deputaten de verbintenis willen beëindigen.
2. Indien de predikant op het tijdstip dat hij of deputaten de verbintenis beëindigd willen zien, nog geen beroep van een andere kerk heeft ontvangen en ook niet voor emeritering krachtens art. B22 KO in aanmerking komt, berichten deputaten in een schrijven aan de kerken dat de predikant beschikbaar komt voor ander werk als predikant. De predikant zet zich actief in voor het vinden van een nieuwe opdracht, onder meer door zich te melden bij het SKW als predikant die beschikbaar is voor een beroep.
3. Indien de predikant ten tijde van de voorgenomen beëindiging van de verbintenis nog niet door een andere kerk beroepen is en voortzetting van de verbintenis niet mogelijk is, blijft hij gedurende één jaar voor rekening van de kerken gezamenlijk, vertegenwoordigd door deputaten.
4. Gedurende de in artikel 3.3 bedoelde periode zijn deputaten bevoegd met de predikant te overleggen over zijn tijdsbesteding en toekomstplannen.
5. Na afloop van de in artikel 3.3 bedoelde periode is de kerkenraad gerechtigd om de predikant naar analogie van art. B19 KO los te maken. Het besluit daartoe behoeft de goedkeuring van de classis.
6. Deputaten leggen bij de losmaking een voorgenomen besluit over de financiële regeling aan de classis voor. Artikel G3 van de generale regeling predikantszaken is van overeenkomstige toepassing.

#### **Artikel 4**

1. Deputaten bieden namens de kerken aan de predikant alle zorg die in hoofdstuk F van de generale regeling predikantszaken is beschreven.
2. De predikant werkt in deeltijd, op basis van 0,6 fte. Hij wordt ingeschaald als diende hij een gemeente van 350 tot 550 leden.
3. De predikant woont bij voorkeur in het gebied dat hem binnen het Interkerkelijk Dovenpastoraat als werkgebied is toegewezen. Deputaten zorgen desgewenst voor passende huisvesting.

#### **E. REGELING T.A.V. DE KERKENRAAD**

##### **Artikel 1**

1. De kerkenraad beroept de predikant nadat deze door deputaten is benoemd, tenzij de predikant al vanwege een andere taak aan de kerk verbonden was.
2. Wanneer de kerkenraad de benoeming van deputaten niet steunt, zijn dezen gerechtigd om een andere kerk te benaderen voor het uitbrengen van een beroep.
3. Voor de goedkeuring van het beroep legt de kerkenraad in samenwerking met de deputaten de bijbehorende regelingen voor aan de classis.

##### **Artikel 2**

1. De kerkenraad verleent de predikant pastorale zorg en oefent zo nodig kerkelijke tucht over hem.
2. Wanneer de predikant elders woont en daar in overeenstemming met art. C42.3 KO als lid staat ingeschreven, overlegt de kerkenraad met de kerkenraad van de woonplaats van de predikant over de pastorale zorg, en laat de oefening van de kerkelijke tucht aan die kerkenraad.

##### **Artikel 3**

1. De kerkenraad is als enige bevoegd tot schorsing of afzetting van de predikant. Hij voert in dat geval vooraf overleg met deputaten.
2. De kerkenraad kan alleen dan overgaan tot de maatregelen als genoemd in art. B17 t/m B20 en art. B22 KO, wanneer deputaten oordelen dat de noodzaak daartoe bestaat.

##### **Artikel 4**

1. De kerkenraad nodigt de predikant ten minste eenmaal per jaar uit op zijn vergadering.
2. De kerkenraad nodigt de predikant ten minste tweemaal per jaar uit om voor te gaan in een kerkdienst.

##### **Artikel 5**

1. De kerkenraad legt ten minste eenmaal per jaar contact met deputaten.
2. Wanneer de kerkenraad zich over zijn taken of bevoegdheden tot de generale synode wil wenden, doet hij dat zo veel mogelijk in samenwerking met deputaten.

#### **F. REGELING T.A.V. KERKELIJKE DEELNAME IDP**

##### **Artikel 1**

1. Een kerkenraad kan elke IDP-werker machtigen om voor te gaan in een dienst die zich speciaal richt op doven en slechthorenden.
2. IDP-werkers die binnen de Gereformeerde Kerken voorgaan of pastoraat verrichten, doen dit in gebondenheid aan de Schrift en de gereformeerde belijdenis.
3. De predikant of kerkelijk werker is gemachtigd om voor te gaan in elke dienst die uitgaat van een van de in het IDP samenwerkende kerken en die zich speciaal richt op doven en slechthorenden.

##### **Artikel 2**

1. Een kerkenraad kan dove of slechthorende belijdende leden aanbevelen om deel te nemen aan het avondmaal in een van de andere in het IDP samenwerkende kerken, wanneer die dienst speciaal voor hen is ingericht.
2. De bediening van de doop aan kinderen van doven of slechthorenden vindt als regel plaats in de eigen gemeente



## **BIJLAGEN HOOFDSTUK 5, BETREKKINGEN BINNEN- EN BUITENLAND**

### **BIJLAGE 5-1** (bij artikel 70)

#### **MODEL VOOR PLAATSELIJKE REGELING VOOR DE ROEPING VAN EEN PREDIKANT IN EEN SAMENWERKIINGSGEMEENTE**

##### **Artikel 1 Begripsbepalingen**

In deze regeling wordt verstaan onder stemgerechtigde leden: de belijdende leden van de samenwerkingsgemeente, met uitzondering van hen die in verband met een tuchtmaatregel het stemrecht niet mogen uitoefenen.

Onder predikant wordt verstaan: wie reeds predikant is en wie door een kerkelijke vergadering beroepbaar gesteld is.

##### **Artikel 2 Beroeping**

De beroeping van een predikant vindt plaats door de raad van de samenwerkingsgemeente en met medewerking van de gemeente, overeenkomstig de plaatselijke afspraken en in overeenstemming met deze regeling.

##### **Artikel 3 Voornemen start beroepingswerk**

Wanneer de kerkenraad overgaat tot het beroepingswerk ter voorziening in een vacante predikantsplaats, maakt hij zijn voornemen hiertoe aan de gemeente bekend.

##### **Artikel 4 Beroepingscommissie**

1. De kerkenraad benoemt een beroepingscommissie die tot taak heeft de besluitvorming voor te bereiden en na instemming van de gemeente zorg te dragen voor de uitvoering.
2. De beroepingscommissie bestaat uit leden van de gemeente; van hen is minimaal één lid tevens lid van de kerkenraad.
3. De kerkenraad stelt de werkwijze van de beroepingscommissie vast en zal daarbij met name wijzen op de noodzaak van professionaliteit, discretie en vertrouwelijkheid.

##### **Artikel 5 Profielschetsen**

1. De beroepingscommissie maakt een ontwerp van een profielschets van de gemeente en van de te beroepen predikant.
2. De beroepingscommissie legt de ontwerp-profielschetsen voor aan de gemeente.
3. De termijn voor het inbrengen van zienswijzen door de gemeente bedraagt ten minste vier weken.
4. De beroepingscommissie adviseert de kerkenraad inzake de profielschetsen, waarbij de door de gemeenteleden ingebrachte zienswijzen worden betrokken.
5. De kerkenraad stelt de profielschetsen vast.
6. De kerkenraad maakt de vastgestelde profielschetsen aan de gemeente bekend.

##### **Artikel 6 Namen**

1. De beroepingscommissie nodigt de gemeenteleden uit namen op te geven van predikanten, die zij geschikt achten voor de gemeente, met inachtneming van de vastgestelde profielschetsen.
2. De termijn voor het opgeven van namen bedraagt ten minste twee weken.
3. Het opgeven van namen dient schriftelijk en gemotiveerd te gebeuren.
4. In dit stadium kan informatie ingewonnen worden bij landelijke commissies die indirect te maken hebben met het beroepingswerk.

5. Het is mogelijk om predikanten die naar objectieve maatstaven voor een beroep in aanmerking kunnen komen (leeftijd, dienstjaren), een brief te sturen, waarin in ieder geval de profielschets van de eigen gemeente en een omschrijving van de gewenste nieuwe voorganger zijn opgenomen. Ook het plaatsen van een advertentie kan overwogen worden.

#### Artikel 7 **Groslijst en kandidatenlijst**

1. De beroepscommissie plaatst de namen van mogelijk te beroepen predikanten op een groslijst.
2. De beroepscommissie adviseert de kerkenraad inzake de potentiële kandidaten en geeft daarbij een voorkeursvolgorde aan.
3. De kerkenraad besluit inzake de geadviseerde kandidatenlijst en geeft daarbij eventueel een voorkeursvolgorde aan.

#### Artikel 8 **Benoeming en taak hoorcommissies**

1. De kerkenraad benoemt een of meer hoorcommissies op voorstel van de beroepscommissie.
2. De hoorcommissie(s) bestaa(t)(n) uit leden van de gemeente en ten minste een lid van de kerkenraad.
3. De hoorcommissie(s) he(eft)(bben) tot taak zoveel mogelijk informatie te verzamelen over de potentiële kandidaten overeenkomstig een door de kerkenraad vastgestelde instructie waarbij met name ook gewezen zal worden op de noodzakelijke discretie en vertrouwelijkheid.
4. De hoorcommissie(s) rapporte(ert)(ren) zo spoedig mogelijk aan de beroepscommissie.

#### Artikel 10 **Beroepingsvergadering**

1. De kerkenraad roept de gemeente bijeen in een beroepingsvergadering om onder aanroeping van de Naam van de Heer tot verkiezing van een te beroepen predikant over te gaan.
2. De termijn tussen het bijeenroepen en de datum van de beroepingsvergadering bedraagt ten minste twee weken.
3. De kerkenraad maakt tegelijk met de bijeenroeping of tijdens de beroepingsvergadering de na(a)m(en) van predikant(en) die in de voordracht staan bekend.
4. De kerkenraad legt in de beroepingsvergadering verantwoording af van de beroepingswerkzaamheden. Daartoe behoort een beknopt verslag van de werkzaamheden van de beroepscommissie en het verstrekken van informatie over de predikant(en) die in de voordracht is (zijn) vermeld.
5. De kerkenraad draagt er zorg voor dat de gemeente tijdens of kort voor de beroepingsvergadering in de gelegenheid is (geweest) kennis te nemen van een dienst waarin de te beroepen predikant is of wordt gehoord.
6. De kerkenraad geeft de voordracht in bespreking.
7. Na beëindiging van de bespreking volgt een schriftelijke stemming door de aanwezige stemgerechtigde leden. Bij de kandidatuur van één predikant is er een meerderheid van twee derde (alternatief: 75%) van de uitgebrachte geldige stemmen vereist. Bij de kandidatuur van meer predikanten is de predikant gekozen die de meeste van de uitgebrachte geldige stemmen heeft gekregen.
8. Stembriefjes zijn ongeldig als:
  - a. meer dan een kandidaat is aangekruist;
  - b. er een andere persoon op is geschreven dan genoemd in de voordracht;
  - c. er opmerkingen of aantekeningen zijn bijgeschreven;
  - d. er geen kandidaat is aangekruist.
9. Stemgerechtigde leden kunnen staande de beroepingsvergadering bezwaren tegen de gevolgde verkiezingsprocedure bij de kerkenraad indienen.

#### Artikel 11 **Beroeping**

1. De kerkenraad beroept de gekozen predikant.
2. De kerkenraad deelt het uitgebrachte beroep zo spoedig mogelijk aan betrokkene(n) mee.

3. Een delegatie van de kerkenraad overhandigt betrokkene een ondertekende beroepsbrief waarin staat omschreven wat de gemeente en de predikant elkaar verschuldigd zijn. De beroepsbrief bevat bijlagen waarin de rechtspositie van de predikant is omschreven.
4. Op de twee zondagen volgend op de beroepingsvergadering, maakt de kerkenraad de naam van de beroepen predikant aan de gemeente bekend.

#### **Artikel 12 Besluit op uitgebracht beroep**

De beroepen predikant deelt (binnen drie tot zes weken) na de ontvangst van de beroepsbrief schriftelijk aan de kerkenraad mee of hij het beroep aanvaardt.

#### **Artikel 13 Bekendmaking, bezwaren, instemming gemeente**

1. De kerkenraad maakt gedurende de twee achtereenvolgende zondagen nadat de beroepen predikant zijn besluit heeft meegedeeld, dit besluit aan de gemeente bekend.
2. Indien de beroepen predikant het beroep heeft aanvaard, wordt de gemeente gewezen op de mogelijkheid voor stemgerechtigde leden om bij de kerkenraad bezwaren in te dienen tegen diens bevestiging als predikant van de gemeente.
3. Bezwaren dienen schriftelijk en gemotiveerd bij de kerkenraad te worden ingediend binnen veertien dagen vanaf de eerste afkondiging, als bedoeld in lid 1. De kerkenraad beslist zo spoedig mogelijk op het bezwaar, doch uiterlijk binnen drie weken na de termijn van indiening.
4. Als geen bezwaren als bedoeld in dit artikel worden ingediend of de ingediende bezwaren ongegrond worden verklaard, is de instemming van de gemeente verkregen.

#### **Artikel 14 Goedkeuring kerkverband**

Wanneer de instemming van de gemeente is verkregen, dient de kerkenraad het verzoek tot goedkeuring van de bevestiging in bij de classis of regio van het kerkverband waartoe de te bevestigen predikant behoort.

#### **Artikel 15 Bevestiging**

Als de beroepen predikant het beroep heeft aanvaard, de instemming van de gemeente en de goedkeuring van de meerdere vergadering is verkregen, wordt hij in een kerkdienst van de gemeente in zijn ambt bevestigd met gebruikmaking van een daarvoor bestemd formulier. Als de beroepene niet eerder het ambt van predikant heeft bekleed, geschiedt de bevestiging onder handoplegging.

#### **Artikel 16 Procedure na niet aanvaarding beroep**

1. Als de beroepen predikant het beroep niet aanvaardt, besluit de kerkenraad over een nieuwe voordracht aan de gemeente.
2. De kerkenraad kan voor de nieuwe voordracht gebruik maken van de groslijst of de kandidatenlijst als bedoeld in artikel 7. De artikelen 8 tot en met 14 van deze regeling zijn van overeenkomstige toepassing.
3. Als de groslijst en de kandidatenlijst als bedoeld in artikel 7 zijn uitgeput, handelt de kerkenraad overeenkomstig de artikelen 6 tot en met 14 van deze regeling.

#### **Artikel 17 Slotbepaling**

In de gevallen waarin deze regeling niet voorziet beslist de kerkenraad. De kerkenraad heeft de mogelijkheid om in bijzondere situaties af te wijken van dit reglement. Een besluit daartoe mag niet in strijd zijn met de kerkorde en zal gemotiveerd worden meegedeeld aan de gemeente.

Aldus vastgesteld door de kerkenraad van de ..... Samenwerkingsgemeente te.....in zijn vergadering van.....

**BIJLAGE 5-2** (bij artikel 73)

**GENERALE REGELING VOOR PLAATSELIJK CONTACT EN SAMENWERKING MET EEN NEDERLANDS GEREFORMEERDE KERK**  
(Ingevolge artikel E69.2 KO)

*Zowel de landelijke als de plaatselijke contacten worden gedreven door het verlangen van onze Heiland, verwoord tegenover zijn hemelse Vader: "laat hen allen één zijn, Vader. Zoals u in mij bent en ik in u, laat hen zo ook in ons zijn, opdat de wereld gelooft dat u mij hebt gezonden", Joh. 17:21. De contacten richten zich daarbij op de belofte die Jezus Christus gaf in Joh. 10:16: "zij zullen naar mijn stem luisteren: dan zal er één kudde zijn, met één herder". Vanuit deze gehoorzaamheid werken de kerken zowel landelijk als plaatselijk aan kerkelijke eenheid die confessioneel is verankerd en waar mogelijk zichtbaar vorm krijgt. Ze zullen bij eventuele contacten ook andere kerken aanspreken op deze goddelijke roeping en belofte.*

Als kader voor plaatselijk contact en samenwerking met kerken uit het verband van de Nederlands Gereformeerde Kerken (NGK) gelden de volgende afspraken:

1. In principe ligt voor alle plaatselijke kerken de mogelijkheid open ongecensureerde belijdende leden van een NGK-gemeente toe te laten tot de viering van het avondmaal.
2. Leden uit een NGK-gemeente die zich willen aansluiten bij de plaatselijke GKv-gemeente, worden alleen ontvangen na goed overleg tussen de betrokken kerkenraden. Wanneer een gemeentelid verhuist en zich elders wenst aan te sluiten bij een NGK-gemeente wordt artikel C44 KO toegepast.
3. Elke predikant van de NGK is bevoegd tot de bediening van Woord en sacramenten, tot de dienst van de gebeden, en tot de bevestiging van ambtsdragers, het afnemen van openbare geloofsbelijdenis en de kerkelijke bevestiging van een huwelijk in een kerkdienst van een GKv-gemeente, mits op uitnodiging van de kerkenraad van die gemeente en mits hij zich door ondertekening heeft gebonden aan de leer van de bijbel, zoals samengevat in de belijdenisgeschriften van de Gereformeerde Kerken;
4. Een GKv-predikant die door een NGK-kerkenraad wordt uitgenodigd voor te gaan in een kerkdienst behoeft eveneens de bewilliging van zijn eigen kerkenraad.
5. Het is een roeping voor elke kerkenraad om, waar mogelijk, contact te zoeken en te onderhouden met de plaatselijke NGK met het oog op kerkelijke samenwerking. Daarbij zal gebruik gemaakt worden van wat in de landelijke besprekingen is bereikt. De kerkenraad informeert de gemeente hierover. De gemeente wordt daadwerkelijk bij de contactoefening en de voorbereiding van de te nemen beslissingen betrokken. De kerkenraad werkt eraan dat voor deze beslissingen in de gemeente steeds voldoende draagvlak bestaat.
6. De kerken houden elkaar in classicaal verband regelmatig op de hoogte ten aanzien van activiteiten en ontwikkelingen in het contact en de samenwerking als in deze regels bedoeld. Ze raadplegen en adviseren elkaar hierover, in het bijzonder via de jaarlijkse kerkvisitatie. Ze zien op elkaar toe wat betreft het nakomen van landelijke afspraken over kerkelijke samenwerking.
7. Wanneer de kerkenraad de tijd gekomen acht voor gezamenlijke kerkdiensten, vraagt hij daarvoor de instemming van de gemeente en de goedkeuring van de classis. Vooraf vraagt de kerkenraad een schriftelijk advies van de deputaten voor kerkelijke eenheid van de generale synode.
8. Wanneer de kerkenraad het voornemen heeft om over te gaan tot de vorming van een zgn. 'samenwerkingsgemeente', volgt hij de bepalingen van de desbetreffende regeling.
9. Zolang beide kerkverbanden afzonderlijk van elkaar bestaan is er geen mogelijkheid tot volledige fusie van een plaatselijke GKv met een NGK.
10. In gevallen waarin deze regeling niet voorziet vraagt de kerkenraad advies bij de deputaten kerkelijke eenheid van de generale synode. De kerkenraad handelt in ieder geval zo veel mogelijk naar analogie van bovenstaande regels.

**BIJLAGE 5-3** (bij artikel 82)**GENERALE REGELING VOOR HET AANGAAN EN ONDERHOUDEN VAN RELATIES MET KERKEN IN HET BUITENLAND**

(Ingevolge artikel E70 KO; Gewijzigde versie april 2017)

**Artikel 1 Diversiteit aan relaties**

De Gereformeerde Kerken in Nederland onderhouden bilaterale en multilaterale contacten met buitenlandse kerken. Bij bilaterale relaties dient te worden onderscheiden tussen zusterkerkrelaties en kerkelijke contacten. Bij multilaterale relaties valt te denken aan het participeren in netwerken van buitenlandse kerken.

**Artikel 2 Zusterkerkrelaties****2.1 Inhoud:**

Een zusterkerkrelatie met buitenlandse kerken houdt in het naar gereformeerd belijden erkennen van elkaar als ware kerken van de Here Jezus Christus en het dienovereenkomstig oefenen van kerkelijke gemeenschap.

**2.2 Aangaan:**

De Gereformeerde Kerken in Nederland gaan niet eerder een zusterkerkrelatie met een buitenlandse kerk aan dan wanneer zij zich, met name door middel van deputaten, ervan vergewist hebben dat deze kerken de gereformeerde belijdenis van het Woord van God niet slechts officieel hebben aanvaard, maar ook metterdaad tot gelding doen komen in hun kerkelijke praktijk van leer, eredienst, kerkregering en tucht. Daarbij wordt er rekening mee gehouden dat:

- a. de Here Christus zijn kerk onder verschillende volken, die elk door hun bijzondere geografische ligging, historie en cultuur zijn bepaald, vergadert, zodat buitenlandse kerken om verschillen op ondergeschikte punten inzake wijze van belijden, liturgie, kerkorde en praktijk niet veroordeeld zullen worden;
- b. wanneer er sprake is van relaties met derden, zorgvuldig dient te worden nagegaan, wat deze relaties voor de desbetreffende kerk betekenen om zo de waarde, de zin en eventueel de wijze van aangaan en/of oefening van een zusterkerkrelatie te beoordelen;
- c. er in bepaalde landen meer dan één verband van kerken kan bestaan dat erkend dient te worden als verband van ware kerken van onze Here Jezus Christus. Daarom kan de mogelijkheid van een relatie met meer dan één verband van kerken in hetzelfde land niet altijd zonder meer uitgesloten worden. In een dergelijke situatie van 'dubbele correspondentie' zal vanwege Christus' gebod tot eenheid niet worden berust, maar zij zal onderwerp van gesprek dienen te blijven.

**2.3 Regels:**

Indien een zusterkerkrelatie met een kerk in het buitenland is aangegaan, wordt deze geoefend aan de hand van enige regels, die dienen om als gereformeerde kerken samen bij de belijdenis van Gods Woord te blijven en elkaar te helpen, te bemoedigen en op te scherpen in het in woord en daad getuigen zijn van de Here Jezus Christus in deze wereld.

Van Nederlandse zijde gelden daarvoor de volgende regels:

- a. de kerken staan elkaar zo veel mogelijk bij in de handhaving, verdediging en bevordering van de gereformeerde belijdenis naar de Schriften in leer, kerkregering, tucht en eredienst;
- b. de kerken informeren elkaar over de besluiten van de meeste vergaderingen, indien mogelijk door toezending van de Acta ervan of anders tenminste door toezending van de voor de desbetreffende kerk relevante besluiten (waar mogelijk in vertaling);
- c. de kerken informeren elkaar met betrekking tot het aangaan van zusterkerkrelaties met derden;
- d. de kerken aanvaarden elkaars attestaties; zij laten ook de leden van de desbetreffende kerken toe tot de sacramenten op vertoon van een genoegzaam kerkelijk attest;
- e. de kerken stellen in principe de kansels voor elkaars predikanten open met inachtneming van de bepalingen, voor het eigen kerkverband aanvaard;
- f. in geval van wijzigingen van of aanvullingen op de belijdenis, kerkorde of liturgische formulieren die inhoudelijk van confessionele aard zijn, wordt op het voornemen hiertoe bij de zusterkerken bijzondere aandacht gevestigd, zodat zo veel mogelijk overleg voor de definitieve besluitvorming kan plaatsvinden;
- g. de kerken ontvangen elkaars afgevaardigden op hun meeste vergaderingen en nodigen hen uit zitting te nemen als adviseurs, zoveel dit mogelijk is.

2.4 Bezwaren:

Als een zusterkerk bezwaar heeft tegen een synodebesluit over leer, kerkregering, tucht en liturgie, behoort zij zich rechtstreeks te richten tot de generale synode.

Zo nodig en zo mogelijk gaan deputaten in persoonlijke ontmoetingen het gesprek aan met de deputaten van de betreffende zusterkerken, om te voorkomen dat de bezwaren zich verdiepen tot een crisis in de relatie.

2.5 Verscheidenheid:

Niet voor alle zusterkerken kunnen dezelfde regels voor de beoefening van de relatie gehanteerd worden. Culturele, taalkundige en materiële factoren kunnen rechtvaardigen dat maatwerk wordt toegepast, zolang daarmee aan het onder 2.1 omschreven karakter van de zusterkerkrelatie recht wordt gedaan.

**Artikel 3 Contacten**

De Gereformeerde Kerken in Nederland onderhouden bilaterale contacten met kerken, die (nog) niet voldoen aan de voorwaarden voor het aangaan van een zusterkerkrelatie, maar waarvoor zij een bijzondere verantwoordelijkheid kennen en waarmee zij zich hartelijk verbonden weten in Christus. Afhankelijk van de mate van overeenstemming in de leer kunnen aan deze relatie ook wederzijdse rechten en verplichtingen verbonden zijn.

**Artikel 4 Netwerken**

De Gereformeerde Kerken in Nederland participeren in netwerken van christelijke kerken. Daarbij ligt het zwaartepunt bij netwerken in eigen Europese regio, zonder dat aan netwerken wereldwijd wordt voorbij gegaan.

In het kader van netwerken nemen de deputaten voor de betrekkingen met buitenlandse ook zelf initiatieven, onder meer door het beleggen van conferenties.

**Artikel 5 Afstemming**

De Gereformeerde Kerken in Nederland stemmen bij het onderhouden van kerkelijke relaties in het buitenland zoveel mogelijk af met de regionale samenwerkingsverbanden en met Verre Naasten, wanneer er sprake is van overlap met de relaties die zij in het buitenland onderhouden.

## **BIJLAGEN HOOFDSTUK 6, RELATIE MET OVERHEID EN SAMENLEVING**

### **BIJLAGE 6-1** (bij artikel 91)

*Regeling van de taken en bevoegdheden van de deputaten voor de geestelijke verzorging van militairen bij de aanstelling en begeleiding van een krijgsmachtpredikant in 'kort of lang verband'*

#### **Artikel 1**

De deputaten voor de geestelijke verzorging van militairen, benoemd door de generale synode van de Gereformeerde Kerken in Nederland (hierna: de deputaten) dragen aan de bevoegde militaire instanties een door hen geschikt geachte predikant (hierna: de predikant) ter benoeming tot krijgsmachtpredikant voor. Zij doen dit niet dan nadat deze heeft toegezegd een eventuele benoeming te zullen aannemen en nadat zijn kerkenraad (hierna: de kerkenraad) zich bereid heeft verklaard hem voor de dienst als krijgsmachtpredikant een bijzondere opdracht te geven.

#### **Artikel 2**

Nadat de predikant is voorgedragen voor benoeming tot geestelijk verzorger bij de krijgsmacht, zenden de deputaten zo spoedig mogelijk het concept van de 'Regeling naar artikel B15.4 KO voor de positie en het functioneren van de krijgsmachtpredikant in kort of lang verband' (hierna: de 'Regeling') toe aan de kerkenraad, waarna deze de nader ingevulde 'Regeling' voor zijn predikant ter goedkeuring aan de classis voorlegt.

#### **Artikel 3**

De deputaten regelen en begeleiden voor zover nodig de speciale toerusting van de predikant. Zij staan hem verder met raad en daad terzijde. Daartoe bezoeken zij hem minstens één keer per jaar op zijn standplaats en spreken zij twee keer per jaar met hem over zijn arbeid, mede aan de hand van zijn jaarlijkse rapport aan de kerkenraad. Tevens nodigen zij hem uit voor elke vergadering die zij houden en informeren zij hem regelmatig over hun arbeid.

#### **Artikel 4**

In de 'Regeling' wordt vastgelegd, welke speciale verplichtingen de predikant heeft ten behoeve van het werk dat de Gereformeerde Kerken gezamenlijk doen voor de geestelijke verzorging van militairen door middel van haar deputaten.

#### **Artikel 5**

Wanneer de deputaten van mening zijn dat in enig opzicht kritiek op of correctie van de arbeid van de predikant noodzakelijk is, nemen zij daarover met de predikant contact op. Bereiken de deputaten en de predikant in enige zaak geen overeenstemming, dan maken de deputaten schriftelijk aan de kerkenraad hun oordeel in dezen bekend. Van dit oordeel zenden zij een afschrift aan de predikant.

#### **Artikel 6**

Wanneer de deputaten van oordeel zijn, dat er maatregelen van tucht tegen de predikant nodig zijn, dan doen zij dit schriftelijk met redenen omkleed aan de kerkenraad weten. Van dit oordeel zenden zij een afschrift aan de predikant.

#### **Artikel 7**

Wanneer de predikant niet langer voldoet aan de vereisten die gelden voor een gereformeerde krijgsmachtpredikant, delen de deputaten dit, na overleg met de predikant, zo spoedig mogelijk aan de bevoegde militaire instanties mede. Van deze mededeling zenden zij een afschrift aan de predikant. Zij nemen contact op met de militaire instanties voor een passende beëindiging van zijn werk als krijgsmachtpredikant, voor zover dit tot hun taak en bevoegdheid behoort. Zij doen dit ook in een situatie waarin door initiatief van de zijde van de militaire instanties tussentijds aan het krijgsmachtpredikantschap een einde komt.

#### **Artikel 8**

De deputaten treden indien nodig of gewenst op als belangenbehartiger in algemene zin voor de predikant.

**Artikel 9**

Tot de taken en bevoegdheden van de deputaten ten aanzien van een krijgsmachtpredikant in lang verband behoort voorts alles wat in de 'Regeling' als zodanig wordt genoemd en daaruit naar redelijkheid en billijkheid voortvloeit.



**BIJLAGE 6-2** (bij artikel 91)

*Regeling naar artikel B15.4 KO voor de positie en het functioneren van de krijgsmachtpredikant in kort verband*

**Artikel 1**

De raad van de Gereformeerde Kerk te . . . (hierna: de kerkenraad) stelt zijn predikant ds. N.N. (hierna: de predikant), gezien zijn benoeming tot krijgsmachtpredikant met ingang van . . . vrij van alle arbeid als gewoon dienaar van het Woord en geeft hem naar artikel B10.2 KO de opdracht om een functie als krijgsmachtpredikant in kort verband te gaan vervullen.

**Artikel 2**

Het doel van de kerkelijke opdracht aan de predikant is, dat hij binnen het kader van de taken en instructies die de overheid hem geeft en van de mogelijkheden die zij hem biedt, met het Woord van God werkt onder hen die in militaire dienst zijn.

**Artikel 3**

De vrijstelling en de opdracht gelden voor een bepaalde tijd. Deze periode komt overeen met de periode waarvoor de predikant tot krijgsmachtpredikant is benoemd. Deze vrijstelling en opdracht kunnen voor een bepaalde tijd worden verlengd, onder goedkeuring van de door de generale synode van de Gereformeerde Kerken in Nederland voor de geestelijke verzorging van militairen benoemde deputaten (hierna: de deputaten).

**Artikel 4**

Behalve de hem door de hoofdlegerpredikant opgedragen taken vervult de predikant ten behoeve van het werk dat de Gereformeerde Kerken gezamenlijk doen voor de geestelijke verzorging van militairen de taken die aan dat doel dienstbaar zijn, zoals:

- a. het mede verzorgen van de toerusting van toekomstige krijgsmachtpredikanten uit de Gereformeerde Kerken;
- b. het deelnemen aan de begeleiding van conferenties en thuisfrontavonden voor gereformeerde militairen;
- c. het deelnemen aan de ondersteuning van gereformeerde (reserve-) krijgsmachtpredikanten;
- d. het twee keer per jaar informeren van de deputaten inzake zijn arbeid en het met hen bespreken van zijn werk aan de hand van zijn jaarrapport aan de kerkenraad;
- e. het adviseren van de vergadering van deputaten, zo vaak deze zijn advies noodzakelijk achten en het ten minste eenmaal per jaar bijwonen van de vergaderingen van deputaten.

**Artikel 5**

De predikant houdt zich in zijn arbeid aan de bepalingen van de kerkorde van de Gereformeerde Kerken en aan de besluiten van de generale synoden die voor zijn functioneren van belang zijn, met inachtneming van de van overheidswege geldende voorschriften. Ook weet hij zich voor zijn werkzaamheden geroepen zich te gedragen overeenkomstig de beroepscode die door de predikantenvereniging is aangenomen.

**Artikel 6**

De predikant onderhoudt de band met de kerk waaraan hij is verbonden, op de volgende wijze.

- a. hij brengt één keer per jaar schriftelijk rapport uit aan de kerkenraad over zijn werkzaamheden;
- b. hij gaat ten minste vier keer per jaar, tenzij zijn dienst als krijgsmachtpredikant dit verhindert, voor in een kerkdienst, daartoe door zijn kerkenraad uitgenodigd;
- c. hij is zo mogelijk aanwezig in de vergadering van de kerkenraad waarin deze zijn rapportage behandelt en verder zo vaak de kerkenraad zijn aanwezigheid noodzakelijk acht voor zijn functioneren als aan de gemeente verbonden krijgsmachtpredikant;
- d. hij informeert de gemeente één keer per jaar op aanwijzen van de kerkenraad mondeling of schriftelijk over zijn werk.

**Artikel 7**

De predikant verricht geen bezoldigde kerkelijke of andere arbeid naast zijn taak als krijgsmacht-predikant zonder toestemming van de kerkenraad.

**Artikel 8**

De kerkenraad stelt zich garant voor het levensonderhoud van de predikant en zijn gezin naar de artikelen B16 en B22 KO. Hij zegt aan de predikant als traktement minimaal het bedrag toe, dat als traktement geldt voor de predikant die in gewone dienst aan de kerk te . . . is verbonden c.q. wordt beroepen. Op dat bedrag wordt het salaris dat de predikant als krijgsmachtpredikant ontvangt in mindering gebracht. De nadere invulling en de eventuele emolumenten worden geregeld in een bijlage bij deze 'Regeling', die geacht wordt daarvan onderdeel uit te maken.

**Artikel 9**

Het is de predikant toegestaan zich met zijn gezin elders te vestigen. Hij wordt lid van de Gereformeerde Kerk ter plaatse. Bij zijn binnenkomst daar verstrekt hij een kopie van deze 'Regeling' aan de kerkenraad van die kerk.

**Artikel 10**

De predikant staat voor zijn arbeid als krijgsmachtpredikant onder toezicht van de bevoegde militaire instanties en is onderworpen aan de door deze te geven regelingen en instructies. De kerkenraad oefent volgens de geldende kerkelijke regels en met inachtneming van de bepalingen van deze 'Regeling' het kerkelijk toezicht en zo nodig de kerkelijke tucht over de predikant uit.

**Artikel 11**

Wanneer de kerkenraad besluit om over de predikant naar de geldende regels kerkelijke tucht te oefenen, doet hij hiervan onverwijld schriftelijk mededeling aan de predikant en aan de deputaten. Indien de predikant elders woont, wordt aan de kerkenraad van de kerk van welke de predikant lid is mededeling gedaan.

Deputaten delen de schorsing of afzetting zo spoedig mogelijk schriftelijk mee aan de hoofdkrijgsmachtpredikant.

**Artikel 12**

Een schorsing van de predikant heeft tot gevolg, dat de deputaten met de hoofdkrijgsmachtpredikant overleg voeren over de consequenties van de schorsing voor de werkzaamheden van betrokkene als krijgsmachtpredikant. Afhankelijk van de redenen tot schorsing kan dit inhouden dat kerkelijke dan wel sociale aspecten van het werk als krijgsmachtpredikant gedurende de termijn van de schorsing worden stopgezet, dan wel dat betrokkene gedurende de termijn van schorsing geheel van zijn taken wordt ontheven.

**Artikel 13**

Een afzetting van de predikant heeft tot gevolg, dat een eind komt aan zijn zending als predikant naar Defensie. Daarmee vervalt de grond van zijn functie als krijgsmachtpredikant.

**Artikel 14**

Wanneer de predikant ophoudt lid van de gereformeerde kerken te zijn, laat hij dit onverwijld aan de kerkenraad en aan de deputaten weten. Deputaten melden dit onverwijld schriftelijk aan de hoofdkrijgsmachtpredikant. Op grond hiervan komt aan zijn zending vanuit de GKv als krijgsmachtpredikant onmiddellijk een einde. Ook verliest hij alle aan zijn predikantschap door de kerk verbonden rechten.

**Artikel 15**

Wanneer de predikant tussentijds ontslag krijgt als krijgsmachtpredikant, of wanneer bij het verstrijken van de bepaalde termijn geen verlenging daarvan plaatsvindt, is de kerkenraad gerechtigd om te handelen naar analogie van art. B19 KO.

**Artikel 16**

In de tijd dat de predikant zijn taak als krijgsmachtpredikant heeft beëindigd en hij nog niet aan een andere gemeente is verbonden, blijft de kerkenraad verantwoordelijk voor zijn levensonderhoud conform het bepaalde in artikel 8 van deze 'Regeling'. Eventuele inkomsten uit arbeid worden op het door de kerk uit te keren bedrag in mindering gebracht. Onkostenvergoedingen waarvoor geen aantoonbare grond meer bestaat, kunnen eveneens in mindering worden gebracht. In de bedoelde periode kan de kerkenraad aan de predikant vervangende kerkelijke arbeid opdragen of van hem vragen andere passende arbeid te verrichten.

**Artikel 17**

Wanneer er bij de uitvoering van deze 'Regeling' tussen de kerkenraad en/of de predikant en/of de deputaten een niet onderling op te lossen meningsverschil ontstaat, wordt de classis om een uitspraak over het geschil gevraagd. Haar uitspraak is voor alle partijen bindend, behoudens het recht van beroep naar artikel F79 KO.

**Artikel 18**

In gevallen waarin deze 'Regeling' niet voorziet, beslist de kerkenraad, onverminderd de mogelijkheid van beroep naar F79 KO.

**BIJLAGE 6-3** (bij artikel 91)

*Regeling naar artikel B15.4 KO voor de positie en het functioneren van de krijgsmachtpredikant in lang verband*

**Artikel 1**

De raad van de Gereformeerde Kerk te . . . (hierna: de kerkenraad) stelt zijn predikant ds. N.N. (hierna: de predikant), gezien zijn benoeming tot krijgsmachtpredikant met ingang van . . . vrij van alle arbeid als gewoon dienaar van het Woord en geeft hem naar artikel B10.2 KO de opdracht om een functie als krijgsmachtpredikant in lang verband te gaan vervullen.

**Artikel 2**

Het doel van de kerkelijke opdracht aan de predikant is, dat hij binnen het kader van de taken en instructies die de overheid hem geeft en van de mogelijkheden die zij hem biedt, met het Woord van God werkt onder hen die in militaire dienst zijn.

**Artikel 3**

De vrijstelling en de opdracht gelden voor onbepaalde tijd. Zij vinden plaats nadat de goedkeuring is verkregen van de door de generale synode van de Gereformeerde Kerken in Nederland voor de geestelijke verzorging van militairen benoemde deputaten (hierna: de deputaten).

**Artikel 4**

Behalve de hem door de hoofdlegerpredikant opgedragen taken vervult de predikant ten behoeve van het werk dat de Gereformeerde Kerken gezamenlijk doen voor de geestelijke verzorging van militairen de taken die aan dat doel dienstbaar zijn, zoals:

- a. het mede verzorgen van de toerusting van toekomstige krijgsmachtpredikanten uit de Gereformeerde Kerken;
- b. het deelnemen aan de begeleiding van conferenties en thuisfrontavonden voor gereformeerde militairen;
- c. het deelnemen aan de ondersteuning van gereformeerde (reserve-) krijgsmachtpredikanten;
- d. het twee keer per jaar informeren van de deputaten inzake zijn arbeid en het met hen bespreken van zijn werk aan de hand van zijn jaarrapport aan de kerkenraad;
- e. het adviseren van de vergadering van deputaten, zo vaak deze zijn advies noodzakelijk achten en het ten minste eenmaal per jaar bijwonen van de vergaderingen van deputaten.

**Artikel 5**

De predikant houdt zich in zijn arbeid aan de bepalingen van de kerkorde van de Gereformeerde Kerken en aan de besluiten van de generale synoden die voor zijn functioneren van belang zijn, met inachtneming van de van overheidswege geldende voorschriften. Ook weet hij zich voor zijn werkzaamheden geroepen zich te gedragen overeenkomstig de beroepscode die door de predikantenvereniging is aangenomen.

**Artikel 6**

De predikant onderhoudt de band met de kerk waaraan hij is verbonden, op de volgende wijze:

- a. hij brengt één keer per jaar schriftelijk rapport uit aan de kerkenraad over zijn werkzaamheden;
- b. hij gaat ten minste vier keer per jaar, tenzij zijn dienst als krijgsmachtpredikant dit verhindert, voor in een kerkdienst, daartoe door zijn kerkenraad uitgenodigd;
- c. hij is zo mogelijk aanwezig in de vergadering van de kerkenraad waarin deze zijn rapportage behandelt en verder zo vaak de kerkenraad zijn aanwezigheid noodzakelijk acht voor zijn functioneren als aan de gemeente verbonden krijgsmachtpredikant;
- d. hij informeert de gemeente één keer per jaar op aanwijzen van de kerkenraad mondeling of schriftelijk over zijn werk.

**Artikel 7**

De predikant verricht geen bezoldigde kerkelijke of andere arbeid naast zijn taak als krijgsmacht-predikant zonder toestemming van de kerkenraad.

**Artikel 8**

De kerkenraad is na indiensttreding van de predikant bij defensie niet meer verantwoordelijk voor het levensonderhoud van de predikant en zijn gezin naar de artikelen B16 en B22 KO, onder voorbehoud dat met de Vereniging Samenwerking Emeritering goede afspraken gemaakt zijn over de pensioenoverdracht.

**Artikel 9**

Het is de predikant toegestaan zich met zijn gezin elders te vestigen. Hij wordt lid van de Gereformeerde Kerk ter plaatse. Bij zijn binnenkomst daar verstrekt hij een kopie van deze 'Regeling' aan de kerkenraad van die kerk.

**Artikel 10**

De predikant staat voor zijn arbeid als krijgsmachtpredikant onder toezicht van de bevoegde militaire instanties en is onderworpen aan de door deze te geven regelingen en instructies. De kerkenraad oefent volgens de geldende kerkelijke regels en met inachtneming van de bepalingen van deze 'Regeling' het kerkelijk toezicht en zo nodig de kerkelijke tucht over de predikant uit.

**Artikel 11**

Wanneer de kerkenraad besluit om over de predikant naar de geldende regels kerkelijke tucht te oefenen, doet hij hiervan onverwijld schriftelijk mededeling aan de predikant en aan deputaten. Indien de predikant elders woont, wordt aan de kerkenraad van de kerk van welke de predikant lid is mededeling gedaan. Deputaten delen de schorsing of afzetting zo spoedig mogelijk schriftelijk mee aan de hoofdkrijgsmachtpredikant.

**Artikel 12**

Een schorsing van de predikant heeft tot gevolg, dat deputaten met de hoofdkrijgsmachtpredikant overleg voeren over de consequenties van de schorsing voor de werkzaamheden van betrokkene als krijgsmachtpredikant. Afhankelijk van de redenen tot schorsing kan dit inhouden dat kerkelijke dan wel sociale aspecten van het werk als krijgsmachtpredikant gedurende de termijn van de schorsing worden stopgezet, dan wel dat betrokkene gedurende de termijn van schorsing geheel van zijn taken wordt ontheven.

**Artikel 13**

Een afzetting van de predikant heeft tot gevolg, dat een eind komt aan zijn zending als predikant naar defensie. Daarmee vervalt de grond van zijn functie als krijgsmachtpredikant.

**Artikel 14**

Wanneer de predikant ophoudt lid van de gereformeerde kerken te zijn, laat hij dit onverwijld aan de kerkenraad en aan de deputaten weten. Deputaten melden dit onverwijld schriftelijk aan de hoofdkrijgsmachtpredikant. Op grond hiervan komt aan zijn zending vanuit de GKv als krijgsmachtpredikant onmiddellijk een einde. Ook verliest hij alle aan zijn predikantschap door de kerk verbonden rechten.

**Artikel 15**

Wanneer de predikant tussentijds ontslag krijgt als krijgsmachtpredikant, of wanneer bij het verstrijken van een bepaalde termijn geen verlenging hiervan plaatsvindt, is de kerkenraad gemachtigd om te handelen naar analogie van art. B19 KO, met dien verstande dat niet de kerkenraad maar de deputaten verantwoordelijk zijn voor een passende financiële regeling, te fourneren door de gezamenlijke Gereformeerde Kerken in Nederland.

**Artikel 16**

Wanneer de predikant vanuit defensie functioneel leeftijdsontslag (FLO) ontvangt, vervallen de wederzijdse verplichtingen tussen de kerkenraad en predikant zoals die in deze 'Regeling' zijn omschreven.

**Artikel 17**

De krijgsmachtpredikant die vanwege het bereiken van de FLO-leeftijd de krijgsmacht met eervol ontslag verlaat, behoudt de bevoegdheid om op verzoek van een kerkenraad het Woord en de sacramenten te bedienen of andere diensten te verrichten. De activiteiten die de predikant in deze jaren verricht moeten verenigbaar zijn met het predikantsambt.

**Artikel 18**

Wanneer er bij de uitvoering van deze 'Regeling' tussen de kerkenraad en/of de predikant en/of de deputaten een niet onderling op te lossen meningsverschil ontstaat, wordt de classis om een uitspraak over het geschil gevraagd. Haar uitspraak is voor alle partijen bindend, behoudens het recht van beroep naar artikel F79 KO.

**Artikel 19**

In gevallen waarin deze 'Regeling' niet voorziet, beslist de kerkenraad, onverminderd de mogelijkheid van beroep naar F79 KO.

## **BIJLAGEN HOOFDSTUK 7, BESTUUR**

### **BIJLAGE 7-1 (bij artikel 93)**

#### **Huishoudelijke Regeling voor de Generale Synode.**

(Vastgesteld GS Meppel 2017)

In deze Huishoudelijke Regeling voor de generale synode (verder: HR) zijn opgenomen de hoofdlijnen van de synodale organisatie, haar vergadering, de manier waarop deze wordt voorbereid en hoe de uitvoering van haar besluiten is geregeld.

Bijlagen:

Instructies en uitvoeringsregelingen, behorende bij de Huishoudelijke Regeling voor de generale synode.

1. Instructie deputaten administratieve ondersteuning
2. Regeling generale deputaten
3. Instructie voor de quaestor van de Gereformeerde Kerken in Nederland
4. Instructie deputaten financiën en beheer
5. Instructie financiële commissie

#### **Artikel 1 Voorbereiding synode**

1. De generale synode van de Gereformeerde Kerken in Nederland (verder: de synode) wordt, volgens de vastgestelde bepalingen in de kerkorde van de Gereformeerde Kerken in Nederland, samengeroepen door de daartoe aangewezen kerk.
2. De plaats waar de vergaderingen van de synode worden gehouden hoeft niet noodzakelijkerwijs ook die van de samenroepende kerk te zijn.
3. De samenroepende kerk belegt een bidstond op de avond, voorafgaande aan de opening van de synode. De preses van de laatstgehouden synode zal zo mogelijk in deze dienst voorgaan.
4. De voorbereiding en de ondersteuning van de synode zijn opgedragen aan deputaten administratieve ondersteuning (verder: deputaten AO). Deputaten AO worden door de synode benoemd. Daarbij streeft de synode ernaar dat binnen het deputaatschap voldoende leden zijn met synode-ervaring.

#### **Artikel 2 Constituering van de synode**

1. Op de vastgestelde tijd en plaats zal de samenroepende kerk de constituerende vergadering openen, de wettige afvaardiging vaststellen en de verkiezing van het moderamen leiden.
2. De afgevaardigden kiezen in een schriftelijke stemming uit hun midden achtereenvolgens de preses, de assessor en twee scribae. Daarbij is het bepaalde in artikel 9 lid 9 van toepassing.
3. Na de verkiezing van het moderamen constitueert de synode zich en draagt de samenroepende kerk de leiding van de vergadering over aan de preses.
4. Het moderamen benoemt op voordracht van deputaten AO een griffier.
5. De leden van de synode en haar adviseurs beloven zich in hun werk voor de synode te onderwerpen aan het Woord van God en zich te binden aan de belijdenis van de kerk. Zij laten dit zien door in de eerste vergadering waarin zij aanwezig zijn, op verzoek van de preses te gaan staan.

#### **Artikel 3 Moderamen**

1. Aan het moderamen is de leiding van de vergadering opgedragen.
2. Het moderamen is verantwoordelijk voor de externe (re)presentatie van de synode.
3. Het moderamen wordt ondersteund door de griffie. De griffie, waar ook de griffier deel van uitmaakt, werkt onder verantwoordelijkheid van het moderamen.
4. De taakverdeling binnen het moderamen is als volgt:
  1. de preses leidt de zittingen van de synode. Hij is verantwoordelijk voor een ordelijke en efficiënte werkwijze tijdens de plenaire zittingen. Daarom ziet hij ook toe op het voorbereidende werk voor die zittingen. Hij vertegenwoordigt de synode naar buiten, samen met de assessor;
  2. de assessor assisteert de preses bij de uitoefening van diens taken en vervangt hem zo nodig. Hij is verantwoordelijk voor de materiële en financiële belangen van de synode. Hij wordt hierin ondersteund door deputaten financiën en beheer (verder deputaten F&B);

3. de scriba zorgt voor het vastleggen en archiveren van wat de synode behandelt, de publicatie van haar besluiten, het opstellen van de Acta en de Handelingen en de correspondentie van de synode. Voorts ziet hij toe op het werk van de griffie. De scribae regelen onderling de taken.
5. Het moderamen heeft de volgende taken:
  1. aan het begin van de zittingsperiode:
    - a. het moderamen doet een voorstel m.b.t. de afhandeling van de agenda; bij de planning van de werkzaamheden geeft het voorrang aan voorstellen tot wijziging van de kerkorde op grond van de generale regeling voor wijziging van de kerkorde;
    - b. het doet, met advies van deputaten AO, een voorstel voor de sluitingstermijn voor de ingekomen stukken. Stukken die na deze datum binnenkomen worden in beginsel niet meer op de agenda geplaatst. Het moderamen kan de synode echter voorstellen om voor bepaalde stukken een uitzondering te maken;
    - c. het doet, op advies van deputaten AO, een voorstel voor de afhandeling van bij de synode binnengekomen brieven;
    - d. het doet een voorstel voor de benoeming van een financiële commissie en voor de formulering van de opdracht aan deze commissie;
    - e. het doet een voorstel m.b.t. de zaken die door commissies moeten worden voorbereid en komt daarbij met een voorstel m.b.t. de samenstelling van die commissies.
  2. in de loop van de zittingsperiode:
    - a. het moderamen ziet erop toe dat alle relevante stukken beschikbaar zijn voor synodeleden, deputaatschappen, commissies en adviseurs;
    - b. het zorgt voor een goede afstemming met de adviseurs van de synode en met deputaten m.b.t. de behandeling van de rapporten en voorstellen;
    - c. het beoordeelt of rapporten en voorstellen van deputaten of commissies voor de behandeling voldoende zijn voorbereid;
    - d. het bewaakt de consistentie van synodebesluiten;
    - e. het behandelt aan het moderamen gerichte brieven.
    - f. het heeft de eindverantwoordelijkheid voor alle communicatieactiviteiten. Het kan zich laten adviseren door een communicatieadviseur en doet een voorstel voor de eventuele benoeming van een communicatieadviseur;
    - g. het doet voorstellen voor de benoeming van deputaten.
  3. na afloop van de zittingsperiode:
    - a. het moderamen stelt, nadat de synode is gesloten, de Acta vast, voor zover de synode dat niet meer kon doen;
    - b. het regelt met deputaten AO de overige zaken, die na de sluiting van de synode nog afgehandeld moeten worden.

#### Artikel 4 **Adviseurs**

1. De hoogleraren en (hoofd)docenten van de Theologische Universiteit zijn adviseur van de synode.
2. Op voorstel van het moderamen kan de synode zich ook door andere deskundigen laten adviseren.
3. Adviseurs van de synode brengen als regel hun adviezen - gevraagd of ongevraagd - uit in de plenaire zitting.
4. Het moderamen kan adviseurs vragen om op andere wijze hun inbreng te geven, bijvoorbeeld ten dienste van het werk van een ingestelde commissie of schriftelijk.

#### Artikel 5 **Commissies**

1. Het moderamen benoemt bij het begin van de synode een financiële commissie. Deze beoordeelt het rapport van deputaten F&B over hun werkzaamheden, ten behoeve van de behandeling ervan door de synode.
2. Het moderamen benoemt bij het begin van de synode eveneens een kleine commissie die ingekomen revisieverzoeken inventariseert en per onderwerp voorstellen doet voor een adequate behandeling en de samenstelling van de behandelende synodecommissie. De synode besluit over een revisieverzoek niet dan nadat de indiener ervan en - waar van toepassing - het deputaatschap dat het revisieverzoek regardeert, in de gelegenheid zijn gesteld namens de synode te worden gehoord.
3. Het moderamen kan besluiten de behandeling van een zaak te laten voorbereiden door een commissie uit het midden van de synode. Dat gebeurt met name voor de behandeling van onderwerpen die niet door deputaten worden voorbereid.



4. Een commissie:
- krijgt een lid van het moderamen als contactpersoon toegewezen;
  - wijst uit haar midden een voorzitter en een rapporteur aan; de rapporteur is, samen met de scriba en de griffier, verantwoordelijk voor de correcte publicatie van de besluiten;
  - regelt haar eigen werkzaamheden;
  - maakt zo spoedig mogelijk een tijdpad voor haar werkzaamheden bekend aan het moderamen;
  - overlegt met het desbetreffende deputaatschap indien haar taak een deputatenrapport betreft of een onderwerp waarover een deputaatschap rapport heeft uitgebracht;
  - geeft aan voor welke hoofdzaken de synode goede aandacht moet hebben;
  - let erop dat alle relevante stukken goed samengevat en verwerkt worden;
  - toetst of deputatenvoorstellen volledig en adequaat zijn; indien geen overeenstemming wordt bereikt, biedt de commissie een alternatief naast het deputatenvoorstel; het moderamen beslist of dit commissievoorstel aan de synode wordt voorgelegd;
  - adviseert het moderamen over de behandeling in besloten zitting van vertrouwelijke zaken;
  - laat zich, waar nodig en in overleg met het moderamen, adviseren door de adviseurs die de synode ten dienste staan.

#### Artikel 6 **Niet besluitvormende vergaderingen**

1. De synode kan bijeenkomen in een overlegvergadering, die niet op besluitvorming is gericht. Het moderamen kan dergelijke vergaderingen onder andere uitschrijven:
  - a. wanneer dat wenselijk is voor een goede voorbereiding van de behandeling van het desbetreffende onderwerp;
  - b. met het oog op de goede contactoefening met zusterkerken in binnen- of buitenland.
2. Het verslag van een overlegvergadering wordt zo gesteld, dat het kan dienen ter ondersteuning van de plenaire behandeling van het onderwerp.

#### Artikel 7 **Orde van de vergaderingen**

1. Op elke plenaire zitting van de synode worden de namen van de aanwezige leden, adviseurs en leden van deputaatschappen aangetekend op een presentielijst.
2. De plenaire zittingen zijn toegankelijk voor leden van de Gereformeerde Kerken. Niet-leden zijn welkom na toestemming van het moderamen. Het moderamen kan deze toestemming onthouden als de aanwezigheid kennelijk niet in het belang is van de vergadering.
3. De beoordeling van personen zal altijd in besloten zitting plaatsvinden. Over andere onderwerpen wordt niet in besloten zitting vergaderd, tenzij daar een dringende noodzaak voor aanwezig wordt geacht.
4. Elk synodelid kan om een besloten zitting verzoeken. De synode beslist hierover in besloten zitting.
5. Tot een besloten zitting hebben alleen toegang de leden, de ambtelijke ondersteuning en die adviseurs die direct bij het onderwerp zijn betrokken.
6. Het moderamen draagt zorg voor een adequate informatieverschaffing over de besluiten die in een besloten zitting zijn genomen.
7. Degenen die bij een besloten zitting aanwezig waren, nemen geheimhouding over het besprokene in acht.

#### Artikel 8 **Behandeling van de onderwerpen**

1. Voorafgaande aan de plenaire behandeling is er een informatieve voorbereidingsfase. Daarin hebben de afgevaardigden gelegenheid om schriftelijk de deputaten nadere informatie te vragen over hun rapporten en conceptvoorstellen.
2. Deputaten AO zijn, samen met het moderamen, verantwoordelijk voor een goede en efficiënte organisatie van deze voorbereidingsfase, zodat het tijdsbeslag voor de leden en deputaten tot een minimum beperkt blijft.
3. Deputaten kunnen hun conceptvoorstellen na de informatieve voorbereidingsfase en na overleg met een eventuele commissie aanpassen. Het moderamen beslist over de formulering van het aan de vergadering voor te leggen definitieve voorstel uit een oogpunt van heldere en consistente besluitvorming.

4. Aan het begin van de plenaire zittingsperiode behandelt de synode het financieel kader, gebaseerd op de rapportage van deputaten F&B over de afgesloten periode en de bij de synode ingediende voorstellen met financiële gevolgen. Tussentijdse besluiten over concrete voorstellen worden genomen onder het voorbehoud dat het financieel effect van alle te nemen besluiten gezamenlijk binnen het vastgestelde financieel kader blijft. Aan het eind van de behandeling vindt een financiële slotbeoordeling plaats, waarna de genomen besluiten, al dan niet na aanpassing, definitief zijn.

#### Artikel 9 **Orde van de besluitvorming**

1. De synode neemt de voorstellen van deputaten in behandeling en verleent decharge aan deputaten voor het door hen verrichte werk. Decharge impliceert geen ontheffing uit hun functie van deputaat.
2. De definitieve voorstellen worden in een plenaire zitting besproken. De voorstellen worden toegelicht en verdedigd door het deputaatschap of de commissie die ze heeft voorbereid. Zij kunnen hun voorstellen naar aanleiding van de bespreking wijzigen.
3. De preses geeft als regel niet meer dan twee spreekronde over dezelfde zaak. Met instemming van de vergadering kan hij daarvan wijken. Hij zal de spreektijd voor elke afgevaardigde beperken indien dat nodig is om de behandeling binnen de geplande tijd te laten plaats hebben.
4. Een spreker mag in de eerste ronde niet ingaan op wat door een voorgaande spreker is gezegd. In de tweede ronde kan gereageerd worden op wat in de eerste naar voren is gebracht.
5. Tegenvoorstellen en amendementen worden aan het begin van de tweede ronde ingediend en toegelicht. Worden deze voldoende ondersteund dan maken ze verder onderdeel uit van de beraadslaging;
6. Alleen leden van de synode kunnen tegenvoorstellen en amendementen indienen. Zij stellen hun voorstel of amendement schriftelijk aan de scriba ter hand. Hun voorstel of amendement komt alleen in behandeling indien het door ten minste drie andere afgevaardigden wordt gesteund. Wie een voorstel of amendement heeft ingediend, heeft het recht te repliceren voordat de discussie gesloten wordt.
7. De preses zal de voorstellen en amendementen onderscheiden in:
  - a. het oorspronkelijke voorstel;
  - b. een voorstel dat zich geheel of op een wezenlijk onderdeel tegen het oorspronkelijke voorstel richt;
  - c. een amendement dat op een ondergeschikt aspect een wijziging van het voorstel beoogt;
  - d. een amendement op een reeds ingediend amendement.Bij stemming zal eerst gestemd worden over de amendementen van groep d, vervolgens over groep c en ten slotte over de groepen a en b. Daarbij krijgt als regel een deputaten- of commissievoorstel de voorrang, waarbij een commissievoorstel, voor zover het een amendement is op het voorstel van deputaten, voorgaat op het voorstel van deputaten; indien het commissievoorstel beschouwd kan worden als een tegenvoorstel, komt het deputatenvoorstel eerst in stemming.

Indien een voorstel meerdere onderdelen bevat kan de preses deze onderdelen afzonderlijk in stemming brengen. Daarna zal de vergadering over het voorstel in zijn geheel stemmen.
8. Besluiten worden bij voorkeur met algemene stemmen genomen. Is dit niet mogelijk, dan wordt beslist in overeenstemming met hetgeen de meeste stemmen hebben goedgevonden. Bij staking van stemmen is een voorstel verworpen.
9. Over zaken wordt in de regel mondeling gestemd. Over personen wordt schriftelijk gestemd, tenzij het een benoeming betreft die met goedvinden van de vergadering op enkelvoudige voordracht van het moderamen gedaan kan worden. Om verkozen te zijn, moet iemand de volstreekte meerderheid van de uitgebrachte stemmen hebben verkregen. Blanco stemmen tellen daarbij niet mee. Indien na twee vrije stemmingen niemand de volstreekte meerderheid heeft, wordt een herstemming gehouden tussen de twee die de meeste stemmen hebben verkregen. Staken hierbij de stemmen, dan wordt de oudste in leeftijd voor verkozen verklaard.
10. Wie overwegende bezwaren tegen een genomen besluit houdt, heeft het recht zijn tegenstem in de Acta te laten aantekenen.
11. Bij de bespreking van voorstellen, rapporten, adviezen en concepten van de *Acta* en de *Handelingen* ziet de preses erop toe, dat terminologische of redactionele kritiek, die vooraf schriftelijk kon worden ingediend, niet in de plenaire zitting wordt uitgebracht.
12. Een lid van de synode, dat bezwaar heeft tegen een beslissing van de preses, kan zich op de synode beroepen. In dat geval zal zijn bezwaar terstond in behandeling komen.

13. Een lid van de synode kan, met het oog op de procedure van de vergadering, een ordevoorstel indienen. Dit voorstel komt meteen in behandeling. De indiener krijgt gelegenheid om zijn voorstel kort en bondig toe te lichten. Als de preses het voorstel niet toelaat kan, indien de indiener het voorstel handhaaft, deze terstond de vergadering hierover een oordeel vragen.

#### Artikel 10 **Deelnemers aan de besluitvorming**

1. Leden van de generale synode die betrokken zijn (geweest) bij een zaak in hoger beroep - onder wie in elk geval de leden van de classis of de particuliere synode tegen wie het hoger beroep is ingesteld -, maken geen deel uit van de vergadering bij de behandeling van die zaak in hoger beroep.
2. Leden van de generale synode en deputaten die bij (de voorbereiding van) de besluitvorming over een uitspraak in hoger beroep waren betrokken behoeven zich niet te onthouden van medewerking aan (de voorbereiding van) de besluitvorming omtrent het verzoek om herziening van die uitspraak.
3. Leden van de generale synode behoeven zich niet te onthouden van de behandeling van een brief van de kerkenraad waarvan ze lid zijn, mits zij niet spreken namens hun kerkenraad.
4. Leden van de generale synode die het besluit nam waarvan revisie wordt gevraagd, behoeven zich niet te onthouden van de besluitvorming omtrent het revisieverzoek;
5. Leden van de generale synode maken geen deel uit van de vergadering als het rapport wordt behandeld van een deputaatschap waar ze lid van zijn. Zij nemen als deputaat aan de bespreking deel. Ze zullen tijdig hun secundusafgevaardigde op de hoogte stellen, zodat die hun plaats als lid van de synode kan innemen.
6. Leden van de generale synode maken geen deel uit van de vergadering bij de behandeling van een zaak waarin ze persoonlijk belanghebbende zijn. Ze zullen tijdig hun secundusafgevaardigde op de hoogte stellen, zodat die hun plaats als lid van de synode kan innemen.
7. Deputaten onthouden zich van deelname aan de bespreking indien de synode een verzoek om revisie, het deputaatschap betreffende, behandelt.

#### Artikel 11 **Deputaten van de generale synode**

De synode benoemt voor de uitvoering van haar opdrachten deputaten. Deputaten zijn, behalve aan hun specifieke instructie, gebonden aan de regeling generale deputaten, zoals opgenomen in bijlage 2.

#### Artikel 12 **Externe communicatie en mediacode**

1. De synode gebruikt voor de externe communicatie de volgende middelen:
  - a. de Acta, op te stellen aan de hand van de notulen die door de griffie zijn opgesteld;
  - b. de publicatie van de besluiten van de synode – voor zover niet vertrouwelijk - binnen drie weken op de website van de synode;
  - c. andere middelen die het moderamen in overleg met deputaten AO en de communicatieadviseur kan voorstellen.
2. Media hebben vrij toegang tot openbare zittingen en mogen hiervan verslag doen, mits zij zich vooraf hebben gecommitteerd aan de onderstaande gedragsregels:
  - a. schriftelijke verslaglegging is vrij, binnen de kaders van de internationale gedragscode voor journalisten;
  - b. het is niet toegestaan om, zonder uitdrukkelijke voorafgaande goedkeuring van het moderamen, audio- of video-opnamen van een vergadering of een gedeelte daarvan te maken en/of te publiceren, met uitzondering van voor algemene publicatiedoeleinden bestemde foto's;
  - c. over door het moderamen als vertrouwelijk gekwalificeerde informatie wordt niet gepubliceerd, totdat de vertrouwelijkheid daarvan door het moderamen is opgeheven;
  - d. tijdens de zittingen gedragen ze zich conform de aanwijzingen van het moderamen.

#### Artikel 13 **Acta en Handelingen**

1. De in openbare zittingen genomen besluiten van de synode worden zo spoedig mogelijk gepubliceerd op de website van de Gereformeerde Kerken na akkoord van de scriba, de griffier en eventueel het daarvoor aangewezen lid van het deputaatschap of synodecommissie.
2. Na afloop van de synode worden de in openbare zittingen genomen besluiten gepubliceerd in de *Acta* van de synode, de in besloten zittingen genomen besluiten – voor zover ze niet voor openbaarmaking in aanmerking komen – in de *Handelingen* van de synode.

#### Artikel 14 **Overige bepalingen**

Afgevaardigden en adviseurs ontvangen een nader vast te stellen reis- en onkostenvergoeding. Deputaten AO doen aan het moderamen een voorstel voor de toe te passen regeling.

**INSTRUCTIE DEPUTATEN ADMINISTRATIEVE ONDERSTEUNING**

Vastgesteld GS Meppel 2017 (Acta artikel 93)

- a. De deputaten administratieve ondersteuning (DAO) zien toe op de voortgang van de uitvoering van de door de generale synode genomen besluiten. Zij overleggen daartoe ten minste jaarlijks met de verschillende deputaatschappen.
- b. Ze stellen in het overleg met de verschillende deputaatschappen o.m. de vraag aan de orde of en hoe deputaten zich voor de uitvoering van hun taak hebben verstaan met andere deputaatschappen. Zo nodig wijzen DAO deputaatschappen op mogelijkheden van samenwerking. Indien DAO signaleren dat andere deputaten duidelijk buiten hun mandaat gaan, hebben zij het recht die deputaten daarop te wijzen. Die deputaten moeten in hun rapportage aan de eerstvolgende synode hierover expliciet rapporteren.
- c. DAO zien er op toe dat in de rapportage van deputaten wordt ingegaan op nut en noodzaak van het werk van deputaten.
- d. Ze bereiden de generale synode voor en ondersteunen het werk van de generale synode.
- e. Ze richten voor de administratieve ondersteuning van de generale synode een griffie in. Tenminste wordt voorzien in capaciteit voor de algemene administratie, de verslaglegging, inclusief notulen en Acta, de verschillende communicatie-uitingen, inclusief de website. DAO zoeken voor de rechtspositie van aan te stellen medewerkers aansluiting bij de regelingen die gelden voor de andere medewerkers in dienst van deputaatschappen.
- f. Ze adviseren het moderamen over de agenda. Met inzenders van brieven die mogelijk onontvankelijk zijn, hebben zij overleg.
- g. Ze gaan na of inzenders van een revisieverzoek overleg met het betreffende deputaatschap hebben gehad om tot overeenstemming te komen.
- h. Ze dragen zorg voor alle aspecten van de noodzakelijke en wenselijke uitgaven van generaal synodale publicaties en waken voor inbreuk door derden op auteurs- en gebruiksrechten van deze uitgaven.
- i. Ze treden op als werkgever van de medewerker(s) van het secretariaat / de griffie.
- j. Ze ondersteunen andere deputaatschappen op het vlak van HRM-deskundigheid.
- k. Ze voeren het communicatiebeleid uit en ontwikkelen dat zo nodig verder volgens de uitgangspunten zoals vastgelegd in de nota "Perspectieven voor communicatie".
- l. Ze ondersteunen andere deputaatschappen met betrekking tot de communicatie over hun werk; de kosten hiervoor komen in beginsel voor rekening van het betreffende deputaatschap.
- m. Ze dragen zorg voor de instandhouding en verdere ontwikkeling van de website [www.gkv.nl](http://www.gkv.nl) en de organisatie daarachter met gebruikmaking van de mogelijkheden van de nieuwe media.
- n. Ze treden op als werkgever van de communicatieadviseur.
- o. Ze zetten ten behoeve van de uitvoering van het communicatiebeleid een expertisenetwerk op, dat tevens functioneert als klankbord voor de communicatieadviseur.
- p. Ze houden contact met deputaten Media van de Christelijke Gereformeerde Kerken en vergelijkbare instanties binnen de Nederlands Gereformeerde Kerken.

**Huishoudelijke Regeling, Bijlage 2****REGELING GENERALE DEPUTATEN**

Vastgesteld GS Meppel 2017 (Acta artikel 93)

**Artikel 1: Instelling en instructie**

1. De generale synode besluit tot het instellen, continueren of opheffen van een deputaatschap.
2. Het deputaatschap ontvangt een instructie, waarin op hoofdlijnen de opdracht en de wijze waarop deze zal worden uitgevoerd, zijn aangegeven.

**Artikel 2: Benoeming**

1. De synode benoemt in een comitézitting op advies van het moderamen de leden en eventueel plaatsvervangende leden van het deputaatschap en wijst een samenroeper aan; deputaten doen een voorstel voor een rooster van aftreden.
2. Een bestaand deputaatschap kan, nadat het de betrokkene gepolst heeft, zelf gemotiveerde voorstellen doen voor de benoeming van nieuwe leden. Eventueel kan het een wervingsprocedure gebruiken. Het deputaatschap brengt zijn benoemingsvoorstellen in een vertrouwelijke brief ter kennis van het moderamen. Het moderamen beslist of hij deze voorstellen overneemt, of daarvan afwijkt.
3. Deputaten zijn belijdend lid in volle rechten van een van de kerken die het verband van de Gereformeerde Kerken in Nederland vormen; wie niet langer aan deze benoemingsvoorwaarde voldoet, dient het deputaatschap daarvan onverwijld in kennis te stellen; het niet meer voldoen aan deze voorwaarde betekent dat men ophoudt deputaat te zijn.
4. In het algemeen worden deputaten aangezocht op basis van kennis, ervaring en hun persoonlijke en/of inhoudelijke competentie op het terrein van het deputaatschap, waarbij er naar gestreefd wordt dat deputaten elkaar aanvullen.
5. In het bijzonder bij deputaatschappen die als werkgever optreden dient HRM-deskundigheid aanwezig te zijn. Zo nodig roepen ze daarbij ondersteuning van deputaten administratieve ondersteuning in.
6. Een deputaatschap kan zich met het oog op de realisering van zijn opdracht tijdelijk versterken. Hiervoor is instemming nodig van deputaten administratieve ondersteuning en – in geval van financiële gevolgen – van deputaten financiën en beheer.
7. Cumulatie van functies door lidmaatschap van verschillende deputaatschappen wordt zoveel mogelijk vermeden.
8. Deputaten worden als regel voor een periode van drie jaar benoemd, behoudens een eerdere afronding van de opdracht aan het deputaatschap.
9. Deputaten worden in beginsel niet vaker dan twee keer herbenoemd, tenzij de wenselijkheid van benoeming voor een langere periode aannemelijk wordt gemaakt.

**Artikel 3: Werkwijze**

1. Deputaten zijn gebonden aan hun specifieke instructie.
2. Deputaten regelen hun werkzaamheden, onder leiding van de samenroeper, binnen drie maanden na hun benoeming.
3. Deputaten wijzen uit hun midden zo nodig een voorzitter, een secretaris en een penningmeester aan.
4. Indien deputaten administratieve ondersteuning signaleren dat deputaten duidelijk buiten hun mandaat gaan, hebben zij het recht die deputaten daarop te wijzen. Die deputaten moeten in hun rapportage aan de eerstvolgende synode hierover expliciet rapporteren.
5. Deputaten overleggen over het door hen gevoerde financieel beheer, overeenkomstig de daarvoor nader vast te stellen regels, met deputaten financiën en beheer, die namens de kerken optreden als controller en adviseur voor alle deputaatschappen.
6. Deputaatschappen overleggen waar nodig met andere deputaatschappen en zoeken alle mogelijke samenwerking; over deze samenwerking rapporteren zij gezamenlijk aan de synode in een aparte rapportage.
7. Deputaten kiezen, indien de synode voor speciale doeleinden de oprichting van een bijzondere kerkelijke organisatie of instelling nodig of gewenst acht, voor een rechtsvorm binnen de mogelijkheden die art. 2:2 van het Burgerlijk Wetboek daarvoor biedt.

**Artikel 4: Rapportage en communicatie**

1. Deputaten informeren de kerken elk jaar in een jaarbericht over de voortgang van hun werk, de bereikte resultaten en belangrijke ontwikkelingen.
2. Het jaarbericht wordt uiterlijk drie maanden na het verslagjaar aan deputaten administratieve ondersteuning aangeboden, die het op de nader af te spreken wijze zullen publiceren.
3. Deputaatschappen die hun eigen financiën beheren en/of een eigen uitvoeringsorganisatie hebben, publiceren via deputaten administratieve ondersteuning behalve het jaarbericht een financieel jaarverslag, dat zal worden opgesteld volgens de daaraan gebruikelijk te stellen eisen.
4. Naar aanleiding van het jaarbericht en/of het jaarverslag, vindt overleg plaats met deputaten administratieve ondersteuning en deputaten financiën en beheer.
5. Deputaatschappen rapporteren op de nader vastgestelde tijd en wijze aan de synode over de uitvoering van hun opdracht en doen voorstellen voor besluitvorming door de synode, waaronder de formulering van een eventuele nieuwe opdracht. Daarbij concentreren zij zich op de voor de bespreking door de synode belangrijkste zaken. De formulering van de voorstellen vindt plaats in overleg met deputaten administratieve ondersteuning.
6. In de driejaarlijkse rapportage wordt een nadrukkelijke onderbouwing opgenomen van nut en noodzaak van de dienstverlening door het desbetreffende deputaatschap, van de daarmee samenhangende kosten, en van de reacties uit de achterban op de verrichte dienstverlening.
7. Deputaten houden zich bij de rapportages en publicaties genoemd onder 1, 2, 3, en 5 aan de aanwijzingen van deputaten administratieve ondersteuning.
8. De tijdige aanbieding van rapporten aan de kerken is bedoeld om de kerken gelegenheid te bieden tot kennisname, overweging en eventueel reactie. Dit is van belang in het kader van het werken aan draagvlak voor en het bewaken en bevorderen van de kwaliteit van de op voorstel van deputaten door de synode te nemen besluiten. De aanbieding aan de kerken schept geen verplichting voor de kerken tot reactie. Voorbereiding door kerkenraden is ook niet onmisbaar voor de behandeling van de rapporten door de synode.
9. Deputaten kunnen de kerken over hun werk informeren, maar onthouden zich van een publieke discussie over hun ter behandeling ter beschikking gestelde brieven en rapporten.

**Artikel 5: Begrotingen en financieel beleid**

De opdracht aan deputaten financiën en beheer om namens de kerken op te treden als controller voor alle deputaatschappen maakt de verhouding tussen deputaten financiën en beheer en de overige (uitvoerende) deputaatschappen tot een bijzondere relatie. Dat wordt geregeld in de artikelen van deze paragraaf. Na afloop van iedere synode wijst het moderamen (of deputaten administratieve ondersteuning in opdracht van het moderamen) alle deputaatschappen c.q. deputaten op deze regeling met een korte toelichting op de betekenis van de control-rol van F&B en het belang daarvan voor het financiële beheer bij de uitvoering van hun werkzaamheden.

1. Deputaten dienen minimaal zes maanden voor de aanvang van de synode hun begrotingen in bij deputaten financiën en beheer. Naast de begroting voor het jaar, volgende op dat waarin de synode bijeenkomt en de daaropvolgende twee jaren, wordt ook een verwachting opgesteld hoe de kosten en eventuele inkomsten zich naar verwachting in de drie jaren na de budgetperiode zullen ontwikkelen. Deze worden voor wat betreft de financiële aspecten beoordeeld door deputaten financiën en beheer. Zij geven hun bevindingen door aan de synode vóór het rapport voor de eerste keer op een vergadering van de synode aan de orde komt. Wijzigingsvoorstellen die nadien worden ingediend, voorafgaande aan of tijdens de zitting van de synode, zijn eveneens onderwerp van overleg tussen het desbetreffende deputaatschap en deputaten financiën en beheer, waarna aanvullend advies van deputaten financiën en beheer aan de synode kan volgen. Ook bij verschil van mening tussen een deputaatschap en deputaten financiën en beheer vindt er, vóór de behandeling op de synode, overleg plaats tussen deputaten financiën en beheer en het desbetreffende deputaatschap.
2. Deputaten houden rekening met de richtlijnen zoals die door deputaten financiën en beheer zijn toegezonden. Zij streven een begroting na die lager is dan het jaar daarvoor.
3. In het geval dat verhoging van het budget plaatsvindt, geven deputaten aan waarom het noodzakelijk is het budget te verhogen.
4. Deputaten gaan regelmatig na of ook anderszins bezuiniging mogelijk is, om de synode de gelegenheid te geven middelen vrij te maken voor dekking van de kosten van nieuw beleid van deputaatschappen, die geen mogelijkheid hebben zelf in de dekking van meerkosten te voorzien. Dit punt krijgt aandacht

in het overleg dat deputaten financiën en beheer jaarlijks voeren met de deputaatschappen over hun beleid en financiën.

5. Deputaten gaan regelmatig na of dekking van de kosten op een andere wijze kan plaats vinden dan via het quotum. Afzonderlijke producten, diensten en faciliteiten dienen zoveel mogelijk tegen kostprijs aangeboden te worden. Verder kan met name worden gedacht aan projectmatige financiering. Deputaten financiën en beheer vervullen een adviserende en coördinerende rol bij de vraag op welke wijze en in welke periode speciale acties kunnen worden gevoerd.
6. Deputaten financiën en beheer treden namens de kerken op als controller en adviseur voor alle deputaatschappen.
7. Deputaten financiën en beheer zijn bevoegd een doelmatigheidsonderzoek in te stellen dan wel te laten instellen over de bedrijfsvoering binnen een organisatie waarvoor door de generale synode deputaten benoemd zijn. De kosten hiervan komen voor rekening van het betrokken deputaatschap en moeten betaald worden uit het budget waarover dit deputaatschap beschikt. Indien dit onvoldoende mogelijkheid biedt, dient hiervoor een afzonderlijk budget bij de generale synode te worden aangevraagd.
8. Deputaten financiën en beheer kunnen zich door zowel interne als externe deskundigen laten adviseren en waar nodig deze krachten tijdelijk inhuren.
9. Deputaten financiën en beheer zijn bevoegd tussentijds maatregelen te treffen ten aanzien van
  - deputaatschappen die hebben blij gegeven van een onzorgvuldig en/of onjuist beheer van de hun toevertrouwde gelden.
  - besteding van gelden voor andere doeleinden dan waarvoor ze door de generale synode beschikbaar zijn gesteld.

De desbetreffende deputaten houden zich aan de uitspraak van deputaten financiën en beheer. Of er sprake is van onzorgvuldig of onjuist beheer, is ter beoordeling van deputaten financiën en beheer onder verantwoording aan de eerstvolgende generale synode. Deputaten F&B zijn niet bevoegd om inhoudelijk het beleid van deputaatschappen te beoordelen.

10. Zelf administrerende deputaatschappen zijn bevoegd voor bijzondere omstandigheden een bestemmingsreserve dan wel voorziening aan te leggen. Wanneer uit de jaarrekening van het deputaatschap blijkt dat de reserve/voorziening uitgaat boven het gestelde maximum, wordt het meerdere overgedragen aan het deputaatschap financiën en beheer. Deputaten financiën en beheer kunnen bindende voorschriften geven of uitspraken doen over de vraag wat onder bestemmingsreserve/voorziening wordt verstaan. Zij zijn ook bevoegd aan te geven hoe hoog een bestemmingsreserve / voorziening mag zijn.
11. Deputaten financiën en beheer stellen tevens vast, welke omvang de centraal aangehouden reserve (CAR) mag hebben. In deze reserve, die wordt beheerd door deputaten financiën en beheer, worden ook overschotten aan middelen ten opzichte van hun jaarbegroting van zelf administrerende deputaatschappen gestort, voor zover deze niet nodig zijn voor aanvulling van hun reserves en voorzieningen. Met grote zelf administrerende deputaatschappen met een specifieke status kunnen hierover afwijkende afspraken worden gemaakt, indien hun specifieke status dat vereist. Deputaatschappen die zelf geen administratie voeren, betalen hun uitgaven via de quaestor. Overschotten en tekorten ten opzichte van hun jaarbegroting komen ten gunste c.q. ten laste van de algemene middelen van deputaten financiën en beheer. Eens per 3 jaar rapporteren deputaten financiën en beheer aan de synode over de omvang van de CAR in relatie tot de risico's en de waarborging van de continuïteit. Zo nodig worden daarbij voorstellen gedaan voor aanpassing van de CAR. Deputaten financiën en beheer voeren bij het opstellen van de jaarrekening een beoordeling van de omvang van de CAR uit. Wanneer er een overschot bij de CAR ontstaat, wordt dit aangewend voor verlaging van het quotum in volgende jaren.
12. Deputaatschappen brengen hun liquiditeiten in verband met reserves en voorzieningen onder bij de quaestor. Deze draagt zorg voor risicomijdende belegging op spaar- en depositorekeningen bij goed bekend staande banken vallend onder het toezicht van De Nederlandsche Bank en de Autoriteit Financiële Markten. Over bij de quaestor ondergebrachte liquiditeiten wordt geen rente aan deputaatschappen vergoed. Deputaten financiën en beheer kunnen hierover met grote zelf administrerende deputaatschappen met een specifieke status afwijkende afspraken maken vanwege hun specifieke status, waarbij de eis van risicomijdende belegging wordt gehandhaafd.
13. Deputaten financiën en beheer zijn bevoegd om het quotumbedrag per ziel over de jaren heen te egaliseren door middel van het heffen van een lager dan wel hoger bedrag per ziel dan noodzakelijk is voor de bekostiging van een of meer deputaatschappen. In dit kader kunnen deputaten F&B ook bindende aanwijzingen geven omtrent het verloop van de reserves.

**Artikel 6: Administratie en jaarrekening**

1. Indien deputaten hun transacties niet uitsluitend laten verlopen via de quaestor, wijzen zij uit hun kring een penningmeester en een plaatsvervanger, tevens gemachtigde, aan. De plaatsvervanger, tevens gemachtigde moet te allen tijde elke functie en bevoegdheid van de penningmeester kunnen waarnemen, in geval deze niet (meer) kan functioneren.
2. Voor het ontvangen van bedragen en het zelf verrichten van betalingen aan derden maakt de penningmeester of diens vervanger uitsluitend gebruik van een op naam van het deputaatschap staande resp. te openen rekening bij een financiële instelling. De penningmeester regelt (bij het openen van een bankrekening) ook een machtiging voor zijn plaatsvervanger.
3. De penningmeester geeft aan de quaestor door: de naam van het deputaatschap; naam, adres en woonplaats van de penningmeester en zijn vervanger; het rekeningnummer met de tenaamstelling waarop betalingen moeten geschieden.
4. De penningmeester van een zelf administrerend deputaatschap vraagt binnen het kader van de voor het deputaatschap vastgestelde begroting voor de te maken kosten een voorschot van de quaestor.
5. De penningmeester stelt uiterlijk op 31 maart de jaarrekening samen over het afgelopen boekjaar, of laat de jaarrekening door een deskundige samenstellen. Hierbij wordt uitgegaan van dezelfde categorieën als in de begroting. Belangrijke wijzigingen ten opzichte van de begroting worden op behoorlijke wijze toegelicht. Deputaten financiën en beheer kunnen nadere richtlijnen geven voor het samenstellen van de jaarrekening. De penningmeester doet van de jaarrekening zo spoedig mogelijk een kopie toekomen aan deputaten financiën en beheer. Indien de jaarrekening wordt gecontroleerd door een externe accountant, doet de penningmeester van het controlerapport zo spoedig mogelijk een kopie toekomen aan deputaten financiën en beheer. Wanneer door de accountant een managementletter wordt uitgebracht, wordt hiervan eveneens een kopie toegezonden aan deputaten financiën en beheer. De controle van de jaarrekening van de overige deputaatschappen vindt plaats volgens de hiervoor geldende richtlijnen of aanwijzingen van deputaten F&B.

**Artikel 7: Personeelsbeleid**

1. De deputaatschappen die voor het in loondienst zijnde personeel de CAO Welzijn & Maatschappelijke Dienstverlening toepassen, stemmen onderling de salariëring af van de hoogste leidinggevendenden. Dit vanwege het feit dat de werknemers binnen de instellingen hiertoe niet bevoegd zijn.
2. Vanwege het belang van uniformering van de arbeidsvoorwaarden richten het Archief- en Documentatiecentrum en de Theologische Universiteit in de verdere ontwikkeling van het arbeidsvoorwaardenbeleid zich binnen de financiële kaders zo veel mogelijk op de CAO van de Vereniging van Universiteiten (VSNU). Beide instellingen informeren elkaar over voorgenomen veranderingen op het gebied van de arbeidsvoorwaarden.
3. In de rapportage naar de synode geven de deputaatschappen een overzicht van de personeelsformatie, waarbij in ieder geval wordt aangegeven welke functies er zijn en het aantal fte's per functie.
4. Wanneer een deputaatschap besluit om voor het eerst een werknemer in loondienst te benoemen, wordt voor de toepassing van de arbeidsvoorwaarden aangesloten bij de reeds bestaande regelingen van de andere deputaatschappen.
5. Nieuwe of bestaande deputaatschappen die zich als instelling gaan vestigen in het Gbouw (Huisvesting Gereformeerde Organisaties) en zelf de loon- en personeelsadministratie uitvoeren, sluiten zich aan bij hetzelfde administratieve verwerkingsstelsel dat daar wordt gebruikt.
6. In elke instelling waarin geen directeursfunctie aanwezig is wordt jaarlijks – en tussentijds als zich een wijziging voordoet - gepubliceerd welke functionaris belast is met het personeelsbeleid en als zodanig de werkgever vertegenwoordigt.
7. Deputaatschappen zien er op toe dat geen deputaat in een situatie geraakt waarin hij beslissingen moet nemen die de schijn oproepen van partijdigheid en/of verstrengeling van belangen.
8. Deputaatschappen die afwijken van de door deputaten financiën en beheer uitgebrachte adviezen verantwoorden dit in hun rapport aan de volgende synode.



**Huishoudelijke Regeling, Bijlage 3****INSTRUCTIE FINANCIËLE COMMISSIE**

Ingevolge artikel 3, lid 5, onder 1d van de Huishoudelijke Regeling voor de generale synode Vastgesteld GS Ede 2014 (Acta artikel 104, bijlage 9-1)

1. De synode benoemt bij aanvang een financiële commissie van drie personen om haar conclusies en besluitvorming voor te bereiden en te ondersteunen. Deputaten administratieve ondersteuning doen daartoe een voordracht.
2. Deze commissie toetst het werk van deputaten financiën en beheer (F&B) en toetst de concept synodebesluiten zoals aangedragen door F&B op correctheid en volledigheid.
3. Inhoudelijk beoordeelt de commissie het volgende retrospectief:
  - heeft F&B goed toegezien op adequate financiële verantwoording door alle deputaatschappen?
  - is adequaat uitvoering gegeven aan eerder genomen synodebesluiten en gestelde randvoorwaarden?
  - zijn alle financiële verantwoordingen gecontroleerd, zijn de controleverslagen beschikbaar en bevatten deze geen materiële opmerkingen?
  - zijn de financiële verantwoordingen in overeenstemming met het voorgenomen en verantwoorde beleid? Heeft F&B hierop de deputaatschappen beoordeeld?
  - zijn alle financiële verantwoordingen geconsolideerd tot een totaalverantwoording, uitmondend in een quotum voor de kerken en ligt dat quotum binnen de daarvoor gestelde norm (door Zwolle-Zuid)?
  - is er (o.a. via de accountantscontrole) voldoende zicht op de correcte administratieve procedures en op de interne controle, ter voorkoming van onregelmatigheden?
4. Inhoudelijk beoordeelt de commissie het volgende prospectief:
  - zijn er adequate prognoses over de verwachte ontwikkeling van inkomsten/uitgaven van het kerkverband c.q. de deputaatschappen, van de ledenontwikkeling en daaruit resulterend van de quotaontwikkeling?
  - is de daaruit voortvloeiende nieuwe begrenzing voor de budgettering helder?
  - heeft F&B de overeenstemming tussen nieuw voorgenomen beleid van de deputaatschappen en hun gevraagde budgetten vastgesteld?
  - wordt bij de grotere entiteiten bewaakt dat derden-geldstromen niet leiden tot activiteiten buiten de gestelde kaders?
  - leiden de opgetelde budgetaanvragen tot een quotumontwikkeling binnen daarvoor gestelde normen en binnen de grenzen van de redelijkheid en is dit transparant?
5. Gedurende de synode bewaakt de commissie samen met F&B de financiële consequenties van synodebesluiten en hun effect op het quotum. Voor zover mogelijk worden (inschattingen van de) financiële consequenties van amendering van deputatenvoorstellen in de synodale besluitvorming zelf meegewogen.
6. De financiële ruimte voor de komende jaren volgt uit de voorgestelde quotering. Zodra de synode wijzigt in de voorstellen van deputaten, kan dat daarvoor gevolgen hebben. Mochten deze materieel zijn dan dienen ze onmiddellijk te worden besproken. De in serie genomen synodebesluiten hebben in zoverre een voorlopig karakter dat aan het eind van de synode de integrale toets plaatsvindt op de optelsom van alle besluiten en hun financiële gevolgen voor het quotum. Na advies van de commissie besluit de synode alle eerder genomen besluiten, voor zover deze financiële consequenties hebben, definitief te maken, dan wel daarop alsnog te amenderen uit financiële noodzaak.

**INSTRUCTIE DEPUTATEN FINANCIËN EN BEHEER**

Vastgesteld GS Meppel 2017 (Acta artikel 96)

Deputaten financiën en beheer (F&B) zijn belast met de volgende taken:

1. het innen bij de kerken van het door de synode, op voorstel van deputaten F&B vastgestelde, totaal quotum per ziel. Hierbij zal, na overleg met het deputaatschap ASE vanwege de piramidale opbouw van hun quotum, vooraf bij het opleggen van de quota verrekening van plaatselijk te hoog geheven quotabedragen plaatsvinden, om te voorkomen dat er te hoge quota geheven worden die achteraf weer terugbetaald of verrekend moeten worden;
2. teneinde te grote schommelingen van het totale quotumbedrag per ziel te voorkomen zijn deputaten gemachtigd, na overleg met individuele deputaatschappen, tot een tijdelijk lagere of hogere heffing te besluiten, dan wel een kortstondige egalisereserve aan te houden;
3. ter financiering van de door de synode aan de onderscheiden deputaatschappen toegekende (maximaal te besteden) budgetten zijn deputaten gemachtigd naast de quotaheffing ook aanwezige reserves aan te wenden, zulks in overleg met het betrokken deputaatschap;
4. het doen van een voordracht aan de generale synode voor de (her)benoeming van de quaestor;
5. indien een goede beheersing van de financiën van afzonderlijke deputaatschappen dit vereist, kunnen deputaten financiën en beheer met het oog op deze beheersing bindende aanwijzingen geven aan de betreffende deputaatschappen ten aanzien van:
  - a. de te voeren administratie;
  - b. richtlijnen voor de financiële verslaggeving en de externe accountantscontrole daarop;
  - c. vereiste functiescheidingen;
  - d. het afsluiten van overeenkomsten met derden van relatief grote omvang ten opzichte van het budget van het deputaatschap, in verband met mogelijke financiële/fiscale risico's.  
Deputaatschappen melden een voornemen tot het afsluiten van dergelijke overeenkomsten tijdig aan hun contactpersonen van F&B, zodat F&B kan beoordelen of advisering/ondersteuning wenselijk wordt geacht en of eventuele bindende aanwijzingen noodzakelijk zijn. Van deze verplichting zijn, vanwege het reeds aanwezige toezicht, de twee grote zelf administrerende deputaatschappen met een specifieke status (TUK en ZHT) vrijgesteld.
6. klankbord voor de deputaatschappen zijn op financieel en personeel gebied;
7. na overleg met de deputaatschappen beslissen, welk deel van de reserves onder centraal beheer van de quaestor gebracht zal worden;
8. het voor de deputaatschappen als geheel vastleggen van een richtlijn voor de gewenste maximale omvang van de totale reserves en deze verder uitwerken per deputaatschap na overleg met de desbetreffende deputaatschappen;
9. uitvoering geven aan het vastgelegde en met deputaatschappen te communiceren beleggingsbeleid ten aanzien van de reserves en voorzieningen;
10. het toezicht houden op het functioneren van de centrale administraties al dan niet vallend onder de quaestor;
11. a. werken aan versterking van de administratieve organisatie (AO) en de interne beheersing (IB) door het opstellen van interne regels, procesbeschrijvingen, protocollen, functiebeschrijvingen enz. en e.e.a. vast te leggen in een handboek AO/IB;
- b. centraal beleid uitwerken voor alle deputaatschappen voor het direct doorberekenen en tarifieren van diensten aan de kerken uit te werken en dit beleid aan deputaatschappen ter implementatie op te leggen;
- c. regelen dat vanuit F&B één accountantsopdracht wordt geformuleerd voor alle deputaatschappen en dat deze wordt gegund voor vijf jaar, tenzij er redenen zijn om de samenwerking met de gekozen accountant binnen de genoemde termijn te beëindigen, aan bij voorkeur één accountantskantoor dat wordt geselecteerd op basis van prijs/kwaliteit;
11. het bewaken van kosten en ontwikkelingen;
12. het opstellen van een totale financiële rapportage van alle deputaatschappen als geheel. Deze rapportage wordt door deputaten financiën en beheer zo spoedig mogelijk, doch uiterlijk binnen zes maanden na het kalenderjaar, bij de synode ingediend en ter beoordeling in handen van de financiële commissie gesteld;
13. de overige taken die voortvloeien uit de regeling voor het financiële beleid van de generale synode;
14. de taken die voortvloeien uit de opgedragen samenwerking met de financiële synodecommissie (artikel 12, Huishoudelijke Regeling voor generale synoden);

15. voor de aanvang van de eerstvolgende generale synode de begrotingen van de deputaatschappen te beoordelen en advies daarover aan het begin van de synode aan de financiële synodecommissie te doen toekomen;
16. van hun werkzaamheden rapport uitbrengen aan de volgende synode.

**INSTRUCTIE VOOR DE QUAESTOR VAN DE GEREFORMEERDE KERKEN IN NEDERLAND**

Vastgesteld GS Ede 2014 (Acta artikel 108)

1. Als uitgangspunt voor het handelen van de quaestor geldt het rapport 'Financieel Beleid en Administratie', opgenomen als bijlage 51 in de Acta van de GS Leusden 1999.
2. De quaestor verzorgt de administratie van de niet zelf administrerende deputaatschappen.
3. De quaestor is primair verantwoordelijk voor de verzorging van de geautomatiseerde administratie, al dan niet uitbesteed; daarbij kan zo nodig externe hulp ingeschakeld worden, bij voorkeur op vrijwillige basis. De kwaliteit van de administratie dient in alle gevallen gewaarborgd te zijn.
4. Per kwartaal maakt de quaestor een overzicht van de uitgaven van de afgelopen periode op grootboekrekening niveau met een begrotingsvergelijking. Aan het begin van een nieuw jaar wordt een totaal overzicht opgemaakt van de begrote en werkelijke cijfers van het afgelopen jaar.
5. Het vermogen - voor zover niet bestemd voor de lopende verplichtingen - dient een goede belegging te krijgen en een optimaal rendement op te leveren. De beleggingsvorm dient risicomijdend te zijn en het element van beschikbaarheid van de gelden mag niet worden verwaarloosd. Richtlijnen hiervoor worden uitgewerkt in een beleidsnotitie.
6. de quaestor betaalt aan de leden van de deputaatschappen die financieel onder hem vallen, de gemaakte kosten (reis- en vergaderkosten etc.) op basis van de daarvoor bestemde declaratieformulieren, die voorzien zijn van een medeparaaf van voorzitter of penningmeester van het betreffende deputaatschap. De quaestor toetst marginaal of de uitgaven gedaan zijn in overeenstemming met het goedgekeurde beleid en let op deugdelijke bewijsstukken. Bij geschil beslist het deputaatschap F&B.
7. De quaestor verstrekt ten minste tweemaal per jaar een financieel overzicht aan die deputaatschappen waarvan hij de financiële administratie voert. Bij (dreigende) overschrijding van het budget zal dit op dat moment aan het betreffende deputaatschap en aan deputaten F&B gerapporteerd worden.
8. Aan die deputaatschappen die gerechtigd zijn hun administratie zelfstandig te voeren, verstrekt de quaestor voorschotten uit de quota die rechtstreeks van de kerken worden geheven.
9. De quaestor zal ten behoeve van een generale synode slechts uitgaven doen na goedkeuring van het moderamen van de synode, welke goedkeuring moet blijken uit een paraaf of handtekening van degene die daartoe gerechtigd is. Dit zal als regel de assessor zijn en bij zijn afwezigheid scriba II.
10. De functie van quaestor is geïntegreerd in het deputaatschap F&B, met dien verstande dat:
  - a. de quaestor op voordracht van het deputaatschap F&B in functie wordt (her)benoemd door de generale synode;
  - b. de quaestor voor een langere periode dan drie jaren (de tijdspanne tussen twee generale synoden) kan worden benoemd, zulks in verband met de continuïteit van de werkzaamheden.
11. De quaestor legt voor het gevoerde beleid verantwoording af aan het deputaatschap F&B.
12. In gevallen waarin deze instructie niet voorziet, beslist het deputaatschap F&B.

**BIJLAGE 7-2** (bij artikel 96)*Geaccordeerde budgetten deputaatschappen*

	<b>Budget 2017</b>	<b>Budget 2018</b>	<b>Budget 2019</b>	<b>Budget 2020</b>	<b>Totaal 2018-2020</b>
<b><i>Niet kashoudend</i></b>					
105-105a/ Dep. M/V id Kerk / MV	10.500	6.833	6.833	6.834	<b>20.500</b>
110 Deputaatschap Kerkorde	6.000	4.500	4.500	4.500	<b>13.500</b>
111 Deputaatschap Bemiddeling en	4.000	2.000	2.000	2.000	<b>6.000</b>
111a Commissie van Beroep in	1.500	500	500	500	<b>1.500</b>
112 Raad van Advies huwelijk en	750				
113 Deputaatschap Hoger Beroep	5.000	4.000	4.000	4.000	<b>12.000</b>
120/123 Deputaatschap Liturgie /	30.150	30.000	30.000	30.000	<b>90.000</b>
126 Deputaatschap Mediazaken	2.250				
130 Pastorale zorg Doven en	114.000	87.000	87.000	85.000	<b>259.000</b>
131 Geestelijke Verzorging	3.945	770	770	2.970	<b>4.510</b>
132 Seksueel Misbruik in kerkelijke	5.800	5.200	5.200	5.200	<b>15.600</b>
133 Meldpunt Seksueel Misbruik	14.430	16.700	16.700	16.700	<b>50.100</b>
140 Generaal Diaconaal	4.500	4.500	4.500	4.500	<b>13.500</b>
148/150 Aanv. Steun Missionaire	243.500	140.000	131.000	121.000	<b>392.000</b>
Netwerk missionaire		37.500	37.500	37.500	<b>112.500</b>
Deputaatschap DOC		2.500	2.500	2.500	<b>7.500</b>
170 Kerkelijke Eenheid	7.000	12.000	12.000	10.000	<b>34.000</b>
181 BBK	112.250	92.000	92.000	92.000	<b>276.000</b>
188/189 GSK resp. DOC	109.000	60.000	60.000	60.000	<b>180.000</b>
190 Kerk en Overheid	12.100	12.358	12.598	12.838	<b>37.794</b>
195 Financiën en Beheer	21.150	27.950	28.150	29.550	<b>85.650</b>
196/199 DAO/Synode	112.650	130.150	129.150	111.700	<b>371.000</b>
141 Diaconaal Steunpunt	99.000	99.000	99.000	99.000	<b>297.000</b>
191 Archief en	136.000	136.000	136.000	136.000	<b>408.000</b>
147/200 Studiedeputaatschap	1.500				
<b>Totaal niet kashoudend</b>	<b>1.056.975</b>	<b>911.461</b>	<b>901.901</b>	<b>874.292</b>	<b>2.687.654</b>
<b><i>Kashoudende deputaatschappen</i></b>					
151 Praktijkcentrum (v/h CDV)	300.000	300.000	300.000	300.000	<b>900.000</b>
160 Bureau Studiefinanciering	190.000	144.000	144.000	144.000	<b>432.000</b>
161 Theologische Universiteit	1.749.847	1.733.772	1.717.225	1.700.097	<b>5.151.094</b>
<b>Totaal kashoudend</b>	<b>2.239.847</b>	<b>2.177.772</b>	<b>2.161.225</b>	<b>2.144.097</b>	<b>6.483.094</b>
<b>Totaal generaal</b>	<b>3.296.822</b>	<b>3.089.233</b>	<b>3.063.126</b>	<b>3.018.389</b>	<b>9.170.748</b>
<b>Vermindering CAR</b>	<b>-227.841</b>	<b>-300.000</b>	<b>-300.000</b>	<b>-300.000</b>	<b>-900.000</b>
<b>Generaal Totaal</b>	<b>3.068.981</b>	<b>2.789.233</b>	<b>2.763.126</b>	<b>2.718.389</b>	<b>8.270.748</b>
<i>Aantal zielen (gemiddeld)</i>	<i>118.417</i>	<i>116.900</i>	<i>115.500</i>	<i>114.000</i>	<b>115.467</b>
<i>Berekend quotum</i>	<i>25,92</i>	<i>23,86</i>	<i>23,92</i>	<i>23,85</i>	<i>23,88</i>

**BIJLAGE 7-3** (bij artikel 101)

**GENERALE REGELING ONDERSTEUNING CLASSES, KERKEN EN MISSIONAIRE PROJECTEN**

Behorende bij art. C50.1. KO en art. G82.2 KO

**Artikel 1 Verantwoordelijkheden**

1. Elke kerk draagt de primaire verantwoordelijkheid voor de eigen activiteiten en financiële instandhouding.
2. Een kerk kan de classis vragen om steun en advies.
3. Bij nieuwe initiatieven voor de verkondiging van het evangelie in kerk en wereld ligt de primaire verantwoordelijkheid bij de kerk waarvan het initiatief uitgaat (moederkerk), of bij de classiskerken gezamenlijk.
4. Wanneer de financiële draagkracht van een classis te kort schiet, kan zij ondersteuning vragen van de generale synode.

**Artikel 2 Deputaten**

1. De generale synode benoemt deputaten voor de ondersteuning van classes, kerken en missionaire projecten (DO).
2. Het deputaatschap heeft de volgende taken:
  - a. het geven van advies aan classes, kerken en missionaire projecten omtrent activiteiten die gericht zijn op het verspreiden van het evangelie, kerkelijke presentie, uitreiken naar de samenleving en de toerusting daartoe.
  - b. het geven van advies aan classes waar sprake is van bijzondere moeiten om het kerkelijk leven financieel in stand te houden;
  - c. het beslissen op door classes ingediende aanvragen om financiële ondersteuning in situaties als bedoeld sub a en b;
  - d. het onderhouden en eventueel verder ontwikkelen van de handreiking missionaire projecten met advies over het toepassen van de richtlijnen betreffende begrotingsopbouw en kwaliteitscriteria;
  - e. erop toezien dat de ervaring die wordt opgedaan in projecten en experimenten wordt gedeeld met de kerken in het algemeen.
3. De adviezen van deputaten kunnen zowel inhoudelijk als financieel van aard zijn.
4. Binnen het deputaatschap is voldoende missiologische, kerkrechtelijke en financiële deskundigheid aanwezig.
5. Deputaten kunnen zich voor hun advisering laten bijstaan door andere deskundigen.

**Artikel 3.1 Voorbereiding aanvraag inhoudelijke ondersteuning**

De kerk of de classis die inhoudelijke ondersteuning van deputaten wil, neemt contact op met deputaten waarbij helder wordt verwoord waarvoor ondersteuning wordt gevraagd. Afhankelijk hiervan wordt de inzet van deputaten bepaald, met name als het gaat om deskundigheid.

**Artikel 3.2 Voorbereiding aanvraag financiële steun**

1. De classis die overweegt financiële ondersteuning te vragen van de generale synode, neemt contact op met deputaten. Deputaten geven informatie omtrent de benodigde aanvraag voor de ondersteuning, en begeleiden de classis daarbij.
2. Voor de aanvraag tot ondersteuning benoemt de classis eigen classicale deputaten die enerzijds contact houden met deputaten en anderzijds contact houden met de kerk of het project waarop de aanvraag betrekking heeft.
3. Indien de aanvraag ziet op een project waarbij wordt samengewerkt met andere kerkgemeenschappen, dragen de classicale deputaten zorg voor de totstandkoming van het contact tussen de verantwoordelijke instanties binnen die kerkgemeenschappen en deputaten.

**Artikel 4 Indiening aanvraag financiële ondersteuning**

1. De classis dient een aanvraag tot ondersteuning schriftelijk in bij deputaten en verschaft daarbij ten minste de volgende informatie:
  - a. een beschrijving van de bijzondere mogelijkheden tot verspreiding van het evangelie die de financiële draagkracht van de classis te boven gaan; of
  - b. een beschrijving van de bijzondere moeiten die de financiële draagkracht van de classis te boven gaan en de oorzaken daarvan;

- c. een rapport over de financiële situatie van de kerken binnen de classis, met daarin een overzicht van de cijfers over de afgelopen twee jaren en de begrotingen voor het lopende jaar;
  - d. een rapport over de financiële situatie van de classis zelf, met daarin een overzicht van de cijfers over de afgelopen twee jaren, de classisbegroting voor het lopende jaar en de financiële prognose voor de komende drie jaren;
  - e. een beschrijving van de financiële inspanningen en overige maatregelen van de classis om zelf waar mogelijk in de benodigde middelen te voorzien;
  - f. een plan van aanpak hoe de classis op termijn weer zelfvoorzienend wil worden.
2. Deputaten kunnen van de classis of de betrokken kerken of projecten nadere informatie vragen.

#### Artikel 5 **Beoordeling aanvraag financiële ondersteuning**

1. Deputaten letten bij de beoordeling van de aanvraag ten minste op de volgende aandachtspunten:
  - a. of de door de classis gesteunde kerken in voldoende mate zelf bijdragen aan de kosten;
  - b. of de door de classis gesteunde kerken of projecten zich voor hun beloningsbeleid, financiële administratie en het toezicht daarop, houden aan de richtlijnen van het Steunpunt KerkenWerk;
  - c. of de door de classis gesteunde projecten voldoen aan de kerkelijke maatstaven;
  - d. of de door de classis gesteunde projecten een voldoende toekomstperspectief bieden;
  - e. of de classis en de ondersteunde kerken in voldoende mate alert zijn op bijdragen anders dan van de eigen kerkleden of van het kerkverband;
  - f. of er, in geval van samenwerking met andere kerkgemeenschappen, een billijke verdeling van de kosten is overeengekomen.
2. Deputaten kunnen nadere aandachtspunten en criteria formuleren voor de beoordeling van in te dienen aanvragen. Ze brengen deze tijdig ter kennis van betrokken partijen.

#### Artikel 6 **Indicatie voor financiële ondersteuning**

1. Als indicatieve norm voor de ondersteuning geldt dat de leden van de betrokken classiskerken jaarlijks gemiddeld 10 procent meer bijdragen dan wat de gemiddelde kerkelijke bijdrage is voor alle leden van de kerken in het kerkverband.
2. Deputaten inventariseren met het oog hierop minstens eenmaal per drie jaar de gemiddelde kerkelijke bijdrage in het voorafgaande kalenderjaar, als basis voor de toekenning van ondersteuning in de volgende drie jaren.
3. Bij de bepaling van de kerkelijke bijdrage volgens artikel 6.1 en 6.2 tellen de financiële bijdragen van kerkleden voor diaconale doeleinden niet mee.

#### Artikel 7 **Besluit omtrent aanvraag financiële ondersteuning**

1. Deputaten stellen de aanvrager in de gelegenheid een mondelinge toelichting te geven op de aanvraag.
2. Deputaten beslissen op de aanvraag binnen uiterlijk 6 weken nadat de classis is gehoord en de stukken compleet zijn.
3. De beslissing wordt vastgelegd in een schriftelijk en gemotiveerd besluit.
4. Tegen het besluit van deputaten staat voor de classis rechtstreeks beroep open op de generale synode. De synode behandelt dit beroep in samenhang met de voorstellen van deputaten. De artikelen F74 tot F78 van de kerkorde zijn hier niet van toepassing.

#### Artikel 8 **Toekenning van financiële ondersteuning**

1. Deputaten zijn bevoegd om ondersteuning toe te kennen voor de jaren tot en met het kalenderjaar waarin de eerstvolgende generale synode bijeenkomt.
2. Wanneer ondersteuning nodig is voor de jaren na de eerstvolgende generale synode, bereiden deputaten daartoe een besluit van de generale synode voor.
3. De toegekende ondersteuning wordt betaalbaar gesteld door deputaten financiën en beheer, op basis van het besluit van deputaten of van de generale synode, en in overleg met de betrokken classis.

#### Artikel 9 **Afwijzing aanvraag financiële ondersteuning**

1. Deputaten wijzen een aanvraag tot financiële ondersteuning af:
  - a. indien de aanvraag ondanks aanmaning door deputaten niet voldoet aan de eisen als vermeld in artikel 4;
  - b. indien uit de aanvraag naar het oordeel van deputaten niet of onvoldoende blijkt dat wordt voldaan aan de in artikel 5 vermelde aandachtspunten;

- c. indien niet wordt voldaan aan de in artikel 6 gestelde indicatieve norm voor de gemiddelde jaarlijkse kerkelijke bijdrage van de leden van de classiskerken.
2. Na afwijzing van een aanvraag wordt een nieuwe aanvraag door deputaten alleen in behandeling genomen als de classis aannemelijk maakt dat de reden voor afwijzing is komen te vervallen. Een hernieuwde aanvraag wordt behandeld overeenkomstig deze generale regeling.

**Artikel 10      Jaarlijkse verantwoording financiële ondersteuning**

1. Wanneer de omstandigheden na het besluit tot toekenning van de ondersteuning zich aanmerkelijk wijzigen, meldt de classis dit terstond aan deputaten.
2. Gedurende de tijd dat een classis steun ontvangt, vindt er jaarlijks verantwoording plaats door middel van een gesprek met deputaten.
3. De classis verschaft aan deputaten een actuele versie van de stukken die bij de aanvraag zijn ingediend.
4. Deputaten beoordelen alle aspecten die ook zijn meegewogen bij het besluit tot toekenning van de ondersteuning.
5. Deputaten hebben de bevoegdheid om op grond van de gegeven verantwoording de toegekende ondersteuning te wijzigen of te beëindigen.
6. De deputaten hebben de bevoegdheid om onnodig of onterecht betaalde ondersteuning terug te vorderen.



# REGISTER

	<i>Artikel</i>	<i>Bijlage</i>
Administratieve Ondersteuning	93, 94	7-1
Advies en bijstand	56	
Advies en bijstand classes	26	
Afvaardiging (van jongere ambtsdragers) naar GS	8	
Archief en Documentatie	53, 54	
Avondmaal (wekelijks vieren van het -)	33	
AZC (quota voor bewoners van een -)	96	
Bidstond		
Bindingsformulier (TU)	41	
Brieven (behandeling van -)	8, 9, 10, 84	
Bijzondere leerstoel Lutherana (instelling van -)	47	
Buitenlandse kerken	80,81,82,83,84,85	5-3
Christelijke Gereformeerde Kerken	71	
Classis Kampen (vs PS-Oost)	35	
Classis Utrecht	8	
Commissies	7	
Commissie Beroep in predikantszaken	36, 37	
Contactorgaan Gereformeerde Gezindte (COGG)	76	
Curatorium Theologische Universiteit	50	
Deputaten		
- Aanvullende steun missionaire projecten (ASMP)	100	
- Administratieve ondersteuning (DAO)	93,94	7-1
- Advies en bijstand classes (ABC)	26	
- Advies en bijstand (A&B)	56	4-5
- Archief en documentatie (ADC)	53,54	
- Bemiddeling en begeleiding (B&B)	55	
- Betrekkingen buitenlandse kerken (BBK)	82,83,84,85	5-3
- Commissie van beroep in predikantszaken (CvBpz)	36,37	
- Eredienst (DE)	63	
- Evangelie en moslims (E&M)	78,79	
- Doven en slechthorenden (DSH)	57,58,59	4-6
- Financiën en beheer (F&B)	95,96,97	7-1, 7-2
- Geestelijke verzorging militairen (GVM)	91,92	6-1,6-2,6-3
- Generaal diaconaal deputaatschap (GDD)	51,60,61	
- Heroriëntatie ondersteuning classes en kerken (SHOCK)	100	
- Hoger beroep (HB)	28,29	
- Hoger beroep (zaken)	30,31,32,33,34,35	3-1
- Homoseksualiteit in de kerk	24,25	2-2
- Hulpbehoevende kerken (GSK)	100	
- Huwelijk en echtscheiding (Raad van Advies -)	21,88	
- Kerk en overheid (Relatie -) (RKO)	21,87,88,89	
- Kerkelijke eenheid (DKE)	64 t/m 77	5-1,5-2
- Kerkelijke lasten (DKL)	98,99	
- Kerkorde (DKO)	11,51	
- Kerkrecht (DKR)	12	
- Liturgie en kerkmuziek	62	
- Man, vrouw in de kerk (MViK)	13,19,20	
- Man, vrouw en ambt (MVeA)	14 t/m 18	2-1
- Mediazaken (MZ)	90	
- Ondersteuning (DO)	101	7-3
- Predikantszaken (PZ)	27	
- Seksueel misbruik in kerkelijke relaties (SMKR)	22,23	

## REGISTER

	<i>Artikel</i>	<i>Bijlage</i>
\- Theologische Universiteit (TUK)	38 t/m 50	4-2,4-3
- Zending, hulpverlening en training (ZHT)	86	
De Verre Naasten	86	
Diakenen	51,60,61	
Documentatie (Archief en -)	53,54	
DOE-overleg	70	5-1
Doven (en slechthorenden)	57,58,59	4-6
Echtscheiding (Raad van advies huwelijk en -)	21,88	
Eredienst	62,63	
Evangelie en moslims	78,79	
Evaluatie synode	102	
Financieel kader	95	
Financiën en beheer	95,96,97	7-1,7-2
Financiële commissie	7	
Geestelijke verzorging militairen	91,92	6-1,6-2,6-3
Generale regelingen	11	passim
Gereformeerde Theologische Universiteit	42,43	
Heroriëntatie kerkelijke steun classis en kerken	100	
Hersteld Hervormde Kerk	72	
Hoger Beroep	28,29,30	
Homoseksualiteit (in de kerk)	24,25,32,35	2-2
Huishoudelijke regeling van de synode	93	7-1
Hulpbehoevende kerken	100,101	7-3
Huwelijk en echtscheiding (Raad van Advies -)	21,88	
Huwelijk en samenlevingsvormen	21,88	
H. Janson (vs classis Noord-Brabant-Limburg)	34	
P. Jonkman (benoeming griffier)	6	
J. Kapteyn (vs PS Holland-Zuid)	32	
Kerk en Overheid	87,88,89	
Kerkelijke eenheid	64 t/m 77	
Kerkelijke lasten	98,99	
Kerkmuziek (Liturgie en -)	62	
Kerkorde	11,12,51	
Kerkrecht	11,12,51	
Liturgie en kerkmuziek	62	
Lutherana (instelling bijzondere leerstoel -)	47	
Man/Vrouw in de kerk	13 t/m 20,81	23-4
Mediazaken	90,93	
Militairen (geestelijke verzorging van -)	91,92	6-1,6-2,6-3
Moderamen	3,6	
Moslims (Evangelie en -)	51,78,79	
Nationale Synode / Protestants Forum	68	
Nederlands Gereformeerde Kerken	73,74,75	5-2
Noordbergum (GKv te -)	96	
Opening en constituering	1 t/m 5	
Overheid (Relatie kerk en -)	87,88,89	
Overleg Eenheid (DOE)	70	

	<i>Artikel</i>	<i>Bijlage</i>
Pers (toelating van -)	6	
Post initieel onderwijs (pio)	46	
L. Postma-Douma (secretariaat)	6	
Praktijkcentrum	11,51,52,60,78,100	
Predikantszaken (benoeming deputaatschap -)	27	2-4
Protestantse Kerk Nederland (contacten met -)	66	
Quaestio classis Hardenberg	24,25	2-2,2-3
Quota	96,98	7-2
Raad van kerken	69	
Raad van Toezicht TU	39,48,49	
Samenlevingsvormen (Huwelijk en -)	21,88	
Samenroepende kerk (aanwijzing -)	103	
Samenwerkingsgemeenten	70	5-1
Seksueel misbruik in kerkelijke relaties	22,23	
Slechthorenden (doven en -)	57,58,59	4-6
Sluiting (30 juni 2017)	104	
Sluiting (24 november 2017)	105	
K.P. Steendam (vs classis Zwolle)	31	
A.H. Stoit (notulist)	6	
Studiefinanciering	44,45	4-2,4-3
Theologische Universiteit	38 t/m 50	4-1,4-2,4-3
Tucht (bij homoseksueel verkeer)	24,25,32	2-2
B.J. Welink (vs classis Hardenberg)	33	
Zending, hulpverlening en training	86	